

**AZƏRBAYCAN
DİLİNİN
ANTONİMLƏR
LÜĞƏTİ**

A-Z

LÜĞƏT VƏ ENSİKLOPEDIYALAR

W163
A99

246254.

A-Z

M.F.Axundov adına
Azərbaycan AİİBİ
Kitabxanası

ŞƏRQ-QƏRB

BAKI 2007

Bu kitab "Həsət Həsənov. Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti"
(Bakı, Azər nəşr, 1985) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır

Tərtib edəni:

Həsət Həsənov

ISBN 978-9952-34-098-3

494.36131-dc22

Azərbaycan dili – Antonimlər – Lüğətlər

Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti.

Bakı, "Şər-q-Qərb", 2007, 144 səh.

Kitabda antonimlər – mənaca bir-birinə əks olan sözlər toplanmışdır. Onların hamısı bədii əsərlərdən götürülən misallarla nümayiş etdirilir. Burada ancaq müxtəlif köklü leksik antonim cütüklər (ağ – qara, xeyir – şər, girmək – çıxmaq) verilmişdir. Dilimizin lüğət tərkibinin zənginləşməsində, bədii ifadə vasitəsi kimi fikrin obrazlı, aydın və dəqiq ifadəsində antonimlərin özünəməxsus rolu vardır.

© "Şər-q-Qərb", 2007

ANTONİM SÖZLƏR

Azərbaycan dilinin leksik-semantik sistemində antonim sözlər mühüm yer tutur. Mənaca bir-birinin əksi olan belə leksik vahidlər – antonimlər dilin leksik-semantik sistemində mikrosistem yaradır; böyük – kiçik, ağ – qara, dost – düşmən, köhnə – təzə, həyat – ölüm, almaq – vermək, getmək – gəlmək və s.

Antonimlər, əsasən, kəmiyyət və keyfiyyət, hərəkət, zaman və məkan məzmunlu məfhumların əks cəhətlərini ifadə edən müxtəlif fonetik tərkibli sözlərdir; məsələn, qəşəng – çirkin, igid – qorxaq, düz – əyri, yanmaq – sönmək, giriş – çıxış, aşağı – yuxarı və s.

"Sözün dialektikası" təfəkkürün gerçək varlıqla, insanların həyat təcrübəsi ilə əlaqədar olduğunu göstərir. Antonim sözlər üçün mənənin ümumi və mühüm əlamətlərinin leksik-semantik paradiqmaya uyğunluğu əsas götürülür. Deməli, mənə əlaqəsinin ümumi və əsas cəhətlərinə görə qarşılaşdırılan sözlər antonim kimi qəbul edilə bilər.

Dildə antonimlərin yaranması, inkişafı və formalaşması onların aid olduqları maddi aləmdəki əşya, hadisə və hərəkətlərin ziddiyyətli olması ilə əlaqədardır. Bu ziddiyyətlər əksmənalı sözlərlə ifadə olunur. Məhz buna görə də onlar antonimlərin meydana gəlməsində əsas amil kimi çıxış edir. Burada insanların ictimai həyat təcrübəsi də rol oynayır. İnsanlar həyatlarında maddi aləmdəki əşya və hadisələrin əlamət və keyfiyyətlərini dərk edir, onları bir-birindən fərqləndirir. Antonim sözlərin ifadə etdiyi məfhumlar insanın iş fəaliyyəti, həyat tərzi, mənəvi aləmi və onu əhatə edən əlamə qarşı münasibəti ilə bağlıdır.

LÜĞƏTİN VƏ LÜĞƏT MƏQALƏLƏRİNİN QURULUŞU

Lüğətə insanın iş fəaliyyəti (yaxşılıq – pislik, sökmək – tikmək, çalışqan – tənbel və s.) və təbiət hadisələri ilə (soyuq – isti, quraqlıq – yağmurluq, aydınlıq – qaranlıq və s.) əlaqədar məfhumları, zaman (gecə – gündüz, axşam – səhər, yay – qış, gec – tez və s.) və məkan (uzaq – yaxın, dərə – təpə, yer – göy, sağa – sola, aşağı – yuxarı, şər-q – qərb və s.) anlayışlarını ifadə edən, əlamət, keyfiyyət (ağ – qara, təzə – köhnə, cavan – qoca, arıq – kök, yüngül – ağır, yaxşı – pis, bərk – yumşaq, hündür – alçaq və s.) və hal-vəziyyət (oturmaq – durmaq, sağlamlıq – xəstə, gülmək – ağlamaq, dost – düşmən, varlı – yoxsul və s.) bildiren antonimlər daxil edilir.

Lüğətdə, əsasən, müxtəlif köklü leksik antonimlər izah olunur. Hər antonim cütlik əlifba sırası ilə düzülür. Antonim cütüklər bədii və elmi əsərlərdən və dövrü mətbuatdan götürülən nümunələrlə əyanlaşdırılır.

AĞ – QARA Ağ köynəyin boynuna, *qara* ləkə düşərdi (H.Hüseynzadə).
AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

Bir sözün müxtəlif antonim cərgələri də qeyd olunur.

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua: öyüldilər torpağa (A.Şaiq); Müdir klinikanın məsələlərindən *ətraflı* danışdı (Ə.Vəliyev).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qayğı ilə titrəməmişdir? (M.Müşfiq).

Burada birinci tərəfləri müxtəlif, ikinci tərəfləri eyni olan antonim cütlüklər də öz öksini tapır.

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qısaboylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pilləkənləri çıxmağa başladı (A.Şaiq).

Aa

ABAD – BƏRBAD Pək şad olaraq güldüm *abad* olan ölkəmdə... (M.Müşfiq); Sən girməyən evlər qoy olsun *bərbad*; Öldürsün ömri qaşların, gəlin! (Qoşma).

ABAD – VİRAN Söylədiyimiz dövrdə İçərişəhər *abad* deyildi (H.Sarabski); O, faşistlərin bu şəhəri necə *viran* etdiklərini öz gözü ilə görmüşdü (S.Vəliyev).

ABADLIQ – BƏRBADLIQ Şəhərimizin hər yerində *abadlıq* işləri aparılır. Yolların *bərbadlığı* hamını narahat edir.

ABADLIQ – DAĞINTILIQ Yenidən bitirdi bütün zərərlər, *abadlıq* gördüdü o xərəbələr (M.Şəhriyar); Bəzi təsərrüfatlarda hələ *dağıntılıq* hökm sürür.

ABDAL – AĞILLI Gəl işim var səninlə, gəl, *abdal!* (H.Cavid); Yusifin arvadı Avropa emllərindən dadmış bir *ağıllı* arvad idi (N.Nərimanov).

ABIRLAŞMAQ – HƏYASIZLAŞMAQ Məzəmmətdən sonra *abırlaşmışdır*. Sədrin müdafiəsindən ruhlanan Lal Hüseyn daha da *həyasızlaşdı* (M.İbrahimov).

ABIRLI – HƏYASIZ Arvad, Səfər pis oğlan deyil, atası da bir *abırlı* kişidir (Ə.Haqverdiyev); Tez ol aç qapını, *həyasız* qarı! (A.Şaiq).

ABIRSIZ – HƏYALI *Abırsızdan* həyani saxla (Ata. sözü); Güzəl var ki, *həyalıdır*; Güzəl də var *həyasızdır* (M.Rahim).

ACGÖZ – GÖZÜTOX *Acgöz* mədənçilər quyu qazıldıqca yanlarını bərkitmədiklərindən çox zaman quyu uçur (A.Şaiq); *Gözütöx* adamlar heç kəsin malına göz dikməzlər.

ACIDİL – ŞİRİNDİL Qoca bağban sət təbiətli, *acidil*, əsəbi və daima savaşan arıq kişi idi (M.Hüseyn); Güllüş *şirindil* qadındır.

ACIQLI – MÜLAYİM Kərbəlayı *acıqlı* səsle cavab verdi (Çəmənzəminli); Buludlar

dağılmış, yəne Təbrizdə *mülayim*, xoş işiqlı günəş çıxmışdı (M.İbrahimov).

ACIQLI – SAKİT Nə üçün bizlə həmişə *acıqlı* danışsın (İ.Əfondiyev); Çox *sakit* danışdı (Elçin).

ACIQLI – TƏMKİNLİ Səkinə zahirən nə Pərişan kimi narahat, nə də Rüstəm kişi kimi *acıqlı* idi (M.İbrahimov); O indi də birinci dəfə gördüyü kimi *sakit* və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

ACIMAQ – QƏDDARLAŞMAQ Mən yazıq qızın vəziyyətinə həddindən artıq *acım* (M.S.Ordubadı); Düşmənlə məğlub olduqca *qəddarlaşır*.

ACITMAQ – SAKİTLƏŞDİRMƏK Qaşqabağı, sallaq dodacağı, çatılan qaşı, qırışıq alını müəllimi lap *acıtdı* (Ə.Vəliyev); Bir anlıq iztirabdan sonra ata və balanı *sakitləşdirdilər* (A.Məmmədza).

ACİZ – BACARIQLI Mən ki zərgərəm, yəvmiyyə xərcindən ötrü *acizəm* (M.F.Axundzadə); Güləbətin hələ evlərində olanda Səlim xanımın *bacarıqlı* bir dəllala orə getdiyini eşitmişdi (M.İbrahimov).

ACİZLİK – BACARIQLIQLIQ Ümidsiz olmaq *acizlikdir*. İnsan yer üzünə səadət üçün gəlir (M.Hüseyn); *Bacarıqlılığı* sayəsində irəli gedə bilmişdir.

ACLIQ – BOLLUQ *Ta acılıq* bizə qalib gəlməyincə evlərimizə qayıtmazdıq (S.S.Axundov); Heç bir *bolluq*, naz-nemət və anadangəlmə səadət onun insan təbiətini poza bilməmişdi... (M.İbrahimov).

AÇIQ – BÜKÜLÜ İndi xanım da gördüdü ki, Güləbətinin qolu dirsayə qədər *açıqdır* (M.İbrahimov); *Bükülü* o qədər ağır idi ki, Güləbətin zorla yeriyir... (M.İbrahimov).

AÇIQ – DONUQ Təbrizin *açıq*-mavi göyləri, ayna kimi təmiz üföqləri daralmağa, onu boğmağa başlayırdı (M.İbrahimov);

Bizi çəsmək taxması, *domuq* sifətli, yaşlı bir qadın qarşılıdır ("Azərbaycan").

AÇIQ – GİZLİ Tolobolordan Qurban Mərəndi adlı birisi öz *açıq* fikirləri və cəsarətli hərəkətləri ilə Firidunun diqqətini cəlb etmişdi (M.İbrahimov); Hər duyan qəlbin, özüm, *gizli* bir sevdası var (S.Vurğun).

AÇIQ – TUTQUN Yığıncaqdan sonra artistlər *açıq* havada konsert verdilər (S.Rüstəm); İndi də hava boğuc və *tutqun* idi (M.İbrahimov).

AÇIQ – TÜND Mən də belə düşüürəm, yoldaş mayor, qəhvəyi rəngli avtomobil günəş şüası altında *açıq* rəngli, kölgədə isə *tünd* görünür (C.Əmirov).

AÇIQ – YUMULU Buyurun, qapımız *açıqdır* sizə; Yurdu tapşırıq əllərinizə (S.Vurğun); Bağır Nurcabbarın *yumulu* gözlərinə baxa-baxa başını buladı (İ.Məlikzadə).

AÇIQCA – GİZLİCƏ Əsmar ilə Camal Yusif haqqında *açıqca* danışdıqları halda, Güler ilə Xalq kimsinə haqqında *gizlicə* söhbət edirdilər.

AÇIQLIQ – SIXLIQ Məşədə xeyli dolandıqdan sonra məşənin dərinliyində alaçıq böyüklüyündə *açıqlıq* tapdı (S.Rəhimov); Ağacların *sıxlığı* bir-birinə mane olur.

AÇILIS – BAĞLANIS Sərginin *açılışı* sabah, *bağlanışı* isə martın 5-də olacaqdır.

AÇILIŞMAQ – SIXILMAQ Usta Ağababa evval bir utandı, sonra isə yavaş-yavaş *açılışdı* (Çəmənzəminli); Fatma ağlamsındı, ancaq onu sesi çox nazikdir, özü də danışanda *sıxılır* (M.İbrahimov).

AÇILISMAQ – TUTQUNLAŞMAQ Birdən Gülnazı bərk-bərk qucaqlayıb öpdüm, bu əhvalat bizim *açılışmağımıza* səbəb oldu (T.Ş.Simürq); Mehralının siması *tutqunlaşdı* (Ə.Abbasquliyev).

AÇILMAQ – BƏRKİMƏK Bərkidi ayağı, *açıldı* əli; Yüyürdü höyəto, atıldı çaya (H.Hüseynzadə).

AÇILMAQ – BÜZÜSMƏK İsti dəydikcə donları *açırdı*. Soyuqdan *büzüsmüşdü*lər ("Ulduz").

AÇILMAQ – QAPANMAQ Bir şey aydın idi ki, o zaman bulanlıq sələ düşüb hara getdiyini bilməyən adam kimi gözləri *qapanmışdı* (M.İbrahimov); Hor kimə vurub, yapış desən, yapışar, açıl desən *açılar* (A.Şaiq).

AÇILMAQ – ÖRTÜLMƏK Dalanda ayaq səsi eşidildi, dərhal evin qapısı zərbə *açıldı* (Mir Cəlal); Qapı uşaqların üzünə *örtüldü* (İ.Şıxlı).

AÇILMAQ – SOLMAQ Gül ilə həməzban olubdu bülbül; *Açılıb* bənövşə, yasəmən, sünbül (Q.Zakir); Höyətdəki güllər *soldu* ("Ulduz").

AÇILMAQ – TUTULMAQ Ürəyim, ciyərim xarab, mədəm xarab, dilim də gah *tutulur*, gah *açılır* (S.S.Axundov).

AÇILMAQ – YİĞİLMƏK Qarmon kimi gah *yığılır*, gah *açılır* dağ yolları (T.Şahdağlı).

AÇILMAQ – YUMULMAQ *Açıldı*, *yumuldı* qatı duman, sis; Buz salxım-salxımdır, qar yumaq-yumaq (H.Hüseynzadə).

AÇMAQ – YUMMAQ Ağzını *açır*, *yumur*, danışır, amma səsini eşitmirik, danışib qurtarır (Anar).

ADAMAOXŞAMAZ – GÖYÇƏK Ay *adamaoxşamaz*, bir üzünə baxsana; Bombob olub saqqalın, rəngü hənə yaxsana (M.Ə.Sabir); Nə qəşəngsən, nə *göyçəksən*; Dərilməmiş bir çiçəksən (S.Vurğun).

ADAMLIQ – HEYVANLIQ Əvvəl də bir *adamlığı* yox idi! İndi lap *heyvanlığı* çıxıb üzə (M.İbrahimov).

ADDIMBAŞI – HƏRDƏN Usta ona müstəqil iş tapşırıq, *addımbaşısı* yoxlayırdı (Mir Cəlal); Əntiqə *hərdən* özünə cürət verib ağasından soruşurdu (Mir Cəlal).

ADİ – CİDDİ Bu, *adi* yol hadisələrindən biri idi. Baba keşiş hiss edirdi ki, nə isə daha əsəli, daha *ciddi* hadisə baş verib (Elçin).

ADİ – QƏRİBƏ Qısrı *Qarı adı* adamlar kimi gözə bilmirdi, həmişə yüyürürdü, həmişə qaçırdı (Elçin); Özünü *qəribə* adam kimi aparırdı (İ.Əfəndiyev).

ADİ – MÜRƏKKƏB Ən çətin zamanlarda Əsgər kişi öz kitabxanasını *adi* səlhiyə ilə saxlamışdı (Mir Cəlal); Bəli, *mürəkkəbdir* həyat səhnəsi; hər şeyi göz görüb seçə bilməyir! (H.Hüseynzadə).

ADİL – ZALIM Qurban otuz səkkiz yaşda qırx yaşında bir ağıllı, doğru və *adil* bir adam idi (İ.Musaboyov); Bu gün sinomizə bu dərddə yazaq; Sabah *zalımların* qəbrini qazaq (S.Vurğun).

AFƏRİN – LƏNƏT *Afərin*, bacım Zeynəb, indi otur, bunları dəstə tutaq... (S.S.Axundov); Atana *lənət*, ay Salman, bir tülkü sənə tay ola bilməz, gör sözü nə yerinə salır (M.İbrahimov).

AĞ – QARA *Ağ* köynəyin boynuna; *Qara* ləkə düşürdi (H.Hüseynzadə).

AĞA – NÖKƏR *Ağa* borc eylər, *nökər* xərə (Ata. sözü).

AĞALIQ – NÖKƏRÇİLİK Hər əli silah tutan aləmə *ağalıq* etmək istəyirdi (Mir Cəlal); Eh, *nökərçilik* də bir kişilik deyil, vallah, hərbəlliq bunun yanında bir xanlıqdır (Ə.Haqqverdiyev).

AĞAPPAQ – QAPQARA Qara gözlərin ağı süd kimi *ağappaq*, qarası kömür kimi *qapqara* (G.Hüseynoğlu).

AĞARMAQ – BOZARMAQ Ağ dumanlar *ağarır* qaşlarda (S.Vurğun); Rəngi *bozarmışdır*, baxışları sərt (S.Vurğun).

AĞARMAQ – QARALMAQ Ağ gün *ağardar*, qara gün *qaraldar* (Ata. sözü).

AĞARMAQ – QIZARMAQ Sərdar Rəşidin üzü *qızarır* və yenə də *ağarırdı* (M.S.Ordubadi).

AĞARTMAQ – QARALTMAQ Verdiyev məruzəsinin üzünü on bir dəfə *ağartdı*, yenə ötroyi qızmadı (Mir Cəlal); Bir eşqin şimşöyü çaxdı başında; Yerimdə kömürtök *qaraldı* mani (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARABƏNİZ *Ağbəniz*... oğlan uşağı çəpş kimi səkidən atılıb qapıya tərəf gəldi (Mir Cəlal); *Qarabəniz* kişiyyə bir az artıq diqqət yetirdi (C.Əmirov).

AĞBƏNİZ – QARABUĞDAYI *Qız qarabuğdayı*; oğlan isə *ağbəniz* (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARAYANIZ *Yoluna ağbəniz*, şümşadboylu gəlin çıxsa, qorxma get, işin avand olar, *qarayanız* arıqolongo qarı çıxsa, vay halına, getmə, qayıt geri (M.İbrahimov).

AĞCIYƏR – CƏSARƏTLİ Əslində isə həddən artıq qorxaq, *ağciyər* idi (M.Talıbov); Yusif xasiyyətə yumşaq olsa da, *cəsarətli* idi, heç bir şeydən qorxmazdı.

AĞCIYƏRLİK – CƏSURLUQ Qulam, *ağciyərlikdən* ağ saç olmaq yaxşıdır (Ə.Əbülləhson); Oğul, heç vaxt *casurluğu* yaddan çıxartma.

AĞGÖZ – CƏSARƏTLİ İgird də qorxarmı? *Ağgözə* bir bax (S.Rüstəm); Deməli, şərait bizdən tələb edir ki, ham ağıllı torpənək, ham da *cəsarətli* (M.İbrahimov).

AĞI – ŞİRİN Şərabin yox, gətir *ağı*, qulağın niyə kar olmuş? (Nəbati); Nə *şirindir*, nə coşqundur azadlıq duyğuları (H.Hüseynzadə).

AĞILLI – AXMAQ Tərən *ağilli* oğlunun hər kəlməsindən xoşlanırdı (M.Hüseyn); Eh, sən nə *axmaq* adam imişsən (C.Əmirov).

AĞILLI – GİC Sizi hər bir *ağilli* qız sevə bilər (M.S.Ordubadi); Düşməne rəhm edən axmaqdır, *gicdir* (S.Rüstəm).

AĞILLI – YEKƏBAŞ Mirzə Kerim, bu kəndin içində birçə *ağilli* adam sonsən (Ə.Haqqverdiyev); Bağır, bərkədən bağır, bərkədən, *yekəbaş* (S.Rüstəm).

AĞILLILIQ – DƏLİLİK Əli öz *ağillılığı* ilə hamını heyran edirdi. Ağıl olmayan yerdə cəsarət *dəliliktir* (M.İbrahimov).

AĞILSIZ – DÜŞÜNCƏLİ Böyük və ortancıl qardaş kiçik qardaşlarının bu *ağılsız* hərəkətinə heyrat edirdilər (A.Şaiq); Deyilənə görə, o sakit, *düşüncəli* və mühakimələrində aydınlığa meyil edən adam idi (M.İbrahimov).

AĞIR – YUMŞAQ Əhməd kişinin xasiyyəti çox *ağır*dır. Belə adama gorok özünü kimi

yumşaq və iddiasız arvad tapasan (M.İbrahimov).

AĞIRLAŞMAQ – YÜNGÜLLƏŞMƏK Soyuda oturduca, özünü goldikeo vücudu *ağırlaşır*, kürəkləri sancır (Mir Cəlal); Anma elə ki, anam danışıdı, elə bil mənim üstümdən dağ göttürüldü. *Yüngülləşdim* və rahat oldum (M.İbrahimov).

AĞIRLIQ – YÜNGÜLLÜK Gülüşcan, mən böyük *ağırlıq* içindəyəm, hər günüm bir cəhənnəm özəbidir (C.Cabbarlı); Bu *yüngüllük* Gülüərə də təsir etdi (İ.Şıxlı).

AĞIRTAXTALI – BOŞBOĞAZ Mehdiqulu *ağırtaxtalı* bir oğlandı, hələm-hələm canına isti keçməzdi (Mir Cəlal); *Boşboğaz* arvad orini qabaqladı (M.İbrahimov).

AĞIRTƏBİƏTLİ – CİRTQOZ Nürəddin anasından sonra birdən-birə dəyişir, *ağırtəbətli* bir uşaq olur (S.S.Axundov); Sən allah, bizim yaxamızı bu *cirtqoz* Əhmədin əlindən qurtar.

AĞIZDOLUSU – HƏVƏSSİZ Biz onların yaradıcılığından *ağızdolusu* danışmalyıq (M.Rahim); Sən vaxtlar icaslarda çox *həvəssiz* danışardı.

AĞIZLAŞMAQ – BARIŞMAQ Mən ömrümdə söyüşməmişəm. Birisi ilə *ağızlaşmamışam* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışsaq*; Qan kimi qaynayıb biz də *qarışsaq* (S.Vurğun).

AĞKÖYNƏK – CÜRƏTLİ Vahid elə uşaqlıqdan *ağköynək*dir. Bununla belə *cürətlili* uşaq, yolu tapıb meşədən çıxmaqdan ümidini kəsmirdi (S.S.Axundov).

AĞLADAN – GÜLDÜRƏN *Ağladan* yanında otur, *güldürən* yanında yox (C.Əlibəyov).

AĞLAĞAN – GÜLƏYƏN *Ağlaşan* uşaqları Nazimə sanki əfsun ilə ölə alır, sakit edirdi (Mir Cəlal); Çox *güləyəndir*.

AĞLAMAQ – GÜLMƏK Ellərin dərdinə könül bağladım; Səninlə bir *gülüb* birgə *ağladım* (M.Rahim).

AĞLAMISINMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK *Ağlamsındı* bir az “dərli”, “gileyli”

(M.Rahim); Yadigar qayğısız halda *gülüm-sünürdü* (Ə.Muğanlı).

AĞLAR – GÜLƏR Gahdan *gülər*, gahdan *ağlar* fikrimiz; Qanad açar, qanad bağlar fikrimiz (H.Hüseynzadə).

AĞLAYAN – GÜLƏN Ağabala çox *ağlayan* uşaq idi (Cəmənzominski); Görürəm bəşərin *gülən* gününü! (S.Vurğun).

AĞLAYIŞ – GÜLÜŞ Kişilərdə yersiz *gülüşlər* nə qədər çoxsa, qadın və qızlarda da yersiz *ağlayış* və qısqanıqlar da həddindən artıqdır (M.S.Ordubadi).

AĞRI – SAZLIK Birdən Sabir doğruldu, bədənində şiddətli bir *ağrı* hiss edərək üz-gözünü tursutdu (M.Hüseyn); Müalicədən gələndən sonra onun *sazlığı* göz qabağında idi.

AĞRIMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Sevil, nə üçün belə solğansın, yaxsa bir yerin *ağrını*? (C.Cabbarlı); Gülşən ona toxtaqlıq verirdi də, Xanpəri *sakitləşmirdi* (Ə.Vəliyev).

AĞYAĞIZ – QARAYAĞIZ Nazim uşaqlıqdan *ağyağız* idi. İdarə başçısı orta yaşlı, *qarayağız*, utancaq bir adam idi (Mir Cəlal).

AĞYANIZ – QARAYANIZ Torano *ağyanız* göyçək bir qızıdır. Lazar ortaboylu, *qarayanız*, bozgülü bir oğlandı (S.Vəliyev).

AĞZIAÇIQ – AĞZIBAĞLI Nuru babanın nağılına qulaq asanların bir qismi *ağzi-açiq*, bir qismi isə *ağzi-bağlı* oturmuşdu.

AĞZIAÇIQ – DİRİBAŞ Əsəd çox *ağzi-açiq*, bir qismi isə *ağzi-bağlı* oturmuşdu. *Ağzi-açiq* uşaq idi. Birinci ona görə ki, çox *diribaşdır*, ikinci də bunları istədiyini qədər oyada bilərsən (M.İbrahimov).

AĞZİBÜTÖV – AĞZİBOŞ Mən istərdim ki, sən *ağzi-boş* olmasayın. Mən çox *ağzi-bütöv* adamam (F.Kərimzadə).

AĞZIDAĞINIQ – AĞZİBÜTÖV A kişi, bilirəm hansı *ağzıdağınıq* naçalnikə məni nişan veribdir (M.F.Axundov); Mənim *ağzi-bütöv*, sözünün üstündə duran adamdan xoşum gəlir.

AĞZIDOLU – TƏMKİNLİ Mənimlə niyə belə *ağzidolu* danışırsan? O indi də

birinci dəfə gördüyü kimi sakit və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

AĞZIÜSTƏ – ARXASIÜSTƏ Mütəkəni sinəsinin altına qoyub *ağziüstə* uzandı (İ.Şıxlı); O, göy otun üstündə *arxasiüstə* uzanıb yuxuya getdi (“Ulduz”).

AĞZIYUXARI – AĞZİAŞAĞI De, polis gotir, mərkəz sür *ağziyuxarı* Sibir meşələrinə (Mir Cəlal); Mən evə gələndə o *ağziashağı* gedirdi.

AH – VAY *Ah*, mən onun səadəti üçün nələr etməzdim (M.S.Ordubadi); *Vay*, yad kişinin sösi gəlir, *vay*, indicə qapıdan içəri girəcəkdir... (M.F.Axundov).

AHƏSTƏ – TEZ Ona yazığı gəlirmiş kimi *ahəstə* diləndi (S.Vurğun); Səttar *tez* atı tövləyə çəkdi (A.Makul).

AHİL – CAVAN Neçə nəfər *ahil* və *cavan* qadınlar arxalarında səhəngləri gəlib səhəndən keçmək istəyirlər (Ə.Haqverdiyev).

AHXICI – SÖNÜK Bütün müdərrişlərimiz ondakı sölis, *axıcı* natiqlik məharətinə qibtə edirdilər (İ.Əfəndiyev); Onun nitqi çox *sönük*, cansızdır.

AXIR – ƏVVƏL Hər şeyin *əvvəli*, *axırı* olur (R.Rza).

AXIRKI – ƏVVƏLKİ Mən məsləhət görürəm, nə qədər ki, gec deyil, biz bu işdən çəkilək, çünki *axırkı* biabırçılıqdansa, *əvvəlki* biabırçılıq yaxşıdır (Ə.Vəliyev).

AXMAQ – DAYANMAQ *Axır* ərhləytilə köpüklü çaylar (S.Vurğun); Gözündə qalmadı xalqın diləyi; *Dayandı* qan seli, səmum küləyi (O.Sarıvəlli).

AXŞAM – GÜNDÜZ *Axşam* aya baxar, *gündüz* günəşə; Ondən ötilənlər nərgiz, bənövşə (H.Hüseynzadə).

AXŞAM – SABAH *Axşamın* xeyrindən *sabahın* şəri yaxşıdır (Ata. sözü).

AXŞAM – SƏHƏR Bəzən quşa dönür saat da, an da; *Axşam* gözdiyini *səhər* tapırsan... (M.Araz).

AXŞAMÇAĞI – SƏHƏRÇAĞI *Axşamçağı* Cənpoğladın qapısı vuruldu (M.S.Ordubadi); Siğirçinlər *səhərçağı* gələr, budaqlara

qonub söslənər, baharın müjdəsini götürürlər (Mir Cəlal).

AXŞAMLIQ – SƏHƏRLİK Gözlərimdən tökülür üç *axşamlıq* yuxusu (S.Vurğun); Bir *səhərlək* isimiz qalıb.

AXŞAMÜSTÜ – SƏHƏR-SƏHƏR *Axşamüstü* Bahadır kəndə hamıdan gec qayıtdı (S.Rohimov); *Səhər-səhər* qoy bir gözümü açım, sonra qabağımı kəs! (M.İbrahimov).

AXTARMAQ – TAPMAQ Hər kəs öz yerini *axtarır*, *tapır* və öyləşirdi (S.Rohimov).

AİLƏLİ – SUBAY Xeyr, qardaş, mən çox *ailəli* adamlarla qohum olma bilmərəm, məndən əl çək, dərxişəm (C.Əmirov); May, necə bilirsin, adam evləndəndən sonra da özünü *subay* kimi apara bilirmi? – deyə soruşdu (M.İbrahimov).

AKTIV – PASSIV Gündəlikdə işlənən, tələbəti ödəyən sözlər *aktiv*, az işlənilən, köhnəlmiş sözlər *passivdir*.

AKTİVLƏŞMƏK – PASSİVLƏŞMƏK İş adamı *passivləşdirmir*, əksinə *aktivləşdirir*.

AKTİVLİK – PASSİVLİK *Passivlik* ətalətdir, *aktivlik* isə gümrəhlıqdır.

AQIL – DƏLİ Yusif şah *aqil* idi (M.F.Axundov); Kəndimizdə də bir igid tapılmır ki, bu *dəlini* ipə-sapa götürə (M.İbrahimov).

AQIL – GİC Divanəsini unutmaz *aqil* (Q.Zakir); Heç ipə-sapa yatmır o *gic*.

AL – SOLĞUN Zümrüd göydə günəş yandı; *Al* şəfoəq yer boyandı (S.Vurğun); Onun *solğun* yanağı qızarmağa başlayırdı (S.Vəliyev).

ALACAQ – VERƏCƏK *Alacaqna* qırğıdır, *verəcəyinə* qarğa (Ata. sözü).

ALACAQLI – VERƏCƏKLI *Alacaqlı* ikon *verəcəklili* olduq (Ata. sözü).

ALACALANMAQ – İŞIQLANMAQ Verdiyevin gözü *alacalandı*, dili söz tutmadı (Mir Cəlal); Gəlin üroyimdə bir şam

ALAN – SATAN

yandırın; Dünyanı yenidən *ışıqlandırın!* (S.Vurğun).

ALAN – SATAN *Alanın gözünü satanın* olındolar (Ata. sözü).

ALÇAQ – ALİCƏNAB Bu cür *alçaq* və rəhmsiz adamlara bir doqıq olsa da, hoyat haramdır (M.S.Ordubadı); Çox *alicənab*, nəcib insandır (Anar).

ALÇAQ – ZİL *Alçaq* səsli zümzümə etməyə başladı ("Ulduz"); Cəlal da *zil* səsli deyir bayatı; Tutub qışığıni bütün elatı (S.Vurğun).

ALÇAQBOY – HÜNDÜRBOY Kərbəlayı Qulu *alçaqboylu* bir kişi idi (Çəmən-zəminli); Baba keşiş *hündürboylu*, enlikürək, şumal bir adam idi (Elçin).

ALÇAQDAN – UCADAN Maya sanki *ucadan* və açıqla soruşdu (M.İbrahimov); Bu zaman öncümünün üzvlərindən bir neçəsi papiros çəkir, bir-biri ilə *alçaqdan* danışdı (A.Makulu).

ALÇAQLI – UCALI *Alçaqlı, ucalı* dağlar görmüşəm (Aşıq Alı).

ALÇAQLI – HÜNDÜRLÜK Ağacın *alçaqlığı* gediş-gəliş maneçilik törədir. Min üç yüz *hündürlüyündə* olan bu gözəl şöhrətdə dağ havası ilə aran günəşi birləşmişdi (M.İbrahimov).

ALÇALDAN – UCALDAN Onu *alçaldan* da, *ucaldan* da biz (T.Bayram).

ALÇALMAQ – UCALMAQ Sən *ucala* bilson, *alçalacaq* dağ (S.Sərxanlı).

ALÇALMAQ – YÜKSƏLMƏK Axı mən o qədər də *alçalmamışam* ki, *yüksəlmə* bilməyəm (Ə.Şərif).

ALÇALMAQ – QALDIRMAQ Qızın təmiz və pak məhəbbətini *alçaldılar* ("Ulduz"); Onun təhqir olunmasına yol vermədilər, məniyyəni *qaldırdılar*.

ALÇALMAQ – UCALMAQ Əli bəy, *alçaldan* cinayət bizi; Bir bax əllərinə, yararsımı qan? (S.Vurğun); Rüstəm dayı, sən ki məni belə *ucaldın*, sağ ol, öl desən öləcəyəm, qal desən qalacağam (M.İbrahimov).

ALLAŞMAQ – SOLMAQ

ALİ – İBTİDAİ Əli Bayramov klubunda *ibtidai* savad kursunu bitirmiş, *ali* savad kursuna girmək fikrindədir (S.Hüseyn).

ALİCƏNAB – ALÇAQ *Alicənab* adanmış (S.Rüstəm); Elo bir *alçağa* ölümlə azdır! (S.Vurğun).

ALİCƏNAB – KOBUD Dərs alın, *alicənab*, sinəsi dəflər kişidən (S.Vurğun); Bağışla, Maya xanım, çox *kobud* adama rast gəlmisən (M.İbrahimov).

ALİCƏNAB – NANƏCİB Siz nə qədər *alicənab*, təvazökar adamsınız, Gülşən! (Ə.Vəliyev); Bu *nanəcib* işi ki sən görmü-sən, acığıni canından çıxmasam, mən heç kişi deyiləm (M.İbrahimov).

ALİCƏNABLIQ – ALÇAQLIĞ Ah, bu nəvazişə, bu *alicənablığa* qarşı qabil deyil (H.Cavid); Bu cəhrlərdə yaltaqlıq, rıya və *alçaqlığın* hər cür şəklini görmək mümkün idi (M.S.Ordubadı).

ALICI – SATICI *Satıcılar* torifləyir, *alıcılar* müştəri gözü ilə bir çox nəqsanlar tapır və pisləyirdilər (S.Rəhimov).

ALICILIQ – SATICILIQ Əhalinin *alıcılıq* qabiliyyəti yüksəlmişdir. O, *satıcılığa* gəlir mənbəyi kimi baxırdı.

ALİM – CAHİL O, avam, *cahil* deyil, *alimdir* (Ə.Haqverdiyev).

ALINMAZ – SATILMAZ *Alınmaz, satılmaz* dünya neməti; Elin hörmətini qazanandadır (H.Hüseynzadə).

ALİŞMAQ – SÖNMƏK Ümid onun gözündə; Gah *alışır*, gah da *sönür* (B.Vahabzadə).

ALİŞMAQ – TƏRGİTMƏK Gülşənəm ilə Maro bir-birinə *alışırdılar* (S.Rəhimov); Trubkanı görmürəm, yoxsa çəkməyi *tərgitmişən?* (M.İbrahimov).

ALLANMAQ – AÇARMAQ Müəllimin solğun siması bir azca *allaşdı* və yenə *ağardı* (M.İbrahimov).

ALLAŞMAQ – SOLMAQ Babanın gözleri yanmağa başlayırdı, yanaqları *allaşmışdı* (M.İbrahimov); Səhərdir. Üfüqün

ALMAQ – QAYTARMAQ

geydiyi sarı; *Solur* şəfoqlərdə xəstə üzli ay (S.Vurğun).

ALMAQ – QAYTARMAQ *Almaq* asandır, *qaytarmaq* çötindir (Ata. sözü).

ALMAQ – SATMAQ – Ay qızım, mən söz gözdürən deyiləm, neçəyə *almışam*, o qiymətə də *satıram* (M.İbrahimov).

ALMAQ – VERMƏK Bahadır mahud *almaz* fikri ilə bir mağazaya varid oldu (N.Norimanov); Gübrə özü verilməyib, biz *vermişik* (M.İbrahimov).

ALOVLANMAQ – ÖLƏZİMƏK Meşə *alovlandı* (S.Vəliyev); Ocaq getdikcə *öləziyirdi* ("Ulduz").

ALOVLANMAQ – SÖNMƏK O sözləri düşündükcə *təndir kimi alovlandı* (A.Şaiq); *Sənar* bu şən, bu şöhrət; Ölkə olmuş mənə düşmüş (A.Şaiq).

ALT – ÜST Deyirəm, qızım, olmaz ki, sən *alt* paltarını *üst*dən geyəsən, *üst* paltarını *alt*dən (Anar).

ALTRUIST – EQOİST İlk baxışdan o, *altruist* bir şəxs kimi hamının diqqətini cəlb etmişdi ("Elm və həyat"); İndi uşaqlar mənə gülmək, sataşmaq istəyəndə "*eqoist*" deyirlər (M.İbrahimov).

AMANSIZ – RƏHMLİ Bu *amansız* gecənin gündüzü yoxdur (H.Cavid); Onların böyükləri çox *rəhmlili* adamdır (S.S.Axundov).

AMANSIZ – YAZIĞ Tülküyə *amansızam*, çünki quzuya *yazığım* gəlir (M.İbrahimov).

ANALİZ – SİNTEZ *Analiz* mürəkkəb dil bütövlüyünün onu təşkil edən ünsürlərə ayrılmasıdır. *Sintez* təhlil prosesində hasil olmuş ayrı-ayrı ünsürlər arasındakı əlaqəni müəyyənlətmə və onlardan ümumi nəticə çıxarma üsuludur.

ANARXİYA – DEMOKRATIYA *Anarxiya* qarışıqlıq, hərc-mərclik, özbaşınalıqdır. Başladı ki, kolxozda *demokratiya* yoxdur, kollektiv rəhbərlik yoxdur (M.İbrahimov).

ANARXİYA – QAYDA-QANUN Kapitalist ölkələrində *anarxiya* hakim

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ

kəsilib. Mənim fikrimi azdırma, mən cəbhəni demirəm, onların öz *qayda-qanunu* var (M.Hüseyn).

ANLAQLI – AXMAQ Əsgər bəy, mən sənə bir *anlaqlı* adam bildirdim (Ə.Haqverdiyev); *Axmaq* kişi, sən nə danışırsan?! (A.Məmmədrazı).

ANLAŞIQLI – DOLAŞIQLI ...Ərzulə aydın və *anlaşıqlı* bir dildə yazmağı bacarmaq lazımdır (S.Rüstəm); *Dolaşıqlı* məsələlərin həllini şagirdlərə anlatmaq lazımdır.

ANORMAL – AĞILLI Firidun doğulubşundan *anormaldır*. Tərlən *ağıllı* oğlunun hər kolmasından xoşlanırdı (M.Hüseyn).

ANTİK – MÜASİR Professor Ə.Ağayev *antik* və *müasir* ədəbiyyatdan maraqlı mühazirələr oxuyur.

APARMAQ – GƏTİRMƏK Arşın *gətir* bez *apar*, çuval *gətir* qoz *apar* (Ata. sözü).

ARABİR – DAİMA Zeynəb də *arabir* gözəllə ona baxır (B.Talıb); Oğlu Mirzə Qalib isə *daima* küçədə qarovul çəkir (C.Əmiröv).

ARABİR – HƏMİŞƏ Hər gün silər, təmizlər və *arabir* döronin içində enənək bir yer nişan alardı (A.Şaiq); İndi uşaqlar *həmişə* yaxşı desin (M.İbrahimov).

ARALAMAQ – BİRLƏŞMƏK Gülşən də kənddən *aralandı* (Ə.Vəliyev); Parçalanmış bir eli – Böyük Azərbaycanca; *Birləşdirdi* Füzuli! (B.Vahabzadə).

ARALAMAQ – ÖRTMƏK Əsgər övvəl qapını *araladı*, sonra nə fikirləşdisə *örtdü* ("Azərbaycan").

ARALANMAQ – ÖRTÜLMƏK Vahid Nəyibovun ev qapısı həmişəki səkiliyi ilə *aralandı* və *örtüldü* (Mir Cəlal).

ARALANMAQ – SIXLAŞMAQ Qayıqlar bir-birindən *aralandı*. Bu donuzda üzür qayıqlar; Get-gədə *sixlaşır* bu qayıqlar (S.Vurğun).

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ *Aralanır* buludlar, tərəvətlənir otlar (A.Səhət); Cilovunu səhənin yanındakı arabaya bağlayıb *yaxınlaşdı* (M.İbrahimov).

ARALI – ÖRTÜLÜ Qarlarla *örtülü* bir düzə gəldik (S.Vurğun); Həm də çox *aralıdır*, gedib-gölmək də olmaz (H.Hüseynzadə).

ARALI – YAXIN Xasay atlıların bir-birindən *aralı* getməsinə məsləhət gördü (M.Hüseyn); *Yaxın* gol, qulaq as qolbim deyono (S.Vurğun).

ARAMAQ – TAPMAQ Bəs fikri nə idi? Kimi *aradı*? (S.Vurğun); Onun şöləsindən *şəfa tapırlar* (S.Vurğun).

ARAMLA – BİRNƏFƏSƏ “Mirzəyi” havasında bir vozn ağır və *aramla* vurulur (Ş.Bədəlbəyli); Kişi parçı *birnəfəsə* başına çəkdi (İ.Əfəndiyev).

ARAMLA – TƏLƏSİK Tez-*tələsik* saçlarını düzəldib keçirdi (M.İbrahimov); Səkinənin *aramla* dediyi sözlərə qulaq asa-asa qaralib ağardı (M.İbrahimov).

ARAMLIQ – SƏBİRSİZLİK Güldən çox gül, çiçəkdən çox çiçək, lakin ürəkdə bir *aramlıq*, ruhdə isə sakitlik yox idi (Çömən-zəminli); Oğul, *səbirsizlik* adama həmişə ziyan verər (M.İbrahimov).

ARAN – DAĞ *Aranda* tutdan olduq, *dağda* qurutdan (Ata. sözü).

ARAN – YAYLAQ Örüşdən örüşə çəkib sürünü; *Aranı*, *yaylağı* gözdü çobanlar (H.Hüseynzadə).

ARANCI – DAĞCI *Arançı* qardaş, xoş gördük, oralarda nə var, nə yox? (İ.Şixli); *Dağcı* aran yerlərində çox qala bilməz.

ARANLI – DAĞLI Sən elə anadangəlmə *aranlısan*. Xızı rayonundanam, *dağlıyam*, – deyər o cəld cavab verdi (S.Vurğun).

ARA-SIRA – HƏMİŞƏ *Ara-sıra* bu işiq sütünü sanki dairəvi bir şüşəyə rast gələrək sönürdü (M.İbrahimov); Ömrünün tarlasına qəm kotanında; *Həmişə* gül əkdə, vay dördü babam (B.Vahabzadə).

ARDICIL – ARABİR Oğlu Tapdığı *həyatı ardıcıl* surətdə gəlib onun gözünün qabağından keçirdi (Ə.Əbüllhəsən); Güləndam bacı onlara güşuş ilə qulaq verib *arabir* sual verirdi (Çömən-zəminli).

ARDINCA – QABAĞINCA Məşədi Əsgərin *ardınca* ahostə-ahostə gəldirdi (S.M.Qənzadə); Elə mən də sonin *qabağınca* evə gəlmişəm.

ARXA – QABAQ *Qabaq* düşməni idi, *arxa* isə hər gün davam edən bombalama noticosində dağılırdı (Mir Cəlal).

ARXADAKI – QABAQDAKI O, məhkəməyə lap *arxadakı* skamyada, kündə oylşmışdı (C.Əmirov); Tutaq *qabaqdakı* qayıqları; Oralar çox bərkdir (S.Vurğun).

ARXAİK – YENİ Köhnəlməmiş sözlər *arxaik*, təzə yaranan sözlər isə *yeni* sözlər adlanır.

ARXAİZM – NEOLOGİZM Köhnəlmiş və ya dildən çıxmış söz və ya ifadələr *arxaizm*, dildə ömələ gəlmiş yeni söz və ya köhnə sözün almış olduğu yeni mənə *neologizm* adlanır.

ARXALI – KİMSƏSİZ Cahan xanım mahalda *arxalı* adam idi (M.İbrahimov); Hüseyn artıq arxasız və *kimsəsiz* bir yetimdir (S.Rəhimov).

ARXASINCA – QABAĞINCA Mostan birdən sıçrayıb qaçdı; Ala-bula da *arxasınca* qaçıb onu tutdu (A.Şaiq); Uşaqların marağı daha da artdığı üçün onlar Dursunun *qabağınca* qaçışdılar.

ARXASIÜSTƏ – ÜZÜQOYLU *Arxası-üstə* çarpayıda uzanan və şirin yuxuya gedən Aliyovə yaxınlaşdı (C.Əmirov); Birbaşə otağa gedib soyundu, *üzüqoylu* yerinə yuxıldı (M.İbrahimov).

ARXASIZ – HAVADARLI Zöhhakı möhv edən Gavə yoxsul, *arxasız* bir dəmirçi idi (H.Cavid); O elə gözür ki, elə bil alçaq dağları o yaradıb, *havadarlıdır*.

ARXAYIN – NİGARAN Bu məsələ bərəsində də *arxayın* ola bilərəm, dostum! (C.Əmirov); Zəng etdim ki, *nigaran* qalmayasınız (C.Əmirov).

ARXAYINÇILIQ – NİGARANÇILIQ Yolçular öz xorultuları ilə çayçının ürəyindəki *arxayınçılığı* daha da möhkəmləndir-

dilər (M.İbrahimov); Əbədi əndişə, obədi *nigarançılıq* və tolaş içində yaşamaq olmaz (M.İbrahimov).

ARXAYINLIQ – NARAHAATLIQ Lakin *arxayınlıq* soraitində nə qədər alışıb ehtiyat qazanmış olsa belə, ön xırda şey əsgəri narahat edirdi (Ə.Əbüllhəsən); Səkinənin bu *narahatlığı* səbəbsiz deyildi (M.İbrahimov).

ARIQ – TOTUQ *Ariq* oğlanın üzünə baxdı (Mir Cəlal); Səhə *totuq* üzünü çəkdi-rib salın yola (S.Rüstəm).

ARIQ – YAĞLI *Ariq* xoruzun biri, gəlib keçdi irəli (A.Şaiq); Axşamın toranında közörüb parıldayan kömürün üzərində şişləyə *yağlı* qabırğalar çökəlmişdi (İ.Hüseynov).

ARLI – HƏYASIZ Gərək bir azca holim, ədəb-ərkanlı olsun; Bir az *arlı*, namuslu, bir az vicdanlı olsun (X.Rza); Kəlbəyev əyilib büzüşərək çirpınırdı, *həyasız* hücumlarla işin içindən çıxmağa çalışırdı (M.İbrahimov).

ARSIZ – HƏYALI *Arsız* bir sillo kar eləməz (Ata. sözü); Qızdan *həyalı* oğlana rast gəlmisən, şərbət olmamış nə olacaq (M.İbrahimov).

ARSIZLIQ – HƏYALILIQ *Arsızlıqdan* sanma ki, şişib dama dönmüşəm (S.Rüstəm); *Həyalılığından* rəng verib, rəng alırdı.

ARTIQ – AZ Bacı, *artıq* söz lazım deyil (Ə.Haqverdiyev); Bacarmazsınız! Çünki milyonlardan yüz qat *azsınız!* (S.Vurğun).

ARTIQ – ƏSKİK Orada işləyənlərdən mənəm nəyim *artıqdır*, nəyim *əskikdir?* (G.Hüseynovlu).

ARTIQLIQ – AZLIQ Nadir iztirabının *artıqlığından* bozarıb qızarırdı (B.Talıb); Bu isə yenə ona etimadın *azlığını* göstərirdi (Ə.Sadıq).

ARTIM – İTKİ Bu düşünün heç *artımı* yoxdur. *İtki* var bir eli yandırır-yaxar (S.Vurğun).

ARTIRMAQ – AZALTMAQ Bu mənim dördümü daha da *artırdı* (S.Vəliyev); *Azalt*, uzağı demiom, elə ver Azərbaycanın Kəlbəcər rayonuna, ver o yərə ki, orada lazımdır (M.İbrahimov).

ARTMAQ – ƏSKİLMƏK Sənə bizdən salam, qurultayımız! *Artır*, *əskilməyir* bizim sayımız (S.Rüstəm).

ARVADAĞIZLI – CƏSARƏTLİ Səndə toqsır yoxdur, mənəm *arvadağızlı* oğlumdadır (N.Vəzirov); Rüstəm kişinin qorxmaz və *cəsarətli* hərəkətləri... çoxlarının ürəyinə yaturdı (M.İbrahimov).

ARVADLIQ – KİŞİLİK Mən kərə sənə demişəm ki, sən arvadсан, get *arvadlığına*, mənə üyüd-nəsihot vermə! (M.F.Axundzadə); Millət uğrunda! Qeyrət, namus, *kişilik* yolunda (Elçin).

ARVADZÜLÜ – KİŞİÜZLÜ *Arvadızlı* kişidən, *kişizüzlü* arvaddan ölhəzər (Ata. sözü).

ASAN – ÇƏTİN Şəkil çəkmək *asandır*, həyat yaratmaq *çətindir* (C.Cabbarlı).

ASILI – ASUDƏ Axı bu səndən *asılıdır* (S.Vəliyev); O, Bakıda *asudə* gəzəndə mən rahat ola bilərəm (C.Əmirov).

ASILILIQ – AZADLIQ Getdikcə Mirzə Valeh bir *asililik*, bir məhkumluq hiss edirdi (S.Rəhimov); Əsir üçün *azadlıqdan* yaxşı şey ola bilərmi? (S.Vəliyev).

ASILILIQ – SƏRBƏSTLİK İnsan üçün *asilliqdan* dərşərtli şey nə ola bilər. Onun duruşunda və gərkomında bir *sərbəstlik* vardı (M.İbrahimov).

ASIMAN – YER Könül pərvaz etdi, qalxdı havaya; *Yer* üzündən *asimana* yetişdi (M.P.Vaqif).

ASMAQ – GÖTÜRMƏK Gəldiyev sözünü bitirəndə çab gözləməyib, telefonun dosteyini *asdı* (Mir Cəlal); Haydı, çantanızı *götürüb* durun (S.Vurğun).

ASTA – BƏRK *Asta* basar, *bərk* kəsər (Ata. sözü).

ASTALIQ – CƏLDLİK *Astalıq* adamı yerində saymağa vadar edir, *cəldlik* adamı gümrəlaşdırır.

ASTAR – ÜZ *Astar* verəndə *üz* istəyir (Ata. sözü).

ASTARSIZ – ÜZSÜZ Maral *astarsız* kostyumunu götürdü (Ə.Əbüllhəsən); *Üzsüz* yorganı başına çəkdi.

ASUDƏLİK – ASILILIQ *Asudəlik* istərsən dünyadan uzaqlaş sən (Heyran xanım); *Asılılıq* adamın gözünü kölgəli edir.

AŞAĞI – YUXARI *Aşağı* tüpürürəm saqqaldır, *yuxarı* tüpürürəm biğ (Ata. sözü).

AŞKAR – XƏLVƏT Bu *aşkar* bir mələkdir; bəyana ehtiyacı yoxdur (C.Məmməd-quluzadə); Mən görək sözümlü Axund ağaya *xəlvət* deyim (Ə.Haqverdiyev).

AŞNA – DÜŞMƏN Baş üstə sizin murov mənimlə *aşnadır* (Ə.Haqverdiyev); *Düşmən* qüvvəsini bizim üstümüzə atır (S.S.Axundov).

ATEİZM – TEİZM C.Məmməd-quluzadə Mirzə Fətəli Axundzadənin realizmi və *ateizmin* varisi olmuş (M.İbrahimov); *Teizm* dünyanın Allah tərəfindən yaradılıb idarə edildiyini iddia edən dini-mistik ehkamdır.

ATƏŞLİ – ÖLGÜN Gəvo *atəşli* bir qəlbə inqilaba başladı... (H.Cavid); Zindandan çıxmışdı o qarı *ölgün* (A.Şaiq).

ATƏŞLİ – SÖNÜK Bu bəlkə onun *atəşli* fikirləri idi ki, gözələrində odlu qanad çalırdı (Ə.Məmməd-xanlı); Söylədiyi *sönük* nitqlə tamaşaçıların rəğbətini qazana bilmədi.

ATILMAQ – DÜŞMƏK Atıl cəbhələrə aslanlar kimi (S.Vurğun); Bu səslər altında Zeynəb *düşüb* yerində oturdu (M.İbrahimov).

ATLI – PİYADA A kişi, gözünəyin elə bir ləzzət *piyada* getməkdir, atlı getmək ləzzət verməz (Ə.Haqverdiyev).

ATMAQ – TUTMAQ Kim isə zəncirləri lom ilə yerə *atır* (M.İbrahimov); Usta gəmiçilər tufanda belə; Sükamı düz *tutur* öz əllərilə (S.Vurğun).

ATMARALI – HƏYALI Güldəstə ilə Südəbə rəfiqə olsalar da, bir-birindən fərqlənir: Güldəstə *hayalı*, Südəbə *atmaralıdır*.

ATÜSTÜ – ARAMLA *Atüstü* olsa da qısa bir söhbət; Dönür unudulmaz bir xatirəyə (S.Vurğun); Qaraca qız qalxıb *aramla* geyinməyə başladı (S.S.Axundov).

AVAM – MƏDƏNİ Görürəm ki, *mədəni* adamsınız (İ.Fərzəliyev); Naçalnik Qurbanoli

böyü cavab verdi ki, Kərbəlayı Qasım qanmır, *avamdır* (C.Məmməd-quluzadə).

AVAMLIQ – MƏDƏNİLİK Əlbisəsinin tərz, biçimi *avamlığım*... andırırdı (S.Hüseyn); Onlar Qasım öminin *mədəniliyi* sayəsində qaçdılar.

AVAND – ASTAR Bu parçanın *astarı* *avandı*ndan gözəldir.

AVARA – İŞGÜZAR Qaraca qız da sərxoş və *avara* Yusifin hər bir əzabına dözürlü (S.S.Axundov); Çox *işgüzar*, əməksevən, intizamlı qadındır (C.Əmirov).

AVARALIQ – İŞGÜZARLIQ Bu oğlan *avaralığa* öyrənib, heç bir işdən yapışmaq istəmir. Çünki onu taniyirdi, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal).

AVAZIMAQ – QARALMAQ Onun qaramtlı çöhrəsi *avazıdı*, sonra boğulub *qaraldı* (İ.Şıxlı).

AYAQ – BAŞ Odur ki, sənin *ayağın* bilən bizim *başımız* da bilə bilməz (C.Cabbarlı).

AYAQÜSTÜ – RAHAT ...*Ayaqüstü* Kələntər lələşə baş çəkməyi qərara aldı (M.İbrahimov); İndi cüceler *rahat* yeyirdilər (M.İbrahimov).

AYAQYALIN – BAŞIAÇIQ Elə alt köynəkdə *ayaqyalın*, *başiaçıq* bayıra çıxdı (İ.Şıxlı).

AYAR – ÖLÜVAY Abbas kişi çox *ayar* adamdır, amma qardaşı *ölüvaydır*.

AYAZ – İSTİ Kül rəngli havada toz, duman var; Dəhşətli soyuq, *ayaz*, boran var (A.Şaiq); Yorğun adam kimi, elə bil bu an; *İsti* tər töküdü yerin sinəsi (H.Hüseynzadə).

AYAZIMAQ – TUTUNLAŞMAQ Payızın çiskinli, dumanlı günü *ayazıyır*di (S.Rəhimov); Belə zamanlarda təbiidir ki, onun güler üzü bir qədər *tutunlaşar*, alnını kiçik qırıqlar örtərdi (M.İbrahimov).

AYAZLI – İSTİ Sən, *ayazlı* gecələrdə ulduzların sirdaşısan; Boranların, çovğunların, dumanların qardaşısan (S.Vurğun); Onlar uçdu uzağa; Daha *isti* torpağa (H.Hüseynzadə).

AYDIN – BULUDLU Çiskinli və qaralıq gecəni *aydın* bir səhər özöz etdi (M.İbrahimov); *Buludlu* qaşqabağı birdən ayazıyın açıldı (S.Rəhimov).

AYDIN – TOZLU Hər şey gün kimi *aydındır* (C.Əmirov); O, *tozlu* yollara baxdı (A.Şaiq).

AYĞIR – MƏDYAN *Ayğır* başını qaldırıb ilxıya gələn qatıra diqqətlə baxdı (S.Rəhimov); İki *madyana* yaxınlaşandan sonra yenə qayıdıb dəryaya girdi ("Koroğlu").

AYIQ – BAYĞIN Xəfiyyə vaxtında üstünə düşüb, yaman *ayıqdırlar* ha! (M.İbrahimov); Qadınların bu hərəkəti, Almazın dalğın durumu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç acırmırdı (A.Şaiq).

AYIQ – YUXULU Lakin hər *ayıq* və zirek adamı ağıllı hesab etmək olmaz (M.Talıbov); Gecədir... Kənd *yuxulu*; nə işiq var, nə tüstü (S.Vurğun).

AYIQLIQ – MƏSTLİK *Ayıqlıq* və zireklik ağıllı öləmlərdəndir (M.Talıbov); Ruzigarın əli onun məğrur qulağını burduqda, xudbinlik, ləğvəliq və *məstlik* yuxusundan ayılır (M.Talıbov).

AYILMAQ – BAYILMAQ Gün dağlara yayıldı; Hər bir yatan *ayıldı* (A.Səhhot); Get onu içəri getir. Tafta, sən də get, deyəson *bayılmışdır*, ya da bəlkə ölmüşdür (C.Cabbarlı).

AYILMAQ – DƏMLƏNMƏK Yeja bu dəhşətli xəbərdən *ayıldı* (Ə.Vəliyev); Bir stəkan şirin çaxır içən kimi *dəmləndi*.

AYRI – BİRGƏ Səndən *ayrı* düşəli; Ah çəkməkdən bağrım qana dönübdür (Aşıq Ələsgər); İki gün sonra raykomun bürosuna *birgə* gətdilər (Ə.Vəliyev).

AYRILMAQ – BİRLƏŞMƏK Ayna ilə Ayaz küçədə bir-birindən *ayrıldılar* (Ə.Məmməd-xanlı); Qadın öllərimizlə *birleşdi* Volqa ilə Don (S.Rüstəm).

AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

AZ – XEYLİ Onlar dolana-dolana *xeylilə* yöl gəlməşdilər (A.Makulu); Çox bilib xalqa *az* xidmət etməkdənsən, *az* bilib çox xidmət etmək mən dəfə məsləhətdir (Mir Cəlal).

AZACIQ – XEYLİ Həcər qulaq verdi, bu an buludlar *azacıq* hərəkətə gəldi (S.Rəhimov); Aşağıdan *xeylilə* keçmişdi (A.Məmməd-zadə).

AZAD – MƏHKUM Diləklərin gah *azad*; gah *məhkum* olur sənin (B.Vahabzadə).

AZADLIQ – MƏHKUMLUQ *Azadlıq* geniş anlayışdır (S.Vəliyev); Yetər bu *məhkumluq*! Yetər bu zillət! (Şəhriyar).

AZALMAQ – ARTMAQ Dostlarım *artıb*; nə qədər *azalıb*; Köhnə dostlar az qalıb (R.Rza).

AZALMAQ – ÇOXALMAQ Bir il də keçdi belə; Vəcdanın ağrısı *azalmadı*, *çoxaldı* (B.Vahabzadə).

AZAL – SAĞLAMLIQ Köç deyəndə, *azar* alır canını; Yer süpürür sanki qaşqabağı (M.Müşfiq); Abbas Səhhot şeirlərində "Səhhot" kəlməsini bözən həm təxəllüs, həm də şəfa, *sağlamlıq* mənasında işləmişdir.

AZARLAMAQ – SAĞALMAQ İndi İmamverdi baba *azarlamışdır* (S.S.Axundov); Tələsmə, o yaranı da *sağaldaram* (H.Abbas-zadə).

AZĞIN – MƏDƏNİ Hücüm edin dörd yandan; Od vurun *azğın* kəndə (A.Şaiq); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgəsinə çıxmaq (M.İbrahimov).

AZĞINLIQ – MƏDƏNİLİK Oho, bunun bir *azğınlığına* bax! (A.Şaiq); Əli öz təvazökarlığı və *mədəniliyi* ilə dostlarından fərqlənir.

AZYAŞLI – BÖYÜK Fəhləliyə gedən *azyaşlı* uşaqlara xozeyinləri heç bir zaman istirahət günü verməzdilər (H.Sarabski); İsmayılzadə deyir ki, bu il *böyük* bir saray tikəcəyik (Z.Xəlil).

Bb

BABAL – SAVAB Dərin bir dəryədir şair xəyalı; Götürdüm boynuma şəri, *babalı* (R.Rza); İsmət xanım, kömək etməkdə böyük *savab* iş görmüşsən.

BABAT – PİS Ruzigarım bir növ *babat* keçir, həci (N.Vəzirov); Niyə, Moşadi, necə bəyəm, *pis* daşıyıram? (Mir Cəlal).

BABI – DİNDAR Məsələn, mənə deyirlər ki, filankəs *babidir*, yəni mürtəddir (C.Məmmədquluzadə); Atan Hacı Cofər ilə duz-çörək kəsmişəm, özü də çox *dindar* kişidir (S.S.Axundov).

BACARIQSIZ – DİRİBAŞ Elə *bacarırıqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov); Xala, sən də *diribaş* qarışan (N.Vəzirov).

BADALAQ – DÜZLÜK İndi sənin mənə *badalaq* qurmağının heç adı yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Onun heç *düzlüklə* işi yoxdur.

BAGIRMAQ – SUSMAQ Səriyyə xala *bağırmaq*, ağlamaq istəyir, bacarmırdı (M.İbrahimov); Bu hay-küydə *susmaq* lazım bildi.

BAGIŞLAMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Mənim dediklərimdə səhv və yanlışlıqlar olsa, *bağışlamağınızı* xahiş edirəm (Mir Cəlal); Əgər mənə yalandan *günahlandırmaq* istəyirsinizsə, günahlandırın.

BAGLAMAQ – AÇMAQ Nahar etmək bəhanəsi ilə qapını *bağladım* (Ə.Vəliyev); Bu saatda qayıdırıq, fikir elmə, sandıqları *aç!* (M.F.Axundzadə).

BAGLI – AÇIQ *Bağlı* qapıya xata deyilməz (Ata. sözü); Səhər *açıq* pəncərədən rəfiqəsini sosladi.

BAGRIQARA – XOŞBƏXT Bir ildir ki, *bağrıqaradır*, müsibət üz vermirdi. Siz ey göy üzündə uçan durnalara; Deyin, *xoşbəxtəmmi?* (S.Vurğun).

BAHADIR – QORXAQ *Bahadır* deməzlər hərgiz sayana; Görüm lənət lənət olsun yardım doyana (M.P.Vaqif); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

BAHAR – QIŞ Payız ötür, *qış* keçir; *Bahar* qalır arxada (H.Hüseynzadə).

BAHAR – ZİMİSTAN Lakin mənim *baharım* solub, *zimistan* oldu (S.S.Axundov).

BAHARLI – QIŞLI Ömrün keçdisə də *baharlı*, *qışlı*; Gördün gələcəyi gün kimi aydın (S.Rüstəm).

BAHARSIZ – QIŞSIZ *Baharsız*, *qışsız* bu yerlərin nə ləzzəti olar.

BAKİR – POZĞUN Bu incə rəqslərdə nə qədər gözəllik, nə qədər *bakir* hissini ifadəsi vardır (Çəmənözəminli); Anna *pozğun* qızdır, onunla oturmaq durma.

BAQİ – FANİ Bu dünya *fani*, o dünya *baqi* (Ayrılm bəzəmələri).

BALA – BÖYÜK Xan Soltan qoyunu gözəlmək üçün *bala* çobanı dik qayanın başına qaldırmışdı (S.Rəhimov); Elmlə qurulur *böyük* binalar (H.Hüseynzadə).

BALACA – HÜNDÜR Dilaranın bacısı boyca *balaca*, amma qaradaşı *hündür* idi.

BALACALAŞMAQ – BÖYÜMƏK Bir saatın özündə arıqlamış, *balacalaşmış*, ordan batmış... (M.İbrahimov); O qeyrotlu uşaq *böyüyüb* mənə hamıdan yaxşı saxlayacaqdır (S.S.Axundov).

BALACALIQ – BÖYÜKLÜK ...Bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışdı (S.S.Axundov); Gördüyü sonsuz iztirablar içərisində... insanın *böyüklüyü* və ruhi qüdrətini köşf etdi (Ə.Məmmədşanlı).

BALQABAQ – BACARIQLI Xəlib nədir ki, o mənə işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn); Yəqin o şofər *bacarıqlı* adamdır, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

BAMBALACA – UZUNRAZ *Bambalaca* bir uşaq; Pəncərədən baxırdı (İ.Tapdıq); Onun nəyinə baxım, *uzundrazın* biridir.

BAMBILI – AĞIR Həmin bu mərkəzin bərkətilindəndir ki, mən bu *bambılı* Əhmədlin yanında olmuşam bir *balaca* uşaq... (C.Məmmədquluzadə); *Ağır* adamdır, hərədən bir başını qaldırıb məclisə göz gözdürür.

BAMƏZƏ – QARADİNİMƏZ O çox *baməzə* qoca idi. Zarafat etməyi və lətifə söyləməyi çox sevərdi (M.S.Ordubadı); Usta *qaradınmaz* bir kişi idi, haraya işə tələsirdi (Ə.Sadiq).

BARBARLIQ – MƏDƏNİLİK ...Rica edirəm, sözlərinizə diqqət edin, yüksək cəmiyyətdə belə rəftar *barbarlıqdır* (C.Cabbarlı); *Mədənlilik* cəhəlatın düşmənidir.

BARIŞIQLIQ – KÜSÜLÜLÜK Oğlanla qızın valideynləri arasında *barışıqlıq* oldu. Aralarındakı *küsilülük* hələ davam edirdi (Ə.Məmmədşanlı).

BARIŞMAQ – DALAŞMAQ Mən küsməmişəm ki, *barışmaq*. Mən *dalaşmaq* fikrində deyiləm (C.Əmirov).

BARIŞMAQ – VURUŞMAQ Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışmaq* (S.Vurğun); Biz də aspaqlarla *vuruşmuşuq* (S.Vəliyev).

BASABAS – SEYRƏKLİK Vaqonlarda *basabas* idi (Mir Cəlal); ...Göz işlədikcə uzanan bu zənliliklərdə ağacın azlığı, kölgəliyin *seyrəkliyi* Gülşənə yay kimi oyrıdı (Ə.Vəliyev).

BASDIRMAQ – ÇIXARTMAQ Çox pakizə... Sübh tezədən hamısını *basdıraram* (N.Vəzirov); O dirokləri *çıxartmaq* lazımdır, al-ayağa dolasır.

BASMAQ – AÇMAQ Dərhal qapımı *basıb*, mətbəxə qayıtdı (Mir Cəlal); *Aç* gözün, gözəlörün qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Sohhot).

BASMAQ – BURAXMAQ Nəriman... bu adamın əllərini tutdu, dizi ilə boğazını *basdı* (Mir Cəlal); Barmaqları bəşəlib kağızı *buraxdı*. B.Talibli.

BAŞAĞRISI – RAHATLIQ Bizo *baş-ağrısı* verməyin, canım (S.Rüstəm); Sizin əlinizdən mənə *rahatlıq* yoxdur.

BAŞ-AYAQ – DÜZ A kişi, sən *baş-ayaq* nə üçün danışsən (A.Şaiq); Sən ona *düz* deyirsən ki, oxumaq kasıblara müyəssər olmurdu (Mir Cəlal).

BAŞDANSOVDU – DİQQƏTLİ Məhmanın *başdansıvdu* süzündən, soyuq səhəbtəndən sonra gələn adamlar dağılıb getdilər (S.Rəhimov); Bu elolərinə oxşamır, özü də çox *diqqətli* və somimdir (M.İbrahimov).

BAŞIALOVLU – TƏMKİNLİ Nənəqız *başialovlu* bazarı axtarıb qızını tapdı (S.Rəhimov); Cəmil özünü sakit, *təmkinli* bir şəxs kimi aparırdı.

BAŞIAŞAĞI – BAŞIYUXARI Sərdar evlərinin qabağında bir daxməyə girib səhərdən axşamə kimi *başiaşağı* iynə vurmaqdadır (C.Məmmədquluzadə); Lədo ... *başiyuxarı* Cəbrayılın evinə tərəf getməyə başladı (S.Rəhimov).

BAŞIAŞAĞI – DİKBAŞ Səfər ... *fağır*, *başiaşağı* bir oğlandı (Ə.Haqverdiyev); Salman şapalaq yemiş *dikbaş* uşaq kimi dönüb dəlincə baxmadan payızlığın yanından adamlara tərəf getdi (M.İbrahimov).

BAŞIAŞAĞILIQ – DİKBAŞLIQ *Başiaşağılıq* insanı həmişə hörmətləndirir. *Dikbaşlıqdan* yərə-göyə sığmırsən! (M.İbrahimov).

BAŞIBƏLƏLİ – BƏXTLİ Nə soxulmuşan araya, a *başibəlalı* fələ? (M.Ə.Sabir); Ağlı isə doğrudan da, dəyərən, *bəxtli* adam idi (C.Əmirov).

BAŞIBOŞ – AĞILLI Sərdar *başibəşdür*, ağılna nə gəlir onu deyir. Gəl, *ağıllı* oğlan, rahat ol, bir seyid qonağımız da var (S.S.Axundov).

BAŞIDAŞLI – XOŞBƏXT Ay *başidaşlı* kişi, dimmə, uşaqdır, uşağım (M.Ə.Sabir); *Xoşbəxt* həyat onu sevindirirdi.

BAŞIDOLU – BAŞIBOŞ Çünki doğrudan da *başidolu* oğlansən (Ə.Haqverdiyev); Özünü *başibəş* adam kimi aparır.

BAŞILOVLU – SAKİT Kişi yuxudan dik atıldı, *başilovlu* yazı stoluna sarı qaçdı (Mir Cöral); Katibin *sakit*, hətta uşaq və məhrəban səsi heç bir şey bildirmirdi (M.İbrahimov).

BAŞIPOZUQ – İNTİZAMLİ Ətraf küçələr *başipozuq* camaatla dolu idi (M.S.Ordubadı); Bizim tələbələr iməciliyi *intizamlı*, müştəxkklı çıxmışlar.

BAŞISOYUQ – DİQQƏTLİ ...Aldığımı və eşitdiyini düşünməyəcək, çəşqin, *başisoyuq* adamlardan deyiləm... (A.Şaiq); Uşaqlar, *diqqətli* olun ha! (M.İbrahimov).

BAŞISOYUQLUQ – DİQQƏTLİLİK Bu hələ özü də *başisoyuqluq*dur (C.Cabbarlı); Rəhbərlikdən işçilərə qayğıkeşlik, *diqqətlik* tələb olunur.

BAŞQA – DOĞMA Yaşamağın qanunu da bəlkə budur: Hər dəfn olan özü deyil; *Başqası* tək dəfn olunur... (M.Araz); Ona *doğma* ikən yazı olan kəsi; *Doğma* kənd *doğma* tək bağrına basdı (H.Hüseynzadə).

BAŞQALAŞMAQ – DOĞMALAŞMAQ Bir də sevgilimi aldatmaq üçün; Dəyişib cildimi *başqalaşmadım* (S.Vurgun); Bu yerlər elə bil mənə *doğmalışdı*.

BAŞQALIQ – DOĞMALIQLIQ Bu kərrə sizdə bir *başqalıq* vardı (S.Hüseyn); Buna baxmayaraq, burada Gülübatın qoribə bir *doğmalıqlıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

BAŞLAMAQ – QURTARMAQ Lakin danışığı haradan *başlasalar*, axırda yəno yaş söhbətlə *qurtarır* (Çəmənzəminli).

BAŞLAMAQ – TAMAMLAMAQ Qaranqış baharı *başlayır*, bülbül *tamamlayır*.

BAŞLI – KÜT Dünən evinə gələn kim imişo, *başlı* adam imiş, "içərilərdən" gəlmişmiş (Mir Cöral); *Küt* uşaqdır, ondan oxuyan çıxmaz.

BAŞLIQ – SONLUQ "Bir ömür yolunda... bu *başlıq* nədi? (M.Araz); Aldırımsan *sonluğu*; Toyla bitən nağıla... (N.Kosomənlı).

BAŞSIZ – AĞILLI Bu *başsız* uşaq başa düşür ki, öz hərəkətləri ilə özünə dost qazanmır. Çox *ağıllı* və namuslu qız imiş (M.İbrahimov).

BATABAT – ÇIXAÇIX Günün *batabat* zamanı idi (M.İbrahimov); Mən evdən *çixaçıxdı* o məni yaxaladı.

BATAQLI – QURU *Bataqlı* küçələr düzəlib, gecələr elektrik ilə işıqlanırdı (S.S.Axundov); Mahmud... *quru* ot-ələf yığılmış çardağın altına girdi (Ə.Əbülbəson).

BATAQLIQ – QURULUQ Küçənin ortası hər zaman *bataqlıq* və pəlçiq olurdu (S.Rəhman); Adanın *qurulıq* hissəsində oturmaq nəpəzə tamaşa edirdik (M.İbrahimov).

BATIQLIQ – ÇIXIQLIQ Qoy onun o quyuya düşmüş *batıqlıq* gözələri lap kəlləsinə çıxsın (S.Rəhman); Elo bil onun gözü yerindən oynamış, *çixıqlıq* kimi görünürdü.

BATIN – ZAHİRİ Bu adamın *zahiri* quruluşu kimi, *batini* həyatının da çox maraqlı olduğunu onun hər sözündən, hər hərəkətindən anlamaq olurdu (A.Şaiq).

BATINI – ZAHİR Niyə qoyun başlı qurdların ürəyinə işiq salmır ki, *zahirdə* qızılğuldür, amma *batində* onun tikanlarıdır (Ə.Haqverdiyev).

BATIŞ – ÇIXIŞ Günəşin *batışı* ilə *çixışı* gözəl olur. Günorta yerində olanda ona heç baxan da olmur (Çəmənzəminli).

BATMAQ – ÇIXMAQ Vallah özümü elə itirmişəm ki, bilmirəm gün haradan *çixır*, harada *batır* (Ə.Haqverdiyev).

BATMAQ – TƏMİZLƏMƏK Üstüm-başım qana və qanlı torpağa *batmışdı* (M.S.Ordubadı); Paltosunun tozunu *təmizlədi*.

BAYAĞI – MƏNALI Rosulovun şirin dili, dərindən *mənali* baxışı o dəqiqə öz təsirini göstərdi (C.Əmirov); *Bayağı* adamlar yadıma düşəndə qanıq qaralır (M.İbrahimov).

BAYAĞI – MÜRƏKKƏB Nə qədər *bayağı* cavab verirən, Qaras! (M.İbrahimov); İndi beynəlxalq vəziyyət çox *mürəkkəbdir*.

BAYAQ – DÜNƏN Mən *bayaq* zarafat eləmirdim (Elçin); *Dünən* bu hadisə onu bərk əsbələşdirmişdi (M.İbrahimov).

BAYAT – TƏZƏ Sonra anam dedi ki, iki tikə çörəyimiz qalıb, özü də *bayatdır*, isti çörək al, atan gəlib *təzə* çörək yesin (M.İbrahimov).

BAYĞIN – AÇIQLI Almazın dalğın duruşu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç açmırdı (A.Şaiq); Sabirin yazdığı şeirlərin çoxu *açıq* və sadə ana dilində olub məişətimizin eynini göstərməyə görə özbar öyrənilirdi (F.Köçərli).

BAYRAM – YAS Xanın *bayramıdır*, elin *yasıdır* (S.Rüstəm).

BEHİŞT – CƏHƏNNƏM Pərvərdigara, belə mütəqəddəs kişi *cəhənnəmə* düşəndə bəs *behıştə* kim göndəriləcək? (Ə.Haqverdiyev).

BEHİŞTLİK – CƏHƏNNƏMLİK Onu bilirmən ki, *behıştlik* atan güclə yadımdadır (Çəmənzəminli); Dəvəşiz olan məmləkətin şöhrəti olmaz; Dünyası *cəhənnəmlik* olar, cənnəti olmaz (Ə.Vahid).

BEKAR – İŞGÜZAR Ay qız, *bekar* dayanma, tez ol, onun cibindəki tapançanı çıxart (C.Əmirov); Muxtar Zeynalova *işgüzar* və gözütxox bir adam kimi tanıyırdı (Ə.Vəliyev).

BEKARÇILIQ – İŞGÜZARLIQ *Bekarçılıqdan* dəruxıram (C.Əmirov); Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bolad idi (Mir Cöral).

BƏD – ŞAD *Şad* xəbəri tez çatdırmağa heç vaxt tələsmir, *bəd* xəbəri tez deməyə ürəyi atlanır (F.Korimov).

BƏD – YAXŞI Məsləhotin *bəd* deyil, ağılıma yatır (S.S.Axundov); Özünü deyin, harda *yaxşı* qan aldırmaq olur? (Ü.Hacıbəyov).

BƏDBƏXT – BƏXTİYAR Gərçi bu *bədbəxt* özü elmə hovəskardır (M.Ə.Sabir); Axırımıq mosud, gələcəyimiz *bəxtiyardır*, – dedim (M.S.Ordubadı).

BƏDBƏXT – XOŞBƏXT Ailəməizə üz verən böyük və *bədbəxt* faciəni sizə bildir-

məyö məcbur oldum (M.S.Ordubadı); *Xeyr*, əsi, mənim alma bağım olsaydı, özümün dünyada *ən xoşbəxt* adam sayardım (C.Əmirov).

BƏDBƏXTLİK – BƏXTİYARLIQ Get-gədə kəndi kasıblıq və *bədbəxtlik* bürüyürdü (A.Şaiq); Körpə anasını itirdi bərdən; Qanadı büküldü *bəxtiyarlığın* (Q.İlkin).

BƏDBƏXTLİK – XOŞBƏXTLİK İndi isə vaxtını iyirmi nəfər yetimlə keçirib, gələcək *bədbəxtliyi* gözəliyərim (M.S.Ordubadı); *Xoşbəxtlikdən* Qaras içəri gəlmədi, deyəsən, köynəyini çıxarıb yuyundu (M.İbrahimov).

BƏDXAH – XEYİRXAH O vədə öz babalarının əməllərindən xələlət çəkib *xeyrixahları* ilə *bədxahları*nı əlbəttə tanıyacaqdır (Ə.Haqverdiyev).

BƏDXAHLIQLIQ – XEYİRXAHLIQLIQ Lakin bir il sonra xanımın heç kəsə *bədxahlıq* edən adam olmadığını gördükdə... Gülübatın az-çox yazı-pozu bildiyini ondan gizlətməməyi qərara aldı (M.İbrahimov); *Xeyrixahlıq* adamın nüfuzunu və hörmətini qaldırır.

BƏDXƏRC – QƏNƏTÇİLİK Arvadının niyə bu qədər tələbbək, *bədxərc* olduğuna dair suallara cavab tapa bilmirdi (Ə.Vəliyev); Havayı yərə pul xələləməz, *qənətcildir*.

BƏDXƏRCİLİK – QƏNƏTÇİLİK *Bədxərcilik* və israfı, səxavət və əliəciqlıq arasında fərq vardır (M.Talıbov); *Qənətcilik* çox faydalıdır.

BƏDLİK – YAXŞILIQ Lakin *bədlikdən* iki zərri it də onlarla gəlirdi (M.Talıbov); Üç il bundan qabaq uşaqlar haqqında *vaxşılıq* indi də mənim yadımdan çıxmayı (Ə.Haqverdiyev).

BƏDSİFƏT – GÜLƏRÜZ *Bədsifət* adamdır, qaşqabağından zəhər yağır. Həmişə *gülərüz* gördüyüm Solim indi bombəz bozarmışdı.

BƏXTƏVƏR – BƏDBƏXT Gətmə, gətmə, görüm kimin yarısın? Hansı *bəxtəvərin* vəfadarısın? (Aşiq Qurbanı); Bu... *bədbəxtin* ölkünüzü aparıbsan, binovənim əlini qoymunda qoymusan (Ə.Haqverdiyev).

BƏXTƏVƏRLİK – BƏDBƏXTLİK Dərdim var, ay başına dönüm, sırım var, mən *bəxtəvərlikdən* buraya gəlməmişəm (B.Talibli); *Bədbəxtlik* onu basıbdır.

BƏXTİQARA – XOŞBƏXT Bu qaragözlüləri bunca sevmişəm, Vahid! Nə yaxşı olmamışam *bəxtiqara*, şükür olsun! (Ə.Vahid); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

BƏLA – XOŞBƏXTLİK Kiçik bir xəta böyük *bəlalər* törədir (M.İbrahimov); Əfsus ki, yazıq Nurəddin üçün bu *xoşbəxtlik* çox çəkmədi (S.S.Axundov).

BƏLALI – UĞURLU O sair mədh edir min bir gülsarı; *Bəlalı* aşığı, sevdalı yarı (S.Vurğun); Mənim tərifimdən, ey *uğurlu* quş; Onun qəlbindəki tikani qopar (S.Rüstəm).

BƏLƏD – NAŞI Dadaş... sən dediyin adamların heç birinə mən *bələd* deyiləm (C.Məmmədquluzadə); *Nəçə naşi* bağbanam ki; Bir çiçəyi mənim olmas (M.Ələkbərli).

BƏLƏDLİK – NAŞILIQ Döyüş işinə nəzəri cəhətdən o qədər *bələdliyim* yoxdur (Mir Cəlal); İndi, yoldaş, neçə il *naşılıq* eləyəcəksən? (Mir Cəlal).

BƏLƏKLİ – AÇIQ *Bələkli* iki körpə baş-ayaq nənnədə yatırdı (M.İbrahimov); Uşağın qundağı *açıq* idi.

BƏLƏMƏK – AÇMAQ Sona sevə-sevə, oxşaya-oxşaya qızı Məryəmi *bələyirdi* (A.Şaiq); Süngülər açmayan yolu *açdın*; Qələmindən cavahirat saçdın (A.Səhət).

BƏRƏKƏTLİ – YARARSIZ Bu il rayonun, doğrudan da *bərəkətli* illərindən biri idi (S.Rəhimov); *Yararsız* yerləri yararlılaşdırmaq lazımdır.

BƏRƏKƏTSİZ – YARARLI Sanki həvadan un ölonirdi. Ancaq bu *bərəkətsiz* un yeri ağartmırdı (Mir Cəlal); ...Usta zeynəllər özlərini dünyaya ən ağıllı, işgüzar və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov).

BƏRİ – ORA Yaxşı deyil, *bəri* gəl! (M.Hüseyn); ...Bu gün uşaqları da götürüb *ora* gedək (Ə.Vəliyev).

BƏRK – BOŞ *Bərk* də, *boşda* da sözü bir olub; Şərəfli, şöhrətli adlı babalar (H.Hüseynzadə).

BƏRK – ZƏİF Əgər birçə dəqiqə *bərk* külok əssa və ya bir təsadüf dolayısı ilə ayağı sürüşsə, fəhlə dənizə düşəcəkdir (M.Hüseyn); Qazmaların və çadırların ancaq bir neçəsindən çox *zaif* işiq gəlirdi (Ə.Sadıq).

BƏRKİMƏK – BOŞALMAQ – Hə, *bərkidi*, bala, gedək budkaya... (G.Hüseyn-oğlu); Əvvəldən yaxşı danışıq, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundov).

BƏRKİMƏK – YUMŞALMAQ Üç-dörd ayda cəbhədə bir qat daha *bərkidi* (S.Rüstəm); Onadək də bəlkə əmim bir tövr *yumşaldı* (Ə.Haqverdiyev).

BƏRKLİK – BOŞLUQ Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymağdan qalmaz (Ə.Əbilhəsən); Bəy, özü də *boşluq* eyləyibsən (Ə.Haqverdiyev).

BƏRPA – BƏRBAD İstehkamçı mühəndis deməkdir, yəni körpü tikəcək, yolları *bərpa* edəcək, səngər quracaqsınız (Mir Cəlal); Bütün əməyim *bərbad* oldu.

BƏSİT – MÜRƏKKƏB Həyat haqqında sənin təsəvvürlərin nə qədər *bəsitdir*, Güləbotin! – deddi (M.İbrahimov); *Mürək-kəb* işdən hər adamın başı çıxır.

BƏSTƏ – HÜNDÜR Eldə bir qız sevmişəm; Alagöz, boyu *bəstə* (Bayatı); Əkbər boyca *hündürdü*.

BƏSTƏBOY – UCABOY Təqribən on-on beş yaşlı, *bəstəboy*, badamı qaragöz bir qız Mayanın diqqətini cəlb etdi (M.İbrahimov); *Ucaboy*, elnikürək bir şofer maşından çıxıb Yeja ilə söhbət etdi (Ə.Vəliyev).

BƏY – QUL Söymə qul atamı, söyməyim *bəy* atana (Ata. sözü).

BƏY – NÖKƏR Özü də şöhrimizin birinci *bəyidir*. *Nökəri* də qapımızda xanım müntəzirdir (S.S.Axundov).

BƏZƏN – HƏMİŞƏ Məralın vahiməsi Cumamı *bəzən* min cür pis fikrə, şübhəyə salırdı (Ə.Əbilhəsən); [Almaz:] Mənim

qapım dostlarımin üzünə *həmişə* açıqdır (C.Cabbarlı).

BƏZZAT – ALİCƏNAB Yoxsa vurulmuşnam qıza, ay *bəzza?* (S.Rüstəm); *Alicənab* adammış (S.Rüstəm).

BİC – AĞILLI Bildi ki, oğlu necə *bic* və haramzadədir (M.F.Axundov); Yorulduq dillərdən, gəlmədi bir *ağıllı* (Ata. sözü).

BİCA – MƏNALI İmanın olsun, ay kişi! Niyə *bica* söz danışırsan? (M.İbrahimov); Rüstəm kişi onların üz-gözündə *mənalı* bir ifadə gördü (M.İbrahimov).

BİCLİK – DÜZLÜK Çorçizadə nə qədər *bicliyi*, bacarığı, istedadı vardı, ortaya çıxardı (Ə.Vəliyev); Bərəkət ondur, onu da *düzlük* (Ata. sözü).

BİCARƏ – ZALIM *Biçarə* münəccimbaşının ərvahi uçub, başladı yarpaq kimi titrəməyə (M.F.Axundov); ...*Zalim* xanımın qorusundan tır-tir əsiridi (S.S.Axundov).

BİCİMLİ – YARAŞQSIZ Nazik və *biçimli* dodaqları iyul günüşindən solan qızılgülün yarpağı qədər küskün idi (M.S.Ordubadi); Daxilon gözəl olsa da, zahirən *yaraşqsız* idi.

BİCİMSİZ – YÖNDƏMLİ Qısaboylu, *biçimsiz* bir adam sol ayağını çəpə-çəpə içəri girdi (A.Şaiq); Heç olmasa, sir-sifoti *yöndəmlı* idi ("Ulduz").

BİDAR – YUXULU Eyləyibsən məni eşqə giriftar; Gündüzüm biçorar, gəncələr *bidar* (M.P.Vaqif); *Yuxulu* gözlləri ilə baxdı (Ə.Vəliyev).

BİGANƏ – DOĞMA *Biganə*sən, olmaz məni görmək sənə qismət! (A.Səhət); Ora ki özünün *doğma* yurdu idi (S.Hüseyn).

BİGANƏLİK – DOĞMALIQ Xalqla dövlət arasında ədavətin, *biganəliyin* osil səbəbi ruhanilördir (M.F.Axundov); *Doğmalıq* kolmosi dilinin özbəri idi.

BİKAR – İŞLƏK Mənim işim elə düşübdür ki, bir doqiqə *bikar* otura bilməyirdim (N.Vəzirov); Qırxanım orı kimi *işlək*, xoşxasiyyətli, namuslu bir qadın idi (S.S.Axundov).

BİKARÇILIQ – ÇALIŞQANLIQ Oxucularımızdan iltimas edirəm ki, ...Əhməd bəyin *bikarçılıqdan* yazdığı altı sütunlu baş məqaləyə diqqət etsinlər (C.Məmmədquluzadə); Bu təriflər onun *çalışqanlığı* ilə bağlıdır.

BİKEF – ŞAD Yoldaşlar, daha bundan sonra məni *bikef* görməzsiniz (Ə.Haqverdiyev); Qaraca qız isə üroyində bu işə *şad* idi (S.S.Axundov).

BİQEYRƏT – NAMUSLU Sən bacının yerinə mənimə [ərə] verirənsən, ay *biqeyrət!* (B.Talibli); *Namuslu* qadın höyasından qışqırmırdı ki, səsinə qonşuları və oğlu eşirdir (S.S.Axundov).

BİQƏM – DƏRDLİ Layiq deyil sənə nakəsi-*biqəm*; Adəm görək ola adama həmdəm (M.P.Vaqif); *Dərdli* söylədiyini dəli söyləməz (Ata. sözü).

BİLDİR – İNDİ Mən loqəb sözünü *bildir* kimi bilməzdim (C.Məmmədquluzadə); Onlar *indi* xoşbəxt yaşayırlar (Ə.Vəliyev).

BİLDİRKİ – İNDİKİ Al bu canımı, *bildirki* ziyanın çıxsın (Raci); Heç zaman qəm-qüssə *indiki* qədər ürəyimi sıxnamışdı (L.Əfəndiyev).

BİNAMUS – HƏYALI Atamın qanım unutmacaq üçün mən görək biçoraf və *binamus* bir adam olam (M.İbrahimov); Qan, *həyali*, namuslu qadının başına siçradı, əlini çəkib şala büründü (S.S.Axundov).

BİNƏVƏ – ZALIM *Binəvə* kişi belə fikir edirdi ki, bəli, mənim oğlum oxuyub böyük yaranal olub gələcək (Ə.Haqverdiyev); Nə yaman dərd imiş *zalim* ayrılıq (Molla Cümə).

BİRBƏŞA – DOLAYI Yazıq mızdır qolu boyunda simqıdan qayıdıb, *birbəşa* öz xəzəninə yanına gəldi (S.M.Qəmizadə); Mister Tomas ingilislərə məxsus bir soyuqluqla məsələni *dolayısı* ilə Hökumətə bildirməyi qorara aldı (M.İbrahimov).

BİRDƏN – YAVAŞÇA İmran *birdən* gülməsündü (Ə.Vəliyev); Bir dəfə səhy elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

BİRGƏ – AYRICA Gənclik kitabının yarpaqlarını; İki ite onunla *birgə* çevirdin (M.Müşfiq); *Ayrıc* otağın var, hər şeyi də içində (C.Əmirov).

BİRİNCİ – AXIRINCI Bu sözü *birinci* kim dedi, *axırını* kim dedi (G.Hüseynoğlu).

BİRLİK – AYRILIQ Bizi ruhlandırın bu şanlı *birlik*; Bu qüdrət, bu qüvvət, məhəbbət olmuş (M.Rahim); *Ayrıliq* həyəcanlı vücudunu tutmuşdu (Çəmənzəminli).

BİRLİKDƏ – AYRILIQDA Mənim yeganə arzumu sizin onunla *birlikdə* qurmaq istədiyiniz xoşbəxtliyi görməkdir (M.S.Orudadi); *Ayrıliqda* görülən işlər səmərəsiz olur.

BİRLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Sənin ilə mənim dərdimin ballı; *Birlikdə* taparq bəlkə tössöllü... (Ə.Cavad); *Təklildə* çaylaq daş-yam; Məni qoymayın təklönəm! (M.Araz).

BİŞMİŞ – ÇİY *Bişmiş* süd, yağ, ilıq yumurta, ağ çörək süfrəni bəzədi (Ə.Vəliyev); Həni burada qədrini bilən; Boli, *çiy* süd əmib əzəldən insan (H.Hüseynzadə).

BİTİŞİK – AYRI Pəri Soltanın evi zindana *bitişik* idi (Nağil); Vətəndən *ayrı* düşüb, indi naməkan ölürom (Natəvan).

BİTİŞMƏK – AYRILMAQ Borular bir-birinə *bitişdi* (M.Hüseyn); Mən sonda ayrılmaq istəmirəm, ayrılı bilmirəm, ancaq *ayrılıram* (C.Cabbarlı).

BİTKİN – YARIMCIQ Şeir, mödh, qəzəl, həcv, mərsiyə və s. yazdıqda o barədə nə mümkünsə, hamısını de, *bitkin* bir əsər yarat, heç vaxt *yarımcıq* yazma ("Qabusnamə").

BİTMƏK – QURUMAQ Ot kökü üstə *bitar* (Ata. sözü); Bir damcıya möhtac idim; *Qurumuşdu* bağca-bağım... (Şəhriyar).

BİVƏFA – ETİBARLI Nə görək sevdiyim o *bivəfani*; Nə də belə hicran dağı göröydüm (Q.Zakir); Səhəb bizim ailənin ön *etibarlı* üzvü sayılırdı.

BIY – VAY *Biy*, nə qəşəng ceyrandır, bunu haradan almısan (Mir Cəlal); *Vay* öldüm, *vay* öldüm, kömək ediniz (S.Rüstəm).

BOĞUCU – TƏMİZ Göytopənin üstünə *boğucu*, ağır qaranlıq çökmüşdü (İ.Şıxlı); Gecə yağış yağdığına görə səhərin havası çox saf və *təmiz* idi (S.S.Axundov).

BOĞUQ – AYDIN Allahyar kənd itlərinin *boğuq* səsinə eşidib ürəklandı (İ.Şıxlı); Kükroyib daşan Kürün qijiltısı daha *aydın* eşidilirdi (İ.Şıxlı).

BOL – AZ Həkim də buyurmuşdu ki, çoxlu süd və *bol* yumurta yesin (S.S.Axundov); Sizin sözünüzün kəsəri *azdır!* (S.Vurğun).

BOLLUCA – AZCA Ona yemək vermə, içmək vermə, *bolluca* nağil söylə (S.S.Axundov); Qoy bu gün *azca* danışsın.

BOLLUQ – KASADLIQ O, çörək dostudur, *bolluq* qarçısı (Abbasəgə); Heç, elə-bələ bazarın *kasadlığı* ovqatımı tələləyib (Ə.Haqverdiyev).

BOLŞEVİK – MENŞEVİK *Bolşevik* nə aldanır, nə də təslim olur (M.S.Orudadi); Əşi, *mənşeviklər* tülkü kimidir; bir az topinədə sıpıxır bir-bir... (S.Vurğun).

BOMBOŞ – DOPDOLU Anasının hər zaman bəzəkli saxladığı bu otaq *hombos* idi (S.Rəhman); Tamaşa salonu ağzına kimi *dopdoludur* (C.Cabbarlı).

BORANLI – İSTİ Payız çatanda axıra *boranlı*, qarlı qış yetər (A.Səhbat); Nə gözəldir dolaşmaq *isti* yay fəsilələri; Bu sorin sahilləri (M.Müşfiq).

BORANLIQ – İSTİLİK Atasız tifilləri basdı *boranlıq*, bizə no; Tapmayırsen acıyalaqlar güzəranlıq, bizə no? (M.Ə.Sabir); Oğlunun *istiliyini* görəndə ana gözlərinə dəm verir (Ə.Vəliyev).

BOŞ – BƏRK Yetişib köməyə, çatıb haraya; Ona *bərk* də tanış, *boş* da tanışdır (H.Hüseynzadə).

BOŞ – DOLU Otaq *dolu* idi, *boş* kürsü yox idi (M.S.Orudadi).

BOŞ – ƏSASLI *Boş* danışmaqdan nə çıxar, ay balam (M.Ə.Sabir); Bu dairə itifaqın işini *əsaslı* surətdə yoxlardı (S.Rohimov).

BOŞ – MÖHKƏM Danışığı, mühakimələri *möhkəmdir* (M.İbrahimov); Bəlkə *boş* adam olmadı (C.Əmirov).

BOŞALMAQ – BƏRKİMƏK Əvvəldən yaxşı danışdı, sonra bərdən *boşaldı* (M.F.Axundov); Dostluq bərk ayaqda *bərkidir* (B.Vahabzadə).

BOŞALMAQ – DOLDURMAQ Piri kişi torbadakı arıları bir *boş* pətəyə *boşaldı* (S.S.Axundov); Salatın dizi üstə çöküb onları *yiğdi*, səliqə ilə qutuya *doldurdu* (İ.Şıxlı).

BOŞALTMAQ – YÜKLƏMƏK Qonaqlar hamısı piyalələri Əkbərin sağlığına *boşaltırdı* (Ə.Haqverdiyev); Vaxt itirməyib atları *yüklədilər* və yola rəvan oldular (S.S.Axundov).

BOŞBOĞAZ – BAŞIAŞAĞI Vera da atası kimi ciddidir, sadədir, çoxdanışan və *boşboğaz* deyil (S.Rohimov); Aslanı hamı *başiaşağı*, heç kəsə işi olmayan adam kimi tanıyır.

BOYNUBURUQ – ZALIM Gözü yolda *boynuburuq* qalınca; Ölümlə aşıqlərə xoş səadətədi (Q.Zakir); Ey *zalım xan!* *Zalım xan!* Sən qorxub öz canından; Yurdu versən hər yada; Kəm olasan dünyada (S.Vurğun).

BOYNUYOĞUN – ZƏHMƏTKƏŞ Məşədi Əbdülbağı razı olmamışdı ki, dörd yüz on manat verilsin *boynuyoğun* molla Qivama (C.Məmmədquluzadə); Nəncənə ağıllı, işsevən, *zəhmətkeş*, məhrəban, qeyrətli bir qadın idi (N.Nərimanov).

BOZ – AYDIN Səhə, Allah qoysa, qurtarıq, hava *bozdur*; bu dəxi yaxşıdır (N.Vəzirov); Yağış no qədər gurultulu yağsa, o qədər sonra hava *xoş* və *aydın* olur (A.Divanbəyqulu).

BOZ – YUMŞAQ Qəhrəmanın ciddi təkidi müqabilində Rüstəm acıqlanır, ona *boz* sifət göstərirdi (S.Rohimov); ...Yasəmən iyrimi yaşında, gözəl, *yumşaq* təbiətli, şad ürəkli bir qadın idi (S.S.Axundov).

BOZARMAQ – AÇILMAQ Payız fəslə olduğu üçün hava *yaman bozarmışdı* (A.Makulu); Bir-iki doqıqə davam edə

yağışdan sonra göy *açılmağa* başladı (Çəmənzəminli).

BOZARMAQ – QIZARMAQ Qızın rəngi kül kimi *bozarmışdı* (M.Hüseyn); Utandığından rəngi *qızarmışdı* ("Azərbaycan").

BOZLUQ – AÇIQLIQ Dağlara yaxınlaşdıqca arən təbiətinin *bozluğu*, kasıblığı hiss ediləndən geridə qalırdı (M.Eynullayeva); Bu gün havanın *açıqlığı* adama ləzzət verirdi ("Ulduz").

BÖYÜK – KİÇİK – Bu mənim qızım və bu da *kiçik* oğlumdur, *böyük* qardaşları Tiflisdə oxuyur (S.S.Axundov).

BÖYÜTMƏK – KİÇİLTMƏK *Böyütmək* istəyir öz meydanını; Al-yaşıl geyinib gələn bahar da (Ə.Haqverdiyev); Otağın arasını kəşib *kiçiltmək* istəyir.

BUĞDAYI – AĞYANIZ Biri sorarsa ağ, həm siyah teli; Biri *buğdaydır*, amma şəkili (M.P.Vaqif); Qapını *ağyanız* bir oğlan uşağı açdı.

BUXOVLAMAQ – AÇMAQ Daha deyirlər, daşmır; Bondlör onu *buxovlayıb* (Mir Cəlal); Paltonu çiyinə atıb qapını *açdı* (S.S.Axundov).

BULANMAQ – AÇILMAQ Lakin ruzigar hələ *tez-tez bulanır* (M.İbrahimov); Göyün üzü *açıldı*.

BULANMAQ – YAXŞILAŞMAQ Axsam yaxınlaşdıqca Həsən kişinin əhvalı *bulanır* (M.İbrahimov); Tapdıq vücuda *yaxşılaşmışdır* (Ə.Vəliyev).

BULAŞIQ – TƏMİZ Bilmirsən axşamdan qalan *bulaşiq* qabları yumaq lazımdır? (A.Şaiq); *Təmiz* qaşlıqları götürüb yerinə qoydular.

BULAŞIQLIQ – TƏMİZLİK Qab-qacağın *bulaşığı* ev yiyəsinin pintliliyinə dolalot edir. *Təmizlik* yaxşıdır, indi kim istəyir, gəlsin, utanmaq (A.Şaiq).

BULAŞMAQ – AÇILMAQ ...Dağların başı dumanlıdır, üfütük *bulaşmağa* başlayır (Çəmənzəminli); Gəlsin bahar fəslə, *açılısın* yazlar (Aşiq Qurbani).

BULUDLU – AÇIQ *Buludlu* qaşqabağı birdən ayayıb açıldı (S.Rəhimov); Sonra yadına düşdü ki, Zeynəb çəməndə *açıq* yerdə qalması (S.S.Axundov).

BUMBUZ – İSTİ Bu doğma dördümi *bumbuz* ürəklər nə duyar? (S.Rüstəm); Tez ol, *isti* su və bulud hazır et (S.S.Axundov).

BURMAQ – AÇMAQ Gədələr Qədim dayının qollarını *burdular* (S.Rəhimov); Çərəkə yorganı üstündən atıb ayağa durdu. Qollarını *açıb* görməşdi (İ.Şıxlı).

BÜDRƏMƏK – DURMAQ Vaxt olub ki, *büdrəmişəm*, yenə *durmuşam* (T.Şahdağı).

BÜKMƏK – AÇMAQ Qadın sualının bir müsahibə şəklində alındığını görünəcə olındakı kitabı *bükdü* (S.Hüseyn); Yenə Səmayonin *açılmış* başı; Qara hörlükləri titrədir külək (H.Hüseynzadə).

BÜKÜLMƏK – AÇILMAQ Xıma bir kağız parçasına *bükülmüşdü* (C.Məmməd-quluzadə); Vəlinin gətirdiyi bağlama *açılmadı* ki, *açılmadı*.

BÜKÜLMƏK – DÜZƏLTMƏK Bel *büküldü*, gətirdi bəd hər işim (S.Rüstəm); Qadın diksənmiş kimi, *düzəlib* şax durdu (Mir Cəlal).

BÜRKÜ – SOYUQ Onsu da boğuluram, *bürküdür*, otağa girəsi halım yoxdur (M.İbrahimov); *Soyuq*, dəhşətli bir *soyuq* Mayanı titrətdi (M.İbrahimov).

BÜRKÜLÜ – SOYUQ İsti *bürkü* bir gün idi (S.Sərxanlı); İstiyə də tab etdim; *Soyuğa* da alışdım (H.Hüseynzadə).

BÜRÜMƏK – AÇMAQ Laçın qəfildən yapıncısını *açıb* Gülyazı *bürüdü* (M.Hüseyn).

BÜRÜNCƏKLİ – ÇILPAQ Tüsti *bürüncəklili* qara saçında; Üzünü xəmirlə oxlov ağardır (Abbasəğa); Buradan *çılpaq* bir balaca qız çıxdı (S.S.Axundov).

BÜRÜŞMƏK – AÇILMAQ Quraqlıqdan pambığın qozaları *bürüşdü*. Sakit *açılır* qapı; Gəlir müəllimimiz (H.Hüseynzadə).

BÜRÜŞÜK – AÇIQ *Bürüşük* və titrək əli ilə göyün şimal tərəfindəki kiçik qara buludu göstərərək: – Baxın – dedi (A.Şaiq); Yarım *açıq* qapı arasından oğlunun sözlərini eşidirdi (S.S.Axundov).

BÜTÖV – YARIMÇIQ *Yarımçıq* bir mahnı gör nələr deyir, *Bütöv* bir aləmdir, bir kainatdır (H.Hüseynzadə).

BÜTÜN – YARI *Bütün* var-yoxum sənə qurbandır (“Azərbaycan”); Varımı sənənlə *yarı* bölürəm (S.Rüstəm).

BÜZMƏK – AÇMAQ Lyudmila küsüyon qızlar kimi dodaqlarını *büzdü* (C.Əmirov); *Açsın* isti qoynunu; Doğma sinif otağı (H.Hüseynzadə).

BÜZÜK – AÇIQ Hər şeyə yuxarıdan baxan *büzük* gözlərində hüdudsuz bir təkəbbür çöküb qalmışdı (M.İbrahimov); *Açıq* qapıdan musiqi səsi gəlirdi (S.S.Axundov).

BÜZÜLMƏK – AÇILMAQ Yadımdadır indi də dodaqlarım *büzüldü* (S.Rüstəm); Oyanır yuxudan sevimli şəhər; *Açılır* evlərin pəncərələri (H.Hüseynzadə).

BÜZÜŞÜK – AÇIQ *Büzüşük* duruşdan hiss olunurdu ki, o çox özəbi və narahatdır. Əyin yuxa, baş *açıq*; Bilmədim necə edim?! (H.Hüseynzadə).

C

CAHİL – MƏDƏNİ *Cahil* adam kor kimidir (A.Şaiq); Mən bədi əsərləri müəyyən qədər sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyn).

CANLI – ÖLÜ Əlbəttə, bu işdə əsas *canlı* şahid Məmmədəğa idi (C.Əmirov); Nə *öliyə* hay verir, nə diriyyə pay (Ata sözü).

CANSIXICI – ŞƏN Məclisimiz *cansıxıcı* keçir (“Ulduz”); Bu gün ömrü-günü azad; Ürəyi *şən* insanlıq (C.Novruz).

CARİ – ƏSASLI Bu il məktəbdə *cari* təmir, gələnlə isə *əsaslı* təmir aparılmalıdır. **CAVAB – SUAL** *Suallar*, *cavablar*, mübahisələr; Uzunur axşamdan sabaha qədər (H.Hüseynzadə).

CAVAN – BÖYÜK – Əlbəttə, *böyük*lərin qayğısına qalmaq *cavanların* borcudur (S.Qodirzadə).

CAVAN – YAŞLI Çingiz xan ağıllı, kamallı *cavandır* (S.S.Axundov); *Yaşlı* kişilər həmin torpaq yolla çox karvanların gəlib keçdiyini söylədilər (İ.Şıxlı).

CAVANLAŞMAQ – QARIMAQ Özünü iqrar etdiyinə görə o günü Bayram on il *cavanlaşdı* (Ə.Vəliyev); Tarvəd, Porzad ilə *qoşa qarıyasın* (M.F.Axundzadə).

CAVANLAŞMAQ – QOCALMAQ Təbiət dəyişir insan olıyo; Dünya *cavanlaşır*, insan *qocalır* (R.Rza).

CAVANLIQ – QOCALIQ Hacı gətdikcə *cavanlanır* (M.S.Ordubadı); Bir günün içində on il *qocaldım* (S.Rüstəm).

CAVANLIQ – QOCALIQ Oğul, *cavan*san, *cavanlığın* sohv və xotası olar, çalış xota etmə (Ə.Haqverdiyev); Bilirəm onu da *gözloyir qocalıq* (R.Rza).

CAVANLIQDA – QOCALIQDA *Cavanlıqda* daş daşı, *qocalıqda* ye aşı (Ata sözü).

CAYDAQ – GÖDƏK Yoldaşı əl ağacına oxşayan uzun, *caydaq* adam dinnir (Mir Cəlal); Yarın boyu *gödəkdə*; Gözləyib-siz olma. (Bayatı).

CƏFA – SƏFA Mən yazıq çəkdim *cəfani*; Mükənnət sürdü *səfani* (Aşıq Ələsgər).

CƏFALI – SƏFALI Uzaqdan dadlı, nəşəli, yaxından zəhərli, *cəfali*, bələli, ömrü puç edən bir şeydir (S.S.Axundov); Doğru da, ürəkəcan və *səfali* bir yer idi (M.Talıbov).

CƏFƏNG – DÜZLÜ Onun hekayələrində *cəfəng*, yudurma hadisələr verilir. Salman yenə ona *düzlü*, məzəli məktəblər yazır, şeirlər göndərirdi (M.İbrahimov).

CƏFƏNG – MƏNALI Onun gördüyü işlərdən mənim xoşum gəlmir, çünki *cəfəngdir* (“Ulduz”); Əhməd dostunun *mənəli* gözlərinə baxdı (İ.Şıxlı).

CƏFTƏLƏMƏK – AÇMAQ Fərzəli içəri daxil olub arxasınca qapını *cəftələdi* (S.Rəhimov); Gedən gec qapını *açdı* (“Azərbaycan”).

CƏHALƏT – MƏDƏNİLİK *Cəhalət* nə qalın divar imiş (M.İbrahimov); *Mədənilik* də inkişaf, toroqqı ilə bağlıdır.

CƏLD – ASTA Qulluqcu *cəld* qapını açdı (Ə.Haqverdiyev); *Asta* gedən tez gedər (Ata sözü).

CƏLDLƏŞMƏK – YAVAŞIMAQ Qız pambıq yığımında *cəldləşir*. Hərdən musiqi *yavaşlıyır*, kim isə fərhəli bir mahnı oxuyurdu (Mir Cəlal).

CƏMLƏMƏK – ÇIXMAQ Bu ədədləri bir-birinə *cəmlə*, onların cəmindən beşi çıx (“Hesab”).

CƏMLƏMƏK – DAĞITMAQ Pristav kondiləri bir yerə *cəmlədi* (S.Rəhimov); Ley vurmuş quş tükü kimi; *dağıdır* Yaponiyada gilanlar *çicoqlorini* (R.Rza).

CƏNNƏT – CƏHƏNNƏM *Cənnətin* yazlığı, *cəhənnəmin* payızlığı (Ata. sözü).

CƏSARƏT – QORXU Səni bu fəlakətdən yalnız bilik və *cəsarət* qurtaracaq (A.Şaiq); Mənim qayədimi kəndim nə qədər davam edərsə; buranın *qorxusu* yoxdur (S.S.Axundov).

CƏSARƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Emin guya *cəsarətlənmişdi* (S.Qədirzadə); Ancaq açılmayıb o *qorxur* ki, sən; Onu bircə fəlakət rədd eləyəsən (S.Vurğun).

CƏSARƏTLİ – QORXAQ Bilirsinizmi, çox fikri açıq, çox *cəsarətli* uşaqdır (M.İbrahimov); Belə *qorxaq* başı saxlamağa dəyməz (S.Vəliyev).

CƏSARƏTLİLİK – ACİZLİK Bu yarışda *cəsarətlik* göstərdi. *Acizlik* adamın birinci düşmənidir, yadında saxla (M.İbrahimov).

CƏSARƏTSİZ – ÜRƏKLİ Ancaq *cəsarətsiz* ağılı da kəssəri olmaz (M.İbrahimov); Səvinəz *ürəkli* cavab verdi ("Ulduz").

CƏSUR – ACİZ Dağlara səyahət *cəsurların* idmanıdır (S.Qədirzadə); Övladların, bu işdə bir qanun var ki, onu pozmaqda biz *acizlik* (S.S.Axundov).

CƏSUR – QORXAQ O, qüvvətli və *cəsur* kişiyə oxşayırdı (C.Əmirov); Böyük bir cinayətə göndirilən *qorxaq* adamlar kimi ölüm-ayağım əsirdi (S.Qədirzadə).

CƏSURLAŞMAQ – QORXAQLAŞMAQ İftixar hissi onu *cəsurlaşdırdı* ("Ulduz"); Bilirəm, adam evləndikdə bir balaca *qorxaqlaşır* (M.Hüseyn).

CƏSURLUQ – QORXAQLIQ Qardaşın *cəsurluğundan* doğan iftixar hissi Anadolinin qəlbinə doldurdu (S.Vəliyev); Hər bir xəsis adamda olduğu kimi, bunda da təbiət böyük *qorxaqlıq* yaratmışdı (S.S.Axundov).

CİDDİ – MÜLAYİM Xanım *ciddi* və sevincli bir sima ilə Muxtarın qolundan dartdı və təkidlə dedi (Çəmənzəminli); Açıq və *mülayim* hava Kərəmin ürəyini oxşadı (M.İbrahimov).

CİDDİ – ZARAFAT Onlar *ciddi* müqavimət göstərirdilər (M.İbrahimov); Batmaq olarmı xana? O, top, tüfəng, tapança; *Zarafatdır*, ya nədir? (S.Vurğun).

CİDDİLƏŞMƏK – MÜLAYİMLƏŞMƏK Aslanın sifəti *ciddiləşdi*, dərin fikrə getdi (S.Vəliyev); Sonra o bir qədər *mülayimləşərək*: Əziz, sən mənim yanıma xəstə götürməsən, özün də şəfa istəyirsən, qoy biz də işimizi görək (A.Məmmədrazı).

CİDDİLİK – YUMŞAQLIQ Əliqulu xan həmişə quru görünən sifətinə bir qədər də *ciddilik* artırırdı (A.Məmmədrazı); O macal vermədi, mənim *yumşaqlığımdan* istifadə edib danışıb (Mir Cəlal).

CİĞAL – SAKİT Ancaq bu başdan bil ki, bizim arvad yaman *cığaldır* (S.Qədirzadə); Təbiət çox *sakitdir* (M.S.Ordubadı).

CİLXA – QARIŞIQ Mən də adi insanam; Nə başdan-başə torif, nə də *cılxa* nöqsan (R.Rza); Suyumuz da *qarıışıqdır*.

CİLİZ – GÜCLÜ Ciltz, arıq oğlan idi Məhərrəm (M.Eynullayeva); Bilirəm siyəsət *güclüdür* sonda (S.Vurğun).

CİNDİR – TƏZƏ Başında *cındır* yaylıq, əyində cırıq köynək (S.Rüstəm); *Təzə* yaylığı ilə üzünün tərini sildi ("Azərbaycan").

CİNGİLTİLİ – KAR Samitlər səs tellorinin işlərinə görə *cingiltili* və *kar* olmaqla iki yerə bölünür.

CİNLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Əvvəllər qız bu sözü eşidəndə *cinləndirdi*, onlardan heyfini alardı (S.Qədirzadə); Hirsli soyuyandan sonra *sakitləşərdi*.

CİRİQ – TƏZƏ Deyir otuz arşın *təzə* parça olsaydı, yorğan-döşəyi düzəldərdim (Ə.Vəliyev); Erəkə atın çulu *cırıq* görək (Ata. sözü).

CIRMAQ – TƏZƏLƏMƏK Bir döyüş və bir zəfər yarpağını *cırıram* (S.Rüstəm); Yer küromiz fosil-fosil; *təzəlayir* döşəyini (R.Rza).

CİRNATMAQ – ŞƏNLƏNDİRMƏK Poladla Kamran Muradı *cirnatmaq*, moclisi

şənləndirmək üçün ona söz atır, bir-birinə göz vururdular (Mir Cəlal).

CİRTDAN – NƏHƏNG – Əyö, a *Cirt-dan*, bu *nəhəngə* gücün necə çatır, – dedi (İ.Şixli).

CİSMANİ – RUHƏN *Cismani* olaraq zindandayam, *ruhən* isə buludlar kimiyəm (F.Kərimzadə).

CİYƏRLİ – QORXAQ *Ciyərli* oğul özünü hər yerdə göstərir (İ.Şixli); Simasından *qorxaq* bir şəxs olduğu hiss olunur.

CIZMAQ – YAZMAQ *Yazdın, cızdın*; Qabağında (İ.Tapdıq).

COMƏRD – XƏSİS Dəli-dolu, üzügülər, *comərddir* (A.Şaiq); *Xəsis* kaftar it sümüyü yığan kimi, anbarı doldurubdur mıx ilə... (S.S.Axundov).

COMƏRDLIK – XƏSİSLİK O, *comərdlik* timsalıdır ("Azərbaycan"); Qardaş, bura *xəsislik* yeri deyil (S.S.Axundov).

COŞQUN – SAKİT *Coşqun* Xəzər, qumsal üzüm bağları yadıma düşdü (S.Vəliyev); Axırımsız *sakit*, lal; Bu sahildən o sahilə (R.Rza).

COŞQUNLUQ – SAKİTLİK Hardan alım o həvəsi, *coşqunluğu* (C.Novruz); Kənddə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

CÖNGƏ – DÜYƏ İndi inəyin yerinə *düyə* bağlarsan, öküzü yerinə *cöngə* ("Aşiq Ələsgər dastanı").

CÜCƏRMƏK – QURUMAQ Çiyid gec *cücərir* (Ə.Vəliyev); Cücərən ağaclar da *quruyur*.

CÜRƏCÜR – EYNI *Cürəbcür* həvəslər bürüyür varlığını (M.İbrahimov); Əsərdə *eyni* hadisələr təsvir olunur.

CÜRƏT – QORXU Kiminin üzündə şadlıq və *cürət*, kimsində *qorxu* və heyret görünürdü (S.S.Axundov).

CÜRƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Ərinin inadkarlığı Nəvazişi də *cürətləndirdi* (S.Qədirzadə); *Qorxmə*, bu saat ev yiyəsi çıxar (Mir Cəlal).

CÜRƏTLİ – QORXAQ Mən səni görmüşəm söz sərkindəsi; Alovlu, qüdrətli, *cürətli*, mətin (X.Rza); Dərəyə emnə, *qorxaq!* *Qorxaq* həllənc daşdır; Kim ona topik vursa; Dalı ona qarşdır (M.Araz).

CÜSSƏLİ – SISQA Məsrurə üzünü yandırdı *cüsslə* oğlana tutaraq qısıla-qısıla dilləndi (S.Qədirzadə); Şuqular əkini dərin şırımla və *sısqa* axınıla suvardılar (Ə.Vəliyev).

CÜT – TƏK Onlardan dördü *təkdir*: onso, əsas, alın və xəlbir sümüyü. İkisi isə *cütüdür*: tərə sümüyü, gicqah sümüyü (S.Qədirzadə).

CÜZİ – XEYLİ Qırx il külüng çalıb bir *cüzi* pul olımə salmışam (S.S.Axundov); İndi hökim olsaydı, bir parça pambıqdan ötrü apteyə göndərib məndən *xeyli* pul çıxartmışdı (S.S.Axundov).

Ç

ÇAĞ – XƏSTƏ O zaman iş Rüstomin çağ vaxtı idi (M.İbrahimov); Anam *xəstədir*, müsyö, vəziyyəti çox ağırdır (S.Qədirzadə).

ÇAĞA – BÖYÜK Xalisə *çağanın* əksisini yuyanda birini orada unudubdur, get onu gotir, gəl (S.S.Axundov); Qəməri güldürdüyün yetər, bir az da səndən *böyük* qardaşını dinlə (S.S.Axundov).

ÇAĞIRIŞ – ƏMR Mayanın gözlərində incə və mehriban duyğular, tələş dolu xoş bir intizar və *çağırış* vardı (M.İbrahimov); Müfid hər nə edirsə etsin, Dilsad yenə də onun ağzına baxır və *əmrinin* intizarını çəkirdi (M.S.Ordubadı).

ÇAXNAŞMA – SAKİTLİK *Çaxnaşma* düşdü (M.Süleymanlı); Ətrafda *sakitlik*dir (S.Qədirzadə).

ÇAXNAŞMAQ – SAKİTLƏŞMƏK İzdiham *çaxnaşdı* (S.Vəliyev); Nəhayət, *sakitləşdi* (M.İbrahimov).

ÇAL – QARA Seyrək, *çal* saçlarını da azacıq isladib, arxaya darayırdı (S.Qədirzadə); Mariana yoqın ki bunu duyub, *qara*, sıx kirpiklərini aşağı endirdi (S.Qədirzadə).

ÇALA – DÜZ Çox çətinliklə Məmiş *çaladan* çıxartdılar (M.Talıbov); *Düzdə* oturdular (M.Hüseyn).

ÇALIŞQAN – TƏNBƏL Çox gözəl! Yaşasın *çalışqan* kənd qadınları (Ə.Haqverdiyev); *Tənbəl* adam fikirli olar (Ata sözü).

ÇALIŞMAQ – VEYLLƏNMƏK Biz *çalışmalıyıq* ki, ayrı-ayrı adamların özəzinə ümumi camaat varlınsın, kolxoz dövlətlənsin (Ə.Vəliyev); Sən harda küllönir, *veyllənirsən?* (S.Vurğun).

ÇAŞBAŞ – TOXTAĞ *Çaşbaş* qaldı ("Azərbaycan"); Gülşonin manqası iki günə qurtarmağı qət etdiyi halda bu arvad *çox toxtaq* danışdı (Ə.Vəliyev).

ÇAŞMAQ – TOXTAMAQ Rantik bir anlığa *çaşdı* (C.Əmirov); Cahangir horbi *toxtadıb* ortalığa təslim məsələsini atmışdı (S.S.Axundov).

ÇEVİK – ÖLÜVAY Hərəkətləri *çevik*, yerisi quş kimi yüngül idi (İ.Şıxlı); Mənim *ölüvay* adamdan xoşum gəlmir (İ.Şıxlı).

ÇEVİKLİK – ÖLÜVAYLIQ Onun yerisində, hərəkətlərində əvvəlki zərəklilik, *çeviklik* yox idi (C.Məmmədov); Onun *ölüvaylığıdır* ki, biz özəb çəkirik ("Azərbaycan").

ÇƏKİLMƏK – QABARMAQ Dəniz gah *qabarır*, gah da *çəkilir*.

ÇƏKİŞMƏK – BARIŞMAQ Sözləri düz gəlmədi, *çəkişdilər*. *Barışdı* nə qədər ayrı düşsələr (C.Novruz).

ÇƏKİŞMƏK – BƏRKİŞMƏK *Çəkişməsən, bərkəşməsən* (Ata sözü).

ÇƏKMƏK – BURAXMAQ Uğur cilovu *çəkdi* (M.Süleymanzadə); Atın başını *buraxdı*.

ÇƏLİMSİZ – KÖK Bakıdan gələn, *çəlimsiz* müstəntiqin biri bizi bəzi adamların yanında gözükölgöli etsin (T.Kazımov); *Kök* adam özünü bir az qabağa verdi (Mir Cəlal).

ÇƏNLİ – AYDIN Qoynu gah *aydın* havalı, gah *çənlı*, dumanlı (R.Rza).

ÇƏPƏKİ – DÜZ Yarmomədd *çəpəki* qovluğa baxdı (M.İbrahimov); Somədd *çəpərilib düz* oturdu (M.İbrahimov).

ÇƏPİNƏ – DÜZÜNƏ ...Ona bir *çəpinə* baxdım (Mir Cəlal); Tərsinə yox, *düzünə* otur, qoy camaat səni görsün.

ÇƏRƏNÇİ – QARADİN MƏZ Eh, nə *çərənci* kişidir (A.Şaiq); Partizanlar xasiyətcə müxtəlif adamlardır; gülorüz, *qaradinnəz*, *çoxdanışan* (S.Vəliyev).

ÇƏRƏNÇİLİK – QARADİN MƏZLİK *Çərəncilik* noyö görək (M.İbrahimov); Onun *qaradinnəzliyi* həmişə hamını əsəbişləşdirirdi (C.Məmmədov).

ÇƏTİN – RAHAT Ulduzlar sayrışanda; Qəlb qəlbə qarışanda; *Çətin* olur ayrılmay; Göz-gözə alışanda (Bayatı); Qoy bir an ürəyim *rahat* döyünsün; Bu qədər insafsız olmaz ki, adam! (M.Araz).

ÇƏTİN LƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Düşünürdüm ki, oğlan qoflet qaçıb tramvaya minso, işim *çətinləşəcəkdir* (C.Əmirov); Bəxtimizdən oğlanın özü bizim işimizi *asanlaşdırdı* (C.Əmirov).

ÇƏTİNLİK – ASANLIQ Çit bazarı kasadlaşmışdı, ya pul tərəfdən *çətinlik* çəkirsiniz? (Ə.Haqverdiyev); Düşməngəldi, *asanlıqla* bildiyini elədi (Ə.Haqverdiyev).

ÇIXIQ – BATIĞ Sənəsi *batıq*, sifəti saralıb, çiyinləri qalxıb (Ə.Haqverdiyev); Yanaz gördü ki, onun geniş alınımdakı *çixıq*, ayaqlarındakı nazik damarlar qızırtıb (M.İbrahimov).

ÇIXIŞ – GİRİŞ Kinoteatrın *çixış* və *giriş* yerləri ayrındır.

ÇIXMAQ – GİRMƏK Zənon hamamı kimi biri *girir*, biri *çixır* (C.Cabbarlı).

ÇİLGİN – SAKİT Külək *çox* sort və *çilgün* idi (M.İbrahimov); Yanvar ayı olduğuna baxmayaraq, hava *sakit* və mülayim idi (M.İbrahimov).

ÇİLGİNLİK – DİNCLİK Adamlar *dinclik* və *sakitlik* istəyirlər, horbi *çilgünlük* istəmirlər.

ÇİLPAQ – GEYİMLİ Yalnız buna görə *çilpaqam çilpaq* (S.Rüstəm); Qapı açıldı, cavan və *təmiz geyimli* bir oğlan içəri girdi (Mir Cəlal).

ÇİÇƏKLƏNMƏK – SOLMAQ Lərişanın gülşoni yenə *çiçəkləndi* (M.Hüseyn); Baharın yaşıl *gözöllü* tez *soldu*, tez *çəkildi* (M.İbrahimov).

ÇİN – YALAN Mənim yuxum *çin* oldu. C.Bərgüşad. Xanım, hamısı *yalandır* (S.S.Axundov).

ÇİRKAB – TƏMİZLİK Xirtədo qədər *çirkab* içərisinə getdi (M.Talıbov); Beş adam gəlondə heç olmasa bir *təmizlik* görsün (Mir Cəlal).

ÇİRKİN – SƏLİQƏLİ Tamam bir *çox çirkin* hərəkət və adətləri mənə tərkdirdi (S.S.Axundov); O işində də *səliqəli* idi (C.Əmirov).

ÇİRKİN – YARAŞIQLI Zabit hansı *çirkin* iş üçünsə, ondan istifadə etmək istəyirdi (S.Vəliyev); Humay *çox* arıq olmasın baxmayaraq, *yaraşıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev).

ÇİRKİLİ – TƏMİZ Polislar çarpayının üstünə yığılan *çirkili* paltarlara baxdıqda qadına dedi (S.Vəliyev); Yörğan-döşək *təmizdir* (C.Əmirov).

ÇİRMƏKLİ – AÇIĞ Tüstülü ocaq başında, qolları *çirməkli*; Paltar yuyur anam (R.Rza); Yaxası *açıq* oğlan yenə mızıldadı (Mir Cəlal).

ÇİRMƏLMƏK – AÇMAQ Qollarını işgüzar adamlar kimi dirsəyinə *çirməlməmişdi* (S.Qədirzadə); Köynəyinin qolunu *açmışdır* ("Azərbaycan").

ÇOCUQ – YAŞLI Siz onu bacarmazsınız, siz hələ *çocuqsunuz* (C.Cabbarlı); *Yaşlı* adamdır, onu hor işə göndərməyin.

ÇOXALMAQ – AZALMAQ İnsanın iş günü; *azalsa* da, *çoxalsa* da; İnsanın iş günü bitməyəcək (R.Rza).

ÇOXBİLMİŞ – MAĞMUN Yoldaş Aslan, mən bəcom, amma sən mənəndə *çoxbilməmişsən* (M.İbrahimov); O, Allahın *mağmunudur* ("Ulduz").

ÇOXDAN – İNDİ Bu yuxunu *biz çoxdan* eşitməmişik (C.Cabbarlı); Görəsən *indi* də qarğı danışsın, ona əfsanə desək (R.Rza).

ÇOXLU – AZ Məhsuldarlığı artırmaq, *çoxlu* var qazanmaq haqqında az iş görmüşük (Ə.Vəliyev).

ÇOXLUQ – AZLIQ Məhsulun *çoxluğu*, *azlığı* bəzəndə aslıdır (M.İbrahimov).

ÇOXMƏNALI – TƏKMƏNALI Sözlər *təkmənəli* və ya *çoxmənalı* olur. "Müasir Azərbaycan dili"

ÇOXU – AZI Gecənin *çoxu* gedib *azi* qalmışdı (S.Qədirzadə).

ÇÖKƏK – DÜZ Öz yurdlarına, gözəl Borçalı *çökəyinə* qayıdırlar (F.Kərimzadə); Dağında, *düzündə* bitməyeydi qaratikan kolu (R.Rza).

ÇÖKMƏK – QALXMAQ Kürün üstünə qaranlıq *çökmüşdü* (İ.Şıxlı); Bulud göyü *qalxmışdı* (İ.Şıxlı).

ÇÖKÜK – QABARIQ *Çökük* ovruduna bax, gör üzün nə vəziyyətə düşür. Suporisi qızılı saçları ilə *qabarıq* sinəsini örtüdü ("Azərbaycan").

ÇÖL – İÇ *Çölüm* özgəni yandırır, *içim* özümü (Anar).

ÇÖL – İCƏRİ *Çölün* aləmi yandırır, *içərin* özünü (Ə.Vəliyev).

ÇÖRƏKLİ – QƏDDAR Gözəllikləri səbəbinə onları *çörəkli* adamlar almışlar (M.S.Ordubadi); *Qəddar*, qaniçən adamdır (M.S.Ordubadi).

ÇUXUR – DÜZ Mən özümü *çuxur* bir yerə verib dayandım (M.Talibov); Dərə olvan, çəmən olvan, *düz* olvan... Bu rənglərin düzümünə aldanma (R.Rza).

ÇÜRÜK – SAF Xəstənin yastığı yanında bir tərəfi *çürük* nar gördüm (Mir Cəlal); Boşqablara böyük, *saf*, şirin narlar, sarı armud, üzüm qalanmışdı (Mir Cəlal).

ÇÜRÜK – SAĞLAM *Çürük* ağac kimi yerə yıxıldı (S.Vəliyev); Sən bu *sağlam* ağacı kökündən, bu coşqun dənizi dibindən qurutmaq istəyirdin (A.Şaiq).

ÇÜRÜK – TƏZƏ *Çürük* nördivanla dama çıxmazlar (Ata. sözü); Hələ yaralarım sağalmamış evə *təzə* bir mala gotirdilər (R.Rza).

ÇÜRÜMƏK – SAFLAŞMAQ Deməli, biz *çürümüşük*, hə? (M.İbrahimov); Bu nəcib hissələr daim təkmilləşmədə, gözəlləşmədə, *saflaşmadadır* (Mir Cəlal).

Dd

DABANBASARAQ – YAVAŞ Atları *dabanbasaraq* çapdılar (İ.Şıxlı); Adamlar *küçədə yavaş* hərəkət edirdilər.

DADANMAQ – YADIRĞAMAQ Görünür, tülkü toyuqlara *dadanıb*. Nahaq yerə adam hərbi qulluqdan-zaddan *yadırğayı* (Ə.Əbülhəsən).

DADANMIŞ – TAMARZI *Tamarzıdan* kəs, *dadanmışa* ver (Ata. sözü).

DADLANMAQ – ACILASMAQ Qar dağa çıxar, *dadlanar* (Ata. sözü); İstidən kərə çox tez *acılışır* ("İzahlı lüğət").

DADLI – ACI Onun balı çox *dadlıdır* (S.S.Axundov); Mümkün deyil ki, kişi sənə görə, sənə *aci* söz deməyə (N.Vəzirov).

DADSIZ – ŞİRİN *Dadsız* ömrü nə eyelərdim? Əzəldən (Ə.Cavad); O gözələrini yumacaq dorin və *şirin* bir xoyala dalmışdı (S.Vəliyev).

DADSIZLIQ – ŞİRİNLİK Xəyənin *dadsızlığı* iştah küsdürür. Dilində də qoribo bir *şirinlik* var (S.Qədirzadə).

DAĞ – DƏRƏ *Dağ dərəyə, dərə dağa* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

DAĞ – DÜZ *Dağlar* açar sinəsini selilə; *Düzlər* yayır mahnısını yelilə (H.Hüseynzadə).

DAĞIŞMAQ – YIĞIŞMAQ Biz *dağışmaq* üçün sizi gözləyirdik (C.Cabbarlı); Bütün Təbriz tamaşalarına *yığışmışdı* (M.S.Ordubadi).

DAĞILMAQ – QURULMAQ Pozuldu çayların bəndi, bərəsi; *Dağıldı* yuvası bulaqların da (H.Hüseynzadə); Yəno axar çaylar üzrə domir körpü *qurulacaq*; Yəno sahil lampaları alışıcaq *çıraq-çıraq* (S.Vurgun).

DAĞILMAQ – YIĞILMAQ Cəmi yaxın adamları qaçib *dağıldılar* (Ə.Haqverdiyev); Oraya, qapının önünə çoxlu adam *yığılmışdı* (C.Məmmədov).

DAĞINIQ – YIĞCAM Fikrim *dağınadır* (C.Əmirrov); Fikrini oxucuya *yığcam* şəkildə çatdırma bilməmişdir.

DAĞINIQLIQ – YIĞCAMLIQ Əsərdə fikir *dağınqlığı* var. Əsərdə *yığcamlıq* yoxdur.

DAĞITMAQ – QURMAQ Onun oyuncaqlarını *dağdır* və sındırır, bəzən də özünü döyüb qaçardı (A.Şaiq); İgid yoldaşları bir neçə möhkəm tiri çəkib bir-birinə bənd etdilər, körpü *qurdular* (M.Rzaquluzadə).

DAĞLI – DƏRƏLİ Bizim yerlər *dağlı-dərəlidir* ("Jurnalist").

DAĞLI – ŞAD Övlad sandan Murad kişinin ürəyi əvvəl də *dağlı* idi (Mir Cəlal); Qadın hər qüssədən, qəmdən azaddır; Ağ günlər eşqilə ürəyi *şadlır* (H.Hüseynzadə).

DAĞLIQ – DƏRƏLİK Vaxtilə dərə-təpəlik olan yuxarı *dağlıq* hissə indi gül-çiçəyə bözənmişdir. Uçurum, *dərəlik*, sıldırım qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq).

DAĞLIQ – DÜZLÜK Bura *dağlıq*, bağçalıq bir yerdir (M.S.Ordubadi); Dərə-təpədən *düzlüyə* çıxdıq (A.Şaiq).

DAXİLƏN – ZAHİRƏN Novruzoli və usta Zeynallar *daxilən* çox tomiş və xoşxasiyyət adamlardır (M.İbrahimov); Somud *zahirən*, doğrudan da, mürgülöyən adama bənzəyirdi (İ.Hüseynov).

DAXİLİ – XARİCİ *Daxili* xəstəlik mütəxəssisi lazımdır (Ç.Əmənəminli); Sizin *xarici* görünüşünüz barəsində (C.Əmirrov).

DAXİLİ – ZAHİRİ *Daxili* bir maraqlı moni də saxladı. *Zahiri* görkəmlərindən yaşlı adama oxşayırdılar (M.İbrahimov).

DAİMA – ARABİR Dünyada *istedad*, hər böyük hünər; *Daima* vordışla inkişaf edir (A.Şaiq); *Arabir* çevrilib yan-yörəsinə baxır (S.Qədirzadə).

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ Yalan *müvəqqəti*, doğruluqsa *daimidir* (S.Rüstəm).

DAL – ƏVVƏL Kəndə çatdığı üçün İkrəm söhbətini *dalmı* eşidə bilmədi (Ə.Əbil-həsən); Söhbətini *əvvəlini* xatırlaya bilmədi.

DAL – İRƏLİ Həsən kişi Qulunun qolundan tutub *dala* qayıtdı (M.İbrahimov); Əbil ürəklandı, bir-iki kəsöv götürüb *irəli* yeridi (Ə.Vəliyev).

DAL – QABAQ Qılıncının *dalı* da kösir, *qabağı* da (Ata. sözü).

DALASQAN – DİNC Mahmud uşaqlıq dövründə olduğu kimi, daha nadinc deyil və *dalasqan* deyildir (A.Makulu); Şəki xanı Hacı Əbülləqdir də *dinc* durmurdu (Çəmən-zöminli).

DALASQANLIQ – DİNCİLİK Əhməd *dalasqanlıqda* ad çıxarmışdır. Məcid *dincilik* vermirdi (M.S.Ordubadı).

DAL-DALI – İRƏLİ Dildar *dal-dalı* çəkilib qarını örtüdü (Ə.Vəliyev); Sal daşının dibindən *irəliyə* bir qoşalılı çıxmışdır (M.İbrahimov).

DALĞALI – SAKİT Qarşında *dalğalı* dərindən bir ümman; Ümmanı sarsıdır bir acı tufan... (M.Müşfiq); Dərindir, qorxuludur *sakit* axan lal sular (B.Vahabzadə).

DALĞIN – ŞAD Mənim qəhrəmanımsa görünür xeyli *dalğın* (S.Rüstəm); Əzizlə Gülsəbah da bu səhər çox *şad* görünürdü (Ə.Vəliyev).

DALĞINLIQ – ŞADLIQ Kəlgə düşmüş əsmər üzə o *dalğınlıq* çox yaraşır (M.Dil-bazi); Muradın evində böyük *şadlıq*dır (Ə.Vəliyev).

DALINCA – QABAĞINCA Ülkərin *dalinca* Aygün də qalxdı; Əmirxan bu dəfə Əlyara baxdı (S.Vurğun); Elə sonin *qabağınca* çıxdı bayıra.

DAMAQLI – QARAQABAQ Tanış faytonçumuz var, ancaq bu gün xəstədir. Bir *damaqlı* oğlandır (Mir Cəlal); O, *qaraqabaq* adam kimi tanınmışdır.

DAMBAT – TƏVAZÖKAR Əli kişinin iki oğlu vardır; biri *dambat*, o biri *təvazökər*dir.

DAR – GENİŞ

DAMBATLIQ – TƏVAZÖKARLIQ *Dambatlıqından* parlayır. Onların bəziləri sadəlik və *təvazökərlik* kimi sifətləri itir-mişlər (Ə.Vəliyev).

DAMĞALI – TƏMİZ Sən onda səhv elomisen ki, belə bir *damğalı* nəsiləndə özünə dost seçmişən (İ.Hüseynov); O, qızın *təmiz* məhəbbətinə özünü layiq bilmirdi (S.Qədir-zadə).

DAMLAMAQ – BURAXMAQ Biz onun adamlarından birini tutub *damlamış*q (M.Hüseyn); Qatar Culfa burmandan fitni *buraxdı* (M.S.Ordubadı).

DANIŞQAN – QARADİNMEZ Qərənfil Cavadova çox *danişqandır* (Ə.Vəliyev); Usta *qaradinnəz* kişiydi, haraya isə tələsirdi (Ə.Sadıq).

DANIŞQANLIQ – QARADİNMEZLİK *Danişqanlıq*ma görə qınasən da, sənə bir neçə şey də deməyə məcburam (Ə.Əbil-həsən); Onun *qaradinnəzliyi* nəşəmizi pozdu.

DANIŞMAQ – DİNLƏMƏK *Danış* bir-bir, *dinləyim*; Kəman kimi inləyim (S.Rüstəm).

DANIŞMAQ – SUSMAQ Kişi var nə dinor, nə də *danışar*; Qoyar el yolunda üroyini o (Ə.Comil); Cahandar ağa *susurdu* (İ.Şixli).

DANLAQ – TƏRİF Bir də *danlağ*ndan qaralmaz qanım (S.Rüstəm); Məndə qüdrət yoxdur qələm çalmağa; *Tərif* eyləməyə ancaq birini (Ə.Cavad).

DANLAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Nə istəyirsən, nə? Bilirəm, yəni deyəcəksən ki, səhv edirsən, yəni məni *danlayacaqsan* (C.Cabbarlı); Bayaقدan bəri sən *tərifləyir* (C.Əmirov).

DANMAQ – TƏSDİQLƏMƏK Kəndililər bir ağızdan o sən tufəngi *dandı* (S.Rüstəm); Qədir raykom katibinin sözünü *təsdiqləmə*k məqsədilə bərkəndə dedi (Ə.Vəliyev).

DAR – GENİŞ Keçdilər *dar* və *geniş* yollardan (H.Cavid).

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK Bəzən yol *daralır*, yolda qalırsən (S.Sər-xanlı); *Genişlik* içində heç olarmı ki; Ürək də, arzu da genişlənməsin (B.Vahabzadə).

DARGÖZ – SƏXAVƏTLİ Yetişir, çoxalır şairciyəzlər; Ağcözöl, *dargözöl*, pulgir, xəbislər... (Şəhriyar); Torpağa ona görə "ana torpaq" deyirlər ki, o da ana kimi hamilə olur, ağrı çəkir, doğur, o da ana məhəbbətlidir, ana *səxavətlidir*, övladlandır (İ.Məlikzadə).

DARGÖZLÜK – SƏXAVƏTLİLİK Məni tərif etməkləri onların *dargözülüyün*dən və uzağı görmədiklərindəndir (Ə.Əbil-həsən); Azərbaycanlılar qonaqpərvərliyi və *səxavətliyi* ilə tanınmışdır.

DARIXMAQ – ŞADLANMAQ Atamı düşünmə, mənim üçün *darıxsan*, ana vətənə qulluq et (A.Şaiq); Bir şeydən hamımız *şadlandıq* ki, atamın halı düşündüyünüz qədər də ağır deyildi (S.Qədirzadə).

DARILMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Sənsiz gördüm, mələklərə *darıldım*; Endim yərə, qədəminə sarıldım (Ə.Cavad); Deyəsən, bu cavab anasının qəlbini bir az *sakitləşirdi* (S.Qədirzadə).

DARISQAL – GENİŞ Əjdər bu təpəciklərdən eib kəndin *darısqal* küçələrinə girdi (S.Rəhimov); *Geniş* bir məhəllədir (C.Məmmədov).

DARISQALLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Otaq *darısqallaşmışdır*. Üfüqlərimi bu qədər *genişlənməmişdi*, yoxsa qızın gözüne o cür görünürdü (S.Qədirzadə).

DARISQALLIQ – GENİŞLİK Anam, bacım, *darısqallıq*dır (C.Cabbarlı); Sənsüz *genişliyə*, bu önginliyə; Baxıb nəfəs alırsən adam dərindən (B.Vahabzadə).

DARIŞLIQ – GENİŞLİK Tiflisdə camaat o qədər çox idi ki, gəzməyə yekə bağ *darişliq* edirdi ("Molla Nəsrəddin"); Baxıb təbiətin *genişliyinə*; Düşünmək, düşünmək istəyir adam (B.Vahabzadə).

DARQADAN – HÖVSƏLƏLİ ...Münbərli məscidləri olan şəhərlər içində Bəsrə

DAVA-DALAS – SAKİTLİK

məşhurdur məharət və fəngirliyi ilə. Kufə – üzü dönüklüyü və bələgəti ilə, Bağdad cəh-cəlalı ilə, ...Herat – paxıllığı və *darqurşaqlığı* ilə... (Ə.Məmmədخانlı); Traktorçu Əli çox *həvəsəli* oğlan idi (İ.Şixli).

DARLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Oı basdığınəndən yolunuz *darlaşmışdır*. Gecə Cəmil Əsədini kabinetində bu cür düşündükə fikir dairəsi *genişləndirdi* (Ə.Vəliyev).

DARTILI – BOŞ *Dartılı* ipə toxunma. İpi bərk çəkmək lazımdır, *boşdur*.

DARTMAQ – BOŞALTMAQ Ayaz kəskin bir hərəkətlə atın çilovunu *dartdı* (Ə.Məmmədخانlı); Bir anda bir daraq güllə *boşaltmış* (S.Vurğun).

DARTMAQ – BURAXMAQ O, Aliyənin sağ biləyindən yapışaraq onu özünə tərəf *dartdı* (C.Əmirov); Bu halda soray-i şahidən göyə bir fişəng *buraxıldı* (M.F.Axundzadə).

DAŞQƏLBİLİ – MƏRHƏMƏTLİ *Daşqəlbili* insanları neylərdin, ilahi?! Bizdə bu soyuq qanları neylərdin, ilahi?! (M.Ə.Sabir); Başqalarına baxanda Aslan çox *mərhəmətlidir*.

DAŞQIN – SAKİT Qoca qəlbim öcsüz deyil: Yanar od, *daşqın* suyum! (A.Şaiq); Raykom katibi *sakit* donizi xatırladan bu tarlaya getdi (Ə.Vəliyev).

DAŞQINLIQ – SAKİTLİK Çayın yazbaşı *daşqınlığı* narahatlıq doğurur. Zahirən *sakitlik* və otalətini pozacaq bir hərəkət gözə doymirdi (M.İbrahimov).

DAVA – BARIŞIQ *Dava* var qılıncla qurtarıq, *dava* var dillo (Ə.Haqverdiyev); Qonşular *barışıq* gününü intizarla gözləyirdilər.

DAVA – SÜLH Barit və qan qoxusu ağırlaşdı havada; Daşlar belə qanadı bu uğursuz *davada* (R.Rza); Azadlıq vədəsi? O gələcəkdir; Hamısı *sülh* ilə düzələcəkdir (S.Vurğun).

DAVA-DALAS – SAKİTLİK Belə ki baxardın, hər gün soruş boyun qapısında

dava-dalaşdır (S.Rəhimov); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

DAVAKAR – DİNC Nənonəm çox *davakardır* (M.İbrahimov); Yox qardaş, ... uşağ çox *dinc* uşağıdır (S.Rəhimov).

DAVAKARLIQ – DİNLİK *Davakarlığın* səbəbi var, bilmirsiniz? (M.İbrahimov); Bəli, Şamama *dincilivi*, rahat oturacağı başqa cür başa düşən adamdı (Ə.Əbülbəhsovan).

DAVALI – SAKİT Məcməyədə gavalı; Yedim, oldum havalı; Qonşuda bir qız sevdim; O da çıxdı *davalı* (Bayatı); Allahyar özünü *sakit* göstərməyə çalışsa da, səhərə qədər yata bilmədi (İ.Şıxlı).

DAVAMLİ – DÖZÜMSÜZ Gedin bu saat axtarın; bir nəfər kök, *davamlı* hakim tapın götürün (Ə.Haqverdiyev); Çox *dözüm-süz*, hövsələsiz adamdır.

DAVAMSIZ – DÖZÜMLÜ Soyuğa *davamsız* idi, o dəqiqə xəstələndirdi. Doğrudan, ana qədər *dözümlü*, cəfakəş məxləq yoxdur (Ə.Vəliyev).

DAVAMSIZLIQ – DÖZÜMLÜLÜK *Davamsızlığı* ağrısının artmasına səbəb oldu. Zohmət *dözümlülük*, səbirlik tələb edir.

DAVASIZ – SAVAŞLI Mən belə güman edirdim ki, Xorasani *davasız* əlaq (Ə.Haqverdiyev); Onların günü *savaşı* keçir ("Azərbaycan").

DAYANMAQ – GETMƏK İri daşa toxunub *dayandı* (İ.Şıxlı); Otaqda xeyli gözdü, sonra məktəbə *getməyi* qərara aldı (İ.Fərzəliyev).

DAYAZ – DƏRİN Oynağımdır hər zaman; Yaşıl kol-kos, *dayaz* çay (A.Şaiq); Bu saat döndü *ən dərin* quyu harada qazılır? (M.Hüseyn).

DAYAZLAŞMAQ – DƏRİNLƏŞMƏK Quyunun yanları uçub töküldüyü üçün *dayazlaşmışdı*, indi onun içini təmizləyib *dərinləşdirmək* lazımdır.

DAYAZLIQ – DƏRİNLİK Xəzər dənizi *dayazlıqlarının* qurudulması neft sənayesinin inkişafı üçün böyük əhəmiyyətə malik-

dir. Onlar bağda *dərinliyi* üç-dörd metr olan zirzəmi qazırırlar (C.Əmirov).

DAZ – TÜKLÜ Pristav hətta *daz* başının torini sildi (İ.Şıxlı); Səni gözəl Şöngül, Şüngül; Yuxa *tüklü* gözəl Məngül... (M.Müşfiq).

DAZBAŞ – TÜKLÜ Dazbaş Murtuzov eyvana çıxdı (S.Rəhimov); Üz-gözü həmişə *tüklü* və gözləri sorbali olan bu kişi bazarın ortasındakı dükkanda satıcıdır (M.İbrahimov).

DAZLAŞMAQ – TÜKLƏNMƏK Məhdinin cavanlıqdan başının tükü tökülmüş, *dazlaşmışdı*. Körpənin başı *tüklənmişdi*.

DEMƏK – SUSMAQ Sadiq kişi öz hünərindən söhbət düşmüş kimi, arılardan həvəslə *deməyə* başladı (Mir Cəlal); Kirdi, bir anlığa o *susdu*, o dinnirdi; Onun ata üroyi, bəs niyə diksinmədi? (B.Vahabzadə).

DEMOKRATİK – MÜHAFİZƏKAR Azərbaycan realist və *demokratik* ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri də Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevdir; [Nizami:] Al, oxu, qoy *mühafizəkarlar*, qorxaqlar əmin olsunlar ki, Nizaminin yazdığı məktublardan heç bir kəs zərər çəkməz (M.S.Ordubadı).

DEMOKRATİK – MÜRTƏCƏ İnqilabdan əvvəl *demokratik* fikirlə ziyalılar *mürtəcə* qüvvələr təqib edirdilər.

DESPOT – RƏHMLİ Taxt və tac, yaxşı məqsədlə işə başlayan Nadiri də *despota* çevirir (M.Arif); Mən də üroyi *rəhmlı* adamam (S.Qədirzadə).

DESPOTLUQ – RƏHMLİLİK *Despotluğa* qarşı humanizm, azadlıq bayrağı altında mübarizə aparmaq lazımdır. Onun *rəhmliliyini* çox adam qiymət vermirdi.

DESMƏK – BAĞLAMAQ Bəndə çatınca su bəndi *deşib* möğrur bir torzda gücü goldikco fısqırırdı (Ə.Vəliyev); Tez bəndi *bağlayın*, hər yeri su basacaq ("Azərbaycan").

DEVİRMƏK – QURMAQ İndi artıq yığılıdı, batdı qanlı saraylar; *Devirdilər* taxtını, qan içən padşahın (Ə.Cavadi); Bu dünyanı

üroyimcə *qurmaq* üçün səlahiyyət istəyirdim (X.Rza).

DEYİNGƏN – SAKİT Arvadın *deyngəni* kişini tez qocaldır (Ata. sözü); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

DEYİNMƏK – SUSMAQ Həpirin hirsə soyumadı. O öz-özünə *deyinirdi* (Mir Cəlal); Tüfəngni təşlayıb atdı, atdı, dalbadal; *Susdu* kol dibini dərhal (B.Vahabzadə).

DEYİŞMƏK – BARIŞMAQ Atlılar kimin barəsində işə *deyişirdilər* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışaq*; Qan kimi qaynayıb biz də qarışaq (S.Vurğun).

DƏBBƏLƏMƏK – TƏSDİQLƏMƏK Sonra *dəbbələməyə*nsən ha! (M.İbrahimov); Bu sözləri anam deyirdi. Əmim də *təsdiqləyirdi* (S.Qədirzadə).

DƏDBƏBƏ – CƏFA Əbədidir bu sədət, bu sədəqət; Bu tontəno, bu *dədbəba*, bu məhəbbət (S.Rüstəm); Dözdü hər *cəfasına*; Ərəb əlifbasını özü öyrətdi ona (B.Vahabzadə).

DƏDBƏBƏLİ – CƏFALI Həsərtlə xatırlayıb *dədbəbəli* çağları (S.Rüstəm); İndi *cəfali* günlər arxada qalmışdır ("Azərbaycan").

DƏBƏRMƏK – OTURMAQ Qaçmaq üçün *dəbərdi*; Çəlis aldı pişik kimi daban (Ə.Nəzmi); Çalıs, onlardan uzaqda *otur*, səniñlə çox danışmasınlar (S.Qədirzadə).

DƏCƏL – DİNC Heç on beş il bundan qabaqki *dəcəl* uşağa oxşamır (M.İbrahimov); Çox *dinc*, sakit uşağıdır! ("Ulduz").

DƏCƏLLİK – DİNLİK Əmiqizi, ... bu *dəcəlliyi* haradan öyrəndin? (İ.Əfəndiyev); Ancaq o, institutun qəbul imtahanlarına qədər bəyinqə *dincli* də verməli idi (S.Qədirzadə).

DƏHŞƏTLİ – FƏRƏHLİ Tiflisdəki *dəhşətli* Metex qalasına köçürtdülər (S.Rəhman); İndi biz *fərəhli* günlər keçiririk.

DƏHŞƏTLİ – MÜLAYİM Kül rəngli havada toz-duman var; *Dəhşətli* soyuq, ayaz, boran var (A.Şaiq); Hava *mülayimdir*.

DƏLƏDÜZ – DÜZ Amma *dələdüz* nökrölər arası yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Axır ki, gəldin *düz* yola (Ə.Vəliyev).

DƏLƏDÜZLÜQ – DÜZLÜK Çünki sənin üzündən *dələdüz*luq yağır (C.Əmirov); *Düzlüyün* faydası çoxdur.

DƏLİ – AĞILLI Bir *dəli* bir quyuva daş saldı, yüz *ağıllı* çıxara bilmədi (Ata. sözü).

DƏLIQANLI – QORXAQ İrəliyə doğru şığıyan *dəliqanlı* Girdman hökmdarı Varazın oğlu Cavanşir idi (M.Hüseyn); Çox *qorxaq*dır, qaranlıq düşsən kimi evdən bayıra çıxma bilmir.

DƏLIQANLI – SAKİT Semyonov hüzurunda dayanan bu *dəliqanlı* uşaqlara üroyindən keçənlərin heç birini demədi (İ.Şıxlı); Lakin gəccə qaranlıq, *sakit* və dəhşətli idi (C.Məmmədov).

DƏLİLƏŞMƏK – AĞILLANMAQ Ona çox fikir verdikcə *dəliləşir*. Balam, görünürlə ya zəmanə dəyişir, ya adamlar *ağıllanıb* (Ə.Vəliyev).

DƏLİSOV – AĞILLI Çağladı *dəliso*v ləpələrlər kimi; Ağıladı südəməz körpələrlər kimi (T.Mahmud); Buyur, bu da *ağıllı*ntuz (S.S.Axundov).

DƏLİSOV – QORXAQ Erkək təbiətli, *dəliso*v, əti-qanlı bir qız idi (A.Şaiq); Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yirtiricinin qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov).

DƏLİSOV – MÜLAYİM *Dəliso*v şimal küləkləri çökib bu ütünü (S.Sorxanlı); *Milayim* bir axşam çağırdı (S.Qədirzadə).

DƏRD – SEVİNC *Dərd* içində yaşadı; Yazdı *sevinc* nəğməsi (B.Vahabzadə).

DƏRDLƏŞMƏK – SEVİNMƏK Bir yerdə *dərdləşər*, bir yerdə *sevinərdilər* (S.Vəliyev).

DƏRDLİ – ŞƏN Bədbəxt anam! *Dərdli* gözlərini hər tərəfə çevirib həsrətlə baxdı (A.Şaiq); Bu Vasko da çox gözəl, *şən* oğlandı (S.Vəliyev).

DƏRDSİZ – NƏŞƏSİZ *Dərd*siz, qüسسiz adamlar kimi şelləno-şelləno addımlıyan Əli Rusulov bir dəfə də olsun dönüb dala

baxmadı (C.Əmirov); Sərdar özünü *nəşəsiz* adamlar kimi aparırdı.

DƏRƏ – DİK *Dərada* gen, *dikdə* dardır, dağ yolları (T.Şahdağlı).

DƏRƏ – DÖŞ Yay da yaman gəldi bu tərəflərə; *Dərələr* qaynadı, *döşlər* qaynadı (H.Hüseynzadə).

DƏRƏ – DÜZ Qarşıya birdən-birə; Çıxdı ucurum *dərə* (A.Şaiq); Neçə dağ, neçə düz, neçə kənd, şəhər ötdük; Biz havaya qalxandan bəri (B.Vahabzadə).

DƏRƏ – TƏPƏ O gah *dərəyə* enir, gah *təpəyə* qalxır (G.Hüseynoğlu).

DƏRƏ – ZİRVƏ Necə də bozardı *dərələr*, düzlər; Qarlı *zirvələri* fikir aparmış (H.Hüseynzadə).

DƏRƏDƏKİ – ZİRVƏDƏKİ Yaş ötdükcə tələsərəm; Gözmək üçün, görmək üçün; *Zirvədəki* qar qalağı; *Dərədəki* çiçək üçün (H.Hüseynzadə).

DƏRƏLİ – TƏPƏLİ Yolumuz *dərəli*, *təpəlidir*.

DƏRƏLİK – TƏPƏLİK Ucurum, *dərəlik* sıldırım qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq); Dünən Saracı axtırdın, deyəsən, *təpəlikdə?* (M.Süleymanlı).

DƏRHAL – GEC *Dərhal* pəncərədən çəkildi (A.Şaiq); Mart ayının on beşində bərk yağış yağdığı üçün səpin beş gün də *gec* başlandı (Ə.Vəliyev).

DƏRİN – DAYAZ Bulandırb saf suyu; *Qazırdın dərində* quyu (A.Şaiq); Nurəddin *dayaz* yer axtararkən gəlib bir yerə çatdı ki, orada bir uzun ağac sınıb körpü çayın üstünə düşmüşdü (S.S.Axundov).

DƏRİN – DAYAZ Sımasında *dərində* bir fikir ya yüngül və şirin xəyalat oxunurdu (Çəmonzəminli); Onların hər ikisi anlaşı bilməyən, *dayaz* bir həqiqəti öyrənmək qabiliyyətinə malik olmayan adamlar idi (M.S.Ordubadı).

DƏRİNLİK – DAYAZLIQ *Dərindənlik* çox gözəldir: sadə olarsa; Nə çıxır o şeyrdən, başımı yorsa? (M.Müfqi); Hər bir müəllif

öz əsərində yaratdığı obrazı hərtərəfli, hətta *dayazlığını* əks etdirməlidir.

DƏRMƏK – YİĞMAQ Bir nimçə üzüm *dərmədi* (S.Qədirzadə); Vaxtında səpək, vaxtında *yığmaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

DƏRRAKƏLİ – BALQABAQ Geniş ürəkli, *dərrakəli*, xeyirxah şəxs belə əhəmiyyətdən və minnətdarlıqdan istisna olunur (M.Talibov); Xəlil nədir ki, o məni işdən çıxardı, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn).

DƏRRAKƏLİ – DÜŞÜNCƏSİZ O oğlan yaşda səndən kiçikdir, amma qat-qat *dərrakəlidir* (S.Rəhimov); O dilsiz və *düşüncəsiz* bir zavallıdır (H.Cavid).

DƏRRAKƏSİZ – DÜŞÜNCƏLİ Adə, nə *dərrakəsiz*ən, barının nə qədər uzunluğu var? (C.Cabbarlı); Əhməd... gözələri *dəlgün* və düşüncəli idi (İ.Sıxlı).

DƏYİRMİ – YASTI Üzün ağ, *dəyirmi*, gözün mostanə; Baxışın bağrını döndərdi qanə (M.P.Vaqif); Maya gücünü toplayıb çırpındı və sağ qolunu onun əlindən qurtarıb *yastı* üzünü şillələdi (M.İbrahimov).

DƏYİŞİK – DÜZ *Dəyişik* salma, hər birin öz yerinə qoy (Ə.Haqqverdiyev); Ayaq-qabını *düz* geyin.

DƏYİŞİKLİK – SABİTLİK *Dəyişiklik* nə vaxt olacaqdır? (S.Vəliyev); Frazeeologizmləri müəyyənləşdirən meyarlardan biri də *məna sabitliyidir* (H.Həsənov).

DƏYİŞKƏN – SABİT Melodiyanı təşkil edən bu zil və bəm səslərin... bəziləri *dəyişkən* və dayanıqsız olur (Ə.Bədəlbəyli); Cəbhədə *vəziyyət* sözləri idi (S.Qədirzadə).

DƏYİŞMƏK – SABİTLƏŞMƏK Elə ki, Dürdano gənc ana oldu; *Dəyişib* başqa bir Dürdano oldu (M.Rahim); Sabit birləşmələrdə tərəflər (sözlər) öz əvvəlki formasını saxlayaraq, həmin formada *sabitləşir* (H.Həsənov).

DƏYMƏDÜŞƏR – TƏMKİNLİ Yox, ay *dəyməduşər* qız, şəirdən inciməzlər

(H.Hüseynzadə); Aydın Qaradağlının aləmə tanış, *təmkimli* səsi eşidildi (S.Qədirzadə).

DƏYMİŞ – KAL *Dəymişini* qoyub, *kalmı* dərir (Ata. sözü).

DİB – BAŞ *Baş, dibi* qar, boran; Papaq geymiş dumandan (A.Şaiq).

DİB – ÜZ Sanki qalxmaq istəyir göyə donizin *dibi* (R.Rza); Dənizin *üzü* sakit, dalgəsizdir.

DİK – ALÇAQ Girdmanın igid sərəkəsi meydana *dik* bir yerdə görünərdi (M.Hüseyn); Qarşıda yol qırağında olan *alçaq* daxmalarda, uca ağaclar, dəmir dirəklər yavaş-yavaş irəli gəlir (S.Qədirzadə).

DİK – ÇƏPƏKİ Tahirzadə öz adını deyəndə Mirzə Rza diksinmiş kimi onun üzünə *dik* baxdı (Mir Cəlil); Nə isə o bu gün öz dostuna *çəpəki* baxırdı.

DİK – DÜZ Osman gətəçəkdir o yanki *dikkə*; Seyr edir baş-ayaq Nəmsə *düzünü* (H.Sanlı).

DİK – ENİŞ Qarlı, uca, *dik* baş; Az qalır dəysin aya (A.Şaiq); O, atı dəhmörləyir, çox çəkmədən *enişi* enib yoxuşa dırmaşır (Ə.Vəliyev).

DİKBAŞ – MÜLAYİM Hər xalqın *dikbaş*, lovğa cavanları da olur, səmimi, gözəl qızları da (S.Vəliyev); Xasiyyətcə çox *mülayim* adamdır (A.Məmmədova).

DİKBAŞ – TƏVAZÖKAR Qədirin də Poladdan ona görə xoş gəlmirdi ki, Polad *dikbaşdır* (Ə.Vəliyev); Mən bir *təvazökər* bəndəyəm (F.Korimzadə).

DİKBAŞLIQ – TƏVAZÖKARLIQ *Dikbaşlığın* axırı budur (A.Şaiq); Şorəf oğlu dostunun bu hərəkətini *təvazökərlik* sayıb ürəkdən razı qalırdı (M.İbrahimov).

DİKDİR – DƏRƏ O biri tərəfdən isə yəni bir *dikdir* var idi (S.Vəliyev); *Dərələrdən* və çaylardan duman qalxırdı (S.S.Axundov).

DİKƏLMƏK – ƏYİLMƏK Züleyxa və Balaxanım adını eşidər-eşitməz, papirosları yerdə qoyub *dikəldi* (C.Cabbarlı); *Əyilib* yerdən pəncəyini götürdü.

DİQQƏTLƏ – AYAQÜSTÜ Aslan adamları *dıqqətlə* gözəndən keçirirdi (S.Vəliyev); Malik camaatın rahat olduğunu görüb *ayağıstü* mitinqi bağladı (M.İbrahimov).

DİQQƏTLİ – HUŞSUZ Aslan onu *dıqqətli* və davamlı süzüb oturmaq üçün yer göstərdi (M.İbrahimov); Bayram balkonda durmasına baxmayaraq, sanki *huşsuz*, fikirsiz idi (Ə.Vəliyev).

DİQQƏTLİ – LAQEYD Yoldaş polkovnik, o indi də *dıqqətli*dir (C.Əmirov); Davranışlarından belə başa düşürdüm ki, o da mənə qarşı *laqeyd* deyil (S.Qədirzadə).

DİLCAVABI – YAZILI Əmanətim də, *dilcavabı* sifarişim də var (A.Şaiq); Məna yazılı cavab verərsizdir.

DİLƏNCİ – DÖVLƏTLİ İndi *dilənçi* sifətdə gözərim. Deməli, *dövlətli*, varlı bir bəy idim (Ə.Haqqverdiyev).

DİLƏNCİ – VARLI Ey mənim yolçu, *dilənçi* lüt qardaşlarım! (C.Məmmədquluzadə); Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kimimizi indiki mədəni, *varlı* soyuyəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev).

DİLƏNMƏK – VARLANMAQ Mən də elsiş-obasız bir qoca dilənçiyəm. Kəndlərdə *dilanıram* (S.S.Axundov); Nurecabbar var-dövlətə də, *varlanmaq* ehtirası ilə özünü oda-közə vurarlara da ikrahla baxırdı (İ.Məlikzadə).

DİLGİR – ŞƏN Məna giley yazan şagirdlərdən mən özüm çox artıq dərəcədə *dilgirməm* (C.Məmmədquluzadə); ...Ətrafa səs-küy, *şən* qohqəhələr yayıldı (S.Qədirzadə).

DİLXOR – ŞAD General bu gün çox *dilxor* idi (S.Rəhman); Biz buna çox *şadlıq* (İ.Əfəndiyev).

DİLXORLUQ – ŞADLIQ Pirinin *dilxorluğu* bir anda sovuşdu (İ.Əfəndiyev); Sarışın olan yerdə hər zaman gülüşmə, *şadlıq* başları (S.Qədirzadə).

DİLLƏŞMƏK – BARIŞMAQ Onunla *dilləşmə*, çökil, get (A.Şaiq); Sabah ikisini də danlayıb *barışdıracağam* (Ə.Vəliyev).

DİLLİ – HƏYALI

DİLLİ – HƏYALI Sən do anan kimi *dillən* (S.Vəliyev); ...Ananın yanında cavan oğlandan daha çox *həyalı* bir gəlin kimi dolanan Səməd, indi ananın da belini yay kimi əyirdi (Ə.Vəliyev).

DİLLİ – QARADİNƏMƏZ Sən nə *dilli* oğlansan! (S.Vəliyev); Görmürsən *qaradinəmən* biridir.

DİLLİLİK – QARADİNƏMƏZLİK Uşaq adətə xilafına olaraq, bu axtaş bir az *dillilik* edirdi (Ə.Əbülhəsən); Onun *qaradinəmənliyi* gediş-gəliş manecilik törətdi.

DİNAMİK – STATİK *Dinamik* fellərdə hərəkət, iş, aktivlik, *statik* fellərdə isə hal-vəziyyət, passivlik var.

DİNC – NARAHAAT Məmməd həsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmmədquluzadə); Vahabzadə bu sözün ön yaxşı mənasında *narahat* bir şəirdir (M.Hüseyn).

DİNCƏLMƏK – İŞLƏMƏK Gah yalqızca kimi ulayır külək, gah da quduz kimi yazır, *dincəlir* (S.Vurğun); Mən texnikumu bitirib bir sənət qazanacaqım, başqaları kimi namusla *işləyəcəkdəm* (S.Qədirzadə).

DİNCİLİK – NARAHAATLIQ Dedim: – Şirin şey varmı hovatda *dincilik* kimi? (S.Rüstəm); Etiraf etməliyəm ki, bu *narahatlıq* mənə həm də ləzzət verir (S.Qədirzadə).

DİNDAR – KAFİR *Dindarin* bu sözü Məşayin ürəyini yaraladı. Bu *kafir*lərə inanmaları haqq yola qaytar (Ə.Haqverdiyev).

DİNLƏMƏK – SÖYLƏMƏK Rəis sizi məmnuniyyətlə *dinləyir* (İ.Əfəndiyev); Mən sizə əqdəmi *söylədim* (M.İbrahimov).

DİNMƏK – SUSMAK Daha *dinmədilər*; *Susdular* artıq (M.Rahim).

DİNMƏZ – ZƏVZƏK Eyzən fikirdə, kefsiz, *dinməz*, yəqin burada bir hikmət vardır (İ.Hacıbəyov); Çox *zəvzək* adamdır.

DİNMƏZLİK – ZƏVZƏKLİK Əsgörin *dinməzliyi* o buna görə də pis yerə *yozmurdu* (Ə.Əbülhəsən); *Zəvzəkliyinə* görə hamı ondan uzaqlaşır.

DİNSİZ – MƏMİN *Dinsizin* öhdəsindən imansız gələr (Ata. sözü); Mərhum Zeynəb

DİVANƏ – AĞILLI

xanım *məmin*, müsəlman bir Allah bəndəsi idi (Q.Qantəmir).

DİRÇƏLMƏK – XƏSTƏLƏNMƏK Uşaq böyümüş, rəngi açılmış, *dirçəlmiş*, çevikləşmişdi (Mir Cəlal); Əziz on iki yaşında olanda bərk *xəstələnmişdi* (Ə.Vəliyev).

DİRİBAŞ – MAYMAQ Xala, sən nə *diribaş* qarsan? (N.Vəzirov); Bir nəfər mənə demişdir ki, bəzi *maymaqlar* açarı qifilin içərisinə qoyur (M.Talıbov).

DİRİBAŞLIQ – MAYMAQLIQ Biri o birilərindən *diribaşlığı*, hazırcavablıqla seçilirdi (M.Eynullayeva); *Maymaqlıq* edib Ağasolimi əldən buraxmışan (C.Əmirov).

DİRİLİK – YOXLUQ Bir söz ki bir cavanın *diriliyinə* səbəb olacaq, onu demək günahdır (Ə.Haqverdiyev); Qaynım həmişəki kimi indi də Məhdədin *yoxluluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırdı (M.Hüseyn).

DİRİLMƏK – ÖLMƏK *Öləcəyəm*, bir də *diriləcəyəm* (C.Cabbarlı).

DİRMANMAK – DÜŞMƏK At belində yavaş-yavaş *dirmanır*q dağlara (S.Rüstəm); Qaraca qız armudları dərib, pişiyi qucağına alaraq yerə *dişdi* (S.S.Axundov).

DİŞARI – İCƏRİ Di onda mən cəhroni, xurcunu qoyum *icəri*, qapımı bağlayım gedək (Ə.Haqverdiyev); Bacı, köpəkdən qorxuram, *dışarı* çıx (S.S.Axundov).

DİŞİ – ERKƏK ...Har yuvada birco *dişi* arı olar, ona şah deyirlər (S.S.Axundov); *Erkək* atı yəhərliyəib minəndə ixtiyarsız olaraq gülürəm (Ə.Vəliyev).

DİŞİCİK – ERKƏKÇİK Bəzi bitkilərin qönçələrində olduğu kimi pambığın qönçəsində də *erkəkçik* və *dişicik* var idi (Ə.Vəliyev).

DİŞLƏMƏ – ŞİRİN Bəlkə, biri çayı *şirin* içməyəcək. *Dişləmə* içəkəkdir (S.S.Axundov).

DİŞLİ – ÖLÜVAY Özün bilirsən ki, onlar *dişli* tayfadırlar (İ.Şıxlı); Onun tələsməklə işi yoxdur, *ölüvaydır* ("Ulduz").

DİVANƏ – AĞILLI Öqlimi itirib qız, *divanədir* (S.Rüstəm); *Ağıllı* düşmən nədən dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

DİVANƏLƏNMƏK – AĞILLANMAQ

DİVANƏLƏNMƏK – AĞILLANMAQ Genə bir Leylivəş yara dil verdi; Könlü Məcnun toki *divanələnmis* (M.V.Vidadi); İndi Sona lap *ağıllanmışdır* ("Azərbaycan").

DİVANƏLİK – AĞILLILIQ Nə işdir bu, bu nə *divanəlikdir* eyləyirson sən? (C.Cabbarlı); Malik onun *ağıllılığının* səbəbini bildirdi.

DOĞMA – ÖGEY Demək, o sənin üçün *doğmadır*, amma bu biriləri *ögey?* (İ.Əfəndiyev).

DOĞMA – YAD O *yad* deyil, mənə *doğma* baladan artıqdır (A.Şaiq).

DOĞMAQ – BATMAQ Yenidən *doğmaq* üçün *batdı*. Gözlərdən itdi (S.Rüstəm).

DOĞMAQ – ÖLMƏK Bir il sonra Zeynəb oğlan *doğdu* (M.İbrahimov); Ölür, kişitək *ölər* ələ düşməz o, yalnız (B.Vahabzadə).

DOĞMALAŞMAQ – YADLAŞMAQ *Doğmalar* get-gədə *yadlaşır*, yadlar isə *doğmalar*.

DOĞMALIQ – YADLIQ Ancaq bu küskün səs o *doğmalıqdan*, o nəvəzisdən uzaq idi (M.Eynullayeva); Ancaq indi uşaqlarının yanında özünün *yadlığını*, özünün zalımlığını dərk edədi (M.Eynullayeva).

DOĞRU – ƏYRİ Qələm *əyri* kəsilsə də, *doğru* yazar (Ata. sözü).

DOĞRU – YALAN Allah bilir ki, *doğru* deyirəm! (M.F.Axundzadə); Pul tapmışam, *yalan* demirəm (M.F.Axundzadə).

DOĞRU – YANLIŞ Mən sənə *doğru* yola çəkmək istəyirəm (C.Məmmədov); *Yanlış* hesab Bağdaddan qayıdır (Ata. sözü).

DOĞRUÇU – YALANCI *Yalançının* evi yandı, kimsə inanmadı (Ata. sözü); Deyənlər nə qədər *doğruçu*, nə qədər alibonab şəxslər imiş (M.S.Ordubadi).

DOĞRUÇULUQ – YALANÇILIQ Müəllim şagirdlərinə *doğruculuğu* təbliğ edirdi. Bizcə, *yalançılıq* lokəsi ölümdən daha çirkindir (H.Cavid).

DOĞRULTMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Yarmomədi mühasiblikdən azad

DOLAŞIQLIQ – AYDINLIQ

edək, hələlik qoyaq aşağı bir işdə özünü *doğrultsun* (M.İbrahimov); Əvvəlcə *dincəlirdi*, kitablar oxuyurdu, sonralar isə danlığa başlayanda ancaq özünü *günahlandırır*di (M.İbrahimov).

DOĞRULUQ – ƏYRİLİK *Doğruluğun* dili belədir yalnız (S.Vurğun); Məncə, ona inanmaq olmaz, kimi dindirirson *əyriyyəndən* dad çəkir (M.İbrahimov).

DOĞRULUQ – YALANLIQ Çünki sözlərimizdə *doğruluq* var (S.Vurğun); Kəndçilər etdiilər dübarə hücum; Yenə oldu *yalanlığı* məlum (M.Ə.Sabir).

DOĞULMAQ – ÖLMƏK Adamlar bir dəfə *doğulur*, bir dəfə *ölür* (F.Kərimzadə).

DOĞUM – ÖLÜM – Sizin verdiyiniz nömrə Moskva *doğum* evidir (S.Qədirzadə); Gözününi içinə baxdı *ölümün*; Neçə yol torpağı çiləndi qanı (B.Vahabzadə).

DOĞUŞ – ÖLÜM Əsil möcüzə – *doğuşdur*, törənşirdir (İ.Məlikzadə); Elə qızla *ölümə* də getmək qorxulu deyil (S.Qədirzadə).

DOLAMAQ – AÇMAQ Çay başından gələnkon saçlarını allorinə *doladı*, kəndin içindən sürürdü (C.Cabbarlı); Kapitan göz-lərini geniş *açdı* (S.Qədirzadə).

DOLANBAC – DÜZ Mahmud Zəncəmin *dolanbac* küçələrində gözənd itdi (A.Makulu); İndi şəhərimizdə salınan küçələr *düzdür*.

DOLAŞIQ – AYDIN Qəlbimdə ağır-ağır dordlorim, başımda *dolaşıq* fikirlərim, xəyalım, hərə-mərə gözlərim ulduzlarda, bir müddət yata bilmədim (A.Diyambəy-oğlu); Çox *aydın* və dərin mənalı iki xətt şərx oxşayan bu lentlər ona nəfər xatırlatmadı (Ə.Vəliyev).

DOLAŞIQLI – AYDIN *Dolaşıqlı* yolda sürət artırmağın qorxulu olduğunu seziyə açıq deyirdi (Mir Cəlal); Bu mənzərəni götərkən hər şey *aydın* oldu (C.Məmməd-xanlı).

DOLAŞIQLI – AYDINLIQ İlyas gülcünə bir heyətə, qarışo *dolaşıqlı* içində

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ

çaşib donmuşdu (Mir Cəlal); Süd kimi *aydınlıq* idi (Ə.Vəliyev).

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ Ayı zənciri ilə ağaca *dolaşib* dartinir və bağırırdı (S.S.Axundov); Bir *azdan* zabit ömr verdi, salı sahələ bağlayan kondirlor *açıldı* (S.Qodirzadə).

DOLAYI – BİRBAŞA Lakin demədi, dönüb *birbaşa* yuxarı qalxdı (M.İbrahimov); Bu görüşdən *dolayı* çox şad olub bağa girdik (Ə.Haqverdiyev).

DOLĞUN – ARIQ Qapını açan *dolğun* bir qadın idi (C.Əmirov); Yanaşı öyləndiyimiz Tel adlı *arıq*, lap uşağa oxşayan gəncə artıq dostlaşmışdı (S.Sərxanlı).

DOLĞUN – ZƏFİF Kərəmətin çil, dolu çöhrəsi kimi *dolğun* da sösi vardı (Ə.Əbülhəsən); Arvad, hələ o lazım deyil, uşaq çox *zəifdir*, danışdırma (S.S.Axundov).

DOLMAQ – BOŞALMAQ Bir yandan *boşalır*, bir yandan *dolur*; Sırrını verməyir sirdəşə dünya (S.Vurğun).

DOLU – ARIQ *Dolu* qadın onun sözünü təsdiq etdi (C.Əmirov); *Arıq* kişi bir az da ona tərəf çökilib dilini işə saldı (S.Qodirzadə).

DOLU – XALİ Abbas kişi *dolu* bir heybə hazırlayıb yohürin qaşına saldı (Mir Cəlal); Ancaq dünya *xali* deyil (S.Vurğun).

DOLU – YARIMÇIQ Barın göyortəsi yükdaşıyan adamlarla *dolu* idi (M.Rzaquluzadə); Sözü *yarımçıq* qalmış arvad təsdiq etdi (M.İbrahimov).

DOLUXSUNMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK Kazım *doluxsundu* (İ.Şıxlı); *Gülüm-süyürdi*, kırıqları tıroyırdı (S.Qodirzadə).

DOLUŞMAQ – ÇIXMAQ Məktəblilər dostla-dosta; *Doluxdu* dars otağına (M.Dilbazi); Şəhər təzədən durub yaxşı fikirlər, növbə hissələrlə evdən *çıxarsan* (Ə.Vəliyev).

DOMBALMAQ – ÇÖKMƏK Gözləri isə qışqırıdınca, elə bil, daha da *dombalır* (Ə.Əbülhəsən); Onun gözləri *çökmüşdü*.

DOMUŞMAQ – AÇILMAQ Arabanın boyunda çömbəlmiş, *domuşub* oturan

DOST – RƏQİB

Əsgər hərdən şallağı tovlayıb kəllərə qışqırır (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

DOMUŞUQ – AÇIQ Həmişə *domuşuq* vətənpəşarlıdır. *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaşmışdı (S.Qodirzadə).

DONQAR – ŞUMAL O *donqar* kişi çıxıb poçta yönəldiyi vaxt Homid dayıya rast gəldi (Ə.Əbülhəsən); Gədən boyu, enliktörək, şumal bir oğlandı (S.Qodirzadə).

DONQULDANMAQ – SUSMAQ Gileygüzarov öz qonun gözlərini tavana zilləyib qəzəblə *donqulandı* (S.Rüstəm); Gücü ona çatırdı ki, *susurdu* (S.Qodirzadə).

DONMAQ – AÇILMAQ *Dondu* ciğrlər, izlər; Bu gedişin qəsdini nə? (H.Hüseynzadə); Qiymət içəri girəndə elə bil onun donu *açıldı* (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – ƏRİMƏK Hələ deyirlər ki, dənizin suyu səhildən xeyli uzaqlara qədər *donub* (M.Rzaquluzadə); Yaz gələn kimi dağların qarı *əriyir*, yağış yağır (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – İSİNMƏK Nə səbəbə su qaynayanda buğ olur, niyə *donanda* bərkəyir? (C.Məmmədquluzadə); Xərovi *isidib* götürdü (Ə.Vəliyev).

DONUQ – İSTİ İki dizi üzərində dikələrək *donuq* və şübhəli baxışlarla məni süzdü (A.Şaiq); Ocaqlar çatılır, ev qızır haman; Humay bürünmüşdü *isti* yorğana (S.Vurğun).

DONUQLUQ – AÇIQLIQ Məhərrəm heç vaxt baş açə bilmirdi bu *donuqluqdan* (M.Eynullayeva); Parisə goldikdən sonra o, birinci dəfə idi ki, şahəri belə ürok *açıqlığı* ilə seyr edirdi (S.Qodirzadə).

DOST – ƏĞYAR Heç bundan yaxşı şey olarmı ki, qolbdan istədiyini *dostdan* məktub alsan! (N.Nərimanov); Dəyərli başımız *əğyar* içində orsi-olaya (M.S.Orudubadi).

DOST – RƏQİB Hor şeyin təzəsi, *dostun* köhnəsi (Ata. sözü); Artıq mövqelərini

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK

itiron italyan oyunbazları bu qorxulu *rəqibi* aradan götürməyi qorara aldılar (S.Vəliyev).

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK *Dostluq* müxtəlif olur; *Düşməncilik* kimi (R.Rza).

DOYMAQ – ACMAQ Dış qurdalamaqla qarın *doymaz* (Ata. sözü); Cücələrim *acdı*, yemləmək vaxtıdır.

DOYUNCA – YARIMÇIQ *Doyunca*, *doyunca* səhəbat edirik (M.İbrahimov); Bu nədir, o, sözü *yarımçıq* qoyub susdun?! (M.İbrahimov).

DÖNMƏK – GETMƏK Bir gün Qorənfillo Bahadır adı qayda üzrə bir yerdə evə *döndülər* (S.Rohimov); İndi *gedib* səhərə kimi rahat yatacaqsan (S.Qodirzadə).

DÖNÜK – SƏBATLI Aslan ... *dönük* fikrili və zəif iradəli adamları sevməzdi (M.İbrahimov); Son dönməz baltıçısın; Yoldaşların *səbatlı* (M.Rahim).

DÖNÜKLÜK – SƏBATLILIQ Xeyr, artıq *dönüklük* umma məndən (H.Cavid); Onun *səbatlılığı* məni sevindirir.

DÖŞƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Müşavirədə ona yaman *döşədilər* (İ.Əfəndiyev); Bütün məktublarında qarını *tərifləyirsən* (Ə.Vəliyev).

DÖŞƏMƏK – YIĞMAQ Tərgül qazanın altında od yandırdı, samovara köz saldı, masanın üstünə ütülənməmiş ağ süfrə *döşədi* (Ə.Vəliyev); – Geri niyə qaytarırsan, tikəndə özümüz düzəldirik, *yığıdır* (M.İbrahimov).

DÖŞƏMƏK – YIĞILMAQ Həyətdə palaz *döşəlib*, samovar qurulmuşdu (Çəmənzəminli); Çay içildikdən sonra süfrə *yığıldı*. **DÖVLƏTLƏNMƏK – YOXSULLANMAQ** Qəm yemo, çox çəkməz *dövlətlənməni* (S.Rüstəm); Var-yoxdan çıxmış kondirlor tamam *yoxsullaşmışdılar*.

DÖVLƏTLİ – GƏDA O deyəndə bir *dövlətli* xanım, mən *gədamın* birisi (Ə.Haqverdiyev).

DÖVLƏTLİLİK – KASIBLIQ İndi dünyada qayda belədir ki, birisi ucadan alçağa eno, *dövlətlikdən* kasıblığa düşo.

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ

həmişə səhbəti aparıb çıxaracaq keçən gün-lərə (C.Məmmədquluzadə).

DÖVLƏTLİLİK – YOXSULLUQ Düşüncəsiz adamlar öz soadətini *dövlətlikdə* axtarırlar. Yığıb bir palaza satacaq onu; Budur *yoxsulluğun*, açlığın sonu (S.Vurğun).

DÖYÜMƏK – OXŞAMAQ Xanım haqsız yərə söyüb-danlaməğa, *döyməyə*, incitməyə başlayır (S.Hüseyn); Gol, ipək saçını *oxşayır*; Sonilən bir an da yaşayım (M.Müşfiq).

DÖYÜMƏK – TOXTAMAQ Sofiya xanım Rüstəm böyi görün kimi əvvəl *döyükdü*, rəngi qaçdı (Çəmənzəminli); Əziz özünü *toxtamağa* çalırsız, həkimi olını ondan çəkir (Ə.Vəliyev).

DÖYÜNMƏK – DAYANMAQ Rəng aldı bu nəğməli görünən qəvsi-qüzəhdən; Qəlbim *döyünüb*, lələ kimi güldü fərəhdən! (S.Rüstəm); Bərdən elə bil ürəyi *dayandı*.

DÖYÜŞKƏN – QORXAQ Mən də *qorxaq* deyiləm, yaman da *döyüşkənəm* (C.Cabbarlı).

DÖYÜŞKƏN – SAKIT Özü arıq bir oğlandır. Amma bilirsən necə *döyüşkəndir* (A.Makulu); Çox *sakit* adamdır (Ə.Vəliyev).

DÖYÜŞKƏNLİK – QORXAQLIQ *Döyüşkənlik* ad çıxarmışdı. Son *qorxaqlıq* elədin (Ə.Vəliyev).

DÖYÜŞMƏK – BARIŞMAQ Dünyanın səlləridə çalxayan bizim həyat; Sağdan sola *döyüşmüş*, sonra yoluna düşmüşdü (M.Müşfiq); Mən onları mütləq *barışdırma*lıyam (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMLÜ – SƏBİRSİZ Qaraca qız da Nuruəddin kimi pis gümə *dözümlü*, səbirlil bir uşağıdır (S.S.Axundov); Elə *səbirsizdir* ki, bir yerdə beş dəliqə dura bilər.

DÖZÜMLÜLÜK – SƏBİRSİZLİK Futbol insanın *dözümlülük*, cəldlik, çəvlik kimi keyfiyyətlər torbaya edir ("İzləb lüğət"); Sorunax cavab tapmağa hazırladığı vaxt Polad *səbirsizlik* edib öz sualına özü cavab verdi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ Püstəxanım həddindən artıq *dözümsüz* idi (M.Hüseyn);

İndi Əziz çox toxtaq, olduqca səbriqli idi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZLÜK – HÖVSƏLƏLİK *Dözümsüzlük* üzündən özünü daha da xar etmiş (M.Talıbov); *Hövsələliyi* sayəsində salamat qala bilmişdir ("Azərbaycan qadını").

DUL – ƏRLİ Bir neçə ərlı qadın oturub, *dul* Tellinin qeybatını edirdi ("Ulduz").

DUMANLANMAQ – AÇILMAQ Fəqət nəfəsinə ağır bir şey tıxanmış, gözləri *dumanlanmışdı* (A.Şaiq); *Açıldı* arzuları; Gözündə çiçək-çiçək (B.Vahabzadə).

DUMANLI – AÇIQ Maritsa *dumanlı* gözlərini ona zillədi (S.Vəliyev); *Açıq* səma, göy qurşağı; Biri sənə, biri mən (B.Vahabzadə).

DUMANLI – AYDIN Cəfər xeyli fikrə getdi, üzü tutuldu, *dumanlı* baxışları uzaqlara dikib düşündü (M.İbrahimov); Bunların hamısı məlum və *aydındır* (Ə.Vəliyev).

DUMDURU – BULANLIQ Küçənin hər iki tərəfindən *dumduru* su axırdı (Ə.Vəliyev); Baxış *bulanlıq*, gözləri yorğun idi (Ə.Vəliyev).

DURĞUN – AXAR *Durğun* göl olduğu yadıma gəlir (A.Şaiq); *Axar* su murdar olmaz (Ata. sözü).

DURĞUN – DAŞQIN Şux səslərlə dolu isti yuvalar; *Daşqın* çaylar, *durğun* göllər bizimdir (A.Şaiq).

DURĞUNLUQ – İNKİŞAF Cəfər Cabbarlının vəfatından sonra səhnədə və dramaturgiyada bir *durğunluq* əmələ gəldi (S.Rohman); *İnkışaf* əksliklər mübarizəsidir.

DURĞUNLUQ – QAYNARLIQ Hər duruşunda, hər baxışında bir *durğunluq* var (H.Cavid); Onun üzündən bir *qaynarlıq* duyulur.

DURĞUZMAQ – YATIRTMAQ Mənsur onu *durğuzub* aparmaq istədisə də, Sitarə mane olub oturtdu (C.Cabbarlı); Mədinə uşaqlarını *yatırdırıb*, öz işi ilə məşğul olmağa başladı ("Azərbaycan").

DURMADAN – ARA-SIRA Əsirdi *dürmadan* bərbəşə yellər; Döyürdü bağrını dağ-daşa sellər (S.Vurğun); *Ara-sıra* tünd-məcaz arvad da görünürdü (M.İbrahimov).

DURMAQ – ÖYLƏŞMƏK *Durdum* ki, evimizə gedib bu arsız doyurdum (A.Divanovoglu); Onlar *əyləşdilər* və Sərdarın kefini soruşdular (M.S.Ordubadı).

DURMAQ – GETMƏK ...Di, burada niyə *durubsan*, buyur, *gedək* mənzilə (C.Məmmədquluzadə).

DURMAQ – OTURMAQ Sakitcə *oturmuşuq*; Bir tərəfdə *durmuşuq* (İ.Təpdiq).

DURMAQ – UZANMAQ Səhər *durub* Sabunçu məktəbinə getməyə hazırlaşdım (A.Şaiq); Əlini yastıq edib *uzandı* yastığına (S.Rüstəm).

DURMAQ – YIXILMAQ Mat-put dayanıb *durdum*; Qarşısında şairin (S.Rüstəm); Sənin yanında Rəsulova dedim ki, *yıxılmışam*, burnum qanayıb (C.Əmirov).

DURU – BULANLIQ Beşinci gün idi ki, kolxoççular *bulanıq* arx suyunun əvəzinə *duru* şirin su içirdilər (Ə.Vəliyev).

DURULMAQ – BULANMAQ O vaxtdan həftələr, aylar dolandı; Sular gah *duruldu*, gah da *bulandı* (S.Vurğun).

DURULMAQ – BULAŞMAQ Dünənki bork qardan sonra gün çıxmış, hava *durulmuşdu* (Mir Cəlal); Bakının havası birdən-birə *bulaşmışdı* (M.İbrahimov).

DURULMAQ – POZULMAQ Məhərrəmin birdən-birə kefi *duruldu* (M.Eynullayeva); Qulam Rza adını eşidən kimi mənim kefim *pozuldu* (M.İbrahimov).

DURUŞ – OTURUŞ Vardı bir əlçatmaz gənclik vüqarı; Qızın *duruşunda*, *oturuşunda* (Ə.Cəmil).

DURUŞ – YATIŞ Baxışım, *duruşum* duyuşdi tamam (Ə.Rza); Kərpənin məsum *yatışı*, olcivəzinin qoyuluşu, bütün əzası ildırım qüvvəsinə dönrək Mərdanı vurdu (Çəmənzəminli).

DUZLU – ŞİT Hər gün burada darvaza tağı altında *duzlu* suda pərtlədimmiş qarğıdalı

satan yeniyetmə bir oğlan heyrətə arxadan onu səsləmişdi (Ə.Məmmədcanlı); Partizanlar bir neçə aydı ki, xörəyi *şit* yeyirdilər (S.Vəliyev).

DUZSUZ – MARAQLI Şerində bir axıcılıq hiss olunsada, *duzsuzdur*. Bu danışıqlardan bir neçəsi *maraqlı* idi (Ə.Vəliyev).

DÜNƏN – BU GÜN *Dünən* beş, *bu gün* şeş (Ata. sözü).

DÜNƏNKİ – BAYAQKI *Dünənki* bu çöllərdə; *Axar* zümrüdi kimi su (M.Seyidzadə); Eynəkli kişinin *bayaqkı* istehzalı baxışından əsər-ələmət qalmadı (C.Əmirov).

DÜRTMƏK – ÇIXARTMAQ Pası mırıldana-mırıldana öyildi, açılmış kağızı qatlayıb onun qoyunna *dürtdü* (S.Rəhimov); Yarməmməd portfelindən bir dəstə əzik-üzük kağız *çıxartdı* (M.İbrahimov).

DÜRÜST – SƏHV Sənin fikrin *dürüstdür*. Köhnə *səhv*lərinə, keçmiş nöqsanlarını adamların üzünə tez-tez vurmağın nə monası var (Ə.Vəliyev).

DÜRÜST – YALANCI Əgər siz *dürüst* adam olsaydınız, bu neçə vaxtı bu yolda görünməzdiniz (M.F.Axundzadə); Hər ikiniz *yalancı* və fırıldaqçısınız (C.Əmirov).

DÜŞKÜN – BƏXTƏVƏR Olmasaydı əgər bu üç xoş gün; Mənim ömrüm olurdu *düşkün* (A.Səhhət); *Bəxtəvər* başıma, yaxşı tapmışam xoşbəxtliyin yolunu (M.İbrahimov).

DÜŞKÜN – GÜMRAH Tərtaşım, tərtaşım, gözəl tərtaşım; Səno qurban olsun bu *düşkün* canım (S.Vurğun); Bu *gümrah*, bəxtli gəncləri görcək; Xəyalən dolanb gözdüm dünyanı (O.Sarıvəlli).

DÜŞKÜN – VİCDANLI Cahangir ağa zəif iradəli, naqis ağıllı, *düşkün* fikirli adam idi (Ə.Vəliyev); Mən *vicdanlı* adamam, razı olmamam ki, sizin kimi yaxşı yoldaş qarşı qrup düzəltsinlər (İ.Fərzəliyev).

DÜŞMƏK – ÇIXMAQ Dünya nordivandır, biri *çıxır*, biri *düşür* (Ata. sözü).

DÜŞMƏK – QABARMAQ Yenico çirtləyən günəşin ilk şüaları onların üstünə

düşmüşdü (Ə.Məmmədcanlı); Hər dəfə nəfəs aldığıda sinəsi körük kimi *qabarırdı* (İ.Şixli).

DÜŞMƏK – MİNİMƏK *Minirsən* mən minəndə, *düşürsən* mən düşəndə (S.Rüstəm).

DÜŞMƏN – DOST O öz *dostunu* və *düşməni* tanıya bilmir (M.S.Ordubadı).

DÜŞMƏN – HƏMDƏM Biz bəzən *düşməni* tanımayırdıq. Onu özümüzdə *həmdəm* sayırıq (S.Rüstəm).

DÜŞMƏNLİK – AŞINALIQ *Dünənki düşməniyə* inanmayırdıq (Ə.Əbülhəsən); Od ilə pambığın nə *aşinalığı* (Ata. sözü).

DÜŞÜNCƏLİ – FƏRSİZ Səttar xan olduqca *düşüncəli* və kədərlı idi (M.S.Ordubadı); Ürəyində, o qocadan *fərsiz* övladına qalan kaxxana kimi uçulub-dağılıb, bərbad olub (S.Qədirzadə).

DÜŞÜNÜŞMƏK – DOSTLAŞMAQ Son niyə Şiraslanla *düşünüşmüşən*? (S.Rəhimov); Fərman da Qədir kişi ilə *dostlaşdı* (Ə.Sadıq).

DÜYMƏLƏMƏK – AÇMAQ Moşədi İbad yaxasını *düymələyir* (Ü.Hacıbəyov); Qulam qızın yaxasının düymələrini *açdı* (S.Qədirzadə).

DÜYMƏLİ – AÇIQ Əyrice qaşı var, ucu oyməli; Kətan köynək geyib, köksü *düyməli*. Aşiq Kərom. Qulam sobanın *açıq* qapısından yerə düşən közü götürüb içəri atdı (S.Qədirzadə).

DÜYÜN – YAS Uzaq ellərdə *yasdır*, bizim ellərdə *düyün* (S.Rüstəm).

DÜYÜNLƏMƏK – AÇMAQ Qadın bu pullara həsrətə baxdı və nəhayət, onların beşini götürüb qarqatının ucuna *düyünlədi* (A.Makulu). Göycək durub qapını *açdı* (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – AÇIQ İlanlar fışıldayırdı kol-koslar arasında; Ayağa dolayan *düyünlü* kondir kimi (S.Rüstəm); Simon yol *açıqdır*, gedə bilərsən (B.Vahabzadə).

DÜYÜNLÜ – ŞAD Sevdiiyim oynino geyibdi ağrı; Çəkibdi sinəmə *düyünlü* dağı

(“Abbas və Gülgöz”); Ürəkdən *şadam* ki, elə oğlunuz var (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – YASLI İndi elimizin toylu-*düyünlü* günləri başlayır (M.Süleymanlı); *Yaslı* gəlinlərin, *yaslı* qızların; Ahından oridi dağların qarı (S.Vurğun).

DÜZ – DOLAMA *Düz* yolla getməyi özünə ölüm bilir. *Dolama* yollarda maşının sizi nə qədər atıb-tutduğunu təsəvvür edin (S.Vəliyev).

DÜZ – XOR Ovçu ovun *düz* görə; *Düz* dolana, *düz* görə; Mən yara neylədim ki; Atdı mənə güz görə (Bayatı); *Xor* baxarsan, ac qalarsan (Ata. sözü).

DÜZ – KÖNDƏLƏN Yolu gah *düzünə*, gah *köndələninə* getmişdim, şöhrin axşam qaynarındakı izdiham içində çox sıxalanmışdım, çox çalxalanmışdım... (Ə.Məmmədcanlı).

DÜZ – NAHAMVAR *Düz* yolla gedən yorulmaz (Ata. sözü); Evin *nahamvar* palçıq döşəməsinə kandar tərəfdə xaral sərilmişdi (S.Qədirzadə).

DÜZ – YALAN *Düz* sözü nə demək olar?! (İ.Əfəndiyev); *Yalan* sözü nə veririlər (“Ulduz”).

DÜZ – YAMAN Bircə son *düz* adamsan (C.Əmirov); Bu dünyada üç şey başa bələdi; *yaman* oğul, *yaman* arvad, *yaman* at (Aşiq Ələsgər).

DÜZ – YANLIŞ Ona elə gəldi ki, döyüşçü *düz* məlumat vermir (S.Vəliyev); Elə isə, qızım, mənə *yanlış* məlumat veriblər (S.Vəliyev).

DÜZƏLİŞMƏK – POZULUŞMAQ Əvvəl *düzəlişdilər*, bir müddət mehriban yaşadılar, sonra nödənsə *pozuluşdular*.

DÜZƏLMƏK – ƏYİLMƏK Döyüşdü gah *əyildi*; Gah dikolib, *düzəldi* (B.Vahabzadə).

DÜZƏLMƏK – POZULMAQ Biz belə qanırıq ki, xəyal, fikir və əqido *düzəlməz*, fel heç vaxt *düzəlməz* (C.Məmmədquluzadə); Anladırca səni *pozulur* halım (S.Vurğun).

DÜZƏLTMƏK – DAĞITMAQ Faşistlər onları buraya göndərmişdilər ki, dağıtmış körpüləri *düzəltsinlər*. Ancaq bu igidlər, əksinə, uçulmamış körpüləri də *dağıtdılar* (S.Vəliyev).

DÜZƏLTMƏK – ƏYMƏK Qərənfil pəncərənin şüşəsinə baxıb kəlağayısını *düzəltirdi* (S.Rəhman); Zinyot fikirlə alını qırışdırıb dodaqlarını *əydi* (Çəmənzəminli).

DÜZGÜN – YALAN İti gözləri çox şeylər görür, həssas ağıl isə tam və *düzgün* nəticə çıxarır. *Yalan* ayaq tutar, amma yeriməz (Ata. sözü).

DÜZLÜK – ƏLİƏYRİLİK Gənclik həmişə yüksək və təmiz xəyalların, *düzlük* və sədaqətin mücəssəməsidir (M.İbrahimov); Qarətin, *əliəyriyilin* kökünü kəsmək (F.Körizadə).

DÜZLÜK – RİYAKARLIQ Coşur, əzildikcə daha da ilham; Hoqiqət naminə, *düzlük* naminə (B.Vahabzadə); Bu *riyakarlıq*, bu yalançı hörmət Rüstəm kişinin qəzəbini coşdurur (M.İbrahimov).

DÜZMƏK – DAĞITMAQ Böyük daşlardan *düzüb* özümə bir meysərə, sən-dələ oxşar bir yer qayırmışdım (A.Divanbəy-oglu); Uşaqlar daşları *dağıtmağa* başladılar (“Azərbaycan”).

DÜZÜNƏ – ÇƏPƏKİ Mənim qarşımda *düzünə* oturdun (T.Hüseynov); Əhməd onu *çəpəki* süzürək cavab verdi (A.Şaiq).

DÜZÜNƏ – YANAKI O *düzünə* üzümü baxaraq gülümsədi. Çünki maşın *yanakı* dayanmışdı (C.Əmirov).

Ee

EHMALCA – CƏLD Ana *ehmalca* uşağı qucağına aldı (M.Hüseyn); Mən də *cəld* ayağa durdum (Y.Əzimzadə).

EHMALLI – CƏLD O, daşıqçılara yüklərin *ehmallı* düşürülməsini tapşırırdı (S.Rəhimov); Sabir *cəld* irəli yeridi (Mir Cəlal).

EHMALLICA – CƏLD Rüstəm bəy diksindi, qolunu *ehmallıca* xanımın qolundan xilas etdi (Çəmənzəminli); Anası *cəld* ayağa qalxıb, həyəətə gəldi (Mir Cəlal).

EHMALLIQ – CƏLDLİK Üslubunda kənd sakitliyi və *ehmallığı* hakimdir (Mir Cəlal); İndi hər bir iş *cəldlik* tələb edir.

EHTİRAM – NİFRƏT Ailədəki bu qarşılıqlı *ehtiram* indi artıq onəno və etiqad halına gəlmişdir (M.Hüseyn); Adamlar çörək kəşib üzünə gülən, daldə isə ayağının altını qazan şəxslərə *nifrəti* böyük idi (M.İbrahimov).

EHTİRAMLA – NİFRƏTLƏ İçəri daxil olcaq Dəmirov Simona dönüb *ehtiramla* başını əydi və salam verdi (S.Rəhimov); Ətrafındakıları *nifrətlə* süzdü (“Azərbaycan”).

EHTİRASLI – SÖNÜK *Ehtiraslı* gözlləri ilə ona odlu bir nəzər saldı (C.Əmirov); Səndə var coşqun ehtiras alovu; Yaxar atəşlərin *sönük* bir evi (H.Cavid).

EHTİYATLA – MATƏM İndi bayraq kimi ucaldır zaman; Vətən torpağının *ehtiramını* (S.Vurğun); Bu *matəm* xəbəri kənddə heç yeni dəyişmədi.

EHTİYATLA – XƏSARƏTLƏ Hacı Qulu... *ehtiyatla* quyunun yanına uzanıb diqqətə baxdı (A.Şaiq); O *cəsarətlə* işə girişdi.

EHTİYATLANMAQ – CÜRƏTLƏNMƏK Mən, doğrusu, *ehtiyatlanmağa* başladım (Q.Qantemir); Onları oylondirməyə, *cürətləndirməyə* çalışırdım (Mir Cəlal).

EHTİYATLI – DİQQƏTSİZ Çıxdım küçüyə və *ehtiyatlı* keçib getdim (C.Məm-

mədquluzadə); *Diqqətsiz* olması narahatlıq doğurur.

EHTİYATSIZ – TƏDBİRLİ Bəzən *ehtiyatsız*, kiçik bir xotə; Böyük faciələr yaradır, demək (S.Vurğun); Görünür sən mənədən *tədbirlən* (İ.Şixli).

EKSPORT – İMPORT Xaricə mal göndərilməsi *eksport*, xaricdən mal gətirilməsi *import* adlanır.

ELİZİYA – PROTEZA Səzdə səs düşümü hadisəsinə *eliziya*, səzdə səs artımı hadisəsinə *proteza* deyilir.

ELMLİ – SAVADSIZ Əlibəy *elmlı* və qəca bir kişi idi (S.S.Axundov); Qızım, mən *savadsızam*, dərindən başım çıxmaz (Mir Cəlal).

ELMSİZ – SAVADLI Mən *elmsiz* bir adamam (M.S.Ordubadı); Biri də *savadlı* lazımdır ki, stolun böyründə otursun, yazsın (Mir Cəlal).

EN – UZUN Tövlənin iyirmi səkkiz arşın *uzunu*, yekdi arşın yarım *enidir* (Q.Qantemir).

ENİNƏ – UZUNUNA Parçanın *eninə*, *uzununa* baxıb yerinə qoydu.

ENLƏNMƏK – UZANMAQ Bunu qırıb atdıqda pambıq gücü *uzanmağa* yox, *enlənməyə* verir (Ə.Vəliyev).

ENLƏTMƏK – DARALTMAQ Ömründə gülüşlə işıqlanmış kimi görünən tutqun sifəti bir az *enlənmışdi* (Mir Cəlal); Yolu *daraldıdılar*.

ENLİ – DAR İkinci məhəlləyə gəlincə, küçlləri *enli*, tomiz və evlləri solıq ilə tikilmişdi (N.Norimanov); Atılırlar *dar* küçlləri, əyri döngölləri keçib, seminariyanın yanına qədər gəldilər (İ.Şixli).

ENLİ – QISA Ləzar *enli* qaşlarını qaldırıb gülümsədi (S.Vəliyev); Tapdıq mənə görcək *qısa* qaşlarını dardtdı, gözllərini boralıbd üstünə yeridi (Y.Əzimzadə).

ENLİ – NAZİK Kişinin sifəti *enli* və qabanqdır (Mir Cəlal); Doğrudan da, qırmaq

kimi *nazik* yola araba salmağın nə qədər cəsarət istədiyini düşünür... (Mir Cəlal).

ENMƏK – QALXMAQ Uzanıb divanda lıqar bayaqdan; Gah *enir*, gah *qalxır* geniş sinəsi (H.Hüseynzadə).

ENMƏK – YÜKSƏLMƏK Peşəm *yüksəlməkdir*, *enmək* bilmirəm (S.Rüstəm).

ENSİZ – GEN Yeja özünü kirpi kimi yığdı, *ensiz* çiyinlərini qısb boğazını uzatdı (S.Vəliyev); Axund öskürən kimi Şirin *gen* və uzun tumanı ilə ayaqlarını örtüdü (Mir Cəlal).

ENSİZ – UZUN Ortada *uzun*, lakin *ensiz* ayaqaltı xalça salınmışdı (M.İbrahimov).

ERTƏ – AXŞAM Sübh çox *erta* oyanardı qarı; Durquzar idi hamı xidmətkarı (A.Səh-hət); *Axşam* kənddə öl-ayaq yığılan vaxt Qədir oyandı (Ə.Vəliyev).

ƏŞİK – İÇƏRİ Hacı Həsən bir söz deməyib gəlir, yapışır İskəndörün qolundan və çəko-çəko aparır *əşiyə* (C.Məmməd-quluzadə); *İçəri* girən kimi ölini gödəkəsinin cibinə salardı (Mir Cəlal).

ETİBARLI – VƏFASIZ Görünür, *etibarlı* kişisən (A.Şaiq); Bu *vəfasız* dünya mənim sən ümidimi söndürdü (M.Hüseyn).

ETİBARLILIQ – VƏFASIZLIQ ...Aparatların işdə *etibarlılığı* onların konstruksiyası və vəziyyətlərindən xeyli dərəcədə asılıdır (P.Rüstəmzadə); Artıq arvadının *vəfasızlığına* qəti olaraq inanadı (Çəmənzəminli).

ETİNASIZ – DIQQƏTLİ Yeja onu *etinasız* dinlədi (S.Vəliyev); Buna görə də başqalarına nisbətən daha çox *diqqətli* olmalıdır (C.Əmirov).

ETİNASIZLIQ – DIQQƏTLİLİK Rüstəm kişi Mayaya *etinasızlıq* göstərdi (M.İbrahimov); *Diqqətliyyə* görə təşəkkür edirik.

ETİRAZ – ETİRAF Səriyyə xalaxın bütün *etirazları* puça çıxdı (S.Rəhimov); Qadını *etirafı* və yaxud təsdiqi mənim marağımı təskin etmədi (S.Hüseyn).

EVLƏNMƏK – BOŞANMAQ Qoribə bu idi ki, Şamxal *evlənməmişdi* (İ.Şixli); Mən

de səni *boşaram*, qalarsan canın çıx-a-çığa (Çəmənzəminli).

EVLİ – SUBAY İndi qadan alim, *evlənən?* (Ə.Haqverdiyev); Məgər səhərdə ağıllı, ailə sevən *subay* kişilər azdır? (C.Əmirov).

EVLİLİK – SUBAYLIQ Otuz ildir, səno ev düzdürdüm, uşaq saxlayıram; Bu da mənim *evliliyimin* əvozi!.. (“Aşıq Ələsgər” dastanı); Saqqalımı *subaylıqda* ağartmaya-caqdı ki?.. (M.İbrahimov).

EYBƏCƏR – QƏŞƏNG Fərhad xan biğiburma, yekəqarın, *eybəcər* bir pohləvan idi (Nağıl); Göy üzündə *qəşəng*; Tağ görünür yeddi rəng (A.Səhhət).

EYBƏCƏRLƏŞMƏK – QƏŞƏNG-LƏŞMƏK Qarışa elə gəlirdi ki, Kələntər çox kök olduğundan, orta boyu bir az qısalır və *eybəcər*ləşirdi (M.İbrahimov); Qəhrəman ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü də dəyişib *qəşəng*ləşmişdi (S.Rəhimov).

EYBƏCƏRLİK – QƏŞƏNGLİK ...*Eybəcər*liyinə görə heç kəs adını çəkmir (Ə.Əbüllhəsən); Qara saçları onun ümumi görünüşünə bir *qəşənglik* götürirdi (A.Məmmədza).

EYİBSİZ – ÇİRKİN *Eyibsiz* dost axtaran dostsuz qalar (Ata. sözü); Başqalarının könlü qapısına açar salmaq, oğurluqdan da *çirkin* işdir (M.Hüseyn).

EYİBSİZLİK – NAMUSSUZLUQ Övladın *eyibsizliyi* valideynin başını ucaldır. Yox, yox, mən belə *namussuzluğa* razı olmaram (M.Hüseyn).

EYİNİ – MÜXTƏLİF Sən varlığın *eynisi*nə, buna sözmü var? Ürəyisən, beynisən, buna sözmü var? (M.Müşfiq); *Müxtəlif* bitkilər özünə diqqət tələb edirdi (M.İbrahimov).

EYNİLİK – MÜXTƏLİFLİK Lakin yelləncək sürətlə qalxıb endikə Veysin fikirlərində də elə bil *eynilik* artırdı (Ə.Əbüllhəsən); İnsanların düşüncə və istəklərinin bir-birinə zidd və *müxtəlifliyi*ni gördükə borana düşmüş yolçu kimi çəşib qalır (M.İbrahimov).

Əə

ƏBƏDİ – MÜVƏQQƏTİ Sübhün *əbədi* əşiqləri olan boz torağaylar havalanıb səhər nəğmələrini oxuyur (M.Rzaquluzadə); Xalq *müvəqqəti* sükutu pozaraq dedi (M.S.Orudbadi).

ƏBƏDİLİK – MÜVƏQQƏTİLİK *Əbədilik müvəqqətilikdən* üstündür (“Qabusnamə”).

ƏBƏDİYYƏT – MÜVƏQQƏTİ Dünyaya bir dofo gəlsə də insan; Yəno *əbədiyyət* onundur, fəqət (S.Rüstəm); Əziz bacı, *müvəqqəti* həyatımın əbədi yadigarı bu öksimi sənə verirəm (İ.Şixli).

ƏBƏS – MƏNALI Ancaq *əbəs* yərə həyəcan keçirirdi (İ.Şixli); Uzun və *mənalı* bir süktə Kamranı tutmuşdu (Mir Cəlal).

ƏBLƏH – AĞILLI Bu zarafatın o *əbləhə* neçəyə oturacağını göstərirəm (S.Vəliyev); Sözdə hünərdən dəm vurmaq asandır, ancaq *ağıllı* adamlar quru sözə inanmazlar (Mir Cəlal).

ƏCLAF – VİCDANLI O vaxt bizim nahiyənin pristavı Navedski atında çox rəhmsiz və *əcraf* bir adam idi (Ə.Vəliyev); Bu xidməti hər bir *vicdanlı* kişi yerinə yetirməli idi (M.S.Orudbadi).

ƏCLAFLIQ – LƏYAQƏTLİLİK Görürsən, kişinin üz-gözündən, hər hərəkətdən *əcrafliq* tökülür (A.Şaiq); Mən onun *ləyaqətliyyə*ni lap əvvəldən bələdəm.

ƏCNƏBİ – ANA Onları *əcnəbi* dillərdə oxutmuşam (M.S.Orudbadi); Onlar *ana* dilində danışırırlar (M.Hüseyn).

ƏCNƏBİ – YERLİ *Əcnəbi* yəno çamadanı verməyib, təcilən... vağzaldan şöhorə çıxdı (S.Qonizadə); Özü də *yerlidir* (Y.Əzimzadə).

ƏDALƏT – ZÜLM Aldadır boşəri yalan vədləri; Haqdan, *ədələtdən* yoxdur bir əsər (S.Vurğun); Tainki ayıqdır, həzər et or dedi-yindən; Ər *zülümü* yamandır (M.Ə.Sabir).

ƏDALƏTLİ – İNSAFSIZ Heç bundan *ədələtli* qərar olmaz (M.İbrahimov); Bəzən onun gözlərində parıldayan sevinc bir an qədər qısa və *insafsız* idi (M.Hüseyn).

ƏDALƏTSİZ – İNSAFLI Heç bir zaman hökumət *ədələtsiz* iş görməz (C.Cabbarlı); *İnsafli* və mehriban bir adamdır (“Ulduz”).

ƏDALƏTSİZLİK – İNSAFLILIQ Məgər mən az *ədələtsizlik*, az insafsızlıq görürəm? (Ə.Haqverdiyev); *İnsafliyyə*ni söz ola bilməz (“Azərbaycan”).

ƏDAVƏT – DOSTLUQ Bizim qaçdı-ğımıza görə, Pərviz xanla Rəhim xanın arasında *ədavət* düşəcəkdir (Ə.Haqverdiyev); *Dostluqda* deyilən hər sözə min mənə verirəm (M.Hüseyn).

ƏDƏB – QABALIQ Təzə gəlinlər, cavan qızlar yanına girə bilməzdi; *ədəb*, həyə, hörmət vardı (Q.Qantəmır); Bax, mən gəncliyin bu *qabalığı* ilə razılaşa bilmərəm (M.Hüseyn). **ƏDƏBLİ – KOBUD** Vaqion Qasım əmi çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmməd-quluzadə); O monə tərəf əyilib, *kobud* bir pıçılı ilə adımı çağırdı (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBLİLİK – KOBUDLUQ Oğlan *ədəbliyyə*ndən başını aşağı saldı və cavab vermədi (“İzahlı lüğət”); Düzdür, biz onun *kobudluğuna* öyrənməmişdik (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBSİZ – ABIRLI Xain, alçaq, *ədəbsiz*, aç qapını (H.Cavid); Mən... tomiz və *abırlı* böyümək istərkən, nə iş idi başıma gəldi (Mir Cəlal).

ƏFƏL – ZİRƏK Hə, bala, belə bir kişinin mənim kimi *əfəl* noticosı var (B.Bayramov); Varlıdır, arxalıdır, özü də elə bu Solim kimi *zirək*dir, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

ƏFƏLLİK – ZİRƏKLİK Çox görmüşük dürlü-dürlü ölümləri; Qocalıqdan, xostəlikdən, *əfəllikdən* ölünləri (X.Rza); Atamın *zirəkliyi* müqabilədə mənim çox aciz-avara

ƏFSANƏ – HƏQIQƏT

bir uşaq olmağını üzə çəkənlərin ən dəhşətli Nabat xalanın oğlu Yaqub idi (Ə.Əylisli).

ƏFSANƏVİ – HƏQIQƏT Bunlar *həqiqət-dir, əfsanə* deyil; insan nələ qurdu, nələ yaratdı (H.Hüseynzadə).

ƏFSANƏVİ – ƏSİL Qartal dedikləri o *əfsanəvi* qəhrəman budur (M.Hüseyn); Çox sağ ol, oğlun Fərid bütün vuruşlarda *asil* igid olduğunu sübut etmişdir (M.Hüseyn).

ƏFSANƏVİ – HƏQIQİ Gülşənəm arvad öz tərifiindən ruhlanır, ruhlandıqca da elə bil, qeyri-adi, *əfsanəvi* bir hadisədən danışdı (M.Hüseyn); *Həqiqi* və əsas söhbətlər axtarıb şərbəti içilən zaman başlanacaq idi (M.S.Ordubadi).

ƏĞYARLIQ – DOSTLUQ Kim olub əğyarə yar, eylər mənə *əğyarlıq* (M.Füzuli); Elə bil o, *...dostluğu*, sədəqəti əsil ürək döyüntüsü ilə tərənnum edən bir şairə qulaq asırdı (M.Hüseyn).

ƏHATƏLİ – BİRTƏRƏFLİ Daha *əhatəli* iclas çağırılırsınız; Yaxın bir gün, ətrafı danışmaq üçün (R.Rza); Məsələni *birtərəfli* həll etmişlər.

ƏXLAQLI – POZĞUN Püstəxanım *əxlaqlı*, namuslu qadımdır. Gözəl olmasına baxmayaraq, *pozğun* arvaddır (C.Əmirov).

ƏXLAQSIZ – NAMUSLU Şeyx Nəsrullah həyasız, yalancı və *əxlaqsız* bir adamdır (M.İbrahimov); Bu evin sahibi səndən min pay *namuslu* adamdır (Ə.Əylisli).

ƏXLAQSIZLIQ – NAMUSLULUQ ...Onun hörmət və nüfuzunun azalması və xidmətlərinin olındən çıxması Mehribanın *əxlaqsızlığından* irəli gəlmişdir (S.Hüseyn); O, *namusluğundan* dinib-danışmırdı.

ƏKİN – BİÇİN Bağın, *əkini* xeyrini bəylər görəcəkmis; Toxum ökməyə dehqanları neylərdin, ilahi? (M.Ə.Sabir); *Biçinə* çin görəkdir, xırmana vəl (S.Ə.Şirvani).

ƏKİNCİ – BİÇİNCİ Özünü də *yaz əkinçi*, qış dilonçı (Ə.Haqverdiyev); *Biçinci* haqqını yerdən yığır (Ata. sözü).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS

ƏKMƏK – BİÇMƏK Gecə, gündüz *əkir, biçir* yoxsul; Yenə görməz evində bir məhsul (A.Şaiq).

ƏKMƏK – ÇIXMAQ Arpa *əkdim*, dan *çıxdı* (Ata. sözü).

ƏKSİNƏ – DÜZÜNƏ Vəziyyəti bütünü *əksinə* mənə edirsiniz (M.S.Ordubadi); Şərait məsələyə *düzünə* yanaşmağı tələb edir.

ƏQİDƏLİ – MƏSLƏKSİZ ...Sizin nəcib ürəkli və yüksək *əqidəli* bir adam olduğunuzu görürəm (M.İbrahimov); O, *məsləksiz* adamdır.

ƏQİDƏSİZ – MƏSLƏKLİ ...Bir addım əvəzinə beş addım geri çəkilən *əqidəsiz*, etiqaqsız adamlardandır (M.İbrahimov); Onu *məsləklili* bir şəxs kimi tanıyırlar ("Azərbaycan").

ƏQLİ – FİZİKİ *Əqli* öməklə *fiziki* ömək arasındakı ziddiyyət aradan qaldırılmalıdır.

ƏLALTI – AŞKAR Tarverdinin bu hərəkəti, *əlatlı* öküzləri satıb yeməyi təminatçı Məcidə pört etmişdi (S.Rohimov); İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkarlıq*? – deyə özünü toxlatdı (Mir Cəlal).

ƏLALTINDAN – AŞKARCA O, *əlatından* öz işini görürdü (M.İbrahimov); *Aşkarca* bizim əleyhimizə danışır.

ƏLİBİR – TƏK Düşünüb bayaqdan təkmüşəm tədbir; Gərək sənə gərək düşməyə *əlbir* (S.Rüstəm); Özün də meydanda *tək* qaldın... (M.Hüseyn).

ƏLƏK-VƏLƏK – SAKİTLİK Bu yerdə yer tapılmaz artıq *əksəsoy*, dördü; O yerdəsoy ürəklər dördün *ələk-vələkdir* (S.Rüstəm); Mişka oli ilə *sakitlik* işarəsi verdi, başa saldı (Mir Cəlal).

ƏLƏM – NƏŞƏ Keçdim artıq gülə-gülə mən *ələmdən nəşəyə* (S.Rüstəm).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS Dədəm kimi *əli-açıqsan*, verəndə üzünü görmə (M.İbrahimov); Olursunuz, duman olun, sis olmayın; Nədə *xəsis* olsanız da; Sevəndə *xəsis* olma-yın! (B.Vahabzadə).

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK Nəbinin igidliyi, *əli-açıqlığı* dillərdə dastan olur ("Qaçar Nəbi"); Sən niyə indidən uşağı sinsidirsən, yoxsa pulun *xəsisliyini* çəyir-sən? (Mir Cəlal).

ƏLİBOŞ – ƏLİDOLU Lakin mən onun evinə *əliboş* gəlib *əlidolu* gedən, *əlidolu* gəlib *əliboş* gedən adamların kim olduqları ilə əsla maraqlanmıram (S.Rüstəm).

ƏLİƏYRİ – DÜZ Çox zaman *əliəyri*ləri bir tərəfdə qoyub, *düz* adamlardan yapışırlar? (C.Əmirov).

ƏLLƏŞMƏK – AVARALANMAQ Fatma arvad hələ də təndir başında *əlləşir* (Mir Cəlal); Orda-burda *avaralanırdı*.

ƏLLİ – YAVAŞ Dedik: Öyrən hər şeyi; *Əlli* tərən, *əlli*, qız (M.Rahim); Yaman *yavaş* işləyirsən ("Ulduz").

ƏLSİZ – BACARIQLI Bizə *əlsiz* adamlar yox, *bacarıqlı* adamlar lazımdır.

ƏLÜSTÜ – GEC Məhəmmədhəsən *əlüstü* girdi həyətdə (C.Məmmədquluzadə); Bəli, Klara xanım, *gecdir*, çox *gecdir* (C.Əmirov).

ƏLVERİŞLİ – FAYDASIZ Əlverişli yerlərdə gizlənmiş düşmənlər *əlvərişli* bir an belə susmur (S.Vəliyev); Baş qoşmaq da *faydasız* idi... (Mir Cəlal).

ƏLVERİŞLİLİK – YARARSIZLIQ Lənkoran zonasının subtropik bitkilər yetişdirmək üçün *əlvərişliliyi* çoxdan mələumdür. Onun *yararsızlığı* barədə mono deyiblər.

ƏLVERİŞSİZ – MÜNASİB Yaxşı və somərəli işləmək üçün *əlvərişsiz* yox, *münasib* şərait yaradılmalıdır.

ƏMƏKÇİ – MÜFTƏXOR Gec-tez *əməkçilər* qələbə çalacaqlar (Çəmənzöminli); Bizim aramızda *müftəxorlara* yer yoxdur.

ƏMİN-AMANLIQ – MÜHARİBƏ *Əmin-amanlıq* olmaz, olmasa əmniyyətlər (S.Rüstəm); *Müharibə* deyildir qurbansız, təhlükəsiz (S.Rüstəm).

ƏMR – XAHİŞ – Lyudmilacan, sizin hər bir *xahişiniz* mənim üçün *əmdir* (C.Əmirov).

ƏSAS – YARDIMÇI

ƏNDAMLİ – ARIQ *Əndamlı* xanım xalata oxşar, qırmızı güllü, sarı paltar geymişdi (M.İbrahimov); Polis idarəsi rəisi ucaboy, *arıq* və kürən bir adamdı (M.Hüseyn).

ƏNDƏRMƏK – DOLDURMAQ Çuvalın ağzını açıb onu təknəyə *əndərdi* ("İzahlı lüğət"); Maşını *doldurub* yola saldırlar ("Azərbaycan").

ƏNGƏLLİ – ASAN Heç zərər yox, burax asılısınız; Daha *əngəlli* bir xəbər var, ovət! (H.Cavid); Baş sahibi olmaq *asandır*, amma bu başı salamat gözdürmək hüner istər (M.Hüseyn).

ƏNTƏR – GÖZƏL Qızların ən *əntəri* Güldəstə idi. Dilərə *gözəl* idi, bəlkə də, yer üzündəki bütün qızlardan *gözəl* idi (Ə.Əylisli).

ƏNTƏRLİK – GÖZƏLLİK Onun sir-sifotundən *əntərlik* yağır ("Ulduz"); İndi onun üzündən zərər qədər də *gözəllik* yox idi (Ə.Əylisli).

ƏNTİQƏ – KİFİR Topuşun başı üçün lap *əntiqə* bir yumur oğlan oldun (S.Rohimov); Bəy olanda nə olar, başı batmış nə qədər də *kifirdir* (Mir Cəlal).

ƏR – ARVAD *Arvad* qab dösməli ilə gözəlrimi siliib *ərinin* qabağından döyükdöyüklə qaldı (S.Rohman).

ƏRİNCƏK – ÇALIŞQAN Şişman məmur uzun bir süktüdan sonra *ərinək* halda ağır-ağır sözü başladı (M.Hüseyn); Çox *çalışqan* tələbədər.

ƏRİNMƏK – İŞLƏMƏK Samovara su tökməyə, kömür salmağa *ərinirdi* (M.İbrahimov); Uzaqlardan kağız gəlir, özü də sanitar *işləyir*. (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – AZADLIQ Zahir *əsarət*dən xilas olduğumuz kimi, batini *əsarətdən* xilas olmalıyıq (C.Məmmədquluzadə); Onda *əzadlığa*, gün işığına həsrət qoyanlara qarşı qozob hissi coşurdu (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – HÜRRIYYƏT Könül bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpınır, istəyir *hürriyyət* (A.Solhot).

ƏSAS – YARDIMÇI *Əsas* suallar qaldı konarda, *yardımcı* suallarla tələbənə yordun.

ƏSASƏN – QİSMƏN Maarif sahəsində mübahisə *əsasən* tədris ocaqlarına münasibətdə meydana çıxırdı (A.Şaiq); *Qismən* bizlə razılaşıdı.

ƏSASLI – TUTARSIZ Belə mühüm bir məsələni Telli kimi avam bir qadına qandırmaq üçün *əsash* dəlillər və sübutlar lazımlı gələcəkdir (S.Hüseyn); Onun gətirdiyi dəlillər *tutarsız* idi ("Jurnalist").

ƏSASSIZ – TUTARLI Onun verdiyi xəbərlərin bir çoxu *əsassız* xəbərlər idi (M.S.Ordubadi); Vəkilin *tutarlı* dəlillərini; Eşidib az qalır qalxıb əl vura (B.Vahabzadə).

ƏSƏBİ – SAKİT Mollayev qaraqabaq, zəhmli və *əsəbi* bir adamdı (M.Hüseyn); Hər yer, hər tərəf *sakit* və durğun görünürdü (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLƏSMƏK – SAKİTLƏSMƏK Cahandar ağa yenidən *əsəbiləşdi* (İ.Şıxlı); Aralıq bir az *sakitləşmişdi* ki, mən şalı boy-nundan açdım (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLİK – SAKİTLİK Səlimin *əsəbiliyi* artır, narahətçiliyi çoxalır (S.Rəhimov); Zeynəb yenə də *sakitliyini* pozmamış, "işində ol, belə boş sözlərə inanma" – deyə Gülsümə təskinlik vermişdi (İ.Şıxlı).

ƏSİL – YALANCI Lakin yenə təkrar edirəm, mənəcə, *əsil* qəhrəmanlıq yara bağlamaqdadır, abad etməkdədir (H.Cavid); Onun qəhrəmanlığı *yalançı* qəhrəmanlıqdır.

ƏSKİ – TƏZƏ Sonradan qövr eylər *əski* yarılar (S.Vurğun); *Təzə* paltarları ona çox yarasırdı (M.Hüseyn).

ƏSKİ – YENİ *Əski* könd gecədir, *yenisi* könd gündür (S.Rüstəm).

ƏSKİKLİK – AKTIQLIQ Özündə bir *əskiklik* duyurdu (Mir Cəlal); Hər zaman özündəki *artıqlığı* başqalarına çatdırmağa can atırdı ("Azərbaycan").

ƏSKİLİK – YENİLİK *Yenilik* *əskiliyi* udmaq üçün səfərbər (S.Rüstəm).

ƏTİACI – MÜLAYİM Ax, necə *ətiaçı* arvadsan, – dedim, lakin birdən Yaqudu

düşünüb səsini yumşaldaraq ona yalvardım (Ə.Məmmədخانlı); Zahidin şirin söhbətləri, zahirən *mülayim* xasiyyəti mənim üçün ideal ola bilməz (Mir Cəlal).

ƏTLƏNMƏK – ARIQLAMAQ Sifəti o qədər *ətlənmişdi* ki, göyüm çərdəyi boyda gözləri güclə görünürdü (A.Makulu); Lyuba *arıqlamışdı* (Y.Əzimzadə).

ƏTLİ – ARIQ Onların əlləri yumru, *ətlidir*, barmaqları olduqca qısadır (M.S.Ordubadi); Atlas paltar, qırmızı çəkmə geymiş bu *arıq* qızın qaşları mətərizə, burnu sual işarəsinə oxşayırdı (Mir Cəlal).

ƏTRAFLI – QISACA Axşam mütəq sizo gələrdim, *ətraflı* söhbət edərik (C.Əmirov); Şən əhvalatı *qısaca* danışdım (Y.Əzimzadə).

ƏVVƏL – SON İslana-islana keyli dolandıq; Yolun nə *əvvəli*, nə *sonu* vardı (H.Hüseynzadə).

ƏVVƏLA – SONRA Qəhrəman bəyin, *əvvəla*, pulu yoxdur (Ə.Haqverdiyev); *Sonra* ağır-ağır qalxıb, kölgəlikdə, göy otun üstündə dirsəkləndilər (Mir Cəlal).

ƏVVƏLCƏ – SONRA *Əvvəlcə* Lyudmilanı yola salırıq, *sonra* isə bir az gözərik (C.Əmirov).

ƏVVƏLİNCİ – AXIRINCI Doğrudur, bir neçə adam bilir ki, Yusif ilə sən *əvvəlinci* dəfə görüşməyirsən (N.Norimanov); Başa salsamdan məni ki, niyə bu *axırncı* görüşümüzdür və nə səbəbdən ayrılmalıyıq (Anar).

ƏYİLMƏK – DURMAQ Masa ətrafında dörd nəfər də *əyilmişdi* (H.Nəzərli); Bir sutka ayaq üstündə *durdum* (Mir Cəlal).

ƏYİLMƏK – QALXMAQ *Əyildi*, ovcunu qoşalayıb, suya saldı (M.Eynulla-yeva); Ev sahibi də *qalxdı* (Mir Cəlal).

ƏYLƏNCƏLİ – CANSIXICI Ona da bir qız nişanlarıq; *Əyləncəli* bir toy məclisi quraraq (H.Cavid); Evin havası *cansıxdır*.

ƏYLƏNMƏK – GETMƏK *Əylən*, bir qulaq as sözə ("Koroğlu"); Qədir fürsət bilib yayındı, üzünü bağlara tərəf tutub yavaşıq, dala baxmadan *gedirdi* (Mir Cəlal).

ƏYMƏK – QALDIRMAQ Sünbüllər ağırlaşıb boynunu *əymişdi* (İ.Şıxlı); Qolumu *qaldırdım* ki, atım, gördüm ki, xortdan yoxdur (Mir Cəlal).

ƏYRİ – DÜZ *Əyri*ləri *əyrini* görsün, *düzü* baxsın düzünə; Gəlməyibdir belə bir möcüzə dünyə üzünə (Ə.Vahid).

ƏYRİLİK – DÜZGÜNLÜK Zira ki, yalan və *əyrilik* həmişə aşkar olub insanı bədnam edir (N.Norimanov); Şura hökuməti gələn kimi şəhərlərlə kəndlər arasında yolların *düzgünlüyünə* diqqət yetirdi (Ə.Haqverdiyev).

ƏYRİLİK – DÜZLÜK Rüstəm kişinin nəyi olsa *əyriliyi* yox idi (M.İbrahimov); Qəzəbləndi indi də; həkimin *düzlüyünə* (B.Vahabzadə).

ƏYYAR – MƏRD Qara pəhləvan yaman güclü, həm də yaman *əyyar* idi ("Koroğlu"); Sizin öriniz *Əzizbəy* çox *mərd*, səmimi və nəəcib bir insandı (M.Hüseyn).

ƏYYARLIQ – MƏRDLİK Bu qəzvinli Şeydadır ki, gündüz sərraflıq edər, gecə *əyyarlıq* (M.F.Axundzadə); Bu qadının *mərdliyi* yalnız qohum-qardaşı deyil, bütün məhəlləni heyrətə gətirmişdi (M.Hüseyn).

ƏZAB – ZÖVQ Fərhad, Fərhad, niyə mənə *əzab* verirsen, vicdanımı parçalayırsan? (C.Cabbarlı); Onun bədii *zövqünü* korlayan məhəllədən yüksək xalq musiqisinin doğru geniş bir yol açacağıdır (M.Hüseyn).

ƏZABLI – XOŞ Bu bir ay Bilqeyis üçün sıxıntılı və *əzablı* keçdi (S.Vəliyev); Qaranlıq qatılaşır, əl-ayaq çəkilir, gündüz adama *xoş* gələn sərinlik sazağa çevrilirdi (Mir Cəlal).

ƏZABLI-ASAN Neft səltnəti Bakıda neft tapmaq *əzablı* bir işə çevrilmişdir (A.Şaiq); Danışanlar çox *asan* sözlər deyirdilər (Mir Cəlal).

ƏZAZİL – İNSAFLI Qara xan *əzazil* bir xain idi ("Koroğlu"); Onu *insafli* bir sistem işçisi kimi tanıyırdılar.

ƏZAZİLLİK – İNSAFLILIQ Sabiq milyonerin arvadı Nərmən onun *əzazilliyini* görəndə üsyan edib deyir ki, dövlətlər amansız və mürüvvətsizdirlər (M.Hüseyn); Yunis *öz insafılığı* ilə insanı heyran edir.

ƏZƏL – SONRA Dizi üstə *əzəl* alıb başımı; Sildi lütf ilə qanlı göz yaşımı (A.Səhhat); *Sonra* bunu məsləhət görmədi (Mir Cəlal).

ƏZİK – ŞAX *Əzik* donunun atəyini aşağı çəkdi (İ.Şıxlı); Morcan xala mənə *şax* manatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİNİK – GÜMRAH Mədəd işdən qayıdandan sonra *əzinik* yərə girdi, bir azdan yuxuladı (S.Rəhimov); Səhər yerindən *gümrah* durdu.

ƏZİNİK – SAF Stolun üstünə *əzinik* yox, *saf* alma və armud qoyulmuşdu ("Jurnalist").

ƏZİYYƏT – RAHATLIQ Vetrova bütün *əziyyətlərə* mərdliklə qatlaşırdı (M.Hüseyn); "Uşağın" kupesini, *rahatlığım* bir də yoxladı... (Mir Cəlal).

ƏZİYYƏTLİ – RAHAT Bu, xüsusi diqqətliklə tələb edən çox *əziyyətli* iş idi (C.Əmirov); Yarım saata qədər yenə *rahat* uçurdu (M.İbrahimov).

Ff

FACİƏ – KOMEDİYA Bu döşətli *faciəni* görüb ürəyi sıxıldı (S.Vəliyev); *Komediya* müəllifi istər yumor, istərsə də satıra güllü ilə cəmiyyətin eysblərini tənqid atəşinə tutmaqla onları islah və ya məhv etmək istəyir (F.Qasımsadə).

FACİƏLİ – KOMİK Hamımız təcridən bu ağır *faciəli* günlərə alışır və hadisələrin sonunu gözləyirsiniz (S.Vəliyev); Komedianın əsas tənqid hədəfi və *komik* qəhrəmanı Tariverdirdir (F.Qasımsadə).

FAGİR – DƏCƏL O, *fağır*, nəzakətli, rəhmlil bir gəncdir (M.S.Ordubadı); Rizvan ilə *beş dəcəl*, hər gün burda oynayıb (M.Dilbazi).

FAGİRLİQ – DƏCƏLLİK Elə onu bu günə qoyan onun *fağırılığdır* ("Ulduz"); *Decəlliyinə* baxmayaraq, məktəbdə oğlanlar da, qızlar da xətrini istəyirdilər (S.Qədirzadə).

FANTASTİK – REAL Bəs *real* həyatsız *fantastik* əsərin taleyi necə olardı ("Azərbaycan").

FANTASTİKA – REALLIQ Mən bilən bu cür *fantastika* *reallığı* zənginləşdirir ("Azərbaycan").

FARAĞAT – SƏRBƏST Svetlana Stefanova ayağa qalxıb *farağat* durdu, ucadan dedi (C.Əmirov); Çoxdan bəri ürəkdən və *sərbəst* hərəkət etməyən ol-qulu istədiyi səmtə oylılıb büklüldü (Ə.Vəliyev).

FASİLƏLİ – MÜNTƏZƏM Onların işi *fasiləlidir*. ...Mərmor koridorda yalnız divar saatının *müntəzəm* tıqqıltıları eşidilirdi (M.Hüseyn).

FASİLƏSİZ – ARABİR Demək olar ki, bütün ömür boyu *fasiləsiz* işləmişəm ("Azərbaycan"); *Arabir* qəribəsidilər, təzədən yollara, səfərlərə çıxmaq istədilər ("Azərbaycan").

FAYDA – ZƏRƏR Danışmaqdan *fayda* yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Əzizbəyov! Bunlar hamısı sizin *zərərinizdir* (M.Hüseyn).

FAYDALI – ZƏRƏRLİ Oxuyun *faydalı* kitablardan (A.Şaiq); O ki qaldı kirpüyə, o da *zərərli* heyvan deyildir.

FAYDASIZ – XEYİRLİ Ancaq Rantik yaxşı başa düşdü ki, bütün bunlar *faydasızdır* (C.Əmirov); Əvvəlcə ev sahibəsi, sonra da Mikola, Alyonuşkaya *xeyirli* gecə diləyib, ah-uflla sobanın üstünə qalxdı (S.Qədirzadə).

FƏAL – PASSIV O nöinki *fəal* bir şəfqət bacısı, həm də Anita kimi qəhrəman bir qadın idi (S.Vəliyev); Vasilyevskayanın romanları *passiv* müşahidə məhsulu deyildir (C.Mehdi).

FƏALLAŞMAQ – PASSIVLƏSMƏK Formasız materiya *passivdir*, yalnız materiya forma ilə birləşdikdə *fəallaşır*. Məchul fəllərdə subyektlə *passivləşir*.

FƏALLIQ – PASSIVLIQ Məclisin kişilər hissəsi xüsusi *fəallıq* göstərirdi (M.İbrahimov); Sən bu işdə *passivlik* göstərirən.

FƏDAİ – FƏRARİ Adım *fədaidir*, bil ağa dərviş; Çəkmə xəyalımı uzağa, dərviş (M.Rahim); Bizim nəslimizdə *fərar* yoxdur.

FƏDAKAR – QORXAQ *Fədakar* adamlardır (M.İbrahimov); Səhrab əqrəb kimi zəhərli, amma dozanqurdu kimi *qorxaqdır* (M.Hüseyn).

FƏDAKARLIQ – QORXAQLIQ Sənət dostluq və məhəbbət kimi *fədakarlıq* tələb edir (C.Məmmədov); Ehtiyat *qorxaqlıq* demək deyildir ("İzahlı lüğət").

FƏHMLİ – KÜT Çox *fəhmli*, qabiliyyətli uşağıdır (Mir Cəlal); İndi onun simasında, intihara qərar vermiş kimi, *küt* bir durgunluq vardı (Mir Cəlal).

FƏHMSİZ – AĞILLI *Fəhmsiz* övladı valideyn nə etsin? ("Azərbaycan"); Sədo, mülayim xasiyyətli, *ağıllı*, tərbiyəli qız idi (S.Qədirzadə).

FƏLAKƏT – SƏADƏT O, ailə həyatını *gah səadət*, *gah da fəlakət* törədicisi bir şəkildə görürdü (M.S.Ordubadı).

FƏLAKƏTLİ – SƏADƏTLİ Bu ağır və *fəlakətli* vaxtda nə oceb o mənim qeydimə qalmayıb? (M.Talıbov); Bizi *səadətli* gələcək gözləməkdədir (M.S.Ordubadı).

FƏNA – XOŞ Ah, nə *fəna* xəbər! (S.S.Axundov); Ümidvaram ki, Parisdə daha *xoş* xəbərlər eşidəcəyəm ("Azərbaycan").

FƏNALAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Bax *fənalasdı* büsbütün halım (H.Cavid); *Yaxşılaşır*, bir-iki günə kimi evə gələr ("Ulduz").

FƏNALIQ – YAXŞILIQ Dedim nə yaxşı ki; yuxuda otağın olmuşdu; İblisin *fənalıqlar* ölkəsi (R.Rza); Elədiyim *yaxşılığa* qarşı təşəkkür bu imişmi? (Mir Cəlal).

FƏRASƏTLİ – MAYMAQ Rəhmətlik atası kimi çox ağıllı, *fərasətlidir* (S.Vəliyev); Görmürsən *maymağın* biridir (M.İbrahimov).

FƏRASƏTSİZ – BACARIQLI Bu dəfə o, *fərasətsiz* oğlu Fəridun xanı da özü ilə götürür (Ə.Haqverdiyev); Xoşbəxtlikdən Güler ağıllı və *bacarıqlı* qızıdır (M.İbrahimov).

FƏRDİ – KOLLEKTİV Əsil bizim adamlardan yaranmış hər *kollektiv* belə bir çaydır (M.İbrahimov); *Fərdi* işgüzarlıq heç bir səmərə verməz.

FƏRDİ – ÜMUMİ *Fərdi* əkindən, şəxsi məal-qaradan heç nə çıxmaz (Ə.Vəliyev); Bu bizim *ümumi* işimizdir (Ə.Vəliyev).

FƏRƏ – BEÇƏ Kül sənə başına, gözəl *fərə*, *beçə* də səni bəyənmiş (Ata. sözü).

FƏRƏH – KƏDƏR Uşağı yemək böyütməz, *fərəh* böyüdür (Ata. sözü); Kəndimizi *kədər* bürüdü (M.İbrahimov).

FƏRƏHLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Pakizə döyüşdən qalib çıxdığına *fərəhləndi* və bərkənd qəhqəhə çəkdi (I.Şıxlı); Məşədiyə Solimə ürək-dirək vermək əvəzinə, onu daha da *kədərləndirdi* (M.Hüseyn).

FƏRƏHLİ – KƏDƏRLİ Burada həyat nə gözəl, *fərəhlidir* (S.Vəliyev); Daxmayaya qoribə *kədərli* bir sükut çökdü (S.Qədirzadə).

FƏRQLƏNMƏK – EYNİLƏSMƏK Xüsusi fəvqəladə bacarığı, istedadı ilə başqa

tələbələrədən *fərqlənirdi* (I.Fərzəliyev); Sözlərin bir qrupu formaca *eyniləşir* (A.Qurbanov).

FƏRQLİ – EYNI Canlı göyərçinlərdən; Ancaq mən çox *fərqliyəm* (A.Şaiq); Şənbə günü nahardan üç saat sonra vəzirə *eyni* qəsdə, *eyni* qayda ilə mister Haroldu qarşıladılar (M.İbrahimov).

FƏRLİ – BİVEC Necə yəni oğlanın *fərli* adamları yoxdur? (M.İbrahimov); *Bivec* uşağıdır (S.Qədirzadə).

FİKİRLİ – ƏHLİ-KEF Mən görürəm siz ikinci də *fikirli*, qanacaq adamlarsınız (Ə.Haqverdiyev); *Əhli-kefin* biridir, ona iş buyurmaq olarmı? ("Azərbaycan").

FİNİŞ – START Kim bilir: haradadır; ömür yolunun *finiş* (R.Rza); *Yaxşı start* götürmüşlər.

FİRAVAN – ACINACAQLI Onlar əvvəlcə *acınacaq* günlər görürdülər, indi *firavandurlar* ("Ulduz").

FİRTNALI – SAKİT Şair dostum *firtnalı* dənizi daha çox sevdi (M.İbrahimov); Həva *sakit* idi (M.İbrahimov).

FİTNƏKARD – DÜZ Bəlkə qaçqın pis adamdır, oğru və ya *fitnəkard* (S.Vəliyev); *Düz* adamdır, yalanla işi yoxdur.

FİTRİ – SAXTA *Fitri* xeyirxahlıqla *saxta* xeyirxahlıq arasında da fərq vardır (M.Talıbov).

FİZİKİ – ZEHNİ Eyni zamanda insanın ümumi tonusu, *fiziki* və *zehni* iş qabiliyyəti yüksəlir.

FORMA – MƏZMUN *Formanı* müəyyən edən və şərtləndirən *məzmunun* özüdür.

FÖVQƏLADƏ – ADI Bu gün onun həyatında *fəvqəladə* bir gün idi (S.Vəliyev); Bu, *adi* icaslardan biridir.

FÖVQƏLADƏLİK – ADİLİK Lakin onu da demək istərdim ki, mənə bir *fəvqəladəlik* yoxdur (M.S.Ordubadı); Səssiz gedir ömür; *adilik* sızqovundan bəzülüsüzülə (R.Rza).

Gg

GEC – ERKƏN Ağa, biz köndlilər *erkan* yatıb, *erkan* də durmağa adət etmişik (S.S.Axundov); Qız *gec* goldi, həm də Əhmədin arzu etdiyi kimi o tok idi (Ə.Vəliyev).

GECƏ – GÜNDÜZ Bakının *gecəsi* də *gündüzü* kimi işiqldir. (H.Hüseynzadə).

GEÇİKMƏK – TƏLƏSMƏK Ziyana *talasdim*, xeyli *gecikdim*; Bir də bu dünyaya gələcəyəmmi? (H.Hüseynzadə).

GECLİK – TEZLİK Onun gəlişinin *gecliyi* və ya *tezliyi* məsələnin həllinə təsir etmir (“Azərbaycan”).

GEDİŞ – GƏLİŞ Gülü, gəlmişəm mən özüm qurban; *Gəlişin* gözöldür, *gedişin* yaman (B.Vahabzadə).

GEDİŞLİ – GƏLİŞLİ Hamısı *yel gedişli*, biri o birindən çapar (M.Rahim); Cəld *gəlişli* Əhməd birdən dayandı (“Azərbaycan”).

GEN – DAR Dinnədim, *dar* etdilər başıma *gen* dünyanı (S.Rüstəm).

GENƏLMƏK – DARALMAQ Birdən onun gözləri *genəldi* (S.Rəhimov); Getdikcə üfçülər *daratır*, səhra öz şəklini itirirdi (M.İbrahimov).

GENİŞ – YIĞCAM Elmin meydanı *geniş*, mənzili uzaqdır (İ.Sıxlı); Üslubun ən *yığcam* forması *şeydir* (“Azərbaycan”).

GENİŞLİK – DARLIQ Mən *genişlik* xoşlayıram; Torpağımın yoxdur sonu (M.Rahim); Tellər azlıq edir, pərdələr *darlıq*; Mən indi bildim ki, nə çəkib Kərəm (H.Hüseynzadə).

GENİŞLİK – YIĞCAMLIQ Yaşxı ösər üçün *genişlik* yox, *yığcamlıq*, sanballılıq əsas şərtidir (“Azərbaycan”).

GERÇƏK – YALAN Lap *gerçək* deyirəm, belə şeylə də zarafat olar? (Ə.Vəliyev); Bütün rayon bilir ki, Sultan Əmirliyə *yalan* satmaq adama çox baha oturur (İ.Hüseynov).

GERÇƏKLİK – İMKAN *Gerçəklik* dedikdə artıq həyata keçmiş, baş tutmuş, realizə edilmiş imkan nəzərdə tutulur. *İmkan*

hələ həyata keçməmiş, baş tutmamış gerçəklikdir (“Dialektik materializm”).

GERÇƏKLİK – YALANLIQ O, *gerçəkliyi* sevən adam idi. Kəndçilər etdilər dübarə *hücum*; Yenə oldu *yalanlıq* mələm (M.Ə.Sabir).

GERİ – İRƏLİ Divarlar çökülüşü *geri*; yenə *irəli* goldilər (R.Rza).

GERİLƏMƏK – AYAQLAŞMAQ – Bəri gəl, cənab, – deyə qadın təkrar edərək soldat bir neçə addım da *gerilədi*, cəld tūfəngini atəşə hazırladı (M.Hüseyn); Qəzet görək operativ olsun, həyatla *ayaqlaşsın* (C.Əmirov).

GERİLƏMƏK – İRƏLİLƏMƏK Mehriban Zeynalı elə halda görüncə qorxub *gerilədi* (S.Hüseyn); Külöyün müqavimətini qararaq yüngülcə qaçıb *irəllədi* (M.İbrahimov).

GERİLİK – İNKİŞAF Gərsin sinosini acıya, dərddə; Ensini *geriliyən* pərdəsi, ensini (S.Rüstəm); Bu saat böyük quruluş və *inkişaf* işi gedir (Mir Cəlal).

GETMƏK – QAYITMAQ İndi ikisi də sübh açılardan *gedib*, bir də qaş qaralanda *qayıdır* (S.Qədirzadə).

GEYİMLİ – ÇILPAQ Şiç *geyimli* bu azərbaycanlı oşgərin ayağında haradansa ölə keçirdiyi təzə uzunboğaz çəkmə vardı (S.Qədirzadə); *Çilpaq* bədənini ona göstərərək müxtəlif fiqurlar edir (S.Vəliyev).

GEYİMLİ – ÜRYAN Baştaçıq, sakit duruşlu, bahar *geyimli* rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Yaşarmış vovfi-sevda, safı *üryan* (H.Cavid).

GEYİNMEK – SOYUNMAQ Mən paltomu *geyinmişdim* (İ.Məlikzadə); Əli yatağının üstündə paltarını *soyundu* (Çəmən-zəminli).

GƏDƏ – BƏY Çingiz, məhəbbət alomində *bəy*, *gədə* yoxdur, mən səni sevirəm, sən də mənə (S.S.Axundov).

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ Mən iso adətüm üzrə *keçmiş* yox, ancaq *gələcəyi* düşünürəm (M.İbrahimov).

GƏLİR – ZƏRİR Buna görə də Lyudmila bir drujinaçı kimi Ağəlinin *gəlir* mənbəyini aşkara çıxarmağı qərara almışdı (C.Əmirov); Də görm, onlardan nədir səmərsə? Bəlkə də hər kəsə çatır *zararı* (M.Ə.Sabir).

GƏLİRLİ – ZƏRƏRLİ Camaat üçün nə mənfəətlidir, nə *gəlirlidir* onu öksin (B.Bayramov); *Zərərlili* otları məhv etmək lazımdır.

GƏLMƏ – YERLİ *Gəlmələr* yerlidir; Çapar da, talayar da... (B.Vahabzadə).

GƏLMƏK – GETMƏK Mən anadan dünyaya bədbəxt *gəlmişəm*, bədbəxt də *gedəcəyəm* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNC – QOQA Bunların biri iyirmi yaşında *gənc*, digəri yetmişə sinəsinə varmış bir *qoca* idi (S.S.Axundov).

GƏNC – YAŞLI Yaşlı nəsil həmişə *gənc* nəslə qayğı ilə yanaşmalıdır.

GƏNCLƏŞMƏK – QOCALMAQ Yenidən *gəncləşirsən* (H.Cavid); Baya qəndə sonə ərz elədim, ovvola, görürsən mən *qocalmışam* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNCLİK – QOCALIQ *Gənclik* özü gedir; *Qocalıq* özü gəlir (R.Rza).

GƏRƏKLİ – LAZIMSIZ Görərsiz şey *gərəklili* gündə (Ata. sözü); Artıq otursan, sərşitəni itirib *lazimsiz* sözlər danışacağından ehtiyat etdi... (M.İbrahimov).

GƏRƏKSİZ – VACIB Tacidar, *gərəksiz* keçmiş burax! (A.Şaiq); Gülçöhrə, get, atan dəmin dəlisində çobanlarla dəmsir, de ki, bir buraya gəlsin, *vacib* işim var (M.F.Axundzadə).

GƏRGİN – SAKİT Şəhərdə vəziyyət *gərgin* idi (S.Vəliyev); *Sakit* və əzə qüssəli nəzərlərimi ona dikib durdum (M.İbrahimov).

GƏRGİNLƏSMƏK – SAKİTLƏSMƏK Soldatın üzü ani bir titroyişlə tərpondi, əzələləri daha da *gərginləşdi*, iti çənəsi əsdi (M.İbrahimov); Günəş günortaya yerinə gələndə Tehranın bütün küçüləri boşalmış və *sakitləşmiş* (M.İbrahimov).

GİRDƏ – YASTI

GƏRGİNLİK – SAKİTLİK Adamlarda ciddilik və *gərginlik* duyuldu (Mir Cəlal); Həç olmasa onsuz evdə *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

GƏRMƏK – YIĞMAQ Qaya sinosini *gərdi*, uşağı küləkdən qorumaq üçün (“Azərbaycan”); Turac gərilmiş qanadını *yığmağa* çalışdı.

GƏVƏZƏ – SADƏLƏVH Yüklər *gəvəzələr* ürok yükünü; Nə deyim bu ağı dumanlara mən (M.Araz); Yox, aldanma, aldanma! Məni *sadələvh* sanma! (R.Rza).

GƏVƏZƏLİK – SADƏLƏVHLİK *Gəvəzəliyindən* əl çəkmir. Sonra bir uşaq *sadələvhliliyi* ilə gözəlirimin içinə baxdı (S.Qədirzadə).

GƏVƏYƏN – NAMUSLU *Gəvəyən* qadındır, ondan uzaq ol, özünü biabır eləmə (“Ulduz”); Çox *namuslu* kişidir, amma heyif gönül qalındır (M.İbrahimov).

GİCƏBƏSƏR – AĞILLI *Gicəbəsin* biridir (“Azərbaycan”); Vəzifə elə bir qüvvədir ki, ağılsız *ağıllı*, çirkin gözəl, qocanı cavan göstərir (İ.Fərzəliyev).

GİCƏŞMƏK – AĞILLANMAQ Ona toxunmayın, *gicəşib* (“Azərbaycan”); Demək, indi *ağıllanmışam*, mənə istəmirsən? (Mir Cəlal).

GİLEY – RAZILIQ Əlindən eşqimə *gileyim* yoxdur (R.Rza); Atam da *razılıq* vermişdi (H.Nadir).

GİLEYLƏNMƏK – RAZILASMAQ Qızlar kokotu dərbi buradaca qurudar, gəlinlər baş-başaya verib xısnlaşar, arabir qayınanalarından *gileylənilib*, də çəkərdilər (İ.Sıxlı); Baya qənd İmranın onunla *razılılaşdığını* zənn edən Kosaəglü, birə səncimsiz kimi yerində qurcalandı (İ.Sıxlı).

GİLEYLİ – RAZI Eyni zamanda ürəkə də bir-birindən *gileyli* idilər (M.İbrahimov); Leyla *razi* idi öz əməlinə; O, zəhər içmişdi eşqin əlindən (B.Vahabzadə).

GİRDƏ – YASTI Yedəyində də bir at, atın üstündə bir cüt çuval və çuvalın içində bir növ *girdə* şeylər (Ə.Haqverdiyev); Yuxarıda, böyük evin *yastı* damı üstündə bir

oqlan uşağı möhəccər qırağında dayanmışdı (Ə.Məmmədcanlı).

GİRINTI – ÇIXINTI Bu taxta, mebel üçün yaramaz, çox *girintisi*, *çixintisi* var.

GİRİŞ – SON Əziz müxtəsər bir *giriş* sözü söylədi (Ə.Vəliyev); *Sədr* sözündə qeyd etdi ki, Vəli öz günahlarını boynuna alır.

GİZLİ – AŞKAR Gah *gizli*, gah *aşkar*; Ayaq basar hər yera (A.Şaiq).

GİZLİN – AÇIQ Yəqin bir-birinə *gizlin* sözləri varmış (M.Hüseyn); Buna görə də qızını yola salarkən *açıq* ürəklə Həsəni evə götürməyi ona tapşırırdı (M.İbrahimov).

GÖDƏK – UZUN *Gödək* atıldı vurdu *uzunun* başına, uzun dedi: – Əcəb yadıma saldın (Ata. sözü).

GÖDƏKLİK – UZUNLUQ ...Ömrümün belə *gödəkliyindən* şikayətlənməzdəm (S.Qədirzadə); Katibin son sözləri onu o qədər tutmuşdu ki, gəldiyi yolun *uzunluğu* onu belə duymadı (Ə.Vəliyev).

GÖDƏLMƏK – UZANMAQ *Uzanacaq* kölgələr; *Gödələcək* kölgələr; İdman et hər səhər (İ.Tapdıq).

GÖNDƏRMƏK – GƏTİRMƏK Ancaq hər ehtimala qarşı Səttarın barmaq izlərini ekspertizaya *göndərmək* lazımdır (H.Nadir); Lazımdırsa, *gətirir*, açın baxın (H.Nadir).

GÖRÜŞ – VİDALAŞMA *Görüş* üçün günortadan əlverişli vaxt tapanmaq olmazdı (M.İbrahimov); *Vidalaşma* vaxtı gəlib çatdı (H.Nadir).

GÖRÜŞMƏK – VİDALAŞMAQ Bakı varlıları ilə *görüşmək* və *vidalaşmaq* qərarına gəlmişdi (M.S.Ordubadı).

GÖTÜRMƏK – QOYMAQ Ağzına bax, tikə *götür* (Ata. sözü); Kərim kitabı büküb pəncərəyə *qoydu*.

GÖYÇƏK – ÇİRKİN Eybi yoxdur, *göyçək* xanımların haqqında hamı danışır (Ə.Haqverdiyev); Molla qoca, çopur, *çirkin*, yoxsul adam idi (Mir Cəlal).

GÖYÇƏKLƏŞMƏK – ÇİRKİNLƏŞMƏK Zərifə ilin müəyyən vaxtlarında kökölür və ya anqlayır. Buna münasib də gah *göyçəkləşir*, gah da *çirkinləşirdi* (“Azərbaycan”).

GÖYƏRMƏK – QIZIŞMAQ Görürəm, soyuqdan gömgöy *göyərmişəm*. Keç otur qayıqda, əl-ayağın *qızıştın* (H.Nadir).

GÖYNƏMƏK – QIZIŞMAQ Nə ürəyim *göynəyir*; nə sözlər yandırır dodaqlarımı (R.Rza); Otağın havası onu *qızıdırırdı*.

GÖZƏL – ÇİRKİN Elə gecə-gündüz *gözəl* arvad arzulayır (Ə.Haqverdiyev); Özü-nün arvadı bir *çirkin* şeydir (Ə.Haqverdiyev).

GÖZƏL – İFRİTƏ Belə kafir ataya *gözəl* balanı verməyəm (S.S.Axundov); *İfrıtə* huşunu itirib yera yıxıldı (M.Talıbov).

GÖZƏLLƏŞMƏK – EYBƏCƏRLƏŞMƏK Düzlər ötlənir baharla, yazla; Güllər, çiçəklər də *gözəlləşibdir* (H.Hüseynzadə); Onun dodaqları ösdi, *eybəcərleşdi* (M.Hüseyn).

GÖZƏLLİK – ÇİRKİNLİK Gecələr hər səhərə bir cür *gözəllik* getirir (S.Sərxanlı); O inanırdı ki, ata haqqında pis düşünmək ən böyük xəyanət və *çirkinlikdir* (M.İbrahimov).

GÖZLÜ – KOR *Kor* gəldi, *gözlü* getdi (Ə.Haqverdiyev).

GÖZÜAC – GÖZÜTOX *Gözütöx* adamlar həmişə rəhmli olur. *Gözüac* adamlar isə insafsız, rəhmsiz olur.

GÖZÜQANLI – MƏRHƏMƏTLİ Sədaqət mənə *gözüqanlı* adam kimi baxırdı (İ.Əfəndiyev); Az danışır, danışanda gülümsəyir, çox ürəyi yumşaq və *mərhəmətli* qadındır (M.İbrahimov).

GÖZÜTOX – TAMARZI *Gözütöx* adamların haram malla işləri olmaz (“Azərbaycan”); *Tamarzi* gözəzlərlə Naznazi şişə çəkirdi (M.İbrahimov).

GÖZÜYAŞLI – GÜLƏR Sonra da *gözüyaşlı* onu oşğərliyə yola salıb, heç bir söz deməmişdi (T.Kazımov); *Gülər* üzünə baxanda adam dördünü unudurdu (“Ulduz”).

GUR – SAKİT Gah *sakit*, gah *gur* axıb; Dəhnəndən darıxtı; Sahibə çıxan sular! (R.Rza).

GURLUQ – ZƏİFLİK İşığın *gurluğu* və ya *zəifliyi* cəryanın gücündən asılıdır.

GURULTULU – SAKİT Bir-birlərinə olan sədaqəti *gurultulu* sözlərlə izah edərkən

badə qaldırıb içir, içirlər (S.Vurğun); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

GÜCLƏ – KÖNÜLLÜ Özünü *güclə* saxladı, uşağın başını sığalladı (Mir Cəlal); *O könüllü* gəlmişdi (“Azərbaycan”).

GÜCLÜLÜK – ZƏİFLİK *O güclülü-yünə* gəvənirdi. Bu acizlik, bu *zəiflik* o dərəcəyə çatdı ki, öz-özündən iyronməyə, özünə nifrot etməyə başladı (M.İbrahimov).

GÜCSÜZ – QÜVVƏTLİ *O* sizə qarşı *gücsüzdür* (C.Cabbarlı); Bu *qüvvətli* bir axın idi ki, öz többi məcrasına düşmüşdü (M.İbrahimov).

GÜCSÜZLÜK – QÜVVƏTLİLİK *Gücsüzlüyünü* hiss edib imildədi (İ.Şıxlı); *Qüvvətliliyini* yoxlamağa soy göstərdi (“Ulduz”).

GÜLƏRÜZ – QARAQABAQ Əsli *güləruz* və son qadındır (“Azərbaycan”); Yemişlərin bəzisi *qaraqabaq* adamlar kimi burnunu yera dikmişdi (Mir Cəlal).

GÜLƏRÜZLÜ – QARAQABAQ *Güləruz*lü kumikların, lakların; Aulların qoy mehəmsiz qalması (Abbasağa); Kərəm az danışıq və *qaraqabaq* idi (M.İbrahimov).

GÜLƏRÜZLÜ – QAŞQABAQLI Səndü o *güləruz*lü o günəş, səndü; Ah... o gözəl varlıq torpağa döndü (S.Vurğun); *Qaşqabaqlı* bacısını çağırıb özündən öpdü (M.İbrahimov).

GÜLƏŞ – QƏMLİ *Güləş* qadınlar həmişə şən görünür (“Azərbaycan”); Burada *qəmli* bir sükut hakim idi (Mir Cəlal).

GÜLÜŞMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Mənim də xəyalım sizin kimidir; bəzən *kədərlənir*, bəzən *gülümsəyir* (R.Rza).

GÜLÜŞ – AĞLAŞMA Sağlam *gülüş* kəndin bütün həyatını yeni bir sevinclə güldürəcəkdir (C.Cabbarlı); *Ağlaşma* getdikcə şiddətlənirdi (M.Hüseyn).

GÜLÜŞMƏK – AĞLAŞMAQ Biz də şirin söhbət edərkən yeyərdik, danışardıq, *gülüşürdik*, axırda da Tamam maraqlı nəğilərlə danışardıq (S.S.Axundov); Kərəp uşaqlar aqlığa davam götürməyib *ağlaşırdılar* (Çəmənzəminli).

GÜMRAH – ƏZGİN Döyüşçülər nə qədər şən, *gümrahdılar!* (S.Vəliyev); Hər tərəfdə *əzgin* kəndlilər bəylərdən intiqam almağa başladılar (H.Nəzərli).

GÜMRAH – YORĞUN Əlli yaşlı olmasın, çəkdiyi əzablara baxmayaraq, çox *gümrah* idi (S.Vəliyev); Adı paltar geyən Rəsulov özünü *yorğun* adam kimi göstərirdi (C.Əmirov).

GÜMRAHLAŞMAQ – SUSTALMAQ İstirahətdən sonra *gümrahlamışdı* (“Azərbaycan”); Bədəni *sustalmışdı*, sanki ağac altından çıxmışdı (S.Qədirzadə).

GÜMRAHLAŞMAQ – YORULMAQ Elə *gümrahlamışsan*, elə saflaşmışsan ki, deyəson, heç ömür boyu nə *yorulursan* burada, nə də qocalırsan (M.S.Ordubadı).

GÜMRAHLIQ – YORĞUNLUQ Özündə bir *gümrahlıq* duydu (“Ulduz”); Ürəyində bir ağırlıq, beynində *yorğunluq* hiss etdi (İ.Şıxlı).

GÜNAH – SAVAB *Günahın* cəzası ölməkdə yox, dirilikdədir (Çəmənzəminli); Dinləyib axirət üçün *savab* qazananq (S.S.Axundov).

GÜNAHKAR – TƏQSİRSİZ Sanki pərvanə idi öz varı ətrafında; On gün əvvəlki *günahkar* bir adam (S.Rüstəm); Bu işdə o tamam *təqsirsizdir*.

GÜNAHSIZ – CİNAYƏTKAR Qiyməz axsın qoca Qafqaza *günahsız* qanlar (S.Rüstəm); On gün ərzində *cinayətkar* qaçıb gizlənə bilər (C.Əmirov).

GÜNAHSIZ – MÜQƏSSİR Kəsildi yollarda *günahsız* başlar (S.Rüstəm); Mən *müqəssirəm*, Sevil! (C.Cabbarlı).

GÜNAŞIRI – GÜNDƏ *Günəşiri* rayona çağırırdılar (Ə.Vəliyev); *Gündə* mənə də deyir ki, gəl yazılı bizə, sənə tufəng verək (Mir Cəlal).

GÜNBATAN – GÜNDOĞAN *Günbatana* niyə gedirson? – dedi, – Ayağı yer tutan *gündoğana* tərəf gedir (M.Süleymanlı).

GÜNƏVƏR – QUZEY *Günəvər* yərə uzandı (“Azərbaycan”); *Quzey* atəyi uçurum idi, dibi görünməz dəyə uzanırdı (M.Süleymanlı).

Hh

HAKİM – MƏHKUM Mən tələb edirəm, möhtərəm *hakim*; Cəzasız qalmasını onun təhqiri (B.Vahabzadə); *Məhkumu* məhkəm saxırdırdılar (“Ulduz”).

HAKİM – MÜTTƏHİM Xətib minbər-dən yerə düşməmiş əhali *hakimi* və xətibə gözəlməyərək məsəddən çıxdı (M.S.Ordu-badi); Özünü darta-darta *muttəhimlər* kür-süsündə öyləşdi (C.Əmirov).

HAQQ – ZÜLM Biri *haqqı* müdafiə edir, digəri *zülmi*, Pəricahan, səni bu haqq yola dəvət edirəm (S.S.Axundov).

HAQLI – ƏDALƏTSİZ Büronun qərarı *haqlıdır*. Sizin təklifiniz çox *ədalətsizdir* (Ə.Vəliyev).

HAQLI – GÜNAHKAR Aslan *haqlıdır* (S.Vəliyev); *Günahkar* düşdü qazamata, dalmıca da on beş günahsız sürüklədi (M.İbrahimov).

HAQSIZ – ƏDALƏTLİ *Haqsızlıq* oldu qanun; Yıxıldı xanımınlar (Ə.Cavad); Xalqın qərarı daha *ədalətli* olar (M.Hüseyn).

HAQSIZLIQ – ƏDALƏTLİLİK Nə *haqsızlıq*, nə əcliq, nə istismar olacaq (S.Rüstəm); Məhkəmə hökminin *ədalətli-liyi* hamının ürəyindən idi.

HALAL – HARAM – Belə nə üçün? Desin ya *halaldır*, ya *haram* (S.S.Axundov).

HAL-HAZIRDA – KEÇMİŞDƏ Mən *hal-hazırda* danışırım (S.S.Axundov); *Keçmişdən* aldığım dərin duyğular; Acı təribələr ruhuma hakim (M.Müşfiq)

HAMAR – KƏLƏ-KÖTÜR Hər yan əl içi kimi düz və *hamardır* (S.Sorxanlı); Sona *kələ-kötür* yollarda bir xeyli yüyürdü (S.Vəliyev).

HAMARLAMAQ – YASTILAMAQ Baş barmağı ilə basıb *hamarladı* (İ.Şıxlı); Yəni dəmiri qızğın ikon *yastıla* (S.S.Axundov).

HARA – ORA Mən bu sınımda *hara* gedib çıxaram (S.S.Axundov); *Ora* meyxa-nadır (S.S.Axundov).

HARIN – BAŞIAŞAĞI *Harin* adamdır (“Ulduz”); Çox hörmətli, *başiaşağı* adamdır (S.Qədirzadə).

HAVADAR – HİMAYƏSİZ Könlümdən keçəni duymadınsa da; Ömrümə, günümə *havadar* oldun (B.Vahabzadə); Aralıqda mövcud olan bütün anlaşılmazlıq, hətta bir para itxıllaflar da *himayəsizlik* nəticəsində yaradılmışdır (M.S.Ordubadı).

HAVALANMAQ – AĞILLANMAQ İnsan baxır *havalanı* (M.Müşfiq); Qulaməli fikirləşdi ki, yəqin arvad *ağıllanıb*, namusla yaşamağın mənasını başa düşüb (İ.Fərzəliyev).

HAVALI – AĞILLI Yox, bu mənədən də *havalıdır*, rəhbər olmaq istəyir (M.İbrahimov); Sevdə *ağıllı* qız idi (İ.Fərzəliyev).

HAY-KÜY – SAKİTLİK Yenidən *hay-küy* qopanda Kamal otura bilməyib zalı tərk etdi (M.İbrahimov); Zalda elə *sakitlik* yaranmışdı ki, onların hər bir hərəketi və xüsusən ayaq səsləri eşidilir, özici təsir bağış-layır (M.İbrahimov).

HAZIRDA – GƏLƏCKƏDƏ Göstərmə o gül çöhrəni, qoy bilməsin aləm; *Hazırda* bizim əsrdə cənnət yəne vardır (Ə.Vahid); Hər obada mən varam; Qəlbimizdə çağlaram; Dilimizdə qaynaram; *Gələcəkdə* yaşaram! (B.Vahabzadə).

HEÇ – HƏ *Heç*, elə-belə gəldik baş çəkək (C.Cabbarlı); *Hə*, o mənə Qarabağ-dan, Eloğlundan çox danışdı (S.Rəhimov).

HEÇLİK – VARLIQ Lakin mən bu *heçlikdə* də bir həqiqətdəm (C.Cabbarlı); Yaşamaz eşqsiz, ruhsuz sənətkar; Onun *varlığı* da quru sümükdür (S.Vurğun).

HEY – HƏRDƏN Məni çəmə-çəkə *hey* apardılar; Gördüm qayıqdadır o qoçaq Eldar

(S.Vurğun); Əntiqə *hərdən* özüne cürət verib ağasından soruşdu (Mir Colal).

HEYBƏTLİ – NƏŞƏLİ *Heybətli* bir monzərə zühur etdi (S.S.Axundov); İlyas diksindi və keçmişin şirin və *nəşəli* xatirələrindən ayrıldı (M.S.Ordubadı).

HƏ – YOX Yanardağ, son sözümdür. Solmaz sabah ölməlidir. *Hə*, ya *yox* (C.Cabbarlı).

HƏQİQƏT – XƏYAL İnsanın xoş *xəyali* çevrilir *haqiqətə* (S.Rüstəm).

HƏQİQƏT – YALAN Getdi Telli xanım, getdi çal-çağır; *Haqiqət* belədir, *yalan* nəyələsin (H.Hüseynzadə).

HƏQİQİ – YALANCI *Haqiqi* dost çox gec ölə gələr (M.Talıbov); O da arvadı kimi *yalancı* və lovğa idi (C.Əmirov).

HƏLƏ – SONRA Əşrəf həyatında *hələ* heç bir pəhrəmanlıq etməmişdi (S.Rəhman); *Sonra* yenidən düşüncəyə dəldi (M.İbrahimov).

HƏLƏLİK – HƏMİŞƏLİK *Hələlik* onlar öz aralarında bərişə bilmirdilər (M.S.Ordubadı); Qızım, onların qanadları *həmişəlik* deyildir, onlar töküləcəkdir (S.S.Axundov).

HƏLİM – SƏRT O ən sadə, ən *həlim*, ən gözəl bir qız idi (M.S.Ordubadı); O nədənsə axır illərdə əvvəlki kimi *sərt* təbiətli deyildi (S.Hüseyn).

HƏLİMLƏSMƏK – SƏRTLƏSMƏK Qoca kişi *həlimləşmişdi* (“Ulduz”); Hava *sərtləşir* (M.İbrahimov).

HƏLİMLİK – SƏRTLİK *Həlimlik* aciz adamların xislətidir (S.Qədirzadə); *Sərtlik* sizə yaraşmır (“Azərbaycan”).

HƏMDƏM – ƏĞYAR O qızıl saçların pərişandır; *Həmdəmin* meydi, bir də hic-randı (S.Rüstəm); Tək-tək şeir yazsan da; Bir şux qıza, gölinə; Qoy *əğyar* sevinməsin (R.Rza).

HƏMİŞƏ – MÜVƏQQƏTİ *Həmişə* şad görüm üzünü mən; Bir ağrı keçməsin ürəyinizdən (S.Vurğun); Rəssam olmağımı *müvəqqəti* unutsunlar (S.Vəliyev).

HƏMİŞƏLİK – MÜVƏQQƏTİ Görək *həmişəlik* bizim içərimizdə qalasan (Ə.Haq-verdiyev); Mən *müvəqqəti* Bakıdan çıxıb getmək istəyirəm (C.Əmirov).

HƏRARƏTLİ – SOYUQ O, cavan və *hərərətli* ürəyi zorif bir şey kimi cəhətlə ovcuna aldı (C.Məmmədov); Ürəyi buz kimi *soyuq* idi (“Azərbaycan”).

HƏRB – SÜLH Bu gündən hazır ol, *hərbə* girişək; Təxtimi-tacını mən əlam görək (S.Vurğun); Əmiraslan ağa, mən də, Hacı da *sülh* tərəfdarıyıq (S.S.Axundov).

HƏRDƏN – HƏMİŞƏ Sifətdən *hərdən* bir şadlıq görünürdü (Çəmənzəminli); Gördün? Gözləri da *həmişə* gülür (S.Vurğun).

HƏRDƏNBİR – ADDIMBAŞI *Hərdən-bir* ustadın arvadı Ələsgər ağagilə işləməyə gedir (Çəmənzəminli); Onu izləyir, hər *addımbaşı* sataşdırırlar (İ.Şıxlı).

HƏRFİ – MƏCAZİ “Oyun” anlayışını dəqiqləşdirmək üçün Kortasar bu anlayışın *hərfi* mənasına müraciət edir (“Azərbaycan”); Sözü *məcəzi* mənası mətn daxilində aydınlaşır (H.Həsənov).

HƏRİF – ARIF O öz məsələsinə *arifdir* (C.Cabbarlı); Doğrusu, *harifin* təklifi xoşuna gəldi (Çəmənzəminli).

HƏRİFLİK – ARIFLIK *Hərifliyini* bilmirəm, ancaq kalandır (C.Əmirov); Onun *arifliyini* söz ola bilməz.

HƏRİS – SƏXAVƏTLİ O pul, mə-dövət *hərisidir* (C.Əmirov); Kimisi onu düz, *səxavətli* adam, kimisi fırılacaq adlandırdı (İ.Fərzəliyev).

HƏRİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Tüs-tünü *hərisliklə* cüyürmə çəkdim (S.Qədirzadə); *Səxavətlik* göstərir (M.Süleymanlı).

HƏRTƏRƏFLİ – BİRTƏRƏFLİ Badam bacı, biz sizi *hərtərəfli* təbrikə gölməmişik (A.Şaiq); Hüsəmoddin, çox təəssüf edirəm ki, mənim bu sevgim *birtərəflidir* (M.S.Ordu-badi).

HƏRZƏ – MƏNALI *Hərzə* sözün məruzə gələr (Ata. sözü); Onun söhbəti şirin və *mənali* idi (“Ulduz”).

HƏSƏD – TƏMİZ Qadının baxışlarında *həsəd* oxunurdu. Ürəklori çox *təmizdir*, söz deyirsən dərk edirlər, götürürlər (M.İbrahimov).

HƏSRƏT – VÜSAL Necə dözmək olar bəs; Əbədi *həsratına* (R.Rza); Çökün, ey düşüncələr, çökün; *Vüsəl* günü gələcək (R.Rza).

HƏVƏSKAR – PEŞƏKAR Bəli, yoldaş mayor, mən *həvəskar* sürücüyəm (C.Əmirov); *Peşəkar* futbolçudur.

HƏVƏSLƏ – ZORLA *Həvəslə* şərab içməyə başladı (S.Voliyev); Ulduz mənim idi, onu məndən *zorla*, güclə aldılar, mənim namusumu ayaqladılar (M.İbrahimov).

HƏYALI – ƏXLAQSIZ Qan *həyalı*, namuslu qadının başına sıçradı, əlini çəkib şalə büründü (S.S.Axundov); Hamınız *axlaqsız*, mürdar tayfasınız (S.Qədirzadə).

HƏYALILIQ – NAMUSSUZLUQ *Həyalılığını* nümayiş etdirməyə can atırdı ("Ulduz"); Hələ gözəl, sənin bu ocağına *namussuzluq* lokəsi yaxmasınlar (M.İbrahimov).

HƏYAT – ÖLÜM *Ölüm*, *həyat* yanaşdır əzəldən (H.Hüseynzadə).

HƏYƏCANLANMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Qadın bir az da *həyəcanlandı* (İ.Fərzəliyev); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

HƏYƏCANLI – SAKİT Əsmət *həyəcanlı* gəldi haraya; Polad itələdi kənara onu (M.Rahim); Şirzad adətə üzrə *sakit* görünürdü (M.İbrahimov).

HƏZİN – ÜRƏKAÇAN Nə *həzən* sədan gəlir, ey sevimli bulağım (S.S.Axundov); Mərdənəlik cəvahirini günaş kimi işiq saçar; Xoş ülfətin *ürəkaçan*, uca qəlbin alıcınab (Şəhriyar).

HİCRAN – VÜSAL Sevən bilir xal nədir; *Hicran* nə, *vüsəl* nədir (M.Rahim).

HİDDƏTLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zeyil bunları düşüncə *hiddətlənir*, coşur (Çəmonzəminli); Şamxal bir az *sakitləşdi* (İ.Şıxlı).

HİRİLDAMAQ – ZİRİLDAMAQ Hıı-hır *hırıldayacaq*, zəhərləşmə də onu (S.Rüstəm); Elo hey *zırıldayırdı* ("Ulduz").

HİRSLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zərnigar xanım daha da *hirslandı* (İ.Şıxlı); Qaçay bununla özünü *sakitləşdirməyə* çalışmışdı (İ.Məlikzadə).

HİRSLI – SAKİT A kişi, sən nə *hirsli* adammışsan (Ə.Haqverdiyev); Neçin belə *sakit* oturmuşam mən? (B.Vahabzadə).

HİSLİ – TƏMİZ Bağlamaram mən də *hisl* yaylığı (A.Şaiq); Orda hava *təmizdir*, dəniz yaxını (R.Rza).

HİYLƏGƏR – MƏRD Böyük bir yazıçı deyib ki, bircə *hiyləgər* adamlar hamını aldadıb tora sala bilərlər (M.İbrahimov); O yaxşı gündə nəcib və xeyirxahdır, ürəyi genişdir, söxavətlidir, *mərd* və qayğıkeşdi (M.İbrahimov).

HİYLƏGƏRLİK – MƏRDLİK Onun bu hərəkətlərində bir sünilik, naşı bir *hiyləgərlik* duyulur (Mir Cəlal); Məncə, bu *mərdlikdir* dünyanın varı? (S.Vurğun).

HOQQABAZ – MƏRD *Hoqqabazdır*, gündə bir oyun çıxardır. Bir tanışdır, bizim fəhlədir; Ancaq dərrəkəli, *mərddir*, zirəkdir (S.Vurğun).

HOQQABAZLIQ – MƏRDLİK ..Qocaldın, görək cavanlıq *hoqqabazlıqlarından* əl çəkəsən, çünki ölümə yaxın olduqca cavanlıqdan bir o qədər uzaqlaşırısan ("Qabusnamə"); Üzündən, gözündən *mərdlik* tökülür (S.Vurğun).

HÖCƏT – ÜZÜYOLA Atası kimi təkəbbür, kinli, *höcət*, qoçaq bir dəliqanlıdır (S.S.Axundov); Kasıbsan, *üzüyolasan*, işləyən sən (Mir Cəlal).

HÖKMLÜ – MÜLAYİM Ondan da zəhərli və *hökmlü* bir səsə dedi (M.İbrahimov); Ancaq Sabit Mirzə onun ... ağımtıl üzündə nurlu, *mülayim* bir təbəssüm gördü (İ.Məlikzadə).

HÖNKÜRMƏK – QAQQILDAMAQ İkiöllü üzümünü qapayıb *hönkürdüm* (S.Qədirzadə); Gül, amma *qaqqıldama* (Mir Cəlal).

HÖNKÜRTÜ – QƏHQƏHƏ Sevincimdən *hönkürtü* ilə ağladım (M.Talbov); Hər tərəfdən *qəhqəhələr* ucaldı (S.S.Axundov).

HÖRMƏK – AÇMAQ Əziz stolun üstünə salınmış üstü butalı göy süfronin saçaqlarını gah qız teli kimi *hөрür*, gah da *açır* (Ə.Voliyev).

HÖRMƏTCİL – KOBUD Özünü də ağıllı, sadə, *hörmətçil* bir qızırdı (S.Qədirzadə); Çox *kobud*, qanacaqşız qadındır.

HÖRMƏTCİLLİK – KOBUDLUQ Hörmətçilliyinə *hörmətçildi*, amma *kobudluğu* da var ("Azərbaycan").

HÖVSƏLƏLİ – SƏBİRSİZ Ancaq yadında möhkəm saxla ki, mən *hövsələli* adamam (C.Əmirov); Kişi, sən nə *səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov).

HÖVSƏLSİZ – TƏMKİNLİ Tələsir yanımış ürək – *hövsələsiz* quşcuğazım; Qalmamış səbri daha, fəryadı, fəğanı sevir

(Şəhriyar); Çox *təmkinli* kişidir (A.Məmmədrazı).

HÖVSƏLSİZLİK – SƏBİRLİLİK Bizim borcumuz səbri olmaqdır, ay Rüstəm, *hövsələsizlik* eləyib hər şeyi üzünə vursaq, onlar da dartımb ipi-örkəni qırırlar (M.İbrahimov); Bu yerdə *səbirlilik* tələb olunur.

HÜNDÜR – ALÇAQ Tap görüm, atdan *alçaq*, itdən *hündür* (S.S.Axundov).

HÜNDÜRBOYLU – BALACABOYLU Qarşıda ki səkidi səliqə ilə geyinmiş *hündürboylu* qız dayanmışdı (C.Əmirov); Səməd *balacaboylu*, qarabuğdayı oğlandı (M.İbrahimov).

HÜNDÜRLƏTMƏK – ALÇALTMAQ Damin üstünü gah *hündürlətdilər*, gah da *alçaltmışlar* ("Azərbaycan").

HÜNƏRLİ – QORXAQ Qara köpək çox heybətlə və *hünərlili* bir idi (S.S.Axundov); Dedim görüm, *qorxaq* uşaq deyilsən ki... (S.S.Axundov).

Xx

XAIN – SADIQ Bu *xain* yenə xəbərə getdi (A.Şaiq); *Sadiq* yoldaşdır, ona sirrini deyə bilərən (“Ulduz”).

XAINLIK – SADIQLIK Məzlum qorxaq idi, qorxaqlıqla *xainlik* eyni şeydir (S.Vəliyev); *Sadiqlıq* kölməsi onun dilindən düşür (“Ulduz”).

XALIS – QARIŞIQ Hə, bacı, mən əminəm ki, bu *xalis* brilyandır (C.Əmirov); Bu rənglərin *qarışıq* naxışı; otacağı baharlayır; otirlər, könüllü dolusu qalaydı (R.Rza).

XAM – TƏCRÜBƏLİ Çünki mən görürəm ki, sən *xam* adamsan (C.Əmirov); O, professorun qabağında oturan lap *təcürübəli* casusdur (M.Hüseyn).

XAN – KƏNDLİ Yazıq *kəndli xan* yerini sürür kətanla (S.Rüstəm).

XAN – NÖKƏR *Xana nökar* olanın ayağını daş aparar (Ata. sözü).

XANIM – QULLUQÇU Mən gözləyirdim, əvvəl *yol xanimindir*, sonra *qulluqçunun* (S.S.Axundov).

XANIMLIQ – QULLUQÇULUQ *Xanimliqə* gəlməmişəm (A.Şaiq); Sənin elə *peşən qulluqçuluq* olub (A.Məmmədza).

XANLIQ – NÖKƏRLİK Ağsaqqallar gəlib *xanlıq* dəyirmanının yanında xanı gözləsinlər (Ə.Haqverdiyev); O bir neçə ilə *nökərlik* etmişdir (A.Məmmədza).

XARAB – SAF Ah! Ey cavanlığın gülü; Nə tez soldun, *xarab* oldun? (Ə.Cavad); Kərpənin nəfəsidir; Səhərin *saf* küləyi (B.Vahabzadə).

XARAB – YAXŞI – Uşaq *xarabdır*, Zəhra, *xarabdır* (M.İbrahimov); İndi *uşaq yaxşıdır*, gözür (Mir Cəlal).

XARABA – ABAD Ölkə *abad* ikən, dəyirman *xarab* idi (Ata. sözü).

XARABALIQ – ABADLIQ *Xarabalıqdan abadlıq* axtararsınız (C.Cabbarlı).

XARABLAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Həzərat! Özünüzmə məlumdur ki, dünya *getdikcə xarablaşır*, yəni mən onu demək istəyirəm ki, bu dünya *getdikcə xarab* olur... (Ü.Hacıbəyov); Bəhmən bir az arıqlamışdı, amma ağarmışdı, *yaxşılaşmışdı* (İ.Məlikzadə).

XARİC – DAXİL Bahar fəslə təzəcə *daxil* olmuşdu (Ə.Haqverdiyev); O zaman Kipiani ələ keçdi. Əhmədi isə məktəbdən *xaric* etdilər (İ.Şixli).

XARİCİ – DAXİLİ Mən öz *daxili* varlığımı *xarici* təbiətdəki gözəllik arasında bir *uyğunsuzluq* hiss etdim (M.İbrahimov).

XARİCİ – YERLİ *Xarici* adamlarla bir az ehtiyatlı hərəkət etmək lazımdır. Səmi-xatkada cəməsi iyirmi-otuz *yerli* adam yaşayırdı (S.Qədirzadə).

XATAKAR – XEYİRXAH *Xatakar* uşaqdır, əlindən bir xata çıxar (“Ulduz”); Qəlbənd *xeyrıxah* olsa da, aciz idi (M.İbrahimov).

XATAKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Onun əlindən *xatakarlıqdan* başqa bir şey gəlməz (“Azərbaycan”); *Xeyirxahlığın* üçüncü növü nə fitridir, nə də lovgalıq üzündəndir (M.Talıbov).

XATALI – XEYİRXAH Bundan əlavə padşahlıq dumasının vəkili olmaq çox *xatalı* işdir (S.S.Axundov); Bu, həqiqi *xeyrıxahlardan* təqsiri deyildir (M.Talıbov).

XATIRLAMAQ – UNUTMAQ Salman sözarası ona otuz yeddinci ili də *xatırladı* (M.İbrahimov); Ər də, arvad da gündüzün ağır və üzücü zəhmətlərini *unutdu*... (Mir Cəlal).

XEYİR – ŞƏR Axsamın *xeyrindən* sabahın *şəri* yaxşıdır (Ata. sözü).

XEYİR – VAY *Xeyir* iş yerdə qalmaz (Ata. sözü); Qədirin *vay* xəbəri çoxdan alçaq daxmanı titrətmişdi (Mir Cəlal).

XEYİRLİ – ŞƏRLİ *Xeyirli* yola hər bir yerdə, hər hansı anda addım atsan yaxşıdır

(M.Talıbov); *Şərli* işlərdən nə qədər qıraq olsan daha yaxşıdır (“Azərbaycan”).

XEYİRSİZ – FAYDALI – Ey *xeyrırsiz* böcək; Xallı qanadlarınla çox da öyünmə (A.Şaiq); Bəlkə məsləhətlərimdə özün üçün *faydalı* bir şey tapdın (S.Qədirzadə).

XEYR – BƏLİ *Xeyr*, inanmı ki, qabaqlar mən heç yerdə sizə rast gəlməmişəm (C.Əmirov); Mən ölüm, Baloqlan, belədir, ya qeyri belədir? *Bəli, bəli* (C.Cabbarlı).

XƏFƏ – ŞƏRİN *Xəfədir*, içində oturmaq olmur (“Ulduz”); *Şərin* mehdon səhər-səhər gül titrəyir, yarpaq əsir (R.Rza).

XƏFƏLİK – ŞƏRİNLİK Havanın *xəfəliyi* adamı işdən də qoyur (“Azərbaycan”); De, keçdimi bir *şərinlik* ürəyindən? (S.Vurğun).

XƏFİF – ŞİDDƏTLİ *Xəfif* külək əsir (“Azərbaycan”); *Şiddətli* xəzri küləyi əsir, evlərin qapı və pəncərələri vıyıldayır (S.Vəliyev).

XƏLƏF – SƏLƏF Bütün yer üzünün əşrəfiydi o; Adəmin ən böyük *xələfiydi* o (Şəhriyar); Ehtiram olsa da, hamı özəldən; “*Sələfin* yolundan mən uzaq!” – deyir (B.Vahabzadə).

XƏLƏL – XEYİR Qeyrət günüdür, olmaları özgəyə möhtac; Kim qatsa *xələl* şəərə, edin ortadan ixrac (Ə.Vahid); *Xeyir* dilə qonşuna, *xeyr* gəlsin başına (Ata. sözü).

XƏLVƏTİ – AŞKAR *Xəlvəti* yer tapıb gizlədin, məni görməsinlər (İ.Fərzəliyev); “İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkar*dır?” – deyə özünü toxtatdı (Mir Cəlal).

XƏLVƏTLİK – AŞKARLIQ *Xəlvətlik* idi (Mir Cəlal); Fikir *aşkarlığı* onun ifadə olunmağında asılıdır.

XƏSİS – BƏDXƏRİS *Xəsisdən* alınan yumurtanın sarısı olmaz (Ata. sözü); *Bədxərdir*, ona pul vermək olmaz.

XƏSİS – COMƏRD Bu *xəsis* kişidən nə desən, çıxar (A.Şaiq); Mən sənin kimi *comərd* ola bilmərəm ki (A.Şaiq).

XƏSİS – SƏXAVƏTLİ *Xəsis* pulludur, nə tövr çıxarsaq halaldır (Ə.Haqverdiyev);

Əli, sən çox *səxavətli* və yaxşı oğlansan (C.Əmirov).

XƏSİSLİK – BƏDXƏRCLİK Həç vaxt *xəsislik* etməyin (M.S.Ordubadı); *Bədxərcəliyə* çoxdan bələdəm (“Azərbaycan”).

XƏSİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Rəhm-sizliyi və *xəsisliyi* mütəfəkkirlər dəliliyin bir növü bilmişlər (M.Talıbov); Ev sahibinin səfərbəkliliyini, *səxavətliyi*ni hiss etdik (“Ulduz”).

XƏSTƏ – SAĞLAM Biri *xəstədir*, biz *sağlamıq* (M.Talıbov); Düşündüm: insan *xəstələndir* də, *sağalar* da (R.Rza).

XƏSTƏLİK – SAĞLAMLIQ Mən yorğun və ac idim, çox əziyyət və *xəstəlik* çəkmişdim (M.Talıbov); *Sağlamlıqdan* başqa bir şey aramaq nahaqdır (Mir Cəlal).

XƏYAL – HƏQİQƏT Bu bir *həqiqətdir*, deyildir *xəyal* (S.Rüstəm).

XƏZAN – BAHAH Süleymanam, bilir ələm, *xəzanla* yoxdur işim; Məhəbbətin gülişindən doğan *baharım* var (S.Rüstəm).

XƏZRİ – GİLAVAR Nə *xəzri*, nə *gilavar*; Xəzər qoyub başını; Bakının sinəsinə yatıb (R.Rza).

XİFFƏT – FƏRƏH *Xiffəti* qeyrətli edər (Ata. sözü); Qızı *fərəh* qarışıq təəcübü büürdü (S.Qədirzadə).

XİFFƏTLƏNMƏK – FƏRƏHLƏNMƏK Oğlunun dərdini çəkməkdən yazıq arvad *xiffətlənmişdir* (“Azərbaycan”); Bu sual Leonrdi *fərəhləndirdi* (S.Qədirzadə).

XİLAF – DOĞRU Tənqid hər kəssə aid olsa da, müəllifə *xilaf* işdir (Mir Cəlal); Sərimək nodir, *doğru* sözümdür (M.İbrahimov).

XİLAS – MƏHV Əsarət zəncirlərinə kəsib *xilas* edək (S.S.Axundov); Gənc Şahbaz bəyin nəslini qırıb, yer üzündən *məhv* edək (S.S.Axundov).

XİLASKAR – ZÜLMKAR Baxmayıb cəminin ağırlarına *xilaskar* atamın öpdü üzündən (H.Hüseynzadə); *Zülmkardır*, qəddardır, heç kəssə rəhmi gəlmir.

XIRDA – BÖYÜK *Xirda* uşaqlar da görək məktəbə getsinlər (Ə.Haqverdiyev); Maral

hələ kiçik yaşlarından *böyük* arzularla yaşayırdı (S.Qodirzadə).

XIRDALAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Daşlara nə var ki; Yüz öyil, yüz diköl; Sürtlüb *xırdlaş*, ol hamar (R.Rza); Gözləri elə bil *iriləşmişdi* (S.Qodirzadə).

XIRDALI – İRİLİ Bir dünya var, kainatın bir hissəsi; *İrili*, *xırdalı* məmləkətlərə doğru (R.Rza).

XIRDALIQ – BÖYÜKLÜK Səhbət meyvənin *xırdalığı* və ya *böyüklüyündən* çox, şirinliyindən gedir (“Azərbaycan”).

XOF – CƏSARƏT Yoxsa gərçə Ədilin sözündən *xofa* düşmüşsünüz (S.S.Axundov); İş adından *cəsarət*, qeyrət tələb edir.

XOFLANMAQ – CƏSARƏTLƏNMƏK Soldat Ostapenkonun hərəkətindən *xoflanmışdı* (Mir Cəlal); Və nəhayət, bir gecə qız *casarətlənib* ona tanış yollarla cəbhəni keçərək qaçdı (S.Qodirzadə).

XOFLU – CÜRƏTLİ Sən də dönmüsən lap o *xoflu* xəlifəyə, hər şeydən qorxursan (M.İbrahimov); Əvvəlincə dəfədən sübut elə ki, örndən qat-qat *cürətlisən* (M.Hüseyn).

XOŞBƏXTLİK – ZÜLM Sizin kimi adamları qurtarmaq mənim üçün *xoşbəxtlikdir* (S.Vəliyev); *Zülm* həmçinin şər əməlidir (Ə.Haqverdiyev).

XOŞQILIQ – AMANSIZ Düşməno *amansız* ol; dosta *xoşqılıq* (R.Rza).

XOŞLAMAQ – PİSLƏMƏK İndi Fatmaniso xala elə bilir ki, sən *xoşlayıbsan* (Ə.Haqverdiyev); İş-i-güc elə onu-bunu *pisləməkdir*.

XOŞLUQ – PİSLİK Mən mağaraya girib; Cüməyə yalvarıram; Əgər *xoşluq* ilə gəlsə heç (A.Şaiq); *Pislik* onun ölində bir qurtum su içmək kimi bir şeydir.

XOŞLUQLA – ZORLA *Xoşluqla* gəlməso, o vaxt *zorla* və güc ilə durub ayaqlarını da tərpedərəm (A.Şaiq).

XOŞSİFƏT – MİSMİRİQ *Xoşsifət*, zarafətli, bəmöz kişidir (Ə.Vəliyev); İncidən, *mismirigina* dəyən odur... (M.İbrahimov).

XUDBİN – TƏVAZOKAR Bu bir az da deyosən *xudbindir* (M.İbrahimov); *Təvazokar*, ağıllı bir qızıdır (“Ulduz”).

XÜBAR – CÜNUN Sən bir varlı, mən bir fəqir, sən bir *xübar*, mən bir *cünun* (C.Cabbarlı).

XÜLYA – REAL Birinin görürsən ki, başında *xülyası* var (S.Rüstəm); Yazıçı *real* hadisələri qələmə almışdır.

XÜSUSİ – RƏSMİ Hərgah *xüsusi* kağıza qulaq asmasa, onda *rəsmi* təliqəni verərsən (Ə.Vəliyev).

XÜSUSİ – ÜMUMİ Səttar xanla Bağır xan qalxıb *xüsusi* otağa keçdi (M.S.Orudubadi); Bağır xanın öyləşdiyi *ümumi* otağa girdik (M.S.Orudubadi).

XÜSUSİYYƏTÇİLİK – KOLLEKTİVLİK Yoxsa “mən aldım, işini düzəldim, ortadan çıxıdım, qalanların canı çıxsın, nə vəcima” demək *xüsusiyyətçilik* və əclaflıqdır (M.İbrahimov); *Kollektivlik* hər şeyi həll edir.

İ

İBARƏLİ – SADƏ Armudboğaz, şişbiğ satıcının belə *ibarəli* nitqindən baş açmayan Leylək istər-istəməz əsəbiləşdi (S.Rəhimov); Tamaşaçılar onun *sadə* nitqinin təsiri altında dirlər (“Ulduz”).

İBLİS – MƏLƏK Ədavət toxumu səpmək üçün siz; Gah *mələk* oldunuz, gah da bir *iblis* (S.Rüstəm).

İBTİDAİ – MÜASİR *İbtidai* alətlərlə qazıldığı üçün baltanı çıxartmaq sən dəyəcə böyük əhəmiyyət kəsb edir (M.Hüseyn); Məsələn, sizin *müasir* quruluşdan narazı olduğunuzu mən çoxdan biliyəm (M.Hüseyn).

İCTİMAİ – XÜSUSİ *İctimai* və *xüsusi* təsərrüfatlar arasında fərq qoymaq lazımdır.

İÇ – BAYIR Əvvəl evin *içi*, sonra *bayırı* (Ata. sözü).

İÇ – ÇÖL *İçim* özümü yandırır, *çöldüm* sizi (A.Məmmədov).

İÇƏRİ – BAYIR *Bayırı* kaşı-çini, *içəri*si toyuq hini (Ata. sözü).

İÇMƏK – TÖKMƏK Kim *İçməso*, yaxasına *tökəyik* (Mir Cəlal).

İDBAR – GÖZƏL Rədd ol qapıdan, ağılama zar-zar, dilənçi! Vaqqıldama bayquş kimi *İdbar*, dilənçi! (M.Ə.Sabir); Özüntüz *gözəl* və göyçəkşiniz (C.Əmirov).

İDBAR – İQBAL Sübh söndü şəb ki, xələq qəbilə idi bir çıraç; Gecəki *İqbal* gör, gündüzdəki *İdbar* bax! (M.P.Vaqif).

İDDİALİ – BAŞİAŞAĞI Nə soxulmuşan araya, a başibəlalı, fələ?! Nə xəyal ilə olubsan belə *İddiali*, fələ?! (M.Ə.Sabir); Onun heç köslə işi yoxdur, *başışağı* adamdır.

İDEAL – ÇİRKİN Ən *İdeal* adamlardan biri də Ramizdir. Osmanlı işğalçıları *çirkin* məqsədlərini xalqa izah edirdi (M.Hüseyn).

İDXAL – İXRAC Hazırda ölkəmiz... dərman maddələrinin *İdxalından* tamamilə azad olmuşdur (R.Əliyev); Sonayələdirmə hələ başa çatdırıldığı zaman biz xammal və

veyinti məhsullarını *İxrac* edən bir ölkə idik.

İDRAKLİ – SƏFƏH Sən *İdraklı* olduğun üçün bildirdim ki, sözümlə tez anlayacaqsan (C.Cabbarlı); Hansı *səfəh* oğlu bundan sonra qaymaq satar (Mir Cəlal).

İDRAKSIZ – DÜŞÜNCƏLİ *İdraksız* bir kütlənin səfəh qorxaqlığına, qurban olub gedir (C.Cabbarlı); Özü də ağıllı, *düşüncəli* uşaqdır (M.Hüseyn).

İFRİTƏ – GÖZƏL O *İfritə* qadının alçaq fitnəsini hamımız başa düşdük (M.Hüseyn); Babaxanın oraya yolu düşür, belə *gözəl* bir qızın yayın istisində tarlada çalışan görür (Mir Cəlal).

İFRİTƏ – HƏYALİ Elə qarı qapını örtək dəyişilib oldu bir küpəgöyrən *İfritə*, cadu (Nağıl); *Həyali* qızıyar, həyasız ağarar (Ata. sözü).

İĞTİŞAŞ – SÜLH Hər yerdə *İğtişaş*, hər yerdə üsyan; Alovlu nəğmələr ucalar göyə (S.Rüstəm); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

İXTİLAF – BİRLİK Hər kiçik *İxtilaf* ailəni pozarsa, onda nə olar? (Mir Cəlal); *Birlik* lazımdır bizə! (M.Hüseyn).

İXTİYAR – GƏNC Qızlar, gəlinlər sevinir, uşaqlar, *gəncilər*, *İxtiyarlar* sevinir, bütün kainat belə sevinirdi (C.Cabbarlı).

İXTİYARLIQ – GƏNCLİK *İxtiyarlıq* ölümün qonşusudur (H.Cavid); Təhqir olunmuş *gənclik* vüqarını müdafiə edərək, əsəbi və titrək barmaqlarımla ağzıma gələni yazdım... (Mir Cəlal).

İKİBAŞLI – AYDIN Qaras *İkibaşlı* söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir-birindən soyuq ayrıldılar (M.İbrahimov); Bu o qədər *aydın* və *sadə* bir həqiqətdir ki... (M.Hüseyn).

İKİDİLLİ – SƏMİMİ Yox böylə *İkidilli*, yaman üzlü cəfakar; Bir zərər utanmaz! (M.Ə.Sabir); ...Püstəxanımınla *səmimi*

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK

salamlaşandan sonra onları yerbəyər elədi (M.Hüseyn).

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK Səs *ikiləşdi*, üç oldu, sonra tamam kəsildi (G.Hüseynoğlu); Ədham bilirdi ki, Səlim *təklənəndə* öz təsir gücünü xeyli itirir, çaşır, təntəyir (B.Bayramov).

İKİLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Teymurla Güldöndə *ikilikdə* qalmışdılar (H.Seyidbəyli); *Təklilikdə* heç nə eləyə bilməzən (“Ulduz”).

İKİMƏNALI – AÇIQ Pərdəli, *ikimənali* danışıqlardan da xoşum gəlməz (Ə.Vəliyev); Əsil etika *açıq* danışmağı sevir (M.Hüseyn).

İKİTİRƏLİK – BİRLİK Kəndə *ikiti-rəlik* salıb; Pırolı getdi; İstəyincə paşalıq (M.Rahim); Güc *birlikdədir* (Ata. sözü).

İKİÜZLÜ – SƏMİMİ Siz bağışlayın, yoldaş Məddəd, bə Tarıverdi xalis *ikiüzlüdür* (S.Rəhimov); O çox *səmimi* yoldaşdır.

İKİÜZLÜLÜK – SƏMİMİLİK *ikiüz-lülük* qorxudan omələ gələnin bir xəstəlikdir (M.Hüseyn); Xüsusən Nazim Hikmətlə olaqədar yazılmış səhifələrdə *səmimilik* və dəqiqlik xüsusi nəzərə çarpır.

İQRAR – İNKAR İkidir gərçi pəriçöh-rələrin küftarı; Bir imiş bunların *ıqrarı* ilə *inkarı* (Q.Təbrizi).

İLHAMLI – SÖNÜK S.Vurğunun dərin *ilhamlı* lirikası... mədəniyyətimizin qızıl fonduna daxil olmuşdur (M.Hüseyn); “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetinin son nömrəsində gedən seirlərin bir qismi *sönükdür*.

İLQI – SOYUQ Günəşin ilk *iltiq* şüaları sularda oynayırdı (S.Vəliyev); Bu nadir möcüzə, hiss edər *soyuğu*, istini (R.Rza).

İLİQLIQ – SOYUQLUQ İstilər çökəlmişdi, lakin havada xoş *iltıqlıq* var idi (Çəmənzəminli); Bu sualların buz *soyuqluğunu* Məryəm bütün bədəni ilə hiss etdi (Elçin).

İLK – AXIR Dünyada hər könül yüksəliş arar; Varlığın *nə ilki*, *nə axırı* var (S.Vurğun).

İLLƏTLİ – SALAMAT Bədəniniz moriz və *illətli* hissəsi *salamat* olan hissəsi

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK

kömək özünə ağırlıq və əziyyət verir... (F.Köçərli).

İNAD – ÜZÜYOLA Gülsəbahın atası çox *inad* adamdı (Ə.Vəliyev); Kasıbsan, *üzüyo-lasan*, işləyənən (Mir Cəlal).

İNADCIL – SADƏLÖVH *İnadçı* qızın da başına görün nə gəldi (G.Hüseynoğlu); Yeşə bu *sadələvh* adamın beynəlxalq vəziyyətə tanış olmasına heyrət edərkən düşündü (S.Vəliyev).

İNADKAR – ÜZÜYOLA O da bilir ki, sən *inadkarsan* (S.Vəliyev); Qıraqdən qulaq asan, lakin onu görməyən adam güman edirdi ki, kabinetdə Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, sakit bağca uşağı var (Mir Cəlal).

İNAMSIZ – ETİBARLI *İnamsız* hərə-kətləri bizi tənqədirdi. Öz ətrafımıza *eti-barlı* adamlar yığıraq (S.Vəliyev).

İNAMSIZLIQ – ETİBARSIZLIQ Axı bu *inamsızlıq* nədən irəli gəlir? (İ.Şıxlı); Bizim yanımızda öz *etibarlılığını* itirmişdir (“Azərbaycan”).

İNCƏ – KOBUD Arvadım, arvadım, sən bir qədər *incə* sözlər öyrənsəydin, heç zərər görməzdin (C.Cabbarlı); Mən burada *kobud* bir səhv buraxdım (Mir Cəlal).

İNCƏ – SƏRT O qanadlı gəncin sado; Təmiz, *incə* ruhu vardı (N.Rəfiyyəli); Buna görə də ağzından ara-sıra *sərt* sözlər də çıxırdı (M.İbrahimov).

İNCƏLİK – KOBUDLUQ Gözəllik, *incəlik*, sevgi, vəfa insandan ayrılmaz (S.Rüstəm); Mən onun hərəkətində bir *kobudluq* hiss edərəm.

İNCƏLİK – QABALIQ Düzü belədir, hər halda bu *incəliyi* nəzərə almaq lazımdır (M.Talibov); İncəli hər *qabalıq* sənətdən (H.Cavid).

İNCƏLMƏK – KÖKƏLMƏK Hərzəvi hədyan oxumaqdan; *İncəldi* uşağım (M.Ə.Sabir); Bəlkə, heç *kökəlməyəcək* (S.S.Axundov).

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Ürəyim çocuq kimi *incəlmiş*; Nəhayət, səni tapdım (C.Cabbarlı); Hər gün əsəbiləşir, ürəyi *sərtləşmişdir*.

İNCİK – RAZI

İNCİK – RAZI Nəhayət, Səlim ağa özünü *incik* yerinə qoydu, silkinib ayağa durdu (M.İbrahimov); Sara isə müdirin iltifatından *razı* idi (Mir Cəlal).

İNCİKLİK – RAZILIQ Zoranın sifətində dərhal *inciklik* olaməti göründü (S.Vəliyev); Arvad *razılıq* verib, kəbin də kəsilib (Mir Cəlal).

İNCİTMƏK – BARIŞMAQ Fatma babasının sözündən *incimədi* (Çəmənzəminli); *Barışmaq*, böyük və alıcənab işdir (M.Hüseyn).

İNDİ – ƏVVƏL *İndi* məftülə ehtiyac yoxdur (Çəmənzəminli); Məftül bundan çox *əvvəl* götürülmüşdü (Çəmənzəminli).

İNDİ – İNİŞİL Onlar *indiyə* xoşbəxt yaşayırdılar (Ə.Vəliyev); Axı Əlyar *inişil*; Bir ay Bakıda yatdı (B.Vahabzadə).

İNDİ – SONRA *İndi* belələri tapılmaz (C.Əmirov); *Sonra* hamıya müraciətə soruşdu (C.Əmirov).

İNDİDƏN – DÜNƏNDƏN Rüstəm kişi elə *indidən* müavinə itaətdə saxlamayı qərara aldı (M.İbrahimov); *Dünəndən* hamı onun yolunu gözləyir.

İNDİKİ – SONRAKI *İndiki* makinalar ən uzaq dalgaların səsini alaraq kağız üzərinə qeyd edir (Çəmənzəminli); *Sonrakı* günlər daha fərəhli olacaq (“Azərbaycan qadını”).

İNKİŞAF – TƏNƏZZÜL Azərbaycan xalq təsərrüfatının həlledici sahəsi olan neft sənayesi sürətlə *inkişaf* etmişdir. Al, mən bu dildə seyr oxumağa *tenəzzül* etməyəm! (M.Hüseyn).

İNSAFLI – KAFİR Görürəm çox *insafli* oğlansan (A.Şaiq); Yüzbaşı yaman *kafir* imiş (Mir Cəlal).

İNSANİ – HEYVANİ C.Cabbarlının qəhrəmanları nəcib *insani* hissələrə malikdirlər (M.Arif); Başqa bir roman isə *heyvani* hissələri tərənnüm edir (Ə.Şərif).

İNSANLIQ – BARBARLIQ Rəşidin bu *insanlıq*ı və hümmətini hər kəs bildi (İ.Musabəyov); Mən belə *barbarlığa* dözmərəm (C.Cabbarlı).

İRİLİK – XIRDALIQ

İNTİM – AŞKAR Jandarm roisi hər bir kəlməsini az qala *intim* bir ifadə ilə deməyə çalışır (M.Hüseyn); Mənim işim *aşkar*dır.

İNTİZAMLİ – NADİNC Daima *intizamli*, səlqiqli olan Talib İsayev hər bir işçiyə, hər bir tapşırığın yerinə yetirilməsinə tələblərlə yanaşı adam idi (C.Əmirov); Yaman *nadinc* uşağıdır (“Ulduz”).

İNTİZAMSIZ – TƏRBİYYƏLİ [Qoşqar:] Bilirsiniz ki, mən *intizamsız* adam deyiləm... (İ.Hüseynov); Deyəsən o çox *təbiiyyəli* yoldaşdır.

İRADƏLİ – QORXAQ Sən çox *iradəli* adamsan (M.S.Ordubadı); Mənə ağıl gətirmə, *qorxaq!* (M.Hüseyn).

İRADƏLİLİK – QORXAQLIQ *İradətlikdə* heç kəs Səlimə çatmaz (“Ulduz”); Bu *qorxaqlıqdır*, yoxsa cinayət? – deyə o, komandirin gözəlirinin içinə baxa-baxa soruşdu (M.Hüseyn).

İRADƏSİZ – CÜRƏTLİ Zeynal *iradəsiz* bir gəncdir (S.Hüseyn); Fəriz evimizə gələndən mənə *cürətli*, qorxmaz bir oğlan kimi təsir bağışlamışdır (Y.Əzimzadə).

İRADƏSİZLİK – CƏSARƏTLİLİK *İradəsizlik* etsə, özünü məhv edə bilər (Z.Xəlil); Pəri xala bir az da *cəsarətlik* göstərüb müəllimlərin xahişini xatırladı (M.İbrahimov).

İRƏLİ – SONRA O məndən bir-iki saat *irəli* gəldi (N.Vəzirov); *Sonralar* xatirələr bizi öz qucağına aldı (Y.Əzimzadə).

İRİ – BALACA Onun *iri*, qara gözləri parlayır, yanırı (C.Məmmədov); *Balaca* şəhərin küçələrini duman bürümüşdü (Çəmənzəminli).

İRİ – XIRDA Bir sürü *xırda* və *iri* yaşlı uşaqlardıq (S.Hüseyn).

İRİLƏŞMƏK – BALACALAŞMAQ Səfiqlük böyün gözələri *iriləşib* oynamağa başlayırdı (M.İbrahimov); Həmin şöklin öndə qubernator lap *balacalaşır*... (İ.Şıxlı).

İRİLİK – XIRDALIQ Bu *irilikdə* mirvari... heç Xəta padşahının xozinasında da tapılmaz (S.S.Axundov); Almanın *xirdalığına* baxma, çox şirindir.

İRİŞMƏK – AĞLAMAQ

İRİŞMƏK – AĞLAMAQ Ramazanov mənə yaxınlaşdı, mənə tanıyıb, yalandan *irışdı* (S.Rəhman); Uşaq da yadına salıb *ağlayır* (Mir Cəlal).

İSİN MƏK – SOYUMAQ Qüvvətimiz, ümidimiz, arzularımız möhəbbətlə *isinnmişdir*... (Ə.Məmmədخانli); ...Mənə tərəf çevrildə *soyuyub* ayazıyır, elə bil ki, üstümə qar-yağış tökəcək (M.İbrahimov).

İSİTMƏ – ÜŞÜTMƏ Bədonimə *isitmə* goldi. Dünən gecədən bəri onu tərək etməyən *üşütmə* və qorxu rəf oldu (C.Əmirov).

İSLAQ – QURU Şən qəhqəhələrlə *islaq* otları arasında çiyələk dərib yeyirdilər (A.Şaiq); *Quru* qobu qırağı ilə olanda bağız qovluğu olan bir gənc yeriyirdi (Mir Cəlal).

İSLANMAQ – QURUMAQ Az keçdi, yəne güclü yağış başladı başdan; Bir anda bahar paltarın *islandı* yağışdan (S.Rüstəm); Səriyyə xala bağırmaq və ağlamaq istəyir, bacarmırdı. Sanki gözəlünün yaşı *qurumuşdu* (M.İbrahimov).

İSLATMAQ – QURUTMAQ Yağış *isladar*, gün *qurudar* (Ata. sözü).

İSMƏTLİ – NAMUSSUZ Görmüşdüm ağıllı, *ismətlili*, qoçaq; Manqabaşçısıydı, qoşəng gölindi (Ə.Cəmil); Bu *namussuzu* nə üçün qolları bağlı gətirmədin? (M.Hüseyn).

İSMƏTLİLİK – ƏXLAQSIZLIQ Özündə bir *ismətlilik* duyurdu. Şeir adına dinsizlik və *əxlaqsızlıq* dərsi verən bu kitab dünya üzü görməyə haqlı deyildir (M.Hüseyn).

İSMƏTSİZ – NAMUSLU Mənim sözümdə budur ki, ümumiyyətlə, heç bir millətin bərsində demək olmaz ki, filan millətin övərləri bictibar və *ismətsizdir* ("Molla Nəsrəddin") Qorxmə, bacın *namuslu*, ismətlili qızdır (S.S.Axundov).

İSRAFÇI – QƏNAƏTÇİ Bu hay-huy içərisində olanlar özləri də *israfçı* axmaqlar və bədbəxt vəhşilər kimi yaşayacaqlar (M.Talıbov); *Qənaətdir*, malının qədrini bilir.

İSRAFÇILIQ – QƏNAƏTÇİLİK Əgər keçmişdəki varlılar ifrat *israfçılıq* edirdilərsə,

İŞGÜZAR – TƏNBƏL

bunu öz eys-ışrotları üçün öz evlərində *əcirdilər* (M.Talıbov); Hər bir işdə *qənaətçilik* olmalıdır.

İSTEDADLI – KÜT Hər ailənin öz *istedadlı* israfçısı vardı (C.Məmmədov); Kəs səsinə köpək... Beyniniz *kütdür* (S.Rüstəm).

İSTİ – AYAZLI Yayın *isti* günləri idi (S.S.Axundov); *Ayazlı*, şaxtalı bir qış axşamı; Yeddi yoldaş olub yola düzəldik (S.Vurğun).

İSTİ – SOYUQ Yaramaz uşaq yamanca mənim *isti* aşımə *soyuq* su qaldı (S.Hüseyn).

İSTİBƏD – SƏADƏT Yoldaşlar, *istibəddə* pəncəsində işləyən yüz minlərcə işçilər baş qaldırmadadır (Çəmənzəminli); Odlar yurdunun *səadətli* sənin, mənim *səadət*imdir (M.Hüseyn).

İSTİQANLI – SOYUQQANLI İyirmi dörd yaşlı, canı-başı sağlam, *istiqlanlı* bir oğlan özünü nə qədər saxlayacaqdı (M.İbrahimov); Lakin Rəna *soyuqqanlı*, möhkəm idi, tələsmir, nişan alaraq vururdu (C.Məmmədov).

İSTİLİK – SOYUQLUQ Alınmda bir *istilik* hiss edər-ətməz gözlərimi açdım (M.S.Ordubadı); Azacıq sonra isə həmin *soyuqluq* isindi (İ.Şixli).

İŞCİL – TƏNBƏL Pah, insan da belə *işcili* olar? (Mir Cəlal); Hər öyrinin, *tənbəlin* xan qızı kimi başına dolanmayacağı ki?.. (M.İbrahimov).

İŞCİLİK – TƏNBƏLLİK *İşcillikdə* olmasın qoy onların misli heç (M.Rahim); Səni kəndə qaçmağa məcbur edən *tənbəllikdir* (Z.Xəlil).

İŞGƏNCƏ – KEF O bu *işgəncədən* qurtarmaq üçün düşünür, fürsət gözləyir (S.Vəliyev); Cibim dolu, *kefim* saz idi (Mir Cəlal).

İŞGƏNCƏLİ – NƏŞƏLİ Bizim gözlərimiz önündə uzun, *işgəncəli* bir insan höyətli gəlib keçir (M.Hüseyn); Yuxusunda *nəşəli* günlərini görüb ağzı salınır.

İŞGÜZAR – TƏNBƏL Küçə sürətlə ora-bura gedən, *işgüzar* adamlarla dolu idi (S.Rəhman); Məddəd "*tənbəl*" sözünü

İŞGÜZARLIQ – BACARIQSIZLIQ

deyəndə Güldənəy elə goldi ki, onu ilan çaldı (Ə.Vəliyev).

İŞGÜZARLIQ – BACARIQSIZLIQ O, Məşədbəyinin *işgüzarlığını*, möhkəmliyini, Məşədbəy isə onun kəsərli yazı üsulunu bəyonırdı (M.Hüseyn); Onun *bacariqsızlığı* bərədə sonra danışıraq.

İŞGÜZARLIQ – TƏNBƏLLİK Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal); Bağban əmi, özün demirdin ki, çox yatmaq *tənbəllik* əlamətidir (Y.Əzimzadə).

İŞİQ – QARANLIQ *İşiq qaranlıqla*, kəddər fərəhlə; Ayırlıq görüşlər bir yerə düşdü (H.Hüseynzadə).

İŞİQ – ZÜLMƏT Qalır və birdən-birə ona elə gəlir ki, qarşısında daha iki tələbəsi yox, *işiq* *zülmət* dayanmışdı (G.Hüseyn-yözlü).

İŞİQLIQ – QARANLIQ Ay səni görüm, *işiq* *lıqla* çıxasan! (M.Hüseyn); ...Ərinin gələ-cəyini, *qaranlıq* təleyini düşünürdü (Mir Cəlal).

İŞİLDAMAQ – SÖNMƏK Elektrik lampaları axşamın dumanları içərisində sönük bir parıltı ilə *işildayırdı* (Q.İlkin); Ağsaqqal kişi çubuğunu *söndürdü* (Mir Cəlal).

İŞLƏK – TƏNBƏL Siz Əhməd Soltanzadə kimi *işlək* adamı bəyonmirsiniz. (M.Süleymanzadə); İş görməkdə *tənbəl*, amma yeməkdə alıcı qəşdur.

İŞLƏMƏK – AVARALANMAQ İşçilər istiyə baxmadan od kimi *işləyirdilər* (Mir Cəlal); Ona iş demə, elə qoy *avaralansın* ("Ulduz").

İŞLƏMƏK – DAYANMAQ Sanki Fərhadın ürəyi elə bu an *işləməyə*, onun vücudu bu dəqiqə hərəkət etməyə başladı (Ə.Vəliyev); Elə bil birdən ürəyi *dayandı*.

İTİ – KÜT Qılıncdan *itidir* qələmin, sözün... (S.Rüstəm); O indi aciz və *küt* bir mətbəx bacağı deyil, sınaqlardan çıxmış kəsərli bir qılınc idi (Mir Cəlal).

İZTİRABLI – XOŞBƏXT

İTİ – YAVAŞ Ancaq Məzlum üsulluca restoranı tərək etdi, *iti* addımlarla buradan uzaqlaşdı (E.Sultanov); *Qız yavaş* addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn).

İTİGÖZLÜ – FƏRSİZ Onu, o *itigözlü*, girdə və gülürlü müəllimi kim tanıdır, kim əzizləmir? (Mir Cəlal); *Fərsiz* qoyunu qurd yeyər (Ata. sözü).

İTİLİK – KÜTLÜK Bacağı *itiliyi* və ya *külliyyə* ancaq bir şeyi doğrmaq zamanı bilinir.

İTİRMƏK – QAZANMAQ Lap balaca yaşlarında o, ata və anasını *itirmişdi* (M.İbrahimov); Xalq qız verib quda *qazanar*, biz qız verib quda qazandıq (Ata. sözü).

İTİRMƏK – TOXTAMAQ Lyudmila özünü *itirdi* (C.Əmirov); Polad birdən sarsılıb yıxılan kimi olur. Ancaq tez özünü *toxtadır* (M.Hüseyn).

İTTİFAQ – AYRILIQ Pozulmaz bu qarışıqlıq, pozulmaz bu *ittifaq* (S.Rüstəm); Yaddır eşqimizə *ayrılıq*, ölüm (S.Rüstəm).

İTTİFAQ – TİFAQ Susdu bülbüllərin nədən, orman?! Pozdumu *ittifaqını* o xəzan? (A.Şaiq); Aralarına *tifaq* düşdü.

İYRƏNC – GÖZƏL Salman haləvəlib pörtörək, eybəcər və *iyrənc* şəkəle düşdü (M.İbrahimov); O *gözəl* nəğməni oxusana! (M.Hüseyn).

İYRƏNC – NAMUSLU Mən səno söz verdim, artıq bu *iyrənc* yolu təqib etməyəcəyəm (M.S.Ordubadı); Lakin mən hər şeydən əvvəl *namuslu* bir atanın oğluyam (M.Hüseyn).

İZTİRABLI – RAHATLIQ Bu, gənciyin ilk *iztirabı* idi (S.Vəliyev); O ölmüş olsa da, bu vicdan əzabı mənə ömrüm boyu *rahatlıq* verməyəcəkdi (M.Hüseyn).

İZTİRABLI – XOŞBƏXT Yox, demədirçəldik, yəne yeridik; Eşqin *iztirabı*, çətin yolunda (S.Rüstəm); Ah, sən *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

Kk

KAFİ – PİS Güclü *kafi* qiymət alırdı (İ.Förzəliyev); Dörsələrindən *pis* qiymət alır (“Azərbaycan”).

KAFİR – MÜSƏLMAN De, sən hara? Rusiya hara? Yoxsa satılmışsan o *kafir*lərə? (S.Vurğun); Yoxsa *müsəlmanlar* şəhərə giriblər? (Mir Cəlal).

KAFİTAR – CAVAN Deyirlər ki, ay *kafitar*, bizim qızımız qırmızı saqqallı qoca kişinin tayıdır? (Ə.Haqqverdiyev); *Cavan* adamsan, nə çoxdur or, birinə qoşulub gət-sənə? (Mir Cəlal).

KAL – YETİŞMİŞ ...*Kal* meyvələrdən dərib ağzına atır... (M.İbrahimov); Ağaclar *yetmiş* sarı, dolu, sulu, şirin armudu ehmliləcə yerə buraxırdı (Mir Cəlal).

KALAFƏ – DÜZ Qaralır daxmanın *kalafə* yeri; Dəstə şərqişilə çökülür geri (S.Vurğun); Onlar dərin bir həyəcanla *düzə* sarı baxırdılar (M.Hüseyn).

KALAFƏLİQ – DÜZƏNLİK – O dağın dibində saraylar tikilmiş, indi *kalafəliqləri* qalib (M.Süleymanlı); O, *düzənləyin* adı qılncıdır, çaxdıgımız yol sarı yoldur (M.Süleymanlı).

KALLAŞMAQ – AÇILMAQ Getdikcə onun səsi *kallaşdı* (F.Körimzadə); Birdən səsi *açıldı* (“Ulduz”).

KAMALLI – SƏFƏH Bu oğlan *kamallı* oğlandı (S.S.Axundov); Çox *səfəh* adamdır ki, dirilib (Mir Cəlal).

KAMALSIZ – AĞILLI Mən onlara, ağlısız, qabiliyyətsiz, *kamalsız* adam deyə bilərdim (Ə.Haqqverdiyev); Güllər *ağullı* və bacarıqlı qızıdır (M.İbrahimov).

KAMİL – NÖQSANLI *Kamil* insan kamalından bəlli olar (Ata. sözü); Hələ o özünü *nöqsanlı* bir şəxs kimi tanıtmışdır (“Azərbaycan”).

KAMİLLİK – SƏFƏHLİK Dedilər *kamilliyin*, hürufiliyin yeri zındandır

(F.Körimzadə); Bu da sənin *səfəhliyindir* (“Azərbaycan”).

KARLI – ZƏRƏRLİ Zaman şuluqluq, qışqabağı bir *karlı* iş yox, filan yox! (Mir Cəlal); *Zərərlı* işdir, mən ona qol qoya bilərdim (“Azərbaycan”).

KASAD – GƏLİRLİ Hacı nə bizim bazarımız *kasaddır* və nə də puldan çətinlik çəkirik (Ə.Haqqverdiyev); Alverimiz *gəlirlidir*.

KASADLAŞMAQ – VARLILIQ Çit bazarı *kasadlaşmışdı*, ya pul tərəfindən çətinlik çəkirsiniz? (Ə.Haqqverdiyev); İşim yaxşıdır, alverimiz pis deyil, *varlanırıq* (“Ulduz”).

KASIB – DÖVLƏTLİ İndi böyükdə baxıb görürəm ki, *dövlətli* ilə *kasıbın* arasında böyük fərq var (Ə.Haqqverdiyev).

KASIB – VARLI – Dünyadır, ay Soyalı xala! Biri varlı olar, o biri *kasıb* (Mir Cəlal).

KASIBLAŞMAQ – VARLANMAQ Var-yoxu əlindən çıxıb, *kasıblaşdı* (“Azərbaycan”); Baloğlan *varlanmaq* üçün daima müxtəlif yollar axtarıb tapmaq haqqında düşünürdü (C.Əmirov).

KASIBLIQ – VARLILIQ Üzündən, gözündən *kasıblıq* yağır (B.Vahabzadə); *Varlılığa* tolosən, yoxsulluğa tez düşür (Ata. sözü).

KEÇİNMƏK – YAŞAMAQ Arvadın ürəyi titrədi və gördü ki, gəlin “körpə”sini bağına basaraq *keçmişdi*... (İ.Şıxlı); Bu dünyada *yaşamaqdan* şirin bir şey ola bilməz (S.Rəhimov).

KEÇMİŞ – İNDİ Çiçəklinin nə *keçmişinə*, nə *indisinə* yaraşır (Ə.Vəliyev).

KEÇMİŞ – İSTİQBAL Mən öz *keçmişinə* heykəl yonmağı; Alnına yazdıran oğullardanam... (M.Araz); Oğlanlarının *istiqbali* haqqında da Hacı Volinin müəyyən planları və prinsipləri var idi (Çəmənçömlü).

KEÇMİŞ – MÜASİR Xatırlayın; *keçmiş* və *müasir*; fironları (R.Rza).

KEF – KƏDƏR *Kef* məclisini qoyaq sonraya (A.Şaiq); Gəlməsin üstümüzdə dalgası dördin, *kədərin* (S.Rüstəm).

KEF – QƏM Görünür, ikimmiş dünyada vətən; Biri zalımların *kef* yuvasıdır; Biri məzlumların *qəm* havasıdır (S.Vurğun).

KEFCİL – KƏDƏRLİ *KefcİL* adamlar, heç kefdən qalmır (“Azərbaycan”); Səttar xan olduca düşüncəli və *kədərlı* idi (M.S.Ordubadı).

KEFLƏNMƏK – AYILMAQ Səni içirdib *kefləndirmək* istəyiorəm (S.Qədirzadə); Çaxır boçkası kimi doldurub qarnını, üç gün *ayılmaz* (S.Rəhman).

KEFLİ – AYAQ Bolkə... bolkə *keflisən?* (C.Əmirov); Bu başlarla aşıq-aşıq oynayan; Çevik əldə, *ayıq* başda nə günah (M.Araz).

KEFSİZ – SAZ Sorvər, bu gün səni çox *kefsiz* görürəm, nə olub məgər? (Ü.Hacıbəyov); Qurban götür kəs məni; Qənərədən əs məni; Al könlümü, *saz* eylə; Sənün üstə bəs məni (Bayatı).

KEFSİZLƏŞMƏK – YAXSILAŞMAQ ...Atanın da gözünə görün, bir az *kefsizləyib* (M.İbrahimov); İstirahətdən sonra xəstənin vəziyyəti xeyli *yaxşılaşmışdı*.

KƏBİN – TALAQ Elə olan surətdə mənim özüm sizə yaxşı *kəbin* kəsdirərdim (Ə.Haqqverdiyev); Fövren bir molla çağırıb, vəkil ələ ki, get Mədinədə mənim arvadımın *talağını* ver (Mir Cəlal).

KƏC – DÜZ Hələ bir yol üzümə *kəc* baxmayıb (S.Qədirzadə); Adam gərək dost-tanışa *düz* baxa (“Ulduz”).

KƏCİNƏ – DÜZÜNƏ Ay arvad, mən ha *düzöldürəm*, sən məni tərsinə burur, *kəcinə* çəkirsən (Mir Cəlal); Sən *düzünə* danışsan, ona xeyir olar.

KƏCLİK – ÜZÜYOLALIQ *Kəclikdən* nə çıxar, *üzüyalıq* səni ucaldar (“Azərbaycan”).

KƏDƏR – SEVİNC Həm *sevinc*, həm *kədər* tutdu məclisi; İlk dəfə şair tək xeyalə vardım (H.Hüseynzadə).

KƏDƏRLƏNMƏK – SEVİNMƏK Bilmədi ki, bu *hala sevinisin*, yoxsa *kədərlənsin* (İ.Şıxlı).

KƏDƏRLİ – SEVİNCİLİ Bəli, o çox *kədərlı* idi (C.Əmirov); Mənə ümmən desələr; Azad süzən gomim ol; Səadətli, *sevincilı*, fərəhli ələməim ol (M.Rahim).

KƏDƏRLİ – ŞƏN Yadımdadır, oğlum, o gün həm *şən*, həm də *kədərlı* idi (A.Şaiq).

KƏHƏR – YABI *Kəhər* olmasın lap *yabi* olsun, mollaya bir at vacib idi (Mir Cəlal).

KƏLƏKBƏZ – SADƏLƏVH *Kələkbəz*, daha nə düşünürsən (A.Şaiq); Hani *sadələvh* çağım; Onlara inanırdım (C.Novruz).

KƏNAR – YAXIN Onun yanında *kənar* və *yaxın* adamlar toplaşmışdılar (“Azərbaycan”).

KƏNARDA – YAXINDA Salman yas-tıqlanaraq *kənarda* oturmuşdu (M.İbrahimov); Bu arada, *yaxında* dörd-beş ol şiddətli tapança atılır (H.Cavid).

KƏSƏ – DOLANBAC *Kəsə* yolla getsək, onlara çatırıq. Ciğir *dolanbac* yol kimi öyri idi, on addım qabağı görmək olmurdu (M.İbrahimov).

KƏSƏRLİ – KÜT O indi aciz və *küt* bir mətbəx bıçağı deyil, sınaqlardan çıxışlı *kəsərlı* bir qılnc kimi idi (Mir Cəlal).

KƏSİCİ – KÜT Baxışlar xəncər kimi *kəsicidir* (M.İbrahimov); Bu elə *kütdür* ki, heç yerə də qoymaz (S.S.Axundov).

KƏSİR – ARTIQ Gəl, gəl ki, yoxaldaq hər cəhbədə *kəsiri* (S.Rüstəm); Biy, ay kişi, məndə *artıq* heyvan nə gəzir (M.İbrahimov).

KƏSKİN – ZƏİF Sual *kəskin* və amansız idi (C.Məmmədov); Onun cavabları çox *zəif* idi (“Azərbaycan”).

KEÇKİNLƏŞMƏK – ZƏİFLƏSMƏK Nigərançılığın göstərdi getdikcə *kəskinləşdi* (S.Sorxanlı); Qızdırma ürəyi çox *zəiflədi* (M.İbrahimov).

KƏSKİNLİK – ZƏİFLİK İnsanların gözələrində, baxışlarında, hərəkətlərində dərhal diqqəti cəlb edən bir *kəskinlik* vardı (M.Hüseyn); Lakin təcümə işlərinin *zəifliyindən* çox narazıdır (M.Hüseyn).

KƏSMƏ – DOLAMA

KƏSMƏ – DOLAMA Buradan *kəsmə* enmək mümkün idi (S.Vəliyev); Adamlar həmin boşluq ətrafındakı yolla *dolama* gedəcəkdir (S.Vəliyev).

KİÇİK – BÖYÜK Nə *höyiün* yerini bilirsiniz, nə *kiçik* (C.Cabbarlı).

KİÇİK – YEKƏ İdealları *yekə*; Ürəkləri *kiçik* (R.Rza).

KİÇİKLİ – BÖYÜKLÜ 24 ölkə gözdin; *böyüklü, kiçikli* (R.Rza).

KİÇİKLİK – BÖYÜKLÜK Əlbəttə, olbətə, biz həmişə *kiçikliyinizdə* varıq (C.Cabbarlı); Başın *böyüklüyü* yiyəsinə donuz güldürər (Ata. sözü).

KİÇİLMƏK – BÖYÜMƏK Niyə *kiçildim*; Nə oldu birdən (İ.Tapdıq); Bunu, öziz ata, ona görə yazıram ki, bilson, mən daha *böyümüşəm* (S.Vəliyev).

KİFİR – GÖZƏL Həmişə *gözəl* qızlar *kifir* kişilər haqqında bu cür düşünlər (C.Əmirov).

KİFİRLƏŞMƏK – GÖZƏLLƏŞMƏK Arıqladıca *kifirləşir*. Siz isə gündən-günə cavanlaşırsınız, daha da *gözəlləşirsiniz* (C.Əmirov).

KİFİRLİK – GÖZƏLLİK – Yox canım! Qumru hara, belə *kifirlik*, neybətlik hara! (Mir Cəlal); Qırmızı paltar və üzünə tökülən qara zülflər qızın nazik bədəninə daha da *gözəllik* verir (Çomənzəminli).

KİFLİ – SAF Onda onun *kifli*, üfunətli düşüncələrində bitdən sirkəyədək nə desən tapırdı (Mir Cəlal); Mavi, *saf* sular sakit-sakit axırdı (S.Qədirzadə).

KİLİDLƏNMƏK – AÇILMAQ Dili *kilidləndi* (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

KİLİDLİ – AÇIQ Qapı *kilidli* idi. Onun başı *açıq* idi (Ə.Vəliyev).

KİLKƏLİ – TƏMİZ O qab *təmiz* deyil, dibi *kilkəlidir*.

KİN – MƏHƏBBƏT Qoy bu sonsuz *məhəbbət* günəş kimi var olsun! Onlara verməz əman *kininin* dalğaları (S.Rüstəm).

KOMİK – QARAQABAQ

KİNLİ – SAKİT *Sakit* ağaclar, *Kinli* dolunur; hərbinə düşür (İ.Tapdıq).

KİNSİZ – ƏDAVƏTLİ Güllü qarının xasiyyəti mülayim, ürəyi *kinsizdir* (T.Kazımov); Ondan özünü gözələ, *ədavətli* adamdır ("Ulduz").

KİP – BOŞ Sonuncu dəfə Məstan otağa girəndə qapı *kip* örtüldü (T.Məmmədov); Pəncərə *boş* bağlandı.

KİRİMƏK – QIŞQIRMAQ Əllərini bir-birinə vurub *kiridi* (Mir Cəlal); Qədir sözünü qurtarmamışdı ki, *böy qışqırdı* (Mir Cəlal).

KİRLİ – TƏMİZ İdris torli, *kirli* corablarını gizləmək üçün çəkməsini ayağına taxdı (Mir Cəlal); Sütuna vurduğu mıxdan tiftikli *təmiz* məhrəbə asmışdı (C.Məmmədov).

KİRLİLİK – TƏMİZLİK Bu qızın ancaq bilikdir, *təmizlikdir* zinəti (H.Cavid); Onun əynindəki paltarların *kirliyi* pintliliyindən irəli gəlir.

KİŞİ – ARVAD *Arvadın* hünəri nədir ki, *kişi*yə ol atın (S.S.Axundov).

KİŞİLƏNMƏK – ARVADLANMAQ – Ay kimson? – deyə Mikola səsinə güc verib yaşına münasib olmayan bir tərzdə *kişiləndi* (S.Qədirzadə); Sən də *arvadlanma*, hamı səni tanıyır.

KOBUDLUQ – ZƏRİFLİK Kobud dedim, *kobudluq* yerində xoşa gəlir (S.Rüstəm); Tıqqıltnın zərifiylidən duyduğum ki, qadın barmaqlarıdır (S.Qədirzadə).

KOLLEKTİV – TƏKBƏŞİNƏ Bu işin əhdosindən *kollektiv* gələ bilər. *Təkbəşinə* iş görmək də çətindir (M.S.Ordubadı).

KOLLEKTİVLƏŞMƏK – FƏRDİLƏŞMƏK Buna görə də əmək *kollektivləşməli* və istehsal vasitələrini kollektivin olində olmalıdır (C.Cabbarlı); Bəzi adamlar *fərdiləşməyə* meyil göstərir.

KOMALASMAQ – DAĞILMAQ Qadınlar *komalasdılar* (Mir Cəlal); Vətəndaşlar, xahiş ediorəm, *dağılın* (S.Qədirzadə).

KOMİK – QARAQABAQ ...Dəhşətli faciədə *komik* rol oynayan istedadsız bir

KOMİK – SATİRİK

aktyor qədər miskindir (M.Hüseyn); Evində və konarda bəzən osobi, *qaraqabaq*, qaradiməz görünən bu qadın burada, bağçada kədərliyndiyini, ya hirsliyndiyini görən olmamışdı (Mir Cəlal).

KOMİK – SATİRİK Mənim dediyim *satirik* və *komik* janra aiddir (M.İbrahimov).

KONKRETLƏŞMƏK – ABSTRAKTLAŞMAQ Fikri *abstraktlaşdırmaq* yox, *konkretləşdir* ki, dinliyici özü üçün bir nəticə çıxartсын ("Ulduz").

KONKRETLİK – ABSTRAKTLIQ Cavab *konkretlikdən* çox uzaqdı, buna görə də Başirli onun sözünü kösdi (Ə.Vəliyev); Gəl sən *abstraktlıqdan* uzaqlaş, bu heç kəsə fayda vermər.

KORAFƏHM – FƏRASƏTLİ O, *korafəhm* deyil, Bilal (G.Hüseynoğlu); *Fərasətli*dir, Allah başacan eləsin (G.Hüseynoğlu).

KORAZEHİN – FƏRASƏTLİ *Korazehin* uşağıdır, məsələni çətin anlayır ("Azərbaycan"); Belə halda cürətli, cold, güclü, *fərasətli* adam qalib gəlir (S.Vəliyev).

KORŞALMAQ – KƏSƏRLƏŞMƏK Bıçağı büləvə çəkdim, indi *kasarlaşıb*. Bu qılınc isə çox *korşalmışdı* (M.İbrahimov).

KORTƏBİİ – ŞÜURLU İşə *kortəbii* yox, *şüurlu* yanaşmaq fayda verə bilər.

KOSMOPOLİT – NİHİLİST Nə *nihilist* deyən var, nə də ki, *kosmopolit* (R.Rza).

KOŞ – İTİ Bircə *koş* bıçaq da dəyməsin gözü (C.Novruz); Onların dişini neşətdəndə də *itidir* (A.Məmmədova).

KÖHNƏ – TƏZƏ *Təzə* qoltuqlarda *köhnə* falçılar; Nə qədər baş-başa gəlməliyə biz (H.Hüseynzadə).

KÖHNƏLİK – TƏZƏLİK Atar *köhnəliyi* üstündən tamam... (M.S.Ordubadı); Gözüm də, ürəyim də *təzəlik* axtarır (S.Qədirzadə).

KÖHNƏLMƏK – TƏZƏLƏNMƏK Düzdür, amma fikirləri də, özü də bir az *köhnədir* (M.İbrahimov); Ala gözlerini gördüm; *Təzələndi* köhnə dördim (Aşiq Ələsgər).

KÖVRƏK – BƏRK

KÖHNƏLMƏK – YENİLƏŞMƏK ...Xanpəri hələ *köhnəlməyibdir*... (Ə.Vəliyev); Fərəhə çirpırır könlü insanın; Həyat *yeniləşir*, yaşadıca biz (Ə.Cavad).

KÖK – ARIQ Yasəmon, gör sənə nə *kök* qırqovul ovlamışam (S.S.Axundov); Saralmışın biridir, uzun, özü də *arıq* (C.Əmirov).

KÖKƏLMƏK – ARIQLAMAQ Bəlkə heç *kökəlməyəcəyəm* (S.S.Axundov); O, *Kiçik* böy *kök*, dolğun bir adamdı, *arıqlamaq* üçün çox say edirdi (S.Vəliyev).

KÖKLÜ – ƏSASSIZ Sənin gətirdiyin dəllillər *köklü* deyil, *əsassızdır*.

KÖKLÜK – ARIQLIQ Dayıdostum anamın *köklüyünə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə); At *arıqlıqda*, igid qorubikdə (Ata. sözü).

KÖLƏ – AZAD Köksündə *kələ* qolbi döyünür (C.Cabbarlı); Ağlama, qardaşım, yaşa, yarat! Yaxındır gözələnən *azad* bir həyat (S.Vurğun).

KÖLƏLİK – AZADLIQ Gör nə *kökə* saldı sənin həyatını *kələlik* (S.Rüstəm); *Azadlıq* gözəl yaşamaq üçündür (C.Cabbarlı).

KÖNÜLLÜ – ZORLA O, hərbı çağırışı gözələmədən cəbhəyə *könüllü* gəlmişdi (Ə.Vəliyev); Həç kəsi dəməyə *zorla* yazmırlar (Mir Cəlal).

KÖNÜLSÜZ – ÜRƏKLİ Qasığı əlinə alıb boşqabdakı dovğam *könüllü*z, həvəssiz içməyə başladı (İ.Məlikzadə); Bizim suallara *ürəkli* cavab verirdi ("Azərbaycan").

KÖRPƏ – BÖYÜK Yüzlərə *körpə* və rəngsiz ollar ətrafı səpələnmışdi (Çomənzəminli); Uca olduğundan ananın özü; Ucadır, *böyükdür* hədiyyəsi də (B.Vahabzadə).

KÖRPƏLİK – BÖYÜKLÜK *Körpəlik* gülüşüm qanadlarında; Bir gün geriyo döno, qaranquş! (M.Araz); Sən haqdan dənmodin həyat naminə; Bundadır *böyüklik*, bundadır hünər! (B.Vahabzadə).

KÖVRƏK – BƏRK Könlümdə həsrətin *kövrək* sazı var ("Ulduz"); Bizim canımız *bərkdir* (Ə.Haqverdiyev).

KÖVRƏKLİK – BƏRKLİK Mən bir qranitəm ki, hər parçamda duyulur; *bərkliyim*; döyüşlərdə *bərkliyim*; ülfətdə *kövrəkliyim* (R.Rza).

KÖVRƏLMƏK – BƏRKİMƏK Səfər tez-tez *kövrəlirdi* (İ.Tarıq); Biz mübarizədə böyüyüb *bərkimişik* (Ə.Vəliyev).

KÖVRƏLMƏK – SƏRTLƏSMƏK Qəhərlənir, çox *kövrəlirəm* (M.Rahim); Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov).

KÜKRƏK – SAKIT Bu adamlar *kükrək* bir dəniz, daşqın bir çay misalında idilər (Ə.Vəliyev); Həsən adəti üzrə *sakit* idi (M.İbrahimov).

KÜKRƏMƏK – SAKITLƏSMƏK Gizlənməmiş, bəğulmuş qəzəb yeni qüvvə ilə *kükrəməkdə* idi (M.İbrahimov); Uşaq bir xeyli ağladıqdan sonra *sakitləşdi* ("Azərbaycan").

KÜLƏKLİ – SAKIT Gündə milyon dəfə dəyişir halın; Bakının *küləklili* günlərin kimi (O.Sarıvəlli); Hava *sakit* və aydın idi (M.İbrahimov).

KÜR – RAHAT Sonra ağrı göycəklər deyəcəklər ki, Əlyarın *kürdür*, heç kəsə yola gedən deyil (M.Hüseyn); O *çox rahat* uşağıdır, heç kəsə toxunmur.

KÜRLƏSMƏK – RAHATLAŞMAQ Uşaq hey ağlayır, *kürləşir*, sakitləşmir. Əvvəl aşib-coşdu, sonra *rahatlaşdı* (A.Məmmədova).

KÜRLÜK – RAHATLIQ Uşağın heç *rahatlığı* yoxdur, *kürlük* ələyir ("Ulduz").

KÜSKÜN – RAZI Arıq, zərif, gözləri *küskün* qadının da təəccübəndən gözləri açıla qaldı (M.Eynullayeva); Onlar bu görüşdən *çox razıdırlar* (Mir Cəlal).

KÜSKÜNLÜK – BARIŞIQLIQ Əkbəri bir uşaq *küskünlüyü* бүürdü (Mir Cəlal); Ailələr arasında *barışıqlıq* oldu ("Azərbaycan").

KÜSMƏK – BARIŞMAQ *Küsmək barışmağa* yoldur (Ata. sözü).

KÜSÜLÜ – BARIŞIQLI KÜSÜLÜ qardaş, gəl yükü çataq, yənə küsümüz küsü (Ata. sözü); *Barışıqlı* məsələsinin üstündən keçdilər ("Azərbaycan").

KÜT – BACARIQLI Elə çıxırdı ki, Ramiz *çox küt* uşağıdır (M.İbrahimov); Əslində isə *çox bacarıqlı* və istiqanlı oğlandır (C.Əmirov).

KÜT – ZİRƏK Nə *küt* şeysiniz, ay məndən olub, mənə oxşamazlar (M.İbrahimov); Reyhanın əri İdris *çox zirəkdir*, cəldir (M.İbrahimov).

KÜTBƏS – DÜŞÜNCƏLİ Müstəbiddir, cəlləddir, qaniçəndir, *kütbəşdir* (M.İbrahimov); *Çox düşüncəli* idi Ləcivərd (S.Qədirzadə).

KÜTBƏYİN – ZEHİNLİ Sona *kütbəyin* yox, *zehinli* bir qız idi.

KÜTLƏŞMƏK – KƏSƏRLƏŞMƏK Aynın arxasınca fikirləşərək; Nəhayət yorulur, *kütlənir* başı (S.Vurğun); Böyüdükcə onda dərəcə həvəs artır, başı *kəsərləşir*.

KÜTLƏVİ – FƏRDİ Təməşalara *fərdi* və ya *kütləvi* şəkildə getmək olar.

KÜYLÜ – SƏSSİZ Məclisimiz *küylü* keçdi. Gülarə çarpayının üstünə sərilib *səssiz* ağlamağa başladı (C.Məmmədov).

KÜYLÜLÜK – SƏSSİZLİK Bizim həyat o biri həyətlərdən *küylülüüyü* ilə fərqlənir. *Səssizlik* içində, yol ayrıcında; Atın qucaqları şəkəldi bərdən (H.Hüseynzadə).

Qq

QABA – ZƏRİF Çox uzun lağlağı, həm də *qaba* bir adam idi (M.Hüseyn); Məktubu oxuyarkən əlindən çıxardı *zərif* yun ölcək-ləri paltosunun cibinə soxdu (Ə.Əbülhəsən).

QABAQ – SONRA Məsələn, hər kəs su içməmişdən *qabaq* su içmək chtiyacı duyur (M.İbrahimov); Pələngin dərisini soyub evə qayıdandan *sonra* qonşular başına yığıldılar (A.Şaiq).

QABAQCA – ARXACA Mən *qabaqca* gedirəm, o da *arxamca* gəlirdi (S.Hüseyn).

QABAQCA – DALINCA Özü *qabaqca*, mən isə *dalinca* getdim (M.S.Orudubadi).

QABAQCA – SONRA *Qabaqca* Məhəmməd xanın atası ilə görüşürdü: – Ana, salamat qal! Yənə tezliklə sənin ziyarətəmə gələm (M.S.Orudubadi); *Sonra* Miko elə oradaca qədəhini yenidən doldurub dedi (İ.Əfəndiyev).

QABAQCIL – MÜHAFİZƏKAR *Qabaqcıl* ziyalılarda bir ruh yüksəkliyi, coşğunluq, ümid hiss edilirdi (A.Şaiq); Öz əqidəsinə görə *çox mühafizəkar* adamdır (Ə.Şərif).

QABAQKI – SONRAKI İki gün *qabaqki* əzab və əziyyət yənə də yadına düşdü (Ə.Vəliyev); Mən *sonrakı* günümüzü fikir eləyirəm, son də kef axtarırsan.

QABALAŞMAQ – ZƏRİFLƏŞMƏK Şaiqin rəftarı yoldaşlarına qarşı *qabalaşmışdı*. Zərifə böyüdükcə həm xasiyyətə, həm də zahiri cəhətdən *zərifləşmişdir*.

QABALIQ – ZƏRİFLİK *Qabalığı* üstündə onu Anateli bir dəfə vəzifəsindən qovmaq istəyirdi (S.Vəliyev); Taqqılntın *zərifliyindən* duyuram ki, qadın barmaq-larıdır (S.Qədirzadə).

QABARIQ – YATIQ Sənəsi *qabarıqdır*, cəlləddir biləkləri (S.Rüstəm); Onun sifəti bir qədər *yatıqdır* ("Jurnalist").

QABARMA – ÇƏKİLMƏ Qərbi Avropanın şimal və qərb hissələrində böyük *qabarma* və *çəkilmələr* olur.

QABARMAQ – ENMƏK Bərdən sanki üfüq *enir*, torpaq *qabarıq*; Qarşımızı kəsən, dağı bir əl qopardı (R.Rza).

QABARMAQ – YATMAQ Çingiz köks dolusu nəfəsini dərdi, sənəsi *qabardı*, yatdı (S.Qədirzadə).

QABARMAQ – YUMŞALMAQ Göyərçin Xudaverdini götürüb qapıdan cəld çıxaraq Maroya *qabardı* (S.Rəhimov); Bu fikir Lal Hüseyni *yumşaltmağa*, əvvəlki incik görkəmini dəyişməyə məcbur etdi (M.İbrahimov).

QABARTMAQ – YATIRTMAQ At yalını *qabartmış*, quyruğunu dikəltmiş, gözlərini və ayaqlarını oynadırdı (S.Rəhimov); Şiraslan... üzüyxarı qabaran saçlarını bir anlığa əl olsa, dala *yatırdı* (S.Rəhimov).

QAÇARAQ – YAVAŞ-YAVAŞ Bərabərəmə yetişincə çəpərin arxasından iki olleri ilə boynunu qucaqlayıb *qaçaraq* gözəndən qeyb oldu (S.Hüseyn); Əbil Qanbərovun təklifləri *yavaş-yavaş* bura toplaşanların ürəyinə yol tapdı (Ə.Vəliyev).

QAÇMAQ – DAYANMAQ O tələsik yerindən durub qapıya *qaçdı* (M.İbrahimov); Məni hərərt çulğaladı. Künçənin ortasında *dayandı* (S.Qədirzadə).

QADA – SEVİNC Bənd oldu könül bir gülü, səs tutdu mahalı; Guya ki, bu dünyada qan oldu, *qada* düşdü (C.Cabbarlı); Gözlərinə soadətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QADALI – FƏRƏHLİ A üzü qaralı, başı *qadali*, xatınları, oğul-uşağı nə deyər dustaq etdin (M.Rzaquluzadə); Körpə uşaqların gələcəyi nurlu, *fərəhli* olacaq.

QADIN – KİŞİ Ayrılmı qızı şişman bir *qadın* idi. Kiçik qumral gözləri, ay kimi yuvarlaq üzü var idi (A.Şaiq); İmanın olsun, ay *kişi!* Niyə bica söz danışsın (M.İbrahimov).

QADINLIQ – KİŞİLİK Gəlinlər *kişilik* duyduqca sənə; Bir istilik keçdi gül

QADİR – BACARIQSIZ

dodaqlara (S.Vurğun); Gəlin tez uçuracaq daş qəfəsi; Gülsün *qadınlığın* ağlayan sösi (S.Vurğun).

QADİR – BACARIQSIZ Min nemət yetirir voton torpağı; Alqış, mürd, qabarlı, *qadır* ollərə! (Ə.Cəmil); Elo *bacariqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov).

QAXAC – YUMŞAQ Çörək gün altında quruyub *qaxaca* dönmüşdü (Ə.Əbülhəsən); Köhər hələ kifayət qədər qurumamış *yumşaq* otu böyründən söküüb yeyirdi (M.İbrahimov).

QAİB – ZÜHUR Ceyran söz anlar kimi sıçrayıb meşədə *qaib* olur (Çəmənçəminli); Geəmi, tezmi bilməm, amma həqiq edər bir gün *zühur* (M.Hadi).

QAQQILDAŞMAQ – AĞLAŞMAQ *Qaqqıldasın*, qoy yatanlar ayılsın (S.Rüstəm); Uşaqların *ağlaşmağı* kəndin kimsəsiz sükutunu pozdu (Ə.Məmmədcanlı).

QALAQLAMAQ – DAĞITMAQ Bəziləri isə dizi üstə oturub yenicə götirdikləri quru odunu *qalaqlayırdılar* (M.Hüseyn); Ona binan ömr etdim ki, ...körpüləri *dağıtsınlar* və yolları pozsunlar (M.F.Axundzadə).

QALAMAQ – KEÇİRMƏK Fəcrin soyuq tonqalı yananda; Mən də tonqal *qaladım* gah dağda, gah aranda (Ə.Cəmil); İşığı *keçirib* yerinə girdi.

QALAMAQ – SÖNDÜRMƏK Tellinin axşam götirdiyi südlü şam etmiş, axırda sobasını yenidən *qalayıb* yatağına uzanmışdı (S.Hüseyn); Muzdur üfləyib çıraq *söndürdü* (M.İbrahimov).

QALDIRMAQ – DÜŞÜRMƏK Yeməyini yalnız yeyən, yükünü özü *qaldırır* (Ata. sözü); Dərbari-şahinin qapısında fərmanlar Yusif Sərraci atdan *düşürdülər* (M.F.Axundzadə).

QALDIRMAQ – ENDİRMƏK Musa başını yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Arvad örnini geyindirib, qolundan yapışib, pilləkəndən *endirib* qayıtdı (Ə.Haqverdiyev).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK

QALDIRMAQ – SALMAQ Sərxan olindeki fonori yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Əlindəki boşqabı yerə *saldı* ("Ulduz").

QALXIQ – YATIQ Şinelinin *qalxıq* yaxasından üzü və çuxura düşmüş gözlləri də güclə görünürdü (Ə.Əbülhəsən); Ay işığında onun *yataq* üzünü nurlandı ("Ulduz").

QALXMAQ – DÜŞMƏK Kərim dayı cold yuxarı *qalxdı* (M.İbrahimov); – Yoxdur, xanım, yoxdur! – deyib cold geri döndü və həyotə *düşdü* (M.İbrahimov).

QALXMAQ – SƏRİLMƏK Günəş yavaş-yavaş *qalxırdı* (S.S.Axundov); Arvad yerə *sarıldı* (S.Vəliyev).

QALXMAQ – YIXILMAQ Fəhlələrlə qayıdan düşüb buruğa *qalxdılar* (M.Hüseyn); *Yıxıldı* şah palıd, qopdu xan çınar; Daşlar bir-birinə dəyib apardı (H.Hüseynzadə).

QALIN – İNCƏ *Qalın* dodaqları gömgöy kösilir; Canından istilik uçub oskildir (S.Vurğun); Gözəllərin görək *incə* belləri; Qəndən, nabatdan şirin dilləri. Aşiq Qurbani.

QALIN – NAZİK Rade qoltuq cibindən köhnə cildli, *qalın* bir dəftər çıxarıb Silvaya göstərdi (S.Vəliyev); Qızın *nazik*, qırmızı dodaqları ağ sifətinə xüsusi bir gözəllik verirdi (S.Vəliyev).

QALIN – SEYRƏK Saman və ot tayaqları, *qalın* kol-kos, yaşıl ağaclar islandıqca havanı xoş bir otirələ doldururdu (M.İbrahimov); *Seyrək* kirpiklərindən yaş gilələndi (S.Qədirzadə).

QALINLAŞMAQ – SEYRƏLMƏK Yavaş-yavaş payız qışa çevrilir, bacaların tüstüsü *qalınlaşırdı* (M.İbrahimov); Səriya çalan biglari *seyrəlmişdi* (S.Qədirzadə).

QALINLIQ – İNCƏLİK Dərin dəronin içi ilə qumluq aşağı axan suyun yanlarını kağız *qalınlığında* buz tuturdu (S.Rəhimov); Elələri də çoxdur, heç bir *incəlik* bilmir, hər şeyin astarını dartıb çölə tökürlər (M.İbrahimov).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK Meşənin *qalınlığından* keçmək olmur. Pambıq kol-

QALMAQ – GETMƏK

larrının *seyrəkliyi* məhsulun artımına təsir göstərir.

QALMAQ – GETMƏK Şəhərdən gələn bütün təbliğatçılar, məsul işçilər onlarda *qalmışlar* (S.Hüseyn); Vaqon çox sürətlə *gedirdi* (S.S.Axundov).

QALMAQAL – SAKİTLİK Toy evində düşmüş böyük *qalmaqal* (M.S.Orudbadi); Dərəqılınə bağlarına həzin bir *sakitlik* çökmüşdü (S.Qədirzadə).

QALMAQALLI – SAKİT *Qalmaqalli* işlərlə işim yoxdur ("Ulduz"); Kənd qaranlıq və *sakit* idi (M.İbrahimov).

QAMƏTLİ – YÖNDƏMSİZ Rəşid... *qamətli* bir qızın ardınca düşüb heç yana baxmadan tələsik *gedir*, özünü ona yetirməyə çalışırdı (M.Hüseyn); Atamın bəsbütün *yöndəmsiz* bir surəti də onların arasında idi (S.Qədirzadə).

QANACAQLI – HƏYASIZ Mirzə Qulam *qanacaqlı* adama oxşayırdı (Mir Cəlal); Bu *hayasız* oğlunu *gotir* qulluğuna! (A.Şaiq).

QANACAQSIZ – TƏRBİYƏLİ Dün-yada tapılmaz mənə bənzər *qanacaqsız*; Bildir qoşunun batdı, qırıldı yanacaqsız (Ə.Vahid); *Tərbiyəli* oğlandır, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

QANİCƏN – RƏHMLİ Daşqəlblə *qanəcən* qazaqlar... zəvalli işçiləri bacardıqca qılncdan keçirirdilər (S.S.Axundov); *Rəhmlil*, yumşaq adamdır.

QANIQARA – ŞAD Dəniz buruğundan daha da *qaniqara* qayıtmış Qüdrət Laləni yuxudan oyatmadı (M.Hüseyn); *Şad* və məhriban yaşayırdı (M.İbrahimov).

QANIQARALIQ – NİKBİNLİK Yox, Qəmər, bir də Camala rast gəlsəm, *qaniqaralıq* olacaq (S.Rəhman); Bu *nikbinlik*, bu cəsarət, bu inam sonsuz ilham mənbəyi olacaq.

QANMAZ – NƏZAKƏTLİ *Qanmaza* yumruğunu düyünlə, sonra söz *qandır* (Ata. sözü); Deyir, Jeroma çox ağıllı, tərbiyəli, həm də *nozəkətli* qızırdı (S.Qədirzadə).

QARA – YAXŞI

QANSIZ – RƏHMLİ Nə *qansız* adamsan, a kişi! (Mir Cəlal); Pəhləvan cüssəli bu adam *çox rəhmlil* və xoşroftardır ("Azərbaycan").

QANSIZLIQ – RƏHMLİLİK Yox, oyo, bu boyda *qansızlıq* olar? (S.Vurğun); *Rəhmlilik* ona güc gəldi.

QANUNAUĞUN – TƏSADÜFİ Verilən sual *təsadüfi* yox, *qanunauğun* idi ("Azərbaycan").

QANUNİ – BİC O, *qanuni* uşaqdır. Camaat, bir məktəbin ki, müəllimi *bic* doğa, o məktəbə uşaq vermək olar? (C.Cabbarlı); **QANUNİ – SÜNİ** Müstəntiq müqəssirlə *qanuni* rəftar edirdi ("Azərbaycan"); *Süni* novazılıq soruşdu (M.İbrahimov).

QAPALI – AÇIQ Küşo dükənlərindən başqa hər yer *qapalı* idi (M.S.Orudbadi); Qara uzun saçları *açıq* ağ sinəsinə tökülmüşdü (M.İbrahimov).

QAPALILIQ – AÇIQLIQ Təbiətdəki *qapalılığa* rəğmən, o gənc qadın haqqında sənə heç nə söyləmədim (İ.Əfəndiyev); Mən aydınlıq, *açıqlıq* sevirməm (M.İbrahimov).

QAPIBİR – UZAQ Lətifəgilin *qapibir* qonşusu mühəndis Tapdıqın daldan gəlir, qızların səhbətini aydın *esidirdi* (M.Hüseyn); Uca dağlar arasında yerləşən Lanq kəndinin işıqları qaranlıq gecədə zəif şölə saçan *uzaq* ulduzlar kimi görünürdü (S.Qədirzadə).

QAPQARA – İŞIQLI Bir tərəf *qapqara*, o biri tərəf isə *aşığı* idi (Çəmənçəminli).

QAPMAQ – AÇMAQ Birdən kimin əlləri isə arxadan Aynanın gözllərini *qapadı* (Ə.Məmmədcanlı); Niqabın üzdən *aç*, ey gül, kim olsun dilgüştü məclis (S.Ə.Şirvani).

QARA – BƏYAZ Həmin gecə göy üzünü *qara* buludlar tutub şiddətli yağmur yağmağa başladı (S.S.Axundov); *Bəyaz* simasında xəlif bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov).

QARA – ŞAD Məndədir *şad* xəbər, hər *qara* xəbər (S.Vurğun).

QARA – YAXŞI *Qara* xəbər tez yetişər (Ata. sözü); *Yaxşı* şeir heç vaxt ölməz (S.Rəhimov).

QARABƏXT – BƏXTƏVƏR Özünün şəxsi həyatında *qarabəxt* olduğunu anladı. (B.Talıblı); *A bəxtəvərlər*, ananız gəldimi? Qondu yuva üstünə dincəldimi? (A.Səhət).

QARACA – AĞCA İminin *qaraca* qaşları, kiçikcə gözələri var idi (İ.Əfəndiyev); Kamilinin totuş və *ağca* əlləri vardı.

QARAÇI – SAKİT Yoxsa o mənim saçlarımı yolar, yaman *qaraçı* arvaddır (C.Əmirov); – Yox, atacan, bəzən mənim kimi *sakit* adamların kimi daha böyük olur (S.Qədirzadə).

QARACILIQ – HƏYALILIQ Boy, boy, boy! İvan bəy, *qaracılıq* lazım deyil (N.Vəzirov); Qumru *həyaliliğindən* qıpqırmızı qızardı.

QARACUXA – ALAÇUXA *Qaracuxa* yatdı, *alacuxa* qalxdı (Ata. sözü).

QARADABAN – UĞURLU Qonşumuz Afərdə arvad *qaradabandır*, səhər-səhər kimə rast gəlsə idi, onun işi düz gəlməzdi. Ana uşaqlarına hər səhər *uğurlu* yol dilər.

QARADİNMƏZ – SÖHBƏTCİL Xəlil əslində *qaradiməz* adam idi (Mir Cəlal); Bu bir *səhbətçil* arif adam idi (Ə.Haqverdiyev).

QARAGÜNLÜ – AĞGÜNLÜ Hər yerdə *qaragünlü* xətədən uzaq olmaz (Q.Zakir); *Ağgünlü* olmuş məni bu yaşında gör götürüb haralara çıxarırsan (Çomənzəminli).

QARAGÜNLÜ – XOŞBƏXT Mən görək ömrüm olduqca özümü *qaragünlü* edim?! (M.F.Axundzadə); Yox, Ulduzum, sən bu dünyada hamıdan *xoşbəxtsən* (M.İbrahimov).

QARAGÜNLÜK – XOŞBƏXTLİK Bu qənaətə gələndən sonra mən binəyə öz *qaragünlüyümü* qablaşdırırdım (S.Rüstəm); Belə bir *xoşbəxtlik* görəsən ona müyəssər olacaqdımı? (A.Məmmədza).

QARALAMAQ – POZMAQ Gənc rəssam şahidi olduğu mənzərəni tələsik dəf-tərəsinə *qaralayır* (Ə.Məmmədxañlı); Dünən yazdıqlarını bu gün *pozurdu* (“Ulduz”).

QARALAMAQ – YAZMAQ Kazım ilə səhbətdən sonra müdir onun adını *qaraladı* (Mir Cəlal); Ər oxurmuş da, *yazarmış* da, anam! Ər deyil, möhlik azarmış da, anam! (M.Ə.Sabir).

QARALIQ – AĞLIQ Qış çıxır, üzü *qaralıq* kömürə qalar (Ata. sözü); Təslim əlaməti deyil bu *ağlıq* (S.Rüstəm).

QARALMAQ – AÇILMAQ Bu zaman hava *yavaş-yavaş qaralmağa* başladı (M.S.Ordubadi); Gül ilə həməzəban olubdu bülbül; *Açılıb* bənövşə, *yasəmən*, *sünbül* (Q.Zakir).

QARALMAQ – QIZARMAQ Üfüqlər gah *qaralır*, gah *qızarırdı* (M.İbrahimov).

QARALMAQ – YANMAQ Uzaqda fişənglər *yanır, qaralır*; Başımın üstündə güllə fit çalır (Ə.Cəmil).

QARALTI – AĞARTI İşigəm *qaralıqda*, deyiləm bir *qaraltı* (S.Rüstəm); Uzaqdan gözümə bir *ağartı* görünür (“İzləli lügət”).

QARANƏFƏS – YAVAŞÇA Zavoddan gəlmiş bir adam *qaranəfəs* içəri girdi (M.Hüseyn); Bir dəfə səhv elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

QARANLIQ – AYDINLIQ Çiskin və *qaranlıq* gecəni *aydın* bir səhər əvəz etdi (M.İbrahimov).

QARANLIQ – AYDINLIQ İçəri *qaranlıq* çökdü (S.Qədirzadə); Qışlaqda idik, *payızın aydınlıq* gecəsi idi (A.Şaiq).

QARANLIQ – BƏLLİ O hansı *qaranlıq* məsələdir? (M.S.Ordubadi); Onun nələz çəkdiyi mənə *bəllidir* (İ.Şıxlı).

QARANLIQ – İŞİQLİ *Qaranlıq* yerdə daş atmazlar (Ata. sözü); Hər şeyi *işıqlı* və cazibədar idi (M.İbrahimov).

QARANLIQ – MƏDƏNİLİK Bizim qabağımızda dağ kimi duran istibdad, Şorq istibdadı və Şorq *qaranlığı* idi (C.Məmmədquluzadə); *Mədəniyyət* ətalətin və çəhalətin qənimidir.

QARANLIQLAŞMAQ – AĞARIŞMAQ Ayna Sənəm qarğıldan *qaranlıqlaşanda*

qayıtdı (Ə.Məmmədxañlı); Silsilə təpələrin zirvəsi *ağarırdı* (İ.Şıxlı).

QARASIN – AĞBƏNİZ *Qarasın*, *yavaşlıq*, *biğli* bir kişidir (S.Sorxañlı); *Ağbəniz* qız gündən qaçırdı (“Jurnalist”).

QARAVAŞ – XANIM Onun bacısı Sokinə *xanım* pəncərə qabağında durub *qaravaşı* Gülsəbanı çağırır (M.F.Axundzadə).

QARAYAXA – HƏYALI Vallah, lap oğlondan cana gəlmişəm; Sirtıq, *qarayaxa* “kavaler”lərin (C.Novruz); Qızdan *həyalı* oğlana rast gəlmisən, şərbət olmamış və olacaq! (M.İbrahimov).

QARAYAXALIQ – HƏYALILIQ Onun *qarayaxalığı* məni tənqə götürdi. *Həyalılıq* hissi onu boğurdu.

QARAYANIQ – DÜMAĞ Kəlbəli alçaqboylu... gödək qılcaları xeyli içəriyə öyilmiş, *qarayanıq* bir adam idi (S.Rəhimov); Dünən mağazadan *dümağ* parça aldı (“Ulduz”).

QARAYEL – AĞYEL Əsdi *qarayel* çəltiyə, bostana nə borcum? (M.Ə.Sabir); *Ağyel* əsdi kəçə taxıllar tel-tel olur.

QARĞAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Başmaqlarını sürüyə-sürüyə onun dalınca yortan Məsmə qarı indi də Xasaya *qarğıyırdı* (M.Hüseyn); Kimə *təriflədim*, dodağımı büzüüb, məni məsxərəyə qoydu (S.Qədirzadə).

QARĞIŞ – ALQIŞ Mənim *qarğışım* onu tutmasa mən heç nə bilmirəm (M.Hüseyn); *Alqış* deyir mənim doğma yurdum Azərbaycan da (R.Rza).

QARI – CAVAN Ayna, *qarının* qolundan tutaraq yanına çəkdi (Ə.Məmmədxañlı); Yanına *cavan* bir oğlan göndərəcəyəm (S.Qədirzadə).

QARINQULU – GÖZÜTOX Belə sualı ancaq tonbel və *qarınqulu* adam verə bilər (S.Vəliyev); Şaiq *gözütöx*, başsaşağı bir kəsidir.

QARIŞDIRMAQ – AYIRMAQ Ana, südlü yaymanı cılıxaca süddən bəşirəm, yoxsa

su da *qarışdırım*? (Ə.Haqverdiyev); Mən sonda ayrılmazdım, *ayır* yağ məni (Bayatı).

QARIŞIQ – AYDIN Bu çəhrəzdə saf, *aydın*, *qayğı* *qarışığı* bir təbəssüm var (S.Sorxañlı).

QARIŞIQ – AYDIN O axtam bu *qarışığı* fikirlərlə avara-sərgördən şəhərin küçələrini dolaşdım (S.Qədirzadə); İndi isə getdiyi bu *aydın* yollar məni oməyə-zəhmətə aparır, səadətə, *xoşbəxtliyə* götürüb çıxarır (S.Qədirzadə).

QARIŞIQ – TƏMİZ Səndə *təmiz* fransız qanı yoxdur. Deyəsən, *qarışığın* var (S.Qədirzadə).

QARIŞIĞI – AÇILMAQ Get-gədə şor *qarışır*, səhər *açılır* (S.Qədirzadə).

QARMAQARIŞIĞI – AYDIN Nizami bu *qarmaqarışığı* sözlər davam etdiyi zaman nə isə Fəxrəddinin qulağına pıçıldadı (M.S.Ordubadi); İndi ki belədir, adınız bu kağıza *aydın* yazın (C.Əmirov).

QARMAQARIŞIQLIQ – ƏMİN-AMANLIQ Bu evə yenidən köçmüşük, hələ *qarmaqarışılıqdan* heç şey tapmaq olmaz. Nədənə sizin dəstənin Təbrizə girdiyi gündən bəri *əmin-amanlıq* yarada bilmədi (M.S.Ordubadi).

QARMAQARIŞIQLIQ – NİZAMLI-LIQ Bu *qarmaqarışılıq* içərisində, bu həyəcanlı günlərdə Məhəvvarin sevgilisi haradan gəldi, məni necə tapdı?! (S.Qədirzadə); Bir qrupun şagirdləri *nizamlılığı* ilə o biri qruplardan seçildirdi.

QARNITOX – GÖZÜAC *Qarntox* adamlı yoldaşlıq eləmək çox asandır, amma *gözüaclə* dolanmaq, yol getmək dəhşətdir.

QARŞI – ARXA Baxınız, *qarşımı* tutmuş bir axın; Güclüdən güclü, dənizdən daşqın (M.Müştəfiq); Qız *arxası* üstə uzanıb kitab oxuyurdu (N.Norimanov).

QART – CAVAN Ağır yaralanmış o *qart* canavar, qəzəblə sıçrayır hey üstümüzə (S.Vurğun); Yaxın gələn, *cavan* oğlan (S.Qədirzadə).

QART – MÜLAYİM Sülhün *qart* düşmənləri titroşir obəs (Ə.Cəmil); *Mülayim* və yumşaq sosi dəyişdi (M.İbrahimov).

QARTLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Bu sürünün keşişini çoxotn toplan artıq *qartlaşmışdır*. Qocaların da könlündən *cavanlaşmaq* keçir.

QARTLIQ – CAVANLIQ İtin *qartlıq* çox pis olur. Kamalın *cavanlığına* baxma, tannmış neftçidir (S.Qədirzadə).

QASIRĞA – BÜRKÜ Pozmamışdır vüqarını nə *qasırğa*, nə tufan (S.Rüstəm); Axsam qaranlığı düşüdüynə baxmayaraq, hava hələ *bürkü* idi (S.Rəhman).

QASIRĞALI – BÜRKÜLÜ Dəniz *qasırğalı*, dəniz əsəbi; Dağ kimi dalğalar verib əl-ələ (O.Sarıvəlli); *Bürkü*lü iyun günlərinin birini Murad Kür qırağındakı söyüdüklükdə, Əziz isə töcrübə tarlasında qarşıladı (Ə.Vəliyev).

QAŞQABAQ – ÜZÜGÜLƏR Xudayar boy *qaşqabaq* ilə cavab verdi (C.Məmmədquluzadə); Səməd kişi bizi *üzügülər* qarşıladı.

QATI – DURU Elə et ki, sıyıq *qatı* yox, *duru* olsun ("Azərbaycan qadını").

QATI – RƏHMLİ Görürsən? O imiş *qatı* düşmənim; Onu yandırsam da, haqqım var mənim (S.Vurğun); Görünüşdən *rəhmlı* adama oxşayır.

QATIL – GÜNAHSIZ Meşədə, dağda, güd, qanlı *qatılı* güd (S.Rüstəm); Zavallı qadın nahaqdan üç il *günahsız* müqəssir olmuşdu (S.Qədirzadə).

QATILAŞMAQ – DURULMAQ Az sonra ehtiyat çəninə axan maye *qatılaşığa* başladı (Ə.Vəliyev); Qatı maye su qarışdıqca *durdu* (Ə.Vəliyev).

QATILAŞMAQ – ZƏİFLƏMƏK Çən get-gədə daha da *qatılaşırdı* (M.Hüseyn); Axsamdan uğuldayan külək səhərə yaxın *zəiflədi*.

QATILLİK – GÜNAHSIZLIQ Onun boynuna üç təqsir sarınmışdı: saxtakarlıq,

israfçılıq və *qatillik* (S.Rəhimov); *Günahsızlıq* onu bu dəfə o qovğadan xilas etdi ("Ulduz").

QATILMAQ – DURULMAQ Elə bil birdən-birə onun qanı *qatıldı* ("Ulduz"); Öpdüm döndə-döndə, sinəmə basdım; Elə bil *durdu* ürüyəmdə qan (S.Rüstəm).

QATİŞDIRMAQ – FƏRQLƏNDİR-MƏK Zalım oğlu ələmi bir-birinə qatıb, fikirlərin hamısını bir-biri ilə *qatışdırıb* ki, indi gəl sən, onları bir-birindən *fərqləndir*.

QATLAMAQ – AÇMAQ Asya süfrənin ucunu *qatladı* (Mir Cəlal); Bir enlikürək, boy-buxunlu oğlan iclası *açdı*, danışıq (Mir Cəlal).

QATMAQ – AYIRMAQ Gözəldir, günəşi, ayı səsloyib; Onları da bizim dəstəyə *qatmaq* (M.Müşfiq); *Ayırıldı* məndən o məhrui bimeqam fələk (S.Ə.Şirvani).

QAYDA-QANUN – HƏRC-MƏRCLİK *Qayda-qanun* bilmirdi, basıb yeyirdi (M.İbrahimov); Aranı qarışdırmaq, *hərc-mərclik* törətmək, dünyanı alt-üst etməkdən başqa bir niyyəti yoxdur (M.İbrahimov).

QAYDALI – SƏLİQƏSİZ Bunun oynamağı gözəl və *qaydalı* idi (S.S.Axundov); Mariana ürüyəndə bu *səliqəsiz* arvaddan şikayətlənərək əl-üzünü yumağa getdi (S.Qədirzadə).

QAYDASIZ – SƏLİQƏLİ Təcrübədən bilirik ki, məhsulun *qaydasız* yığılması kolxoza böyük zərər vurur (V.Əliyev); O da təmiz və *səliqəli* geyinmişdi (M.İbrahimov).

QAYIDIS – GEDİŞ Mühəribə vaxtı Bakıya gəlmişsiniz? İlk *qayidsımdır* (Mir Cəlal); *Gedişi* köksümə çökür odlu dağ; Görüşü qəlbimdə yandırır çırağ (A.Şaiq).

QAYITMAQ – GETMƏK Məryəm səhər *gedir*, axşam *qaydırı* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – QURUMAQ Buradan mən görürəm çəsmələri *qaynamaqda* (A.Səhhət); Qurban bildi ki, ləyondəki kəc *quruyub* zay olub (C.Məmmədquluzadə).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Həyat arı yuvası kimi *qaynayır* (İ.Şıxlı); Rüstəm

kişinin aylarla içərisində gözən nifrəti hələ *soyunmuşdu* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Samovar elə şiddətli *qaynayır* ki, guya ... bu saat hərəkət edəcək (C.Məmmədquluzadə); Çay *soyuyubdu* (Ə.Vəliyev).

QAYNAR – SOYUQ Əsən yellər ötir saçır bizim *qaynar* çöllərə (S.Vurğun); *Soyuq* uşağın əl və ayaq barmaqlarının ucunu ilan kimi sancırdı (A.Məmmədrazı).

QAYNARLIQ – SOYUQLUQ Su *qaynarlıq* hoddinə çatıbdır. Suyun *soyuyluğu* bədəni, qollarını gizlətdi (M.Eynullayeva). **QAYNARLIQ – SÖNÜKLÜK** Həmin bu *qaynarlıq* Şehlidə dərzilərin çoxluğundan deyil, payızın nəmişliyindən, qışın tez gələcəyi qorxusundan idi (S.Rəhimov); Onun *sönüklüyü* xəstəliyi ilə bağlıdır.

QAZANC – ZİYAN *Ziyanın* yarısından qayıtmaq da *qazandır* (Ata. sözü).

QAZANCLI – ZƏRƏRLİ Bundan sonra hərgiz dəxi belə *qazançlı* səfərdən geri qalmayacağam (M.F.Axundzadə); Mən paytaxtı *zarərli* ünsürlərdən təmizlədiyim zaman Qəlibəni də oğlunun yanına, Rey şəhərinə göndərmişdim (M.S.Ordubadı).

QAZANCISIZ – ZƏRƏRSİZ İş xoşuma gəlir, amma *qazancsızdır*. Bu vəsito ilə onu özü üçün *zarərsiz* bir hala sala bilərdi (S.Hüseyn).

QAZANMAQ – XƏRCLƏMƏK Kərbəlayı Məmmədəli iki il yarımdır ki, qürbətə çıxıb, az-çox çörək pulu *qazanıb* (C.Məmmədquluzadə); Harda xərcləyirsən, kiminlə *xərcləyirsən*, niyə xərcləyirsən, başına harada daş salırsan, bilmirik (M.İbrahimov).

QAZMAQ – DOLDURMAQ Onları vazaya *doldurub* stolun üstünə qoyar, hər gün sularını dəyişər... (M.İbrahimov); Bu saat dənizdə on dorin buruq harada *qazılır?* (M.Hüseyn).

QEYB – ZÜHUR Gülüşün gülər üzündəki sevinc *qeyb* çəkildi (Ə.Vəliyev); Bizlərdə millət qurğuları şəxsi qurğular şəklinə *zihura* gəlir (C.Məmmədquluzadə).

QEYRƏTLİ – RƏZİL Ağa Əli tərəqqipörvor iranlıların ən *qeyratlı*, ən məsləkli cavanlarından idi (Çəmənşəminli); Haram-zadə!.. Sən nə *rəzil* adamsanmış? (S.Qədirzadə).

QEYRƏTSİZ – ŞƏRƏFLİ *Qeyrətsizə* haram olsun bu torpağın çörəyi (S.Rüstəm); *Şərəfli* bir ömrün sonuna bir bax! (S.Vurğun).

QEYZLƏNMƏK – SAKITLƏSMƏK Kasıb-kusubun da özünə görə namusu var və namusu da məni *qeyzlənməyə* vadar edir (Ə.Haqverdiyev); Mən yenə *sakitləşmədim* (S.Qədirzadə).

QEYZLİ – SAKITCƏ Kassiri *qeyzli* çağırıb buyurdu ki, "komandır" ə on mandat versin (Ə.Haqverdiyev); Gözünü ondan çək-mədən telefonuna qulaq asıb *sakitləşmədim* (M.İbrahimov).

QEYZ-MƏRHƏMƏT Mən *qeyzimdən* əsirdim (S.Qədirzadə); Bəli, mən ondan *mərhəmət* ummaqda səhv eləməmişəm (S.Qədirzadə).

QƏDDAR – RƏHMLİ – Əşi, bu həkimlər nə *qəddar* adamdırlar, xəstəliyəm inanmırlar, vay-vay! (T.Kazımov); Yarımcı saat sonra Aslan *rəhmlı* qadının göstərdiyi dar ciğrila sürətlə addımlayırdı (S.Vəliyev).

QƏDİM – MÜASİR Divarda bədənnüma bir cüt *qədim* güzgü vardı (S.Hüseyn); Bunu *müasir* gənəç qadağan etmək olmaz.

QƏDİM – TƏZƏ Tanışlığımız *təzə*; Dostluğumuz *qədimdir* (İ.Tapdıq).

QƏDİMİ – YENİ *Qədimi* qulundur Zakiri-xəstə; Məhəbbət et ona, bən, görəndə (Q.Zakir); İrəliddə Səmədi tamamilə *yeni* bir həyat, *yeni* işlər, *yeni* qayğılar gözləyirdi (İ.Hüseynov).

QƏDİMLİK – YENİLİK Necə? Yoxsa mənim nəslimin *qədimliyinə* şübhə edirsən? (S.S.Axundov); On ilin ərzində kənddəki *yenilik* tək bir məktəb binasından ibarətdir (Ə.Vəliyev).

QƏFİLDƏN – TƏDRİCƏN O, *qəfildən* başını qaldırıb üzünü Sarışına tutdu (S.Qədirzadə); *Tədricən* hava açıldı.

QƏFLƏT – MƏDƏNİYYƏT Vay sənin halına, vay sənin halına ki, *qəflət* gözünü örtübür (M.F.Axundzadə); *Mədəniyyət* xalqın gözünü açır, onun inkişafına tokan verir.

QƏFLƏTƏN – TƏDRİCƏN Su kənarında *qəflətən* naçar; bir quzu bir gün oldu qurda düşər (A.Səhhət); O *tədricən* dostuna yanaşdı.

QƏHƏR – SEVİNC Uşaqların belə kədərli ağlamasını gördüncə Gövhərə *qəhər* üz verirdi (Ə.Vəliyev); *Sevincim* mahniyə çevrilmişdi... (S.Qədirzadə).

QƏHƏTLİK – BOLLUQ Təbrizdə bu saat *qəhətlilikdir* və əhali çörək üzünə həsrətdi (C.Məmmədquluzadə); *İl var bolluq* olur, *İl var kasad* olur; Bu *il bolluq* idi (R.Rza).

QƏHQƏHƏ – AĞLAŞMA Kərim babanın elə sükkət ilə büzüblük durmasından bir *qəhqəhə* qopdu (A.Saiq); *Ağlaşma* qurb ərlərinin ötkərlərindən yapışmış davaya getməyə qoyumurlar (S.S.Axundov).

QƏHRƏMAN – QORXAQ Ceyran cəsur, mətin, *qəhrəman* bir qadın idi (S.Hüseyn); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Saiq).

QƏHRƏMANLIQ – QORXAQLIQ *Qəhrəmanlıq* yalnız silah deyil, bilik də tələb edir (M.S.Ordubadı); Qırardan baxanlar müəllimin *qorxaqlığına* gülmüşdülər (MİR Cəlal).

QƏLBİ – ALÇAQ Göylərə baş vuran bu *qəlb* dağlar; həyata çağırır hər zaman bizi (S.Vurğun); İndi dostunun evində onun başaltması *alçaq* idi (Ə.Vəliyev).

QƏLBİQARA – TƏMİZ Hər *qəlb*iqara nakəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani); O qızın *təmiz* məhəbbətine özümü layiq bilmirdim (S.Qədirzadə).

QƏLƏBƏ – MƏĞLUBİYYƏT *Qələbə* bayrağı qaldırıb yenə; Əmək cəhəsinin qəhrəmanları (O.Sarıvəli); Sığdırma bilmədi dağ qururuna; Təpə önündəki *məğlubiyyəti* (B.Vahabzadə).

QƏLƏT – DOĞRU A qardaş, birçə qulaq as, gör nə deyirəm, sən qoçaqlığı lap *qələt*

anlayırsan (M.F.Axundzadə); Yar yanında günahkaram; *Doğru* sözüm yalan oldu (Aşıq Ələsgər).

QƏLİZ – ASAN Dursun ölmədiyini... *qəliz* andlar ilə zor-gülcə Balıya inandırdı (A.Saiq); İndiyə qədər sən ifadə etdiyən vəzifələr bundan *asan* vəzifələr idimi? (M.S.Ordubadı).

QƏLİZ – SADƏ Çox *qəliz* soruşmadınızmı? (C.Cabbarlı); Niyə sən *sadə* şeyləri başa düşürsən? (M.İbrahimov).

QƏLİZLİK – SADƏLİK Məsələnin *qəlizliyindən* bir şey anlamaq olmur ("Azərbaycan"); Bəli! – deyə sarışın bir uşaq *sadəliyi* ilə cavab verib, Səlimxanovun üzünə baxdı (S.Qədirzadə).

QƏM – ŞAD Olubdu *qəm* yatağı *şad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

QƏMGİNLİK – ŞADLIQ *Qəmginliyinə* səbəb sevimli müəllimlərimdən ayrılacağı idi (S.S.Axundov); *Qəlb*inə *şadlıq* doldu (S.Qədirzadə).

QƏMLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Eldar *qəmləndi* bu işə (A.Saiq); Lyudmila ilə birlikdə Kiyevə gedəcəyindən sevinən Rantik ürəyində *şadlandı* (C.Əmirov).

QƏMLİ – ŞAD Hüseyn Günəşə baxaraq nə isə *qəmli*, dərün şeylər düşündürdü (S.Rəhimov); *Şad* xəbər alın kimi sevinə-sevinə qadına miraçət etdi (C.Əmirov).

QƏNAƏT – İSRAF Xəstənin borcu bir *qənaətdir* (M.S.Ordubadı); İsraf *haramdır* (Ata. sözü).

QƏNAƏTKAR – İSRAFÇI Öz sənətini sevmən, sən dərəcə *qənaətkar*, ağırtəbiətli bir kəndli var (A.Saiq); Əlbəttə, bilirsiniz ki, adətən *israfçılar* çox vaxt xəsis, saxta, xeyir-xahlar isə lovğa olurlar (M.Talıbov).

QƏNİM – DOST Hər şeyin bir *qənimi*, bir zavalı var (M.İbrahimov); Sən həyat *dostun*, ellər zineti! İnsanlıq eşqidir köksündə yanan (S.Vurğun).

QƏNŞƏR – ARXA Yanında xırda gümüş qaşığı olan fincan isə qocanın qarşı tərəfindəki həsir səndəlin *qənşərinə* qoyulmuşdu

(İ.Əfəndiyev); Məddəd naharını qurtarıb qapıdan çıxdı, Kosa onun *arxasına* düşdü (S.Rəhimov).

QƏRBİ – ŞƏRQİ *Qərbi* və *Şərqi* Sibir faydalı qazıntıları, neft və qazı ilə məşhurdur.

QƏRƏZLİ – XEYİRXAH ...Nə isə *qərəzli* və kinli adam tərəfindən yazıldığını hiss etdi (M.İbrahimov); Təbiəti belədir, *xeyirxahdır* (M.İbrahimov).

QƏRƏZLİLİK – XEYİRXAHLIQ Sən həmişə çalışırsan ki, *qərəzliliklə* iş görəsən. Bu *xeyirxahlıq* kimə lazımdır ki, adamların həvəsini öldürəcək, nöqsanı deməyə qoymayacaq? (M.İbrahimov).

QƏRƏZSİZ – ƏDAVƏTLİ Sən həmişə *qərəzsiz* yardıma tərəfdar olusan. İşində də, rəftarında da *ədavətlidir*.

QƏRİB – DOĞMA Yox, qardaşım, bizi dartıb *qərib* vilayətə apardığın yetər, daha bunu vermərəm, – deyə anam dayımın tək-lifini rədd etdi (S.S.Axundov); Gəlir vətən oğlu *doğma* diyara (M.Rahim).

QƏRİB – VƏTƏN *Qərib* yerdə dost olan adam *vətəndə* *doğma* qardaş olar (S.Vəliyev).

QƏRİBƏ – ADİ Bu xəbər hamıya *qəribə* təsir bağışladı (S.Vəliyev); Bu sizin üçün *adi* alışqanlardan deyil (S.Qədirzadə).

QƏRİBƏLİK – ADİLİK Onun hərəkətində bir *qəribəlik* vardı. Onun *adiliyi* ilə ciddiliyi arasında heç bir fərq görünmürdü.

QƏRİBLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ *Qərib* get-gedə *doğmalaşır*, *doğma*lar isə əksinə, *qəribləşir*.

QƏRİBLİK – DOĞMALIQ Yad ellərə düşəndə *qəriblik* boğur məni... (Ə.Cavad); Buna baxmayaraq, burada Gülbətin *qəribə* bir *doğmaltıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

QƏRİBSƏMƏK – SEVİNMƏK Mən tanıdığım bir nəfər də yox idi. Ona görə bir künədə *qəribşəyirdim* (MİR Cəlal); Səsinə eşidəndə o qədər *sevindim* ki, sanki neçə ay idi görüşürdükdü (M.İbrahimov).

QƏSBKAR – XİLASKAR Nifrət olsun, lənət olsun tarixlərdə *qəsbkara* (M.Dilbazi);

Rüxsarə axıncı olaraq öz *xilaskarını* ziyarət etməli, onunla vidaləşməli idi (S.Rəhimov).

QƏŞƏNG – KİFİR Qaranlıq gecəni işıqlandıran ay hər yerdə parlaq və *qəşəngdir* (S.Vəliyev); Hərdən *kifirə* də gözəldir deyən (C.Novruz).

QƏŞƏNGLƏSMƏK – KİFİRLƏSMƏK Ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü dəyişib *qəşəngləşdi* (S.Rəhimov); Elə gözəl xanım indi ariqləmiş, balacalaşmış, *kifirləşmişdi*.

QƏŞƏNGLİK – KİFİRLİK Sıx qara saçları... sifətinə bir *qəşənglik*, bir yaraşlıq verir (S.Rəhimov); Üzündən, gözündən *kifirlik* daşır; Deyəsən *qəlb*ində qürur oynayıb (S.Vurğun).

QƏŞŞ – AYILMA Mən qorxudan bihəşş olub yuxıldım; *Qəşş* ələmində bir tamaşq qıldım (A.Səhhət); Həkim xəstənin *ayılmasını* gözlədi (M.Hüseyn).

QƏTİLİK – TƏRƏDDÜDLÜK Şamunun *qətiliyini* görəndə Səfo onun sözünü çevirmədi (S.Rəhimov); Onun səsinə qətiyyət yox, *tərəddüdlük* vardı.

QƏZƏBLƏNMƏK – SAKİTLƏSMƏK Ancaq gərək sualımdan *qəzəblənməyəsən*. *Qəzəblənmərəm*, xəbər al! (Ə.Haqverdiyev); Anası Sənubər Gülbətdamin hövsələdən çıxdığıni görüb onu *sakitləşdirdi* (İ.Fərzəliyev).

QƏZƏBLİ – SAKİT *Patrul qəzəbli* bir piçilti ilə xəbər aldı (S.Vəliyev); Sular yatağında *sakit* və hərəkətsiz idi (S.Qədirzadə).

QİMİŞMAQ – AĞLAMISINMAQ Mirzə Kələntər maarif şöbəsinin müdirinin üzünə baxıb *qımışdı* (S.Rəhman); Kiçikbəyim *ağlamısınaraq* başmağı onun ölündən alıb, hasarın üstündə oturdu (Çəmənçəmənli).

QINAMAQ – TƏRİFLƏMƏK *Qınamasın* məni könlü bütünlər; Fikrim dağınıqdır, xatirim övraq (Q.Zakir); Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzəliyev).

QIPIQ – AÇIQ Biz tarixdə heç bir zaman; Gözü *qıpqı* olmamışıq! (S.Tahir); O, yaşa-

diği mühito Nəcof bəy kimi deyil, gözü açığı baxır, kiminlə nə cür davranmağı bacarır (Ə.Haqverdiyev).

QIRAQ – ORTA Sağ əlimi masanın qırağına dayayıb durdum (A.Şaiq); Qulam bu dəfə arxa tərəfdə yox, *ortada*, qurşağa qədər suyun içində oturdu (S.Qədirzadə).

QIRAQ – ORTA Sağ əlimi masanın qırağına dayayıb durdum (A.Şaiq); Qulam bu dəfə arxa tərəfdə yox, *ortada*, qurşağa qədər suyun içində oturdu (S.Qədirzadə).

QIRAQ – DOST Dəryada qıraq yanar; Baxdıqca iraq yanar; Yar yarına qovuşsa; *Dost* gülər, *qıraq* yanar (Bayatı).

QIRXDİLLİ – NAMUSLU Yaxanı ona tanıma, *qirxdilli* qadındır, səni tolayo sala bilər. Qiymətin dediyinə görə, Gülsabah çox çalışqan və *namusludur* (Ə.Vəliyev).

QIRIQ – BÜTÖV Bahadır bu fikirdə ikon İvan qapımı açıb, öldündə samovar, üstündə mis çaynik, iki fincan, bir neçə qənd *qırığı* içəri daxil oldu (N.Nərimanov); *Bütöv* bir qəndi ağzına qoydu.

QIRIQ – SAZ Sarxan əlindəki *qırığ* fənəri yuxarı qaldırdı (M.Hüseyn); Rabitə hələlik *saz* işləyirdi (S.Qədirzadə).

QIRIQLIQ – SAZLIQ Bütün vücudumda bir *qırılıq*, bir sızılı hiss edirəm (A.Şaiq); Əhməd kişinin *sazlığı* qaldı qiyamətə.

QIRIŞIQ – AÇIQ Polkovnikin alnında *qırışığı* sızışdır (S.Qədirzadə); *Açığı* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaymışdı (S.Qədirzadə).

QIRIŞMAQ – AÇILMAQ Onun alını *qırışmışdı*, qaşları az qala gözlərini bürümüşdü (Ə.Vəliyev); Çəmənləkdə xudmani süfrələr *açıldı*, şirin söhbətlər başlandı (S.Qədirzadə).

QIRMAQ – DÜZƏLTMƏK Ləpələr bu pilləkənləri saxsı qab kimi vurub *qırır* (Mir Cəlal); Qorənlil pəncərənin şüşəsinə baxıb kəlağayısını *düzəltdi* (S.Rəhman).

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua; ayıldılər torpağa (A.Şaiq); Kürd Əhməd, xaricli ticarətxanalarla əlbir olmuş bir ovuc

tacirlərin işlədiyi cinayətləri *ətraflı* olaraq Friduna danışdı... (M.İbrahimov).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qayğı ilə titrəmişdir? (M.Müştəfiq).

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qisaboylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət, *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pilləkənləri çıxmağa başladı (A.Şaiq).

QISALIQ – UCALIQ Ağıl adamın boyca *qısalığı* və ya *ucalığı* ilə ölçülmür.

QISALMAQ – UZANMAQ Gecələr *uzanır*, günlər *qısalır*; Göy üzünü qara buludlar alır (A.Şaiq).

QISILMAQ – AÇILMAQ Heç *qısılma* bu məclisdə; Bu məclis ər meydana (Aşıq Vəli); Salmanın rəngi *açıldı* (M.İbrahimov).

QISIR – DOĞAR Şirinin qızı *qısır* Narn-güllü bərk alışıb (İ.Əfəndiyev); Çobanlar *doğar* qoyunlara qış aylarında daha çox fikir verirlər.

QISIR – SAĞMAL Südün dadımı *qısır* əməndə, dana bilər (Ata. sözü); Gecə-gündüz çörəyini yeyib, çayını içib özünü də qumarda *sağmal* inək kimi sağırdı (S.S.Axundov).

QISQANC – ÜRƏYİAÇIQ Qaynana bu səadətə qarşı *qısqanc* və zidd vəziyyət almışdı (Çəmənzəminli); *Ürəyiaçığı* adamdır ("Azərbaycan").

QISQANCLIQ – TƏMİZLİK Sənin *qısqançlıqların* da, şübhələrin də mənə xoş gəlir (M.İbrahimov); Ürəyimdə qoşun-qoşun *təmizliklər*; Bir də infarkt uyuyarmış (C.Novruz).

QIŞ – YAY *Qışda* yel tutmayan, *yayda* günəş görməyən bir skamyalanı ver (Çəmənzəminli).

QIŞQIRIQ – SAKİTLİK Bu qədər *qışqırığa* durdu qonum-qonşu tamam (M.Ə.Sabir); *Sakitliyi* gərginliyə dəyişən var (C.Novruz).

QIŞQIRMAQ – SUSMAQ Bir də var qüvvəsi ilə *qışqırdı* (S.Qədirzadə); Bondar-cuk birdən *susdu* (S.Qədirzadə).

QIŞLAQ – YAYLAQ Külöklü qar, yağış yağar uzun-uzadı *yaylağa*; Kəçər bu vaxt el-oba, enor tamam *qışlağa* (A.Səhhot).

QIŞLAMAQ – YAYLAMAQ Bu qış burada *qışlamasa*, madarım keçməz (S.S.Axundov); İbrahim əmi bu yayı *yaylaqda yaylamışdır*.

QIŞLIQ – YAYLIQ *Qışlığın* tədərükünü yayda, *yaylığın* tədərükünü isə qışda görmək lazımdır.

QIT – BOL Sərv ağacı hər ağacdən ucadır; Əsli *qıtdır*, budagında bar olmaz (Xəstə Qasım); Ancaq xoşbəxtlikdən meyvənin *bol* vaxtı idi (Ə.Vəliyev).

QITLIQ – BOLLUQ Qıtlıq illər yağış-tök quruyub göz yaşımız... (Səhriyar); Bir yanda hakimdə böyük bir bolluq; Bizim nəsimiz açlıq, yoxsulluq! (Ə.Cavad).

QIVRAQ – XƏSTƏ Həkim yaşlı, lakin *qıvrıq* bir adamdır (Ə.Əbülhəsən); Burada *xəstə* çoxdur (S.Qədirzadə).

QIVRAQLAŞMAQ – XƏSTƏLƏNMƏK İstirahətdən sonra *xeyri qıvrıqlaşdır*. Anam *xəstələnmişdi* (S.Qədirzadə).

QIVRILMAQ – AÇILMAQ Yumaq kimi yumrulanan qızıl ilan *qıvrılıb açıldı*... (İ.Şıxlı).

QIYIYI – AÇIQ Elə bil bütün bunlar da tatarın *qıyıy* gözlərindən gizli qalmırdı (Ə.Əbülhəsən); Əlini Mayanın *açıq* çiyinə vurdun... (M.İbrahimov).

QIYILI – AÇIQ Qıyılı gözlərində gizli bir kin qaynayır (İ.Tapdıq); ...Onun alını *açıq*, üzü də ağdır (S.Vurgun).

QIYQACI – DÜZ Səkinə Vəlinin üzünə *diiz* baxdı; Pərşan ona *qıyqacı* bir nəzər saldı (M.İbrahimov).

QIYMAQ – AÇMAQ Hesabdar gözlərini *qıyıb*, üfüqdə iki boy qalxmış günəşə baxdı (M.İbrahimov); *Aç* gözün, gözlərinin qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Səhhot).

QIYMAQ – ƏSİRGƏMƏK Ay zalım oğlu, adam da İskəndər kimi oğlana *qıyıb* güllə atarmı? (Ə.Haqverdiyev); İsmət! Allah *əsirgəsin*, nədir bu halət? (H.Cavid).

QIZARMAQ – AĞARMAQ Günəş üfüqdə yandı; *Qızardı* yavaş-yavaş (M.Müştəfiq); Həmidən gec yatıb qalxdınız erkən; *Ağardı* dan yeri gözlərinizdə (B.Vahabzadə).

QIZARMAQ – BOZARMAQ Kişinin sifəti *bozardı* (Ə.Vəliyev); Zoyanın yanaqları *qızardı* (S.Vəliyev).

QIZARMAQ – SİRTILMAQ Ruqiyyə mötləbi anladı, ətrafa baxdı, bir kas yox idi. Dan şəfoqi kimi *qızardı* (A.Divanboyoğlu); Səndə təqsir odur ki, uşaq vaxtında fağırı haqq yerə, nahaq yerə o qədər döydün ki, axırda *sirtildi*... (Ə.Haqverdiyev).

QIZDIRMA – ÜŞÜTMƏ Bir həftədir ki, uşağım *qızdırma* içində yanır (C.Cabbarlı); Bədonimo *üşütmə* düşdü (S.Qədirzadə).

QIZDIRMAQ – SOYUTMAQ Yasəmən çayın qırağında su *qızdırıb* paltarı yuyurdu (S.S.Axundov); Çayı *soyutmayın*, için (S.Vəliyev).

QIZĞIN – SAKİT Azərbaycan ədəbi dili qılınc döyüşünü andıran *qızğın* münəqişələr, kəskin deyişmələr dilidir (M.İbrahimov); Ölkənin *sakit*, işıqlı həyatı da düşmənlər gülləsindən bircə anda beləcə pozulmuşdu (S.Qədirzadə).

QIZĞIN – SOYUQ Yəni döməri *qızğın* ikon yastıla (S.S.Axundov); Dəryanın baxışları *soyuq*, səsi yad idi (S.Qədirzadə).

QIZĞIN – ZƏİF Bəcmərinin *qızğın* dövrü idi (M.İbrahimov); Elə bil *zəif* üroyi həmişəlik olaraq sağaldı (Ə.Vəliyev).

QIZĞINLIQ – SAKİTLİK Bir həftə əvvəldən aşığı bazarda, istərsə də yuxarı bazarda bir *qızğınlıq* müşahidə edilirdi (H.Sarabski); Hələ ki, *sakitlikdir* (S.Qədirzadə).

QIZIŞMAQ – SAKİTLƏSMƏK Xan büsbütün *qızıyıb* qəzəblə bağırdı (M.Rzaquluzadə); Tərlandıran məktub aldığı üçün *sakitləşdi*.

QIZIŞMAQ – SOYUMAQ Yarım saatdan sonra mehmanxanada oyun *qızıxdı* (C.Əmirov); Monbazonun hirsli *soyudu* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Əsrf anasının bu böyük xəbəri etinasız qarşılmasına *qızdı* (Mir Cəlal); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SOYUMAQ Tez *qızar*, gec *soyuyardı* (R.Rza).

QIZMAQ – ÜŞÜMƏK Ümid və sevincin istisindən canı *qızdı* (M.İbrahimov); – Bəs onda mən niyə *üşümürəm?* – deyər qız başını qaldırmadan soruşdu (S.Qədirzadə).

QIZMAR – SƏRİN Şaxta *qızmar* bir dəmir kimi onu dağlayırdı (Ə.Məmməd-xanlı); Bura həm kölgə idi, həm də *sərin* idi (M.İbrahimov).

QIYABI – ƏYANI “Satım, satmayım...” deyən miyanə satqınları; *Qiyabi* satqınları, *əyani* satqınları (X.Rza).

QIYAMƏT – PİS Dostlar oturmuşdular. Gecəni *qiyamət* keçirirdilər (Mir Cəlal); Yaxşı budur ki, nə pis iş tut, nə də *pis* söz eşit (M.İbrahimov).

QIYAMƏT – SAKİT Lakin paltarları səhnəyə aparılmış arvadların *qiyamətindən* xəbərini yox imiş (H.Sarabski); Göy meşələr, *sakit* kəndlər, səs-küylü limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

QIYAMƏT – ŞƏN Hər günüm hicridə, ey möh, *bir qiyamət* tək keçər (S.Ə.Sərvani); Səhər *şən* və gümrəh oyanmışdım (S.Qədirzadə).

QIYAMƏT – CAVAN *Qocanın* biliyi, *cavanın* biliyi (A.T. sözü).

QOCALI – CAVANLI Uzaqlar, yaxınlar döydü qapını; *Qocalı*, *cavanlı* düşdükcə bəndə (H.Hüseynzadə).

QOCAMAN – BALACA Geniş və *qocaman* meşənin ən yaxşı vaxtı idi (Mir Cəlal); Bu *balaca* qızın barəsində nə qədər yazsən ləyaqəti var (S.Qədirzadə).

QOCAMAN – GƏNC *Qocaman* sənət xadimini dinləməyi arzu edən çox idi (Mir Cəlal); Qarı *gəncə* yer göstərdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – QORXAQ Məgər bu şəhərdə hamıdan *qoçuq* mən oldum? (C.Məmməd-quluzadə); Mən *qorxaq* sandığım adamları

utandımaq üçün kartof-soğan soymağa mətbəxə gəndərirəm (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – TƏNBƏL Cahan hər işi düzəldir, *qoçaq* arvadıdır (Ə.Haqverdiyev); Özündən zoiflərə zülm edənlər və *tənbəllər* qalmaqacaq (M.İbrahimov).

QOÇAQLAŞMAQ – TƏNBƏLLƏŞMƏK Kamran yaman *qoçaqlaşdı* (Ə.Vəliyev); Traktorçu son vaxtlar yaman işdən soyuyub, yaman *tənbəlləşmişdir* (“Ulduz”).

QOÇAQLIQ – TƏNBƏLLİK Cahanın *qoçaqlığı*ndan bil ki, bu yaşında üç-dörd ayın içində savadlandı; (Ə.Haqverdiyev); Gözünə döndüyüm Anaxanın da elomə *tənbəllik*, elə birinci kərə doğum evindən çıxanda nə az, nə çox, gözəl-göyçək üç uşaq gotirdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQLIQ – QORXAQLIQ A qardaş, birco qulaq as, gör nə deyirəm, sən *qoçaqlığı* lap qəlot anlıyarsan (M.F.Axundzadə); Toxtat özünü; *Qorxaqlıq* daha sənə eyibdir! (İ.Tapdıq).

QOÇU – FAĞİR *Qoçular*, quldurlar qatar taxardı; *Fağır*-fıqaraya yan-yan baxardı (Aşiq Ələsgər).

QOÇULUQ – FAĞİRLİK Millətperəstlikdən, vətəndaşlıqdan dam vururuq qaraca qəpikdən ötrü, *qoçuluq* edirik gənə o qəpikdən ötrü (N.Vəzirov); *Fağırlıq* olar, amma bu dəracədə də yox da.

QOHUM – YAD Hazırda mən öz *qohumlarım* və elim ilə bərabər cəbhəyə gedirəm (M.S.Ordubadi); Azad *yad* adamın bu hərəkətlərindən çox şübhələndi, dərhal ayağa qalxıb onu qarşıladı (A.Şaiq).

QOHUMLAŞMAQ – YADLAŞMAQ Mən özümü çox xoşbəxt hesab edirəm ki, sonin ilə *qohumlaşma*m mümkün olaydı (S.S.Axundov); Gediş-gəliş olmayanda qohum da *yadlaşdı*.

QOHUMLUQ – YADLIQ Bununla bizim bir yüngülvari *qohumluğumuz* da varmış (C.Məmməd-quluzadə); *Yadlıq* yadına düşüb qəhərləndi.

QOXU – ƏTİR Bu rütubət və üfunət *qoxusu* oradan gəlirdi (M.Rzaquluzadə); Hər tərəfə *ətir* sopılmışdı (Mir Cəlal).

QOXULU – ƏTİRLİ Ətrafdakı *qoxulu* bataqlıq mənə o qədər də bürüməmişdir ki, ondan xilas olub çıxma bilməydim (Ə.Şərif); Axırda lap yaxında üzbuüzündə durub, sadəcə güldənə *ilq*, *ətirli* nəfəsi oğlanın sinosində gözdi (S.Qədirzadə).

QOLÇOMAQ – KƏNDLİ Molla Rəcəb bir dəstə kənd *qolçomaqları* ilə və böyləri ilə bir yerdə həbsə alınıb, dama salındı (B.Talıblı); Deyirlər *kəndliyə* verilir torpaq; Arpa yeyənlərin iştahına bax! (S.Vurğum).

QONDARMA – TƏBİİ Sonra *qondarma* bir qəhqəhə çəkib bərkənd güldü (S.Qədirzadə); *Təbii*dir ki, öz oğluna da hissələr və duyğular aşılamağa çalışmış... (M.İbrahimov).

QONDARMAQ – DAĞITMAQ Naşı bənnə *qondarıbdı* novdanı, xalq neyləsin? (M.Möcüz); Bu saat yenə sultanın qonşuların lranın bu gəşosini söküb kəndləri *dağıtmaqdadır* (C.Məmməd-quluzadə).

QONUŞMAQ – SUSMAQ Gəl yanına, sonin ilə *qonuşaq*; Kənlimüzün istoyoni danışaq (H.K.Sanlı); Yayılm atəşi *susmaq* bilmir, yerə-göyə meydan oxunurdu (S.Qədirzadə).

QOPMAQ – YAPISMAQ Kənlə budəğə ayının gücünə davam etməyib *qopdu* (S.S.Axundov); Tez öyilib mili yerədən götürdü və arvadına verdi, sonra onun yarıçılpaq ötlü qovludan *yapışdı* (M.İbrahimov).

QORXAQ – İGİD Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yurtecinin qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov); Dəli *igiddir*, öləndən xata çıxma bilər (Ə.Haqverdiyev).

QORXAQ – MƏRD *Qorxaqdır*, çox da ki, *mərd* çıxıb adı (S.Rüstəm).

QORXAQLAŞMAQ – İGİDLƏŞMƏK Bayram son vaxtlar yaman *qorxaq* olub, nədənsə *qorxaqlaşdı*. Əzəldən *qoçaq* idi. İndi *igidləşib* (Ə.Vəliyev).

QORXAQLIQ – İGİDLİK Cəbhədə top gülləsindən baş götürüb qaçmaq *qorxaqlıq* deyil, cənab zabit, *igidlikdir!* (S.Qədirzadə).

QORXAQLIQ – QƏHRƏMANLIQ – Yox, Salmanov, onun *qorxaqlığı* mən gərək Salatinlı camaatına bu saat bildirim (T.Kazimov); Mənim yoldaşların dağlarda böyük *qəhrəmanlıqlar* göstəririlər (S.Vəliyev).

QORXAQLIQ – MƏRDLIK *Mərdlik* hünər düşündüki mədalda; Alınmadakı qırış-şılarda oxunur (Ə.Cəmil); Əvvəllər göstərdiyi *qorxaqlıq* Məzluma çox baha başa oturmuşdu (S.Vəliyev).

QORXMAQ – ÜRƏKLƏNMƏK Ağsa, nə üçün fikir edirsən, yoxsa qaçaqlardan *qorxursan?* (N.Nərimanov); Balıqlan Qədirrov pulun tapılmadığını görüb *ürəklandı* (C.Əmiröv).

QORXMAZ – AĞCIYƏR Nəhayət, bolli oldu ki, *qorxmaz* uşaq tufəng ilə o tərəflərdə gəzmiş (A.Şaiq); Adam bu qədər *ağciyər* olmaz (S.Qədirzadə).

QORXMAZLIQ – AĞCIYƏRLİK Əmirin üsulı-idarəsinə qarşı bir düşmənlər kimi hücum edən sair öz böyüklüyünü və *qorxmazlığını* ziyarətə onları hamısına göstərdi (M.S.Ordubadi); İndi o bu qədər parlaq bir gələcəyə gəlib çıxandan sonra,... o vaxtkı *ağciyarlığına* öz üroyində güldürdü (Ə.Məmməd-xanlı).

QORXU – SEVINC Bunu hiss etmiş kimi Məloyin ürayına bir *qorxu* kökdü (M.İbrahimov); Gözlərinə səadətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QORXUSUZ – CƏSARƏTSİZ *Qorxusuz* keçib gedir qüdrətli dağ qartalı (R.Rza); Müdirin iri gövdəsinə baxmayaraq, boş adamdı, *cəsarətsizdi* (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK Ceyranlar *qoşa* gedər (Ə.Vəliyev); Sarışın səngərdə tək qaldı (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK Ceyranlar *qoşa* gedər; Gözlə, ox boşa gedər; Yar ilqara düz olsa; Ömür, gün xoşa gedər (Bayatı); Bu gün hər şey höll olunmalı idi. Özü də *təkbətək*, qabaq-qabaq (İ.Şixli).

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK Zey-ğəm işv əllərini *qoşalayıb* çırtıq çalırdı (S.Rəhimov); Kamilo gəlinciyini o biri oyuncaqlarından seçib *təklədi*.

QOŞALAMAQ – TƏKLƏSMƏK Atlar *qoşalaşdı* (İ.Şıxlı); Axsaq qoyun sürüdüən aralanıb *təkləndi*.

QOŞALIQ – TƏKLİK *Qoşalıq* anaya sevinc gətirdi, *Təklik*, kimsəsizlik onun da qəlbini sıxırmı? (S.Qədirzadə).

QOŞMAQ – AÇMAQ Sənin xatirin üçün qırx yeddi manata *qoşaram* (Ə.Haqverdiyev); Süngülər açmanın yolu *açdır*; Qələmindən cavahirat saçdın (A.Səhhət).

QOŞULMAQ – AYRILMAQ Mən də “Qardaşlar” birliyinə *qoşuldum* (Ə.Məmməd-xanlı); Gülnaz bir neçə addım anasından *ayrılıb*, özünü qabaqda gedən üç nəfərə çatdırdı (M.İbrahimov).

QOVĞA – ASAYIŞ Aləmə şuriş salıbdır, fitnəyə, *qovğayə* bax (Heyran xanım); Şəhərdə *asayış* və əminyyəti pozmaq... istəyənlər olduğu yerdə cəzalanacaqdır (M.S.Orudbadi).

QOVUŞDURMAQ – AYIRMAQ Muğanlı Səfərəli qızını sevgilisinə *qovuşdurmadı*? (M.F.Axundzadə); Bəli, Mariannı ondan *ayırmağı* ancaq sən bacararsan (S.Qədirzadə).

QOVUŞMAQ – AYRILMAQ Turşsu çayların içi ilə *Atraza* axır, Kürə *qovuşur* (S.Rəhimov); Məhvəvorin səsinə xəyaldən *ayrıldım* (S.Qədirzadə).

QRUPLAŞMAQ – BÖLÜSMƏK Sabirin əsərlərini janra görə *qruplaşdırmaq* da həmişə müəyyən çətinliklər törədir (M.Məmmədov); Hər nə əlinə düşsə idi, yoldaşları ilə *bölüşürdü* (S.S.Axundov).

QUBAR – SEVİNC Zülmətin yer üzünü qaplaması; Qəlblərdə oyandırır *qubar* (C.Cabbarlı); Gözlərində *sevinc* işartısı vardı (S.Qədirzadə).

QUBARLANMAQ – SEVİNMƏK – Ə, ay Fikrət, adamın üroyimini niyə partladırdsan, niyə belə *qubarlanırsan*? (M.İbrahimov);

QURASDIRMAQ – DAĞITMAQ

Məgər mən elə bu yerdənmi gəlmişəm, qonaqların yanında fəxr edib *sevinməsin!* (S.Qədirzadə).

QUBARLI – FƏRƏHLİ Dərdli, *qubarlı* aşıq; Gəlib görürsür yenə (M.Rahim); Raykom katibi ürəkden gələn *fərəhli* bir səslə dedi (Ə.Vəliyev).

QUCAQLAŞMAQ – ARALANMAQ Bəs elə isə gəl ağuşuma, *qucaqlaşalm* (C.Cabbarlı); Gülşərə ondan aralanıb evlərinə doğru yollandı (İ.Şıxlı).

QUDUZ – MÜLAYİM Qurban olum, *qardaz!* Bunlar çox *quduz* adamdırlar. Sərhəsab ol (N.Vəzirov); Sadə, *mülayim* xasiyyətli, ağıllı, tərbiyəli qadın idi (S.Qədirzadə).

QUDUZLAŞMAQ – MÜLAYİMLƏSMƏK Ana, *quduzlaşır* həyat, ilbəlil; Dalayır puç olan ümidlərimi (B.Vahabzadə); Rəvsən oğlunu sərt qarşıladı, sonra *mülayimləşdi*.

QUL – AĞA İndi mən sənə nökrəm, mən sənə *qulam*, gəl, gəl bərişaq (C.Məmməd-quluzadə); Doğru deyir, *ağa*, onlar heç vaxt özlərini bu ağzıbirə salmazlar (N.Vəzirov).

QULDUR – RƏHMLİ İndi ona yaxın düşməkmə olar? Özü güclü-zorlu, başında qolu-zorba *quldurlar* (M.Rzaquluzadə); Nə üçün onların içərisində *rəhmli* şəxslər azdır? (M.Talıbov).

QULDURLUQ – RƏHMLİLİK Balım, mən saqqalınım bu ağ vaxtında necə sizə izin verim ki, gedib *quldurluq* edəsiniz (C.Məmməd-quluzadə); Bu qəddər də *rəhm-lilik* kimə lazımdır?

QUNDAQLAMAQ – AÇMAQ Adımı Leyla qoyub, qızı *qundaqladılar* (S.Rüstəm); Uşağın qundağını *açdılar*.

QURAQ – YAĞAR Göy xəsis, yer ondan bətrər; *Quraq* yerdə toxum yanar (A.Şaiq); *Yağar* aylarda yerə şitil basdırmaq çətin olur.

QURAOQLIQ – YAĞARLIQ *Quraqlıq* bir dərəcədə idi ki, baharın orta ayında otlar saralıb, quruyurdu (A.Şaiq); Bu hadisə *yağarlıqla* əlaqədardır (Ə.Vəliyev).

QURASDIRMAQ – DAĞITMAQ Sök-düyü təkəri *quraşdırıb* yerinə keçirdikdən

QURDLU – SAF

sonra üst-başını çırpıb ayağa durdu (İ.Şıxlı); İsgəndər Rumi ... Əcəm ölkəsindəki bütün atəşgödələri *dağıtmışdı* (Ə.Məmməd-xanlı).

QURDLU – SAF Salman dayı, bu cür, *qurdlu* qaqsılar da sizindir? (A.Şaiq); Bu alma *safdır*.

QURDLU – TƏMİZ Onun gözü ac, ürəyi *qurdlu* idi (M.Rzaquluzadə); Əfsus ki, *təmiz* qəlblə, yaxşı niyyətli adamların hamısı möhkəm iradəyə malik olmur (S.Qədirzadə).

QURĞU – MÜSİBƏT Zülmünü aşkar qıldın nümayan; *Qurğular* pozulub, sanlar itibdir (Aşıq Ələsgər); Kino tamaşalarına bilet almaq *müsbət* idi (S.Qədirzadə).

QURMAQ – DAĞITMAQ *Qururuq* biz çayların üstündə asma körpü (S.Rüstəm); Hər şey yanb *dağılmış*, yerlə yeksan olmuşdur (S.Qədirzadə).

QURMAQ – SÖKMƏK Atam Kərim baba ilə alaçıq *qurmağa* gəldi (A.Şaiq); Köçəndə alaçıq *sökdülər* (M.Süleymanlı).

QURMAQ – UÇURMAQ Belədir insan; Bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

QURMAQ – YIXMAQ Neçə dəfə mənə ailə *qurmağı* təklif edib (C.Əmirov); İş-peşəsi onun-bunun evini *yıxmaq*dır (C.Əmirov).

QURTARACAQ – BAŞLANĞIC Meşənin *qurtaracağına* iki verst qalmış bir atlı, yaraqlı adam Cəfərin qabağını kösdü (S.S.Axundov); Ancaq *başlanğıc* üçün bu heç də pis deyildi (Ə.Əbülbəhən).

QURTARMAQ – BAŞLAMAQ Danışan qazmaq bir neçə kolmo ilə sözünü *qurtardı* (M.İbrahimov); *Başlasın* qoy bu adla; Gəncəliyin xoş noğməsi (S.Rüstəm).

QURTULMAQ – TUTULMAQ Biz bu ərəb yurtcularından, bu vəhşi əlbəyblərdən *qurtulmalıyıq* (C.Cabbarlı); Onlar Kipianinin nə üçün *tutulduğunu* soruşur, bu işin səbəbini bilmək istəyirdilər (İ.Şıxlı).

QURTULUŞ – ƏSARƏT Əlində tutduğun o böyük məşəl; Göstərir ələmə *qurtuluş*

QRURU – YUMŞAQ

yolu (S.Vurğun); Könül bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpırın, istəyir hürriyyəti (A.Səhhət).

QRURU – ƏSASLI Elm adına bir *quru* böhtandı bu! Nifrətə sayandı bu! (M.Ə.Sabir); ...Kolkoxun rəhbər işçiləri *əsaslı* səbəb olmadan və rayon təşkilatları ilə razılaşdırılmadan *tez-tez vəzifələrindən* dəyişdirilir (Ə.Vəliyev).

QRURU – ƏTLİ Gözlərini anasının yanına sallanmış damarlı, quru əllərinə zillədi (Ə.Məmməd-xanlı); Qırmızı gilasa oxşar otlı dodaqları və balaca zərif burnu vardı (S.Qədirzadə).

QRURU – MÜLAYİM Dəmir *quru* və tələkkar bir sifət aldı (S.Rəhimov); Lakin deyəsən, o yenə əvvəlki kimi gülürlü, sakit, *mülayim* idi (M.İbrahimov).

QRURU – RÜTUBƏTLİ Torpaq *qurudur*, göydən bir damcı da düşməmişdi. Mən bu əsərimi indi yaşadığım kiçik, *rütubətli*, qaranlıq zirzəmidə yaradıram (S.Vəliyev).

QRURU – SULU Dağda, dənizdə, *quru* çöllərdə, ormanda yaşayan canlı heyvanlar, onların yeyib-içməsi və şəkilləri də fərqlidir (M.S.Orudbadi); *Sulu* əllərini əvvəlcə saçına, sonra da saqqalına çəkdi (İ.Şıxlı).

QRURU – TƏZƏ Yediyi, içdiyi həmişə dişləmə çay ilə *quru* çörək idi (B.Talıblı); *Təzə* çərəyin iyi həyəti bürümüşdü (M.İbrahimov).

QRURU – YAĞIŞLI Son vaxtlar rayonlarda havalar *quru* yox, *yağışlı* keçir.

QRURU – YAĞLI Daima qısanan ürək bir həyat; Məncə bu dünyada bir *quru* səsdir (S.Vurğun); Mən bədbəxt də bu tülkülorin *yağlı* dillərinə aldandım (C.Əmirov).

QRURU – YAŞ *Qururun* oduna *yaş* da yanar (Ata. sözü).

QRURU – YUMŞAQ Yazıq bir parça *quru* çərəyi də göz yaşı ilə yeyir (A.Şaiq); Qonşusu isə həmalca başını tərpoətdi, yanaqları *yumşaq* rahatlıq-hülqum kimi titrədi (S.Qədirzadə).

QURUCU – DAĞIDICI Uşağı mübarizə və *qurucu* həyata hazırlamaq lazımdır (S.Rəhimov); Dağın *dağıdıcı* zərbəsinə davam gətirməyib yıxıldı ("Azərbaycan qadını").

QURULAMAQ – İSLATMAQ Zəhrə suya çökməkdə olduğu paltarı sorib qurtardı, əlini *quruladı* (Ə.Vəliyev); Gözlərindən tökülən isti yaşlar isə açıq sinəsini *islatdı* (H.Nəzərli).

QURULANMAQ – İSLANMAQ Təhminə *qurulandı* (Anar); Gəldiyev gələn kimi *düyü islanı*r, qazan asırdı (Mir Cəlal).

QURULMAQ – DAĞILMAQ Nuxada yeni fabriklər, zavodlar *qurulmuşdu* (İ.Əfəndiyev); Ağlın başında olmadığından dəzgahda qəzaya yol vermədim, hər şeyi sinib *dağıtmışdı* (S.Qədirzadə).

QURULMAQ – SÖKÜLMƏK Yeni axar çaylar üzrə dəmir körpü *qurulacaq*; Yeni sahil lampaları alışıacaq çirəq-çirəq (S.Vurğun); Köhnə, uçuq körpülər *söküldü*.

QURULUQ – BATAQLIQ Adanın *quruluq* hissəsində oturub dənizə baxırdıq. Gəl danışaq ki, *bataqlığa* gedən namərdird (M.İbrahimov).

QURULUQ – CANLILIQ Əsərin dilində *quruluq* var. Roman *canlılığı* ilə oxucunu razı salır.

QURULUQ – KÖKLÜK Onun *quruluq*nu zahiri görünüşündən təyin etmək olur ("Ulduz"); Dayıdostum anasının *kökliyyə*nə işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə).

QURULUQ – NƏMLİK O, köksündə nə isə tənglik, bundan başqa boğazında da bir *quruluq* hiss edirdi (Ə.Əbülhəsən); Qar az yağdığından torpağın *nəmliyi* kifayət deyil (Ə.Vəliyev).

QURUMAQ – GÖYƏRMƏK Hər yay arxadan su daşıyıb, bu ağacı *qurumağa* qoymamışdı (M.İbrahimov); Qar əriyir, sellər axır, ot *göyərir* səhrada (C.Cabbarlı).

QURUMAQ – İSLANMAQ Hava o qədər istidir ki, adamın dil-dodağı *quruyur*

(A.Şaiq); Qorxuram göz yaşından; Qoy-nunda gül *islana* (Bayatı).

QURUMAQ – KÖKƏLMƏK Dörd onu üzür, elə bil ki, heç nə yemir, *quruyur*. Heç bir iş görmür, yeyib-içib yatır, günbögün *kökəlir*. **QURUMAQ – YAŞLANMAQ** A...a... boğazım nə üçün *qurudu* (C.Əmirov); Su içəndən sonra özünü gəldi, boğazı *yaşlandı* (M.Süleymanlı).

QUSMAQ – UDMAQ ...Qan sorub şişdikdə sahibi onları sıxır, tamam sorduqları qanı *qusurlar* (M.F.Axundzadə); Biz hava istorik, təmiz bir hava; hava qoxlamayacaq, hava *udaq* biz (H.Hüseynzadə).

QUSBEYİN – AĞILLI İndi onlar, o *qusbeyin* Məmiş də qəmiş olub keçiblər yazığın boğazına (İ.Fərzəliyev); Qulam, göz dəyməsin, çox *ağıllıdır*, bizi hər görəndə öldən-ayaqdan gedir (S.Qədirzadə).

QUZEY – GÜNEY Gərək o adamın dödəsinə od vurasan və elə vurasan ki, heç bilməsin ki, bəla *güneydən* gəldi, ya *quzeydən* (N.Vəzirov).

QUZULAMAQ – BƏRKİMƏK Bir tərəfi *quzulay*ıb ot saçaqları saxlanan bir tərədə iri qol-qanadlı qurumuş bir ağac vardı (Çomənzəminli); Rüstəmə elə gəldi ki, arvadının əli *bərkimiş* və kobudlaşmışdır (M.İbrahimov).

QÜDRƏTLİ – ZƏİF *Qüdrətli* yurdu-muza; hər sənətkar görəkdir (M.Rahim); Düşməni o qədər də *zəif* deyildi (S.Qədirzadə).

QÜDRƏTLİLİK – GÜCSÜZLÜK Rəşidin *qüdrətliyyə*nə hamı bələd idi. İşləyəndə öz *gücsüzlüyünü* hiss etdi.

QÜDSİYYƏT – EYBƏCƏRLİK Cavab ver, odlar gəlini! Axır bütün ümid sənənin *qüdsiyyətində*dir (C.Cabbarlı); Vəlini düşündürən bütün *eybəcərliyi* ilə hiss etdiyi həyat məsələləri idi (M.Hüseyn).

QÜRRƏLİ – XOFLU Gah elə *qürrəli*, gah elə *xoflu*; Hamımız bir səsli, bir adam kimi; Hamı cilovludur, hamı buxovlu; Hamı da sozalan yağsız şam kimi (M.Araz).

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR Çox *qürrəli* uşağıdır, həyətdəki uşaqların heç biri ilə yaxınlıq etmir. Tofiqdən çox xoşum gəlir, çox *təvazökər* adamdır.

QÜRUB – MƏŞRİQ Onlar hadisə yerinə çatanda gün *qüruba* öyilmişdi (T.Kazımov); Gün *məşriqdən* doğur.

QÜRURLU – TƏVAZÖKAR Bu dağlar qucağında bəslədiyim adamlar kimi *qürurlu* idi (S.Vəliyev); Xoşuna gələn odur ki, çox *təvazökərdir* (M.İbrahimov).

QÜSSƏ – NƏŞƏ *Nəşənin* qədrini bilməzdi insan; *Qüssə* olmasaydı, qəm olmasaydı (M.Rahim).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Sanki Mənsurinin məyusluğuna *qüssələnmək*dənsə, *şadlandı* (S.Qədirzadə).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞƏNLƏNMƏK O, səhər tezdən Silanı yola salıb ayrıldığı üçün *qüssələni*r (S.Vəliyev); Çöldə traktorun səsi canlanır; Obalar *şənlənir*, höyəcanlanır (S.Vurğun).

QÜSSƏLİ – ŞAD İnsanların əksəriyyəti ya çox *qüssəli*, ya da çox *şad* dəqiqələrinde ağlayırlar (M.İbrahimov).

QÜSSƏLİLİK – ŞƏNLİK Payızın son ayı *qüssəliliyi* andırır. Uşağın dünyaya gəl-

məsi evə bir *şanlıq* gətirmişdi (Çomənzəminli).

QÜSURLU – TƏMİZ Mən də onlardanam, baxışım *qüsurlu*, gözüm zəifdir (M.Talıbov); Bütün fəsilərdə qanı qayanayan; mehriban balalar səfdir, *təmizdir* (C.Novruz).

QÜSURSUZ – NAQİS Əməliyyatı *qüsursuz* yerinə yetirdiyini düşünüb dedi (C.Əmirov); Bu yaşa gəlmişəm, mənəndə bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişiniz (Ə.Vəliyev).

QÜVVƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Gecədən ösməyə başlayan yay külləyi yavaş-yavaş *qüvvətlənir* (M.Hüseyn); Bu sən nə qədər *zəifləmişdi* (M.İbrahimov).

QÜVVƏTLİ – ZƏİF *Qüvvətli* *zəifi* basacaq, özəçək (S.S.Axundov).

QÜVVƏTSİZ – GÜCLÜ Lakin qızımsız köhlən at *qüvvətsiz* uşağa qulaq asmadı (S.S.Axundov); Sanki *güclü* şimşək çaxdı, buludlar parçalandı, asiman guruldadı, dolu yağdı (S.Qədirzadə).

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK *Qüvvətsizliyi* onu öldən salmışdı. Fənd işlədə bilməz də, *güclülüüyü* sayəsində rəqibinə qalib gəlir.

LI

LAQEYD – CİDDİ Hürü isə bu baxışlara qarşı *laqeyd* görünürdü (M.İbrahimov); Ostapenko *ciddi*, iti, əsəbi bir halda işləyirdi (Mir Cəlal).

LAQEYDLƏSMƏK – CİDDİLƏSMƏK Növrəstə *laqeydləşdi* (M.Eynullayeva); Salmən dərhal *ciddiləşdi* (M.İbrahimov).

LÜLQƏNBƏR – AYIQ Bir gün görədin *lülqənbər* çıxıb kolxoz idarəsinin qabağndakı iri pələd kötüyünün üstünə (H.Nadir); İçmiş olsa da, özünü *ayıq* kimi aparırdı.

LÜMLÜT – GEYİMLİ Səlim ağanın dalından dəyib *lümlüt* çələ atır (M.İbra-

himov); *Geyimli* bayıra çıxdı (“Azərbaycan”).

LÜT – ƏHVALLI *Lütəm*, artıq bütün varım getdi (S.Rüstəm); Belə baxanda çox qanacaqlı, *əhvallı* adama oxşayırdı (S.Qədirzadə).

LÜT – GEYİMLİ Ona toxunmayın, o *lütüdür* (C.Məmmədquluzadə); Əynində ağ xalat olan təmiz *geyimli* yaşlı arvad uşağı yerinə saldı (M.İbrahimov).

LÜTLƏMƏK – GEYİNDİRMƏK Qışın oğlan çağında onu *lütləyib* yola salmaq yox, *geyindirmək* lazımdır (“Ulduz”).

Mm

MAFRAQ – BƏRK Ağacın budağı çox *mafraqdır*, tez sinacaqdır. Pələd uzunömürlü, *bərk* ağacdır.

MAĞMUN – ZİRƏK O da sənin kimi utancaq, *mağmunun* biri idi (Mir Cəlal); *Zirəkdir*, gözüaçıqdır, işdən tez baş açandır (M.İbrahimov).

MAHİR – ACİZ Gülpəri də öz işində *mahirdir* (Ə.Haqqverdiyev); Lakin yənə də özü yeriməkdə *aciz* idi (M.İbrahimov).

MAHİRLİK – ACİZLİK İşə qarşı onda xüsusi bir *mahirlik* var. Sonra ürəyi yumşaldı, *acizliyini* bürzə verdi (M.İbrahimov).

MAJOR – MİNOR *Major, minor*. Bəm, ya zil. Bunlardır, ən şad, ən ümitsiz nöğmələrin anası (R.Rza).

MAKSİMAL – MİNİMAL İndi hər bir peşə sahibindən *minimal* yox, *maksimal* bilik tələb olunur (“Azərbaycan”).

MAKSİMUM – MİNİMUM Veteranlara *maksimum* qayğı göstərilməlidir. Bu işin yerinə yetirilməsi üçün *minimum* vaxt verilir.

MALBAŞ – DƏRRAKƏLİ *Malbaş* uşaqdır. Başına heç nə girmir (“Ulduz”); O oğlan yaşda səndən kiçikdir, amma qat-qat *dərrakəlidir* (S.Rəhimov).

MARAQ – ŞÜBHƏ *Maraq* dolu gözəmə: baxmaya bilmərəm (R.Rza); Onu sevə-cəyinizə *şübhəm* yoxdur (M.İbrahimov).

MARAQLI – BOŞ Dinləyirdim *maraqlı* söhbətini: qoca müəllimin (R.Rza); Mən and içirəm ki, *boş* sözdü (Mir Cəlal).

MARAQSIZ – MƏNALI Əsər *maraqsızdır*, oxumaq olmur (“Azərbaycan”); Bu gün hər şey gözəl, hər şey *mənalıdır*, – dedi (M.İbrahimov).

MATƏM – SEVİNC *Matəm* içindədirlər gördülər hamı (M.Rahim); Bu kəndin ohalisi

elə bil *sevindən* yatmaq istəmirdi (S.Vəliyev).

MATƏMLİ – ŞAD O qara *matəmli* günləri unut (S.Rüstəm); Qonaq cənnətə düşmüş kimi, heyran və *şad* idi (Mir Cəlal).

MAYMAQ – GÖZÜAÇIQ – Görmürsən, *maymağın* biridir (M.İbrahimov); Yəqin o şofer bacarıqlı adamdır, *gözüaçıqdır* (M.İbrahimov).

MAYMAQLIQ – GÖZÜAÇIQLIQ *Maymaqlıqdan* nə çıxar, *gözüaçıqlıq* lazımdır.

MƏHRİBAN – SƏRT Üzünü Silaya tutub mülayim və *mehriban* səsle dedi (S.Vəliyev); Yollar uzun, mənzil uzaq; *sərt* daşlara dözmür ayaq (R.Rza).

MƏHRİBANÇILIQ – ƏTİACILIQ O gündən onların arasındakı *mehribançılıq* ədavətə çevrilir (M.İbrahimov); *Ətiacılıq* onun canında var (M.Hüseyn).

MƏHRİBANLAŞMAQ – SƏRTLƏŞMƏK Günəş *mehribanlaşır*; Bağçada gül üşümür (R.Rza); Mələyin ürəyi *sərtləşirdi* (M.İbrahimov).

MƏHRİBANLIQ – ƏTİACILIQ Əhməd onun səsindəki süni *mehribanlıq* duyduca da, üstünü vurmadi (İ.Şıxlı); Elə *ətiacılıq* onu hörmətdən salmışdı (S.Qədirzadə).

MƏHRİBANLIQ – SƏRTLİK Dostun olsa rəşadət; *Mehribanlıq*, ədalət (M.Rahim); Surxayın *sərtlilik* və ehtiyatkarlığı ailədən xaricdə özünü göstərirdi (M.İbrahimov).

MƏCBURİ – KÖNÜLLÜ Qızcıqaz hansı tərəfə qaçsaydı, hər yerdə onu bu cür ağır, *məcburi* əziyyət gözləyirdi (S.Qədirzadə); *Könüllü* dəstəyə qoşuldu (“Azərbaycan”).

MƏCHUL – BƏLLİ *Məchul* bir vahimə ikimizi də sarıtdı, divara sıxıldıq (M.İbrahimov); Aslan yauşından da *bəllidir* (Ata sözü).

MƏDAXİL – MƏXARİC Məgər mənim *mədaxilim* budur? (Ə.Haqqverdiyev); Bu da kolxozun *məxaricini* xeyli azaltdı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİ – KOBUD *Mədəni* adam belə yerlərdə yaşaya bilməz (C.Cabbarlı); Qorxma, sən *kobud* deyilsən axı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – ƏDƏBSİZLİK Oğlan *mədəniliyindən* başını aşağı saldı və cavab vermədi (Ə.Vəliyev); Danışanın sözünü kösmək *ədəbsizlik* hesab olunurdu (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – KOBUDLUQ Zeynalın *mədəniliyi* qarşısında donub qaldı (S.Qədirzadə); Hətta bu ahəngdə, səndəki *kobudluğun* xoş gəldiyini bildirən bir mənə də vardı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏT – CƏHALƏT Orada gördüyü yüksək *mədəniyyət* və tərəqqi nümunələri onu ruhlandırır (F.Qasımzadə); Əl çək bu *cəhalətdən*, ata! (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏTSİZ – TƏRBİYƏLİ Bacarıqsız, *mədəniyyətsiz* əkinçi vardır (Ə.Vəliyev); *Tərbiyəli* ailədənir (S.Qədirzadə).

MƏDƏNİYYƏTSİZLİK – MƏRİFƏT-LİLİK Mən bərkəndən danışanları sevmirəm, bunu da bir növ *mədəniyyətsizlik* əlaməti hesab edirəm (S.Qədirzadə); Onun *mərifət-liliyinə* gəldikdə demək lazımdır ki, bu cəhətdən o başqalarından seçilir ("Ulduz").

MƏDH – HƏCV Xoşlanmaz heç vaxt o *mədhlərdən* (B.Vahabzadə); XIX əsr ədəbiyyatında ayrı-ayrı şəxslərin eyiblərini təqdir edən və fərdi mahiyyət daşıyan *həcv* geniş yayılmışdır (F.Qasımzadə).

MƏĞLUB – QALIB Cavanşirin ordu başçısı Qartal, *məğlub* olub geri çəkilib (M.Hüseyn); Dözü bilsən görək: *qalib* gələ bilsən görək; Sevinəcə də, dərdə də (R.Rza).

MƏĞLUBİYYƏT – QALIBİYYƏT *Qalibyyəti* də dənmişdi, *məğlubyyəti* də (F.Körimzadə).

MƏĞRİB – MƏŞRİQ Tutaq ki, *məşriq-dən* *məğribə* qədər; Mənə xörac verdi bütün ölkələr; Mə olsun? Bədbəxtəm, bədbəxtəm, inan! (S.Vurğun).

MƏHDUD – GENİŞ Onun imkanları *geniş* deyil, *məhdud*dur.

MƏHDUDLUQ – GENİŞLİK Vaxtın *məhdudluğu* onun əl-qolunu bağladı. Burada R.Rza sərbəst şerinin imkan *genişliyi* ilə özünü bir daha büruzə verir.

MƏHDUDLUQ – SƏRBƏSTLİK *Məhdudluq* onun bütün arzularını puç etdi (Ə.Vəliyev); Onun duruşunda və görkəmində bir *sərbəstlik* vardı (M.İbrahimov).

MƏHƏBBƏT – NİFRƏT *Məhəbbət* sonsuz, *nifrət* dörin (H.Hüseynzadə).

MƏXFİ – AŞKAR Doktor, sızə bir işim düşüb, ancaq *məxfidir*, görək heç kəs bilməsin (C.Əmirov); Sənə açıq deyirəm, daldə bir cür, *aşkarda* başqa cür hərəkət edən adamlar *məhəbbətin* böyüklüyünü başa düşə bilməzlər (Ə.Vəliyev).

MƏXRƏC – SURƏT Kəsr xəttinin altındakı ədəd *məxrəc*, üstündəki ədəd *surət* adlanır.

MƏKR – MƏHƏBBƏT *Məkr* onun gözələrində oynayır. *Məhəbbət* mənim gözələrimdə Çandranı xilqətin tacına çevirmişdi (M.İbrahimov).

MƏKRİLİ – MƏHƏBBƏTLİ H.Turabovun qəhrəmanı qüvvətli xarakterdir: *məkrilidir*, tədbirlidir, amansızdır. Onun *məhəbbətli* nəğmələri dinləyiciləri nəşələndirirdi ("Azərbaycan").

MƏLAHƏTLİ – CİR Bərdən kişi yaşına uyğun olmayan zil və *məlahətli* səsle oxudu (İ.Şıxlı); Misraların axır kəlmələrində *cir* səsini uzadıb ulayır (S.Qədirzadə).

MƏLUM – MƏCHUL Onun nəyə işarə vurduğu *məlum* idi (S.Qədirzadə); Lakin sevgisi də adı kimi *məchuldur* (M.S.Orudabadi).

MƏLUMLUQ – MƏCHULLUQ Fel-lərdə *məlumluq* məzmunu felin mənası ilə

bağlıdır. Yoxsa bu *məchulluqdan* nə çıxar? (İ.Şıxlı).

MƏNƏ – FORMA *Mənə* sözün məzmunu, daxili cəhəti ilə, *forma* isə sözün zahiri ilə, səs tərkibi ilə əlaqələndir (H.Həsənov).

MƏNALI – BƏŞ Çünki Məşədi Kazım ağanın iki *mənalı* sözündən bir şey anlamışdı (M.S.Orudabadi); *Bəş* söz niyə danışmışsan? (Mir Cəlal).

MƏNASIZ – MARAQLI Nə qədər buna *mənasız* xərc vururdular (Ə.Haqqverdiyev); Burada işləmək, yaşamaq çox *maraqlıdır*.

MƏNBƏ – MƏNSƏB *Mənbə* çayın başlanğıcı, *mənsəb* isə onun başqa bir çaya və dənizə töküldüyü yerdür.

MƏNƏVİ – CİSMANİ Sən mənədən yaxşı bilirsən ki, *cismani* ölümlə *mənəvi* ölümdən qat-qat yaxşıdır (F.Körimzadə).

MƏNƏVİ – FİZİKİ Mühəribənin ən gərgin günlərində də o belə düzəlməz *mənəvi* əzablar çəkmişdi (C.Məmmədov); *Fiziki* işdən çoxdan ayrılmışdır (Ə.Vəliyev).

MƏNƏVİ – MADDİ Yazılanlar çox olar, bunlara *maddi* və *mənəvi* cəhətdən kömək verilərsə, məqsəd əldə edilər (M.S.Orudabadi).

MƏNFƏƏT – ZƏRƏR Tacir ancaq iki şey tanıya bilər: o da *zərəər*, bir də *mənfəət* (M.S.Orudabadi).

MƏNFƏƏTLİ – ZƏRƏRLİ Ən *mənfəətli* şeydir (Ə.Vəliyev); Çox vermək də az vermək qədər *zərərlidir* (Ə.Vəliyev).

MƏNFI – MÜSBƏT Bəli, *mənfi* atəşə tutulmaqla da *müsbət* müdafiə və təsdiq oluna bilər (M.İbrahimov).

MƏNFİLİK – MÜSBƏTLİK Yəni ancaq onun naqis cəhətlərini görmək, *mənfiliyin* təsvirinə aludəlik göstərmək (M.İbrahimov); Əsərin maraqlı və məzmunlu olması onun *müsbətlidir* (F.Qasımzadə).

MƏNFUR – GÖZƏL Pərşana rəzil və *mənfur* göründü (M.İbrahimov); Axı Rasim elə o zaman da *gözəl* idi (M.İbrahimov).

MƏNFURLUQ – GÖZƏLLİK Onun *mənfurluğu* rəzilliyindən irəli gəlir ("Ulduz"); *Gözəllik* ondur, doqquzu dondur (Ata. sözü).

MƏRDANƏ – GİZLİ *Mərdanə* qardaş qabağında yüz dəfə ölib dirilsən, yəno azdır (Ə.Haqqverdiyev); Yoldaşlar bunu gördükə aralarındakı *gizli* məhəbbətin uzun sürməsinə arzu edirdilər (M.İbrahimov).

MƏRDANƏLİK – QORXAQLIQ Ömrün zinətədir, bil: *Mərdanəlik*, dəyanət (M.Rahim); Götürüb baxdıqca *qorxaqlıq*mdan utanırdım (Mir Cəlal).

MƏRDİMAZAR – XEYİRXAH *Mərdimazarı* axtarmaqla deyil, rast gəlməklədir (Ata. sözü); Təbiəti belədir, *xeyrəxahdır* (M.İbrahimov).

MƏRDİMAZARLIQ – XEYİRXAHLIQ Axı *mərdimazarlıq* yaxşı şey deyildir (C.Əmirov); – Nə olar, *xeyrəxahlıq* pis şey deyil ki (M.İbrahimov).

MƏRƏKƏ – SAKİTLİK Danış, danış eşidək gördüyün o *mərkəni* (S.Rüstəm); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

MƏRHƏMƏT – QƏZƏB Kərəmət və *mərhəmət* isə böyüklük və geniş qəlbimdən doğur (M.Talıbov); Gör ürəklərimdə nə boya kin və *qəzəb* gizlənir (M.İbrahimov).

MƏRHƏMƏTLİ – İNSAFSIZ Sanki o *mərhəmətli* kişi həvəslə çalışın toxucuya baxır, mənalı sükutu ilə ona sözlər deyirdi (Mir Cəlal); O, qansız və *insafsız* adamın sərət üzünə baxıb özünə cürət verirdi (Mir Cəlal).

MƏRHƏMƏTLİ – QƏZƏBLİ *Mərhəmətli*, məhtərəm anayadır bu kağız! (S.Rüstəm); İndi *qəzəbli* və səbirsiz onun gözleyirdi (S.S.Axundov).

MƏRHƏMƏTSİZ – RƏHMLİ Gülsabah bunu ata gözü yox, *mərhəmətsiz* və soyuq, həyətdəki işığın bir parçası olduğu qənaətinə gəldi (Ə.Vəliyev); Mən də ürəyi *rəhmlili* adamam (S.Qədirzadə).

MƏRHƏMƏTSİZLİK – İNSAFLILIQ Ona yardım göstərməmək *mərhəmətsizlik*-dir. Əlinin *insaflılığı* noticəsində o darda qalmadı ("Azərbaycan").

MƏRİFƏTLİ – QANACAQSIZ *Mərifətli* yoldaşlara canımı da qurban verərəm (İ.Fərzəliyev); Ədəbsizlər, *qanacaqsızlar*, yazaqla nə işiniz var? (Ə.Abbasov).

MƏRİFƏTSİZ – QANACAQLI *Qanacaqlı* ailədir (İ.Fərzəliyev); Belə *mərifətsizləri* sözlə təbiiyə etmək heyvana ali təhsil verməkdən çətinirdi (S.Qədirzadə).

MƏRKƏZ – UCQAR Məni o yerin *mərkəzi* və şənbə bazarı olan Qəssan qəsəbəsinə sürdürlər (M.Talıbov); Azərbaycanın on *ucqar* rayonlarından biri də Xocavənddir.

MƏTİN – ZƏİF Ceyran cösür, *mətin*, qəhrəman bir qadın idi (S.Hüseyn); Sözlün açığı, yoldaşlar, rəhbərlik *zəifdir* (M.İbrahimov).

MƏTİNLİLİK – ZƏİFLİK *Mətinlilik*, düzümlülük inqilabçı üçün səciyyəvi xüsusiyyətlərdir. Özünün *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MƏYUS – MƏSUD Bir gün olacaqsan, inan ki, *məyus* (S.Rüstəm); *Məsud* və xoş baxışları ilə oğlunun hərəkətlərini izləyirdi (Mir Cəlal).

MƏYUSLAŞMAQ – ŞADLANMAQ Bayatının sözləri onu daha da *məyuslaşdırdı* (İ.Şıxlı); Sevinən ürəkler *şadlandı*, gülən gözlər şənləndi (S.Qədirzadə).

MƏYUSLUQ – ŞADLIQ Bu qadının çəhrəsində bir *məyusluq* göründü (S.S.Axundov); Getdikcə sərbəstlik, *şadlıq*, hay-küy artırdı (M.İbrahimov).

MƏZƏLİ – QARAQABAQ Siz nə *məzəli* oğlansınız (S.Vəliyev); Bilirsənmi, Zaxar qardaş, Həsən yaman *qaraqabaq* oğlandı (İ.Şıxlı).

MƏZƏLİLİK – QARAQABAQLIQ – Özünü *məzəliyyə* qoydun, bəsdir! (M.İbrahimov); Onun *qaraqabaqlığı* bizi narahət edir (Ə.Vəliyev).

MƏZƏMMƏT – TƏRİF Ceyran qara, parlaq gözlərindəki ağır *məzəmmətli* ox kimi ovçunun qolbino sancdı (C.Mommədov); Alim və bilikli adamların *tərifini* qazandı (M.İbrahimov).

MƏZƏMMƏTLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK ...Xanpərinə danlayır, *məzəmmətləyir*, axırda da ona məsləhət görürdülər ki, adamlardan aralanmasın, öyrətsin (Ə.Vəliyev); O hey dostunu *tərifləyir* ("Ulduz").

MƏZƏMMƏTLİ – TƏRİFLİ Adam onun *məzəmmətli* sözlərini eşitməmək üçün baş götürüb getmək istəyir (Ə.Vəliyev); Sənin *tərifli* briqadın Bayramı Əziz mənim göstərişimlə işdən götürülmüşdür (Ə.Vəliyev).

MƏZHƏKƏLİ – FACİƏLİ O, *məzhəkəli* əsərlərin müəllifi kimi tanınır (F.Qasımzadə); Bura *faciəli* teatr tamaşasını xatırladı (S.Vəliyev).

MƏZLUM – ZALIM *Məzlumlar* da, *zalımlar* da Rusiya təbəəsi olmaq və konsulxana himayəsinə girməyə öyrənməmişdi (M.S.Ordubadı).

MƏZLUMLUQ – ZALIMLIQ Üzünə zillənmiş gözlərdə qəzəb, nifrət qarışıq bir *məzlumluq* vardı (İ.Şıxlı); *Zalımlığı* ilə şöhrət tapmışdı (S.Qədirzadə).

MƏZMUN – FORMA Şeirlərində *məzmuna* müvafiq *forma* tapırdı: təşbeh, istiarə və s. bədii məcazları həmişə *məzmuna* uyğun şəkildə seçirdi (F.Qasımzadə).

MƏZMUNLU – CANSIXICI Öz dövrünün ictimai eynilərini dolğun, *məzmunlu* satırları ilə tənqid atəşinə tutmuşdu (F.Qasımzadə); Hər şey *cansıxıcıdır* (M.İbrahimov).

MƏZMUNSUZ – MƏNALI Söhbətlər çox qırıq və *məzmun*suz idi (M.S.Ordubadı); Komediyanın sonu *mənalı* bir finala qurtarır (F.Qasımzadə).

MİNİMƏK – ENMƏK Oho var, dağa *mindirər*, oho var, dağdan *endirər*. (Ata. sözü).

MİSKİN – XOŞBƏXT O cür zavallı, *miskin* adamlara mənim həmişə yazığım gəlib (M.İbrahimov); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

MİSKİNLİK – XOŞBƏXTLİK Mənim nənəcibliyindən yoxsulluğa, *miskinliyə* giriftər olmuş bu bir neçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); Sizə *xoşbəxtlik* üz verib, məhriban yaşayın (Mir Cəlal).

MİSMİRİQ – XOŞSİFƏT Atam yeno nə olub *mismiriyi* yerlə sürünür? (S.Qədirzadə); Bu *xoşsifət* adam niyə Pavlosuz, paroluz gəlib (S.Vəliyev).

MONOLOQ – DİALOQ Əsərin ekspozisiyasında verilən Heydər bəyin bu *monoloqu* çox maraqlıdır (F.Qasımzadə); Sabirin "İki həppənd" şeri *dialogun* ən yaxşı nümunəsidir.

MÖCÜZƏ – ADI Ay kişi, lap *möcüzədir* ki! (M.İbrahimov); Hər tərəfə işıq saçanda artıq motor *adi* yeknəsəq səsi ilə fırlanırdı (M.Hüseyn).

MÖCÜZƏLİ – ADI *Möcüzəli*, yaz havalı, davamlı bir səs dalğası haradansa harasa axıb gedirdi (S.Sərxanlı); Yarış isə *adi* iş günününün qanadıdır (S.Sərxanlı).

MÖHKƏM – ZƏİF Mənim başım da, *möhkəm* qollarım da var (Ə.Haqverdiyev); Lakin ruzigar lələnin ləçəyini tökərsə: *suclu zəif* lələni, qüvvətli ruzigarımdır (R.Rza).

MÖHKƏMLƏNMƏK – BOŞALMAQ Sülh ordusu getdikcə *möhkəmlənir* (İ.Şıxlı); Əvvəldən yaxşı demişdi, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundzadə).

MÖHKƏMLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Bəli əsərlərim *möhkəmləşir*, möhtərəm təbiblərim (S.S.Axundov); Əsəb sistemi xeyli *zəifləmişdir* (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – BOŞALTMAQ Kərpə ağacların dibini *boşaltmaq* yox, *möhkəmlətmək* lazımdır ki, külək onları kökündən çıxartmasın.

MÖHKƏMLƏTMƏK – SARSITMAQ Bu çarpışma onun iradəsini *möhkəmlətdi* (Mir Cəlal); Bu fikir qıza rahatlıq vermirdi, onun bütün iradəsini *sarsırdı* (C.Əmirov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – ZƏİFLƏTMƏK Öz mövqeyini *möhkəmlətdi* (M.Hüseyn); Bu bir ayda fikir məni xeyli *zəiflətdi*, rəngim ağardı (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLİK – BOŞLUQ Zivər gənclikdən *möhkəmlik*, diqqət və gözəl mənavi keyfiyyətlə görməyincə təslim olmur (S.Qədirzadə); İş *boşluq* sevmir.

MÖHKƏMLİK – ZƏİFLİK Səndə-disedə də, özünü topladı, *möhkəmliyini* itirmədi (Mir Cəlal); O ilk həmlədə *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MÖMİN – ATEİST Ateizm tərəfdarı olan şəxsə *ateist* deyilir. Çölləri seyr edirdi: olmuşdu *mömin* bəndə (A.Şaiq).

MÖVCUDİYYƏT – YOXLUQ *Mövcudyyəti* heç kəs inkar edə bilməz. Qaynım həmişəki kimi indi də Məhdənin *yoxluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırdı (M.Hüseyn).

MÖVHUMAT – ATEİZM Bu olar! Bu olmaz! Bu *ateizm*, bu *mövhumatdır* (R.Rza).

MURDAR – TƏMİZ *Murdar* oskiyo od düşməz (Ata. sözü); Kərim dayı Rəfiqə xanım kimi səliqəli, *təmiz* və nəcib bir xanıma ikiqat bükülib əzilmiş jurnal vermək istəmirdi (M.İbrahimov).

MURDARLAMAQ – TƏMİZLƏMƏK Kafir oğlu bunu mənə qabaqca de, mən də əlimi *murdarlamayım* (Ə.Haqverdiyev); Yoxlamış və silib *təmizləmişdi* (S.Qədirzadə).

MURDARLIQ – TƏMİZLİK Su *murdarlıq* götürməz (Ata. sözü); *Təmizlik*, sədaqət, əxlaq başqa şeydir, bunlara dəxli yoxdur (M.İbrahimov).

MÜASİR – KÖHNƏ Həmin kənddə *müasir* gənclərin tələblərini ödəyən hər cür şərəit yaradılmışdır. Bilirəm, *köhnədir* eşqin dastanı; Ondan tələyini qurtaran hanı? (R.Rza).

MÜASİRLƏŞMƏK – KÖHNƏLƏŞMƏK Bir sıra məsələlərə münasibət *müasirləşmişdi*. İlin axırında yoldaş aqronom görür ki, *köhnələr* nə edir, yenilər nə cür köhnəlir (Ə.Vəliyev).

MÜASİRLİK – QƏDİMLİK B.Vahabzadənin başqa kəmil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərindən tarixi *müasirlük* qədər yaşada bilər (Ç.Aytmatov); Nə qədər ki, Dədə paldı burdadı, Bağır dünyanın *qədimliyini* də, ədəbiliyini də inanır (İ.Məlikzadə).

MÜBARİZ – ƏFƏL O, Zəranı xatırladıqda, özünü daha qüvvətli, daha *mübariz* bir adam kimi hiss edirdi (S.Vəliyev); Çalış bacarıqsız, *əfəl* adamlar olsun (İ.Fərzəliyev).

MÜCƏRRƏD – KONKRET *Müccərrəd* mühakimələr və ümumi fərziyyələr onlar üçün əhəmiyyətsizdir (M.Talıbov); Deyəsən, *konkret* cavabdan uzaq düşdüm.

MÜCƏRRƏDLİK – KONKRETLİK ...Ayrı-ayrı surət və xarakterləri səcüyə-ləndirərək *müccərrədliyə* və sxematizmə yol verməmiş, hər surəti öz fərdi xüsusiyyəti ilə canlandırmışdır (F.Qasımsadə); Əsərdə *konkretlik* yoxdur (F.Qasımsadə).

MÜDRİK – SƏFƏH Təbiəti etibarilə xoşxasiyyət, bir qədər *müdrək* və bəməzə adamdır (M.İbrahimov); Amma lotular mənim bu *səfəh* ağamı yaxşı tovlayıb tapıblar (S.S.Axundov).

MÜDRİKLƏŞMƏK – SƏFƏHLƏŞMƏK Bizim əsr *müdrəkləşib*, yaşa dolub (C.Novruz); *Səfəhləşmə*, aqlını başına yığ ("Ulduz").

MÜDRİKLİK – SƏFƏHLİK Mənim ürəyimi dağ boyda eləyən ağsaqqalın *müdrəkliyi*dir (F.Kərimzadə); O da öz *səfəhliyini* yox, sadəliyinin güdazına gedir (F.Kərimzadə).

MÜFƏSSƏL – QISA Deyirəm, nə varsa, *müfəssəl* danışı (S.Vurğun); Sual *qısa* və aydın olmağı üçün cavab da eyni dərəcədə *qısa* və aydın olmalı idi (M.Hüseyn).

MÜFLİS – VARLI Qalanları, yəni milliyonlarla adam əslində yoxsul və *müflisdir* (M.Talıbov); *Varlı* kişisini döyür, kasıb dizini (Ata. sözü).

MÜFLİSLƏŞMƏK – VARLANMAQ İndi Heydər bəy elə *müflisləşmişdir* ki, toy etməyə pulu yoxdur (F.Qasımsadə); Onun yeganə moqşədi pul yığmaq, *varlanmaq*dır (F.Qasımsadə).

MÜFTƏ – PULLU *Müftə* sirkə baldan şirindir (Ata. sözü); *Pulludur*, havayı deyildir. **MÜFTƏXOR – ZƏHMƏTKƏŞ** Özgənin zəhməti ilə çörək yeyənlər *müftəxor* deyirlər (Ə.Haqverdiyev); Biz deyirik: "Hamı millətlərin *zəhmətkeşləri* qaradaşdır" (H.Nəzərli).

MÜFTƏXORLUQ – ZƏHMƏTSEVƏRLİK *Müftəxorluq* nə gözəl peşə idi, tutmuş idim (M.Ə.Sabir); Müəllimlər öz *şagirdlərini zəhmətsevərlik* ruhunda tərbiyə etməlidirlər.

MÜHƏRİBƏ – SÜLH *Müharibə* hamiyə bədbəxtlik gətirir (S.Vəliyev); [Bağır xan:] Biz düşmənin *sülh* təklifini qəbul etməklə, *sülhpərvər* dünyanın məhəbbətini daha artıq qazana bilirik (M.S.Orudbadı).

MÜXƏNNƏT – SADIQ İgid ölər adı qalar, *müxənnətin* nəyi qalar (Ata. sözü); Dosta, ailəyə *sadiq* adamdır ("Ulduz").

MÜXƏNNƏTLİK – SADIQLIK – O nadürüstün əlindən hər *müxənnətlük* gələr, yoldaş komissar! (M.Hüseyn); Onun ən yaxşı cəhətlərindən biri də dosta *sadiqliyi*dir ("Azərbaycan").

MÜXTƏSƏR – GENİŞ O, Səmədə *müxtəsər* bir cavab verdi (Ə.Vəliyev); Ev böyük; *Geniş* pəncərəli, qapılı (R.Rza).

MÜKALİMƏ – MONOLOQ *Mükəlimə* iki adam arasında gedən söhbət, *monoloq* isə bir adamın söylədiyi nitqdir.

MÜKƏDDƏR – SEVİNC Yenə də diqqətli, xeyli *mükəddər*; Yanaşib qızına "can bala" dedi (M.Rahim); İndi isə *sevinc* hədsizdi (Ə.Vəliyev).

MÜKƏMMƏL – ZƏİF Fizikanı yaxşı bildiyi üçün Məmməd çox asanlıqla, həm də tezəcə bu bəhsi də *mükəmməl* öyrənilməsinə mənimsəyirdi (Ə.Əbülbəson); Neyləyib, qədərətini *zəifdir* hələ; Görüm təbiətin kor olsun gözü! (S.Vurğun).

MÜLAYİM – SƏRT Finlandiyanın *sərt* qışı şəraitindən xəstələnmiş polkovnik Ə.Əliyev *mülayim* qurşağa göndərilir.

MÜLAYİM – ZƏHMLİ Yədulla *mülayim* səsle soruşdu (C.Əmirov); Cahandar ağa *zəhmli* baxışlarını nöqərlərin üzünə zillədi (İ.Şıxlı).

MÜLAYİMLƏŞMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Rüstəm getdikcə *sərtləşir*, heç kəsin fikrinə qulaq asmaq istəmirdi (M.İbrahimov); Balacaya birdən-birə elə gəldi ki, Daşdərinə baxışları yumşaldı, *mülayimləşdi* (G.Hüseynoğlu).

MÜLAYİMLİK – KOBUDLUQ Mən *mülayimlik* və mətanət göstərdiyim üçün əsirlikdə özüyü çəkmədim (M.Talıbov); Onun sözləri sanki Qaraşın soyuq raftarının, *kobudluğunun* izlərini silib apardı (M.İbrahimov).

MÜLAYİMLİK – SƏRTLİK O saat səsinə *mülayimlik* gəldi (Çəmənzəminli); Xanım bu acı və istehza ilə dolu sözlərə Gülbətinin bu vaxta qədər görmədiyi bir *sərtlik* və qətiyyətə son qoydu (M.İbrahimov).

MÜNAQİŞƏ – SÜLH Onların arasındakı *münaqişə* uzun sürmədi (H.Nadir); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

MÜNTƏZƏM – HƏRDƏNBİR Onu *müntəzəm* surətdə becərmək, həm də becərmək deyil, nazını çəkmək lazımdır (Ə.Vəliyev); *Hərdənbir* imkan düşəndə Mərdəkandan Moskvağa gəl də aparım (C.Əmirov).

MÜNTƏZƏM – VAXTAŞIRI Petrus sol ayağı üstə geri dönüb *müntəzəm* addımlarla uzaqlaşdı (M.İbrahimov); Anam *vaxtaşırı* mənə başa çıxırdı (S.Qədirzadə).

MÜRƏKKƏB – ASAN Mən miss Hanna ilə bu kimi *mürəkkəb* bir məsələ ətrafında mübahisəyə girmək istəmərdim (M.S.Orudbadı); Silviyunun dueti indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏB – SADƏ Cümlə quruluşuna görə *sadə* və ya *mürəkkəb* olur.

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Əvvəllər çox adi saydığımız məsələlər indi onun zəhdinə birdən-birə *mürəkkəbləşir*, onun iradəsini, mətanətini *zəiflədir* (M.Hüseyn); Mən dərsinizi *asandıraram* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – SADƏLƏŞMƏK Sonradan məsələ getdikcə *mürəkkəbləşdi* və heç də onun düşündüyü kimi olmadı (S.Qədirzadə); Həmişə rəsmi, yekə-xana, quru görünen raykom katibi adlaşıb, *sadələşirdi* (B.Bayramov).

MÜRƏKKƏBLİK – ASANLIQ İşin *mürəkkəbliyi* və ya *asanlığı* icraçının işə münasibətdən asılıdır.

MÜRƏKKƏBLİK – SADƏLİK Kərim həyat hadisələrinin *mürəkkəbliyini* və dolaşlıqlığını düşündüyü zaman elə bilir ki, onun dərin və çıxılmaz bir quyuya atılmışdır (M.İbrahimov); Xəspolad onların həyretinə səbəb olan bir *sadəlik* və yüngüllük deddi (M.İbrahimov).

MÜRTƏCƏ – QABAQCIL Mənim fikrimcə, qorxu son dərəcə də *mürtəcə* bir hissdir (M.Hüseyn); Çar hökuməti *qabaqcıl* fikrli adamları nəzarətsiz qoyurdu.

MÜRTƏCƏ – MÜTƏRƏQQİ Qan-qan deyir yollara satılmış *mürtəcəlar* (S.Rüstəm); Mərdənin *mütərəqqi* və sülhsevər adamları da bu bayramı birinci dəfə olaraq azad və sınızsız keçirmək üçün hazırlıq görürdülər (M.İbrahimov).

MÜSİBƏT – SADƏT Dörd milyondan artıq əhalinin *sadəti* də, *müsbəti* də mən-dən asılıdır (M.S.Orudbadı).

MÜSTƏBİD – ZAVALLI *Müstəbiddir*, colladdır, qanıqandır, kütəşdir (M.İbrahi-

mov); Mən üroyimdə heyifsiləndim ki, zavallı qızı məktəbdən məhrum edəcəklər (T.Ş.Simürg).

MÜSTƏBİDLİK – ZAVALLILIQ *Müstəbidlik* onun təbiətində idi (M.İbrahimov); Onun zavallılığına ürəkədən heyifsiləndim ("Azərbaycan").

MÜSTƏQİL – ASILI Ona görə də, ay uşaqlar, mən *müstəqil* bir iş istəyirəm (İ.Fərzəliyev); Hamısı bizdən *asılıdır* (Mir Cəlal).

MÜSTƏQİLLİK – TABEÇİLİK *Müstəqillik* ona sərbəst hərəkət etməyə imkan verir (M.Talıbov); Yaxud da *tabeçilik* və yalanı eşidib təsdiq etməkdən ibarətdir (M.Talıbov).

MÜŞKÜL – ASAN Rədd ol, həll edərdəm özüm *müskülü!* (M.Rahim); Bundan *asan* şey yoxdur (S.Vəliyev).

MÜTƏRƏQQİ – MÜHAFİZƏKAR Lakin o bütün bu məhdud və ziddiyyətli cəhətləri ilə, zəif və passiv etirazları ilə bərabər, öz dövrü üçün yeni və *mütərəqqi*

bir simadır (F.Qasımzadə); O, *mühafizəkar* adamların hücumuna mürəz qalır (F.Qasımzadə).

MÜTİ – ASUDƏ Yeja sifətinə *mütə* bir ifadə verməyə çalışdı (S.Vəliyev); *Asudə* gözün indi bu dünyanı, uşaqlar! (M.Ə.Sabir).

MÜTİLİK – ASUDƏLİK Demə, gözə görünən sakitlik, susqunluq və *mütillik* aldadıcı bir pərdə imiş (M.İbrahimov); *Asudəlik* istərsən, dünyadan uşaqlaş sən; Keçmişlərə et tövbə, təqsirinə peşman ol (Heyran xanım).

MÜTLƏQ – NİSBİ Bilin, yoxsulluq iki cürədir: *mütləq* yoxsulluq və *nisbi* yoxsulluq (M.Talıbov).

MÜTTƏFİQ – RƏQİB Axı indi müharibə bizimlə *müttəfiqlərin* arasındadır (S.Vəliyev); *Rəqiblər* arasında saziş bağlandı.

MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZLİK – UĞURLULUQ Kapitan ilk nəzərdən leytenant Stepanovanın *müvəffəqiyyətsizliyə* uğradığını başa düşdü (C.Əmirov); İşin *uğurluluğu* hamımızın üroyindəndir.

Nn

NADAN – AĞILLI *Ağillı* düşməni *nadan* dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

NADAN – MƏDƏNİ *Nadan* atadan qız nə torbiyə götürə bilər (S.S.Axundov); O, *mədəni* bir ailədə boy atmışdı ("Azərbaycan").

NADANLIQ – MƏDƏNİLİK Bir çoxları *nadanlıq*; Pəncəsində sıxıldı (H.Cavid); *Mədənilik* xalqın qəfil yuxusundan oyanmasına səbəb olur ("Ulduz").

NADİNC – SAKİT *Sakitdir, nadinc* deyil (M.Talıbov).

NADİR – KÜTLƏVİ *Nadir* malların çoxunu müdir özüne yaxın olan mağazalar arasında bölüşdürürdü (C.Əmirov); Bakıda *kütləvi* malların sərğisinə açılış olacaqdır.

NADÜRÜST – MƏRD A *nadürüst* balası; sən dedin ki, mən də başa düşəm (S.S.Axundov); Türkün zatındadır kişilik, *mərdlik*; O, öz düşməniyi vurmaz arxadan (B.Vahabzadə).

NADÜRÜSTLÜK – MƏRDLİK İki nəfər arasında zahiri dostluğun daimiliyi üçün *mütləq* yalan və *nadürüstlük* lazımdır (M.Talıbov); Əsil *mərdlik* timsalıdır ("Azərbaycan").

NAĞD – BÖRC Bu gün niyədir, sabah *nağd* ola bilər (M.Hüseyn); *Börc* verməklə tükənər, yol getməklə tükənməz (Ata. sözü).

NAĞD – NİSYƏ *Nağdı* qoyub *nisyanın* dalınca düşmə (Ata. sözü).

NAHAMAR – DÜZ Ən yazıq, ən kiçik; *Nahamar* bir daşın ömrünə; Min insan ömrü də bərabər deyildir (R.Rza); *Düz* yol gedən yorulmaz (Ata. sözü).

NAXOŞ – SALAMAT Dünyada qoca, ya cavan nə gözür? Bir *naxoş* var, bir *salamat* (Ə.Haqverdiyev).

NAXOŞLUQ – SALAMATLIQ Bəs eşitdim mallarda *naxoşluq* var imiş (Ə.Haq-

verdiyev); Danış görək şəhərdə daha nə var, *salamatlıqdır?* (C.Əmirov).

NAİNSAF – RƏHMLİ *Nainsafın* kəli qaçar (Ata. sözü); *Rəhmlı* adamların işi uğurlu olur.

NAQİS – KAMİL Bu yaşa gəlmişəm, mənə bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişiniz və eşitməmişiniz (Ə.Vəliyev); *Kamil* bir şəxsdir (M.İbrahimov).

NAMƏRD – CƏSARƏTLİ *Namərd* gəlib mərd olmaz (Ata. sözü); Kolkox sədrinin səmimi etirafı, doğru danışması, *cəsarətli* fikri onu fərhəhləndirdi (Ə.Vəliyev).

NAMUSLU – HƏYASIZ Ağillı və *namuslu* adamlar bu böhtanlara inanmazlar (M.İbrahimov); Biyy, nə *həyasız* kişidir, içəriyə niyə baxır? (M.Hüseyn).

NAMUSSUZ – TƏRBİYƏLİ Xanın nəkəri sənə kimi *namussuzlardı* (A.Şaiq); *Tərbiyəli* oğlandı, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

NANƏCİB – LƏYAQƏTLİ *Nanəcibdən* ağa olmaz, tələkədən qoç (Ata. sözü); Çox *ləyaqətli* yoldaşdır (M.Hüseyn).

NANƏCİBLİK – LƏYAQƏTLİLİK Mənim *nanəcibliyimdən* yoxsulluğa, miskinliyə giriftar olmuş bu bir nəçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); O, *ləyaqətliyi* ilə bizim gözümüzüdə ucalır.

NARAHAT – ARXAYIN Hər dəfə telefon zəngi eşidəndə Sandrodan bir xəbər veriləcəyini düşənən polkovnik *narahat* idi (S.Qodirzadə); Dördin elə busa, lap *arxayın* göz (S.Vurğun).

NARAHATLAŞMAQ – ARXAYINLAŞMAQ Oğlunun hərəkətlərini görüncə *narahatlaşır* (Ə.Vəliyev); Siz də Çaxunaşvilini burada görüb *arxayınlaşmışınız* (C.Əmirov).

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ *Narahatlıq* daha da çoxaldı (S.Qodirzadə); *Bir arxayınlıq* nəğmələr könülümüzə (R.Rza).

NARIN – İRİ Şumumuz çox *narındır* (Ə.Vəliyev); Gülşən iso kösdüyü *iri* bir cimi götürüb arxın alt tərəfinə qoydu və qızlara dedi (Ə.Vəliyev).

NARINLAŞMAQ – İRİLƏSMƏK Qar dənələri getdikcə *narınlaşırdı* (A.Məmmədza); Havalər quraq keçdiyindən yerdəki çumbuzlar *iriləşirdi*.

NASAZ – SAĞLAM Yoldaşım *nasazdır* (M.İbrahimov); Kişi *sağlam*, ağılı başında bir adam idi (M.İbrahimov).

NAŞI – TƏCRÜBƏLİ Ailəni iki nəfər *naşı* və həyatə təzəcə atılan, eyni zamanda bir-birini sevən iki adam qurmağa məcburdur (M.S.Orudubadi); Əlbəttə, o *təcrübəlidir* (C.Əmirov).

NATAMAM – BÜTÖV Hamısı *nata-mamdır* (S.Rüstəm); Hələ kəsilməyib, *bütövdür* (Ə.Vəliyev).

NAZİK – QABA Mənim bu *qaba* ürəyimdə *nazik* hissələr günü-gündən artmaqdadır (Ə.Haqverdiyev).

NAZIKLƏSMƏK – QALINLAŞMAQ İstilər düşdükcə novdan donmuş su *nazikləşir*, ərriyib yox olur (Ə.Vəliyev); İndi suyu sovulmuş dəyirman get-gedə soyuyur, novdan tökülmən su donur, buz *qalınlaşırdı* (Ə.Vəliyev).

NƏCİB – KOBUD Cahangir ağa kimi *nəcib* ağa heç bir oymağda tapılar? (Ə.Haqverdiyev); Ürəyim sanki *kobud* bir pəncənin sət barmaqları arasında conqlənir (S.Qodirzadə).

NƏCİBLİK – KOBUDLUQ *Nəciblik* həməndir, hünər o hünər; Günəşdən istilik, işıq alaram (M.Rahim); Burada *kobudluq*, etinasızlıq, dönüklük – hər şey vardır (M.İbrahimov).

NƏHƏNG – BALACA *Nəhəng* bir xeyli şahə baxdı (İ.Şıxlı); Çənəsi yumru, burnu *balaca* idi (S.Qodirzadə).

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQLILIQ

NƏM – QUPQURU Kibrit evin rütubətindən *nəm* çoxmişdi (S.Vəliyev); Kişi olını bədəninə çəkdi, *qupquru* olduğunu görüb paltarını geyindi (İ.Şıxlı).

NƏM – QURU Yaş ki, hor yer *nəmdir*, ləpirlər yaxşı görünəcəkdir (C.Əmirov); İnoyin dərisi *quru* idi (C.Əmirov).

NƏMİŞLİK – QURAQLIQ Bu il, qızım, türkən sözü, *nəmişlik* olmadı, havalər, türkən sözü, quru keçdi, mən də borca düşmüşəm (C.Cabbarlı); Bu il *quraqlıq* keçir.

NƏMLİ – QURU Məlul baxır Mərmərə; Göy gözleri *nəmlidir* (M.Rahim); Hava *qurudur* (Ə.Vəliyev).

NƏŞƏ – CƏFA Quşlar verər səs-səso: *Nəşə* gələr hər kəsə (A.Şaiq); Dosta bir belə bəla, *cəfa* vermək rəvadır? (S.S.Axundov).

NƏŞƏ – KƏDƏR Sabahın mənə *kədar* və ya *nəşə* gətirməsinin əhəmiyyəti yoxdu (M.İbrahimov).

NƏŞƏ – MÜSİBƏT Sonsuz *nəşə* duyuram bu sonsuz gozhagəzədən (S.Rüstəm); Sizin *müsibətiniz* olduqca ağırdır (M.S.Orudubadi).

NƏŞƏLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Qız artıq *nəşələnməmişdi*, içir və oxuyurdu (M.S.Orudubadi); O özü də *kədərlənməmişdi* (M.Hüseyn).

NƏŞƏLİ – CƏFALI Uzaqdan dadlı, *nəşəli*, yaxından zəhərli, *cəfali*, balalı ömrü puc edən bir şeydir (S.S.Axundov).

NƏŞƏLİ – DƏRDLİ Bu gün *nəşəlidir* söylədiyim qız (S.Vurğun); Gözlərindən görürəm ki, *dərdlənir* (C.Əmirov).

NƏTİCƏ – BAŞLANÇI *Nəticədə* kişi pəşələrinin sayı xeyli artar. Ancaq *başlançılıq* üçün bu heç də pis deyil (Ə.Əbülhəsən).

NƏZAKƏTLİ – KOBUD Roisin *nəzakətli* ədalət Məşədiyəyi təəccübləndirmədi (M.Hüseyn); Çox *kobud* adamdır (M.Hüseyn).

NƏZAKƏTSİZ – LƏYAQƏTLİ Heç bir *nəzakətsiz* söz tapı bilmədim (Mir Cəlal); O, *ləyaqətli* adamdır.

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQLILIQ Deməyəm, bilirsiniz ki, qadından onun

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ

yaşını soruşmaq *nəzakətsizlikdir* (C.Əmirov); *Qanacaqlılığı* onun kollektiv arasında hörmətini artırır.

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ Dərsin *nəzəri* məsələləri *təcrübə* məşğələlərdə şərh olunmalıdır.

NƏZƏRİYYƏ – PRAKTİKA *Nəzəriyyə* ilə *praktika* bir-birini tamamlayır. *Nəzəriyyə* praktikəsiz kəndir, praktikəsiz *nəzəriyyə* heçdir.

NİCAT – FƏLAKƏT *Nicat* və mərhəmət qapıları açılmadı (M.İbrahimov); Onların bütün hərəkətləri böyük bir *fəlakət* bildirirdi (M.İbrahimov).

NİFRƏT – MƏHƏBBƏT *Məhəbbət* və *nifrətdən* başqa laqeydlilik də var (A.Məmmədov).

NİFRƏT – RƏĞBƏT Rəsulovun bu baxışında həm marağ, həm də *nifrət* oxunurdu (C.Əmirov); Əsər tamaşaçıların *rəğbətini* qazanmışdı.

NİKBİN – BƏDBİN Aslan düşərgədə də belə xəyalpərvər və *nikbin* idi (S.Vəliyev); Həson təbiətin *badbin* və hövsələsiz bir adamı idi (Çəmənəzəminli).

NİKBİNLƏSMƏK – BƏDBİNLƏSMƏK *Nikbinləşməyə* əsas vardır. Günəş də bunu görüb ümidini kəsir, *badbinləşir*, bəxtinə lənət oxuyurdu (Ə.Vəliyev).

NİKBİNLİK – BƏDBİNLİK Vaqiflə Vidadinin məşhur "Deyişmə"ində... sevinc ilə kədər, *nikbinliklə badbinlik*, əqli-ürfani ucalıqla dünyəvi eşq qarşılaşır (Ə.Səfərlı).

NİMDAŞ – TƏZƏ Sən bir dayan, bir baxım görmək bəlkə *nimdaş* bir şey tapı bildim (C.Cabbarlı); – Əlbəttə, *təzə* məşinird (T.Kazımov).

NURLU – ZÜLMƏTLİ

NİSGİL – SEVİNC Danış ki, ürəyimdə qalması bir *nisgilin* (S.Rüstəm); Sabirin gözələrində *sevinc* ifadəsi canlandı (M.Hüseyn).

NİSGİLLİ – NƏŞƏLİ Onun evə qəlb *nisgilli* qayıtmasına qıymadı (İ.Şıxlı); *Nəşəli* həyat sürürdü (İ.Fərzəliyev).

NİZAMİ – POZUQ Demək, içərimizdə *nizami* əsgər yoxdur (S.Vəliyev); Özünün *pozuq* dostu ilə dağlara dırmaşmağa başladı ("Ulduz").

NİZAMLAMAQ – POZMAQ Xətayi öz qoşununu *nizamladı* (M.Ələkbərli); Dəstoni *pozdu* (M.İbrahimov).

NİZAMLI – POZUQ İngilis desantı *nizamlı* matros cərgələri ilə sahələ çıxdı (C.Məmmədov); *Pozuq* cərgədir, bir ölçü götürmək lazımdır.

NORMAL – GİC Baş adı baş idi, qarşısındakı da *normal* adam idi ("Azərbaycan"); *Gic* toyuq yumurta aparar (Ata. sözü).

NÖKƏR – AĞA *Ağa* ilə xanım savaşı, arada *nökərin* canı çıxdı (Ata. sözü).

NÖKƏRLİK – BƏYLİK Lakin bu sevinc... onun tutqun, yoxsulluq və *nökərlilik* qayğıları içərisində sönüb getdi (Mir Cəlal); *Bəyliyi*ni bizə göstərir? (M.İbrahimov).

NUR – ZƏHRİMAR Üz-gözündən *nur* tökülür ("Ulduz"); Keşişin qaşqabağından *zəhrimar* tökülürdü (İ.Fərzəliyev).

NUR – ZÜLMƏT Sevən ürəklərə eşqin *nur* saçır; Çiçəklər gülməyə günəş doğanda (M.Araz); Tənha qayalar, lal meşələrə; *Zülmət* gecələrdə hayandı Göy göl (M.Araz).

NURLU – ZÜLMƏTLİ *Nurluyam* bir xəzan yarpağı kimi (S.Sərxanlı); Qəfil təzədlərin sıçrayış yeri; Gah *zülmətli* olub, bu yer, gah işıq (M.Araz).

Oo

OBYEKT – SUBYEKT Fellorin monaca müxtəlifliyi *subyektin* fellərə qarşı, subyektin *obyektə* qarşı və bir fello obyekt arasındakı münasibətdən irəli gəlir (M.Hüseynzadə).

OBYEKTİV – SUBYEKTİV Dildə omomimlərin mövcudluğu dilçilik ədəbiyyatında *obyektiv* və *subyektiv* amillərlə izah olunur (H.Həsənov).

OBYEKTİVLİK – SUBYEKTİVLİK Hadisələri izah edərkən *subyektivliyə* yol vermək olmaz, onlara *obyektivlik* əsasında yanaşılmalıdır.

ODLU – SÖNÜK *Oldu* gənc əlləmlik və səbirsizliklə dedi (M.İbrahimov); Yeddi qonşuya da onun *sönük*, lakin təsirli səsi gedərdi (Mir Cəlal).

OĞRU – DOĞRU Aləmə *oğruyam*, sənə ki *doğruyam* (Ata. sözü).

OĞRULUQ – DOĞRULUQ Niyə verdin fərayə *doğruluğu*; İrtikab cəylədin bu *oğruluğu*? (M.Ə.Səbir).

OXUMUŞ – AVAM Sən *oxumuş* bir oğlan, *avam* hacılara belə yaraşmayan sözlər danışsınız (C.Cabbarlı).

OXUNAQLI – ÇƏTİN Əsərin dili aydın və *oxunaqlıdır*. Əsərdə *çətin* tələffüz olunan sözlər vardır (“Ulduz”).

OLMAQ – ÖLMƏK *Oldu* ilə *öldüyə* çarə yoxdur (Ata. sözü).

OLUM – ÖLÜM Hamletin səsi gəldi qulağına: “*Olum*, ya *ölüm!*” R.Rza.

ONDA – İNDİ Əgər *onda* mane olurdu, *indi* olmazlar (Mir Cəlal).

ORA – BURA *Orada* həyat başqa, *burada* isə bambaşqadır (M.S.Orudbadi).

ORTA – ALI Sabah *orta* məktəbi bitirib *ali* məktəbə gircəyəm (S.S.Axundov).

ORTABAB – YOXSUL Keçmişdə nə varlı, nə də *yoxsul*, nə əşəği, nə də *ortabab* olduğunu bilməyən, həmişə adamlara artıq və şübhəli gözə baxıb duran Vəli kişi soruşdu (M.İbrahimov).

ORTABOYLU – UCABOYLU Cahan xanım *ortaboylu* idi (M.İbrahimov); Mən Cavadam, *ucaboylu*; İndi isə kül adamam (C.Novruz).

ORTADA – QIRAQDA *Ortada* yeyir, *qiraqda* gözür (Ata. sözü).

ORTANCIL – BÖYÜK Tacirin *ortancıl* oğlu da *böyük* qardaşı kimi cavahiri qırmağa cəsarətli çatmır (A.Şaiq).

OTURAQ – KÖÇƏRİ *Oturaq* həyat sürürdülər (“Ulduz”); Qürbətə uçmurm, *köçəri* quşlar?! (R.Rza).

OTURMAQ – QALXMAQ *Biri qalxıb*, o birisi *otururdu* (Mir Cəlal).

OTURUŞLU – DURUŞLU Başaçıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Sakit *oturuşlu* xanım bu gün gözüme qəmli görünürdü (“Azərbaycan”).

OYAQ – YATMIŞ İmir *oyaq* idi (M.Süleymanlı); *Yatmış* uşağı dəli edərson.

OYNAQ – SÜST Danışarkən nazik və *oynaq* qasları onun çöhrəsini daha da cazibədar edirdi (S.Vəliyev); O bu gün *süst* idi.

OYNAQLIQ – SÜSTLÜK Əmin ol ki, Özdəmiri səfil edən həm Afətdir, həm də onun *oynaqlığıdır* (H.Cavid); *Süstlük* onu qaradimmləşdirmişdir (“Azərbaycan”).

Öö

ÖCƏŞKƏN – SAKİT *Öcəşkən*, daləşqan uşağıdır (“Ulduz”); *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə).

ÖCƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK *Bir ana şivəni*, bir el qayğusu; *Bir el şairinin təmiz duyğusu*; Və onunla gedən bir *öcəşmədir*; *Bir quru səhradan çıxan çəşmədir* (M.Müşfiq); *Axır ki, sakitləşdi* (M.Hüseyn).

ÖGEY – DOĞMA Dedim *ögey* atadan ata olmaz bunlara (M.Eynullayeva); – Sən mənim *doğma* atasan! (Ə.Vəliyev).

ÖGEYLİK – DOĞMALIQ *Ögeylik* bəllidir başdan, binadan; Qatı düşməndir ilk məhəbbətin (M.Rahim); Məhərrəm çoxdan çəşmədiyi bu səsdə bir *doğmalığ*, bir nəvaziş axtarırdı (M.Eynullayeva).

ÖLƏZİMƏK – DƏBƏRMƏK Artıq kənd ayağındakı cərgə tonqallar *öləzimdə* idi (S.Qədirzadə); Sənnən ocağı bir az *dəbərtdi* (M.Süleymanlı).

ÖLMƏK – YAŞAMAQ Bizo *yaşamaq* da, *ölmək* də tanış; *Bir az da başqa* bir ələmdən danış! (S.Vurğun).

ÖLÜ – DİRİ Mən vaxtilə *diri* idim, indi isə bir *ölü* (C.Cabbarlı).

ÖLÜ – SAĞ *Qurban sağdır*, amma canı nasəzdür (Ə.Haqverdiyev); *Barı ölü* barmaqları kimi; O quru budaqlardan utan! (R.Rza).

ÖLÜLÜK – DİRİLİK Mən günün *öli-lyündən*, bir günün *diriliyi* yaxşıdır (Ata. sözü).

ÖLÜVAY – BACARIQLI *Ölüvay* oğlu, *ölüvay*, dur bir sən də hərəkətə gəl (“Azərbaycan”); Çox *bacarıqlı* qızıdır (C.Əmirov).

ÖLÜVAY – ZİRƏK Zalım balası çox *ölüvaydır* (İ.Fərzəliyev); Vofadar qoçaqdı, güclü idi, cəld və *zirəkdi* (M.İbrahimov).

ÖLÜVAYLIQ – QIVRAQLIQ Sənin *ölüvaylıq* ucundan bu günə qalmışdır. *Bir qivraqlıq* yoxdur (Mir Cəlal).

ÖMÜRLÜK – MÜVƏQQƏTİ *Ömürlük* bir eşqin yolçusu yuxu biz! (S.Vurğun); *Müvəqqəti* çətinlikdir, dözmək lazımdır.

ÖN – ARXA Qoy əssin *önümüzə* yağlır yarpaq kimi (S.Rüstəm); Bu vaxt düşmənlər *arxama* keçib məni gördü (S.S.Axundov).

ÖRTMƏK – AÇMAQ Elə xırxan yerlərini də çayır *örtmüşdü* (İ.Şıxlı); *Anam açardı* o kitabı, kədərənəndə (R.Rza).

ÖRTÜLÜ – AÇIQ *Örtülü* süfrənin bir eybi olar, *açıq* süfrənin min eybi (Ata. sözü).

ÖTƏRİ – DİQQƏTLİ Qonşuluq üzündən, görəndə *ötəri* bir salam verərdim (Mir Cəlal); Qulam keçib *dıqqətlə* ora baxdı (S.Qədirzadə).

ÖTÜRMƏK – QARŞILAMAQ Bayramqabağı qonaqların bir qismini *ötürürdülər*, bəzilərinə isə *qarşılayırdılar*.

ÖZBAŞINA – RƏSMİ Hələlik Kür dolaşır *özbaşına* (S.Rüstəm); *Rəsmi* evlənmək çox asan işdir (M.İbrahimov).

ÖZBAŞINALIQ – RƏSMİLİK Qanunsuzluq, *özbaşınalıq* və vəşhliklə barışa bilmirdi (S.Şamilov); *Rəsmilik* dairəsində istintaqa başladı (H.Nadir).

ÖZGƏ – DOĞMA *Özgə* uşağını saxlamaq bir xota şeydir (S.S.Axundov); *Öz doğma* millətdən; Qoruyur *özləri* (B.Vahabzadə).

ÖZGƏLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ Gələndə qonaqsan, gedəndə qonaq; Nə tez *özləşdi* bu ocaq sənə? (B.Vahabzadə); Üç yüz yad şairi *doğmalaşdıran*; Şerindən qüvvətli tərəcəməsilə... (X.Rza).

Pp

PAKLIQ – ÇİRKİNLİK Baxdım, baxdım, sifotində meləkə *paklığı* vardı (Çəmon-zəminli); Görək insan aynaya baxsın, görünüşü yaxşıdırsa, işi də görünüşü kimi yaxşı olmalıdır, çünki gözələ *çirkinlik* yaraşmaz... (“Qabusnamə”).

PARA – BÜTÜN *Paraya* dəymə, *bütünü* kosmə, doğra doyunca ye (Ata. sözü).

PARÇA – BÜTÖV Qranit *parçası*, küt-ləsindən ayrılısa da, qranitdir. O, *bütöv*dən qəlbidir (R.Rza).

PARILDAMAQ – SÖNMƏK Hər şeydən xəbərsiz olan Ay həmişəki kimi *parıldayı*r, gecəyə bəzək verir (S.Vəliyev); Bu səhnə çox sürməyir, lampa *sönür*, pərdə salınır (Mir Cəlal).

PAYLAMAQ – YIGMAQ Xonçadək saçaqılı konfetləri xısqılayıb qızlara *payladı* (İ.Şıxlı); Meyvələr ağırlaşır; Şirə *yığır* özünü (O.Sarıvəlli).

PƏRAKƏNDƏLİK – YIĞCAMLIQ Tətillər dağınıq gedir hələlik; İncilab sevməyir *pərakəndəlik* (S.Vurğun); *Yığcamlıq* R.Rza yaradıcılığı üçün səciyyəvidir.

PƏRİŞAN – XOŞBƏXT Dünyanın *pərişan* bağında canan; Mən nəğməli bülbül, sən bir baharsın (R.Rza); Özünü *xoşbəxt* adamlar kimi aparırdı (S.Qədirzadə).

PƏRİŞANLIQ – XOŞBƏXTLİK Həqiqi yoxsulluq və *pərişanlıq* görməzlər (M.Talıbov); Səndən, oğlum, yegənə xahişim budur: çalış ki, Könülün bu evdən aparıldığı ən qiymətli cehizi olan *xoşbəxtliyi* itməsin (S.Qədirzadə).

PƏSDƏN – UCADAN *Pəsdən* yox, *ucadan* oxumağı ucaldı.

PİNTİ – SƏLİQƏLİ Qış getse, gəlsə yaz, *pinti* qız üzün yumaz (Ata. sözü); Axsam tarla düşərgəsinin *səliqəli* otağında briqada üzvləri hesabdarın üstü şüşəli iri yazı stolunun ətrafına yığışmışdılar (Ə.Vəliyev).

PIRPİZ – SİĞALLI ...*Purpiz* qırmızımtil saçları eynimdə dumanlandı (S.Qədirzadə); Saçları *sığallı* idi (Ə.Vəliyev).

PİS – YAXŞI Qoymayaq *yaxşını* pisləsin *pislər* (R.Rza).

PİSİKMƏK – ŞİRNİKMƏK Rüstəm kişi də məsələnin bu tərəfindən yapıb onu *pisikdirdi* (M.İbrahimov); Elo həmin gündən başlayaraq pula *şirnikib* cibgirliyə başladı (C.Əmirov).

PİSLƏMƏK – XOŞLAMAQ Bilirəm, belə *xoşlayırsan* (R.Rza); Sövdələşməni *pisləyirsən*!?

PİSLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Ədhəmi bütün şəhər *tərifləyəndə* Səbrini *pisləyirdi* (M.Hüseyn).

PİSLƏŞMƏK – YAXŞILAŞMAQ ...Xəstəxanada yatan arvadının əhvalı *getdikcə pisləşirdi* (S.Qədirzadə); Xəstənin *yaxşılaşması*, irəli gəlməsinin bir səbəbi də onun mənəvi cəhətdən, ruhən dinc və arxayınlığıdır (Mir Cəlal).

PİSLİK – YAXŞILIQ Doğrudur, insan *yaxşılıqdan* razı, *pislikdən* narazı olur (M.Talıbov).

POZĞUN – NAMUSLU Həlimənin *pozğun* qadın olduğuna öz-özlüyündə yəqinlik *hasil* edən kapitan Rəşulov səhbəti davam etdirdi (C.Əmirov); Hər *namuslu* oğul, hər *namuslu* qız; Elin balasıdır, elindir yalnız (S.Vurğun).

POZUŞMAQ – DÜZƏLİŞMƏK İndi ki, belə oldu, mən bu işi *pozacağam* (S.S.Axundov); Mən dilim dolaşa-dolaşa söz verdim ki, Dilgüşa ilə tezliklə *düzəlişərik* (Ə.Vəliyev).

PROLOQ – EPİLOQ *Proloq* ədəbi əsərdə başlanğıc, giriş, *epiloq* isə ədəbi əsərin son hissəsidir.

PULLU – KASIB Çünki onlar *kasib* deyil, *pulludur* (A.Şaiq).

Rr

REAL – XƏYALİ R.Rza *real* həyatı hadisələri qələmə alır: ...Körpəlikdə onun üçün *yanmaq* anlaşılır, lap *xəyali* bir şey imiş (M.İbrahimov).

RƏĞBƏT – KÜFR Əvvəl *küfrü* ilə qorxudurdu; İndi *rəğbət* ilə qorxudur (R.Rza).

RƏĞBƏT – NİFRƏT Aslan bütün komandir heyəti üzvləri ilə yaxından tanış olmuş və onların böyük *rəğbətini* qazanmışdı (S.Vəliyev); Xalqın qəzəb və *nifrətinin* həddi yox idi (S.Vəliyev).

RƏHMƏDİL – ZALIM Ancaq bilirəm ki, siz *rəhmədil* bir adamsınız (C.Əmirov); Dünyada zindan və *zalım* qalmayacaqdır (M.İbrahimov).

RƏHMƏDİLLİK – ZALIMLIQ *Rəhmədillik* əleyrik, sonra da özəbini çəkirik (S.Vəliyev); Şahın *zalımlığı* hamıya aydın idi.

RƏHMLİ – İNSAFSIZ Doğrudan da Rade *rəhmli* adam idi (S.Vəliyev); Ay *insafsız*, yəni sənin hərəkəte gələn vaxtın olmayacaq? (İ.Fərzəliyev).

RƏHMSİZ – İNSAFLI Nə üçün şahların çoxu öz rəiyyətlərinə qarşı *rəhmsizdir*? (M.Talıbov); Mən sizi bir *insafli* adam kimi tanıyıram.

RƏİYYƏT – BƏY *Rəiyyət* nə qədər avam olsa, bir elə *bəy* üçün məsləhətdir (Ə.Haqverdiyev).

RƏİYYƏTLİK – BƏYLİK Arvad tayfası bir şeydir ki, gözü tutub, ürəyi yapışandan sonra nə *bəylik* axtarır, nə *rəiyyətlik* (Ə.Haqverdiyev).

RƏSMİ – ADI Yəni yük daşımaqdan ötrü mənə *rəsmi* paltar geyindirildilər (M.Talıbov); *Adi* paltarda bizi qarşıladı (“Ulduz”).

RƏŞADƏT – QORXAQLIQ ...Bu qəhrəman bir daha ayağa qalxmaq, qılnc vurmaq üçün özündə bir mətanət və qüdrət, ruh və *rəşadət* tapacaqdımı? (M.İbrahimov); *Qorxaqlıqda* tayı yoxdur.

RƏŞADƏTLİ – QORXAQ Eşq olsun *rəşadətli* Azərbaycan Ordusuna! *Qorxaq* nə zərəf edər, nə mənfəət (Ata. sözü).

RƏZALƏT – FƏZİLƏT Bu *fəzilət* deyil, *rəzalətdir* (H.Cavid).

RƏZİL – LƏYAQƏTLİ Anrı lənət yağdırır: *Rəzil* mütləqiyyətlə! (B.Vahabzadə); Moskva *ləyaqətli* bir iş keçdi (M.İbrahimov).

RİCA – ƏMR Onu göndər mənə, budur bir *ricam*; Qoy səndən uzaqda duyum iyini (R.Rza); *Əmrinin* dalını buyurunuz (S.S.Axundov).

RİYAKAR – HƏYALI Ancaq ki, *riyakar* gözlərdən uzaq; Aparın, bir çayda basdırın mənə! (R.Rza); Özünü *həyali* bir gəlin kimi aparırdı (İ.Şıxlı).

RİYAKARLIQ – HƏYALILIQ Nicat yolunuzu, mahiyyətinizi hiylə və *riyakarlıqda* görürsünüz (M.Talıbov); Onda qız *həyallığı* vardır (S.Qədirzadə).

RÜTUBƏTLİ – QURU Sizin zirzəmi bizimkindən *rütubətli*dir (S.Vəliyev); Oturmağa *quru* yer axtarırdı (Ə.Vəliyev).

Ss

SABAH – BU GÜN *Sabah* tamaşa gündür, ciddi hazırlaş (S.Vəliyev); Qapının ağzında Qızıyetər qarı; Əlləri qoynunda oturub *bu gün* (S.Vurğun).

SABAHKI – BUGÜNKÜ *Sabahki* tontanonin soragını aldılar (S.Rüstəm); *Bugünkü* plovun xərxi də mənədir (S.S.Axundov).

SABIQ – GƏLƏCƏK *Sabiq* tacir Ağa Qurbani hamı tanıyırdı (Ə.Haqverdiyev); *Gələcək* günlərə aparmalıyam, mürəkkəb əsrimi (R.Rza).

SABIT – DƏYİŞKƏN Əsil aşıq olur sevgidə *sabit* (H.Cavid); Hibrid orqanizmlər daha *dəyişkən* olur (M.Axundov).

SABIT – SƏRBƏST Cəbhədə vəziyyət *sabit* idi (S.Qədirzadə); Nizami yenə *sərbəst* cavab verdi (M.İbrahimov).

SABİTLƏŞMƏK – SƏRBƏSTLƏŞMƏK *Sabit* birləşmələr dilin tarixi və inkişafı prosesində yararlı və sabitləşir (Y.Seyidov); Tərkibdən konarda sözlər *sərbəstləşir*.

SABİTLİK – DƏYİŞKƏNLİK Komponentlərin mənaca qovuşuq və ayrılmaz olması frazeologizmlərin *sabitliyini* göstərir (H.Həsənov); Birdən-birə omələ gələn bu *dəyişiklik* Əzizə də təsir etdi (Ə.Vəliyev).

SABİTLİK – SƏRBƏSTLİK Onlar hazır şəkildə təkrar olunduğuna görə yox, frazeoloji səviyyədə *sabitliyə* malik olduğuna görə sabitdir (H.Həsənov); Hissiyat, *sərbəstlik* və alicənablıq xeyrixahın yaxşı cəhətlərini, necəbətini yaymaqda kimsəni mübaligəyə sövq edir (M.Talıbov).

SAÇLI – KEÇƏL *Keçəl* qızı qoy evdə; *saçlı* qızı götür qaç (A.Şaiq).

SADƏ – ÇƏTİN Mən insanam; *sadə* insan əlinin; Yaradığı nemətlərə öyünməsəm ölərəm (R.Rza); Əzizim, bu çox *çətin* addır (C.Əmirov).

SADƏ – MÜRƏKKƏB Mənim rəfiqəm *sadə* bir qızıdır (C.Əmirov); Mən o zəif və

mürəkkəb insanların vücudunu, xüsusiyyətlərini öyrənmişdim (Mir Cəlal).

SADƏDİL – İNADCIL Sən ki bir *sadədil* uşaq idin? (Ə.Haqverdiyev); *İnadçı* bir uşaq kimi özünü aparırdı ("Ulduz").

SADƏDİLLİK – İNADCILLIQ – Çar babadan imdad gözləmək, zülm yuvasına müraciət etmək nə qədər *sadədil*lik (S.S.Axundov); Onda hələ *inadcılıq* qalıb ("Azərbaycan").

SADƏLİK – ÇƏTİNLİK Jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub ehtiramla ayağa qalxdı (M.Hüseyn); Cavab verməyə də *çətinlik* çəkirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLİK – LOVÇALIQ Onların bozları *sədəlik* və təvazökarlıq kimi sifətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev); Ancaq Polad hərdən cızığundan çıxır, Əzizdə isə bir balaca *lovçalıq* əmələ gəlirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLÖVH – İNADKAR Soyuq-soyuq ağıldan *sadələvh* yaxşıdır (C.Novruz); *İnadkar* uşaq kimi gücü çatdıqca cır-cır çığırırdı (Mir Cəlal).

SADƏLÖVHLÜK – İNADKARLIQ Bir də fikirləşirdim; bəlkə bu ananın *sadələvhlüyündəndir* (Mir Cəlal); Əvvəldən başladığı *inadkarlıq*, qürur hissi onu sözdündən dönməyə qoymur (S.Qədirzadə).

SADIQ – XƏYANƏTKAR *Sadiq* adamdır, ona bel bağlamaq olar. Onun təbiəti elədir, *xəyanətkardır* (H.Nadir).

SADIQ – NAMƏRD Bir *sadiq* ömür dostum; Şeir dilli yarım var (R.Rza); *Namərdəm* tutmasam mən özüm! (S.Rüstəm).

SADIQ – SATQIN Fazil, *sadiq* dostumdur! Sizi böyüdü atalar və analar müqəddəs dostluq önündə diz çökürlər (C.Məmmədov); *Satqına* rast gəlsə, satar Nəbini (S.Rüstəm).

SADIQLIK – SATQINLIQ Ana öz övladına *sadiqlik*, mehribanlıq kimi hissleri

aşlayırdı. Qoca bu *satqınlığı* bağışlayan deyil (M.İbrahimov).

SAF – ÇIRKLI Şəhərin *saf* və gözəl havası, kolları və meyvələrin ətri, quşların nəğmələri insana zövq-səfa verirdi (S.S.Axundov); Şəhərin havası *çirklidir*.

SAF – ÇÜRÜK Qolbinizdə varsa kin, qəzəb; çıxarın atın, *çürük* diş kimi (R.Rza); Onun inci kimi *saf* dişləri var ("Azərbaycan").

SAF – QARIŞIQ *Saf* gümüşə çürük saman zərər verər (Ata. sözü); Bu, *qarıışıq* qızıldır.

SAFLAŞMAQ – ÇÜRÜMƏK Neçə vaxtdı ki, orada canım çürüyürdü (S.Vəliyev); Erken durmaq yaxşı şeydir, bədəni *saflaşdır* (S.S.Axundov).

SAĞ – XƏSTƏ Bəli, *sağları* sağaldıram (S.S.Axundov); *Xəstə* gözlərini açdı (S.Qədirzadə).

SAĞ – SOL Allah *sağ* əli *sol* ələ möhtac olməsin (Ata. sözü).

SAĞA – SOLA Platformanın hər tərəfi *sağa* doğru torpənörək sürüşür, o biri tərəfi də *sol*ə doğru (Çəmənzəminli).

SAGALMAQ – NAXOŞLAMAQ *Sağalarsa* həkiməm, *sağalmazsa*, mən kiməm? (Ata. sözü); Qanadlarını sallayıb *naxoşlaşmasın* (M.İbrahimov).

SAGDAKI – SOLDAKI Milis nəfərinə *sagdaki* və *soldaki* qonşu qapılarını zənglərini çalmaq tapşırı (H.Nadir).

SAGDIŞ – SOLDIŞ Sevincim üzünü tutanda dağa; *Sagdışım*, *soldışı*m ölümüm olsun? (H.Hüseynzadə).

SAGLAM – AZARLI Sənin kimi *sağlam*, vidli-fasonlu oğlan da pul haqqında danışarmı? (C.Əmirov); *Azarlı*nın yanında turşu yeməzlər (Ata. sözü).

SAGLAM – ƏLİL *Sağlam*lar cəbhəyə göndərilir, mühəribər *əlliləri* onları övəz edirdi (Ə.Vəliyev).

SAGLAMLIQ – ƏLİLLİK İnsanın yaşaması üçün *sağamlıq* əsas şərtidir. *Əlillik* pensiyası alan Səfor kənddə bir müddət tüfeyli həyat keçirmiş, sonra el-obanın tokidi ilə gözətçi vəzifəsinə düzəlmişdi (H.Nadir).

SAGLIQ – XƏSTƏLIK *Sağlıq* böyük dövətdir, qədrini bilmək görək (Ata. sözü); Bu və ya başqa *xəstəlik* qana öz təsirini göstərə bilər (C.Əmirov).

SAXTA – ƏSİL Onu mən bilmərdə boy- numdan ataram, deyərdəm kobin *saxtadır* (Ə.Haqverdiyev); Döyüşü, *asil* döyüşçü olmaq lazımdır (S.Vəliyev).

SAXTAKAR – SƏMİMİ Bir sözlə, çox *saxtakar* adam idi (M.İbrahimov); *Səmimi* dostlar kimi bir-birindən ayırdılar ("Ulduz").

SAXTAKARLIQ – ƏSİLLİK – Kişilik *saxtakarlıq* deyil, Əliqəmbərli (İ.Fərzəliyev); *Əsillik*, necəbətlikli ailə ilə, köklü bağlıdır ("Azərbaycan").

SAXTAKARLIQ – SƏMİMİLİK Onun bu sözlərində bir *saxtakarlıq* duyulmaqda idi (M.S.Orudubadi); Hər şeydən əvvəl bizə yoldaş *səmimiliyi* lazımdır ("Azərbaycan").

SAKİT – QORXULU *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə); O bizim üçün çox *qorxulu* adamdır (S.Vəliyev).

SAKİT – LAL İzdiham da Neva kimi qüvvətli və *sakit* axırdı (M.Hüseyn); *Çay lal* axırdı (S.Qədirzadə).

SAKİT – SƏSLİ-KÜYLÜ Göy meşələr, *sakit* kəndlər, *səslü-küylü* limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

SAKİTLƏŞMƏK – ACIQLAMAQ Onun belə arxayın danışması Əşrəfi hom *sakitləşdirdi*, hom da təşviş saldı (İ.Şıxli); Korbəlayı Eyyaz daha da *acıqlandı* (Çəmənzəminli).

SAKİTLİK – ÇAXNAŞIQLIQ İstirahət günü olduğundan şəhər milis idarəsində adı günlərə nisbətən *sakitlikdir* (C.Əmirov); Aralığa *çaxnaşılıq* düşdü (İ.Şıxli).

SAKİTLİK – ƏSƏBİLİK Baba, gör nə *sakitlikdir*?! (G.Hüseynoğlu); Həkimliklə *əsəblik* tutmur (Ə.Vəliyev).

SAKİTLİK – HƏRC-MƏRCLİK Abbas boy, bu böyüklükdə şəhərdə necə *sakitlikdir* (Ə.Haqverdiyev); Şəhərdə böyük *hərc-mərc*lik var (S.Vəliyev).

SALMAQ – ÇIXARMAQ Gecə yuxuda gah mən qayadan atırlar, gah quyu dibinə

sahlırlar (Ə.Haqqverdiyev); Quyudan xeyli daş çıxarıldılar ("Azərbaycan").

SAMİT – SAİT Ağız boşluğunda maneəyə rast gələrkə tələffüz edilən soslər *samit*, əksinə, maneəsiz tələffüz olunan soslər isə *sait* adlanır.

SARALMAQ – AĞARMAQ Rəngi günü-gündən *saralırlar* (Ə.Haqqverdiyev); Məhtabının rəngi *ağarmışdı* (S.Rohimov).

SARALMAQ – QIZARMAQ Dodaqları gah *qızarırlar*, gah *saralırlar*, gah da kətan kimi ağarırdı (C.Cabbarlı).

SARIQLI – AÇIQ Üçüncü həftə idi ki, o, gözləri *sarıqlı* gözirdi (S.Qədirzadə); Qolları *açıq* gözirdi (A.Məmmədraz).

SARIMAQ – AÇMAQ Bu saat götürüm, tənziyə *sarıyım* (M.İbrahimov); İndicə *açacağam*, sən ağlama, yaxşımı? (M.Süleymanlı).

SARIŞIN – QARAŞIN Bir də qapı açıldı və içəriyə ortaboylu, *sarışın*, dedikcə zərif bir xanım girdi (Çəmənzöminli); Saqqallı kişi *qaraşın* oğlandan beş min frank alıb cibinə qoydu (S.Qədirzadə).

SARSAQ – AĞILLI Bu *sarsaq* fikirlərin; Cəlal bir əsiridir (S.Vurğun); Hər şeydən əvvəl kəndimizə müxtəlif peşə sahibi olan *ağıllı* adamlar lazımdır (Ə.Vəliyev).

SARSAQLAMAQ – AĞILLANMAQ Sənsə *sarsaq*ladın (Mir Cəlal); Əgər *ağıllanmırsansa*, mənə yene yoldaş Mərdanov deyə bilərsən (S.Qədirzadə).

SARSILMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK *Sarsılırlar* cümləyə qəribəsi onun; Daima yaşlı, daima məhzun (H.Cavid); O, çəkişmələrdə, vuruşmalarda *möhkəmlənmişdi* ("Ulduz").

SARSIMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK Gözlərin mənləyimi *sarsıdır* (C.Cabbarlı); Sənin sözlərin ona təsəllidir, onu *möhkəmlədir*.

SATİRA – KOMEDİYA *Satira* nəqsanlara və zəif cəhətlərə istehza deyil, nəcib bir şimşək və ildırım Allahıdır (V.Belinski.); *Komediyannın* osasını acı gülüş təşkil edir ki, bu da tənqid üsullarından ən qüvvətlişidir (F.Qasımqadə).

SATİRİK – KOMİK *Satirik* və *komik* osorlardan isə mütləq müsbət qəhrəman istəmək mənəvi, doğru olmaz (M.İbrahimov).

SAVADLI – BİLİKSİZ Sənə bir *savadlı* adam lazımdır (Ə.Haqqverdiyev); *Biliksiz* ömrün nə mənası var? (S.Rüstəm).

SAVADSIZ – BİLİKLİ Mən isə *savadsız* bir adamam (C.Əmirov); Şəxsən mən özünə təşəbbüsəkar, *bilikli* bir işçi kimi, yaxşı bir müəxəssis kimi müdafiə edirəm (Ə.Vəliyev).

SAVAŞ – BARIŞIQ Qurd qardaş, *savaş* nə görək, otin yerini qırmadım (A.Şaiq); *Barışıq* məsələləri ilə o məşğuldur.

SAVAŞQAN – SAKİT Təbiətən *savaşqan* və kinli olan Kəlbəyev bu görüşlər zamanı Mina xanımla əylənməkdən çox, onun əri ilə maraqlanırdı... (M.İbrahimov); O, zahirən çox *sakit* idi (M.İbrahimov).

SAVAŞMAQ – BARIŞMAQ Axı onsuz da bədbəxt olan bu adamlar niyə də *savaşsınlar*? (S.Vəliyev); Onu verim, tülkü lələ ilə mənə *barışdır* (A.Şaiq).

SAZ – NAXOŞ O *saz* adamdır (İ.Fərzəliyev); Məni *naxoş* və ya xudbin hesab edir (M.İbrahimov).

SAZ – SİNİQ Demək ki, işiniz *sazdır*? (M.S.Ordubadı); İyirmi il keçir o vaxtdan bəri; Yazıq taleyim *sınıq* şahpəri (S.Vurğun).

SAZAQ – İSTİ Alışdı *istiyə*, dözdü *sazağa*; Bağladı meylini suya, torpağa (H.Hüseynzadə).

SAZAQLI – İSTİ *Sazaqlı* bir külək əsir canımda (M.Ələkbərli); *İsti* gün idi ("Ulduz").

SEHRLİ – ADI Xan, Eloğlunun bir *sehrli* tütəyi var (A.Şaiq); Əsərdə *adi* hadisələr təsvir olunmuşdur.

SEVGİ – ƏDAVƏT *Sevgi* küçəsi ilə gözədiyin yeridir (S.Vəliyev); Tökün dənizlərə, tökün çaylara; Axı insan hara, *ədavət* hara?! (C.Novruz).

SEVGİ – QƏZƏB *Sevgi* evi isə bax, buradadır (S.Vəliyev); Ay oğul, nə deyirsən, nə üçün belə *qəzəbə* gəlmisən (S.S.Axundov).

SEVİNC – HEYRƏT *Sevinc* inciləri axsın gözündən (S.Rüstəm); Gözlərini qırpmadan töccüb, *heyrat* və döhsəltə ata baxdı (İ.Şıxlı).

SEVİNMƏK – QƏMLƏNMƏK *Sevinir*, gülsürsünüz, bözən *qəmlənirsiniz* (R.Rza).

SEYRƏK – BASIRIQ *Seyrək* yerlərə əlavə toxum səpirlər (Ə.Vəliyev); Mədanın qapısı da çox *basırıq* idi (M.S.Ordubadı).

SEYRƏK – QATI Göy üzündə *seyrək* bulud var idi (Ə.Vəliyev); Andıra qalmış duman da elə *qatıdır* ki, gözə barmaq tərşən görünməz (H.Nadiri).

SEYRƏK – SIX Bəzi səhələrdə pəmbiç çox *seyrəkdir* (M.İbrahimov); Bu çəməndə bitən otlar o qədər *sız* və uca idi ki, kəndlilər mənə görə müdülər (M.Talıbov).

SEYRƏKLƏŞMƏK – SIXLAŞMAQ Arabir *sixlaşır* səyyar buludlar (Ə.Kürçaylı); Getdikcə soldatlar *seyrəkləşir*, dahliz tez-tez lap boş qalırdı (C.Məmmədov).

SEYRƏKLİK – SIXLIQ *Seyrəklikdir*, amma sakitlik yox ("Ulduz"); ...*Sixlıqda* yaşadıqları üçün yaş, hörmət nəzərə alırdı (M.Talıbov).

SEYRƏKLİK – TÜNLÜK Deyəsən, vaqonda *seyrəklik* idi; səs-küy zad eşidilmirdi (İ.Məlikzadə); İş gününün sonu olduğundan tramvay *tünlükdə* (C.Əmirov).

SEYRƏKLİK – SIXLAŞMAQ Tüstü azacıq *seyrəldi* (İ.Şıxlı); Buludlar *sixlaşdı*, yağış yağmağa başladı.

SƏADƏT – BƏDBƏXTLİK *Səadət*lə *bədbəxtlik* arasında bir addımdan artıq məsafə yoxdur (M.Talıbov).

SƏBATLI – DƏYİŞKƏN Oğulla qıza bax pələk *səbatlı* (S.Rüstəm); *Dəyişkəndir*, ona etibar etmək çətindir.

SƏBİRLİ – CİRTQOZ Bu, *səbirli*, dəyənətli, çalışqan uşaqdır (A.Şaiq); *Cirtqoz* kişidir, bir söz deyən kimi ahırlar ("Ulduz").

SƏBİRSİZ – TƏMKİNLİ A kişi, nə *səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov); Bizim yeganə çıxış yolumuz budur: hissiyyətə qapılmamaq, *səbirli*, *təmkimli* olub iş görmək (S.Vəliyev).

SƏFALƏT – SEVİNC Arvadlar qaldılar cəhəzət və *səfalət* pancosində (C.Cabbarlı); *Sevinc* içərisində qaldılar (Ə.Əbülləhson).

SƏFƏH – ANLAQLI Sən niyə belə *səfəh* sözlər danışsən? (Ə.Haqqverdiyev); Əsgər bəy, mən sənə bir *anlaqlı* adam bilir-dim (Ə.Haqqverdiyev).

SƏFƏHLİK – AĞİLLİLİK Gələcək görüşlərə ümid bəsləmək *səfəhlikdir* (S.Qədirzadə); Kim bunu *ağıllılığın* noticəsi kimi qəbul edir (İ.Məlikzadə).

SƏHƏR – AXŞAM Əzəldən həmdəmi təklif, çən, çisək; Bir də *səhər* yeli, *axşam* küləyi... (H.Hüseynzadə).

SƏHƏR – GECƏ *Gecə* dost tək *səhərin* əlini sıxıb gedir (S.Rüstəm).

SƏHƏRKİ – AXŞAMKI Bütün qadınlar bu *səhərki* polis qadını kimi mərhəmətli olmayacaq ki (S.Vəliyev); *Axşamki* hədisə yaddan çıxmaz ("Azərbaycan").

SƏHƏRLİ – AXŞAMLI Bəla deyib qarı *səhərli*, günortalı, *axşamlı* – bütöv bir gün tək Alayın yuxusundan çıxdı (M.Süleymanlı).

SƏHHƏT – MƏRƏZ *Səhhətim* də qismən düzəlmişdir (M.S.Ordubadı); *Mərzə* şiddətlənmişdi (S.Qədirzadə).

SƏHİH – YALAN Bu xəbər *səhihmidir*? (S.S.Axundov); Qızın verdiyi məlumat *yalandır*.

SƏHİHLİK – YALANÇILIQ İş *səhihlik* tələb edir ("Ulduz"); Canavarlar yedi bütün qoyunu; İştə, oğlum, *yalançılıq* oyununu (M.Ə.Sabir).

SƏHLƏNKAR – MƏSULİYYƏTLİ Mənim *səhlənkər* başımı kəs! (Mir Cəlal); *Məsuliyətli* adamdır (M.İbrahimov).

SƏHV – DOĞRU Xanum, fikrimiz *səhv* deyil (S.S.Axundov); *Doğru* xəbərdir, əmin üçün dərdə düşmüşəm (Nosimi).

SƏXAVƏT – XƏSİSLİK Bu gözəlilməz *səxavət* zabiti sən dərcə sevindiridi (S.Vəliyev); Gözəllik *xəsisliyi* sevməməlidir (M.S.Ordubadı).

SƏXAVƏTLİ – SİMİC Bu *səxavətli* qonaqların hamısından artıq, nədənsə, Təbrizin sovqatlarına fikir verildirdi (Mir Cəlal);

Ay *simiclər* padşahi, nə üçün indiyədək bunları satıb balalarını üçün xərcləməmiş, gərünə aparacağını? (C.Əmirov).

SƏKSƏKƏLİ – RAHAT Gecələr çox *səksəkəli* yatırdı (S.Qədirzadə); Qoyun xalq *rahat* yaşasın (M.İbrahimov).

SƏLİQƏLİ – NATƏMİZ Otaq *səliqəli*, otaq tərtəmiş; Düzülmüş nizamlı təzə stullar (H.Hüseynzadə); Otaq *natəmizdir*. (Ə.Qasımov).

SƏLİQƏSİZ – SAHMANLI Bütün binələr *səliqsiz* halda bir-birinin yanına düzülmüşdü (C.Əmirov); Balaca, isti və *sahmanlı* bir mənzil idi (Mir Cəlal).

SƏLİQƏSİZLİK – SAHMANLILIQ İçəri girən kimi *səliqsizlik* gələcək çarpır ("Ulduz"); Evdə bir *sahmanlılıq*, səliqəlilik vardır ki, gəl gömrəsin (M.Süleymanlı).

SƏMƏRƏLİ – FAYDASIZ Kolxozçuların bir sıra ağıllı və *səmərəli* təklifləri oldu (M.İbrahimov); Baş qoşmaq da *faydasızdır* (Mir Cəlal).

SƏMƏRƏSİZ – FAYDALI Heç yerdə heç kəs tərəfindən artıq və *səmərəsiz* oməyə yol verilməməlidir (M.İbrahimov); Səhbətiniz çox şirin, çox *faydalıdır* (M.İbrahimov).

SƏMİMİ – RİYAKAR Deyirlər ki, *səmimi* eşqin ürəyi geniş olur (C.Cabbarlı); *Riyakar*, ar olsun sənə! (C.Əmirov).

SƏMİMİ – SOYUQ Dostlar *səmimi* görüşüb öpüşdülər (C.Əmirov); Qarış iki-başlı söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir-birindən *soyuc* ayrıldılar (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – RİYAKARLIQ Onun baxışlarından bir *səmimilik* duyulurdu (H.Nadir); Mayaya elə gəldi ki, bu etiraf yalan və *riyakarlıqla* dolurdu (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – SAXTALIQ O, Əzizin sözlərini eşitdikcə ürəyi dağ boyda olur, sevgililərinin saf və *səmimiliyinə* inamı qat-qat artırdı (Ə.Vəliyev); *Saxtaliq* hökm edir daima; Bu necə dövrəndir, həyatdır? (M.Rahim).

SƏMİMİLİK – SOYUQLUQ Onun mənə münasibətində *səmimilik* yoxdur

("Azərbaycan"); İndi mənə qarşı bu *soyuc* *luq* nədir? (C.Cabbarlı).

SƏMİMİYYƏT – CİDDİYYƏT *Səmimiyyət* olmayan yerdə sənət yoxdur (M.İbrahimov); Birdən-birə qızın üzündə yaranmış *ciddiyyət* bu suallardan xoşlanmadığını göstərdi (M.İbrahimov).

SƏPMƏK – YIĞMAQ Vaxtında *səpək*, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

SƏRBƏST – ASILI Artıq mən *sərbəst* adamam, sən mənə üzünə edirsən (M.İbrahimov); Ana, unutmayınız ki, bu işdən mənim də ömrüm *asılıdır* (S.S.Axundov).

SƏRBƏST – ÇƏTİN Atamın balaca çərə-kələrini də *sərbəst* oxuyurdum (M.İbrahimov); Əsər *çətin* oxunur, dili ağırdır.

SƏRBƏST – TABE O burada özünü sən dərəcə *sərbəst* hiss edirdi (S.Vəliyev); Hacı İmanqulu, siz də Muxtar bəyin əmrinə *tabesiniz* (S.S.Axundov).

SƏRFƏLİ – ZƏRƏRLİ Bizə *sərfəli* deyil, *zərərlidir*.

SƏRXOŞ – AYIQ Mən *ayıqam*, mən *sərxoş* deyiləm, gedirəm! – dedi (M.İbrahimov).

SƏRXOŞLUQ – AYIQLIQ Keçir xatırından hətta *sərxoşluq*; Lakin ümidini kəsməyir Cəlal (S.Vurğun); *Ayıqlıqdan* lap başım çatlayır (S.S.Axundov).

SƏRİN – İSTİ Sahil *istidir*, Qafur, sularsa çox *sərin*dir (S.Rüstəm).

SƏRİN – MÜLAYİM Yayı həmişə *sərin*, qışı *mülayim* keçir.

SƏRİNLİK – İSTİLİK *Sərinlik* yayılır bu gözəl bağa (A.Şaiq); Hər yeri *istilik* bürüyüb (S.Hüseyn).

SƏRMƏK – QALDIRMAQ Nişan aldı uşağı; *Sərdi* qara torpağa (M.Rahim); Hamını ayağa *qaldırdı* (S.Qədirzadə).

SƏRMƏK – YIĞMAQ Məni yayda dərərlər; Kəlgəsinde *sərərlər* (M.Rahim); Paltarı *yığmaq* lazımdır, yağış yağacaq (A.Məmmədov).

SƏRRAST – NATARAZ O *sərrast* deyil, *nataraz* adamdır ("Azərbaycan").

SƏRRAST – YALAN O çox *sərrast* danışırdı (Ə.Vəliyev); Bütün rayon onu da bilir ki, bu bir ildə mən hələ *yalan* danışmamışam (İ.Hüseynzadə).

SƏRSƏM – AĞILLI Xeyr, mən nə qədər də olsam *sərsəm*; Kimsəyə öyləncə olmaq istəməm (H.Cavid); Amma vəzifən öldümü hamının gözündə *ağıllısan*, vəssalam (İ.Fərzəliyev).

SƏRSƏMLİK – AĞILLILIQ Ürfü şər olmuyor, bu fikrə şərik; çəkilib teyindər bu *sərsəmlilik* (H.Cavid); Onun *ağıllılığı* sayəsində biz arzumuzu qatdıq ("Azərbaycan").

SƏRTLƏŞMƏK – YUMŞALMAQ Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov); Lakin buraya hansı məqsədlə gəldiyini yadına salıb *yumşaldı* (C.Əmirov).

SƏRTLİK – YUMŞAQLIQ Artıq sifətdən yorğunluq oxunurdu, gözlərindən *sərtlik* yağdırdı ("Azərbaycan"); Rüstəm kişi zorla nifrətini boğaraq *yumşaq*lıq göstərdi (M.İbrahimov).

SƏS-KÜY – SAKİTLİK Həyətlərdə *səs-küy* çoxalmışdı (Mir Cəlal); Hər tərəf *sakitlik*dir (C.Əmirov).

SƏS-KÜY – SÜKUT Camaat arasında yenə *səs-küy* qopdu. Vəli ağzını açan kimi aralığa gözlənilməz maraqlardan doğan ağır bir *sükut* çökdü (M.İbrahimov).

SƏSSİZ – SƏSLİ-KÜYLÜ *Səssiz* idi (M.Süleymanlı); Məclis *səslili-küylü* idi.

SƏTHİ – DƏRİN Arx *səthidir*. Qabaqda enli və dərin bir arx vardı (Ə.Vəliyev).

SƏTHİLİK – DƏRİNLİK Əsərdə *səthilik* hiss olunur. Əsərlərini vərəqlədikcə zahirən adı görünən bu insandakı zəkaya, *dərİnlığa*, təfəkkürə heyran qaldı (S.Qədirzadə).

SİFTƏ – SON *Siftə* kimse buradan getmiş, kəsə yol salmışdır (G.Hüseynoğlu); Hamıdan *son* o gəldi.

SİĞALLI – PİRTLƏŞİQ Tınlrı sürtülür daşların: olurlar haphamər, *siğalli* (R.Rza); Kələflər *pirtləşə* qaldı (R.Rza).

SİĞƏ – TALAQ Şəriətdə *siğə* halaldır (Ə.Haqverdiyev); Övrətə *talaq* vermək mənim ixtiyarımdadır (Ə.Haqverdiyev).

SIX – ARALI Onlar başlarını əyərək gədir, *six* ağaclar arasında dikəlib irəliləyirdilər (S.Vəliyev); Kollar çox *aralıdır* (İ.Şıxlı).

SIXILMAQ – AÇILMAQ Adamın ürəyi *sixılır* (F.Kərimzadə); Səni görəndə ürəyim *açılır* ("Ulduz").

SIXILMAQ – SİRTILMAQ Uşaq utanırdı, *sixılırdı* (C.Məmmədov); Qız, *sirtilib*, özünü abırdan salma (İ.Hüseynov).

SIXINTI – SƏRBƏST Əksinə, *sərbəst* tərpenməsinə, adam içində *sixıntı* çəkməsinə çalışırdı (M.İbrahimov).

SİNXRON – DİAXRON Dil hadisələrinə *sinxron* (müasirlik) və *diaxron* (tarixilik) planlarda baxmaq lazımdır (H.Həsonov).

SİNİQ – TƏZƏ *Sınıq* qabda su durmaz (Ata. sözü); *Təzə* süpürge təmiz süpürür (Ata. sözü).

SİNMAQ – DÜZƏLMƏK A kişi ağacın budağı *sinar* da, *düzələr* də, vay sənənin halına (H.Nadir).

SİRLİ – AŞKAR Bu da *sirli* ağacdır (A.Şaiq); Gələn vardı, *aşkar* bellii idi (Mir Cəlal).

SİRTİQ – HƏYALI Məmiş həyasız və *sirtuq* uşaq olduğu üçün dilləndi (M.Talıbov); Özünü *həyalı* qız kimi aparır (İ.Məlikzadə).

SİSQƏ – GUR At da başını əyib *sısqa* bulağın gölməçəsini qurutdu (F.Kərimzadə); Bu bulağın suyu *gurdur* (A.Məmmədov).

SİSQƏ – YEKƏPƏR Ucaboy, enlikürək Hənsin qarşısında bu *sısqa* qoca necə zəif və aciz görünürdü (C.Məmmədov); Faşist geyimli, *sərxoş*, *yekəpər* bir italyan soldatını gərdü (S.Vəliyev).

SİSTEMATİK – ARABİR İş *arabir* yox, *sistematik* yoxlamaq tələb olunur.

SİTALLIQ – ÜZÜYOLLIQ Amma *sitallığına* salıb aşna olubsan (Ə.Haqverdiyev); Elə onu kollektivə sevdiren onun *üzüyalılığıdır* ("Azərbaycan").

SİVRİ – KÜT – Sənə baş lazımdır, al! – deyər əlindəki *sivri* xəncərlə onun başını üzür (S.Vəliyev); Bu ki lap *kütdür*, heç yer də qazmaq (N.Vəzirov).

SOXMAQ – ÇIXARTMAQ Əlini kəpəyə *soxub çıxardı* (“Ulduz”).

SOXULMAQ – ÇIXMAQ Səno kim dedi ki, *soxul* oraya? (S.Rüstəm); Ürəyim darıxdı, *çixıxdı* ki, özümü bir az havaya verim (S.S.Axundov).

SOLMAQ – AÇMAQ Vaxtsiz yarpaq *açdı*, vaxtsiz *da soldu* (C.Novruz).

SOLUXMAQ – AÇILMAQ Fətullahın ailəsi külək vuran zəif bağ bitkisi kimi *soluxmuşdu* (Mir Cəlal); *Açılın* iyli güllərim, *açılın*; Allı-olvanlı güllərim, *açılın* (A.Səhhot).

SON – BAŞLANGIÇ Quzum, artıq bütün fəlakətlərin ya *sonudur*, ya *başlangıcı* (H.Cavid).

SON – İLK İlk baharın *son* gecəsi idi (S.S.Axundov).

SONBEŞİK – İLK Ayrı oğul idi mənim Əmrahım; *İlkim, sonbeşiyim*, tok çınarımdı (Ə.Cəmil).

SONRA – DƏRHAL *Sonra* əlləri qanlı çəkildilər onlar geri (S.Rüstəm); *Dərhal* əlavə etdi (C.Əmirov).

SONRA – ƏVVƏL Adam gəlib *əvvəl* qonağın halını bilir, *sonra* da ona görə çay götürür (S.S.Axundov).

SONRAKI – ƏVVƏLKI Hələ ki biz onun qaçaq düşmədən *əvvəlki, sonrakı* işlərini öyrənirik (“Ulduz”).

SONUNCUSU – BİRİNCISI Yoxsa bu həm *birincisi*, həm də *sonuncusu* oldu? (S.Qədirzadə).

SOSIALİZM – KAPİTALİZM Şərqdə *sosializm* bayrağını birinci qaldıran sizin fəhlə və kəndlilər olub (M.İbrahimov); *Kapitalizm* hakim sinfin mənafeğini qoruyur.

SOYUDUCU – QIZDIRICI Belə ki, aldığımız vaxtdan bir az sonra *soyuducu* işləmiş. İndi *qızdırıcı* alətlər buraxılır.

SOYUQ – QAYNAR – Xala, bu ki hələ lap *qaynardır* (G.Hüseynoğlu); Su hələ *soyuqdur*.

SOYUQLU – İSTİLİ Dünya insan evidir: *istili* ya *soyuqlu* (R.Rza).

SOYUQLUQ – İSTİLİK ...Qarşıdakı hücumu *soyuqluq* göstərdi. Hər doğma baxışda bir *istilik* var (H.Hüseynzadə).

SOYUTMAQ – İSİTMƏK *Soyutmuşdu* onu işdən məhəbbət (S.Vurğun); Xəroyi *isidib* götürdi (Ə.Vəliyev).

SOZALMAQ – YAXŞILAŞMAQ İraq olsun, uşağ *sozalırsız*, qorxuram, başıma bir iş gələr (“Azərbaycan”); Xəstənin vəziyyəti *yaxşılaşır* (Mir Cəlal).

SÖKMƏK – TİKMƏK Birco aya *tikdilər* doğma övladları üçün; Köhnə paltarını *sökür* maşınla (S.Rüstəm).

SÖKMƏK – TOXUMAQ Deyirəm, olsaydı ixtiyarları; Dağını-daşını *sökərdi* onlar (C.Novruz); Qoy *toxuyum* köynəyi; Yat, *gözümün* işığı (S.Rüstəm).

SÖKÜK – TİKİK – Bir parça şifir tapıb, *sökük* yeri örtmək çətinirmi? (M.İbrahimov); Köynəyinin *tikik* yerlərini baxırdı (“Azərbaycan”).

SÖNMƏK – PARLAMAQ Son günləri yaşar dinc; Qəlbində *sönmüş* sevinc (A.Şaiq); Şəkli görcək qızın gözələri sevincdən *parladı* (S.Vəliyev).

SÖNÜK – QAYNAR Şəhərdəki *sönük* həyatından uzaqlaşmağa soy etdi. *Qaynar* şəhər bir derya, qız isə üzük qaşılıb orada batmışdı (S.Qədirzadə).

SÖNÜK – PARLAQ Küncdə yere qoyulmuş çirağın piltəsi aşağı düşdüyündən, *sönük*, sarı işığı alaçağı işıqlandıra bilmirdi (M.İbrahimov); *Parlaq* gündüzümü gecəyə döndü (S.Rüstəm).

SÖYMƏK – TƏRİFLƏMƏK – Mirzə Mahmud, sən qəzetdə mənə *söyəcəksən* de, *tərifləyəcəksən* de, sənin işindir (Ə.Haqverdiyev).

SÖYMƏK – YALVARMAQ ...Ədəbsiz bir söyüş də *söydü* (M.Hüseyn); Yədulla *yalvarmağa* başladı (C.Əmirov).

SÖZÇÜLÜK – YIĞCAMLIQ Əsərdə *yığcamlıqdan* çox *sözçüllüyə* daha çox meyil edilmişdir.

SÖZLƏŞMƏK – BARIŞMAQ Bəzən *sözləşərdik*, bəzən *küsərdik*; Yenə də bir yerdə çörək *küsərdik* (S.Rüstəm); Axırda *barışdılar*, dostlaşdılar (S.Qədirzadə).

SÖZÜBÜTÖV – AĞZIBOŞ Deyəsən, sən *sözübütöv* adama oxşayırsan (F.Körimzadə); Ona söz demə, *ağzıboşdur* (“Azərbaycan”).

SRAĞAGÜN – BU GÜN Axı *srağagün* gəco bərk yağış yağmışdı (C.Əmirov); *Bu gün* ilə, ersə dönsə; Hamı belə günürlə öyünə (R.Rza).

START – FİNAL *Start* idman yarışlarının başladığı yer, *final* isə idman yarışlarının yekunlaşdığı son hissəsidir.

SUÇLU – GÜNAHSIZ Son ağacı götür, *suçlu* özünü bildirəcək (Ata sözü); Nə qədər *günahsız* adamları bada veriblər (“Ulduz”).

SUÇSUZ – GÜNAHKAR Bəli, yox yer üzündə *suçsuz* adam (H.Cavid); Lakin könül bir sözdən; dərin yara alsın; acəb kimdir *günahkar?* (R.Rza).

SULAMAQ – QURULAMAQ Zibil qutularını gücdə bir dəfə boşaldıram, səkini gündə üç dəfə *sulayıb* süpürürəm (M.Hüseyn); Üç-dörd qız-gəlin enib qarını *quruladı*lar, geyindirildilər... (M.Süleymanlı).

SULANMAQ – QURUMAQ Dodaqları azca qalınlaşmış *sulanmışdı* (İ.Şıxlı); Dənizlər, çaylar *quruyub*, dağlar *çöküb* (R.Rza).

SULU – DƏMYƏ Bu fikirlə çapdı atı; Endi *sulu* döyər (A.Şaiq); Göytəpə kondinin üst tərəfi *dəmyədir* (İ.Şıxlı).

SUSQUN – DEYİNGƏN Bilirməm, nə üçün o *susqundu* (“Ulduz”); Zəvcəsi *deyngən* kişinin saçaqlı tez ağarar (S.Qədirzadə).

SUSQUNLUQ – DEYİNGƏNLİK Demə gözə görünən sakitlik, *susqunlıq* və mütilik aldıcadi bir tərdə imiş (M.İbrahimov); Onun *deyngənliyi* adamı voromladır (“Azərbaycan”).

SUSMAQ – DİLLƏNMƏK Susma, sən *sussan*, mənim həyatım susar (A.Şaiq); *Dillənir* dindirməmiş görəksiz bir saz kimi (S.Rüstəm).

SUYUŞIRIN – ƏTİACI Bu təmkinli, *suyuşirin* adama baxa-baxa nədənsə donizi xatırlayıram (S.Sərxanlı); *Ətiaci* arvaddır (“Azərbaycan”).

SÜBH – GECƏ *Gecələr sübhə* kimi, sakit edo bilmərəm, bu nigaran qəlbimi (R.Rza).

SÜDƏMƏR – YAŞLI Eh!.. Atalar neylədi ki, sənə kimi *südəmər* oğullar neylosin (A.Şaiq); İmrin üzündə özündən çox-çox *yaşlı* bir gülüş vardı (M.Süleymanlı).

SÜKUT – HAY-KÜY *Sükut* gormiş qanadını evlərə, eşiklərə (H.Hüseynzadə); Bu *hay-küy* ona çox mənasız görünürdü (Mir Cəlal).

SÜKUT – TUFAN Üstümüzü alıb ilğim; Nə *sükut* var, nə *tufan* var! (M.Dilbazi).

SÜLH – MÜHARİBƏ Biz Vətən məcnunu, el əşiqi, *sülh* əsgəriyik; Biz Vətən naminə ölsək, dirilərdən diriyik (B.Vahabzadə); Dövlət başçıları danışanadək; Mənim *müharibəm* davam edəcəkdir! (S.Vurğun).

SÜRƏTLƏ – YAVAŞ İndi Rəna *sürətlə* işləyirdi (C.Məmmədov); Stəkani nələkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal).

SÜRƏTLƏNMƏK – LƏNGİMƏK Onda işimiz birə-on *sürətlənər* (M.İbrahimov); Pul ala bilməyəcəyəm, işimiz *ləngiyəcək* (M.İbrahimov).

SÜRƏTLƏNMƏK – YAVAŞIYAMAQ Əməliyyatı *sürətləndirmək* lazımdır (H.Nadir); Telli *yavaşca* (Ə.Vəliyev).

SÜRƏTLİ – YAVAŞI Hər üçü evi tark edib *sürətli* addımlarla irəlilədi (S.Vəliyev); Otaqdan *yavaşca* çıxdı (M.İbrahimov).

SÜST – GÜMRAH Təngimiş sösimdən, *süst* gülüşmədən; Elə bil yangını hiss edib duydu (Ə.Cəmil); *Gümrah* oğlandı, işləməkdən yorulmuş (“Azərbaycan”).

SÜSTLÜK – GÜMRAHLIQ Bağır çox fikirləşdi, ərköyün Nazlının, haylı-haraylı Nazlının indiki *süstlüyünü*, sakitliyini birco yere yozdu (İ.Məlikzadə); Onun *gümrahlığın* işlə, zəhmətlə bağlıdır.

SÜVARI – PİYADA Cavanşirin Muğan qalasında hamıdan əvvəl sərkində Poladın *süvariləri* yol açdılar (M.Hüseyn); Topları ana vermədən atdığı yaylım atışından sonra tanklar, sonra da *piyada* hərəkatə gəldi (Ə.Vəliyev).

ŞŞ

ŞAD – QƏMGİN Mən həmişə *şad* və *qəmgin* xəbərləri onun çəhrəsindən oxuyardım (M.S.Ordubadi).

ŞAD – MƏYUS İzzət vəğzalə nə qədər *şad* getmişdisə, o qədər *məyus* qayıtdı (Mir Cəlal).

ŞADLANMAQ – HEYİFSİLƏNMƏK Sevinsin, *şadlan*sın çöl də, çəmon də (C.Novruz); Mən başqa şeyə *heyifsilənirəm* (C.Əmirov).

ŞADLANMAQ – KƏDƏRLƏNMƏK *Şadlanmağın* da, *kədərlənməyin* də yerini başa düşürük (İ.Fərzəliyev).

ŞADLANMAQ – QƏHƏRLƏNMƏK Gənc qız bundan çox *şadlanır* və mənim sevgimə inanırdı (M.S.Ordubadi); Fəridə özünü saxlaya bilməyib yaman *qəhərləndi* (M.İbrahimov).

ŞADLANMAQ – QƏRİBSƏMƏK O, uşaqların hərəsinə bir şey verməklə sevinirdir, özü isə hamıdan artıq *şadlanardı* (Mir Cəlal); Beşiklər körpə üçün *qəribşəyir*.

ŞADLIQ – BƏDBƏXTLİK Bir kəlmə bu halım ya *şadlıqdır* və ya *bədbəxtlik* (C.Cabbarlı).

ŞAX – ƏYRİ Camaatın üzünə *şax* baxım (M.İbrahimov); Həmişə çalışırdı ki, başqa-sına *əyri* baxsın.

ŞAX – ƏZİK Qalın və *şax* yarpaqları başında boşqab kimi tutan uzun zoğlar deyil, qonaqçı gəlin biləkləri idi (Mir Cəlal); [Salatın] *əzik* donunun ətayini aşağı çəkdi. Saçını gözünün üstündən geri elədi (İ.Şıxlı).

ŞAXLI – KÖHNƏ Köynəyi *köhnə*, amma kostyumu *şaxlı* idi (“Ulduz”).

ŞAXLI – QIRIŞIQ *Şaxlı* köynəyinin üstündən *qırışıq* qalstukunu bağlamaq istədi.

ŞAXTA – İSTİ Sizin başınızı *şaxta* vurmuşdur (C.Cabbarlı); Adam bilmirdi ki, *istidən* başını hara soxsun (“Azərbaycan”).

ŞAXTALI – BÜRKÜLÜ Sanki onu *şaxtali*, boranlı qış günündə buzluya saldılar (İ.Şıxlı); O günün səhəri *bürkülü* yay axşamında Gülşən kolxoz idarəsinə getdi (Ə.Vəliyev).

ŞAQRAQ – KƏDƏRLİ Ömrümüzdən bir gün belə incə, *şaqraq* keçirdik (A.İldırım); *Kədərlidir*, imkandan artıqdır (R.Rza).

ŞƏFFAF – BULANLIQ Bu gecələrin birində; ayrılan yolumuz kimi; *şəffaf* buz kimi (R.Rza); Üfiqlər boz; elə bil ki, bir *bulanlıq* gölə düşüb günəş (R.Rza).

ŞƏXSİ – ÜMUMİ *Şəxsi* məsələlərin vaxtını uzada bilərik (M.S.Ordubadi); Kolxozun *ümumi* iclası onları bəzi əlavələrlə təsdiq etmişdi (M.İbrahimov).

ŞƏKLƏMƏK – SALLAMAQ Gah qulaqlarını *sallayır*, gah da yad bir səs eşitmiş kimi *şəkləyirdi* (Mir Cəlal).

ŞƏLƏ – BALACA *Şələ* quyruğunu o yan-bu yana sürüyür (M.İbrahimov); Elə bil *balaca* daxma tamamilə boş idi (A.Məmmədza).

ŞƏN – CANSIXICI *Şən* və gülər, həmişə *şad* olsun (C.Məmmədov); Şəhərin *cansıxıcı* həyatı, bekarçılıq Hüseynqulunu tənqəd götürmüşdi (A.Məmmədza).

ŞƏNLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Günəşdən *şənlənir*; Geniş çöllər, ulu Tanrım (C.Cabbarlı); Baxıb dörd tərəfə *kədərləndilər* (C.Novruz).

ŞƏNLİK – QƏMGİNLİK Küçədə *şənlük* artmışdı (Çəmənzəminli); Evimizdə bir mətəm *qəmginliyi* vardı (M.İbrahimov).

ŞƏR – XEYİR *Şər* *xeyrə*, *xeyr* *şərə* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

ŞƏRƏFLİ – BƏDNAM Bu gün ön *şərəfli* bir gündür bizə (A.Şaiq); Çaqqal var ki, gödən çıxardar, qurdun adı *bədnamdır* (Ata. sözü).

ŞƏRƏFLİ – NAMUSSUZ

ŞƏRƏFLİ – NAMUSSUZ Döşlərində bu günün *şərəfli* ulduzu var (S.Rüstəm); Qoy o bilməsin ki, dünyada hələ; Vədansız, *namussuz* atalar da var (C.Novruz).

ŞƏRƏFLİ – SOLĞUN Göyərçin üzü bedirlənmiş ay kimi *şərəfli* idi (Ə.Vəliyev); *Varaqlar solğun*, sarı (R.Rza).

ŞƏRƏFLİ – QEYRƏTLİ Heç vaxt pis əmələ qoşulmamış, *şərəfsiz* iş görməmişdi (S.Vəliyev); *Qeyrətli* cavanlarımızdan biridir (M.S.Ordubadi).

ŞƏRƏFSİZLİK – QEYRƏTLİLİK Anlaya bilmir ki, *şərəfsizliyi*; Altın dünyasında *şərəf* sayırlar (B.Vahabzadə); *Qeyrətliyinə* görə boğulub qalıb (“Ulduz”).

ŞƏRQ – QƏRB *Şərqin* qızıl qəndili salınır, onu yandıran (S.Rüstəm); Düşməni çəkilib *qərbə* pərişan; Sən cəbhəni sükkənlə yarandı (S.Rüstəm).

ŞƏRQLİ – QƏRBLİ Sizinlə birinci dəfə görüşdükdə orijinal bir *şərqli* görmüş oldum (M.S.Ordubadi); Gənc qadın tam mənası ilə bir *qərblı* qadın qıyafətini daşıyırdı (M.S.Ordubadi).

ŞƏVƏ – AĞ Üzündə *şəvə* saqqalının xətti pozulmuş, çənəsindəki *ağ* tüklər çoxalmışdı (S.Qədirzadə).

ŞİDIRĞI – ARABİR Göz dolu nəvəziş daha yaxşıdır; Tərifin *şıdırğı* yağışlarından (S.Tahir); Mən *arabir*; qayğıların qayğısından bəşirəm (M.Araz).

ŞİLTAQ – SAKİT Xəyalat qucaqladı hər *şiltaq* dalğasını (S.Rüstəm); Kislovodskda səhər açılında hava *sakit* və aydın idi (M.İbrahimov).

ŞİLTAQLIQ – SAKİTLİK Bu naz, bu *şiltaqlıq*, əbəsdir, əbəs (S.Rüstəm); Dəniz də bu *sakittik* içində; Nəhəng məvi bir damla (R.Rza).

ŞİDDƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏNMƏK Külək *şiddətləndi* (İ.Şıxlı); Qan dövrəni *zəifləyir* (M.Hüseyn).

ŞİDDƏTLİ – ZƏİF *Şiddətli* vuruşma gədir (M.Hüseyn); *Zəif* gözlərinə düşdükdə

ŞİTLİK – CİDDİLİK

ışığı; Qamaşır... Kim bilir qəlbində nə var? (S.Vurğun).

ŞİMAL – CƏNUB Eyni gündə, eyni saatda *şimaldan cənuba* gedən qatar Mir Əlini gətirdi (Mir Cəlal).

ŞİMALI – CƏNUBİ Siz də bu barədə *Cənubi* və *Şimali* Azərbaycan xalqını xəbərdar etməli və əlahəzrətə olan itaətlərini təmin etməyə çalışmalısınız (M.S.Ordubadi).

ŞİMALLI – CƏNUBLU *Şimallı* qardaşım, dinlə sözümlü; Böhlündü ikiyə ürəyim mənim (S.Rüstəm); Təbiətdən nə zövq alsın *cənublu* qardaş (S.Rüstəm).

ŞİRİN – ACI Qızım, gəl, qəndi doğra, yeməkdən qabaq bizə bir yaxşı *şirin* çay verərsən, gəlinin şirnisini içərik (M.İbrahimov); Qarnını doydurdu, sonra *acı* çay istədi (Mir Cəlal).

ŞİRİN – ACI Sənəm qalın bir kitab kimi *acı*, *şirin* xatirələrlə doludur (S.Qədirzadə). **ŞİRİNLƏŞMƏK – ACILASMAQ** Getdikcə söhbət *şirinləşdi* və ortalıqda məktəb qızı unuduldu (Çəmənzəminli); Elə bil ki, sonradan soğan daha da *acılışdı* (“Ulduz”).

ŞİRİNLİK – ACILIQ *Acılıqdan* yemək olmur, *şirinlikdən* tullamaq (Ata. sözü).

ŞİŞ – ALÇAQ Tək bir göz qırpmında *şiş* dağlar dümdüz olur (S.Rüstəm); *Alçaq* dağa qar yağmaz (Ata. sözü).

ŞİŞ – YASTI O *şiş* papaqlarını da qoyub qaçmışlar (S.S.Axundov); Bir-birinə söykənib *yastı*, çılpaq təpələri (B.Vahabzadə).

ŞİT – CİDDİ Kolontörün üzündə daha *şit* bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov); Yox. Böş söhbət deyil, çox *ciddi* söhbətdir (M.İbrahimov).

ŞİTLƏŞMƏK – CİDDİLƏŞMƏK Üzündəki təbəssüm bir az da *şitləşdi*, iri dodaqların qulağının dibinə qədər açıldı (M.Hüseyn); Sədrin üzü *ciddiləşdi* (İ.Əfəndiyev).

ŞİTLİK – CİDDİLİK Qızın bədən *şitliliyi* tutdu (M.İbrahimov); *Ciddilik* onun təbiəti ilə bağlıdır (“Azərbaycan”).

ŞOR – ŞİRİN Bu torpağın altında şor sular axır (M.İbrahimov); *Şirin* aşına zohər qatma (Ata. sözü).

ŞORAN – ŞİRİN Axı, sən briqadir sən, bilir sən ki, Muğan torpağı şoran torpaqdır (M.İbrahimov); Uç ay qabaq qazılmış quyu bol, *şirin* su veriridi (Ə.Vəliyev).

ŞORGÖZ – NAMUSLU Sonra da İdrisə dedim ki, bir də bu *şorgözü* evə buraxma (M.İbrahimov); O vaxt heç kim sənə *namuslu* qardaş deməzdi (M.Hüseyn).

ŞUX – KƏDƏRLİ Sən də vaxtilə cavan idin, bizim kimi *şux* idin və şənlik edərdin (M.Talıbov); Dinləyirəm möyus, *kədərlili* (R.Rza).

ŞUXLUQ – QƏMGİNLİK İki il sonra o da *şuxluqdan* düşmüş və attraksiyondan qovulmuşdu (S.Qədirzadə); *Qəmginliyin* şərbətin dadan adamların damağında şəkərin şəhdi belə ilanın zəhərindən də acıdır (M.S.Ordubadı).

ŞULUQ – DİNC Nə vaxt dəlişib *şuluq* salardım; Xəmir yoğurardı qulaqlarımdan... (S.Tahir); Əhməd *dinc* uşaqdır. Heç kəsə korluğu olmaz (S.S.Axundov).

ŞULUQLUQ – DİNCLİK Yoxdur daha *şuluqluq* əsla, baxız, İranda... (A.Səhhət); Xalq mənimdir, bilirəm, *dinçlik* sevnən xalq deyil (S.Vəliyev).

ŞULUQLUQ – SAKİTLİK Bir də eşitdim: bir ağsaqqal kişi qışqırır: "Atana lənət, ay imam təziyəsinə şuluqluq salan!" (Ə.Haq-

verdiyev); Hələ həyətdə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

ŞUMAL – KƏLƏ-KÖTÜR Bu *şumal* pöhrəni; bir vurğa qələm elədi; və qürurla dedi (R.Rza); Bu taxta *kələ-köttürdür*.

ŞÜBHƏ – İNAM Əlbəttə, *şübhəyə* düşmək olardı (S.S.Axundov); Yaşamaq olarmı *inam* olmasa (R.Rza).

ŞÜBHƏLƏNMƏK – İNANMAQ Yəqin uşaqlardan *şübhələnməyə* (İ.Şıxlı); Axı mən ona *inanmıram* (C.Əmirov).

ŞÜBHƏLİ – İNAMLI Niyaz doğru deyir, çox *şübhəli* adama oxşayırsınız (S.S.Axundov); Mən də onların içindəyəm; siz də; bu gün *inamlı*, sabah ümidli qəlbimiz (R.Rza).

ŞUCAƏT – QORXAQLIQ Əbədi şöhrətə yetirdi səni; Cəsarət, *şucaət*, kamal, ay Maral! (B.Vahabzadə); Vuruşda ehməlliq yaramaz, balaca *qorxaqlıq* və ya süstlük oldumu, min canın olsun, birini də salamat apara bilməzsən ("Qəbusnamə").

ŞUCAƏTLİ – QORXAQ Fırlanardım daim könlüm sızılmayan yerlərdə; Adım Almas, qorxu bilməz, *şucaətli* bir övlad (A.İldırım); Üzü uçurma durmuşdum; *Qorxaq*, xəbərin olmadı (M.Araz).

ŞÜURLU – AXMAQ Mən uşaqlıqda *şüurlu* idim (M.Talıbov); *Axmaq* kimi sən nə danışırsan (A.Məmmədraz).

ŞÜRSUZ – AĞILLI Bunun kimi olma *şüursuz* adam (A.Şaiq); Albert *ağilli*, ürəkli və mətanətli bir *çocuq* idi (A.Şaiq).

Tt

TABE – MÜSTƏQİL Saysız ulduzlar; nəhayətsiz fəza; insan iradəsinə *tabe* deyil (R.Rza); Uç, Səhər, *müstəqil* həyatın gözəl! Qırılmaq bilməyən qanadın gözəl! (M.Müşfiq).

TABELİ – MÜSTƏQİL Tabeli mürəkəb cümlədə baş cümlə *müstəqil*, budaq cümlə isə *tabelidir*.

TABELİ – MÜSTƏQİLLİK Bu sözü müstəsna *tabelik* ifadəs ilə deyib, ikiqat oldu (MİR CƏLAL); Kəbin zəncirini boynuna salıb, ixtiyarını əbədi olaraq ona vermək həmişə *müstəqilliyini* itirəcəkdik, həmişə onun məhəbbətini soyudacaqdı... (M.İbrahimov).

TAXMAQ – ÇIXARMAQ Geyin xara, geyin ipək; Boynuna *tax* daş-qaşları (S.Vurğun); Cibindəki kağızları *çıxartdı* (H.Nadir).

TALAQ – NİKAH Bu saat *talağını* verib səni boşayacağam (S.S.Axundov); Usta Qafar, bu sözdən sonra bu arvadın *nikahı* pozuldu (S.S.Axundov).

TAM – YARIMÇIĞ Məsələ *tam* həll olundu. Hə, kapitan, sözü *yarımçıq* qaldı (C.Əmirov).

TAMAHHAR – GÖZÜTOX O bildirdi ki, anası *tamahkardır* (İ.Fərzəliyev); *Gözütöx* adamın müdrik göz yaşı; Qorxunun tikili binası – insaf (S.Tahir).

TAMAHHARLIQ – GÖZÜTOXLUQ Ancaq bir neçə vaxtdan sonra *tamahkarlıq* Baloğlana güc gəldi (C.Əmirov); İnsandakı yaxşı cəhətlər elə *gözütöxlüqlə* də bağlıdır ("Azərbaycan").

TANIMAQ – DANMAQ At minicisini *taniyar* (Ata. sözü) Ay İnci, guya mən evli olduğumu *danıram?* (S.Rohman).

TANIŞ – YAD Qaçqın köhnə bir *taniş* kimi salam verdi (S.Vəliyev); *Yad* adam gülməməyə çalışdı (A.Şaiq).

TANIŞLIQ – YADLIQ Hər təzə *tanişliq* ömrə açılan pəncərədir (S.Sərxanlı); Bilirdilər ki, bu çəpərlər ən dərin ayrılığın, *yadlığın* başlanğıcıdır (M.Süleymanlı).

TAPINTI – İTKİ Bu *itki* anlayış ağır olsa da; Bu məğrur ananın oylımaq başı... (S.Rüstəm); Bu mənim üçün təzə *tapıntı* idi (H.Nadir).

TAPMAQ – İTİRMƏK Uşaqlıqda məni *itirsəydilər*, dağda *tapardılar* (S.Vəliyev).

TAVAN – DÖŞƏMƏ *Döşəmədən* *tavana* qədər, sükut var otağında (R.Rza).

TAY – CÜT Qatırımın axsaq ayağı girsin sənin kor gözüne, hələ o *tay* gözüvü də çıxartsin, töksün ovucna (C.Cabbarlı); Sənin o *cüt* gözünü bir deşikdən çıxardaram (Ə.Qasimov).

TEZ – GEC *Gec* gəldi, *tez* öyrəndi (Ata. sözü).

TEZDƏN – GEC Arabaçaların biri ilə *taniş* səhər *tezdən* yola çıxdı (MİR CƏLAL); *Gec* tərpəndi (A.Şaiq).

TEZLƏŞMƏK – LƏNGİMƏK Onun məzuniyyəyə çıxması, nədənsə *tezləşdi*. Onun gecikməsi işi də *ləngidirdi* (M.İbrahimov).

TEZLƏŞMƏK – YAVAŞIYIY Bir də ki, bu ancaq faciəni *tezləşdir...* (M.İbrahimov); O gah *yavaşlayır*, gah borkiyyir, gah da dayanaraq ora-bura boylanırdı (S.Rohimov).

TEZLİK – LƏNGLİK Hərgah üz görşöydün, bu *tezlikdə* getməzdin (Ə.Vəliyev); İşin *lənqliyi* rəhbərliyi narahət edir ("Ulduz").

TƏBİİ – SÜNİ Bizim pambıq sifariş qədərini azalması da *təbiidir* (Ə.Haqverdiyev); Biz içəri giren kimi Sərdar Rəşid saxta təbüssüm və *süni* bir məhəbbətlə bizi qarşıladı (M.S.Ordubadı).

TƏBİİLİK – SÜNİLİK Bu *təbiilik* onlara daha gözəl bir görkəm verirdi (İ.Şıxlı);

Onun bu hərəketlərindən bir *sünilik*, naşi bir hiyləgərlik duyulurdu (Mir Cəlal).

TƏCİLİ – YAVAŞ Bədirdə ilə Anar-bayevi *təcili* qorərgaha çağırtdı (S.Qədirzadə); Çox *yavaş* yeriyirdi.

TƏCRÜBƏ – NƏZƏRİYYƏ Mən bu xüsusiyəti birçə dəfə sizdə *təcürbədən* keçirdim (M.S.Ordubadı); *Nəzəriyyə* təcürbəsiz kordur (“Fəlsəfonin əsasları”).

TƏCRÜBİ – NƏZƏRİ Əziz əsərinin həm *nəzəri* cəhətinə, həm *təcürbi* tərəfinə tamamilə inansa da, yəne də ürəyi sakit deyildi (Ə.Vəliyev).

TƏDRİCƏN – BİRDƏN Ürəyinin dəyüntüsü *tədricən* artdı (“Ulduz”); *Birdən* hökim başını qaldırdı (C.Məmmədov).

TƏDRİCƏN – QƏFİLDƏN Sifətindəki pörtlik *tədricən* yoxaldı (S.Qədirzadə); Nə dağlar səni, nə kəzak məni; *Qəfildən* atəşə, gülləyə tutmaz (M.Rahim).

TƏHLÜKƏLİ – RAHAT Məgər mən *təhlükəli* bir iş görürəm? (İ.Şıxlı); *Rahat* işdir, ondan adama zərər gəlməz.

TƏHLÜKƏSİZ – QORXULU Hadisə *qorxulu* deyil, *təhlükəsizdir*, ötüb keçər (“Ulduz”).

TƏK – BİRGƏ Badam xala *tək* qalmışdı (M.Hüseyn); Onlar *birgə* ayağa qalxdılar (C.Əmirov).

TƏK – CƏM Xüsusi və mücərrəd mənalı isimlərdən başqa bütün isimlər kəmiyyətə etibarlı *tək* və *cəm* olur (“Müasir Azərbaycan dili”).

TƏK – CÜT Ancaq *tək* yox, *cüt* gələcəyəm, ana! (S.Qədirzadə).

TƏKBAŞINA – BİRGƏ Burada *təkbaşına* gəzmiş, dolanmış; Sabahı düşünüm, dünəni anım (H.Hüseynzadə); *Birgə* işin səmərəsi yaxşı olur.

TƏKBƏTƏK – BİRGƏ Uşaqlarla *tək-bətək*, Salamlaşib görüşüdü (C.Cəmil); Hamısı *birgə* oturub durardı (“Azərbaycan”).

TƏKƏBBÜRLÜ – TƏVAZÖKAR – Ah, siz yəne də *təkəbbürlü* və məğrursunuz

(M.İbrahimov); O, *təvazökər* və mədəni bir şəxs idi (Ə.Əbülbəson).

TƏKƏBBÜRLÜK – TƏVAZÖKARLIQ Bu təğyirdən Nuruddin bir o qədər qəm çəkirdi. Çünki təbiətində *təkəbbürlük*, təşəxxüslük yox idi (S.S.Axundov); Ay piri olmuş, mən başa düşürəm ki, siz *təvazökərlik* edirsiniz (İ.Fərzəliyev).

TƏKLƏMƏK – BİRLƏŞDİRMƏK Mirzə Məlik elə düşündürdü ki, Yədulla hiylə işlədib onu *təkləmək* istəyir (C.Əmirov); Sonra *birləşdirməyə* can atdılar (“Azərbaycan”).

TƏKLƏMƏK – CÜTLƏMƏK Son dövrlərdə büro üzvləri səhlənkər kolxoz sədrini *təkləmişdilər* (V.Babanlı); Ayaqlarını *cütləyib* balaca Lidanın önündə dayandı (İ.Şıxlı).

TƏKLİK – CÜTLÜK *Təklik* də mənə əl verməz (Ə.Haqverdiyev); Məsələni *cütlükdə* həll etmək olar.

TƏQSİR – BƏRƏƏT Ancaq inanın ki, mənim heç bir *təqsirim* yoxdur (C.Əmirov); Artıq *bərəət* qazanacağına əmin olan Rantik sevindi (C.Əmirov).

TƏLAŞ – SEVİNC Belə bir *təlaş* içərisində sahibimin qızını xatırladım (M.Talıbov); Hər nətiqin parlaq sözü bir *sevincin* dəryasıdır (S.Vurğun).

TƏLAŞLA – SAKİTCƏ Həlimə *təlaşla* soruşdu (C.Əmirov); *Sakitcə* sualların danışığına qulaq asar (İ.Şıxlı).

TƏLAŞLI – RAHAT Aciz, *təlaşlı*; Qızıqığ titrədi, gözləri yaşlı (M.Rahim); Ona görə ki, mən səndən arıqam, dərissəq keçiddən *rahat* aşaram (S.Qədirzadə).

TƏLƏB – XAHİŞ – Şübhəsiz haqlısan *tələbində* sən; Söylə nə etmək ki, dağılır Vətən (S.Vurğun); *Xahiş* ediorəm, dormansəpənələr səhər gəlsinlər, özünlə işləyəcəklər (Ə.Vəliyev).

TƏLƏBKAR – SƏHLƏNKAR Professoqlar hər bir tələbəyə çox *tələbkər* yanaşırlar (M.Hüseyn); *Səhlənkər* adamdır, onu nəzarətsiz qoymaq olmaz (“Ulduz”).

TƏLƏBKARLIQ – SƏHLƏNKARLIQ *Tələbkərlik*mi ürəkəndə sevdim (G.Hüseynoglu); Elə onun *səhlənkərlik*mi nəticəsində işimizi istənilən şəkildə qura bildirik.

TƏMİZ – ÇİRKİN Sərtib *təmiz* adamdır, Sərhəng *çirkin* (M.İbrahimov).

TƏMİZ – ƏLİƏYRİ Bu heyvanları Qaraçaya ram edən onun sado və *təmiz* qolbidir (A.Şaiq); *Əliəyri* adamı bir gün fermada saxlamayacağıam (M.İbrahimov).

TƏMİZLİK – ÇİRKİNLİK Ağla gəlməyən bir *təmizlik* gözə çarpırdı (Çəmənzəminli); *Çirkilliyi* üst-başından baldıdır (“Azərbaycan”).

TƏMƏKİNLİ – KƏMƏHÖVSƏLƏ Vəra çox *təməkinli* qadın idi (İ.Şıxlı); Nə *kəməhöv-sələ* qızsan (C.Əmirov).

TƏNBƏL – QEYRƏTLİ Tez gəl, *tənbəl* oğlu *tənbəl* (S.S.Axundov); *Qeyrətli* kişi arvada əl qaldırmaq (İ.Şıxlı).

TƏNBƏLLƏŞMƏK – İŞLƏMƏK ...Elə *tənbəlləşib* ki, şiçən gərəndə də gözünü açmır (M.İbrahimov); *İşləmək* vərdisdən əsildir (Ə.Vəliyev).

TƏNBƏLLİK – QOÇAQLIQ O gülərək: “*Tənbəlliyi* atsan, yaxşı olar, öyrənsən, gələrəm” – dedi (A.Şaiq); Sifətindən baxanda *qoçaqlıq* yağır (Ə.Haqverdiyev).

TƏNƏZLÜ – TƏRƏQQİ Hacı Nəsrinin ticarət işləri *tənəzzül* etməyə, yavaş-yavaş var-yoxu olındən çıxmağa başladı (S.S.Axundov); Şəhərdə hər bir şey *tərəqqi* tapmışdı, dəyişmişdi, abad olmuşdu (Çəmənzəminli).

TƏNHƏ – QOŞA Sənsizləyib yamacda *tənha* dayanmış qovaq (R.Rza); Onlar *qoşa* dayanıb kəndə tamaşa edərdilər (“Ulduz”).

TƏNHƏLIQ – BİRLİK *Tənhəliq* və ümidsizlik qorxusundan xilas elədi (İ.İbrahimov); *Birlik* yaxşı şeydir (M.İbrahimov).

TƏNQİD – TƏRİF – Dünən oynanılan operettanın *tənqididir* (Ə.Haqverdiyev); *Tərif* həm də içkilərin ön tündüdür (F.Kərimzadə).

TƏNTİK – SAKİT Müdirin məşəyə *təntik* gəlməyinin səbəbi Bağıra indi çatdı

(İ.Məlikzadə); Yuxarı *sakit* qalxdı (S.Qədirzadə).

TƏPƏ – DÜZ *Düzlər* naxırlı, *tapalər*, yamaqlar sürüldü (M.Süleymanlı).

TƏPƏ – DÜZƏNLİK Xülasə, səhərin açılması ilə *tapalər* və *düzənlilər*, otlaqlar və çəmənliklər, bir-birindən seçilməyə başladı (M.Talıbov).

TƏPƏRLİ – TƏNBƏL Rüstəm kişi *taparlı* adam idi (M.İbrahimov); *Tənbəl* qızıdır, işləməklə, oxumaqla arası yoxdur (“Azərbaycan”).

TƏPİMƏK – YAŞLAMAQ Onun dodaqları *tapımışdı* (İ.Şıxlı); Dərviş handan-hana özünə gəldi, bir udum çay aldı, boğazını *yaşladı*, yenə danışımağa başladı (A.Divanbəyoglu).

TƏR – KÖHNƏ Üfüqdə qızaran *tər* çiçəklər; Sənəmi çox gördü tale, mənəmi? (H.Hüseynzadə); *Köhnə*, bozarmış şalvar geymişdi (S.Qədirzadə).

TƏRBİYYƏLİ – ƏXLAQSIZ Bilqeyis olduqca mehriban və *tərbiiyəli* bir qız idi (A.Şaiq); Yalan danışma, *əxlaqsız* (S.Qədirzadə).

TƏRBİYYƏLİ – SİRTIQ Balaları özündən də *tərbiiyəlidir* (Ə.İsayev); Əvvəldən də bu *sirtiq* mızdırıdan gözüm su içirdi (M.İbrahimov).

TƏRBİYYƏSİZ – ƏDƏBLİ Borcu-muzdur, Vətən hər səhərdə əmr etsə bizə; Qoymayın *tərbiiyəsiz* kimsəni, hədyan oxusun! (Ə.Vahid); Qadının qarşısında iymirmi bəş yaşlı və kişiliyə məxsus xüsusiyyətlərinin hamısını mənimsəmiş gözəl, yaraşlıq, *ədəbli*, məlumətli və mədəni bir gənc oturmuşdu (M.S.Ordubadı).

TƏRBİYYƏSİZ – NAMUSLU Yaxşı, qızım, ancaq bunu bil ki, quldurlar əlmsiz, *tərbiiyəsiz* tayfadan çıxırlar (S.S.Axundov); *Namuslu* və çalışqanları isə camaat çox sevir (Ə.Vəliyev).

TƏRBİYYƏSİZLİK – MƏDƏNİLİK Uşaqlarımızın *tərbiiyəsizliyinə* ağlamaq

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR

lazımdır (Ə.Haqverdiyev); Həddindən artıq *madənilik* göstərirdi.

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR Namizədin *tərəfdar* və *əleyhdarını* müəyyən etmək üçün komissiya ayrıldı (“Jurnalist”).

TƏRƏFDARLIQ – ƏLEYHDARLIQ Düün xəlifi *tərəfdarlığı* ilə xoşbəxt hesab edilənlər, bu gündən dünyanın ən bədbəxt adamlarıdır (M.S.Ordubadi); Onun *əleyhdarlığı* hər kəsə böllü idi (“Ulduz”).

TƏRĞİTMƏK – ALIŞMAQ Müxtəlif vasitələrə əl atdım, birtərəh idarənin yolunu ona *tərgitdirdim* (İ.Fərzəliyev); Xeyr, Həlimə xanım, mən həmişə gördüyümü deməyə *alışmışam* (C.Əmirov).

TƏRİF – SÖYÜŞ Həmişə də *tərifinizi* eşidib sevinirəm (S.Qədirzadə); *Söyüşdür* hər zaman bizim payımız (S.Rüstəm).

TƏRİFLƏMƏK – ACIQLANMAQ Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzəliyev); Sənə kimsə *acıqlanmaz*, Sevil (C.Cabbarlı).

TƏRİFLİ – DANLAQLI İndi gördüm mü *tərifli* atan nə iş tutub? (İ.Şıxlı); *Danlaqlı* üzünü görmə, ondan hər dəqiqə söyüş eşitmə olar (“Azərbaycan”).

TƏRPƏNİŞ – SÜSTLÜK Onun üz-gözündən *tərpənış* yox, *süstlük* görünürdü.

TƏRPƏŞMƏK – SÜSTLƏŞMƏK Baş açıq idi, uzun, qara hörükləri ayrıca bir canlı kimi gərdənində yumşaq-yumşaq *tərpəşirdi* (M.Süleymanov); Yaman *süstləşmişdir*, bu, yorğunluğunun əlaməti idi (“Azərbaycan”).

TƏRS – AVAND Çalış ki, *tərs* yerindən yox, *avand* yerindən tutasan (M.İbrahimov).

TƏRS – DÜZ *Tərs* adamdır, amma *düz* adamdır (M.İbrahimov).

TƏRSİNƏ – DÜZÜNƏ Ancaq indi işlər *tərsinə* dönmüşdür (İ.Şıxlı); *Düzünə* baxsan, anam toyuq-cüco sevmir (M.İbrahimov).

TƏRSLİK – DÜZLÜK İşin *tərsliyindən* yolun yarısında maral büdreyib qıçını sındırdı

TİKİLMƏK – YIXILMAQ

(S.Sərxanlı); *Düzlükdə* mahalda ona tay tapılmaz (M.İbrahimov).

TƏRTƏMİZ – ÇİRKİLİ Həyətə elə süpürürəm ki, ayna kimi *tərtəmiz* (M.Hüseyn); Məktub çox *çirkili* idi (Ə.Vəliyev).

TƏSADÜF – ZƏRURƏT Gör nə xoş *təsadüfdür* (S.Vəliyev); *Zərurəti* dərk etməyincə; Gedirik, gedəcəyik; darısqallıqdan keçə-keçə (R.Rza).

TƏSDİQ – İNKAR Şəhadət haqdan başqa hər şeyi *inkar* etməyin dəlidir, namaz bəndəliyi iqrar etmək üçün sidiqlə deyilən söz, oruc isə Allah-taalaya verilən vədi *təsdiq* üçündür (“Qəbusnamə”).

TƏŞVİŞ – RAHATLIQ Sifətində dərhal *təşviş* ifadəsi göründü... (S.Vəliyev); Vəziyyət yaxşıdır, *rahatlıqdır* (S.Qədirzadə).

TƏVAZÖKAR – LOVGƏ O çox az danışın və *təvazökar* adamdı (S.Vəliyev); Elə buna görə də bəzən *lovgə*, özündən razı, qeyri-səmimi şəxslər böyük vəzifə tutur (İ.Fərzəliyev).

TƏVAZÖKARLIQ – LOVGƏLİQ *Təvazökarlığına* söz ola bilməz (Anar); Bu *lovgəliq* pambıq yığıcı və tedarükü vaxtı özünü daha aydın göstərdi (Ə.Vəliyev).

TƏZADLI – AYDIN Beləcə *təzadlı* fikirlər və xoş xəyallarla irəlilədikcə üfşüqlər qovuşurdu (M.İbrahimov); Hava *aydın*, gözün üzü açıq idi (M.İbrahimov).

TƏZƏ – NİMDAŞ *Təzə* paltar bir ay da; Dönməz idi əynində (İ.Tapdıq); Kimi içi yun isti çəkmələrdə, kimi *nimdaş* keçə ayaqqabılarda idi (M.İbrahimov).

TİKİLİ – SÖKÜK Köynəyin *tikili* qoluna, *sökük* çiyinə bax, nəticə çıxart (“Ulduz”).

TİKİLMƏK – SÖKÜLMƏK O hisli daxmacıq *söküldü* bu gün (S.Vurğun); İclas üçün kənddə klub *tikilir* (Ə.Vəliyev).

TİKİLMƏK – YIXILMAQ Kəndə nə üzle çıxım, ay evin *tikilsin* (Ə.Vəliyev); Ev yuxanın evi *yıxtılar* (Ata. sözü).

TİTRƏK – SAKİT

TİTRƏK – SAKİT Qızlarına söyləyirdi, *titrək*, oxuq bir səsle (R.Rüstəm); *Sakit* bir avazla oxumağa başladı.

TİTRƏMƏK – QIZIŞMA Həkimin bədəninə *titrəmə* düşdü (Ə.Haqverdiyev); Canına *qızışma* gəldi (M.Hüseyn).

TİTRƏMƏK – İSİNMƏK Əziz söhbət zamanı gördü ki, Gülsabah *titrəyir* (Ə.Vəliyev); İçəri keçdi, peçin yanında oturdu, *isindi* (“Ulduz”).

TOX – AC Biri *acdır*, biz *toxuq* (M.Talıbov).

TOXLUQ – ACLIQ *Aclıq* insanı hər şeyə məcbur edir (Çəmənzəminli); *Toxluq* mənim təxəyyülümü hərəkətə gətirdi (M.Talıbov).

TOXTAQ – TƏNTİK Özünü *toxtaq* saxla, budur, camaat qaydır (Ə.Haqverdiyev); O *təntik* vəziyyətdə içəri keçdi (H.Nadir).

TOXTAMAQ – KARIXMAQ Amma üroyim yənə də *toxtamır* (Ə.Haqverdiyev); Səriyyə əvvəl *karıxdı*, sonra özünü ələ aldı (Ə.Babəyev).

TOPA – DAĞINIQ O yanda dağlar; bulud *topası* kimi; ağappaq (R.Rza); Yumşaq gecələr, *dağınıq* saçlar; geridə qaldı (R.Rza).

TOPA – SEYRƏK Generallar kimi uzun, *topa* bigləri... var idi (MİR Cəlal); Oradakı *seyrək* ulduzlar soyuq bir parıltı ilə göz qırpırlar (M.İbrahimov).

TOPLAMAQ – DAĞITMAQ Qarışqalar özlərinə yem *toplayırlar*, dəcəl uşaqlar gəlib *dağıdırlar*.

TOPLAŞMAQ – DAĞILIŞMAQ Di gəl *toplaşaq* o çəmənzara; Ozanlar səs salsın uzaq dağlara (S.Vurğun); Gecədən bir xeyli keçmiş onlar *dağılısıdılar* (“Azərbaycan”).

TOPLU – DAĞINIQ Sabirin əsərləri əsrə yaxın bir müddət ərzində *toplı* şəkildə ana dilimizdə dəfələrlə çap olunmuş, rus, fars və digər xalqların dillərinə tərcümə edilmişdir (M.Məmmədov); Qüdrət də, məhəbbət də, motanət də özünə; Yığdın *dağınq* gülləri, bir cəm kimi, gəldin (X.Rza).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ

TORAN – DAN *Toran* qovuşurdu... (M.Süleymanov); Qəlbində hər çinlinin gün doğar, *dan* sökülər (S.Rüstəm).

TORAN – SÜBH Bildik, ölimizdədir bizim *sübhün* açarı (S.Rüstəm); *Toran* qarışdır.

TOTUŞ – ARIQ İlanboğan vaxtıdır; O *totuş* əllərlə; Boğ dəmir lülələri; Bu əfi “güllələri”; Ehtiyatlı ol; Qurbanın olum!.. (N.Kəsoməli); *Ariq* üzünü seyrək tük basmışdı (S.Qədirzadə).

TOY – XEYRAT *Toy* mənim, *xeyrat* babamın (Ata. sözü).

TOY – VAY *Toy* gününü qoyub, *vay* gününü oynayırsan (Ata. sözü).

TOY – YAS Bilmək olmurdu *toydu*, yoxsa *yas* (M.İbrahimov).

TOYLUQ – YASLIQ *Toyluq* qoçlar xınaldı, qulpu qazanlar asıldı (M.Süleymanov); *Yaslı* paltarını artıq atmışdır (“Azərbaycan”).

TOYSUZ – VAYSIZ *Toysuz* ev tapılar, *vaysız* ev tapılmaz (Ata. sözü).

TOZANAQLI – TƏMİZ Xəzrini xoşlamıram; yaman hay-küylü, *tozanaqlıdır* (R.Rza); Həyat-baca *təmiz* və səlhiqli idi.

TOZLANMAQ – TƏMİZLƏMƏK *Tozlanma* həyəti, su səp, süpür (“Ulduz”); Külək elektrik silgici kimi, bir anda *təmizlədi* dünyanın tavanını (R.Rza).

TOZLU – AYDIN Küləkli və *tozlu* bir payız aşxamında Qumru ağlayır (MİR Cəlal); *Aydın* bir yaz səhərinə durub yola baxırdı.

TOZLU – TƏMİZ Bu gələcək kişilərin *tozlu*, çirkli ayaqları çox adamın üroyindən *təmizdir* (Ə.Haqverdiyev).

TÖHMƏT – MÜKAFAT Ulduzun səsinə mənə qarşı *töhmət* və şikayət vardı (M.İbrahimov); Sən onların yerini mənə de, çox böyük *mükafat* alarsan (M.İbrahimov).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ Gəlin, *tökün*, bu daşı otoyinizdən yera (S.Rüstəm); Şirolü, mollanın piyaləsini *doldur* (S.S.Axundov).

TÖKÜLMƏK – DOLMAQ Sel kimi *töküldü* göydən yağışlar (S.Vurğun); Həmin bu otağımız qonaq ilə *doldu* (S.S.Axundov).

TÖRƏMƏ – İLKİN Bağır Dədə palıdı bu meşənin ulu ocağı hesab eləyirdi, fikirləşirdi ki, bu meşənin bütün ağacları Dədə palıdın *törəmələr*idi... (İ.Məlikzadə); Xəcalət! Utanmaq! Namusun, arın; *İlkin* meyvəsidir... Umma sən ondan! (B.Vahabzadə).

TURŞ – ŞİRİN Bir az cılxa şor, bir cymə də *turş* qatıq göndərmişdi (Ə.Vəliyev); Bu suyun rənginə, dadına baxın. Nə qədər duru, nə qədər *şirindir* (Ə.Vəliyev).

TURŞMƏZƏ – ŞİRİN Maya *turşməzə* və meyxos almanı dişinə çəkəndə Zeynəb gəlib oturdu (M.İbrahimov); A bala, *ye, şirin* almadır (Ə.İsayev).

TURŞULU – ŞİRİN Hələ bunun *turşulu* dolması var (S.S.Axundov); Nə *şirindir* xoş nəfəsin; Pərdə-pərdə axan səsin (R.Rza).

TURŞULUQ – ŞİRİNLİK Meyvənin *turşuluğu* vətəyə *şirini*liyi yeyilən zaman bilinər ("Ulduz").

TURŞUMAQ – ŞİRİNLƏŞMƏK Dünənki xörəklər günün qabağında qalib *turşumuşdu* (M.Süleymanov); Buradan sərən meh gəlir, içəridə yatanların yuxusunu daha da *şirintləşdirirdi* (Ə.Vəliyev).

TUŞ – YALAN Fəli *tuş* çıxdı (M.Hüseyn); Ölmək *yalan* deməkdən yaxşıdır (M.İbrahimov).

TUTQUN – GÜNƏŞLİ Hava bu gün səhərdən *tutqun* idi (S.Vəliyev); Hava o

qədər xoş, o qədər mülayim və *günəşli* idi ki, dərhal bir yüngüllük hiss etdi (M.İbrahimov).

TUTQUNLUQ – AÇIQLIQ Bir tərəfdən Nazlının *tutqunluğu*, bir tərəfdən də eyvandakı istilik Bağrı tontitmişdi (İ.Məlikzadə); – Dədə, göyün sağ üzü buldu, sol üzü *açıqlıq* (M.Süleymanlı).

TUTMAQ – BURAXMAQ Quzğun cumdu, ovunu elə göydə *tutdu* (S.Qədirzadə); Quşu əlindən *buraxdı* (S.S.Axundov).

TUTULMAQ – AÇILMAQ Hava gah *açıldı*, gah da *tutuldu*. Lakin bir damcı da göydən düşmədi (H.Hüseynzadə).

TÜFEYLİ – ZƏHMƏTKƏŞ *Tüfeyli* həyatdan əl çək, adam ol (C.Əmirov); *Zəhmətkeşdir*, işsiz dura bilmir ("Azərbaycan").

TÜKLÜ – QIRXIQ Üzü *tüklü* idi (S.Qədirzadə); Yaş əlini *qırxıq* başına çəkdi (İ.Şıxlı).

TÜND – MÜLAYİM Xasiyyətim *tündür* (C.Əmirov); Gözəl xasiyyəti var, *mülayim* arvaddır (S.Qədirzadə).

TÜNDMƏCAZ – MÜLAYİM Mənim ərim bir qədər *tündməcaz*dır (Ə.Haqverdiyev); Mənim dostum *mülayim* adamdır.

TÜNLÜK – SEYRƏKLİK – Evdədirilər, yaman *tünlükdür* (M.İbrahimov); Qatarda *seyrəklidir*.

TÜPÜRMƏK – YALAMAQ Vəkil hissində *tüpürdü* (M.Süleymanov); Kişi *tüpürdüyünü yalamaz* (Ata. sözü).

Uu

UC – ORTA Hələ bu nə *ucudur*, nə *ortası*, çox şey görəcəksən (Ə.Haqverdiyev). **UC – SON** Bağının *ucunu* ağzına alıb çəynəyirdi (İ.Şıxlı); Gözlerimin qanadı; Səndürün sən ulduz... (R.Rza).

UCA – ALÇAQ *Alçaq* uçan *ucaya* qonar (Ata. sözü).

UCA – GÖDƏK Biri boyda *gödəkdi*, biri xeyli *ucaydı* (M.Rahim).

UCABOYLU – BALACABOYLU Anam deyər ki, onların məktəbində *balacaboylu* uşaqları qabaqda, *ucaboytuluları* daldada oturdular, müəllimin yazdığını görək hamı görsün (M.İbrahimov).

UCADAN – ASTADAN Bu sözlərdən qaçı çatlın zabit öz batıq səsi ilə bir az da *ucadan* xəbər aldı (M.Hüseyn); Məyus halda bir neçə dəfə kirpik çalaraq, ona baxıb susdu, sonra *astadan* soruşdu (S.Qədirzadə).

UCALIQ – BALACALIQ Dostunun boyca *ucalığına* həsəd apardı ("Azərbaycan"); Səməd öz boyunun *balacalığından* birinci dəfə heyifsiləndi (M.İbrahimov).

UCALMAQ – ENMƏK Arzu göylərində *qoşa ucalmaq*; Durubsan ulduzlar sırasında sən (S.Tahir); Ağillərin uçurumuna ütü çəkməli; Ürəklərin zülmətinə *enmək* istədi (M.Araz).

UCQAR – YAXIN Gələrəm dalınca bir *ucqar* bağa; O səkir arxayın yaşıl otlığa (M.Rahim); *Yaxın* bir yerdə görüş təyin etdilər ("Ulduz").

UCUZ – BAHA Lap *ucuz* verirəm, al, *baha* qiymətə sat (S.Vəliyev).

UCUZ – BAHALI Artezian quyusu həm *ucuz* başa gələr, həm də həmişəlikdir (Ə.Vəliyev); Düzü, ən *bahalı* paltar geyəndə; Mən belə ürəkdən sevinməmişdim (C.Novruz).

UCUZLAŞMAQ – BAHALAŞMAQ Şirindir sənətin, şerin neməti; Lakin *ucuz-*

laşmış onun qiyməti (S.Vurğun); Xarici ölkələrdə qiymətlər günün-gündən *bahalaşır*.

UCUZLUQ – BAHALIQ *Ucuzluqda* alıcının, *bahalıqda* satıcının üzünü görmə (Ata. sözü).

UCMAQ – ENMƏK Ona elə gəldi ki, *uçur*; günəşdir, kürəyini yandıran (R.Rza); Qalxdıca qatar, buludlar *endi* yavaş-yavaş (R.Rza).

UCMAQ – QONMAQ Öyünməyin, sizdən daha uzaqlara *uçurur*; Sevinclər könlümə *qondu* qış kimi (S.Rüstəm).

UCUQ – ABAD Xülasə hər iki oğru yaxınlıqdakı *uçuq* hasardan aşdılar (M.Talıbov); Buranı *abad* edə bilməzdilərmə? (S.Qədirzadə).

UCUQ – TİKİLİ İndi mənə qalan ancaq bu *uçuq* daxmadır (S.S.Axundov); Neçə *tikili* evlər yarıncıq qalib.

UCULMAQ – TİKİLMƏK *Uçulacaq* o bir gün zərbəməzlə kökdəndən (S.Rüstəm); Birmərtəbəli, dördkünc məktəb binası hər tərəfi açıq bir meydançada *tikilmişdi* (M.İbrahimov).

UCUNMA – QIZIŞMA Nəhayət, *uçunma* tez dəf oldu (Ə.Haqverdiyev); Birdən bədəninə *qızışma* hiss etdi, tərlədi ("Ulduz").

UCURMAQ – QURMAQ Belədir insan, bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

UCURMAQ – TİKMƏK Özün yaxşı bilirən ki, mən istədiyimi *tikəram* və *tikdiyimi* də bir göz yumub açınca *uçuraram* (Ə.Haqverdiyev).

UCURUM – DÜZ Yolun aşağısı *uçurum* idi, dibindən çay axırdı (Çomənzəminli); *Düz* yerdə gözə bilmir, şumda şılqatır (Ata. sözü).

UÇUŞ – ENİŞ Toyuğun *uçuşu* zibilliyə qədər olar (Ata. sözü); Təyyarənin *eniş* vaxtı yaxınlaşır.

UĞURLU – AĞIR – Oğlum, ayağın *uğurludur* (A.Şaiq); Qonşunun ayağı *ağır*-*dır* (M.Hüseyn).

UĞURLU – MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZ Polkovnik onlara *uğurlu* yol diləyib getdi (S.Qədirzadə); *Müvəffəqiyyətsiz* tamaşa idi.

UĞURSUZ – MÜVƏFFƏQİYYƏTLİ Çox *uğursuz* adamdır (M.Hüseyn); Səfəriniz *müvəffəqiyyətli* idi (“Ulduz”).

ULU – MÜASİR Qəbul et həyatın *ulu* səsini (S.Sərxanlı); *Müasir* Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən biri S.Vurğundur.

ULULUQ – MÜASİRLİK Bu saat əcdadımın *ululuğunu* aparıb Nuhə çıxarıcaqdır (S.S.Axundov); B.Vahabzadənin başqa kəmil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlik* qədər yaşada bilir (C.Aytmatov).

UNUTMAQ – XATIRLAMAQ Yəno hər şeyi *unudu* (Mir Cəlal); Pəri xala bir az da cəsarətləndi, müəllimlərin xahişini *xatırladı* (M.İbrahimov).

USTA – ŞAĞİRD Mən iyirmi ilin *ustası*, sən iki ilin *şagirdsən* (Mir Cəlal).

UŞAQ – BÖYÜK *Uşaq*, *böyük* hamı bir-birinə qarışmışdı (Mir Cəlal).

UŞAQLAŞMAQ – QOCALMAQ Elə qocaldıqca *uşaqlaşır*; Mənim qoca anam *qocalır* hər gün (C.Novruz).

UŞAQLIQ – BÖYÜKLÜK Bir dəfə o, *uşaqlıq* xatirələri ilə bağlı olan bir kənddə işləmişdi (S.Vəliyev); Yaşca *böyüklüyü* mənim qarşımı kəsdı (“Ulduz”).

UŞAQLIQDA – QOCALIQDA *Uşaq*-*lıqda* məni itirəyirdilər, dağda tapardılar (S.Vəliyev); Elə indi, *qocalıqda* da şüurun vardır (M.Talıbov).

UŞAQLIQDAN – QOCALIQDAN Çimnaz, *uşaqlıqdan* gülümədi baxtım (S.Rüstəm); Lap *qocalıqdan* da uzaqlaşır o (C.Novruz).

UTANCAQ – SIRTIQ Adilə bir qədər *utancaqdır* (C.Əmirov); *Sirtiq* uşaqdır, üz vermə (“Ulduz”).

UTANCAQLIQ – SIRTICLIQ At bu *utancaqlığı*, qoy gəlsin eşqin dilə (S.Rüstəm); Böyük oğlan olsa da, *sirticliqından* ol çəkməyib.

UTANMAQ – SIRTICLAŞMAQ Xan məndən *utanır*, çəkinir bir az; Mən getsəm, qırğının hesabı olmaz (S.Vurğun); *Sirticləşib*, özünüzü biabır etməyin.

UYDURMA – DOĞRU Bunlar hamısı *uydurmadır* (M.İbrahimov); *Doğru* sözün boyu qıldan nazikdir (Ata. sözü).

UZAQ – GÖDƏK Qoca dedi: – Vaxt var ikən gedək; Mənzil *uzaq*, ömür *gödək* (R.Rza).

UZAQ – YAXIN Bura *yaxın*, *uzaq* ellər axışib gəlmişdir (S.Qədirzadə).

UZANMAQ – QALXMAQ Bir xəstə *uzanmışdı* yerdə üst-başı açıq (S.Rüstəm); Gülüşən söz alıb ayağa *qaldı* (Ə.Vəliyev).

UZUN – QISA Gah *uzun* olur bu yol; gah *qısa* (R.Rza).

UZUNBOYLU – QISABOYLU *Uzunboylu*, arıq bir adam ona doğru gəlirdi (A.Şaiq); ...Cibgirin *qısaboylu*, arıq bir oğlan olduğunu, bu gəncə qətiyyətlə oxşamadığını bildirdi (C.Əmirov).

UZUNDRAZ – GÖDƏRƏK Yaşıl önlüklü, sarışın gürsəçli, *uzundraz* bir oğlan qapıda göründü (“Azərbaycan”); O boyca *gödərəkdir* (“Azərbaycan”).

UZUNLUQ – QISALIQ Sanki səngərin *uzunluq* və dərinliyini ölçürdü (M.İbrahimov); Yolun *qısalığı* səhbətimizi yarımçıq qoydu.

UZUNSOV – GÖDƏRƏK Yağış mənimlə gedir; yumru, *uzunsov* damcılarla; hopub qatar pəncərəsinə (R.Rza); *Gödərək* oğlan yerindən icazəsiz söz atdı (İ.Əfəndiyev).

Üü

ÜFUNƏTLİ – ƏTİRLİ Bu *üfunətli* mühitdən qurtarmağınız qeyri-mümkündür (M.Talıbov); Məgər insanın yaxşı bir musiqi parçasını dinləmək, *ətirli* bir güllüstan becərmək arzuları dəruni bir ehtiyacdan doğmur? (M.İbrahimov).

ÜMMAN – DAMLA O, kiçik *damlada* bir *ümman* görür (B.Vahabzadə).

ÜMUMİLİK – XÜSUSİLİK Adın *ümumiliyi* və ya *xüsusiyyəti* oşyanın ümumi və ya xüsusi olması ilə bağlıdır.

ÜRƏFA – AVAM Şərabın nəyi biz *ürəfa* üçün deyil, *avam* üçündür (S.S.Axundov).

ÜRƏKLƏNMƏK – QƏHƏRLƏNMƏK Sorvinazın sözü Poladı həm *ürəkləndirdi*, həm də *qəhərləndirdi* (Ə.Vəliyev).

ÜRƏYİAÇIQ – QƏLBİQARA Səriyyə çox *ürəyiaçiq* qız idi (İ.Əfəndiyev); Hər *qəlbəqara* nəkəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLİ O, ortaboylu, *ürkək* baxışlı, mütənasib bədənli, yaraşığı qadın idi (M.İbrahimov); Bunun üçün adamda ürək lazımdır; *Cəsarətli* və təmiz ürək (M.İbrahimov).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLƏNMƏK O elə əvvəldən qadından *ürkədi*. Mirzə bir az da *cəsarətləndi* (Mir Cəlal).

ÜST – ALT *Altın* həsir, *üstün* həsir, yat ki, yetim, tərloyosən (Ata. sözü).

ÜSYANKAR – SAKIT Onların hər ikisi *üsyankardır* (M.Hüseyn); ...Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, *sakit* bağca uşağı var idi (Mir Cəlal).

ÜZ – ARXA Sən qaranlıq *arxa* çevirib, işığa *üz* tutursan (S.Qədirzadə).

ÜZBƏÜZ – DALDALA Stulu çəkib *üzbəüz* oturdu (M.İbrahimov); Onlar küsülü idi, *daldala* durmuşdular (“Azərbaycan”).

ÜZDƏKİ – DİBDƏKİ Mən otağın *dibdəki* hər iki küncünü qazdım, heç nə yoxdur (C.Əmirov); *Üzdəki* otları kökündən çıxartmaq lazımdır.

ÜZDƏN – DƏRİNDƏN *Üzdən* özünü elə aparırdı ki, guya onları ürəkdən istəyirdi (“Azərbaycan”); Gülsabah Əbilin gözələrinə baxıb *dərindən* köksünü ötürdü (Ə.Vəliyev).

ÜZDƏN – DİBDƏN *Üzdən* duru, *dibdən* bulanlıq bir gəl (M.İbrahimov).

ÜZGÜN – SAZ Güllərə göz yaşından islanmış tülü dərhal buraxdı, *üzgün*, boğuş bir səslə dedi (C.Məmmədov); Canı *sazdır*, hələ xəstəlik bilmir (“Ulduz”).

ÜZGÜNLÜK – SAZLIQ Bayağı *üzgünlük* yox oldu (İ.Şıxlı); Onun *sazlıq* üzündən, hərəkətidən də oxumaq olur.

ÜZLÜ – ASTARLI İki gün sonra Səadət xanımın məktub aldım. Zərif kağız, göy *astarlı* paket, bənövşəyi mürəkkəb (Mir Cəlal); Kərim aynabəndəki taxtın üstündə oturub qırmızı məxmər *üzlü* mütəkkəyə dirşəklənmişdi (M.İbrahimov).

ÜZLÜ – HƏYALİ Sən bilmirsən bu necə *üzlü* yetimdir (A.Şaiq); *Həyalı* olmağına həyalıdır, mən buna əminəm.

ÜZÜAŞAĞI – ÜZÜYUXARI Girdə-girdə yaş damlaları saralmış, solğun yanaqlarından *üzüaşağı* süzülür (M.İbrahimov); Yuxulu kəndin orta küçəsi ilə *üzüyuxarı* qalxdılar (Ə.Məmmədov).

ÜZÜGÜLƏR – QARAQABAQ Hər ikisi qarabığdayı, *üzügülər* və qoşğondır (S.Vəliyev); *Qaraqabaq* adlandı (M.Hüseyn).

ÜZÜQARA – ALMƏÇİQ Sən məni *üzüqara* edirsən (M.İbrahimov); Mən zəforla qarşılıyır *alməçiq* ordumuz (S.Vurğun).

ÜZÜYOLA – TƏRS Baxın, göyçöyünü alın, *üzüyola*, fəqir və işlək olsun (Çəmənzəminli); Sən bilirsen o necə *tərsdir* (A.Şaiq).

ÜZÜYOLALIQ – TƏRSLİK Onun bu *üzüyolalığı* tezliklə qadınlara və yaşlı kişilərə çatdı (“Azərbaycan”); Unut bu *tərsliyi*, gəl Allaha bax (S.Vurğun).

Vv

VAHİD – MÜXTƏLİF Bir *vahid* mil-lətə, iki hakimin; Dili doğmalaşdı... Bu lap ağ oldu; Doğma anamızın şəkərdən şirin; Bizə öyrətdiyi dil yasaq oldu (B.Vahab-zadə); Təzadlı dünyanın *müxtəlif* qütblü; Mənfili, müsbətli fəlsəfəsi var (N.Kəsomənlı).

VAHİMƏ – CƏSARƏT Tellini yenidən *vahimə* бүürdü. O qorxurdu (S.Hüseyn); Aləm bilir ki, səndə olan *cəsarət*, kişilik bizim heç birimizdə yoxdur (M.İbrahimov).

VAHİMƏLƏNMƏK – CƏSARƏT-LƏNMƏK Tellı yatmaq zamanı çatdıqca *vahimələnməyə* başladı (H.Hüseyn); Mina xanımın ürəyindən olduğunu yəqin etdikdə isə daha da *cəsarətləndi* (M.İbrahimov).

VAHİMƏLİ – ÜRƏKAÇAN Birdən qabaqdan *vahiməli* bir səs eşidildi (MİR CƏLAL); Bayır yumşaq, *ürəkaçan* bir bəyazlığa bürünmüşdü (B.Bayramov).

VAXTAŞIRI – HƏRDƏNBİR Qazılan quyunun öyilə bilməsinin qarşısını almaq üçün əyriliyini *vaxtaşırı* ölçmək lazımdır (Ə.Quliyev); *Hərdənbir* ərinə də yazığı gəlirdi (M.İbrahimov).

VAR – YOX *Vardan* xeyir gələr, *yoxdan* ziyan (Ata. sözü).

VARLI – FƏQİR İndi məndən nə istəyirsən? Sən bir *varlı*, mən bir *fəqir* (C.Cabbarlı).

VARLI – LÜT *Varlıların* çoxu özlərini və mədənlərini qorumaq məqsədi ilə yarılarında qoçu saxlayırdılar (A.Şaiq); Heç nəyini, bəy, *lütün* biridir (C.Məmmədov).

VARLI – YOXSUL Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizi indiki mədəni, *varlı* səviyyəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Fəndiyev); Ay nəno, vallah, mənim özüm də sənin kimi *yoxsulam* (Ə.Haqverdiyev).

VARLI-HALLI – YOXSUL Bu kişi *varlı-hallı* bir adam idi (Ə.Haqverdiyev); Tutqun işiq bu *yoxsul* daxmanın görkəmini daha da miskinləşdirirdi (A.Məmmədza).

VARLI-KARLI – YOXSUL *Varlı-karlı* kişidir, niyə verməyək? (MİR CƏLAL); Sizi bu *yoxsul* otağa gətirən mənəm! (M.S.Orudabadi).

VARLIQ – YOXLUQ Ey *varlığı* yox, *yoxluğu* vardan daha dilbər; Ruhim səni izlər (H.Cavid).

VARLIQ – YOXSULLUQ *Varlığa* nə darlıq (Ata. sözü); Dünyada heç igid, yoxsul olmasın; *Yoxsulluq* igidə yaman ad olur ("Koroğlu").

VARLILIQ – KASIBÇILIQ O hələ *varlılığı* sayəsində başını birtəhər gərləyir (T.Hüseynov); *Kasibçılıq*, arvadının ölümü və uşaqlarının çoxluğu onu əldən salmışdır (A.Məmmədza).

VARMAQ – GƏLMƏK Səbə, əhvalımı bir-bir; *Varıb* ol yərə öz eylə (M.V.Vidadi); Sabahı fəsilə zamanı Güler bizim sifə *gəldi* (M.İbrahimov).

VASİTƏSİZ – DOLAYI *Vasitəsiz* niq başqasının fikrini eyni ilə verməkdir. Qız həyadanmı, yaxud nədən *dolayı* isə cavab vermək (R.Əfəndiyev).

VAVEYLA – SEVİNC Çatmayır göylərə *vaveylam* (S.Rüstəm); *Sevincimin* həddi yox idi (M.İbrahimov).

VAYLI – SEVINCLİ Çoxlu xəbər gətirdi; Şivənli, *vaylı* axşam (Ə.Cavad); *Sevincli* günlərim barmaqla sayılır; Kədən – istədiyini qədr! (N.Kəsomənlı).

VEYL – İŞLƏK Sən elə *veylin* üstündə öz əmini niyə belə ağrıdırsan? (S.Rəhimov); Bizim yerimiz Cəfərabadın yerindən yaxşı, torpağımız məhsuldar, camaatımız isə *işləkdir* (Ə.Vəliyev).

VEYLLƏNMƏK – İŞLƏMƏK Küçəbacada *veyllənməkdənsə*, uşaqlar qoy şəhərin tarixi yerlərini gözsünlər, öyrənsinlər (Ə.Əbüllhəsən); İşçilər istiyə baxmadan od kimi *işlayırdılar* (MİR CƏLAL).

VƏCD – QORXU Sevincimin, *vəcdimin* çoxluğundan durub oynamaq istəyirdim (M.F.Axundzadə); Onların məsum gözlərindən *qorxu* süzülüb töküldü (M.S.Orudabadi).

VƏFALI – ETİBARSIZ Lələ yalnız *vəfali* bir arvad deyil, yaxın dost və köməkçi idi (M.Hüseyn); Etibarlı kəşib, *etibarsız* yar; Əl qaldırıb, özgə yara yalvarır ("Lətif şah").

VƏHDƏT – AYRILIQ Bilirdi ki, qüvvət *vəhdətdədir* (S.Rəhimov); Mən ki doymamışdım heç vəhsalından; Mənə zülm elədi yaman *ayrılıq* (N.Rəfiyyəli).

VƏHŞƏT – SEVİNC Hamının üzündə *vəhşət*, iztirab və qorxu əlaməti görünür (A.Makulu); Heç olmasa öz atasına bu qoca vaxtında *sevinc* və təsəlli gətirirdi (M.İbrahimov).

VƏHŞƏTLİ – MƏLAHƏTLİ Eşitdikcə bu *vəhşətli* sözləri; Əsdi bədəni, qızardı gözləri (A.Səhhət); Qapı tərəfdən *məlahətli* və nazlı bir qadın səsi eşidirdi (M.İbrahimov).

VƏHŞİ – MƏDƏNİ O nə *vəhşi* adamdır (S.Vəliyev); Qoşatxan *mədəni* və tərbiyəli adam idi, lakin heç kəsə borclu qalmaq istəməzdi (M.İbrahimov).

VƏHŞİLİK – İNSANLIQ Belədə o mən burada olduğuma görə, özünü elə alacaq və məni kədərləndirməmək üçün *vəhşilik* etməyəcəkdir (M.S.Orudabadi); Ağ günlərə səsləyir *insanlığı* yurdumun (Ə.Cəmil).

VƏHŞİLİK – MƏDƏNİLİK Atam məni başa saldı ki, nefti elə beləcə yandırmaq *vəhşilidir* (M.İbrahimov); Məhraban öz *mədəniyyəti* ilə onları susdurmuşdur (Ə.Vəliyev).

VƏLVƏLƏ – SAKİTLİK Dəhşət dolu bir *vəlvələ* qopdu (H.Cavid); Get-gədə gəco

qaranlıqlaşır, Araz qıraqlarına məxsus qoribə *sakitlik* başlayırdı (Ə.Vəliyev).

VƏRƏQLƏNMƏK – ÖRTÜLMƏK Ömrünün keçmiş günləri bir kitab kimi açılaraq gözləri önündə *vərəqlənirdi* (M.İbrahimov); Göylər boz buludlarla *örtülmüşdü* (M.İbrahimov).

VƏRƏMLİ – SAĞLAM *Vərəmli* adamlara həkimlər xüsusi qayğı ilə yanaşırlar. İyirmi dörd yaşlı, can-başı *sağlam*, istiqanlı bir oğlan özünü nə qədər saxlayacaqdı (M.İbrahimov).

VƏTƏN – QÜRBƏT Əziz isə *qürbətədən vətənə* qayıdardı (C.Əmirov).

VİCDANLI – İNSAFSIZ Həyat *vicdanlı* və namuslu adamı mübarizlər cərgəsinə çıxarmışdır (S.Rəhimov); Amma mən onu deyirəm ki, sən sədr ol, mən çoban, bir gün gələr görərsən ki, necə *insafsız* iş tutmusan (M.İbrahimov).

VİCDANSIZ – İNSAFLI Əbdül adı bir nəkər isə də, sizin kimi *vicdansız* deyil (C.Cabbarlı); Qoy Məhrabanın *Zeynal* ilə Ninaya verdiyi bu sual hər bir *insafli* kişi özünə versin (S.Hüseyn).

VİCDANSIZLIQ – İNSAFLLIQ Zənnimcə, xilqətdən daha əvvəl ədəvətsizlik və *vicdansızlıq* yaranmışdır (C.Cabbarlı); İndi bu məsələ qaldı sən *insafılığına*.

VİCVİCƏ – QIZDIRMA Heydər içəri giron kimi müşahibinin canına *vicvəcə* düşdü (T.Kazimov); *Qızdırma* onu əldən salmışdı ("Ulduz").

VİRAN – ABAD Açıdı mənə dərli ağac; *Viran* bağın mələlini (M.Rəhim); Dağlıdı qüssodən *abad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

VİRANƏ – ABAD Mən onda bildim ki, yaranmaq nədir? Bəşərsiz kainat bir *viranədir* (S.Vurğun); Biz bu dünyaya xarabalıqları *abad* etməyə gəlmişik (Ə.Məmməd-xanlı).

VULQAR – ƏDƏBİ Ədəbi dil normalarına zidd olan qaba sözlər *vulqar* sözlər

adlanır. Yeni yetişən *ədəbi* gənclik həmişə Cabbar!nın diqqət mərkəzində idi (M.Arif).

VURAĞAN – DİNC *Vurağan* öküzü Allah buyuz verməz (Ata. sözü); Məhəmməd-həsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmməd-quluzadə).

VURAN – BÖLƏN *Vurma* hasilini almaq üçün ödənin digər ödəmə neçə dəfə vurulduğunu göstərən ödəm *vuran*, bölünən kəmiyyətin bölündüyü ödəm *bölən* adlanır ("Riyaziyyat").

VURĞUN – BİGANƏ Mən də sən kimi gülə *vurğunam* (M.Rahim); Nə baxırsan oğrun-oğrun; Mənə *biganələr* kimi (Xəstə Qasım).

VURHAVUR – SAKİTLİK Ay Allah-qulu, yaxşı ki, yaxamızı bu *vurhavurdan* qurtardıq (Çömənzəminli); Hər yan *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

VURMA – BÖLMƏ Hasil almaq üçün bir ödənin başqa bir ödəmə, yaxud öz-özünə vurulması *vurma*, bir sayda neçə dəfə başqa say (ödəm) olduğunu bilmə əməli *bölmə* adlanır ("Riyaziyyat").

VURMAQ – BÖLMƏK Beşi ikiyə *vurmaq*, alınan hasilini beşə *bölmək* lazımdır.

VURMAQ – DAYANMAQ Bir soruş gör, heç ürəyim bir gün onsuz *vurdumu?* (Ə.Cəmil); Birdən elə bil ürəyi *dayandı* ("Azərbaycan").

VURUŞ – BARIŞ *Vuruşun* kor *vuruşuna* oxşamır (Ata. sözü); *Barış* dəqiqələri yaxınlaşdı.

VÜQARLI – BAŞIAŞAĞI Baş-baş çatılmış bu qoca dağlar; *Vüqarlı* qəlbim tək bu uca dağlar (S.Vurğun); ...Yaxşı oxlaqın birinci şerti elə budur ki, *başiaşağı*, üzüyola olasan (M.İbrahimov).

Yy

YABANÇI – DOĞMA Oxuya bilməzən, çünki bu horiflər artıq sənə *yabançadır* (C.Cabbarlı); Heç kos inanmaq istəmir ki, Fəriz mənim *doğma* qardaşımdır (Y.Əzimzadə).

YABANI – MƏDƏNİ Hüseyn Məhbusi kimi xain və alçaqlar *yabani* bir ot kimi böyüyür... (M.İbrahimov); Mən bədi əsərləri müəyyən dərəcədə sevməyən *mədani* bir adam təsəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyn).

YABI – KÖHLƏN *Köhlən* at ilə *yabının* tofəvətünü hamı bilir (Ə.Haqverdiyev).

YAD – YAXIN Necə söyləyəsən *yaxına*, *yada*; Belə oyunlardan kar aşarmı heç?! (H.Hüseynzadə).

YAD – YERLİ *Yad* üzü görməsin sürfəmiz görək (S.Rüstəm); Onu *yerli* əhalidən seçmək mümkün deyildi (S.Vəliyev).

YADELLİ – DOĞMA *Yadelli* bir şah *doğma* yurda çapığına keçdi (İ.Əfəndiyev).

YADIRGAMAQ – ALIŞMAQ [Məcidi kişi:] Quyu qazmağı *yadırğamışam*, bala... (İ.Məlikzadə); Əlini alınna *dayadı* və bir neçə saniyə *dayanıb* qaranlığa *alışmaq* istədi (M.Hüseyn).

YAĞI – DOST Tanısın hər yerdə həm *dost*, həm *yağır*; Zəkali, sınaqlı qoca Tapdığı (A.Şaiq).

YAĞINLIQ – QURUQLIQ Bu il həm *yağınlıq* idi, həm də havalər isti keçirdi (Ə.Vəliyev); Yolun hər iki tərəfi də *quruqluq* və *bomboş* idi (Mir Cəlal).

YAĞIŞ – QURUQLIQ Əkinçi *yağış* istər, yolçu *quruqluq* (Ata. sözü).

YAĞIŞLI – QURU *Yağışlı* bir bahar axşamı idi (M.Hüseyn); Havalər *quru* idi, yağış yağmırdı.

YAĞLI – KASIB Yəqin *yağlıdır* ki, belə dolandır (Ə.Haqverdiyev); – Əmi, *kasib* arvaddır, nə verəcək (M.Hüseyn).

YAĞMURLU – QURU *Yağmurlu* bir gündü... (S.Hüseyn); *Quru* bir yay günü idi.

YAXIN – UZAQ *Yaxın* adam, *uzaq* adam nə deməkdi, Sofi? (Elçin).

YAXINDA – UZAQDA Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddətli tapanca atılır (H.Cavid); Harada isə *uzaqda*, lap *uzaqda* tək-tək işıqlar yanır (Y.Əzimzadə).

YAXINDAKI – UZAQDAKİ Qaçqınlar hamısı *yaxındakı* şah tutluğa tərəf yüyürdülər (Ə.Vəliyev); Hərbi adamın nəzərlərini *uzaqdakı* dağlar çəlb etdi (S.Vurğun).

YAXINLIQ – UZAQLIQ Sofi, *yaxınlıq* da, *uzaqlıq* da insanın öz içindədi (Elçin).

YAXŞI – PİS Qumru bunları toplayıb götürür, *pisini* evdə yandırır, *yaxşılarını* qom-qom bağlayıb qonşulara satar, təndir çörəyinə dəyişərdi (Mir Cəlal).

YAXŞI – YAMAN *Yaxşı* da, *yaman* da olsa, hökmdar, öz mətbəxinizdir (A.Şaiq).

YAXŞILAŞMAQ – XARABLAŞMAQ Tapdıq vüədcə *yaxşılaşmışdır* (Ə.Vəliyev); İşlərin qızıqan zamanında aramız daha da *xarablaşır* (M.İbrahimov).

YAXŞILIQ – YAMANLIQ Dünyada nə *yaxşılıq* itər, nə də *yamanlıq* (M.İbrahimov).

YAL – DƏRƏ *Dərəni* keçib düşmənin müdafiədə durduğu *yala* qalxmağa başlar-kən birinci güllə atıldı (Ə.Əbülhəsən).

YALAN – DOĞRU Mən *yalan* danışmağa adət eləməmişəm (C.Əmirov); Oğlanın dedikləri *doğru* çıxdı (C.Əmirov).

YALAN – DÜRÜST *Yalan* cozanızı artıra bilər (Mir Cəlal); Bizə *dürüst* məlumat lazımdır (C.Əmirov).

YALAN – DÜZGÜN Yenə də *yalan* danışsınız, yoldaş Razumov (C.Əmirov); Bu suala lap *düzgün* cavab verə bilmərəm, qadan alım (C.Əmirov).

YALAVAC – TOX Həftələrə qalıb ac; Dolandı *yalavac* (A.Şaiq); Müdam ələ baxır... lakin ac deyil; Onun qarnı *toxdur*, gözləri acdır... (O.Sarıvöllü).

YALIN – GEYİMLİ *Yalın* ayaqları dizlərinədək pəncə batmışdı (Çomonzo-minli); Tirmə şal *geyimli*, qara saçlılar; Hər tərəfə zər nişanlar dolandır (Aşıq Ələsgər).

YALQIZ – CÜT Bu dünyada şir də *yalqız* qalmasın; Qardaş görək *cüt* dayana yan-yana (Aşıq Ələsgər).

YAMAQLI – SÖKÜK Arvad Cumanın... *yamaqlı* kökmosini geydi (Ə.Əbülbəsin); *Sökük* köynəyindən qolu görünürdü ("Ulduz").

YAMAQLI – YIRTIQ *Yamaqlı* ayaq-qabıllarda gözörək pul yığırdı (C.Əmirov); Ayaqqabıları *yırtıq* idi.

YAMAMAQ – SÖKMƏK *Yamayardım* babamın çul-çuxasını (M.Ə.Sabir); Təzə köynəyi *söküdü*.

YAMAN – RƏHMLİ Kərəm kimi mən oduna yanaram; Dostuna dost, düşməninə *yamanam* (Aşıq Əziz); *Rəhmlidir*, ürəyi yumşadır.

YAMANCA – YAXŞICA Onlar Səmədin *yamanca* tələsdiyini duymamış deyildilər (M.Hüseyn); Onu *yaxşıca* özışdirdilər.

YANAR – SÖNÜK Bir parça atəşəm, bir parça yangın; Qəlbim örpəyidir *yanar* bir dağın (M.Müşfiq); *Sönük* vulkana tamaşa edirdilər.

YANAŞI – AYRI Çarpayılı *yanası* idi (T.Kazımov); Onların yeməkləri bir, yataqları *ayrı* idi.

YANAŞMAQ – UZAQLAŞMAQ Fəxrəddin qarıya *yanasmaq* üçün heç bir bəhanə əldə edə bilmirdi (M.S.Ordubadı); ...Kazım dik atılır və qaçmaq bu qanlı dəstədən birdəfəlik ayrılıb *uzaqlaşmaq*... arzusunu iləririrdi (M.İbrahimov).

YANIQLI – NƏŞƏLİ Rəhim bəy *yanıqlı* bir ah çəkdi (M.Hüseyn); O bu gün *nəşəli* idi.

YANLIŞ – DÜZGÜN Yanılırsan, o *yanlış* tərbəyədir (A.Şaiq); İndi Məcidi müəllimin suallarına cəsarətlə və *düzgün* cavab verirdi (Mir Cəlal).

YANMAQ – SÖNMƏK Güllər *uldüz* kimi tez *yandı*, *söndü* (M.Rahim).

YAPIXMAQ – QALXMAQ Qoca dəyirman daşının üzərində yırgalanıb *yapıxdı* (S.Rohimov); İrəni at *qalxdı* dik ayaq üstə; Ox dəyən ahu kimi tullandı (A.Səhhot).

YARALANMAQ – SAĞALMAQ Mirsaqulu *yaralanmış* və yerə yıxılmışdı (S.Hüseyn); Qonağım qız, mənə *sağalt*, amandır (Mir Cəlal).

YARALI – SAĞLAM *Maya yaralı* bir eşlə Qaraşi müdafiə etdi (M.İbrahimov); Rayon səhiyyə məntəqəsi *sağlam* uşaqların yarısını düzəltmişdi (Mir Cəlal).

YARAMAZ – XEYİRLİ Pis və *yaramaz* cəhətlər isə nəzərindən qaçırdı (M.İbrahimov); Çox zaman *xezirli* məsləhət alırdılar (Mir Cəlal).

YARAMAZLIQ – YAXŞILIQ Rəhim-liden hər cür *yaramazlıq*, laqəydlilik, arxaymçılıq gözləyirdi (İ.Hüseynov); Biz isə belə şərtləşək, yazının pisliliyi də, *yaxşılığını* da hamıdan əvvəl yazanın özüne deyək (Mir Cəlal).

YARANIŞ – ÖLÜM Sən ki, *yaranişdən* gözlənsən belə; Bir dastan olmasan ağıza, dilə (S.Vurğun); Nədənə həyətdə bir *ölüm* sükutu hökm sürürdü (Mir Cəlal).

YARANMAQ – DAĞILMAQ Tikintidə kiçik bir öz-fəaliyyət dərnəyi *yarandı* (İ.Əfəndiyev); Şirliklik içilən axşam qonaqlar mübarəkbadlıq edib *dağıldı* (Mir Cəlal).

YARANMAQ – ÖLMƏK Mən ezilən bir sinfin hayıran; Haqq bağırın sədasından *yarandım* (M.Müşfiq); Özümüzünkünü niyə *öldürürlər*, ay dəli, nə olubdur deyir! (Mir Cəlal).

YARARLI – XEYİRSİZ Əsil bəla orasıdır ki, usta zeynəllər özlərini dünyada ən ağıllı, işgüzar və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov); *Xeyirsiz* adamları xeyirli işlərə cəlb etmək lazımdır.

YARASIQLI – KİFİR Çox arıq olmasın baxmayaraq, *yarasıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev); *Kifirdir*, amma nə olsun ki, kişinin bəxti vurub (M.Hüseyn).

YARASIQSIZ – SƏLİQƏLİ O, nəhayət, balaca, *yarasıqsız* ev seçib qapımı döydü

(S.Vəliyev); *Səliqəli* dirriki kimi başının ağasını tortəmiz vurmaq... istəyirdi (Mir Cəlal).

YARĞAN – DÜZ *Yarğan* yarar sinəsini dağların; Sular ovur sinəsini dağların (R.Rza); Yaradan insanlar, quran insanlar; Tutmuş başdan-başa geniş *düzləri* (O.Sarıvəlli).

YARI – BÜTÖV Bağımızdakı dəfinəni çıxardıq. *Yarısı* sənin, *yarısı* mənəm (C.Əmirov); Bunları *bütöv* mənə verin.

YARIAC – YARITOX Onun özü də *yarıac*, *yarıttox* dolandır (M.Hüseyn).

YARIMÇIQ – BÜTÖV Sədə cümlələr cümlə üzvlərinin iştirakına görə *bütöv* və ya *yarımçıq* olur.

YARIMÇIQ – DOLU Koroğlu baxdı ki, arpa çuvalı *yarımçıqdı* ("Koroğlu"); İri ocaqların üstündə *dolu* qazanlar buğlanır (M.Rzaquluzadə).

YARIMÇIQ – TAM Səhbət *yarımçıq* qaldı. Hidayət hadisəni *tamam* danışdı (Mir Cəlal).

YARIZARAFAT – YARICİDDİ Mustafa bu sözləri *yarızarafat*, *yarıcciddi* dedi (G.Hüseynoğlu).

YASSAR – FƏRLİ Sonra dedi: – A *yassar*; Səni bir öyrədən var (A.Şaiq); *Fərlə* deyil, qoy getsin.

YASSAR – GÖZƏL Qorxma *yassar*, mərdana ol, oturaq, Əhməd, gir qoluna, ha... belə (N.Vəzirov); Qivami çox *gözəl* insandır (M.Hüseyn).

YASTI – DÜZ Bəziləri özünü suya atıb çimir, bəziləri də *yastı* daşları suyun üzündə sürüşdürürdülər (İ.Şixlı); Sümük *düzdü*, amma aşağısının eti xoruz pipiyi kimi düşüb sol yana (C.Məmmədquluzadə).

YAŞ – QUPQURU Yaş paltarı o əlindən bu əlinə alırdı (M.Eynullayeva); Zənn eyləməsin könlümün eşq atəşi söndü; Yaxud ürəyim *qupquru* bir yarpağa döndü (S.Rüstəm).

YAŞ – QURU *Qurunu* yoxlayın, *yaşı* yoxlayın; Gahdan dolu döyür, gahdan qur *yağır* (H.Hüseynzadə).

YAŞARMAQ – QURUMAQ Gözləriniz *yaşardı*, həmcinslərinizi öldürmək üçün bərtənizi quradursunuz (M.Talibov); Aqlamaqdan gözünüzün yaşı *qurudu* ("Ulduz").

YAŞAYIŞ – ÖLÜM Ona elə gəlirdi ki, kənddəki qaynar həyat, qumrahlıq, fərəhli *yaşayış* da qonaqların ayağı ilə gəlmişdir (Ə.Vəliyev); Hər ikisinin *ölüm* xəbəri gəlib (Mir Cəlal).

YAŞLAMAQ – QURULAMAQ Müdir birdən içəri girdi. Natiq əlini stəkana atdı ki, bir az boğazını *yaşlasın* ("Kirpi"); Çuxasının tətəyi ilə belini *quruladı* (İ.Şixlı).

YAŞLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Hiss olunurdu ki, Vera *yaşlaşmışdır* (İ.Şixlı); "Ay ellər!" deyirəm ürəyimdən qəm; Ömür *cavanlaşır* ellər deməkdən (S.Vurğun).

YAŞLI – ÇOCUQ *Yaşlı* kişilərdən biri yaxın dayədən çıxıb onlara "xoş gəlmisiniz" dedi (M.Eynullayeva); Südəmər *çocuqlar* kimi iki sözdən fəzlər bir şey bilməz (H.Cavid).

YAŞLI – QURU *Yaşlı* gözlərindən öpdü (S.Vəliyev); Məmmədhusəynin dirşəyinə çirpən ağac, *quru* oduna vurulmuş balta kimi səsləndi (Mir Cəlal).

YAŞLI – SÜDƏMƏR *Yaşlı* kişiyyət təşəkkürünü bildirdi (M.Eynullayeva); Ac qalmış *südəmər* balaların mələməsindən yer, gəy tıtrayırdı (Ə.Haqverdiyev).

YATMAQ – AYILMAQ Qədir sanki *yatmışdı*, yuxudan ayıldı (Mir Cəlal).

YATMAQ – DURMAQ Günəşdən tez *durar*, aydan sonra *yatardı*, gününü tövlədə və samanlıqda keçirirdi (Mir Cəlal).

YATMAQ – QALXMAQ Bəli, saatlarla, günlərlə Vəfadən beynində bu fikirlərin biri *yatır*, o biri *qalxır* (M.İbrahimov).

YATMAQ – OYANMAQ Larisa ayla bir *yatar*, günəşlə bir *oyanardı* (M.Hüseyn).

YAVA – ƏDƏBLİ Nə *yava* söyləyirsən, ay gədə! (N.Vəzirov); Vəqifin Qəmni çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmmədquluzadə).

YAVA – ƏXLAQLI Deyirəm, Kamil, bu arvadının ipini çox, səhərdən axşama

kimi bulvarda *yava* qızlar kimi açıq gözib onunla–bununla mirt vurub gülür (S.S.Axundov); *Əxlaqlı* uşağıdır (“Azərbaycan qadını”).

YAVAN – YAĞLI Kasıbın dürməyi *yavan* olsa da, dili *yağlı* olar (Ata. sözü).

YAVAŞ – BƏRK *Əvvəl yavaş, sonradan bərk* öskürdüm (Mir Cəlal).

YAVAŞ – CƏLD *Qız yavaş* addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn); *O cəld* xəstələrin yanına qaçdı (C.Məmmədov).

YAVAŞ – SÜRƏTLİ Bu məktub gecəyarısı Hacı Həsənin içəri otağında *yavaş* səslə oxundu (Mir Cəlal); Şairin iti gözü, həssas ağılı, həm də *sürətli* yerisi var...

YAVAŞ – TEZ Stokanı nəlbəkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal); *Tez* öncir ağacının altına çəkildim və fikirləşdim (Y.Əzimzadə).

YAVAŞ – TƏLƏSİK – Ay lələ, *yavaş* sürün! (Mir Cəlal); Sürmə xala Əzizi hamam-xanaya salıb mətbəxə qayıtdı və *tələsik* yemək hazırlamağa başladı (S.Rəhimov).

YAVAŞÇA – BƏRK Bir dəfə axşam kim işə qapını *yavaşca* döydü (C.Məmmədov); Əkbərin baldırı *bərk* göynədi (Mir Cəlal).

YAVAŞDAN – BƏRKDƏN Elə belə çağırıb oyada bilməyəcəyini görəndə cəld onlara yanaşdı, hərəsinə bir dürtmə ilişdirdi, əlbəttə, *bərkdən* yox, *yavaşcadan* (M.Hüseyn).

YAVAŞİMAQ – GÜCLƏNMƏK Yağış yağırdı, gah *güclənir*, gah da *yavaşyırdı* (“Ulduz”).

YAVAŞİMAQ – TƏLƏSMƏK At səhərə yaxın lap *yavaşdı* (İ.Şıxlı); Gavur malını yeməyə *tələsmək* görəkdir, *tələsmək* (Mir Cəlal).

YAVAŞITMAQ – ARTIRMAQ Bəbir bəy səsini *yavaşıttdı*, nökrəinə xəlvəti danışdı (Mir Cəlal); Xasayın iştahı daha da *artdı* (M.Hüseyn).

YAVAŞITMAQ – YEYİNLƏTMƏK ...Zeynal toqib etdiyi düşmənin yuvarlandığını *görməyə* atını *yavaşıttdı* (Ə.Əbülbəhən); Salatın addımlarını *yeysinlətdi* (İ.Şıxlı).

YAYĞIN – YİĞCƏM Otağın döşməsi *yayğın* yox, *yığcəm* döşəməlidir.

YAYILMAQ – YİĞİLMƏK Su kimi üroyimə *yayılır*, sözün düzü (S.Rüstəm); Şah yedi doydub, süfrə *yığıldı* (M.F.Axundzadə).

YAYLAQ – ARAN Kəçör *arandan* el, gedər; *Yavaş-yavaş yaylağa* (A.Səhhət).

YAYMAQ – BÜKMƏK Qadınlardan birisi yuxa *yayır*, o birisi də çevirirdi (Ə.Vəliyev); Hədiyyə bir parça çörək götürüb qəzetə *bükdü* (Mir Cəlal).

YAZ – QIŞ *Yazda* çalan, *qışda* oynar (Ata. sözü).

YAZ – POZ Ey, da diğ olduq, gah deyir *yaz*, gah deyir *poz* (Anar).

YAZI – POZU *Yazıya poz* yoxdur (Ata. sözü).

YAZIQ – DƏLƏDUZ Bu *yazıq* qız heç də satqın adama oxşamır (C.Əmirov); *Yaxşı, ay dələduz!* Bir danış görək; Neçəyə satmışan yox vedanımı? (S.Vurğun).

YAZIQLIQ – DƏLƏDUZLUQ O bütün *yazıqlığı*, kimsəsizliyi ilə göz önündə canlanır (Mir Cəlal); Mən Mirzənin də *dələduzluğunu* görmüşəm (S.Rəhimov).

YAZILI – ŞİFAHİ Bu dediklərinizi *yazılı* surətdə təsdiq edirsinizmi? (T.Kazımov); Bu nəticə hələlik həkimin *şifahi* rəyi idi (T.Kazımov).

YAZILIŞI – POZULUŞU Məqalənin nə *yazılışı*, nə də *pozuluşu* mənə acağı. “Azərbaycan gəncləri”

YAZLAMAQ – QIŞLAMAQ Çox tez *yazlamışan* (“İzahlı lüğət”); Bizimlə *qışlayır* fəqət dolaxa, sərçə, sağsağın (A.Səhhət).

YAZLIQ – QIŞLIQ Yoxsa biz bostan üçün, *yazlıq* əkin üçün ayırdığımız sahəyə su çatdırma bilməyəcəyik (Ə.Əbülbəhən); Pəri nənə öz *qışlıq* azuqasını yığıbmışdı.

YAZMAQ – POZMAQ Önmədəki dəftərə bir çox şey *yazdım*, *pozdum* (S.Rüstəm).

YAZMAQ – SİLMƏK Qaz lələyi qanun *yazar* (Ata. sözü); Zaman *silər* üroklərdən naləni (S.Rüstəm).

YEKDİL – MÜXTƏLİF Şura hökumətinin təkliflərini ürokdən, *yekdil*, yekcəhət alqışlamalıyıq (Ə.Haqverdiyev); Bu məsələ barədə fikirlər *müxtəlifdir*.

YEKƏ – BALACA Birisinin qulaqları *yekədir* (C.Əmirov); Tayıqlıca Kazım indi də izdihamı yarıq, *balaca* adamların başından axsaq qarğa kimi addayıb oturdu (Mir Cəlal).

YEKƏBAŞ – MƏRİFƏTLİ Çoxları üzünə durdular; Könlünü qırdılar; Nə deyim o *yekəbaşlara*?! (M.Müşfiq); Əşrəf hər oğulun tayı deyildi. Hələ bu mahalda onun kimi gözəl–göyçək, qanacaq, *mərifətli* bir oğul yox idi (İ.Şıxlı).

YEKƏXANALIQ – SADƏLİK Bilirməm heç sızə bu iddia, bu *yekəxanalıq* haradan belə gəlirdir (S.Rəhimov); Əziz-bəyov qapıdan içəri girincə jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub, ehtiramla ayağa qalxdı... (M.Hüseyn).

YEKƏLİK – BALACALIQ Başın *yekəliyi* dövlətdir, ayağın *yekəliyi* neybet (Ata. sözü); Ayağın *balacılığı* da simmetriyanı pozur.

YEKNƏSƏQ – FƏRQLİ Qocaman tayqa menden inciməsin, o bir az *yeknəsəqdir* (S.Sərxanlı); Onların fikirləri *fərqlidir*.

YEKRƏNG – MÜXTƏLİF Mən yənə də, həmişə olduğu kimi ona sadə və *yekrəng* cavablar verdim (M.S.Ordubadı); Maarif şöbəsinə *müxtəlif* iş üçün dəstə–dəstə məülim, tələbə girib, çıxırdı (Mir Cəlal).

YELBEYİN – AĞILLI Özü də bunun kimi *yelbeyin* arvad? (M.İbrahimov); Yum, yoldaş Anketov, *ağıllı* söz danışmadın (Mir Cəlal).

YELLİ – YAVAŞ Birdən Bağıra elə gəldi ki, Tünzələ başını *yelli* tərpo-tsə, boğazı meyvə saplağı kimi üzülə bilər (İ.Məlikzadə); Yerindən *yavaş* tərponib öl-üzünü yumağa başladı (“Azərbaycan”).

YENİ – KÖHNƏ *Yeni* kənd *köhnə* kəndi kitablardan pozmaqda (S.Rüstəm).

YENİCƏ – ÇOXDAN Stansiya *yenicə* yaradılmışdı və rayonda on cavan MTS

hesab olunurdu (M.İbrahimov); Axı, *çoxdan* görüşmürük (T.Kazımov).

YENİLİK – KÖHNƏLİK Səni sevin-dirəcək bir *yenilik* yoxdur (M.S.Ordubadı); Hörməti belə başa düşmək *köhnəlikdir* (M.İbrahimov).

YENİYETMƏ – YAŞLI Nə *çoxdur* kondimizdə *yeniyetmə* cavanlar (Ə.Haqverdiyev); *Yaşlı* və təcürbəli minicilərle at qoşaşdırmağı belə bacarırdı (M.Hüseyn).

YER – GÖY *Göydən* bir damcı da düşmədi yerə; *Yerdən* sular coşdu, seller oyandı (H.Hüseynzadə).

YERİMƏK – DAYANMAQ Bir qoşa köhnə paltar aynındə; *Yeriyir* yolda torba çiyində (A.Səhhət); Külək yatır, qar *dayanır*, açılır səhər (S.Vurğun).

YERİŞ – DURUŞ *Yeriş* də, *duruş* da başqalaşdır; *Yanaş*ıb əl verir görso hər kimi (H.Hüseynzadə).

YERİŞLİ – DURUŞLU Ceyran *yerişi*lidi yarıq; Ağ buxaqda xalı var (Bayatı); Başsa-çıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun özünü gülürdü (Mir Cəlal).

YERSİZ – MÜNASİB Ramizin *yersiz* sözü müəllimi lap haldan çıxardı (M.İbrahimov); Neyləyim, *münasib* bildiyim budur; Yazmasam da özün hiss edəcəksən... (O.Sarıvəlli).

YETİM – ATA-ANALI Xeyir, mən bəd-bəxt təkə, *yetim* böyümüşəm (C.Əmirov); Uşaq *ata-analı* böyüyür.

YETKİN – XAM Çıxma ərik ağacına, bithuda, dilborim; Yen gəl aşağı, nə *yetkini* var, nə *xamı* var (M.Möcüz).

YEYİN – YAVAŞ Durun bir nəfəsimi dərım. *Yeyin* gəlmişəm (C.Cabbarlı); *Yavaş* get, yuxalıb əlindəkini sındırırsan.

YEYİNLƏMƏK – YAVAŞİMAQ Səlim gələndə lələkdən dalbadal üç güllə atıldı. Koşfiyyətçilər *yeysinlədilər* (Mir Cəlal); Budur zurna *yavaşdı* (Çəmənözminli).

YEYİNLİK – YAVAŞLIQ Təkor yuxarıya ağır–ağır çıxır, ənişə firlananda *yeynil-yində* qabağında durmaq olmur (S.Rəhimov); Belə *yavaşlıq* bizi hər şeydən möhrum edər.

YEZİD – RƏHMLİ Bunun yanında *yezid* adam nə qələt eləyir (S.Vəliyev); *Rəhmlı* adamsan, yolunda can qurban.

YƏQİN – ŞÜBHƏ Bəllidir yerimiz *yəqin* divana (H.K.Sanlı); Sənin davrantışın mənə *şübhə* yaradır (“Azərbaycan”).

YƏQİNLİK – ŞÜBHƏLİLİK Bəs elə isə, bir balaca üzünü göstər ki, *yəqinlik* hasil olsun (Ü.Hacıbəyov); *Şübhəliliyim* daha da artdı.

YİĞİNTİ – DAĞİNTİ Əjdər bir az da uzaqlaşmalı, kənardan, daş və qum *yığintıların* arası ilə getməli oldu (S.Rəhman); Tağın o tərəfindəki *dağıntını* görmürsən?

YİĞMAQ – BİCMƏK *Biçin* də, *yığın* da əldən çıxdı (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – DAĞITMAQ Allah onu *yığmağa* yox, *dağıtmağa* yaratmışdı (M.İbrahimov).

YİĞMAQ – SÖKMƏK Tüfəngin hissələrini yağlayıb, bir-bir yerini *yığdı* (“Azərbaycan”); Tüfəngi *söküb* çula bürüdülər, qatırların qarmı altında gizlətdilər (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – TÖKMƏK Böyük nə *töksə*, uşaq onu *yığar* (Ata. sözü).

YİĞNAQ – DAĞINIQ Gündə bir qarıya səhrlər *yığnaq* (Q.Zakir); Qədir atın üstündə *dağınacaq* Saqı qumrunu qucaqladı (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QALDIRMAQ Uşağı vurub yerə *yuxdılar* (“Ulduz”); Görək siz qolundan tutub *qaldırasınız* (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QURMAQ Böyük bir dünyanı *yixmaq*, uçurmaq; Yerində başqa bir dünyaya da *qurmaq*? (S.Vurğun).

YIXMAQ – TİKMƏK Arvad var, ev *tikər*, arvad var, ev *yıxar* (Ata. sözü).

YİRTCİ – MƏDƏNİ Rəzil düşməni yarananmış; *Yırtıcı* bir canavardır (S.Vurğun); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgəsinə çıxmaq (M.İbrahimov).

YİRTIQ – TƏZƏ Aslanın köhnə, *yırtıq* çəkməsi təzə paltarına yaraşmırdı (S.Vəliyev); *Təzə* ayaqqabısını geyinib getdi (“Ulduz”).

YOĞUN – ARIQ Arabacı *yoğun* bir kişi idi (Ə.Əbilhəsən); Onun o məhraban kənd

qızının *arıq*, düz, millər kimi cəlb edən barmaqlarını aşkar gördü (Mir Cəlal).

YOĞUN – NAZİK Baldır, deyormiş, nə çox *yoğun*, nə də *nazik* ola, ayaqları elə ton görək ki, sağ ilə sol seçilməsin (Mir Cəlal).

YOĞUNLAŞMAQ – NAZIKLAŞMƏK Səsi bir az *yoğunlaşmışdı* (S.Vəliyev); Səsi nəso *nazikləşib*.

YOX – BƏLİ Almaz mənim deyilsə, sənənim olmalıdır? *Yox* (C.Cabbarlı); Qüdrət İsmayılzadəni tanıyırsanmı? – *Bəli* (M.Hüseyn).

YOXSUL – KALAN Çox *yoxsul* qoparmış; Zalımın pəncəsindən (A.Şaiq); – Həri, özü də *kalandır* (C.Əmirov).

YOXSULLAŞMAQ – VARLANMAQ Şamaxı bazarı zəngin bazardır; Əfsus, *yoxsullaşır* get-gədə bir az (M.Rahim); Baloqlan müvəqqəti olaraq *varlanmaq* fikrindən əl çəkdi (C.Əmirov).

YOXSULLUQ – VARLILIQ *Varlılığa* tələsən, *yoxsulluğa* tez düşər (Ata. sözü).

YOXUŞ – ENİŞ *Eniş*, *yoxuşu*, düzü bir olub; Məramı, məqsədi, üzü bir olub (H.Hüseynzadə).

YOXUSLU – ENİŞLİ *Enişli*, *yoxuslu* bu yollarda bax! Varmı topuq salıb bürüməyən kəs (H.Hüseynzadə).

YOXUSLUQ – ENİŞLİK Yolun *enişliyi* və ya *yoxuşluğu* yox, sənənin hərəkətin məni cana gətirdi (“Ulduz”).

YOXUŞSUZ – ENİŞSİZ Yeri uşaqlarla göz, dolan bir az; Bu dünya *enişsiz*, *yoxuşsuz* olmaq (Z.Xəlil).

YORULMAQ – DİNCƏLMƏK Zəhmət çəkibsen, *yorulubsan*, get rahat ol (Ə.Haqverdiyev); Bir az yatıb *dincəlmək* istəyirəm (C.Əmirov).

YÖN – ARXA Gah *yönümü* çevirirəm Şirvan; Gah üz tutub Gürcüstana aqlaram (Molla Cümə); *Arxa* cərgədən başıcağıq bir adam qışırırdı (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – BİÇİMLİ Kobud sifəti, *yöndəmsiz* bədəni vardı (S.Rəhman); Gözlə *biçimli* paltarlar vardı.

YÖNDƏMSİZ – MÜTƏNASİB Nə *yöndəmsiz* adamdır (A.Şaiq); Dəyirmi, *mütənasib* üzü vardı... (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – YARAŞIQLI “Sii!” dedi əndamından; *Yöndəmsiz* ləkələri! (Ə.Cavad); Həbbə qara, dolu, mütənasib boylu, *yaraşlıq* bir qızıdır (Mir Cəlal).

YUBANMAQ – TƏLƏSMƏK Oğlum niyə belə *yubanmışam* (S.Vəliyev); ...Məcəlisimizin bitməsinə *tələsirdim* (Mir Cəlal).

YUXA – QALIN Hava da bərk dolub, yağacaq. Əynin də *yuxadır* (S.Rəhimov); Əynin *qalındır*, üşümürəm (“Ulduz”).

YUXULAMAQ – AYILMAQ Uşaqları araba beşik kimi silkələyib yorduğundan tez *yuxuladılar* (İ.Şıxlı); *Ayılın*, dostunuzu, düşməninizi tanıyın! (M.Hüseyn).

YUXULU – AÇIQ Bir gün hər ikisi *yuxulu* gözlərini açdı (A.Şaiq); O, saç-başı *açıq*, enlisifət bir qadın idi (Mir Cəlal).

YUXULULUQ – AYIQLIQ Axırda özünü *yuxuluğa* vurdu (T.Kazımov); Yarı huş və yarı *ayıqlıq* ələmində ona [Azadiyə] elə gəlirdi ki, qurtarmaq bilməyən bir çaydan keçməkdədir (M.İbrahimov).

YUMRU – YASTI Balaca, *yumru* və sürüşkən daşlar ayağı qıdıqlayırdı (İ.Şıxlı); Çayın *yastı* daşlarını seçib bir tərəfə *yığdı* (“Ulduz”).

YUMSAQ – BƏRK Arabanın içi geniş və *yumşaq* idi (İ.Şıxlı); İnsan daşdan *bərk*, güldən *nazikdir* (Ata. sözü).

YUMSAQ – COD *Yumşaq* dağotu; Gör nə rahatdır (İ.Tapdı); Başının tükü *coddur*, zil qaradır, arxaya darayır (G.Hüseynoğlu).

YUMSAQ – SƏRT Piri kişi yetmiş yaşında *yumşaq* təbiətli bir qoca idi (S.S.Axundov); Dadaş çox *sərt* adamdır (İ.Məlikzadə).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLIK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandı (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymaqlardan qalmaz (Ə.Əbilhəsən).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLIK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandı (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymaqlardan qalmaz (Ə.Əbilhəsən).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLIK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandı (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymaqlardan qalmaz (Ə.Əbilhəsən).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLIK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandı (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymaqlardan qalmaz (Ə.Əbilhəsən).

YUMŞAQLIQ – CODLUQ İndiyə qədər etdiyi kimi *yumşaq*lıq və itaət göstərsə, qol-qanadı qırılacaqdır (Mir Cəlal); Hələ əlinin *codluğu* getməmişdir (“Ulduz”).

YUMUQ – AÇIQ *Yumuq* gözlərini aç da, bir oyan; İndi zaman başqa zamandır, ana! (S.Vurğun); Yoxsa üzü *açıq* görmüsən? (Mir Cəlal).

YÜKLÜ – BOŞ Kişi əlində çəməq; Sürür *yüklü* öküzü (A.Səhhət); Starşına *boş* patron yeşiyinin üstündə oturub (Y.Əzimzadə).

YÜKSƏK – ALÇAQ Yolun üst tərəfində, *yüksək* qayaların döşündə... şam ağacları görünürdü (S.Şamilov); Qədirin vay xəbəri çoxdan *alçaq* daxnamı titrəmişdi (Mir Cəlal).

YÜKSƏK – AŞAĞI Yalnız bir nöqsam vardır ki, soviyyəyə *yüksək* deyil (M.Hüseyn); Onun səviyyəsi çox *ashağıdır* (“Ulduz”).

YÜKSƏK – AZ Müəllim intiqam hissəsinin *yüksək* və müqəddəsliyindən hərərətli bəhs edirdi (Ə.Sadiq); Bu il bizim bağımız az məhsul verəcək.

YÜKSƏLİŞ – ENİŞ İndi bizimlə söhbət zamanı o, *yüksəlir*lə və gözələnilməz *enişlərdən* ibarət olan az qala bir əsrlik həyat tarixçəsinin bu səhifəsinə də öləri şəkildə toxundu (“Azərbaycan”).

YÜKSƏLMƏK – ENMƏK Günəş bu yerlərdə qalxıb atına; *Yüksəlir* göylərin yeddı qatına (S.Vurğun); Təpənin dibindən bulacağı üstünə *endim*, əl və üzümü yuyub qaynağın qırağına oturdum (A.Divanbəyoğlu).

YÜNGÜL – AĞIR Yükn *yüngül*l mən-zilə tez yetişər (Ata. sözü); Yük *ağır* – qüvvət az (Ata. sözü).

YÜNGÜL – CİDDİ Onu söyləməyə gəlmişəm sizə; *Yüngül* görünməyən gözle-rinizə (S.Vurğun); Qədir bəy bu *ciddi*, rəsmi müqəddimədən sonra qıcnı qaldırıb dizinin üstünə qoydu (Mir Cəlal).

YÜYÜRMƏK – DAYANMAQ Kütədən bir *çocuq yüyürdü* evə (M.Ə.Sabir); Qapı-nın ağzında *dayandı*, marş verib yerlərinə qayıtdı (Mir Cəlal).

Zz

ZABİTƏLİ – YUMŞAQ Qız da nə isə başqa millis işçilərindən bir az seçilən bu *zabitəli* oğlana baxıb gülmüsündü (H.Seyidbəyli); Bəndəli necə dili *yumşaq*, sözlünü bilən qanacaq olmuşdu (Mir Cəlal).

ZAHİD – RİND İstəyir cənnəti *zahid* bu qədər hiylə ilə; Əbləhin fikrini gör, dilde təmənnaşına bax (S.Ə.Şirvani); *Rind* hər şeyi danan, qeydsiz və laübalı adamdır.

ZAHİDLİK – RİNDLİK Heç birimiz müqəddəslik və *zahidlik* iddiası etmirik (M.F.Axundzadə); Gəl sən *rindlikdən* ol çök.

ZALIM – ADİL Bu, Cahan xanım kimi *zalım* və qorxulu deyildi (M.İbrahimov); Mötəbər hədisə görə, üç nəfər *adil* şahid şahadəət versə, ...övrətin nikahı fəxş hesab olunur (Mir Cəlal).

ZARAFATÇIL – QARADİNMƏZ Biz onları kəndimizin Şahmar kimi *zarafatçı* gəncələri ilə qarşılayaq (İ.Əfəndiyev); Xəlil əslində *qaradimnəz* adam idi... (Mir Cəlal).

ZAVAL – SEVİNC Hünərdir keçirən bizi hər oğdan; Olarmı hünərə *zaval*, ay Maral (B.Vahabzadə); Yollarda yubanmış əsgər məktubları yenidən evimizə ümid, *sevinc* və inam gətirdi (Y.Əzimzadə).

ZAVALLI – XOŞBƏXT Mən sənəmə nə istəyir bilərəm *zavallı* qadın (C.Məmmədov); Sən nə qədər *xoşbəxtsən*, Reyhan... (M.Hüseyn).

ZAY – YAXŞI Öküzün taydı, işin *zaydı* (Ata. sözü); Şəhərin ən *yaxşı* saraylarını o yaratmışdı (M.Hüseyn).

ZEHİNLİ – KÜT Selim çox *zehinli* uşaqdır (İ.Şıxlı); – Ay *küt*, niyə başa düşmürsən, “içini deləsi” odur ey, göz qabağında (Mir Cəlal).

ZƏDƏLİ – SAĞLAM Qayçılayanlar isə şüşə kimi ağ, qara saxlımları *zədalı* gildədən təmizləyirdilər (Mir Cəlal); Gənc *sağlam* saxlımları bir tərəfə qoydu (“Jurnalist”).

ZƏFƏR – MƏĞLUBİYYƏT Yazır tarixlərə uğurlu *zəfər*; Bizim qəhrəmanlar,

bizim igidlər (S.Rüstəm); Bütün başqa yollar *məğlubiyyətə*, ölümə aparır (M.Hüseyn).

ZƏHƏR – ŞİRİN Daima *zəhərlər şirinlərin* dalında gizlənir (M.S.Orudbali).

ZƏHƏRLƏNMƏK – SAĞALMAQ Havada mığmığa sancır insanı; Dönüb *zəhərlənir* insanın qanı (S.Vurğun); – Çarpayı... Ana, ay ana mən *sağalacağam*, elə deyilmi? (M.Hüseyn).

ZƏHƏRLİ – ŞİRİN Həftələr, aylar keçir axşamlı-şəhəri; Bəzən *şirin*, bəzən *zəhəri* (R.Rza).

ZƏHMƏTKEŞ – TƏNBƏL Ancaq indi ona aydın oldu ki, buradakı *zəhmətkeş* adamlar çox sadədirlər (S.Vəliyev); Yoxsa, bu *tənbəldən* sənə nə arvad olacaqdır (S.S.Axundov).

ZƏHMƏTSEVƏR – MÜFTƏXOR Ata-anası kimi *zəhmətsevərdi* (M.İbrahimov); Özgənin *zəhməti* ilə çörək yeyənlərə *müftəxor* deyirlər (Ə.Haqverdiyev).

ZƏHMİLİ – MÜLAYİM Aslan müəllim *zəhmli* bir adam idi (İ.Əfəndiyev); Sizi inandırırım ki, bütün Bakıda mənəm kimi *mülayim* xasiyyətli, dostluqda sədaqətli kişi tək-tək tapılır (C.Əmirov).

ZƏİF – GUR Qızıcağın *zəif* səsini eşitdim (M.Talıbov); Xeyli keçdikdən sonra içəridən bir qadının *gur* səsi eşidildi (C.Əmirov).

ZƏİF – TUTARLI Yetər moni eylədin təbliğ və sandın *zəif* (S.Rüstəm); Ancaq buna dair əlində hələ *tutarlı* sübut yox idi (C.Əmirov).

ZƏİFLƏMƏK – GÜCLƏNMƏK Mal azalmış, alver *zəifləmişdi* (Ə.Vəliyev); Sonanın hıçqırığı *gücləndi* (Ə.Cəfərzadə).

ZƏİFLƏR – GÜCLÜLƏR Axırda *zəiflər* yavaşca başlayırlar ökləməyə və *güclülər*, yəni dəstə sahibləri qalırırlar məclisdə (C.Məmmədovquluzadə).

ZƏKALİ – FƏRASƏTSİZ *Zəkali* adamdı. Bir dəfə eşitdiyi söz həmişəlik hafı-

zəində qalırdı (S.Rəhman); [Kamran:] Xudayar xan həmişə tək gəlib-gedər. Bu dəfə o, *fərasətsiz* oğlu Firidun xanı da özü ilə götürür (Ə.Haqverdiyev).

ZƏQQUM – ŞİRİN Heyif oldu yarın *şirin* söhbəti; Zəhərə, *zəqquma*, ağıya döndü (Molla Cümə).

ZƏLİL – XOŞBƏXT Bəs nə üçün başı salamat və varlı sahibkarlar yoxsul və *zəlil* adamlara rəhm edirlər? (M.Talıbov); Sən *xoşbəxtsən*, mən də üstəlik (Mir Cəlal).

ZƏLİLLİK – XOŞBƏXTLİK Şadlıq ilə saxladığın aşığı; *Zəlilliklə* imtahana çəkirsən (Aşiq Ələsgər); Mən əslən kəndimizin, bütün xalqımızın *xoşbəxtliyi* ilə fəxr edərəm (Mir Cəlal).

ZƏNGİN – KASIB Mən Girdmanın *zəngin* adamlarını köməyə çağırırmışam (M.Hüseyn); Aləmə dediklərimdən mənə də, bu *kasıb* toxucuya da danış (Mir Cəlal).

ZƏNGİN – KÖLƏ Neçin o *zəngindir*, mən bir *kölyəm*? (C.Cabbarlı).

ZƏNGİN – SƏDƏ Onun *sədə* evindəki ən *zəngin* sərvət, böyük bir otağı doldurmuş kitablarıdır (M.Hüseyn).

ZƏNGİNLƏSMƏK – YOXSULLAŞMAQ – Bəli, insan təbiəti dərək etməklə, onu dəyişdirməklə özü də *zənginləşir* (S.Rəhimov); Qəlbimiz cırlaşır, *yoxsullaşır*; O qəlb böğməyi bacarmamız (X.Rza).

ZƏNGİNLİK – YOXSULLUQ Onda böyük *zənginlik* arzusu var idi (Çomənzəminli); Mən onun üçün ağlayıram ki, sənə korluq, *yoxsulluq* peşəsi öyrətdim (Mir Cəlal).

ZƏRƏR – XEYİR Bunun *xeyr*i var ki, *zərəri* yoxdur; Gülməli insanlar həyatda çoxdur (S.Vurğun).

ZƏRƏRLİ – XEYİRLİ *Zərərl*i həşəratın məhv olması üçün şərait hazırlanır (Ə.Vəliyev); Lakin bunun başqa *xeyrli* bir cəhətinə də gömrükdük (Mir Cəlal).

ZƏRƏRSİZ – XEYİRSİZ Şeyx, o bir möhtərəm, *zərərsiz* adam; hər müsafir, qorubü aciz adam (H.Cavid); Cəmiyyətdən uzaq, həyatdan uzaq; Uydurma fəlsəfə *xeyrsiz* olur (O.Sarıvəlli).

ZƏRİF – KOBUD Ağca xanım *zərif* əlini Qaraca qıza uzatdı, o da *kobud* barmaqları ilə onun əlini sıxdı (S.S.Axundov).

ZƏRİFLƏSMƏK – KOBUDLAŞMAQ Ancaq, deyəsən, Əşrəf qız kimi *zərfləşmişdi* (İ.Şıxlı); Günün istisində qarşıyıb bürünc rənginə düşmüş sifoti qurtarımsı və *kobudlaşmışdı* (S.Qədirzadə).

ZƏRİFLİK – SƏRTLİK *Zəriflikdə* gülüm, *sərtlikdə* qaya; Yoluna qar düşüb, şəfqət çilənib (H.Hüseynzadə).

ZİBİLLƏMƏK – TƏMİZLƏMƏK Nə üçün tən qurtlayıb bazarı *zibilləyirsən*? (C.Əmirov); Bir əliylə maşının qapısını açdı, o biri əliylə oturaçağı silib, *təmizlədi* (M.İbrahimov).

ZİBİLİ – TƏMİZ İki arvadının evi *zibilli* olar (Ata. sözü); Yazın *təmiz* havasından nəfəs almaq üçün ələşirdilər (M.Hüseyn).

ZİBİLLİK – TƏMİZLİK Vəzir qərğa olanın ağzı *zibillikdə* görək (Ata. sözü); Gələndə dəfə küçədən keçəndə *təmizliyə* fikir verərsən (C.Əmirov).

ZİQQI – ƏLİAÇIQ Xahqverdiyevə görə Mirzə Cəmil çox xəsis, göy, *ziqqı* adamdır (Ə.Vəliyev); Ürəyi təmiz, *əliaçıq* qadındır (“Azərbaycan”).

ZİL – BƏM Başdan kövrək olan kəsi; *Zil* yandırır, *bəm* ağladır (H.Hüseynzadə).

ZİLLƏT – XOŞBƏXTLİK Nə *zillətdir*, nə möhnətdir; Buna *bais*, *bəli*, sən sən (Ü.Hacıbəyov); Təbiət qoçaq yaşarsan, görərsən ki, *xoşbəxtlik* nə imiş (Mir Cəlal).

ZİLLƏT – SƏADƏT Bu *səadət* deyil də, *zillətdir* (H.Cavid).

ZİRƏK – MAYMAQ Bir qədər diribəz və *zirək* uşaqlar mollanın xəlfəsi olardılar (H.Sarabski); Görmürsən, *maymağın* bəridir (M.İbrahimov).

ZİRƏKLİK – MAYMAQLIQ Öz *zirəkliyi* və qoçaqlığı ilə Şuşa qalasında məşurlaşır (“Qaçaq Nəbi”); Sənin *maymaqlığın* ucundan biz ələ keçdik (“Ulduz”).

ZİRPI – BALACA Lakin bədikdən iki *zirpi* ti də onlarla gəlirdi (M.Talıbov); Evin *balaca*, kirlə qapısı böyük alma, armud bağına baxır (Mir Cəlal).

ZİRPİLİQ – BALACALIQ – Əfəndim, yapdığın qəbahətin *zirpiliğini* qanırısanmı? (Mir Cəlal); Onu boyunca *balacalığını* narahət edirdi ("Ulduz").

ZİRRAMA – AĞILLI O dəli *zirramaya* bu bəsət nə görək idi? (M.İbrahimov); *Ağıllı* adam buna dözməzdi (Mir Cəlal).

ZİYA – QARANLIQ Dağların, bağların libası sarı; Günəşin də sönlük *ziyası* sarı (A.Səhhət); Yalnız indi-indi *qaranlıq* evə alşan doktor qəmgin-qəmgin Badam xalaya baxdı (M.Hüseyn).

ZİYAN – XEYİR *Ziyana* tələsdim, *xeyrə* gecikdim; Bir də bu dünyaya gələcəyəmimi? (H.Hüseynzadə).

ZİYANÇILIQ – XEYİRXAHLIQ Bu, *ziyançıqdan* başqa bir şey deyildir (S.Rəhimov); Onun *xeyirxahlığı*, dünəndən bəri ürəklərində düşün bağlanmış qəmi, kədəri bütöyün unudturmuşdu (M.Hüseyn).

ZİYANKAR – XEYİRXAH Rəzil və *ziyankar* o adamdır ki, öz bəxtinə qürrələndir (M.Talıbov); Müəllimin *xeyirxah* adam olduğunu çoxdan bildirdi (M.Hüseyn).

ZİYANKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Vəhşilik başqa şeydir, *ziyankarlıq* başqa (M.Talıbov); Belə *xeyirxahlıq* mərhəmət deyildir (M.Talıbov).

ZİYANLI – XEYİRLİ Onlar *ziyanlı* qurd-ları və kəpənəkləri tutub yeyirlər (A.Şaiq); Onun hər bir doğru, *xeyirli* sözü və işi həmişə alışıla qarşılanacaqdır (Mir Cəlal).

ZİYANLIQ – XEYİRLİLİK Zəif eylədi aciz mani, qaldım əməlindən; Çəkdim nə *ziyanlıq* (M.Ə.Sabir); *Xeyirliyi*ni yolunu göstərdim.

ZİYANSIZ – XEYİRSİZ Əcəb xoşxasiyyət, *ziyansız* heyvandır (M.Talıbov); O həmişə *xeyirsiz* işdən yapışır ("Azərbaycan").

ZOR – ASAN Müqim bəy sabahkı işin çox *zor* iş olduğunu kəsdirdi (S.Rəhimov); Silvionun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

ZORAKI – KÖNÜLLÜ İstəyən *könüllü*, istəməyən *zorakı* – deyib muzdur Vəli düz Hacı Qulunun gözünün içinə baxdı (M.İbrahimov).

ZORAKILIQ – KÖNÜLLÜLÜK İş *zorakılıq* məsələsinə gəlirsə, bizimkilər oradadırlar, qərxməyin (M.S.Orudubadi); Vəzifəni *könüllülük* prinsipi əsasında bölüşdürmək lazımdır ("Azərbaycan").

ZORBA – BALACA Xeyli axtarışdan sonra qarşılarna *zorba* bir dovşan çıxdı (A.Şaiq); *Balaca*, isti və səliqəli bir mənzil idi (Mir Cəlal).

ZORBALAŞMAQ – BALACALAŞMAQ Günlər keçdi, aylar keçdi, balaca Cəbi yavaş-yavaş boy atırdı, fəqət həmişə zəif, üzü kiçik, başı isə *zorbalaşdı* (N.Nərimanov); Mənim gözümdə qonşum *balacalaşdı*.

ZORBALIQ – BALACALIQ Bu *zorbaliqda* ayı mənim qəmçimin qorxusundan hər cür oyun çıxarıb, amma bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışam (S.S.Axundov).

ZORLA – XOŞLA Sizin onu *zorla* pozdurmağa haqqınız yoxdur (C.Cabbarlı); Bu gün *xoşla* qoymasın, sabah qaçar gələr (C.Cabbarlı).

ZORLU – ZƏİF Qüvvətli olsan da, yoxsulu döymə; Demə ki, *zorluyam*, qolum yaxşıdır (Xəstə Qasım); – Bəzi kəndlərdə yoxsullar qrupu *zəif* idi (Mir Cəlal).

ZORLUQ – ZƏİFLİK Hacı Vəlinin müəyyən prinsipləri var idi, şeyləri *zorluqla* qəbul edirdi (Çəmənzəminli); O *zəifliyini* bildirdi (M.Hüseyn).

ZÖVQ – CÖVR Həm *zövqüdür*, həm *cövrüdür* ömrün o, həyatın; İnsanı ucaldan da, qocaldan da məhəbbət (B.Vahabzadə).

ZÜLMƏT – İŞİQLIQ *Zülmət* çökdü, gecə gəldi; Zəlim gecə necə gəldi (M.Dilbazi); Aşağıda Cəbir ağzında başlanan açıqlıq, *ışıqlıq*, düzlükdə isə azad təbiət dincəldirdi (Mir Cəlal).

ZÜLMƏT – NURLU Yüz *zülmət* gecənin fırtınasından; Bir *nurlu* səhərin yeli gözəldir (H.Hüseynzadə).

ZÜLMƏTLİ – İŞİQLI *Zülmətli* və sakit bir gecə idi (C.Məmmədov); Xəstənin *ışıqlı*, havalı, təmiz bir otaqda saxlanması məsləhət gördüm... (Mir Cəlal).

ZÜLMKAR – ƏDALƏTLİ Bəy çox xəsis və *zülmkar* idi (Ə.Sadiq); *Ədalətli* hökmdar ol! (A.Şaiq).

MÜNDƏRİCAT

<i>Antonim sözlər</i>	5
<i>Lügətin və lügət məqalələrinin quruluşu</i>	5
Aa	7
Bb	18
Cc	27
Çç	30
Dd	33
Ee	47
Əə	49
Ff	54
Gg	56
Hh	60
Xx	64
İi	67
Kk	72
Qq	77
Ll	94
Mm	95
Nn	103
Oo	106
Öö	107
Pp	108
Rr	109
Ss	110
Şş	118
Tt	121
Uu	127
Üü	129
Vv	130
Yy	133
Zz	140

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*
Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*
Kompüter səhifələyicisi: *Aslan Almasov*
Korrektorlar: *Fəridə Səmədova*
Pərinaz Musaqızı

Yığılmağa verilmişdir 13.03.2007. Çapa imzalanmışdır 15.05.2007.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 9. Ofset çap üsulu.
Tirajı 10000. Sifariş 61.

DÜST 5773-90, DÜST 4.482-87

Kitab "CBS-PP" MMC mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Şərifzadə küçəsi, 3.

11163
A 99

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti

İlham Əliyevin

“Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə
kütəvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında”

12 yanvar 2004-cü il

tarixli sərəncamı ilə nəşr olunur.

**AZƏRBAYCAN
DİLİNİN
ANTONİMLƏR
LÜĞƏTİ**

A-Z

LÜĞƏT VƏ ENSİKLOPEDIYALAR

W163
A99

246254.

A-Z

M.F.Axundov adına
Azərbaycan AİİBİ
Kitabxanası

ŞƏRQ-QƏRB

BAKI 2007

Bu kitab "Həsət Həsənov. Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti"
(Bakı, Azər nəşr, 1985) nəşri əsasında təkrar nəşrə hazırlanmışdır

Tərtib edəni:

Həsət Həsənov

ISBN 978-9952-34-098-3

494.36131-dc22

Azərbaycan dili – Antonimlər – Lüğətlər

Azərbaycan dilinin antonimlər lüğəti.

Bakı, "Şər-q-Qərb", 2007, 144 səh.

Kitabda antonimlər – mənaca bir-birinə əks olan sözlər toplanmışdır. Onların hamısı bədii əsərlərdən götürülən misallarla nümayiş etdirilir. Burada ancaq müxtəlif köklü leksik antonim cütlüklər (ağ – qara, xeyir – şər, girmək – çıxmaq) verilmişdir. Dilimizin lüğət tərkibinin zənginləşməsində, bədii ifadə vasitəsi kimi fikrin obrazlı, aydın və dəqiq ifadəsində antonimlərin özünəməxsus rolu vardır.

© "Şər-q-Qərb", 2007

ANTONİM SÖZLƏR

Azərbaycan dilinin leksik-semantik sistemində antonim sözlər mühüm yer tutur. Mənaca bir-birinin əksi olan belə leksik vahidlər – antonimlər dilin leksik-semantik sistemində mikrosistem yaradır; böyük – kiçik, ağ – qara, dost – düşmən, köhnə – təzə, həyat – ölüm, almaq – vermək, getmək – gəlmək və s.

Antonimlər, əsasən, kəmiyyət və keyfiyyət, hərəkət, zaman və məkan məzmunlu məfhumların əks cəhətlərini ifadə edən müxtəlif fonetik tərkibli sözlərdir; məsələn, qəşəng – çirkin, igid – qorxaq, düz – əyri, yanmaq – sönmək, giriş – çıxış, aşağı – yuxarı və s.

"Sözün dialektikası" təfəkkürün gerçək varlığı, insanların həyat təcrübəsi ilə əlaqədar olduğunu göstərir. Antonim sözlər üçün mənənin ümumi və mühüm əlamətlərinin leksik-semantik paradiqmaya uyğunluğu əsas götürülür. Deməli, mənə əlaqəsinin ümumi və əsas cəhətlərinə görə qarşılaşdırılan sözlər antonim kimi qəbul edilə bilər.

Dildə antonimlərin yaranması, inkişafı və formalaşması onların aid olduqları maddi aləmdəki əşya, hadisə və hərəkətlərin ziddiyyətli olması ilə əlaqədardır. Bu ziddiyyətlər əksmənalı sözlərlə ifadə olunur. Məhz buna görə də onlar antonimlərin meydana gəlməsində əsas amil kimi çıxış edir. Burada insanların ictimai həyat təcrübəsi də rol oynayır. İnsanlar həyatlarında maddi aləmdəki əşya və hadisələrin əlamət və keyfiyyətlərini dərk edir, onları bir-birindən fərqləndirir. Antonim sözlərin ifadə etdiyi məfhumlar insanın iş fəaliyyəti, həyat tərzi, mənəvi aləmi və onu əhatə edən əlamə qarşı münasibəti ilə bağlıdır.

LÜĞƏTİN VƏ LÜĞƏT MƏQALƏLƏRİNİN QURULUŞU

Lüğətə insanın iş fəaliyyəti (yaxşılıq – pislik, sökmək – tikmək, çalışqan – tənbel və s.) və təbiət hadisələri ilə (soyuq – isti, quraqlıq – yağmurluq, aydınlıq – qaranlıq və s.) əlaqədar məfhumları, zaman (gecə – gündüz, axşam – səhər, yay – qış, gec – tez və s.) və məkan (uzaq – yaxın, dərə – təpə, yer – göy, sağa – sola, aşağı – yuxarı, şər-q – qərb və s.) anlayışlarını ifadə edən, əlamət, keyfiyyət (ağ – qara, təzə – köhnə, cavan – qoca, arıq – kök, yüngül – ağır, yaxşı – pis, bərk – yumşaq, hündür – alçaq və s.) və hal-vəziyyət (oturmaq – durmaq, sağlamlıq – xəstə, gülmək – ağlamaq, dost – düşmən, varlı – yoxsul və s.) bildiren antonimlər daxil edilir.

Lüğətdə, əsasən, müxtəlif köklü leksik antonimlər izah olunur. Hər antonim cütlük əlifba sırası ilə düzülür. Antonim cütlüklər bədii və elmi əsərlərdən və dövrü mətbuatdan götürülən nümunələrlə əyanlaşdırılır.

AĞ – QARA Ağ köynəyin boynuna, *qara* ləkə düşərdi (H.Hüseynzadə).
AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

Bir sözün müxtəlif antonim cərgələri də qeyd olunur.

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua: öyüldilər torpağa (A.Şaiq); Müdir klinikanın məsələlərindən *ətraflı* danışdı (Ə.Vəliyev).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qayğı ilə titrəməmişdir? (M.Müşfiq).

Burada birinci tərəfləri müxtəlif, ikinci tərəfləri eyni olan antonim cütlüklər də öz öksini tapır.

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qısaboylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pilləkənləri çıxmağa başladı (A.Şaiq).

Aa

ABAD – BƏRBAD Pək şad olaraq güldüm *abad* olan ölkəmdə... (M.Müşfiq); Sən girməyən evlər qoy olsun *bərbad*; Öldürsün ömri qaşların, gəlin! (Qoşma).

ABAD – VİRAN Söylədiyimiz dövrdə İçərişəhər *abad* deyildi (H.Sarabki); O, faşistlərin bu şəhəri necə *viran* etdiklərini öz gözü ilə görmüşdü (S.Vəliyev).

ABADLIQ – BƏRBADLIQ Şəhərimizin hər yerində *abadlıq* işləri aparılır. Yolların *bərbadlığı* hamını narahat edir.

ABADLIQ – DAĞINTILIQ Yenidən bitirdi bütün zərərlər, *abadlıq* göründü o xərəbələr (M.Şəhriyar); Bəzi təsərrüfatlarda hələ *dağıntılıq* hökm sürür.

ABDAL – AĞILLI Gəl işim var səninlə, gəl, *abdal*! (H.Cavid); Yusifin arvadı Avropa emllərindən dadmış bir *ağıllı* arvad idi (N.Nərimanov).

ABIRLAŞMAQ – HƏYASIZLAŞMAQ Məzəmmətdən sonra *abırlaşmışdır*. Sədrin müdafiəsindən ruhlanan Lal Hüseyn daha da *həyasızlaşdı* (M.İbrahimov).

ABIRLI – HƏYASIZ Arvad, Səfər pis oğlan deyil, atası da bir *abırlı* kişidir (Ə.Haqverdiyev); Tez ol aç qapını, *həyasız* qarı! (A.Şaiq).

ABIRSIZ – HƏYALI *Abırsızdan* həyani saxla (Ata. sözü); Güzəl var ki, *həyalıdır*; Güzəl də var *həyasızdır* (M.Rahim).

ACGÖZ – GÖZÜTOX *Acgöz* mədənçilər quyu qazıldıqca yanlarını bərkitmədiklərindən çox zaman quyu uçur (A.Şaiq); *Gözütöx* adamlar heç kəsin malına göz dikməzlər.

ACIDİL – ŞİRİNDİL Qoca bağban sət təbiətli, *acidil*, əsəbi və daima savaşan arıq kişi idi (M.Hüseyn); Güllüş *şirindil* qadındır.

ACIQLI – MÜLAYİM Kərbəlayı *acıqlı* səsle cavab verdi (Çəmənzəminli); Buludlar

dağılmış, yəne Təbrizdə *mülayim*, xoş işiqlı günəş çıxmışdı (M.İbrahimov).

ACIQLI – SAKİT Nə üçün bizlə həmişə *acıqlı* danışsın (İ.Əfondiyev); Çox *sakit* danışdı (Elçin).

ACIQLI – TƏMKİNLİ Səkinə zahirən nə Pərişan kimi narahat, nə də Rüstəm kişi kimi *acıqlı* idi (M.İbrahimov); O indi də birinci dəfə gördüyü kimi *sakit* və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

ACIMAQ – QƏDDARLAŞMAQ Mən yazıq qızın vəziyyətinə həddindən artıq *acım* (M.S.Ordubadi); Düşmənlər məğlub olduqca *qəddarlaşır*.

ACITMAQ – SAKİTLƏŞDİRMƏK Qaşqabağı, sallaq dodacağı, çatılan qaşı, qırışıq alını müəllimi lap *acıtdı* (Ə.Vəliyev); Bir anlıq iztirabdan sonra ata və balanı *sakitləşdirdilər* (A.Məmmədza).

ACİZ – BACARIQLI Mən ki zərgərəm, yəvəmiyyə xərcindən ötrü *acizəm* (M.F.Axundzadə); Güləbətlin hələ evlərində olanda Səlim xanımın *bacarıqlı* bir dəllala orə getdiyini eşitmişdi (M.İbrahimov).

ACİZLİK – BACARIQLILIQ Ümidsiz olmaq *acizlikdir*. İnsan yer üzünə səadət üçün gəlir (M.Hüseyn); *Bacarıqlılığı* sayəsində irəli gedə bilmişdir.

ACLIQ – BOLLUQ *Ta acılıq* bizə qalib gəlməyincə evlərimizə qayıtmazdıq (S.S.Axundov); Heç bir *bolluq*, naz-nemət və anadangəlmə səadət onun insan təbiətini poza bilməmişdi... (M.İbrahimov).

AÇIQ – BÜKÜLÜ İndi xanım da görürdü ki, Güləbətlinin qolu dirsayo qədər *açıqdır* (M.İbrahimov); *Bükülü* o qədər ağır idi ki, Güləbətlin zorla yeriyir... (M.İbrahimov).

AÇIQ – DONUQ Təbrizin *açıq*-mavi göyləri, ayna kimi təmiz üföqləri daralmağa, onu boğmağa başlayırdı (M.İbrahimov);

Bizi çəsmək taxması, *domuq* sifətli, yaşlı bir qadın qarşılıdır ("Azərbaycan").

AÇIQ – GİZLİ Tolobolordan Qurban Mərəndi adlı birisi öz *açıq* fikirləri və cəsarətli hərəkətləri ilə Firidunun diqqətini cəlb etmişdi (M.İbrahimov); Hər duyan qəlb-in, özimiz, *gizli* bir sevdası var (S.Vurğun).

AÇIQ – TUTQUN Yığıncaqdan sonra artistlər *açıq* havada konsert verdilər (S.Rüstəm); İndi də hava boğuc və *tutqun* idi (M.İbrahimov).

AÇIQ – TÜND Mən də belə düşüürəm, yoldaş mayor, qəhvəyi rəngli avtomobil günəş şüası altında *açıq* rəngli, kölgədə isə *tünd* görünür (C.Əmirov).

AÇIQ – YUMULU Buyurun, qapımız *açıqdır* sizə; Yurdu tapşırıq əllərinizə (S.Vurğun); Bağır Nurcabbarın *yumulu* gözlərinə baxa-baxa başını buladı (İ.Məlikzadə).

AÇIQCA – GİZLİCƏ Əsmar ilə Camal Yusif haqqında *açıqca* danışdıqları halda, Güler ilə Xalq kimsinə haqqında *gizlicə* söhbət edirdilər.

AÇIQLIQ – SIXLIQ Məşədə xeyli dolandıqdan sonra məşənin dərinliyində alaçıq böyüklüyündə *açıqlıq* tapdı (S.Rəhimov); Ağacların *sıxlığı* bir-birinə mane olur.

AÇILIS – BAĞLANIS Sərginin *açılışı* sabah, *bağlanışı* isə martın 5-də olacaqdır.

AÇILIŞMAQ – SIXILMAQ Usta Ağababa evval bir utandı, sonra isə yavaş-yavaş *açılışdı* (Çəmənzəminli); Fatma ağlamsındı, ancaq onu səsi çox nazikdir, özü də danışanda *sıxılır* (M.İbrahimov).

AÇILISMAQ – TUTQUNLAŞMAQ Birdən Gülnazı bərk-bərk qucaqlayıb öpdüm, bu əhvalat bizim *açılışmağımıza* səbəb oldu (T.Ş.Simürq); Mehralının siması *tutqunlaşdı* (Ə.Abbasquliyev).

AÇILMAQ – BƏRKİMƏK Bərkidi ayağı, *açıldı* əli; Yüyürdü höyəto, atıldı çaya (H.Hüseynzadə).

AÇILMAQ – BÜZÜSMƏK İsti dəydivkə donları *açırdı*. Soyuqdan *büzüsmüşdü*lər ("Ulduz").

AÇILMAQ – QAPANMAQ Bir şey aydın idi ki, o zaman bulanlıq sələ düşüb hara getdiyini bilməyən adam kimi gözləri *qapanmışdı* (M.İbrahimov); Hor kimə vurub, yapış deson, yapışar, açıl deson *açılar* (A.Şaiq).

AÇILMAQ – ÖRTÜLMƏK Dalanda ayaq səsi eşidildi, dərhal evin qapısı zərbə *açıldı* (Mir Cəlal); Qapı uşaqların üzünə *örtüldü* (İ.Şıxlı).

AÇILMAQ – SOLMAQ Gül ilə həməzban olubdu bülbül; *Açılıb* bənövşə, yasəmən, sünbül (Q.Zakir); Höyətdəki güllər *soldu* ("Ulduz").

AÇILMAQ – TUTULMAQ Ürəyim, ciyərim xarab, mədəm xarab, dilim də gah *tutulur*, gah *açılır* (S.S.Axundov).

AÇILMAQ – YİĞILMAQ Qarmon kimi gah *yığılır*, gah *açılır* dağ yolları (T.Şahdağlı).

AÇILMAQ – YUMULMAQ *Açıldı*, *yumuldı* qatı duman, sis; Buz salxım-salxımdır, qar yumaq-yumaq (H.Hüseynzadə).

AÇMAQ – YUMMAQ Ağzını *açır*, *yumur*, danışır, amma səsinə eşitmirik, danış *şib* qurtarır (Anar).

ADAMAOXŞAMAZ – GÖYÇƏK *Ay adamaoxşamaz*, bir üzünə baxsana; Bombob olub saqqalın, rəngü hənə yaxsana (M.Ə.Sabir); Nə qəşəngsən, nə *göyçəksən*; Dərilməmiş bir çiçəksən (S.Vurğun).

ADAMLIQ – HEYVANLIQ Əvvəl də bir *adamlığı* yox idi! İndi lap *heyvanlığı* çıxıb üzə (M.İbrahimov).

ADDIMBAŞI – HƏRDƏN Usta ona müstəqil iş tapşırıq, *addımbaşısı* yoxlayırdı (Mir Cəlal); Əntiqə *hərdən* özünə cürət verib ağasından soruşurdu (Mir Cəlal).

ADİ – CİDDİ Bu, *adi* yol hadisələrindən biri idi. Baba keşiş hiss edirdi ki, nə isə daha əsəli, daha *ciddi* hadisə baş verib (Elçin).

ADİ – QƏRİBƏ Qısır *Qarı adı* adamlar kimi gözə bilmirdi, həmişə yüyürürdü, həmişə qaçırdı (Elçin); Özünü *qəribə* adam kimi aparırdı (İ.Əfəndiyev).

ADİ – MÜRƏKKƏB Ən çətin zamanlarda Əsgər kişi öz kitabxanasını *adi* səlhiyə ilə saxlamışdı (Mir Cəlal); Bəli, *mürəkkəbdir* həyat səhnəsi; hər şeyi göz görüb seçə bilməyir! (H.Hüseynzadə).

ADİL – ZALIM Qurban otuz səkkiz yaşda qırx yaşında bir ağıllı, doğru və *adil* bir adam idi (İ.Musaboyov); Bu gün sinomizə bu dərddə yazaq; Sabah *zalımların* qəbrini qazaq (S.Vurğun).

AFƏRİN – LƏNƏT *Afərin*, bacım Zeynəb, indi otur, bunları dəstə tutaq... (S.S.Axundov); *Atana lənət*, ay Salman, bir tülkü sənə tay ola bilməz, gör sözü nə yerinə salır (M.İbrahimov).

AĞ – QARA *Ağ* köynəyin boynuna; *Qara* ləkə düşürdi (H.Hüseynzadə).

AĞA – NÖKƏR *Ağa* borc eylər, *nökər* xərə (Ata. sözü).

AĞALIQ – NÖKƏRÇİLİK Hər əli silah tutan ələmə *ağalıq* etmək istəyirdi (Mir Cəlal); Eh, *nökərçilik* də bir kişilik deyil, vallah, hərbəlliq bunun yanında bir xanlıqdır (Ə.Haqqverdiyev).

AĞAPPAQ – QAPQARA *Qara* gözlərin ağı sūd kimi *ağappaq*, qarası kömür kimi *qapqara* (G.Hüseynoğlu).

AĞARMAQ – BOZARMAQ Ağ dumanlar *ağarır* qaşlarda (S.Vurğun); Rəngi *bozarmışdır*, baxışları sərt (S.Vurğun).

AĞARMAQ – QARALMAQ Ağ gün *ağardar*, qara gün *qaraldar* (Ata. sözü).

AĞARMAQ – QIZARMAQ Sərdar Rəşidin üzü *qızarır* və yenə də *ağarırdı* (M.S.Ordubadi).

AĞARTMAQ – QARALTMAQ Verdiyev məruzəsinin üzünü on bir dəfə *ağartdı*, yenə ötroyi qızmadı (Mir Cəlal); Bir eşqin şimşöyü çaxdı başında; Yerimdə kömürtök *qaraldı* mənə (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARABƏNİZ *Ağbəniz*... oğlan uşağı çəpş kimi səkidən atılıb qapıya tərəf gəldi (Mir Cəlal); *Qarabəniz* kişiyyə bir az artıq diqqət yetirdi (C.Əmirov).

AĞBƏNİZ – QARABUĞDAYI *Qız qarabuğdayı*; oğlan isə *ağbəniz* (İ.Tapdıq).

AĞBƏNİZ – QARAYANIZ *Yoluna ağbəniz*, şümşadboylu gəlin çıxsa, qorxma get, işin avand olar, *qarayanız* arıqolongo qarı çıxsa, vay halına, getmə, qayıt geri (M.İbrahimov).

AĞCIYƏR – CƏSARƏTLİ Əslində isə həddən artıq qorxaq, *ağciyər* idi (M.Talıbov); Yusif xasiyyətoç yumşaq olsa da, *cəsarətli* idi, heç bir şeydən qorxmazdı.

AĞCIYƏRLİK – CƏSURLUQ *Qulam, ağciyərlikdən* ağ saç olmaq yaxşıdır (Ə.Əbülləhson); Oğul, heç vaxt *casurluğu* yaddan çıxartma.

AĞGÖZ – CƏSARƏTLİ İgid də qorxarmı? *Ağgözə* bir bax (S.Rüstəm); Deməli, şərait bizdən tələb edir ki, ham ağıllı torpənək, ham da *casarətli* (M.İbrahimov).

AĞI – ŞİRİN Şərabin yox, gətir *ağı*, qulağın niyə kar olmuş? (Nəbati); Nə *şirindir*, nə coşqundur azadlıq duyğuları (H.Hüseynzadə).

AĞILLI – AXMAQ Tərən *ağıllı* oğlunun hər kəlməsindən xoşlanırdı (M.Hüseyn); Eh, sən nə *axmaq* adam imişsən (C.Əmirov).

AĞILLI – GİC Sizi hər bir *ağıllı* qız sevə bilər (M.S.Ordubadi); Düşməne rəhm edən axmaqdır, *gicdir* (S.Rüstəm).

AĞILLI – YEKƏBAŞ Mirzə Kerim, bu kəndin içində birçə *ağıllı* adam sonsən (Ə.Haqqverdiyev); Bağır, bərkədən bağır, bərkədən, *yekəbaş* (S.Rüstəm).

AĞILLILIQ – DƏLİLİK Əli öz *ağıllılığı* ilə hamını heyran edirdi. Ağıllı olmayan yerdə cəsarət *dəliliktir* (M.İbrahimov).

AĞILSIZ – DÜŞÜNCƏLİ Böyük və ortancıl qardaş kiçik qardaşlarının bu *ağılsız* hərəkətinə heyrat edirdilər (A.Şaiq); Deyilənə görə, o sakit, *düşüncəli* və mühakimələrində aydınlığa meyil edən adam idi (M.İbrahimov).

AĞIR – YUMŞAQ Əhməd kişinin xasiyyəti çox *ağır*dır. Belə adama gorok özünü kimi

yumşaq və iddiasız arvad tapasan (M.İbrahimov).

AĞIRLAŞMAQ – YÜNGÜLLƏŞMƏK Soyudaq oturduqca, özünü goldikeo vücudu *ağırlaşır*, kürəkləri sancır (Mir Cəlal); Anma elə ki, anam danışıdı, elə bil mənim üstümdən dağ göttürüldü. *Yüngülləşdim* və rahat oldum (M.İbrahimov).

AĞIRLIQ – YÜNGÜLLÜK Gülüşcan, mən böyük *ağırlıq* içindəyəm, hər günüm bir cəhənnəm özəbidir (C.Cabbarlı); Bu *yüngüllük* Gülürlə də təsir etdi (İ.Şıxlı).

AĞIRTAXTALI – BOŞBOĞAZ Mehdiqulu *ağırtaxtali* bir oğlandı, hələm-hələm canına isti keçməzdi (Mir Cəlal); *Boşboğaz* arvad orini qabaqladı (M.İbrahimov).

AĞIRTƏBİƏTLİ – CİRTQOZ Nürəddin anasından sonra birdən-birə dəyişir, *ağırtəbətli* bir uşaq olur (S.S.Axundov); Sən allah, bizim yaxamızı bu *cirtqoz* Əhmədin əlindən qurtar.

AĞIZDOLUSU – HƏVƏSSİZ Biz onların yaradıcılığından *ağızdolusu* danışmalyıq (M.Rahim); Sən vaxtlar icaslarda çox *həvəssiz* danışardı.

AĞIZLAŞMAQ – BARIŞMAQ Mən ömrümdə söyüşməmişəm. Birisi ilə *ağızlaşmamışam* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışsaq*; Qan kimi qaynayıb biz də *qarışsaq* (S.Vurğun).

AĞKÖYNƏK – CÜRƏTLİ Vahid elə uşaqlıqdan *ağköynək*dir. Bununla belə *cürətlili* uşaq, yolu tapıb meşədən çıxmaqdan ümidini kəsmirdi (S.S.Axundov).

AĞLADAN – GÜLDÜRƏN *Ağladan* yanında otur, *güldürən* yanında yox (C.Əlibəyov).

AĞLAĞAN – GÜLƏYƏN *Ağlağan* uşaqları Nazimə sanki əfsun ilə ölə alır, sakit edirdi (Mir Cəlal); Çox *güləyəndir*.

AĞLAMAQ – GÜLMƏK Ellərin dərdinə könül bağladım; Səninlə bir *gülüb* birgə *ağladım* (M.Rahim).

AĞLAMISINMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK *Ağlamsındı* bir az “dərli”, “gileyli”

(M.Rahim); Yadigar qayğısız halda *gülüm-sünürdü* (Ə.Muğanlı).

AĞLAR – GÜLƏR Gahdan *gülər*, gahdan *ağlar* fikrimiz; Qanad açar, qanad bağlar fikrimiz (H.Hüseynzadə).

AĞLAYAN – GÜLƏN Ağabala çox *ağlayan* uşaq idi (Cəmənzominski); Görürəm bəşərin *gülən* gününü! (S.Vurğun).

AĞLAYIŞ – GÜLÜŞ Kişilərdə yersiz *gülüşlər* nə qədər çoxsa, qadın və qızlarda da yersiz *ağlayış* və qısqanıqlar da həddindən artıqdır (M.S.Ordubadi).

AĞRI – SAZLIK Birdən Sabir doğruldu, bədənində şiddətli bir *ağrı* hiss edərək üz-gözünü tursutdu (M.Hüseyn); Müalicədən gələndən sonra onun *sazlığı* göz qabağında idi.

AĞRIMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Sevil, nə üçün belə solğansın, yaxsa bir yerin *ağrını*? (C.Cabbarlı); Gülşən ona toxtaqlıq verirdi də, Xanpəri *sakitləşmirdi* (Ə.Vəliyev).

AĞYAĞIZ – QARAYAĞIZ Nazim uşaqlıqdan *ağyağız* idi. İdarə başçısı orta yaşlı, *qarayağız*, utancaq bir adam idi (Mir Cəlal).

AĞYANIZ – QARAYANIZ Torano *ağyanız* göyçək bir qızıdır. Lazar ortaboylu, *qarayanız*, bozgülü bir oğlandı (S.Vəliyev).

AĞZIAÇIQ – AĞZIBAĞLI Nuru babanın nağılına qulaq asanların bir qismi *ağzi-açiq*, bir qismi isə *ağzibağlı* oturmuşdu.

AĞZIAÇIQ – DİRİBAŞ Əsəd çox *ağzi-açiq*, bir qismi isə *ağzibağlı* oturmuşdu. *Ağzi-açiq* uşaq idi. Birinci ona görə ki, çox *diribaşdır*, ikinci də bunları istədiyini qədər oyada bilərsən (M.İbrahimov).

AĞZİBÜTÖV – AĞZİBOŞ Mən istərdim ki, sən *ağzi-boş* olmasan. Mən çox *ağzi-bütöv* adamam (F.Kərimzadə).

AĞZIDAĞINIQ – AĞZİBÜTÖV A kişi, bilirəm hansı *ağzıdağınıq* naçalnikə məni nişan veribdir (M.F.Axundov); Mənim *ağzi-bütöv*, sözünün üstündə duran adamdan xoşum gəlir.

AĞZIDOLU – TƏMKİNLİ Mənimlə niyə belə *ağzidolu* danışırsan? O indi də

birinci dəfə gördüyü kimi sakit və *təmkinli* idi (M.İbrahimov).

AĞZIÜSTƏ – ARXASIÜSTƏ Mütəkəni sinəsinin altına qoyub *ağziüstə* uzandı (İ.Şıxlı); O, göy otun üstündə *arxasiüstə* uzanıb yuxuya getdi (“Ulduz”).

AĞZIYUXARI – AĞZİAŞAĞI De, polis gotir, mərkəz sür *ağziyuxarı* Sibir meşələrinə (Mir Cəlal); Mən evə gələndə o *ağzi-aşağı* gedirdi.

AH – VAY *Ah*, mən onun səadətini üçün nələr etməzdim (M.S.Ordubadi); *Vay*, yad kişinin sözi gəlir, *vay*, indicə qapıdan içəri girəcəkdir... (M.F.Axundov).

AHƏSTƏ – TEZ Ona yazığı gəlirmiş kimi *ahəstə* diləndi (S.Vurğun); Səttar *tez* atı tövləyə çəkdi (A.Makul).

AHİL – CAVAN Neçə nəfər *ahil* və *cavan* qadınlar arxalarında səhəngləri gəlib səhəndən keçmək istəyirlər (Ə.Haqverdiyev).

AHXICI – SÖNÜK Bütün müdərrişlərimiz ondakı sölis, *axıcı* natiqlik məharətinə qibtə edirdilər (İ.Əfəndiyev); Onun nitqi çox *sönük*, cansızdır.

AXIR – ƏVVƏL Hər şeyin *əvvəli*, *axırı* olur (R.Rza).

AXIRKI – ƏVVƏLKİ Mən məsləhət görürəm, nə qədər ki, gec deyil, biz bu işdən çəkilək, çünki *axırkı* biabırçılıqdansa, *əvvəlki* biabırçılıq yaxşıdır (Ə.Vəliyev).

AXMAQ – DAYANMAQ *Axır* ərhləytilə köpüklü çaylar (S.Vurğun); Gözündə qalmadı xalqın diləyi; *Dayandı* qan seli, səmum küləyi (O.Sarıvəlli).

AXŞAM – GÜNDÜZ *Axşam* aya baxar, *gündüz* günəşə; Ondən ötilənlər nərgiz, bənövşə (H.Hüseynzadə).

AXŞAM – SABAH *Axşamın* xeyrindən *sabahın* şəri yaxşıdır (Ata. sözü).

AXŞAM – SƏHƏR Bəzən quşa dönür saat da, an da; *Axşam* gözdiyini *səhər* tapırsan... (M.Araz).

AXŞAMÇAĞI – SƏHƏRÇAĞI *Axşamçağı* Cənpoğladın qapısı vuruldu (M.S.Ordubadi); Siğirçinlər *səhərçağı* gələr, budaqlara

qonub söslənər, baharın müjdəsini götürürlər (Mir Cəlal).

AXŞAMLIQ – SƏHƏRLİK Gözlərimdən tökülür üç *axşamlıq* yuxusu (S.Vurğun); Bir *səhərlək* işimiz qalıb.

AXŞAMÜSTÜ – SƏHƏR-SƏHƏR *Axşamüstü* Bahadır kəndə hamıdan gec qayıtdı (S.Rohimov); *Səhər-səhər* qoy bir gözümü açım, sonra qabağımı kəs! (M.İbrahimov).

AXTARMAQ – TAPMAQ Hər kəs öz yerini *axtarır*, *tapır* və öyləşirdi (S.Rohimov).

AİLƏLİ – SUBAY Xeyr, qardaş, mən çox *ailəli* adamlarla qohum olma bilmərəm, məndən əl çək, dərxişəm (C.Əmirov); May, necə bilirsin, adam evləndəndən sonra da özünü *subay* kimi apara bilirmi? – deyə soruşdu (M.İbrahimov).

AKTİV – PASSİV Gündəlikdə işlənən, tələbəti ödəyən sözlər *aktiv*, az işlənilən, köhnəlmiş sözlər *passivdir*.

AKTİVLƏŞMƏK – PASSİVLƏŞMƏK İş adamı *passivləşdirmir*, əksinə *aktivləşdirir*.

AKTİVLİK – PASSİVLİK *Passivlik* ətalətdir, *aktivlik* isə gümrəhlıqdır.

AQIL – DƏLİ Yusif şah *aqil* idi (M.F.Axundov); Kəndimizdə də bir igid tapılmır ki, bu *dəlini* ipə-sapa götürə (M.İbrahimov).

AQIL – GİC Divanəsini unutmaz *aqil* (Q.Zakir); Heç ipə-sapa yatmır o *gic*.

AL – SOLĞUN Zümrüd göyüdə günəş yandı; *Al* şəfoəq yer boyandı (S.Vurğun); Onun *solğun* yanağı qızarmağa başlayırdı (S.Vəliyev).

ALACAQ – VERƏCƏK *Alacaqna* qırğıdır, *verəcəyinə* qarğa (Ata. sözü).

ALACAQLI – VERƏCƏKLI *Alacaqlı* ikon *verəcəklili* olduq (Ata. sözü).

ALACALANMAQ – İŞIQLANMAQ Verdiyevin gözü *alacalandı*, dili söz tutmadı (Mir Cəlal); Gəlin ürəyimdə bir şam

ALAN – SATAN

yandırın; Dünyanı yenidən *ışıqlandırın!* (S.Vurğun).

ALAN – SATAN *Alanın gözünü satanın* olındolar (Ata. sözü).

ALÇAQ – ALİCƏNAB Bu cür *alçaq* və rəhmsiz adamlara bir doqıq olsa da, hoyat haramdır (M.S.Ordubadı); Çox *alıcənab*, nəcib insandır (Anar).

ALÇAQ – ZİL *Alçaq* səsli zümzümə etməyə başladı ("Ulduz"); Cəlal da *zil* səsli deyir bayatı; Tutub qışığıni bütün elatı (S.Vurğun).

ALÇAQBOY – HÜNDÜRBOY Kərbəlayı Qulu *alçaqboylu* bir kişi idi (Çəmən-zəminli); Baba keşiş *hündürboylu*, enlikürək, şumal bir adam idi (Elçin).

ALÇAQDAN – UCADAN Maya sanki *ucadan* və açıqla soruşdu (M.İbrahimov); Bu zaman öncümünün üzvlərindən bir neçəsi papiros çəkir, bir-biri ilə *alçaqdan* danışdı (A.Makulu).

ALÇAQLI – UCALI *Alçaqlı, ucalı* dağlar görmüşəm (Aşığı Alı).

ALÇAQLI – HÜNDÜRLÜK Ağacın *alçaqlığı* gediş-gəliş maneçilik törədir. Min üç yüz *hündürlüyündə* olan bu gözəl şöhrətdə dağ havası ilə aran günəşi birləşmişdi (M.İbrahimov).

ALÇALDAN – UCALDAN Onu *alçaldan* da, *ucaldan* da biz (T.Bayram).

ALÇALMAQ – UCALMAQ Sən *ucala* bilson, *alçalacaq* dağ (S.Sərxanlı).

ALÇALMAQ – YÜKSƏLMƏK Axı mən o qədər də *alçalmamışam* ki, *yüksəlmə* bilməyəm (Ə.Şərif).

ALÇALMAQ – QALDIRMAQ Qızın təmiz və pak məhəbbətini *alçaldılar* ("Ulduz"); Onun təhqir olunmasına yol vermədilər, məniyyəni *qaldırdılar*.

ALÇALMAQ – UCALMAQ Əli bəy, *alçaldan* cinayət bizi; Bir bax əllərinə, yaraşarmı qan? (S.Vurğun); Rüstəm dayı, sən ki məni belə *ucaldın*, sağ ol, öl desən öləcəyəm, qal desən qalacağam (M.İbrahimov).

ALLAŞMAQ – SOLMAQ

ALİ – İBTİDAİ Əli Bayramov klubunda *ibtidai* savad kursunu bitirmiş, *ali* savad kursuna girmək fikrindədir (S.Hüseyn).

ALİCƏNAB – ALÇAQ *Alıcənab* adanmış (S.Rüstəm); Elo bir *alçağa* ölümlə azdır! (S.Vurğun).

ALİCƏNAB – KOBUD Dərs alın, *alıcənab*, sənəsi dəfərlər kişidən (S.Vurğun); Bağışla, Maya xanım, çox *kobud* adama rast gəlmisən (M.İbrahimov).

ALİCƏNAB – NANƏCİB Siz nə qədər *alıcənab*, təvazökar adamsınız, Gülşən! (Ə.Vəliyev); Bu *nanəcib* işi ki sən görmü-sən, acığıni canından çıxmasam, mən heç kişi deyiləm (M.İbrahimov).

ALİCƏNABLIQ – ALÇAQLIĞ Ah, bu nəvazişə, bu *alıcənablığa* qarşı qəbil deyil (H.Cavid); Bu cəhərlərdə yaltaqlıq, rıya və *alçaqlığın* hər cür şəklini görmək mümkün idi (M.S.Ordubadı).

ALİCİ – SATİCİ *Satıcılar* torifləyir, *alıcılar* müştəri gözü ilə bir çox nəqsanlar tapır və pisləyirdilər (S.Rəhimov).

ALİCİLİQ – SATİCİLİQ Əhalinin *alıcılıq* qabiliyyəti yüksəlmişdir. O, *satıcılığa* gəlir mənbəyi kimi baxırdı.

ALİM – CAHİL O, avam, *cahil* deyil, *alimdir* (Ə.Haqverdiyev).

ALINMAZ – SATILMAZ *Alınmaz, satılmaz* dünya neməti; Elin hörmətini qazanandadır (H.Hüseynzadə).

ALİŞMAQ – SÖNMƏK Ümid onun gözündə; Gah *alışır*, gah da *sönür* (B.Vahabzadə).

ALİŞMAQ – TƏRGİTMƏK Gülşənəm ilə Maro bir-birinə *alışırdılar* (S.Rəhimov); Trubkanı görmürəm, yoxsa çəkməyi *tərgitmişən?* (M.İbrahimov).

ALLANMAQ – AÇARMAQ Müəllimin solğun siması bir azca *allaşdı* və yenə *ağardı* (M.İbrahimov).

ALLAŞMAQ – SOLMAQ Babanın gözələri yanmağa başlayırdı, yanaqları *allaşmışdı* (M.İbrahimov); Səhərdir. Üfüqün

ALMAQ – QAYTARMAQ

geydiyi sarı; *Solur* şəfəqlərdə xəstə üzünü ay (S.Vurğun).

ALMAQ – QAYTARMAQ *Almaq* asandır, *qaytarmaq* çətindir (Ata. sözü).

ALMAQ – SATMAQ – Ay qızım, mən söz gözdürən deyiləm, neçəyə *almışam*, o qiymətə də *satıram* (M.İbrahimov).

ALMAQ – VERMƏK Bahadır mahud *almaz* fikri ilə bir mağazaya varid oldu (N.Norimanov); Gübrə özü verilməyib, biz *vermişik* (M.İbrahimov).

ALOVLANMAQ – ÖLƏZİMƏK Meşə *alovlandı* (S.Vəliyev); Ocaq getdikcə *öləziyirdi* ("Ulduz").

ALOVLANMAQ – SÖNMƏK O sözləri düşündükə tendir kimi *alovlandı* (A.Şaiq); *Sənar* bu şən, bu şöhrət; Ölkə olmuş mənə düşmüş (A.Şaiq).

ALT – ÜST Deyirəm, qızım, olmaz ki, sən *alt* paltarını üstəndə geyəsən, *üst* paltarını altından (Anar).

ALTRUIST – EQOİST İlk baxışdan o, *altruist* bir şəxs kimi hamının diqqətini cəlb etmişdi ("Elm və həyat"); İndi uşaqlar mənə gülmək, sataşmaq istəyəndə "*eqoist*" deyirlər (M.İbrahimov).

AMANSIZ – RƏHMLİ Bu *amansız* gecənin gündüzü yoxdur (H.Cavid); Onların böyükləri çox *rəhmli* adamdır (S.S.Axundov).

AMANSIZ – YAZIĞ Tülküyə *amansızam*, çünki quzuya *yazığım* gəlir (M.İbrahimov).

ANALİZ – SİNTEZ *Analiz* mürəkkəb dil bütövlüyünün onu təşkil edən ünsürlərə ayrılmasıdır. *Sintez* təhlil prosesində hasil olmuş ayrı-ayrı ünsürlər arasındakı əlaqəni müəyyənlətmə və onlardan ümumi nəticə çıxarma üsuludur.

ANARXİYA – DEMOKRATIYA *Anarxiya* qarışıqlıq, hərc-mərclik, özbaşnalıqdır. Başladı ki, kolxozda *demokratiya* yoxdur, kollektiv rəhbərlik yoxdur (M.İbrahimov).

ANARXİYA – QAYDA-QANUN Kapitalist ölkələrində *anarxiya* hakim

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ

kəsilib. Mənim fikrimi azdırma, mən cəbhəni demirəm, onların öz *qayda-qanunu* var (M.Hüseyn).

ANLAĞLI – AXMAQ Əsgər bəy, mən sənə bir *anlaqlı* adam bildirdim (Ə.Haqverdiyev); *Axmaq* kişi, sən nə danışırsan?! (A.Məmmədrazı).

ANLAŞIQLI – DOLAŞIQLI ...Əzizlə aydın və *anlaşıqlı* bir dildə yazmaq bacarmaq lazımdır (S.Rüstəm); *Dolaşıqlı* məsələlərin həllini şəğırdlərə anlatmaq lazımdır.

ANORMAL – AĞILLI Firidun doğulubşundan *anormaldır*. Tərlən *ağıllı* oğlunun hər kolmasından xoşlanırdı (M.Hüseyn).

ANTİK – MÜASİR Professor Ə.Ağayev *antik* və *müasir* ədəbiyyatdan maraqlı mühazirələr oxuyur.

APARMAQ – GƏTİRMƏK Arşın *gətir* bez *apar*, çuval *gətir* qoz *apar* (Ata. sözü).

ARABİR – DAİMA Zeynəb də *arabir* gözəllə ona baxır (B.Talıb); Oğlu Mirzə Qalib isə *daima* küçədə qarovul çəkir (C.Əmiröv).

ARABİR – HƏMİŞƏ Hər gün silər, təmizlər və *arabir* döronin içində enənək bir yer nişan alardı (A.Şaiq); İndi uşaqlar *həmişə* yaxşı desin (M.İbrahimov).

ARALAMAQ – BİRLƏŞMƏK Gülşən də kənddən *aralandı* (Ə.Vəliyev); Parçalanmış bir eli – Böyük Azərbaycanı; *Birləşdirdi* Füzuli! (B.Vahabzadə).

ARALAMAQ – ÖRTMƏK Əsgər övvəl qapını *araladı*, sonra nə fikirləşdisə *örtdü* ("Azərbaycan").

ARALANMAQ – ÖRTÜLMƏK Vahid Nəyibovun ev qapısı həmişəki səkiliyi ilə *aralandı* və *örtüldü* (Mir Cəlal).

ARALANMAQ – SIXLAŞMAQ Qayıqlar bir-birindən *aralandı*. Bu donuzda üzür qayıqlar; Get-gədə *sixlaşır* bu qayıqlar (S.Vurğun).

ARALANMAQ – YAXINLAŞMAQ *Aralanır* buludlar, tərəvətlənir otlar (A.Səhət); Cilovunu səhənin yanındakı arabaya bağlayıb *yaxınlaşdı* (M.İbrahimov).

ARALI – ÖRTÜLÜ Qarlarla *örtülü* bir düzə gəldik (S.Vurğun); Həm də çox *aralıdır*, gedib-gölmək də olmaz (H.Hüseynzadə).

ARALI – YAXIN Xasay atlıların bir-birindən *aralı* getməsinə məsləhət gördü (M.Hüseyn); *Yaxın* gol, qulaq as qolbim deyono (S.Vurğun).

ARAMAQ – TAPMAQ Bəs fikri nə idi? Kimi *aradı*? (S.Vurğun); Onun şöləsindən şofa *tapırlar* (S.Vurğun).

ARAMLA – BİRNƏFƏSƏ “Mirzəyi” havasında bir vozn ağır və *aramla* vurulur (Ş.Bədəlbəyli); Kişi parçı *birnəfəsə* başına çəkdi (İ.Əfəndiyev).

ARAMLA – TƏLƏSİK Tez-*tələsik* saçlarını düzəldib keçirdi (M.İbrahimov); Səkinənin *aramla* dediyi sözlərə qulaq asa-asa qaralib ağardı (M.İbrahimov).

ARAMLIQ – SƏBİRSİZLİK Güldən çox gül, çiçəkdən çox çiçək, lakin ürəkdə bir *aramlıq*, ruhdə isə sakitlik yox idi (Çömən-zəminli); Oğul, *səbirsizlik* adama həmişə ziyan verər (M.İbrahimov).

ARAN – DAĞ *Aranda* tutdan olduq, *dağda* qurutdan (Ata. sözü).

ARAN – YAYLAQ Örüşdən örüşə çəkib sürünü; *Aranı*, *yaylağı* gözdü çobanlar (H.Hüseynzadə).

ARANCI – DAĞCI *Arançı* qardaş, xoş gördük, oralarda nə var, nə yox? (İ.Şixli); *Dağcı* aran yerlərində çox qala bilməz.

ARANLI – DAĞLI Sən elə anadangəlmə *aranlısan*. Xızı rayonundanam, *dağlıyam*, – deyər o cəld cavab verdi (S.Vurğun).

ARA-SIRA – HƏMİŞƏ *Ara-sıra* bu işiq sütünü sanki dairəvi bir şüşəyə rast gələrək sönürdü (M.İbrahimov); Ömrünün tarlasına qəm kotanında; *Həmişə* gül əkdə, vay dördü babam (B.Vahabzadə).

ARDICIL – ARABİR Oğlu Tapdığıın həyatı *ardıcıl* surətdə gəlib onun gözünün qabağından keçirdi (Ə.Əbüllhəsən); Güləndam bacı onlara güşuş ilə qulaq verib *arabir* sual verirdi (Çömən-zəminli).

ARDINCA – QABAĞINCA Məşədi Əsgərin *ardınca* ahostə-ahostə gəldirdi (S.M.Qənzadə); Elə mən də sonin *qabağınca* evə gəlmişəm.

ARXA – QABAQ *Qabaq* düşməni idi, *arxa* isə hər gün davam edən bombalama noticosində dağılırdı (Mir Cəlal).

ARXADAKI – QABAQDAKI O, məhkəmədə lap *arxadaki* skamyada, küncdə oylşmışdı (C.Əmirov); Tutaq *qabaqdaki* qayıqları; Oralar çox bərkdir (S.Vurğun).

ARXAİK – YENİ Köhnəlməmiş sözlər *arxaik*, təzə yaranan sözlər isə *yeni* sözlər adlanır.

ARXAİZM – NEOLOGİZM Köhnəlmiş və ya dildən çıxmış söz və ya ifadələr *arxaizm*, dildə ömələ gəlmiş yeni söz və ya köhnə sözün almış olduğu yeni mənə *neologizm* adlanır.

ARXALI – KİMSƏSİZ Cahan xanım mahalda *arxalı* adam idi (M.İbrahimov); Hüseyn artıq arxasız və *kimsəsiz* bir yetimdir (S.Rəhimov).

ARXASINCA – QABAĞINCA Mostan birdən sıçrayıb qaçdı; Ala-bula da *arxasınca* qaçıb onu tutdu (A.Şaiq); Uşaqların marağı daha da artdığı üçün onlar Dursunun *qabağınca* qaçırdılar.

ARXASIÜSTƏ – ÜZÜQOYLU *Arxası-üstə* çarpayıda uzanan və şirin yuxuya gedən Aliyovə yaxınlaşdı (C.Əmirov); Birbaşə otağa gedib soyundu, *üzüqoylu* yerinə yuxıldı (M.İbrahimov).

ARXASIZ – HAVADARLI Zöhhakı möhv edən Gavə yoxsul, *arxasız* bir dəmirçi idi (H.Cavid); O elə gözür ki, elə bil alçaq dağları o yaradıb, *havadarlıdır*.

ARXAYIN – NİGARAN Bu məsələ bərəsində də *arxayın* ola bilərəm, dostum! (C.Əmirov); Zəng etdim ki, *nigaran* qalmasınsız (C.Əmirov).

ARXAYINÇILIQ – NİGARANÇILIQ Yolçular öz xorultuları ilə çayçının ürəyindəki *arxayınçılığı* daha da möhkəmləndir-

dilər (M.İbrahimov); Əbədi əndişə, obədi *nigarançılıq* və tolaş içində yaşamaq olmaz (M.İbrahimov).

ARXAYINLIQ – NARAHAATLIQ Lakin *arxayınlıq* soraitində nə qədər alışıb ehtiyat qazanmış olsa belə, ön xırda şey əsgəri narahat edirdi (Ə.Əbüllhəsən); Səkinənin bu *narahatlığı* səbəbsiz deyildi (M.İbrahimov).

ARIQ – TOTUQ *Ariq* oğlanın üzünə baxdı (Mir Cəlal); Səhah *totuq* üzünü çəkdi-rib salın yola (S.Rüstəm).

ARIQ – YAĞLI *Ariq* xoruzun biri, gəlib keçdi irəli (A.Şaiq); Axşamın toranında közörüb parıldayan kömürün üzərində şişləyə *yağlı* qabırğalar çökəlmişdi (İ.Hüseynov).

ARLI – HƏYASIZ Gərək bir azca holim, ədəb-ərkanlı olsun; Bir az *arlı*, namuslu, bir az vicdanlı olsun (X.Rza); Kəlbəyev əyilib büzüşərək çirpınırdı, *həyasız* hücumlarla işin içindən çıxmağa çalışırdı (M.İbrahimov).

ARSIZ – HƏYALI *Arsız* bir sillo kar eləməz (Ata. sözü); Qızdan *həyalı* oğlana rast gəlmisən, şərbət olmamış nə olacaq (M.İbrahimov).

ARSIZLIQ – HƏYALILIQ *Arsızlıqdan* sanma ki, şişib dama dönmüşəm (S.Rüstəm); *Həyalılığından* rəng verib, rəng alırdı.

ARTIQ – AZ Bacı, *artıq* söz lazım deyil (Ə.Haqverdiyev); Bacarmazsınız! Çünki milyonlardan yüz qat *azsınız!* (S.Vurğun).

ARTIQ – ƏSKİK Orada işləyənlərdən mənəm nəyim *artıqdır*, nəyim *əskikdir?* (G.Hüseynovlu).

ARTIQLIQ – AZLIQ Nadir iztirabının *artıqlığından* bozarıb qızarırdı (B.Talıb); Bu isə yenə ona etimadın *azlığını* göstərirdi (Ə.Sadıq).

ARTIM – İTKİ Bu düşünün heç *artımı* yoxdur. *İtki* var bir eli yandırır-yaxar (S.Vurğun).

ARTIRMAQ – AZALTMAQ Bu mənim dördümü daha da *artırdı* (S.Vəliyev); *Azalt*, uzağı demiom, elə ver Azərbaycanın Kəlbəcər rayonuna, ver o yərə ki, orada lazımdır (M.İbrahimov).

ARTMAQ – ƏSKİLMƏK Sənə bizdən salam, qurultayımız! *Artır*, *əskilməyir* bizim sayımız (S.Rüstəm).

ARVADAĞIZLI – CƏSARƏTLİ Səndə toqsır yoxdur, mənəm *arvadağızlı* oğlumdadır (N.Vəzirov); Rüstəm kişinin qorxmaz və *cəsarətli* hərəkətləri... çoxlarının ürəyinə yadırdı (M.İbrahimov).

ARVADLIQ – KİŞİLİK Mən kərə sənə demişəm ki, sən arvadsan, get *arvadlığına*, mənə öyüd-nəsihət vermə! (M.F.Axundzadə); Millət uğrunda! Qeyrət, namus, *kişilik* yolunda (Elçin).

ARVADZÜLÜ – KİŞİÜZLÜ *Arvadızlı* kişidən, *kişizüzlü* arvaddan ölhəzər (Ata. sözü).

ASAN – ÇƏTİN Şəkil çəkmək *asandır*, həyat yaratmaq *çətindir* (C.Cabbarlı).

ASILI – ASUDƏ Axı bu səndən *asılıdır* (S.Vəliyev); O, Bakıda *asudə* gəzəndə mən rahat ola bilərəm (C.Əmirov).

ASILILIQ – AZADLIQ Getdikcə Mirzə Valeh bir *asililik*, bir məhkumluq hiss edirdi (S.Rəhimov); Əsir üçün *azadlıqdan* yaxşı şey ola bilərmi? (S.Vəliyev).

ASILILIQ – SƏRBƏSTLİK İnsan üçün *asilıqdan* dərşərtli şey nə ola bilər. Onun duruşunda və gərkomında bir *sərbəstlik* vardı (M.İbrahimov).

ASIMAN – YER Könül pərvaz etdi, qalxdı havaya; *Yer* üzündən *asimana* yetişdi (M.P.Vaqif).

ASMAQ – GÖTÜRMƏK Gəldiyev sözünü bitirəndə çab gəzələyib, telefonun dostəyini *asdı* (Mir Cəlal); Haydı, çantanızı *götürüb* durun (S.Vurğun).

ASTA – BƏRK *Asta* basar, *bərk* kəsər (Ata. sözü).

ASTALIQ – CƏLDLİK *Astalıq* adamı yerində saymağa vadar edir, *cəldlik* adamı gümrəlaşdırır.

ASTAR – ÜZ *Astar* verəndə *üz* istəyir (Ata. sözü).

ASTARSIZ – ÜZSÜZ Maral *astarsız* kostyumunu götürdü (Ə.Əbüllhəsən); *Üzsüz* yorganı başına çəkdi.

ASUDƏLİK – ASILILIQ *Asudəlik* istərsən dünyadan uzaqlaş sən (Heyran xanım); *Asılılıq* adamın gözünü kölgəli edir.

AŞAĞI – YUXARI *Aşağı* tüpürürəm saqqaldır, *yuxarı* tüpürürəm biğ (Ata. sözü).

AŞKAR – XƏLVƏT Bu *aşkar* bir mələkdir; bəyana ehtiyacı yoxdur (C.Məmməd-quluzadə); Mən görək sözümlü Axund ağaya *xəlvət* deyim (Ə.Haqverdiyev).

AŞNA – DÜŞMƏN Baş üstə sizin murov mənimlə *aşnadır* (Ə.Haqverdiyev); *Düşmən* qüvvəsini bizim üstümüzə atır (S.S.Axundov).

ATEİZM – TEİZM C.Məmməd-quluzadə Mirzə Fətəli Axundzadənin realizmi və *ateizmin* varisi olmuş (M.İbrahimov); *Teizm* dünyanın Allah tərəfindən yaradılıb idarə edildiyini iddia edən dini-mistik ehkamdır.

ATƏŞLİ – ÖLGÜN Gəvə *atəşli* bir qəlbə inqilaba başladı... (H.Cavid); Zindandan çıxmışdı o qarı *ölgün* (A.Şaiq).

ATƏŞLİ – SÖNÜK Bu bəlkə onun *atəşli* fikirləri idi ki, gözlərində odlu qanad çalırdı (Ə.Məmməd-xanlı); Söylədiyi *sönük* nitqlə tamaşaçıların rəğbətini qazana bilmədi.

ATILMAQ – DÜŞMƏK Atıl cəbhələrə aslanlar kimi (S.Vurğun); Bu səslər altında Zeynəb *düşüb* yerində oturdu (M.İbrahimov).

ATLI – PİYADA A kişi, gözünəyin elə bir ləzzət *piyada* getməkdir, atlı getmək ləzzət verməz (Ə.Haqverdiyev).

ATMAQ – TUTMAQ Kim isə zəncirləri lom ilə yerə *atır* (M.İbrahimov); Usta gəmiçilər tufanda belə; Sükanı düz *tutur* öz olları ilə (S.Vurğun).

ATMARALI – HƏYALI Güldəstə ilə Südəbə rəfiqə olsalar da, bir-birindən fərqlənir: Güldəstə *hayalı*, Südəbə *atmaralıdır*.

ATÜSTÜ – ARAMLA *Atüstü* olsa da qısa bir söhbət; Dönür unudulmaz bir xatirəyə (S.Vurğun); Qaraca qız qalxıb *aramla* geyinməyə başladı (S.S.Axundov).

AVAM – MƏDƏNİ Görürəm ki, *mədəni* adamsınız (İ.Fərzəliyev); Naçalnik Qurbanoli

böyü cavab verdi ki, Kərbəlayı Qasım qanmır, *avamdır* (C.Məmməd-quluzadə).

AVAMLIQ – MƏDƏNİLİK Əlbisəsinin tərz, biçimi *avamlığım*... andırırdı (S.Hüseyn); Onlar Qasım öminin *mədəniliyi* sayəsində qaçdılar.

AVAND – ASTAR Bu parçanın *astarı* *avandı*ndan gözəldir.

AVARA – İŞGÜZAR Qaraca qız da sərxoş və *avara* Yusifin hər bir əzabına dözürlü (S.S.Axundov); Çox *işgüzar*, əməksevən, intizamlı qadındır (C.Əmirov).

AVARALIQ – İŞGÜZARLIQ Bu oğlan *avaralığa* öyrənib, heç bir işdən yapışmaq istəmir. Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal).

AVAZIMAQ – QARALMAQ Onun qaramtlı çöhrəsi *avazıdı*, sonra boğulub *qaraldı* (İ.Şıxlı).

AYAQ – BAŞ Odur ki, sənin *ayağın* bilən bizim *başımız* da bilə bilməz (C.Cabbarlı).

AYAQÜSTÜ – RAHAT ...*Ayaqüstü* Kələntər lələşə baş çəkməyi qərara aldı (M.İbrahimov); İndi cüceler *rahat* yeyirdilər (M.İbrahimov).

AYAQYALIN – BAŞIAÇIQ Elə alt köynəkdə *ayaqyalın*, *başiaçıq* bayıra çıxdı (İ.Şıxlı).

AYAR – ÖLÜVAY Abbas kişi çox *ayar* adamdır, amma qardaşı *ölüvaydır*.

AYAZ – İSTİ Kül rəngli havada toz, duman var; Dəhşətli soyuq, *ayaz*, boran var (A.Şaiq); Yorğun adam kimi, elə bil bu an; *İsti* tor töküdü yerin sinəsi (H.Hüseynzadə).

AYAZIMAQ – TUTUNLAŞMAQ Payızın çiskinli, dumanlı günü *ayazıyır* (S.Rəhimov); Belə zamanlarda təbiidir ki, onun güler üzü bir qədər *tutunlaşar*, alnını kiçik qırıqlar örtərdi (M.İbrahimov).

AYAZLI – İSTİ Sən, *ayazlı* gecələrdə ulduzların sirdaşısan; Boranların, çovğunların, dumanların qardaşısan (S.Vurğun); Onlar uçdu uzağa; Daha *isti* torpağa (H.Hüseynzadə).

AYDIN – BULUDLU Çiskinli və qaranlıq gecəni *aydın* bir səhər özöz etdi (M.İbrahimov); *Buludlu* qaşqabağı birdən ayazıyın açıldı (S.Rəhimov).

AYDIN – TOZLU Hər şey gün kimi *aydındır* (C.Əmirov); O, *tozlu* yollara baxdı (A.Şaiq).

AYĞIR – MƏDYAN *Ayğır* başını qaldırıb ilxıya gələn qatıra diqqətlə baxdı (S.Rəhimov); İki *madyana* yaxınlaşandan sonra yenə qayıdıb dəryaya girdi ("Koroğlu").

AYIQ – BAYĞIN Xəfiyyə vaxtında üstünə düşüb, yaman *ayıqdırlar* ha! (M.İbrahimov); Qadınların bu hərəkəti, Almazın dalğın durumu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç acırmırdı (A.Şaiq).

AYIQ – YUXULU Lakin hər *ayıq* və zirek adamı ağıllı hesab etmək olmaz (M.Talıbov); Gecədir... Kənd *yuxulu*; nə işiq var, nə tüstü (S.Vurğun).

AYIQLIQ – MƏSTLİK *Ayıqlıq* və zireklik ağıllı öləmlərdəndir (M.Talıbov); Ruzigarın əli onun məğrur qulağını burduqda, xudbinlik, ləğvəliq və *məstlik* yuxusundan ayılır (M.Talıbov).

AYILMAQ – BAYILMAQ Gün dağlara yayıldı; Hər bir yatan *ayıldı* (A.Səhhot); Get onu içəri getir. Tafta, sən də get, deyəson *bayılmışdır*, ya da bəlkə ölmüşdür (C.Cabbarlı).

AYILMAQ – DƏMLƏNMƏK Yeja bu dəhşətli xəbərdən *ayıldı* (Ə.Vəliyev); Bir stəkan şirin çaxır içən kimi *dəmləndi*.

AYRI – BİRGƏ Səndən *ayrı* düşəli; Ah çəkməkdən bağrım qana dönübdür (Aşıq Ələsgər); İki gün sonra raykomun bürosuna *birgə* gətdilər (Ə.Vəliyev).

AYRILMAQ – BİRLƏŞMƏK Ayna ilə Ayaz küçədə bir-birindən *ayrıldılar* (Ə.Məmməd-xanlı); Qadın öllərimizlə *birləşdi* Volqa ilə Don (S.Rüstəm).

AZ – ÇOX Bizim qoşunumuz *azdır*, amma qeyrətimiz *çoxdur* (Ə.Haqverdiyev).

AZ – XEYLİ Onlar dolana-dolana *xeyl*iyə gəlmişdilər (A.Makulu); Çox bilib xalqa *az* xidmət etməkdənsən, *az* bilib çox xidmət etmək mən dəfə məsləhətdir (Mir Cəlal).

AZACIQ – XEYLİ Həcər qulaq verdi, bu an buludlar *azacıq* hərəkətə gəldi (S.Rəhimov); Aşağıdan *xeyl*i keçmişdi (A.Məmməd-zadə).

AZAD – MƏHKUM Diləklərin gah *azad*; gah *məhkum* olur sənin (B.Vahabzadə).

AZADLIQ – MƏHKUMLUQ *Azadlıq* geniş anlayışdır (S.Vəliyev); Yetər bu *məhkumluq*! Yetər bu zillət! (Şəhriyar).

AZALMAQ – ARTMAQ Dostlarım *artıb*; nə qədər *azalıb*; Köhnə dostlar *az* qalıb (R.Rza).

AZALMAQ – ÇOXALMAQ Bir il də keçdi belə; Vəcdanın ağrısı *azalmadı*, *çoxaldı* (B.Vahabzadə).

AZAL – SAĞLAMLIQ Köç deyəndə, *azar* alır canını; Yer süpürür sanki qaşqabağı (M.Müşfiq); Abbas Səhhot şeirlərində "Səhhot" kəlməsini bözən həm təxəllüs, həm də şəfa, *sağlamlıq* mənasında işləmişdir.

AZARLAMAQ – SAĞALMAQ İndi İmamverdi baba *azarlamışdır* (S.S.Axundov); Tələsmə, o yaranı da *sağaldaram* (H.Abbas-zadə).

AZĞIN – MƏDƏNİ Hücüm edin dörd yandan; Od vurun *azğın* kəndə (A.Şaiq); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgəsinə çıxmaq (M.İbrahimov).

AZĞINLIQ – MƏDƏNİLİK Oho, bunun bir *azğınlığına* bax! (A.Şaiq); Əli öz təvazökarlığı və *mədəniliyi* ilə dostlarından fərqlənir.

AZYAŞLI – BÖYÜK Fəhləliyə gedən *azyaşlı* uşaqlara xozeyinləri heç bir zaman istirahət günü verməzdilər (H.Sarabski); İsmayılzadə deyir ki, bu il *böyük* bir saray tikəcəyik (Z.Xəlil).

Bb

BABAL – SAVAB Dərin bir dəryədir şair xəyalı; Götürdüm boynuma şəri, *babalı* (R.Rza); İsmət xanım, kömək etməkdə böyük *savab* iş görmüşsən.

BABAT – PİS Ruzigarım bir növ *babat* keçir, həci (N.Vəzirov); Niyə, Moşadi, necə bəyəm, *pis* daşıyıram? (Mir Cəlal).

BABI – DİNDAR Məsələn, mənə deyirlər ki, filankəs *babidir*, yəni mürtəddir (C.Məmmədquluzadə); Atan Hacı Cofər ilə duz-çörək kəsmişəm, özü də çox *dindər* kişidir (S.S.Axundov).

BACARIQSIZ – DİRİBAŞ Elə *bacariqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov); Xala, sən də *diribaş* qarışan (N.Vəzirov).

BADALAQ – DÜZLÜK İndi sənəin mənə *badalaq* qurmağının heç adı yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Onun heç *düzlüklə* işi yoxdur.

BAGIRMAQ – SUSMAQ Səriyyə xala *bağırmaq*, ağlamaq istəyir, bacarmırdı (M.İbrahimov); Bu hay-küydə *susmaq* lazım bildi.

BAGIŞLAMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Mənim dediklərimdə səhv və yanlışlıqlar olsa, *bağışlamağınızı* xahiş edirəm (Mir Cəlal); Əgər mənə yalandan *günahlandırmaq* istəyirsinizsə, günahlandırın.

BAGLAMAQ – AÇMAQ Nahar etmək bəhanəsi ilə qapını *bağladım* (Ə.Vəliyev); Bu saatda qayıdırıq, fikir elmə, sandıqları *aç!* (M.F.Axundzadə).

BAGLI – AÇIQ *Bağlı* qapıya xata deyilməz (Ata. sözü); Səhər *açıq* pəncərədən rəfiqəsini sosladi.

BAGRIQARA – XOŞBƏXT Bir ildir ki, *bağrıqaradır*, müsibət üz vermirdi. Siz ey göy üzündə uçan durnalara; Deyin, *xoşbəxtəmmi?* (S.Vurğun).

BAHADIR – QORXAQ *Bahadır* deməzlər hərgiz sayana; Görüm lənət lənət olsun yardım doyana (M.P.Vaqif); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Şaiq).

BAHAR – QIŞ Payız ötür, *qış* keçir; *Bahar* qalır arxada (H.Hüseynzadə).

BAHAR – ZİMİSTAN Lakin mənim *baharım* solub, *zimistan* oldu (S.S.Axundov).

BAHARLI – QIŞLI Ömrün keçdisə də *baharlı*, *qışlı*; Gördün gələcəyi gün kimi aydın (S.Rüstəm).

BAHARSIZ – QIŞSIZ *Baharsız*, *qışsız* bu yerlərin nə ləzzəti olar.

BAKİR – POZĞUN Bu incə rəqslərdə nə qədər gözəllik, nə qədər *bakir* hissini ifadəsi vardır (Çəmənözəminli); Anna *pozğun* qızdır, onunla oturmaq durma.

BAQİ – FANİ Bu dünya *fani*, o dünya *baqi* (Ayrılm bəzəmələri).

BALA – BÖYÜK Xan Soltan qoyunu gözəlmək üçün *bala* çobanı dik qayanın başına qaldırmışdı (S.Rəhimov); Elmlə qurulur *böyük* binalar (H.Hüseynzadə).

BALACA – HÜNDÜR Dilaranın bacısı boyca *balaca*, amma qardaşı *hündür* idi.

BALACALAŞMAQ – BÖYÜMƏK Bir saatın özündə arıqlamış, *balacalaşmış*, ordan batmış... (M.İbrahimov); O qeyrotlu uşaq *böyüyüb* mənə hamıdan yaxşı saxlayacaqdır (S.S.Axundov).

BALACALIQ – BÖYÜKLÜK ...Bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışdı (S.S.Axundov); Gördüyü sonsuz iztirablar içərisində... insanın *böyüklüyü* və ruhi qüdrətini köşf etdi (Ə.Məmmədşanlı).

BALQABAQ – BACARIQLI Xəlib nədir ki, o mənə işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn); Yəqin o şofər *bacariqli* adamdır, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

BAMBALACA – UZUNDRAZ *Bambalaca* bir uşaq; Pəncərədən baxırdı (İ.Tapdıq); Onun nəyinə baxım, *uzundrazın* biridir.

BAMBILI – AĞIR Həmin bu mərkəzin bərkətiləndir ki, mən bu *bambılı* Əhmədlin yanında olmuşam bir *balaca* uşaq... (C.Məmmədquluzadə); *Ağır* adamdır, hərədən bir başını qaldırıb məclisə göz gözdürür.

BAMƏZƏ – QARADİNƏMƏZ O çox *baməzə* qoca idi. Zarafət etməyi və lətifə söyləməyi çox sevərdi (M.S.Ordubadı); Usta *qaradınəməz* bir kişi idi, haraya işə tələsirdi (Ə.Sadiq).

BARBARLIQ – MƏDƏNİLİK ...Rica edirəm, sözlərinizə diqqət edin, yüksək cəmiyyətdə belə rəftar *barbarlıqdır* (C.Cabbarlı); *Mədənlilik* cəhəlatın düşmənidir.

BARIŞIQLIQ – KÜSÜLÜLÜK Oğlanla qızın valideynləri arasında *barışıqlıq* oldu. Aralarındakı *küsilülük* hələ davam edirdi (Ə.Məmmədşanlı).

BARIŞMAQ – DALAŞMAQ Mən küsməmişəm ki, *barışmaq*. Mən *dalaşmaq* fikrində deyiləm (C.Əmiröv).

BARIŞMAQ – VURUŞMAQ Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışmaq* (S.Vurğun); Biz də əspazlarla *vuruşmuşuq* (S.Vəliyev).

BASABAS – SEYRƏKLİK Vaqonlarda *basabas* idi (Mir Cəlal); ...Göz işlədikcə uzanan bu zənliliklərdə ağacın azlığı, kölgəliyin *seyrəkliyi* Gülşəni yay kimi oyirdi (Ə.Vəliyev).

BASDIRMAQ – ÇIXARTMAQ Çox pakizə... Sübh tezdən hamısını *basdıraram* (N.Vəzirov); O dirokləri *çixartmaq* lazımdır, al-ayağa doladır.

BASMAQ – AÇMAQ Dərhal qapımı *basıb*, mətbəxə qayıtdı (Mir Cəlal); *Aç* gözün, gözəlörün qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Sohhot).

BASMAQ – BURAXMAQ Nəriman... bu adamın əllərini tutdu, dizi ilə boğazını *basdı* (Mir Cəlal); Barmaqları bəşəlib kağızı *buraxdı*. B.Talibli.

BAŞAĞRISI – RAHATLIQ Bizo *baş-əgrisi* verməyin, canım (S.Rüstəm); Sizin əlinizdən mənə *rahatlıq* yoxdur.

BAŞ-AYAQ – DÜZ A kişi, sən *baş-ayaq* nə üçün danışsən (A.Şaiq); Sən ona *düz* deyirsən ki, oxumaq kasıblara müyəssər olmurdu (Mir Cəlal).

BAŞDANSOVDU – DİQQƏTLİ Məhmanın *başdansovdu* süzündən, soyuq səhəbtəndən sonra gələn adamlar dağılıb getdilər (S.Rəhimov); Bu elələri oxşamır, özü də çox *diqqətli* və somimdir (M.İbrahimov).

BAŞIALOVLU – TƏMKİNLİ Nənəqız *başialovlu* bazarı axtarıb qızını tapdı (S.Rəhimov); Cəmil özünü sakit, *təmkinli* bir şəxs kimi aparırdı.

BAŞIAŞAĞI – BAŞIYUXARI Sərdar evlərinin qabağında bir daxməyə girib səhərdən axşamə kimi *başiaşağı* iynə vurmaqdadır (C.Məmmədquluzadə); Lədo ... *başiyuxarı* Cəbrayılın evinə tərəf getməyə başladı (S.Rəhimov).

BAŞIAŞAĞI – DİKBAŞ Səfər ... *fağır*, *başiaşağı* bir oğlandı (Ə.Haqverdiyev); Salman şapalaq yemiş *dikbaş* uşaq kimi dönüb dəlincə baxmadan payızlığın yanından adamlara tərəf getdi (M.İbrahimov).

BAŞIAŞAĞILIQ – DİKBAŞLIQ *Başiaşağılıq* insanı həmişə hörmətləndirir. *Dikbaşlıqdan* yərə-göyü sığmırsən! (M.İbrahimov).

BAŞIBƏLƏLİ – BƏXTLİ Nə soxulmuşan araya, a *başibəlalı* fələ? (M.Ə.Sabir); Ağlı işə doğrudan da, dəyərən, *bəxtli* adam idi (C.Əmiröv).

BAŞIBOŞ – AĞILLI Sərdar *başibəşdür*, ağlına nə gəlir onu deyir. Gəl, *ağıllı* oğlan, rahat ol, bir seyid qonağımız da var (S.S.Axundov).

BAŞIDAŞLI – XOŞBƏXT Ay *başidaşlı* kişi, dimmə, uşaqdır, uşağım (M.Ə.Sabir); *Xoşbəxt* həyat onu sevindirirdi.

BAŞIDOLU – BAŞIBOŞ Çünki doğrudan da *başidolu* oğlansən (Ə.Haqverdiyev); Özünü *başibəş* adam kimi aparır.

BAŞILOVLU – SAKİT Kişi yuxudan dik atıldı, *başilovlu* yazı stoluna sarı qaçdı (Mir Cölal); Katibin *sakit*, hətta uşaq və məhrəban səsi heç bir şey bildirmirdi (M.İbrahimov).

BAŞIPOZUQ – İNTİZAMLİ Ətraf küçələr *başipozuq* camaatla dolu idi (M.S.Ordubadı); Bizim tələbələr iməciliyi *intizamlı*, müştəxkəl çıxmışlar.

BAŞISOYUQ – DİQQƏTLİ ...Aldığımı və eşitdiyini düşünməyəcək, çəşqin, *başisoyuq* adamlardan deyiləm... (A.Şaiq); Uşaqlar, *diqqətli* olun ha! (M.İbrahimov).

BAŞISOYUQLUQ – DİQQƏTLİLİK Bu hələ özü də *başisoyuqluq*dur (C.Cabbarlı); Rəhbərlikdən işçilərə qayğıkeşlik, *diqqətlik* tələb olunur.

BAŞQA – DOĞMA Yaşamağın qanunu da bəlkə budur: Hər dəfn olan özü deyil; *Başqası* tək dəfn olunur... (M.Araz); Ona *doğma* ikən yazı olan kəsi; *Doğma* kənd *doğma* tək bağrına basdı (H.Hüseynzadə).

BAŞQALAŞMAQ – DOĞMALAŞMAQ Bir də sevgilimi aldatmaq üçün; Dəyişib cildimi *başqalaşmadım* (S.Vurgun); Bu yerlər elə bil mənə *doğmalışdı*.

BAŞQALIQ – DOĞMALIQLIQ Bu kərdə sizdə bir *başqalıq* vardı (S.Hüseyn); Buna baxmayaraq, burada Gülübatın qoribə bir *doğmalıqlıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

BAŞLAMAQ – QURTARMAQ Lakin danışığı haradan *başlasalar*, axırda yəno yaş söhbətlə *qurtarır* (Çəmənzəminli).

BAŞLAMAQ – TAMAMLAMAQ Qaranqış baharı *başlayır*, bülbül *tamamlayır*.

BAŞLI – KÜT Dünən evinə gələn kim imiş, *başlı* adam imiş, "içəriləndən" gəlmişmiş (Mir Cölal); *Küt* uşaqdır, ondan oxuyan çıxmaq.

BAŞLIQ – SONLUQ "Bir ömür yolunda... bu *başlıq* nədi? (M.Araz); Aldanmışan *sonluğu*; Toyla bitən nağıla... (N.Kosomonli).

BAŞSIZ – AĞILLI Bu *başsız* uşaq başa düşür ki, öz hərəkətləri ilə özünə dost qazanmır. Çox *ağıllı* və namuslu qız imiş (M.İbrahimov).

BATABAT – ÇIXAÇIX Günün *batabat* zamanı idi (M.İbrahimov); Mən evdən *çixaçıxdı* o məni yaxaladı.

BATAQLI – QURU *Bataqlı* küçələr düzəlib, gecələr elektrik ilə işıqlanırdı (S.S.Axundov); Mahmud... *quru* ot-ələf yığılmış çardağın altına girdi (Ə.Əbülbəson).

BATAQLIQ – QURULUQ Küçənin ortası hər zaman *bataqlıq* və pəlçiq olurdu (S.Röhman); Adanın *qurulıq* hissəsində oturmaq nəpəzə tamaşa edirdik (M.İbrahimov).

BATIQLIQ – ÇIXIQLIQ Qoy onun o quyuya düşmüş *batıqlıq* gözəli lap kəlləsinə çıxsın (S.Röhman); Elo bil onun gözü yerindən oynamış, *çixıqlıq* kimi görünürdü.

BATIN – ZAHİRİ Bu adamın *zahiri* quruluşu kimi, *batini* həyatının da çox maraqlı olduğunu onun hər sözündən, hər hərəkətindən anlamaq olurdu (A.Şaiq).

BATINI – ZAHİR Niyə qoyun başlı qurdların ürəyinə işiq salmır ki, *zahirdə* qızılğuldür, amma *batində* onun tikanlarıdır (Ə.Haqverdiyev).

BATIS – ÇIXIS Günəşin *batışı* ilə *çixışı* gözəl olur. Günorta yerində olanda ona heç baxan da olmur (Çəmənzəminli).

BATMAQ – ÇIXMAQ Vallah özümü elə itirmişəm ki, bilmirəm gün haradan *çixır*, harada *batır* (Ə.Haqverdiyev).

BATMAQ – TƏMİZLƏMƏK Üstüm-başım qana və qanlı torpağa *batmışdı* (M.S.Ordubadı); Paltosunun tozunu *təmizlədi*.

BAYAĞI – MƏNALI Rosulovun şirin dili, dərindən *mənali* baxışı o dəqiqə öz təsirini göstərdi (C.Əmirov); *Bayağı* adamlar yadıma düşəndə qanıq qaralır (M.İbrahimov).

BAYAĞI – MÜRƏKKƏB Nə qədər *bayağı* cavab verirən, Qaras! (M.İbrahimov); İndi beynəlxalq vəziyyət çox *mürəkkəbdir*.

BAYAQ – DÜNƏN Mən *bayaq* zarafat eləmirəm (Elçin); *Dünən* bu hadisə onu bərk əsbətiləşdirmişdi (M.İbrahimov).

BAYAT – TƏZƏ Sonra anam dedi ki, iki tikə çörəyimiz qalıb, özü də *bayatdır*, isti çörək al, atan gəlib *təzə* çörək yesin (M.İbrahimov).

BAYĞIN – AÇIQLI Almazın dalğın duruşu, *bayğın* baxışları, gizli göz yaşları Pakizəni heç açmırdı (A.Şaiq); Sabirin yazdığı şeirlərin çoxu *açıq* və sadə ana dilində olub məişətimizin eynini göstərməyə görə özbar öyrənilirdi (F.Köçərli).

BAYRAM – YAS Xanın *bayramıdır*, elin *yasıdır* (S.Rüstəm).

BEHİŞT – CƏHƏNNƏM Pərvərdigara, belə mütəqəddəs kişi *cəhənnəmə* düşəndə bəs *behıştə* kim göndəriləcək? (Ə.Haqverdiyev).

BEHİŞTLİK – CƏHƏNNƏMLİK Onu bilirmən ki, *behıştlik* atan güclü yadımdadır (Çəmənzəminli); Dəvşisiz olan məmləkətin şöhrəti olmaz; Dünyası *cəhənnəmlik* olar, cənnəti olmaz (Ə.Vahid).

BEKAR – İŞGÜZAR Ay qız, *bekar* dayanma, tez ol, onun cibindəki tapançanı çıxart (C.Əmirov); Muxtar Zeynalova *işgüzar* və gözütöx bir adam kimi tanıyırdı (Ə.Vəliyev).

BEKARÇILIQ – İŞGÜZARLIQ *Bekarçılıqdan* dəruxıram (C.Əmirov); Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bolad idi (Mir Cölal).

BƏD – ŞAD *Şad* xəbəri tez çatdırmağa heç vaxt tələsmir, *bəd* xəbəri tez deməyə ürəyi atlanır (F.Korimov).

BƏD – YAXŞI Məsləhətin *bəd* deyil, ağıla yatır (S.S.Axundov); Özünü deyin, harda *yaxşı* qan aldırmaq olur? (Ü.Hacıbəyov).

BƏDBƏXT – BƏXTİYAR Gərçi bu *bədbəxt* özü elmə hovəskardır (M.Ə.Sabir); Axırımıq mosud, gələcəyimiz *bəxtiyardır*, – dedim (M.S.Ordubadı).

BƏDBƏXT – XOŞBƏXT Ailəmizə üz verən böyük və *bədbəxt* faciəni sizo bildir-

məyə məcbur oldum (M.S.Ordubadı); *Xeyr*, əsi, mənim alma bağım olsaydı, özümün dünyada on *xoşbəxt* adam sayardım (C.Əmirov).

BƏDBƏXTLİK – BƏXTİYARLIQ Get-gədə kəndi kasıblıq və *bədbəxtlik* bürüyürdü (A.Şaiq); Körpə anasını itirdi bərdən; Qanadı büküldü *bəxtiyarlığın* (Q.İlkin).

BƏDBƏXTLİK – XOŞBƏXTLİK İndi isə vaxtını iyirmi nəfər yetimlə keçirib, gələcək *bədbəxtliyi* gözəliyərim (M.S.Ordubadı); *Xoşbəxtlikdən* Qaras içəri gəlmədi, deyəsən, köynəyini çıxarıb yuyundu (M.İbrahimov).

BƏDXAH – XEYİRXAH O vədə öz babalarının əməllərindən xələt çəkib *xeyrixahları* ilə *bədxahları*ni əlbəttə tanıyacaqdır (Ə.Haqverdiyev).

BƏDXAHLIQLIQ – XEYİRXAHLIQLIQ Lakin bir il sonra xanımın heç kəsə *bədxahlıq* edən adam olmadığını gördükdə... Gülübatın az-çox yazı-pozu bildiyini ondan gizlətməməyi qərara aldı (M.İbrahimov); *Xeyrixahlıq* adamın nüfuzunu və hörmətini qaldırır.

BƏDXƏRC – QƏNƏTÇİLİK Arvadının niyə bu qədər tələbbək, *bədxərc* olduğuna dair suallara cavab tapa bilmirdi (Ə.Vəliyev); Havayı yərə pul xələləməz, *qənətcildir*.

BƏDXƏRCİLİK – QƏNƏTÇİLİK *Bədxərcilik* və israfı, səxavət və əliəciqliq arasında fərq vardır (M.Talıbov); *Qənətcilik* çox faydalıdır.

BƏDLİK – YAXŞILIQ Lakin *bədlikdən* iki zərri it də onlarla gəlirdi (M.Talıbov); Üç il bundan qabaq uşaqlar haqqında *vaxşılıq* indi də mənim yadımdan çıxmayı (Ə.Haqverdiyev).

BƏDSİFƏT – GÜLƏRÜZ *Bədsifət* adamdır, qaşqabağından zəhər yağır. Həmişə *güləruz* gördüyüm Solim indi bombəz bozarmışdı.

BƏXTƏVƏR – BƏDBƏXT Gətmə, gətmə, görüm kimin yarısın? Hansı *bəxtəvərin* vəfadarısın? (Aşiq Qurbanı); Bu... *bədbəxtin* ölkünüzü aparıbsan, binovamın əlini qoymunda qoymusan (Ə.Haqverdiyev).

BƏXTƏVƏRLİK – BƏDBƏXTLİK Dərdim var, ay başına dönüm, sırım var, mən *bəxtəvərlikdən* buraya gəlməmişəm (B.Talıblı); *Bədbəxtlik* onu basıbdır.

BƏXTİQARA – XOŞBƏXT Bu qaragözlüləri bunca sevmişəm, Vahid! Nə yaxşı olmamışam *bəxtiqara*, şükür olsun! (Ə.Vahid); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

BƏLA – XOŞBƏXTLİK Kiçik bir xəta böyük *bəlalər* törədir (M.İbrahimov); Əfsus ki, yazıq Nurəddin üçün bu *xoşbəxtlik* çox çəkmədi (S.S.Axundov).

BƏLALI – UĞURLU O sair mədh edir min bir gülsarı; *Bəlalı* aşığı, sevdalı yarı (S.Vurğun); Mənim tərifimdən, ey *uğurlu* quş; Onun qəlbindəki tikani qopar (S.Rüstəm).

BƏLƏD – NAŞI Dadaş... sən dediyin adamların heç birinə mən *bələd* deyiləm (C.Məmmədquluzadə); *Nəçə naşi* bağbanam ki; Bir çiçəyi mənim olmaz (M.Ələkbərli).

BƏLƏDLİK – NAŞILIQ Döyüş işinə nəzəri cəhətdən o qədər *bələdliyim* yoxdur (Mir Cəlal); İndi, yoldaş, neçə il *naşılıq* eləyəcəksən? (Mir Cəlal).

BƏLƏKLİ – AÇIQ *Bələkli* iki körpə baş-ayaq nənədə yatırdı (M.İbrahimov); Uşağın qundağı *açıq* idi.

BƏLƏMƏK – AÇMAQ Sona sevə-sevə, oxşaya-oxşaya qızı Məryəmi *bələyirdi* (A.Şaiq); Süngülər açmayan yolu *açdın*; Qələmindən cavahirat saçdın (A.Səhət).

BƏRƏKƏTLİ – YARARSIZ Bu il rayonun, doğrudan da *bərəkətli* illərindən biri idi (S.Rəhimov); *Yararsız* yerləri yararlılaşdırmaq lazımdır.

BƏRƏKƏTSİZ – YARARLI Sanki həvadan un ölonirdi. Ancaq bu *bərəkətsiz* un yeri ağartmırdı (Mir Cəlal); ...Usta zeynəllər özlərini dünyaya ən ağıllı, işgüzar və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov).

BƏRİ – ORA Yaxşı deyil, *bəri* gəl! (M.Hüseyn); ...Bu gün uşaqları da götürüb *ora* gedək (Ə.Vəliyev).

BƏRK – BOŞ *Bərk* də, *boşda* da sözü bir olub; Şərəfli, şöhrətli adlı babalar (H.Hüseynzadə).

BƏRK – ZƏİF Əgər birçə dəqiqə *bərk* külok əssa və ya bir təsadüf dolayısı ilə ayağı sürüşsə, fəhlə dənizə düşəcəkdir (M.Hüseyn); Qazmaların və çadırların ancaq bir neçəsindən çox *zaif* işiq gəlirdi (Ə.Sadıq).

BƏRKİMƏK – BOŞALMAQ – Hə, *bərkidi*, bala, gedək budkaya... (G.Hüseyn-oğlu); Əvvəldən yaxşı danışıq, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundov).

BƏRKİMƏK – YUMŞALMAQ Üç-dörd ayda cəbhədə bir qat daha *bərkidi* (S.Rüstəm); Onadək də bəlkə əmim bir təvri *yumşaldı* (Ə.Haqverdiyev).

BƏRKLİK – BOŞLUQ Mənim barmaq-larım kobudluqda, *bərklikdə* oymağdan qalmaz (Ə.Əbilhəsən); Bəy, özü də *boşluq* eyləyibsən (Ə.Haqverdiyev).

BƏRPA – BƏRBAD İstehkamçı mühəndis deməkdir, yəni körpü tikəcək, yolları *bərpa* edəcək, səngər quracaqsınız (Mir Cəlal); Bütün əməyim *bərpad* oldu.

BƏSİT – MÜRƏKKƏB Həyat haqqında sənin təsəvvürlərin nə qədər *bəsitdir*, Güləbotin! – deddi (M.İbrahimov); *Mürək-kəb* işdən hər adamın başı çıxır.

BƏSTƏ – HÜNDÜR Eldə bir qız sevmişəm; Alagöz, boyu *bəstə* (Bayatı); Əkbər boyca *hündürdü*.

BƏSTƏBOY – UCABOY Təqribən on-on beş yaşlı, *bəstəboy*, badamı qaragöz bir qız Mayanın diqqətini cəlb etdi (M.İbrahimov); *Ucaboy*, elnikürək bir şofer maşından çıxıb Yeja ilə söhbət etdi (Ə.Vəliyev).

BƏY – QUL Söymə qul atamı, söyməyim *bəy* atana (Ata. sözü).

BƏY – NÖKƏR Özü də şöhrimizin birinci *bəyidir*. *Nökəri* də qapımızda xanım müntəzirdir (S.S.Axundov).

BƏZƏN – HƏMİŞƏ Məralın vahiməsi Cumamı *bəzən* min cür pis fikrə, şübhəyə salırdı (Ə.Əbilhəsən); [Almaz:] Mənim

qapım dostlarımin üzünə *həmişə* açıqdır (C.Cabbarlı).

BƏZZAT – ALİCƏNAB Yoxsa vurulmuşnam qıza, ay *bəzza?* (S.Rüstəm); *Alicənab* adammış (S.Rüstəm).

BİC – AĞILLI Bildi ki, oğlu necə *bic* və haramzadədir (M.F.Axundov); Yorulduq dillərdən, gəlmədi bir *ağıllı* (Ata. sözü).

BİCA – MƏNALI İmanın olsun, ay kişi! Niyə *bica* söz danışırsan? (M.İbrahimov); Rüstəm kişi onların üz-gözündə *mənalı* bir ifadə gördü (M.İbrahimov).

BİCLİYİ – DÜZLÜK Çorçizadə nə qədər *bicliyi*, bacarığı, istedadı vardı, ortaya çıxardı (Ə.Vəliyev); Bərəkət ondur, onu da *düzlük* (Ata. sözü).

BİCARƏ – ZALIM *Biçarə* münəccim-başının ərvahi uçub, başladı yarpaq kimi titrəməyə (M.F.Axundov); ...*Zalim* xanımın qorusundan tır-tir əsiridi (S.S.Axundov).

BİCİMLİ – YARAŞQSIZ Nazik və *biçimli* dodaqları iyul günüşündən solan qızılgülün yarpağı qədər küskün idi (M.S.Ordubadi); Daxilon gözəl olsa da, zahirən *yaraşqsız* idi.

BİCİMSİZ – YÖNDƏMLİ Qısaboylu, *biçimsiz* bir adam sol ayağını çəpə-çəpə içəri girdi (A.Şaiq); Heç olmasa, sir-sifoti *yöndəmlı* idi ("Ulduz").

BİDAR – YUXULU Eyləyibsən məni eşqə giriftar; Gündüzüm biçorar, gəncələr *bidar* (M.P.Vaqif); *Yuxulu* gözlləri ilə baxdı (Ə.Vəliyev).

BİGANƏ – DOĞMA *Biganə*sən, olmaz məni görmək sənə qismət! (A.Səhət); Ora ki özünün *doğma* yurdu idi (S.Hüseyn).

BİGANƏLİK – DOĞMALIQ Xalqla dövlət arasında ədavətin, *biganəliyin* osil səbəbi ruhanilördir (M.F.Axundov); *Doğmalıq* kolmosi dilinin özbəri idi.

BİKAR – İŞLƏK Mənim işim elə düşübdür ki, bir doqiqə *bikar* otura bilməyirdim (N.Vəzirov); Qırxanım orı kimi *işlək*, xoşxasiyyətli, namuslu bir qadın idi (S.S.Axundov).

BİKARÇILIQ – ÇALIŞQANLIQ Oxucularımızdan iltimas edirəm ki, ...*Əhməd* bəyin *bikarçılıqdan* yazdığı altı sütunlu baş məqaləyə diqqət etsinlər (C.Məmmədquluzadə); Bu təriflər onun *çalışqanlıq* ilə bağlıdır.

BİKEF – ŞAD Yoldaşlar, daha bundan sonra məni *bikef* görməzsiniz (Ə.Haqverdiyev); Qaraca qız isə üroyində bu işə *şad* idi (S.S.Axundov).

BİQEYRƏT – NAMUSLU Sən bacının yerinə mənimə [ərə] verirənsən, ay *biqeyrət!* (B.Talıblı); *Namuslu* qadın höyasından qışqırmırdı ki, səsinə qonşuları və oğlu eşirdir (S.S.Axundov).

BİQƏM – DƏRDLİ Layiq deyil sənə nakəsi-*biqəm*; Adəm görək ola adama həmdəm (M.P.Vaqif); *Dərdli* söylədiyini dəli söyləməz (Ata. sözü).

BİLDİR – İNDİ Mən loqəb sözünü *bildir* kimi bilməzdim (C.Məmmədquluzadə); Onlar *indi* xoşbəxt yaşayırlar (Ə.Vəliyev).

BİLDİRKİ – İNDİKİ Al bu canımı, *bildirki* ziyanın çıxsın (Raci); Heç zaman qəm-qüssə *indiki* qədər ürəyimi sıxnamışdı (L.Əfəndiyev).

BİNAMUS – HƏYALI Atamın qanım unutmacaq üçün mən görək biçoraf və *binamus* bir adam olam (M.İbrahimov); Qan, *həyali*, namuslu qadının başına siçradı, əlini çəkib şala büründü (S.S.Axundov).

BİNƏVƏ – ZALIM *Binəvə* kişi belə fikir edirdi ki, bəli, mənim oğlum oxuyub böyük yaranal olub gələcək (Ə.Haqverdiyev); Nə yaman dərd imiş *zalim* ayrılıq (Molla Cümə).

BİRBƏŞA – DOLAYI Yazıq mızdır qolu boyunda simqıdan qayıdıb, *birbəşa* öz xəzəninə yarına gəldi (S.M.Qəmizadə); Mister Tomas ingilislərə məxsus bir soyuqluqla məsələni *dolayısı* ilə Hökumətə bildirməyi qorara aldı (M.İbrahimov).

BİRDƏN – YAVAŞÇA İmran *birdən* gülməsündü (Ə.Vəliyev); Bir dəfə səhy elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

BİRGƏ – AYRICA Gənclik kitabının yarpaqlarını; İki ite onunla *birgə* çevirdin (M.Müşfiq); *Ayrıc* otağın var, hər şeyi də içində (C.Əmirov).

BİRİNCİ – AXIRINCI Bu sözü *birinci* kim dedi, *axırını* kim dedi (G.Hüseynoğlu).

BİRLİK – AYRILIQ Bizi ruhlandırın bu şanlı *birlik*; Bu qüdrət, bu qüvvət, məhəbbət olmuş (M.Rahim); *Ayrılıq* həyəcanlı vücudunu tutmuşdu (Çəmənzəminli).

BİRLİKDƏ – AYRILIQDA Mənim yeganə arzumu sizin onunla *birlikdə* qurmaq istədiyiniz xoşbəxtliyi görməkdir (M.S.Orudadi); *Ayrılıqda* görülən işlər səmərəsiz olur.

BİRLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Sənin ilə mənim dərdimin ballı; *Birlikdə* taparq bəlkə tössöllü... (Ə.Cavad); *Təklildə* çaylaq daş-yam; Məni qoymayın təklönəm! (M.Araz).

BİŞMİŞ – ÇİY *Bişmiş* süd, yağ, ilıq yumurta, ağ çörək süfrəni bəzədi (Ə.Vəliyev); Həni burada qədrini bilən; Boli, *çiy* süd əmib əzəldən insan (H.Hüseynzadə).

BİTİŞİK – AYRI Pəri Soltanın evi zindana *bitişik* idi (Nağil); Vətəndən *ayrı* düşüb, indi naməkan ölürom (Natəvan).

BİTİŞMƏK – AYRILMAQ Borular bir-birinə *bitişdi* (M.Hüseyn); Mən sonda ayrılmaq istəmirəm, ayrılı bilmirəm, ancaq *ayrılıram* (C.Cabbarlı).

BİTKİN – YARIMCIQ Şeir, mödh, qəzəl, həcv, mərsiyə və s. yazdıqda o barədə nə mümkünsə, hamısını de, *bitkin* bir əsər yarat, heç vaxt *yarımcıq* yazma ("Qabusnamə").

BİTMƏK – QURUMAQ Ot kökü üstə *bitar* (Ata. sözü); Bir damcıya möhtac idim; *Qurumuşdu* bağca-bağım... (Şəhriyar).

BİVƏFA – ETİBARLI Nə görək sevdiyim o *bivəfani*; Nə də belə hicran dağı göröydüm (Q.Zakir); Səhəb bizim ailənin ön *etibarlı* üzvü sayılırdı.

BIY – VAY *Biy*, nə qəşəng ceyrandır, bunu haradan almısan (Mir Cəlal); *Vay* öldüm, *vay* öldüm, kömək ediniz (S.Rüstəm).

BOĞUCU – TƏMİZ Göytopənin üstünə *boğucu*, ağır qaranlıq çökmüşdü (İ.Şıxlı); Gecə yağış yağdığına görə səhərin havası çox saf və *təmiz* idi (S.S.Axundov).

BOĞUQ – AYDIN Allahyar kənd itlərinin *boğuq* səsinə eşidib ürəklandı (İ.Şıxlı); Kükroyib daşan Kürün qijiltısı daha *aydın* eşidilirdi (İ.Şıxlı).

BOL – AZ Həkim də buyurmuşdu ki, çoxlu süd və *bol* yumurta yesin (S.S.Axundov); Sizin sözünüzün kəsəri *azdır!* (S.Vurğun).

BOLLUCA – AZCA Ona yemək vermə, içmək vermə, *bolluca* nağil söylə (S.S.Axundov); Qoy bu gün *azca* danışsın.

BOLLUQ – KASADLIQ O, çörək dostudur, *bolluq* çarçısı (Abbasəgə); Heç, elə-bələ bazarın *kasadlığı* ovqatımı tələləyib (Ə.Haqverdiyev).

BOLŞEVİK – MENŞEVİK *Bolşevik* nə aldanır, nə də təslim olur (M.S.Orudadi); Əşi, *menşeviklər* tülkü kimidir; bir az topinədə sıpıxır bir-bir... (S.Vurğun).

BOMBOŞ – DOPDOLU Anasının hər zaman bəzəkli saxladığı bu otaq *hombos* idi (S.Rəhman); Tamaşa salonu ağzına kimi *dopdoludur* (C.Cabbarlı).

BORANLI – İSTİ Payız çatanda axıra *boranlı*, qarlı qış yetər (A.Səhbat); Nə gözəldir dolaşmaq *isti* yay fəsilələri; Bu sorin sahilləri (M.Müşfiq).

BORANLIQ – İSTİLİK Atasız tifilləri basdı *boranlıq*, bizə no; Tapmayırsen acıyalaqlar güzəranlıq, bizə no? (M.Ə.Sabir); Oğlunun *istiliyini* görəndə ana gözlərinə dəm verir (Ə.Vəliyev).

BOŞ – BƏRK Yetişib köməyə, çatıb haraya; Ona *bərk* də tanış, *boş* da tanışdır (H.Hüseynzadə).

BOŞ – DOLU Otaq *dolu* idi, *boş* kürsü yox idi (M.S.Orudadi).

BOŞ – ƏSASLI *Boş* danışmaqdan nə çıxar, ay balam (M.Ə.Sabir); Bu dairə itifaqın işini *əsaslı* surətdə yoxlardı (S.Rohimov).

BOŞ – MÖHKƏM Danışığı, mühakimələri *möhkəmdir* (M.İbrahimov); Bəlkə *boş* adam olmadı (C.Əmirov).

BOŞALMAQ – BƏRKİMƏK Əvvəldən yaxşı danışdı, sonra bərdən *boşaldı* (M.F.Axundov); Dostluq bərk ayaqda *bərkidir* (B.Vahabzadə).

BOŞALMAQ – DOLDURMAQ Piri kişi torbadakı arıları bir *boş* pətəyə *boşaldı* (S.S.Axundov); Salatın dizi üstə çöküb onları *yiğdi*, səliqə ilə qutuya *doldurdu* (İ.Şıxlı).

BOŞALTMAQ – YÜKLƏMƏK Qonaqlar hamısı piyalələri Əkbərin sağlığına *boşaldılar* (Ə.Haqverdiyev); Vaxt itirməyib atları *yüklədilər* və yola rəvan oldular (S.S.Axundov).

BOŞBOĞAZ – BAŞIAŞAĞI Vera da atası kimi ciddidir, sadədir, çoxdanışan və *boşboğaz* deyil (S.Rohimov); Aslanı hamı *başiaşağı*, heç kəsə işi olmayan adam kimi tanıyır.

BOYNUBURUQ – ZALIM Gözü yolda *boynuburuq* qalınca; Ölümlə aşıqlərə xoş səadətədi (Q.Zakir); Ey *zalim* xan! *Zalim* xan! Sən qorxub öz canından; Yurdu versən hər yada; Kəm olasan dünyada (S.Vurğun).

BOYNUYOĞUN – ZƏHMƏTKƏŞ Məşədi Əbdülbağı razı olmamışdı ki, dörd yüz on manat verilsin *boynuyoğun* molla Qivama (C.Məmmədquluzadə); Nəncənə ağıllı, işsevən, *zəhmətkeş*, məhrəban, qeyrətli bir qadın idi (N.Nərimanov).

BOZ – AYDIN Səhə, Allah qoysa, qurtarıq, hava *bozdu*; bu dəxi yaxşıdır (N.Vəzirov); Yağış no qədər gurultulu yağsa, o qədər sonra hava *xoş* və *aydın* olur (A.Divanbəyöglü).

BOZ – YUMŞAQ Qəhrəmanın ciddi təkidi müqabilində Rüstəm acıqlanır, ona *boz* sifət göstörürdü (S.Rohimov); ...Yasəmən iyrimi yaşında, gözəl, *yumşaq* təbiətli, şad ürəkli bir qadın idi (S.S.Axundov).

BOZARMAQ – AÇILMAQ Payız fəslə olduğu üçün hava *yaman bozarmışdı* (A.Makulu); Bir-iki doqiqə davam edə

yağışdan sonra göy *açılmağa* başladı (Çəmənzəminli).

BOZARMAQ – QIZARMAQ Qızın rəngi kül kimi *bozarmışdı* (M.Hüseyn); Utandığından rəngi *qızarmışdı* ("Azərbaycan").

BOZLUQ – AÇIQLIQ Dağlara yaxınlaşdıqca arən təbiətinin *bozluğu*, kasıblığı hiss ediləndən geridə qalırdı (M.Eynullayeva); Bu gün havanın *açıqlığı* adama ləzzət verirdi ("Ulduz").

BÖYÜK – KİÇİK – Bu mənim qızım və bu da *kiçik* oğlumdur, *böyük* qardaşları Tiflisdə oxuyur (S.S.Axundov).

BÖYÜTMƏK – KİÇİLTMƏK *Böyütmək* istəyir öz meydanını; Al-yaşıl geyinib gələn bahar da (Ə.Haqverdiyev); Otağın arasını kəşib *kiçiltmək* istəyir.

BUĞDAYI – AĞYANIZ Biri sorarsa ağ, həm siyah teli; Biri *buğdaydır*, amma şəkili (M.P.Vaqif); Qapını *ağyanız* bir oğlan uşağı açdı.

BUXOVLAMAQ – AÇMAQ Daha deyirlər, daşmır; Bondlör onu *buxovlayıb* (Mir Cəlal); Paltonu çiyinə atıb qapını *açdı* (S.S.Axundov).

BULANMAQ – AÇILMAQ Lakin ruzigar hələ *tez-tez bulanırdı* (M.İbrahimov); Göyün üzü *açıldı*.

BULANMAQ – YAXŞILAMAQ Axsam yaxınlaşdıqca Həsən kişinin əhvalı *bulanırdı* (M.İbrahimov); Tapdıq vücuda *yaxşılaşmışdır* (Ə.Vəliyev).

BULAŞIQ – TƏMİZ Bilmirsən axşamdan qalan *bulaşiq* qabları yumaq lazımdır? (A.Şaiq); *Təmiz* qaşlıqları götürüb yerinə qoydular.

BULAŞIQLIQ – TƏMİZLİK Qab-qacağın *bulaşığı* ev yiyəsinin pintliliyinə dolalot edir. *Təmizlik* yaxşıdır, indi kim istəyir, gəlsin, utanmaq (A.Şaiq).

BULAŞMAQ – AÇILMAQ ...Dağların başı dumanlıdır, üfütük *bulaşmağa* başlayır (Çəmənzəminli); Gəlsin bahar fəslə, *açılısın* yazlar (Aşiq Qurbani).

BULUDLU – AÇIQ *Buludlu* qaşqabağı birdən ayayıb açıldı (S.Rohimov); Sonra yadına düşdü ki, Zeynəb çəməndə *açıq* yerdə qalması (S.S.Axundov).

BUMBUZ – İSTİ Bu doğma dördimi *bumbuz* ürəklər nə duyar? (S.Rüstəm); Tez ol, *isti* su və bulud hazır et (S.S.Axundov).

BURMAQ – AÇMAQ Gədələr Qədim dayının qollarını *burdular* (S.Rohimov); Çərəkəz yorganı üstündən atıb ayağa durdu. Qollarını *açıb* görməşdi (İ.Şıxlı).

BÜDRƏMƏK – DURMAQ Vaxt olub ki, *büdrəmişəm*, yenə *durmuşam* (T.Şahdağı).

BÜKMƏK – AÇMAQ Qadın sualının bir müsahibə şəklində aldığını görünəcə olındakı kitabı *bükdü* (S.Hüseyn); Yenə Səmayonin *açılmış* başı; Qara hörlükləri titrədir külək (H.Hüseynzadə).

BÜKÜLMƏK – AÇILMAQ Xıma bir kağız parçasına *bükülmüşdü* (C.Məmməd-quluzadə); Vəlinin gətirdiyi bağlama *açılmadı* ki, *açılmadı*.

BÜKÜLMƏK – DÜZƏLTMƏK Bel *büküldü*, gətirdi bəd hər işim (S.Rüstəm); Qadın diksənmiş kimi, *düzəlib* şax durdu (Mir Cəlal).

BÜRKÜ – SOYUQ Onsu da boğuluram, *bürküdür*, otağa girsə halım yoxdur (M.İbrahimov); *Soyuq*, dəhşətli bir *soyuq* Mayanı titrətdi (M.İbrahimov).

BÜRKÜLÜ – SOYUQ İsti *bürkü* bir gün idi (S.Sərxanlı); İstiyə də tab etdim; *Soyuğa* da alışdım (H.Hüseynzadə).

BÜRÜMƏK – AÇMAQ Laçın qəfildən yapıncısını *açıb* Gülyazı *bürüdü* (M.Hüseyn).

BÜRÜNCƏKLİ – ÇILPAQ Tüsti *bürüncəklili* qara saçında; Üzünü xəmirlə oxlov ağardır (Abbasəğa); Buradan *çılpaq* bir balaca qız çıxdı (S.S.Axundov).

BÜRÜŞMƏK – AÇILMAQ Quraqlıqdan pambığın qozaları *bürüşdü*. Sakit *açılır* qapı; Gəlir müəllimimiz (H.Hüseynzadə).

BÜRÜŞÜK – AÇIQ *Bürüşük* və titrək əli ilə göyün şimal tərəfindəki kiçik qara buludu göstərərək: – Baxın – dedi (A.Şaiq); Yarım *açıq* qapı arasından oğlunun sözlərini eşidirdi (S.S.Axundov).

BÜTÖV – YARIMÇIQ *Yarımçıq* bir mahnı gör nələr deyir, *Bütöv* bir aləmdir, bir kainatdır (H.Hüseynzadə).

BÜTÜN – YARI *Bütün* var-yoxum sənə qurbandır (“Azərbaycan”); Varımı sənənlə *yarı* bölürəm (S.Rüstəm).

BÜZMƏK – AÇMAQ Lyudmila küsüyon qızlar kimi dodaqlarını *büzdü* (C.Əmirov); *Açsın* isti qoynunu; Doğma sinif otağı (H.Hüseynzadə).

BÜZÜK – AÇIQ Hər şeyə yuxarıdan baxan *büzük* gözlərində hüdudsuz bir təkəbbür çöküb qalmışdı (M.İbrahimov); *Açıq* qapıdan musiqi səsi gəlirdi (S.S.Axundov).

BÜZÜLMƏK – AÇILMAQ Yadımdadır indi də dodaqlarım *büzüldü* (S.Rüstəm); Oyanır yuxudan sevimli şəhər; *Açılır* evlərin pəncərələri (H.Hüseynzadə).

BÜZÜŞÜK – AÇIQ *Büzüşük* duruşdan hiss olunurdu ki, o çox özəbi və narahatdır. Əyin yuxa, baş *açıq*; Bilmədim necə edim?! (H.Hüseynzadə).

C

CAHİL – MƏDƏNİ *Cahil* adam kor kimidir (A.Şaiq); Mən bədi əsərləri müəyyən qədər sevməyən *mədəni* bir adam təsəvvür edə bilmərəm (M.Hüseyn).

CANLI – ÖLÜ Əlbəttə, bu işdə əsas *canlı* şahid Məmmədəğa idi (C.Əmirov); Nə *öliyə* hay verir, nə diriyyə pay (Ata sözü).

CANSIXICI – ŞƏN Məclisimiz *cansıxıcı* keçir (“Ulduz”); Bu gün ömrü-günü azad; Ürəyi *şən* insanlıq (C.Novruz).

CARİ – ƏSASLI Bu il məktəbdə *cari* təmir, gələnlə isə *əsaslı* təmir aparılmalıdır. **CAVAB – SUAL** *Suallar, cavablar*, mübahisələr; Uzanır axtarımdan sabaha qədər (H.Hüseynzadə).

CAVAN – BÖYÜK – Əlbəttə, *böyük*lərin qayğısına qalmaq *cavanların* borcudur (S.Qodirzadə).

CAVAN – YAŞLI Çingiz xan ağıllı, kamallı *cavandır* (S.S.Axundov); *Yaşlı* kişilər həmin torpaq yolla çox karvanların gəlib keçdiyini söylədilər (İ.Şıxlı).

CAVANLAŞMAQ – QARIMAQ Özünü iqrar etdiyinə görə o günü Bayram on il *cavanlaşdı* (Ə.Vəliyev); Tarvəd, Pərzad ilə qoşa *qarıyasın* (M.F.Axundzadə).

CAVANLAŞMAQ – QOCALMAQ Təbiət dəyişir insan olıyo; Dünya *cavanlaşır*, insan *qocalır* (R.Rza).

CAVANLIQ – QOCALIQ Hacı gətdikcə *cavanlanır* (M.S.Ordubadı); Bir günün içində on il *qocaldım* (S.Rüstəm).

CAVANLIQ – QOCALIQ Oğul, *cavan*san, *cavanlığın* səhv və xətası olar, çalış xətə etmə (Ə.Haqverdiyev); Bilirəm onu da *gözloyir qocalıq* (R.Rza).

CAVANLIQDA – QOCALIQDA *Cavanlıqda* daş daşı, *qocalıqda* ye aşı (Ata sözü).

CAYDAQ – GÖDƏK Yoldaşı əl ağacına oxşayan uzun, *caydaq* adam dinnir (Mir Cəlal); Yarın boyu *gödəkdə*; Gözləyib-siz olma. (Bayatı).

CƏFA – SƏFA Mən yazıq çəkdim *cəfani*; Mükənnət sürdü *səfani* (Aşiq Ələsgər).

CƏFALI – SƏFALI Uzaqdan dadlı, nəşəli, yaxından zəhərli, *cəfali*, bələli, ömrü puç edən bir şeydir (S.S.Axundov); Doğru da, ürəkəcan və *səfali* bir yer idi (M.Talıbov).

CƏFƏNG – DÜZLÜ Onun həkayələrində *cəfəng*, yudurma hadisələr verilir. Salman yenə ona *düzlu*, məzəli məktəblər yazır, şeirlər göndərirdi (M.İbrahimov).

CƏFƏNG – MƏNALI Onun gördüyü işlərdən mənim xoşum gəlmir, çünki *cəfəngdir* (“Ulduz”); Əhməd dostunun *mənalı* gözlərinə baxdı (İ.Şıxlı).

CƏFTƏLƏMƏK – AÇMAQ Fərzəli içəri daxil olub arxasınca qapını *cəftələdi* (S.Rohimov); Gedənd gec qapını *açdı* (“Azərbaycan”).

CƏHALƏT – MƏDƏNİLİK *Cəhalət* nə qalın divar imiş (M.İbrahimov); *Mədənlik* də inkişaf, toroqqı ilə bağlıdır.

CƏLD – ASTA Qulluqcu *cəld* qapını açdı (Ə.Haqverdiyev); *Asta* gedən tez gedər (Ata sözü).

CƏLDLƏŞMƏK – YAVAŞIMAQ Qız pambıq yığımında *cəldləşir*. Hərdən musiqi *yavaşlıyır*, kim isə fərhəli bir mahnı oxuyurdu (Mir Cəlal).

CƏMLƏMƏK – ÇIXMAQ Bu ədədləri bir-birinə *cəmlə*, onların cəmindən beşi çıx (“Hesab”).

CƏMLƏMƏK – DAĞITMAQ Pristav kondiləri bir yerə *cəmlədi* (S.Rohimov); Ley vurmuş quş tükü kimi; *dağıdır* Yaponiyada gilanlar *çicoqlorini* (R.Rza).

CƏNNƏT – CƏHƏNNƏM *Cənnətin* yazlığı, *cəhənnəmin* payızlığı (Ata. sözü).

CƏSARƏT – QORXU Səni bu fəlakətdən yalnız bilik və *cəsarət* qurtaracaq (A.Şaiq); Mənim qayədimi kəndim nə qədər davam edərsə; buranın *qorxusu* yoxdur (S.S.Axundov).

CƏSARƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Emin guya *cəsarətlənmişdi* (S.Qədirzadə); Ancaq açılmayıb o *qorxur* ki, sən; Onu bircə fəlakət rədd eləyəsən (S.Vurğun).

CƏSARƏTLİ – QORXAQ Bilirsinizmi, çox fikri açıq, çox *cəsarətli* uşaqdır (M.İbrahimov); Belə *qorxaq* başı saxlamağa dəyməz (S.Vəliyev).

CƏSARƏTLİLİK – ACİZLİK Bu yarışda *cəsarətlik* göstərdi. *Acizlik* adamın birinci düşmənidir, yadında saxla (M.İbrahimov).

CƏSARƏTSİZ – ÜRƏKLİ Ancaq *cəsarətsiz* ağlın da kəssəri olmaz (M.İbrahimov); Sərinəz *ürəkli* cavab verdi ("Ulduz").

CƏSUR – ACİZ Dağlara səyahət *cəsurların* idmanıdır (S.Qədirzadə); Övladların, bu işdə bir qanun var ki, onu pozmaqda biz *acizlik* (S.S.Axundov).

CƏSUR – QORXAQ O, qüvvətli və *cəsur* kişiyə oxşayırdı (C.Əmirov); Böyük bir cinayətə göndirilən *qorxaq* adamlar kimi ölüm-ayağım əsirdi (S.Qədirzadə).

CƏSURLAŞMAQ – QORXAQLAŞMAQ İftixar hissi onu *cəsurlaşdırdı* ("Ulduz"); Bilirəm, adam evləndikdə bir balaca *qorxaqlaşır* (M.Hüseyn).

CƏSURLUQ – QORXAQLIQ Qardaşın *cəsurluğundan* doğan iftixar hissi Anatonlinin qəlbinə doldurdu (S.Vəliyev); Hər bir xəsis adamda olduğu kimi, bunda da təbiət böyük *qorxaqlıq* yaratmışdı (S.S.Axundov).

CİDDİ – MÜLAYİM Xanım *ciddi* və sevincli bir sima ilə Muxtarın qolundan dartdı və təkidlə dedi (Çəmənzöminli); Açıq və *mülayim* hava Kərəmin ürəyini oxşadı (M.İbrahimov).

CİDDİ – ZARAFAT Onlar *ciddi* müqavimət göstərirdilər (M.İbrahimov); Batmaq olarmı xana? O, top, tüfəng, tapança; *Zarafatdır*, ya nədir? (S.Vurğun).

CİDDİLƏŞMƏK – MÜLAYİMLƏŞMƏK Aslanın sifəti *ciddiləşdi*, dərin fikrə getdi (S.Vəliyev); Sonra o bir qədər *mülayimləşərək*: Əziz, sən mənim yanıma xəstə götürməsən, özün də şəfa istəyirsən, qoy biz də işimizi görək (A.Məmmədrazı).

CİDDİLİK – YUMŞAQLIQ Əliqulu xan həmişə quru görünən sifətinə bir qədər də *ciddilik* artırırdı (A.Məmmədrazı); O macal vermədi, mənim *yumşaqlığımdan* istifadə edib danışıq (Mir Cəlal).

CİĞAL – SAKİT Ancaq bu başdan bil ki, bizim arvad yaman *cığaldır* (S.Qədirzadə); Təbiət çox *sakitdir* (M.S.Ordubadı).

CİLXA – QARIŞIQ Mən də adi insanam; Nə başdan-başə torif, nə də *cılxa* nöqsan (R.Rza); Suyumuz da *qarıışıqdır*.

CİLİZ – GÜCLÜ Ciltz, arıq oğlan idi Məhərrəm (M.Eynullayeva); Bilirəm siyəsət *güclüdür* sonda (S.Vurğun).

CİNDİR – TƏZƏ Başında *cındır* yaylıq, əyində cırıq köynək (S.Rüstəm); *Təzə* yaylığı ilə özünün tərini sildi ("Azərbaycan").

CİNGİLTİLİ – KAR Samitlər səs tellorinin işlərinə görə *cingiltili* və *kar* olmaqla iki yerə bölünür.

CİNLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Əvvəllər qız bu sözü eşidəndə *cinləndirdi*, onlardan heyfini alardı (S.Qədirzadə); Hirsli soyuyandan sonra *sakitləşərdi*.

CİRİQ – TƏZƏ Deyir otuz arşın *təzə* parça olsaydı, yorğan-döşəyi düzəldərdim (Ə.Vəliyev); Erkek atın çulu *cırıq* görək (Ata. sözü).

CIRMAQ – TƏZƏLƏMƏK Bir döyüş və bir zəfər yarpağını *cırıram* (S.Rüstəm); Yer küromiz fosil-fosil; *təzəlayir* döşəyini (R.Rza).

CİRNATMAQ – ŞƏNLƏNDİRMƏK Poladla Kamran Muradı *cirnatmaq*, moclisi

şənləndirmək üçün ona söz atır, bir-birinə göz vururdular (Mir Cəlal).

CİRTDAN – NƏHƏNG – Əyö, a *Cirt-dan*, bu *nəhəngə* gücün necə çatır, – dedi (İ.Şixli).

CİSMANİ – RUHƏN *Cismani* olaraq zindəndayam, *ruhən* isə buludlar kimiyəm (F.Kərimzadə).

CİYƏRLİ – QORXAQ *Ciyərli* oğul özünü hər yerdə göstərir (İ.Şixli); Simasından *qorxaq* bir şəxs olduğu hiss olunur.

CIZMAQ – YAZMAQ *Yazdın, cızdın*; Qabağında (İ.Tapdıq).

COMƏRD – XƏSİS Dəli-dolu, üzügülər, *comərd*dir (A.Şaiq); *Xəsis* kaftar it sümüyü yığan kimi, anbarı doldurubdur mıx ilə... (S.S.Axundov).

COMƏRDLIK – XƏSİSLİK O, *comərdlik* timsalıdır ("Azərbaycan"); Qardaş, bura *xəsislik* yeri deyil (S.S.Axundov).

COŞQUN – SAKİT *Coşqun* Xəzər, qumsal üzüm bağları yadıma düşdü (S.Vəliyev); Axırımsız *sakit*, lal; Bu sahildən o sahilə (R.Rza).

COŞQUNLUQ – SAKİTLİK Hardan alım o həvəsi, *coşqunluğu* (C.Novruz); Kənddə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

CÖNGƏ – DÜYƏ İndi inəyin yerinə *düyə* bağlarsan, öküzü yerinə *cöngə* ("Aşiq Ələsgər dastanı").

CÜCƏRMƏK – QURUMAQ Çiyid gec *cücərir* (Ə.Vəliyev); Cücərən ağaclar da *quruyur*.

CÜRƏCÜR – EYNI *Cürəbcür* həvəslər bürüyür varlığını (M.İbrahimov); Əsərdə *eyni* hadisələr təsvir olunur.

CÜRƏT – QORXU Kiminin üzündə şadlıq və *cürət*, kimsində *qorxu* və heyrət görünürdü (S.S.Axundov).

CÜRƏTLƏNMƏK – QORXMAQ Ərinin inadkarlığı Nəvazişi də *cürətləndirdi* (S.Qədirzadə); *Qorxmə*, bu saat ev yiyəsi çıxar (Mir Cəlal).

CÜRƏTLİ – QORXAQ Mən səni görmüşəm söz sərkindəsi; Alovlu, qüdrətli, *cürətli*, mətin (X.Rza); Dərəyə emnə, *qorxaq!* *Qorxaq* həllənc daşdır; Kim ona topik vursa; Dalı ona qarşdır (M.Araz).

CÜSSƏLİ – SISQA Məsrurə üzünü yandırdı *cüsslə* oğlana tutaraq qısıla-qısıla dilləndi (S.Qədirzadə); Şuqular əkini dərin şırımla və *sısqa* axınıla suvardılar (Ə.Vəliyev).

CÜT – TƏK Onlardan dördü *təkdir*: onso, əsas, alın və xəlbir sümüyü. İkisi isə *cütür*: tərə sümüyü, gicgah sümüyü (S.Qədirzadə).

CÜZİ – XEYLİ Qırx il külüng çalıb bir *cüzi* pul olımə salmışam (S.S.Axundov); İndi həkim olsaydı, bir parça pambıqdan ötrü apteyə göndərib məndən *xeyli* pul çıxartmışdı (S.S.Axundov).

Ç

ÇAĞ – XƏSTƏ O zaman iş Rüstəmin çağ vaxtı idi (M.İbrahimov); Anam *xəstədir*, müsyö, vəziyyəti çox ağırdır (S.Qədirzadə).

ÇAĞA – BÖYÜK Xalisə *çağanın* əksisini yuyanda birini orada unudubdur, get onu gotir, gəl (S.S.Axundov); Qəməri güldürdüyün yetər, bir az da səndən *böyük* qardaşını dinlə (S.S.Axundov).

ÇAĞIRIŞ – ƏMR Mayanın gözlərində incə və mehriban duyğular, tələş dolu xoş bir intizar və *çağırış* vardı (M.İbrahimov); Müfid hər nə edirsə etsin, Dilsad yenə də onun ağzına baxır və *əmrinin* intizarını çəkirdi (M.S.Ordubadı).

ÇAXNAŞMA – SAKİTLİK *Çaxnaşma* düşdü (M.Süleymanlı); Ətrafda *sakitlikdir* (S.Qədirzadə).

ÇAXNAŞMAQ – SAKİTLƏŞMƏK İzdiham *çaxnaşdı* (S.Vəliyev); Nəhayət, *sakitləşdi* (M.İbrahimov).

ÇAL – QARA Seyrək, *çal* saçlarını da azacıq isladib, arxaya darayırdı (S.Qədirzadə); Mariana yoqın ki bunu duyub, *qara*, sıx kirpiklərini aşağı endirdi (S.Qədirzadə).

ÇALA – DÜZ Çox çətinliklə Məmiş *çaladan* çıxartdılar (M.Talıbov); *Düzdə* oturdular (M.Hüseyn).

ÇALIŞQAN – TƏNBƏL Çox gözəl! Yaşasın *çalışqan* kənd qadınları (Ə.Haqverdiyev); *Tənbəl* adam fikirli olar (Ata sözü).

ÇALIŞMAQ – VEYLLƏNMƏK Biz *çalışmalıyıq* ki, ayrı-ayrı adamların özəzinə ümumi camaat varlınsın, kolxoz dövlətlənsin (Ə.Vəliyev); Sən harda küllönir, *veyllənirsən?* (S.Vurğun).

ÇAŞBAŞ – TOXTAĞ *Çaşbaş* qaldı ("Azərbaycan"); Gülşənin manqası iki günə qurtarmağı qət etdiyi halda bu arvad *çox toxtaq* danışdı (Ə.Vəliyev).

ÇAŞMAQ – TOXTAMAQ Rantik bir anlığa *çaşdı* (C.Əmirov); Cahangir horbi *toxtadıb* ortalığa təslim məsələsini atmışdı (S.S.Axundov).

ÇEVİK – ÖLÜVAY Hərəkətləri *çevik*, yerisi quş kimi yüngül idi (İ.Şıxlı); Mənim *ölüvay* adamdan xoşum gəlmir (İ.Şıxlı).

ÇEVİKLİK – ÖLÜVAYLIQ Onun yerisində, hərəkətlərində əvvəlki zərəklilik, *çeviklik* yox idi (C.Məmmədov); Onun *ölüvaylığıdır* ki, biz özəb çəkirik ("Azərbaycan").

ÇƏKİLMƏK – QABARMAQ Dəniz gah *qabarır*, gah da *çəkilir*.

ÇƏKİŞMƏK – BARIŞMAQ Sözləri düz gəlmədi, *çəkişdilər*. *Barışdı* nə qədər ayrı düşsələr (C.Novruz).

ÇƏKİŞMƏK – BƏRKİŞMƏK *Çəkişməsən, bərkəşməsən* (Ata sözü).

ÇƏKMƏK – BURAXMAQ Uğur cilovu *çəkdi* (M.Süleymanzadə); Atın başını *buraxdı*.

ÇƏLİMSİZ – KÖK Bakıdan gələn, *çəlimsiz* müstəntiqin biri bizi bəzi adamların yanında gözükölgəli etsin (T.Kazımov); *Kök* adam özünü bir az qabağa verdi (Mir Cəlal).

ÇƏNLİ – AYDIN Qoynu gah *aydın* havalı, gah *çənlil*, dumanlı (R.Rza).

ÇƏPƏKİ – DÜZ Yarmomədd *çəpəki* qovluğa baxdı (M.İbrahimov); Somədd *çəpərilib düz* oturdu (M.İbrahimov).

ÇƏPİNƏ – DÜZÜNƏ ...Ona bir *çəpinə* baxdım (Mir Cəlal); Tərsinə yox, *düzünə* otur, qoy camaat səni görsün.

ÇƏRƏNÇİ – QARADİN MƏZ Eh, nə *çərənçil* kişidir (A.Şaiq); Partizanlar xasiyyətcə müxtəlif adamlardır; güllörüz, *qaradinnəz*, *çoxdanışan* (S.Vəliyev).

ÇƏRƏNÇİLİK – QARADİN MƏZLİK *Çərənçilik* nəyə görə (M.İbrahimov); Onun *qaradinnəzliyi* həmişə hamını özəbişləyirdi (C.Məmmədov).

ÇƏTİN – RAHAT Ulduzlar sayrışanda; Qəlb qəlbə qarşıanda; *Çətin* olur ayrılmay; Göz-gözə alışanda (Bayatı); Qoy bir an ürəyim *rahat* döyünsün; Bu qədər insafsız olmaz ki, adam! (M.Araz).

ÇƏTİN LƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Düşünürdüm ki, oğlan qoflet qaçıb tramvaya minso, işim *çətinləşəcəkdir* (C.Əmirov); Bəxtimizdən oğlanın özü bizim işimizi *asanlaşdırdı* (C.Əmirov).

ÇƏTİNLİK – ASANLIQ Çit bazarı kasadlaşmışdı, ya pul tərəfdən *çətinlik* çəkirsiniz? (Ə.Haqverdiyev); Düşməngəldi, *asanlıqla* bildiyini elədi (Ə.Haqverdiyev).

ÇIXIQ – BATIQ Sənəsi *batıq*, sifəti saralıb, çiyinləri qalxıb (Ə.Haqverdiyev); Yanaz gördü ki, onun geniş alınımdakı *çixıq*, ayaqlarındakı nazik damarlar qızırtıb (M.İbrahimov).

ÇIXIŞ – GİRİŞ Kinoteatrın *çixış* və *giriş* yerləri ayndır.

ÇIXMAQ – GİRMƏK Zənon hamamı kimi biri *girir*, biri *çixır* (C.Cabbarlı).

ÇİLGİN – SAKİT Külək *çox* sort və *çilgin* idi (M.İbrahimov); Yanvar ayı olduğuna baxmayaraq, hava *sakit* və mülayim idi (M.İbrahimov).

ÇİLGİNLİK – DİNCLİK Adamlar *dinclik* və *sakitlik* istəyirlər, horbi *çilginlik* istəmirlər.

ÇİLPAQ – GEYİMLİ Yalnız buna görə *çilpaqam çilpaq* (S.Rüstəm); Qapı açıldı, cavan və *təmiz geyimli* bir oğlan içəri girdi (Mir Cəlal).

ÇİÇƏKLƏNMƏK – SOLMAQ Lərişanın gülşeni yenə *çiçəkləndi* (M.Hüseyn); Baharın yaşıl gözəlliyi tez *soldu*, tez çökəldi (M.İbrahimov).

ÇİN – YALAN Mənim yuxum *çin* oldu. C.Bərgüşad. Xanım, hamısı *yalandır* (S.S.Axundov).

ÇİRKAB – TƏMİZLİK Xirtəyə qədər *çirkab* içərisinə getdi (M.Talıbov); Beş adam gəlondə heç olmasa bir *təmizlik* görsün (Mir Cəlal).

ÇİRKİN – SƏLİQƏLİ Tamam bir *çox çirkin* hərəkət və adətləri mənə tərkdirdi (S.S.Axundov); O işində də *səliqəli* idi (C.Əmirov).

ÇİRKİN – YARAŞIQLI Zabit hansı *çirkin* iş üçünsə, ondan istifadə etmək istəyirdi (S.Vəliyev); Humay *çox* arıq olmasın baxmayaraq, *yaraşlıq* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev).

ÇİRKİLİ – TƏMİZ Polislər çarpayının üstünə yığılan *çirkil* paltarlara baxdıqda qadına dedi (S.Vəliyev); Yörəngə-döşək *təmizdir* (C.Əmirov).

ÇİRMƏKLİ – AÇIQ Tüstülü ocaq başında, qolları *çirməkli*; Paltar yuyur anam (R.Rza); Yaxası *açıq* oğlan yenə mızıldadı (Mir Cəlal).

ÇİRMƏLMƏK – AÇMAQ Qollarını işgüzar adamlar kimi dirsəyinə *çirməlməmişdi* (S.Qədirzadə); Köynəyinin qolunu *açmışdır* ("Azərbaycan").

ÇOCUQ – YAŞLI Siz onu bacarmazsınız, siz hələ *çocuqsunuz* (C.Cabbarlı); *Yaşlı* adamdır, onu hor işə göndərməyin.

ÇOXALMAQ – AZALMAQ İnsanın iş günü; *azalsa* da, *çoxalsa* da; İnsanın iş günü bitməyəcək (R.Rza).

ÇOXBİLMİŞ – MAĞMUN Yoldaş Aslan, mən bəcom, amma sən mənəndə *çoxbilməmişsən* (M.İbrahimov); O, Allahın *mağmudur* ("Ulduz").

ÇOXDAN – İNDİ Bu yuxunu *biz çoxdan* eşitməmişik (C.Cabbarlı); Görəsən *indi* də qarğı danışsın, ona əfsanə desək (R.Rza).

ÇOXLU – AZ Məhsuldarlığı artırmaq, *çoxlu* var qazanmaq haqqında az iş görmüşük (Ə.Vəliyev).

ÇOXLUQ – AZLIQ Məhsulun *çoxluğu*, *azlığı* bəzəndə aslıdır (M.İbrahimov).

ÇOXMƏNALI – TƏKMƏNALI Sözlər *təkmənəli* və ya *çoxmənalı* olur. "Müasir Azərbaycan dili"

ÇOXU – AZI Gecənin *çoxu* gedib *azi* qalmışdı (S.Qədirzadə).

ÇÖKƏK – DÜZ Öz yurdlarına, gözəl Borçalı *çökəyinə* qayıdırlar (F.Körizadə); Dağında, *düzündə* bitməyeydi qaratikan kolu (R.Rza).

ÇÖKMƏK – QALXMAQ Kürün üstünə qaranlıq *çökmüşdü* (İ.Şıxlı); Bulud göyü *qalxmışdı* (İ.Şıxlı).

ÇÖKÜK – QABARIQ *Çökük* ovurduna bax, gör üzün nə vəziyyətə düşür. Suporisi qızılı saçları ilə *qabarıq* sinəsini örtüdü ("Azərbaycan").

ÇÖL – İÇ *Çölüm* özgəni yandırır, *içim* özümü (Anar).

ÇÖL – İCƏRİ *Çölün* aləmi yandırır, *içərin* özünü (Ə.Vəliyev).

ÇÖRƏKLİ – QƏDDAR Gözəllikləri səbəbinə onları *çörəkli* adamlar almışlar (M.S.Ordubadi); *Qəddar*, qaniçən adamdır (M.S.Ordubadi).

ÇUXUR – DÜZ Mən özümü *çuxur* bir yerə verib dayandım (M.Talibov); Dərə olvan, çəmən olvan, *düz* olvan... Bu rənglərin düzümünə aldanma (R.Rza).

ÇÜRÜK – SAF Xəstənin yastığı yanında bir tərəfi *çürük* nar gördüm (Mir Cəlal); Boşqablara böyük, *saf*, şirin narlar, sarı armud, üzüm qalanmışdı (Mir Cəlal).

ÇÜRÜK – SAĞLAM *Çürük* ağac kimi yerə yıxıldı (S.Vəliyev); Sən bu *sağlam* ağacı kökündən, bu coşqun dənizi dibindən qurutmaq istəyirdin (A.Şaiq).

ÇÜRÜK – TƏZƏ *Çürük* nördivanla dama çıxmazlar (Ata. sözü); Hələ yaralarım sağalmamış evə *təzə* bir mala gotirdilər (R.Rza).

ÇÜRÜMƏK – SAFLAŞMAQ Deməli, biz *çürümüşük*, hə? (M.İbrahimov); Bu nəcib hissələr daim təkmilləşmədə, gözəlləşmədə, *saflaşmadadır* (Mir Cəlal).

Dd

DABANBASARAQ – YAVAŞ Atları *dabanbasaraq* çapdılar (İ.Şıxlı); Adamlar *küçədə yavaş* hərəkət edirdilər.

DADANMAQ – YADIRĞAMAQ Görünür, tülkü toyuqlara *dadanıb*. Nahaq yerə adam hərbi qulluqdan-zaddan *yadırğayı* (Ə.Əbülhəsən).

DADANMIŞ – TAMARZI *Tamarzidan* kəs, *dadanmışa* ver (Ata. sözü).

DADLANMAQ – ACILASMAQ Qar dağa çıxar, *dadlanar* (Ata. sözü); İstidən kərə çox tez *acılışır* ("İzahlı lüğət").

DADLI – ACI Onun balı çox *dadlıdır* (S.S.Axundov); Mümkün deyil ki, kişi sənə görə, sənə *aci* söz deməyə (N.Vəzirov).

DADSIZ – ŞİRİN *Dadsız* ömrü nə eyelərdim? Əzəldən (Ə.Cavad); O gözələrini yumacaq dərvin və *şirin* bir xoyala dalmışdı (S.Vəliyev).

DADSIZLIQ – ŞİRİNLİK Xərayın *dadsızlığı* iştah küsdürür. Dilində də qoribo bir *şirənlilik* var (S.Qədirzadə).

DAĞ – DƏRƏ *Dağ dərəyə, dərə dağa* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

DAĞ – DÜZ *Dağlar* açar sinəsini selilə; *Düzlər* yayır mahnısını yelilə (H.Hüseynzadə).

DAĞIŞMAQ – YIĞIŞMAQ Biz *dağışmaq* üçün sizi gözləyirdik (C.Cabbarlı); Bütün Təbriz tamaşalarına *yığışmışdı* (M.S.Ordubadi).

DAĞILMAQ – QURULMAQ Pozuldu çayların bəndi, bərəsi; *Dağıldı* yuvası bulaqların da (H.Hüseynzadə); Yəno axar çaylar üzrə domir körpü *qurulacaq*; Yəno sahil lampaları alışıcaq *çıraq-çıraq* (S.Vurgun).

DAĞILMAQ – YIĞILMAQ Cəmi yaxın adamları qaçib *dağıldılar* (Ə.Haqverdiyev); Oraya, qapının önünə çoxlu adam *yığılmışdı* (C.Məmmədov).

DAĞINIQ – YIĞCAM *Fikrim dağınaqdır* (C.Əmirrov); Fikrini oxucuya *yığcam* şəkildə çatdırma bilməmişdir.

DAĞINIQLIQ – YIĞCAMLIQ Əsərdə fikir *dağınıqlığı* var. Əsərdə *yığcamlıq* yoxdur.

DAĞITMAQ – QURMAQ Onun oyuncaqlarını *dağıdır* və sındırır, bəzən də özünü döyüb qaçardı (A.Şaiq); İgid yoldaşları bir neçə möhkəm tiri çəkib bir-birinə bənd etdilər, körpü *qurdular* (M.Rzaquluzadə).

DAĞLI – DƏRƏLİ Bizim yerlər *dağlı-dərəlidir* ("Jurnalist").

DAĞLI – ŞAD Övlad sandan Murad kişinin ürəyi əvvəl də *dağlı* idi (Mir Cəlal); Qadın hər qüssədən, qəmdən azaddır; Ağ günlər eşqilə ürəyi *şadlır* (H.Hüseynzadə).

DAĞLIQ – DƏRƏLİK Vaxtilə dərə-təpəlik olan yuxarı *dağlıq* hissə indi gül-çiçəyə bözənmişdir. Uçurum, *dərəlik*, sıldırım qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq).

DAĞLIQ – DÜZLÜK Bura *dağlıq*, bağçalıq bir yerdir (M.S.Ordubadi); Dərə-təpədən *düzlüyə* çıxdıq (A.Şaiq).

DAXİLƏN – ZAHİRƏN Novruzoli və usta Zeynallar *daxilən* çox tomiş və xoşxasiyyət adamlardır (M.İbrahimov); Somud *zahirən*, doğrudan da, mürgülöyən adama bənzəyirdi (İ.Hüseynov).

DAXİLİ – XARİCİ *Daxili* xəstəlik mütəxəssisi lazımdır (Ç.Əmənəminli); Sizin *xarici* görünüşünüz barəsində (C.Əmirrov).

DAXİLİ – ZAHİRİ *Daxili* bir maraqlı moni də saxladı. *Zahiri* görkəmlərindən yaşlı adama oxşayırdılar (M.İbrahimov).

DAİMA – ARABİR Dünyada *istedad*, hər böyük hünər; *Daıma* vordışla inkişaf edir (A.Şaiq); *Arabir* çevrilib yan-yörəsinə baxır (S.Qədirzadə).

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ

DAİMİ – MÜVƏQQƏTİ Yalan *müvəqqəti*, doğruluqsa *daimidir* (S.Rüstəm).

DAL – ƏVVƏL Kəndə çatdığı üçün İkrəm söhbətini *dalmı* eşidə bilmədi (Ə.Əbil-həsən); Söhbətini *əvvəlini* xatırlaya bilmədi.

DAL – İRƏLİ Həsən kişi Qulunun qolundan tutub *dala* qayıtdı (M.İbrahimov); Əbil ürəklandı, bir-iki kəsöv götürüb *irəli* yeridi (Ə.Vəliyev).

DAL – QABAQ Qılıncının *dalı* da kösir, *qabağı* da (Ata. sözü).

DALASQAN – DİNC Mahmud uşaqlıq dövründə olduğu kimi, daha nadinc deyil və *dalasqan* deyildir (A.Makulu); Şəki xanı Hacı Əbülləqdir də *dinc* durmurdu (Çəmən-zöminli).

DALASQANLIQ – DİNCLİK Əhməd *dalasqanlıqda* ad çıxarmışdır. Məcid *dinclik* vermirdi (M.S.Ordubadı).

DAL-DALI – İRƏLİ Dildar *dal-dalı* çəkilib qarını örtüdü (Ə.Vəliyev); Sal daşının dibindən *irəliyə* bir qoşalılı çıxmışdır (M.İbrahimov).

DALĞALI – SAKİT Qarşında *dalğalı* dərindən bir ümman; Ümmanı sarsıdır bir acı tufan... (M.Müşfiq); Dərindir, qorxuludur *sakit* axan lal sular (B.Vahabzadə).

DALĞIN – ŞAD Mənim qəhrəmanımsa görünür xeyli *dalğın* (S.Rüstəm); Əzizlə Gülsəbah da bu səhər çox *şad* görünürdü (Ə.Vəliyev).

DALĞINLIQ – ŞADLIQ Kəlgə düşmüş əsmər üzə o *dalğınlıq* çox yaraşır (M.Dil-bəzi); Muradın evində böyük *şadlıq*dır (Ə.Vəliyev).

DALINCA – QABAĞINCA Ülkərin *dalınca* Aygün də qalxdı; Əmirxan bu dəfə Əlyara baxdı (S.Vurğun); Elə sonin *qabağınca* çıxdı bayıra.

DAMAQLI – QARAQABAQ Tanış faytonçumuz var, ancaq bu gün xəstədir. Bir *damaqlı* oğlandır (Mir Cəlal); O, *qaraqabaq* adam kimi tanınmışdır.

DAMBAT – TƏVAZÖKAR Əli kişinin iki oğlu vardır; biri *dambat*, o biri *təvazökardır*.

DAR – GENİŞ

DAMBATLIQ – TƏVAZÖKARLIQ *Dambatlıqından* parlayır. Onların bəziləri sadəlik və *təvazökarlıq* kimi sifətləri itir-mişlər (Ə.Vəliyev).

DAMĞALI – TƏMİZ Sən onda səhv elomisen ki, belə bir *damğalı* nəsiləndə özünə dost seçmişən (İ.Hüseynov); O, qızın *təmiz* məhəbbətinə özünü layiq bilmirdi (S.Qədir-zadə).

DAMLAMAQ – BURAXMAQ Biz onun adamlarından birini tutub *damlamış*q (M.Hüseynov); Qatar Culfa burmandan fitini *buraxdı* (M.S.Ordubadı).

DANIŞQAN – QARADİNMEZ Qərənfil Cavadova çox *danişqandır* (Ə.Vəliyev); Usta *qaradinnəz* kişiydi, haraya isə tələsirdi (Ə.Sadıq).

DANIŞQANLIQ – QARADİNMEZLİK *Danişqanlıq*ma görə qınasən da, sənə bir neçə şey də deməyə məcburam (Ə.Əbil-həsən); Onun *qaradinnəzliyi* nəşəmizi pozdu.

DANIŞMAQ – DİNLƏMƏK *Danış* bir-bir, *dinləyim*; Kəman kimi inləyim (S.Rüstəm).

DANIŞMAQ – SUSMAQ Kişi var nə dinor, nə də *danışar*; Qoyar el yolunda üroyini o (Ə.Comil); Cahandar ağa *susurdu* (İ.Şixli).

DANLAQ – TƏRİF Bir də *danlağ*ndan qaralmaz qanım (S.Rüstəm); Məndə qüdrət yoxdur qələm çalmağa; *Tərif* eyləməyə ancaq birini (Ə.Cavad).

DANLAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Nə istəyirsən, nə? Bilirəm, yəni deyəcəksən ki, səhv edirsən, yəni məni *danlayacaqsan* (C.Cabbarlı); Bayaقدan bəri sən *tərifləyir* (C.Əmirov).

DANMAQ – TƏSDİQLƏMƏK Kəndililər bir ağızdan o sən tufəngi *dandı* (S.Rüstəm); Qədir raykom katibinin sözünü *təsdiqləmə*k məqsədilə bərkəndə dedi (Ə.Vəliyev).

DAR – GENİŞ Keçdilər *dar* və *geniş* yollardan (H.Cavid).

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK

DARALMAQ – GENİŞLƏNMƏK Bəzən yol *daralır*, yolda qalırsən (S.Sər-xanlı); *Genişlik* içində heç olarmı ki; Ürək də, arzu da genişlənməsin (B.Vahabzadə).

DARGÖZ – SƏXAVƏTLİ Yetişir, çoxalır şairciyəzlər; Ağəzölər, *dargöz*lər, pulgir, xəbislər... (Şəhriyar); Torpağa ona görə "ana torpaq" deyirlər ki, o da ana kimi hamilə olur, ağrı çəkir, doğur, o da ana məhəbbətlidir, ana *səxavətlidir*, övladlandır (İ.Məlikzadə).

DARGÖZLÜK – SƏXAVƏTLİLİK Məni tərif etməkləri onların *dargözülüyün*dən və uzağı görmədiklərindəndir (Ə.Əbil-həsən); Azərbaycanlılar qonaqpərvərliyi və *səxavətliyi* ilə tanınmışdır.

DARIXMAQ – ŞADLANMAQ Atamı düşünmə, mənim üçün *darıxsan*, ana vətənə qulluq et (A.Şaiq); Bir şeydən hamımız *şadlanırdıq* ki, atamın halı düşündüyünüz qədər də ağır deyildi (S.Qədirzadə).

DARILMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Sənsiz gördüm, mələklərə *darıldım*; Endim yərə, qədəminə sarıldım (Ə.Cavad); Deyəsən, bu cavab anasının qəlbini bir az *sakitləşirdi* (S.Qədirzadə).

DARISQAL – GENİŞ Əjdər bu təpəciklərdən ehib kəndin *darısqal* küçələrinə girdi (S.Rəhimov); *Geniş* bir məhəllədir (C.Məmmədov).

DARISQALLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Otaq *darısqallaşmışdır*. Üfüqlərimi bu qədər *genişlənməmişdi*, yoxsa qızın gözüne o cür görünürdü (S.Qədirzadə).

DARISQALLIQ – GENİŞLİK Anam, bacım, *darısqallıqdır* (C.Cabbarlı); Sənsüz *genişliyə*, bu önginliyə; Baxıb nəfəs alır adam dərindən (B.Vahabzadə).

DARIŞLIQ – GENİŞLİK Tiflisdə camaat o qədər çox idi ki, gəzməyə yekə bağ *darişliq* edirdi ("Molla Nəsrəddin"); Baxıb təbiətin *genişliyinə*; Düşünmək, düşünmək istəyir adam (B.Vahabzadə).

DARQADAN – HÖVSƏLƏLİ ...Münbərli məscidləri olan şəhərlər içində Bosra

DAVA-DALAS – SAKİTLİK

məşhurdur məharət və fəngirliyi ilə. Kufə – üzü dönüklüyü və bələgəti ilə, Bağdad cəh-cəlalı ilə, ...Herat – paxıllığı və *darqur-saqlığı* ilə... (Ə.Məmmədخانlı); Traktorçu Əli çox *həvəsəli* oğlan idi (İ.Şixli).

DARLAŞMAQ – GENİŞLƏNMƏK Oı basdığınan yolunuz *darlaşmışdır*. Gecə Cəmil Əsədini kabinetində bu cür düşündükə fikir dairəsi *genişləndirdi* (Ə.Vəliyev).

DARTILI – BOŞ *Dartılı* ipə toxunma. İpi bərk çəkmək lazımdır, *boşdur*.

DARTMAQ – BOŞALTMAQ Ayaz kəskin bir hərəkətlə atın çilovunu *dartdı* (Ə.Məmmədخانlı); Bir anda bir daraq güllə *boşaltmış* (S.Vurğun).

DARTMAQ – BURAXMAQ O, Aliyənin sağ biləyindən yapışaraq onu özünə tərəf *dartdı* (C.Əmirov); Bu halda soray-şahidən göyə bir fişəng *buraxıldı* (M.F.Axundzadə).

DAŞQƏLƏBLİ – MƏRHƏMƏTLİ *Daşqəlbli* insanları neylərdin, ilahi?! Bizdə bu soyuq qanları neylərdin, ilahi?! (M.Ə.Sabir); Başqalarına baxanda Aslan çox *mərhəmətlidir*.

DAŞQIN – SAKİT Qoca qəlbim ösüz deyil: Yanar od, *daşqın* suyum! (A.Şaiq); Raykom katibi *sakit* donizi xatırladan bu tarlaya getdi (Ə.Vəliyev).

DAŞQINLIQ – SAKİTLİK Çayın yazbaş *daşqınlığı* narahatlıq doğurur. Zahirən *sakitlik* və otalətini pozacaq bir hərəkət gözə doymirdi (M.İbrahimov).

DAVA – BARIŞIQ *Dava* var qılıncla qurtarıq, *dava* var dillo (Ə.Haqverdiyev); Qonşular *barışıq* gününü intizarla gözləyirdilər.

DAVA – SÜLH Barit və qan qoxusu ağırlaşdı havada; Daşlar belə qanadı bu uğursuz *davada* (R.Rza); Azadlıq vədəsi? O gələcəkdir; Hamısı *sülh* ilə düzələcəkdir (S.Vurğun).

DAVA-DALAS – SAKİTLİK Belə ki baxardın, hər gün soruş boyun qapısında

dava-dalaşdır (S.Rəhimov); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

DAVAKAR – DİNC Nənonəm çox *davakardır* (M.İbrahimov); Yox qardaş, ... uşağ çox *dinc* uşağıdır (S.Rəhimov).

DAVAKARLIQ – DİNLİK *Davakarlığın* səbəbi var, bilmirsiniz? (M.İbrahimov); Bəli, Şamama *dincilivi*, rahat oturacağı başqa cür başa düşən adamdı (Ə.Əbülbəhən).

DAVALI – SAKİT Məcməyədə gavalı; Yedim, oldum havalı; Qonşuda bir qız sevdim; O da çıxdı *davalı* (Bayatı); Allahyar özünü *sakit* göstərməyə çalışsa da, səhərə qədər yata bilmədi (İ.Şıxlı).

DAVAMLİ – DÖZÜMSÜZ Gedin bu saat axtarın; bir nəfər kök, *davamlı* hakim tapın götürün (Ə.Haqverdiyev); Çox *dözüm-süz*, hövsələsiz adamdır.

DAVAMSIZ – DÖZÜMLÜ Soyuğa *davamsız* idi, o dəqiqə xəstələndirdi. Doğrudan, ana qədər *dözümlü*, cəfakəş məxlük yoxdur (Ə.Vəliyev).

DAVAMSIZLIQ – DÖZÜMLÜLÜK *Davamsızlığı* ağrısının artmasına səbəb oldu. Zəhmət *dözümlülük*, səbirliklə tələb edir.

DAVASIZ – SAVAŞLI Mən belə güman edirdim ki, Xorasani *davasız* əlaq (Ə.Haqverdiyev); Onların günü *savaşı* keçir ("Azərbaycan").

DAYANMAQ – GETMƏK İri daşa toxunub *dayandı* (İ.Şıxlı); Otaqda xeyli gözdü, sonra məktəbə *getməyi* qərara aldı (İ.Fərzəliyev).

DAYAZ – DƏRİN Oynağımdır hər zaman; Yaşıl kol-kos, *dayaz* çay (A.Şaiq); Bu saat dönəndə *ən dərin* quyu harada qazılır? (M.Hüseyn).

DAYAZLAŞMAQ – DƏRİNLƏŞMƏK Quyunun yanları uçub töküldüyü üçün *dayazlaşmışdı*, indi onun içini təmizləyib *dərinləşdirmək* lazımdır.

DAYAZLIQ – DƏRİNLİK Xəzər dənizi *dayazlıqlarının* qurudulması neft sənayesinin inkişafı üçün böyük əhəmiyyətə malik-

dir. Onlar bağda *dərinliyi* üç-dörd metr olan zirzəmi qazırırlar (C.Əmirov).

DAZ – TÜKLÜ Pristav hətta *daz* başının torini sildi (İ.Şıxlı); Səni gözəl Şəngül, Şüngül; Yuxa *tüklü* gözəl Məngül... (M.Müşfiq).

DAZBAŞ – TÜKLÜ Dazbaş Murtuzov eyvana çıxdı (S.Rəhimov); Üz-gözü həmişə *tüklü* və gözləri sorbali olan bu kişi bazarın ortasındakı dükkanda satıcıdır (M.İbrahimov).

DAZLAŞMAQ – TÜKLƏNMƏK Məhdinin cavanlıqdan başının tükü tökülmüş, *dazlaşmışdı*. Körpənin başı *tüklənmişdi*.

DEMƏK – SUSMAQ Sadiq kişi öz hünərindən söhbət düşmüş kimi, arılardan həvəslə *deməyə* başladı (Mir Cəlal); Kirişi, bir anlığa o *susdu*, o dinnirdi; Onun ata üroyi, bəs niyə diksinmədi? (B.Vahabzadə).

DEMOKRATİK – MÜHAFİZƏKAR Azərbaycan realist və *demokratik* ədəbiyyatının görkəmli nümayəndələrindən biri də Əbdürrəhim bəy Haqverdiyevdir; [Nizami:] Al, oxu, qoy *mühafizəkarlar*, qorxaqlar əmin olsunlar ki, Nizaminin yazdığı məktublardan heç bir kəs zərər çəkməz (M.S.Ordubadı).

DEMOKRATİK – MÜRTƏCƏ İnqilabdan əvvəl *demokratik* fikirlə ziyalılar *mürtəcə* qüvvələr təqib edirdilər.

DESPOT – RƏHMLİ Taxt və tac, yaxşı məqsədlə işə başlayan Nadiri də *despota* çevirir (M.Arif); Mən də üroyi *rəhmlı* adamam (S.Qədirzadə).

DESPOTLUQ – RƏHMLİLİK *Despotluğa* qarşı humanizm, azadlıq bayrağı altında mübarizə aparmaq lazımdır. Onun *rəhmliliyi*nə çox adam qiymət vermir.

DEŞMƏK – BAĞLAMAQ Bəndə çatınca su bəndi *deşib* möğrur bir torzda gücü goldikco fısqırırdı (Ə.Vəliyev); Tez bəndi *bağlayın*, hər yeri su basacaq ("Azərbaycan").

DEVİRMƏK – QURMAQ İndi artıq yığılıdı, batdı qanlı saraylar; *Devirdilər* taxtını, qan içən padşahın (Ə.Cavadi); Bu dünyanı

üroyimcə *qurmaq* üçün səlahiyyət istəyirəm (X.Rza).

DEYİNGƏN – SAKİT Arvadın *deyinqəni* kişini tez qocaldır (Ata. sözü); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

DEYİNMƏK – SUSMAQ Həpirin hirsə soyumadı. O öz-özünə *deyinirdi* (Mir Cəlal); Tüfəngni təşlayıb atdı, atdı, dalbadal; *Susdu* kol dibini dərhal (B.Vahabzadə).

DEYİŞMƏK – BARIŞMAQ Atlılar kimin barəsində işə *deyişirdilər* (Mir Cəlal); Xosrov deyirdi ki, gəlsin *barışaq*; Qan kimi qaynayıb biz də qarışaq (S.Vurğun).

DƏBBƏLƏMƏK – TƏSDİQLƏMƏK Sonra *dəbbələməyə*nsən ha! (M.İbrahimov); Bu sözləri anam deyirdi. Əminim də *təsdiqləyirdi* (S.Qədirzadə).

DƏDBƏBƏ – CƏFA Əbədidir bu səadət, bu sudaqət; Bu tontəno, bu *dədbəba*, bu məhəbbət (S.Rüstəm); Dözdü hər *cəfasına*; Ərəb əlifbasını özü öyrətdi ona (B.Vahabzadə).

DƏDBƏBƏLİ – CƏFALI Həsərtlə xatırlayıb *dədbəbəli* çağları (S.Rüstəm); İndi *cəfali* günlər arxada qalmışdır ("Azərbaycan").

DƏBƏRMƏK – OTURMAQ Qaçmaq üçün *dəbərdi*; Çəlis aldı pişik kimi daban (Ə.Nəzmi); Çalış, onlardan uzaqda *otur*, səniñlə çox danışmasınlar (S.Qədirzadə).

DƏCƏL – DİNC Heç on beş il bundan qabaqki *dəcəl* uşağa oxşamır (M.İbrahimov); Çox *dinc*, sakit uşağıdır! ("Ulduz").

DƏCƏLLİK – DİNLİK Əmiqizi, ... bu *dəcəlliyi* haradan öyrəndin? (İ.Əfəndiyev); Ancaq o, institutun qəbul imtahanlarına qədər bəyinqno *dinclik* də verməli idi (S.Qədirzadə).

DƏHŞƏTLİ – FƏRƏHLİ Tiflisdəki *dəhşətli* Metex qalasına köçürtdülər (S.Rəhman); İndi biz *fərəhli* günlər keçiririk.

DƏHŞƏTLİ – MÜLAYİM Kül rəngli havada toz-duman var; *Dəhşətli* soyuq, ayaz, boran var (A.Şaiq); Hava *mülayimdir*.

DƏLƏDÜZ – DÜZ Amma *dələdüz* nökrölər arası yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Axır ki, gəldin *düz* yola (Ə.Vəliyev).

DƏLƏDÜZLÜQ – DÜZLÜK Çünki sənin üzündən *dələdüz*luq yağır (C.Əmirov); *Düzlüyün* faydası çoxdur.

DƏLİ – AĞILLI Bir *dəli* bir quyuva daş saldı, yüz *ağıllı* çıxara bilmədi (Ata. sözü).

DƏLIQANLI – QORXAQ İrəliyə doğru şığıyan *dəliqanlı* Girdman hökmdarı Varazın oğlu Cavanşir idi (M.Hüseyn); Çox *qorxaq*dır, qaranlıq düşsən kimi evdən bayıra çıxma bilmir.

DƏLIQANLI – SAKİT Semyonov hüzurunda dayanan bu *dəliqanlı* uşaqlara üroyindən keçənlərin heç birini demədi (İ.Şıxlı); Lakin gəccə qaranlıq, *sakit* və dəhşətli idi (C.Məmmədov).

DƏLİLƏŞMƏK – AĞILLANMAQ Ona çox fikir verdikcə *dəliləşir*. Balam, görünürsən ya zəmanə dəyişir, ya adamlar *ağıllanıb* (Ə.Vəliyev).

DƏLİSOV – AĞILLI Çağladı *dəlisov* ləpələr kimi; Ağıladı süməmr körpələr kimi (T.Mahmud); Buyur, bu da *ağıllı*ntuz (S.S.Axundov).

DƏLİSOV – QORXAQ Erkək təbiətli, *dəlisov*, ətli-qanlı bir qız idi (A.Şaiq); Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yirtiricinin qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov).

DƏLİSOV – MÜLAYİM *Dəlisov* şimal küləkləri çökib bu ütünü (S.Sorxanlı); *Milayim* bir axşam çağırdı (S.Qədirzadə).

DƏRD – SEVİNC *Dərd* içində yaşadı; Yazdı *sevinc* nəğməsi (B.Vahabzadə).

DƏRDLƏŞMƏK – SEVİNMƏK Bir yerdə *dərdləşər*, bir yerdə *sevinərdilər* (S.Vəliyev).

DƏRDLİ – ŞƏN Bədbəxt anam! *Dərdli* gözlərini hər tərəfə çevirib həsrətə baxdı (A.Şaiq); Bu Vasko da çox gözəl, *şən* oğlandı (S.Vəliyev).

DƏRDSİZ – NƏŞƏSİZ *Dərdsiz*, qüسسiz adamlar kimi şelləno-şelləno addımlayan Əli Rusulov bir dəfə də olsun dönüb dala

baxmadı (C.Əmirov); Sərdar özünü *nəşəsis* adamlar kimi aparırdı.

DƏRƏ – DİK *Dərada* gen, *dikdə* dardır, dağ yolları (T.Şahdağlı).

DƏRƏ – DÖŞ Yay da yaman gəldi bu tərəflərə; *Dərələr* qaynadı, *döşlər* qaynadı (H.Hüseynzadə).

DƏRƏ – DÜZ Qarşıya birdən-birə; Çıxdı uçurum *dərə* (A.Şaiq); Neçə dağ, neçə *düz*, neçə kənd, şəhər ötdük; Biz havaya qalxandan bəri (B.Vahabzadə).

DƏRƏ – TƏPƏ O gah *dərəyə* enir, gah *təpəyə* qalxır (G.Hüseynoğlu).

DƏRƏ – ZİRVƏ Necə də bozard *dərələr*, düzlər; Qarlı *zirvələri* fikir aparmış (H.Hüseynzadə).

DƏRƏDƏKİ – ZİRVƏDƏKİ Yaş ötdükcə tələsirm; Gözmək üçün, görmək üçün; *Zirvədəki* qar qalağı; *Dərədəki* çiçək üçün (H.Hüseynzadə).

DƏRƏLİ – TƏPƏLİ Yolumuz *dərəli*, *təpəlidir*.

DƏRƏLİK – TƏPƏLİK Uçurum, *dərəlik* sıldırım qayalıq yerlərdən keçirdim (A.Şaiq); Dünən Saracı axtırırdın, deyəsən, *təpəlikdə?* (M.Süleymanlı).

DƏRHAL – GEC *Dərhal* pəncərədən çəkildi (A.Şaiq); Mart ayının on beşində bərk yağış yağdığı üçün səpin beş gün də *gec* başlandı (Ə.Vəliyev).

DƏRİN – DAYAZ Bulandırb saf suyu; Qazıdn *dərin* quyu (A.Şaiq); Nuroddin *dayaz* yer axtararkən gəlib bir yerə çatdı ki, orada bir uzun ağac sınıb körpü çayın üstünə düşmüşdü (S.S.Axundov).

DƏRİN – DAYAZ Sımasında *dərin* bir fikir ya yüngül və şirin xəyalat oxunurdu (Çəmonzəminli); Onların hər ikisi anlaşı bilməyən, *dayaz* bir həqiqəti öyrənmək qabiliyyətinə malik olmayan adamlar idi (M.S.Ordubadı).

DƏRİNLİK – DAYAZLIQ *Dərinlik* çox gözəldir: sadə olarsa; Nə çıxır o şeirdən, başımı yorsa? (M.Müfqi); Hər bir müəllif

öz əsərində yaratdığı obrazı hərtərəfli, hətta *dayazlığını* əks etdirməlidir.

DƏRMƏK – YİĞMAQ Bir nimçə üzüm *dərmışdi* (S.Qədirzadə); Vaxtında səpək, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

DƏRRAKƏLİ – BALQABAQ Geniş ürəkli, *dərrakəli*, xeyirxah şəxs belə əhəmiyyətdən və minnətdarlıqdan istisna olunur (M.Talıbov); Xəlil nədir ki, o məni işdən çıxardır, bunlar da *balqabaq* kimi durub baxırlar (M.Hüseyn).

DƏRRAKƏLİ – DÜŞÜNCƏSİZ O oğlan yaşda səndən kiçikdir, amma qat-qat *dərrakəlidir* (S.Rəhimov); O dilsiz və *düşüncəsiz* bir zavallıdır (H.Cavid).

DƏRRAKƏSİZ – DÜŞÜNCƏLİ Adə, nə *dərrakəsiz*ən, barının nə qədər uzunluğu var? (C.Cabbarlı); Əhmədin... gözələri *dəlgin* və *düşüncəli* idi (İ.Şıxlı).

DƏYİRMİ – YASTI Üzün ağ, *dəyirmi*, gözün mostano; Baxışın bağrını döndərdi qanə (M.P.Vaqif); Maya gücünü toplayıb çırpındı və sağ qolunu onun əlindən qurtarıb *yastı* üzünü şillələdi (M.İbrahimov).

DƏYİŞİK – DÜZ *Dəyişik* salma, hər birin öz yerinə qoy (Ə.Haqverdiyev); Ayaq-qabını *düz* geyin.

DƏYİŞİKLİK – SABİTLİK *Dəyişiklik* nə vaxt olacaqdır? (S.Vəliyev); Frazzeologizmləri müəyyənləşdirən meyarlardan biri də *məna sabitliyidir* (H.Həsənov).

DƏYİŞKƏN – SABİT Melodiyanı təşkil edən bu zil və bəm səslərin... bəziləri *dəyişkən* və dayanıqsız olur (Ə.Bədəlbəyli); Cəbhədə *vəziyyət* sözləri idi (S.Qədirzadə).

DƏYİŞMƏK – SABİTLƏŞMƏK Elə ki, Dürdanə gənc ana oldu; *Dəyişib* başqa bir Dürdanə oldu (M.Rahim); Sabit birləşmələrdə tərəflər (sözlər) öz əvvəlki formasını saxlayaraq, həmin formada *sabitləşir* (H.Həsənov).

DƏYMƏDÜŞƏR – TƏMKİNLİ Yox, ay *dəyməduşər* qız, şairdən inciməzlər

(H.Hüseynzadə); Aydın Qaradağlının ələmə tanış, *təmkimli* səsi eşidildi (S.Qədirzadə).

DƏYMİŞ – KAL *Dəymişini* qoyub, *kalmı* dərir (Ata. sözü).

DİB – BAŞ *Başı*, *dibi* qar, boran; Papaq geymiş dumandan (A.Şaiq).

DİB – ÜZ Sanki qalxmaq istəyir göyə donizin *dibi* (R.Rza); Dəninizin *üzü* sakit, dalgəsizdir.

DİK – ALÇAQ Girdmanın igid sərkərdəsi meyanda *dik* bir yerdə görünərdi (M.Hüseyn); Qarşıda yol qırağında olan *alçaq* daxmalarda, uca ağaclar, dəmir dirəklər yavaş-yavaş irəli gəlir (S.Qədirzadə).

DİK – ÇƏPƏKİ Tahirzadə öz adını deyəndə Mirzə Rza diksinmiş kimi onun üzünə *dik* baxdı (Mir Cəlil); Nə isə o bu gün öz dostuna *çəpəki* baxırdı.

DİK – DÜZ Osman gözetçidir o yanki *dikdə*; Seyr edir baş-ayaq Nəmsə *düzünü* (H.Sanlı).

DİK – ENİŞ Qarlı, uca, *dik* başı; Az qalır dəysin aya (A.Şaiq); O, atı dəhmərləyir, çox çəkmədən *enişi* enib yoxuşa dırmaşır (Ə.Vəliyev).

DİKBAŞ – MÜLAYİM Hər xalqın *dikbaş*, lovğa cavanları da olur, səmimi, gözəl qızları da (S.Vəliyev); Xasiyyətcə çox *mülayim* adamdır (A.Məmmədova).

DİKBAŞ – TƏVAZÖKAR Qədirin də Poladdan ona görə xoşu gəlmirdi ki, Polad *dikbaşdır* (Ə.Vəliyev); Mən bir *təvazökər* bəndəyəm (F.Korimizadə).

DİKBAŞLIQ – TƏVAZÖKARLIQ *Dikbaşlığın* axırı budur (A.Şaiq); Şərəf oğlu dostunun bu hərəkətini *təvazökərlik* sayıb ürəkdən razı qalırdı (M.İbrahimov).

DİKDİR – DƏRƏ O biri tərəfdən isə yeno bir *dikdir* var idi (S.Vəliyev); *Dərələrdən* və çaylardan duman qalxırdı (S.S.Axundov).

DİKƏLMƏK – ƏYİLMƏK Züleyxa və Balaxanın adını eşidər-əşitməz, papirosları yerdə qoyub *dikəldi* (C.Cabbarlı); *Əyilib* yerdən pəncəyini götürdü.

DİQQƏTLƏ – AYAQÜSTÜ Aslan adamları *dıqqətlə* gözənd keçirdi (S.Vəliyev); Malik camaatın rahat olduğunu görüb *ayağıstü* mitinqi bağladı (M.İbrahimov).

DİQQƏTLİ – HUŞSUZ Aslan onu *dıqqətlə* və davamlı süzüb oturmaq üçün yer göstərdi (M.İbrahimov); Bayram balkonda durmasına baxmayaraq, sanki *huşsuz*, fikirsiz idi (Ə.Vəliyev).

DİQQƏTLİ – LAQEYD Yoldaş polkovnik, o indi də *dıqqətlidir* (C.Əmirov); Davranışlarından belə başa düşürdüm ki, o da mənə qarşı *laqeyd* deyil (S.Qədirzadə).

DİLCAVABI – YAZILI Əmanətəm də, *dilcavabı* sifarişim də var (A.Şaiq); Məna *yazılı* cavab verərsizdir.

DİLƏNÇİ – DÖVLƏTLİ İndi *dilənçi* sifətdə gəzirəm. Deməli, *dövlətli*, varlı bir bəy idim (Ə.Haqverdiyev).

DİLƏNÇİ – VARLI Ey mənim yolçu, *dilənçi* lüt qardaşlarım! (C.Məmmədquluzadə); Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizi indiki mədəni, *varlı* soviyyəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev).

DİLƏNMƏK – VARLANMAQ Mən də elsiş-obasız bir qoca dilənçiyəm. Kəndlərdə *dilənirəm* (S.S.Axundov); Nurecabbar var-dövlətə də, *varlanmaq* ehtirası ilə özünü oda-közə vuranlara da ikrahla baxırdı (İ.Məlikzadə).

DİLGİR – ŞƏN Məna giley yazan şagirdlərdən mən özüm çox artıq dərəcədə *dilgirəm* (C.Məmmədquluzadə); ...Ətrafa səs-küy, *şən* qohqəhələr yayıldı (S.Qədirzadə).

DİLXOR – ŞAD General bu gün çox *dilxor* idi (S.Rəhman); Biz buna çox *şadlıq* (İ.Əfəndiyev).

DİLXORLUQ – ŞADLIQ Pirinin *dilxorluğu* bir anda sovuşdu (İ.Əfəndiyev); Sarışın olan yerdə hər zaman gülüşmə, *şadlıq* başlandı (S.Qədirzadə).

DİLLƏŞMƏK – BARIŞMAQ Onunla *dilləşmə*, çökil, get (A.Şaiq); Sabah ikisini də danlayıb *barışdıracağam* (Ə.Vəliyev).

DİLLİ – HƏYALI

DİLLİ – HƏYALI Sən do anan kimi *dillən* (S.Vəliyev); ...Ananın yanında cavan oğlandan daha çox *həyalı* bir gəlin kimi dolanan Səməd, indi ananın da belini yay kimi əyirdi (Ə.Vəliyev).

DİLLİ – QARADİNMEZ Sən nə *dilli* oğlansan! (S.Vəliyev); Görmürsən *qaradınməzin* biridir.

DİLLİLİK – QARADİNMEZLİK Uşaq adətə xilafına olaraq, bu axtaş bir az *dillilik* edirdi (Ə.Əbülhəsən); Onun *qaradınməzliyi* gediş-gəliş manecilik törətdi.

DİNAMİK – STATİK *Dinamik* fellərdə hərəkət, iş, aktivlik, *statik* fellərdə isə hal-vəziyyət, passivlik var.

DİNC – NARAHAAT Məmməd həsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmmədquluzadə); Vahabzadə bu sözün ön yaxşı mənasında *narahat* bir şəirdir (M.Hüseyn).

DİNCƏLMƏK – İŞLƏMƏK Gah yaz-qaçaq kimi ulayır külək, gah da quduz kimi yatır, *dincəlir* (S.Vurğun); Mən texnikumu bitirib bir sənət qazanacaqdım, başqaları kimi namusla *işləyəcəkdim* (S.Qədirzadə).

DİNCİLİK – NARAHAATLIQ Dedim: – Şirin şey varmı hovatda *dincilik* kimi? (S.Rüstəm); Etiraf etməliyəm ki, bu *narahatlıq* mənə həm də ləzzət verir (S.Qədirzadə).

DİNDAR – KAFİR *Dindarin* bu sözü Məşəyin ürəyini yaraladı. Bu *kafir*lərə inanmaları haqq yola qaytar (Ə.Haqverdiyev).

DİNLƏMƏK – SÖYLƏMƏK Rəis sizi məmnuniyyətlə *dinləyir* (İ.Əfəndiyev); Mən sizə əqdəmi *söylədim* (M.İbrahimov).

DİNMƏK – SUSMAQ Daha *dinnədilər*; *Susdular* artıq (M.Rahim).

DİNMƏZ – ZƏVZƏK Eyzən fikirdə, kefsiz, *dinnəz*, yəqin burada bir hikmət vardır (İ.Hacıbəyov); Çox *zəvzək* adamdır.

DİNMƏZLİK – ZƏVZƏKLİK Əsgörin *dinnəzliyi* o buna görə də pis yerə *yozmurdu* (Ə.Əbülhəsən); *Zəvzəkliyinə* görə hamı ondan uzaqlaşır.

DİNSİZ – MƏMİN *Dinsizin* öhdəsindən imansız gələr (Ata. sözü); Mərhum Zeynəb

DİVANƏ – AĞILLI

xanım *məmin*, müsəlman bir Allah bəndəsi idi (Q.Qantəmir).

DİRÇƏLMƏK – XƏSTƏLƏNMƏK Uşaq böyümüş, rəngi açılmış, *dirçəlmiş*, çevikləşmişdi (Mir Cəlal); Əziz on iki yaşında olanda bərk *xəstələnmişdi* (Ə.Vəliyev).

DİRİBAŞ – MAYMAQ Xala, sən nə *diribaş* qarsan? (N.Vəzirov); Bir nəfər mənə demişdir ki, bəzi *maymaqlar* açarı qifilin içərisinə qoyur (M.Talıbov).

DİRİBAŞLIQ – MAYMAQLIQ Biri o birilərindən *diribaşlığı*, hazırcavablığıyla seçilirdi (M.Eynullayeva); *Maymaqlıq* edib Ağasolimi əldən buraxmışan (C.Əmirov).

DİRİLİK – YOXLUQ Bir söz ki bir cavanın *diriliyinə* səbəb olacaq, onu demək günahdır (Ə.Haqverdiyev); Qaynım həmişəki kimi indi də Məhdədin *yoxluğuna* mənə hiss etdirməyə çalışırdı (M.Hüseyn).

DİRİLMƏK – ÖLMƏK *Öləcəyəm*, bir də *diriləcəyəm* (C.Cabbarlı).

DİRMANMAQ – DÜŞMƏK At belində yavaş-yavaş *dirmanır*q dağlara (S.Rüstəm); Qaraca qız armudları dərib, pişiyi qucağına alaraq yerə *dişdi* (S.S.Axundov).

DİŞARI – İCƏRİ Di onda mən cəhroni, xurcunu qoyum *icəri*, qapımı bağlayım gedək (Ə.Haqverdiyev); Bacı, köpəkdən qorxuram, *dışarı* çıx (S.S.Axundov).

DİŞİ – ERKƏK ...Har yuvada birco *dişi* arı olar, ona şah deyirlər (S.S.Axundov); *Erkək* atı yəhərliyəib minəndə ixtiyarsız olaraq gülürəm (Ə.Vəliyev).

DİŞİCİK – ERKƏKCİK Bəzi bitkilərin qönçələrində olduğu kimi pambığın qönçəsində də *erkəkcik* və *dişicik* var idi (Ə.Vəliyev).

DİŞLƏMƏ – ŞİRİN Bəlkə, biri çayı *şirin* içməyəcək. *Dişləmə* içəkəkdir (S.S.Axundov).

DİŞLİ – ÖLÜVAY Özün bilirsən ki, onlar *dişli* tayfadırlar (İ.Şıxlı); Onun tələsməklə işi yoxdur, *ölüvaydır* ("Ulduz").

DİVANƏ – AĞILLI Öqlimi itirib qız, *divanədir* (S.Rüstəm); *Ağıllı* düşmən nədən dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

DİVANƏLƏNMƏK – AĞILLANMAQ

DİVANƏLƏNMƏK – AĞILLANMAQ Genə bir Leylivəş yara dil verdi; Könlü Məcnun toki *divanələnmis* (M.V.Vidadi); İndi Sona lap *ağıllanmışdır* ("Azərbaycan").

DİVANƏLİK – AĞILLILIQ Nə işdir bu, bu nə *divanəlikdir* eyləyirson sən? (C.Cabbarlı); Malik onun *ağıllığının* səbəbini bildirdi.

DOĞMA – ÖGEY Demək, o sənin üçün *doğmadır*, amma bu biriləri *ögey?* (İ.Əfəndiyev).

DOĞMA – YAD O *yad* deyil, mənə *doğma* baladan artıqdır (A.Şaiq).

DOĞMAQ – BATMAQ Yenidən *doğmaq* üçün *batdı*. Gözlərdən itdi (S.Rüstəm).

DOĞMAQ – ÖLMƏK Bir il sonra Zeynəb oğlan *doğdu* (M.İbrahimov); Ölür, kişitək *ölər* ələ düşməz o, yalnız (B.Vahabzadə).

DOĞMALAŞMAQ – YADLAŞMAQ Doğmalar get-gedə *yadlaşır*, yadlar isə *doğmalaşır*.

DOĞMALIQ – YADLIQ Ancaq bu küskün səs o *doğmalıqdan*, o nəvəzisdən uzaq idi (M.Eynullayeva); Ancaq indi uşaqlarının yanında özünün *yadlığını*, özünün zalımlığını dərk edədi (M.Eynullayeva).

DOĞRU – ƏYRİ Qələm *əyri* kəsilə də, *doğru* yazar (Ata. sözü).

DOĞRU – YALAN Allah bilir ki, *doğru* deyirəm! (M.F.Axundzadə); Pul tapmışam, *yalan* demirəm (M.F.Axundzadə).

DOĞRU – YANLIŞ Mən sənə *doğru* yola çəkmək istəyirəm (C.Məmmədov); *Yanlış* hesab Bağdaddan qayıdır (Ata. sözü).

DOĞRUÇU – YALANCI *Yalançının* evi yandı, kimsə inanmadı (Ata. sözü); Deyənlər nə qədər *doğruçu*, nə qədər alibonab şəxslər imiş (M.S.Ordubadi).

DOĞRUÇULUQ – YALANÇILIQ Müəllim şagirdlərinə *doğruçuluğu* təbliğ edirdi. Bizcə, *yalançılıq* lokəsi ölümdən daha çirkindir (H.Cavid).

DOĞRULTMAQ – GÜNAHLANDIRMAQ Yarmomədi mühasiblikdən azad

DOLAŞIQLIQ – AYDINLIQ

edək, hələlik qoyaq aşağı bir işdə özünü *doğrultsun* (M.İbrahimov); Əvvəlcə *dincə* lirdi, kitablar oxuyurdu, sonralar isə danlığa başlayanda ancaq özünü *günahlandırır*di (M.İbrahimov).

DOĞRULUQ – ƏYRİLİK *Doğruluğun* dili belədir yalnız (S.Vurğun); Məncə, ona inanmaq olmaz, kimi dindirirson *əyriyyə*ndən dad çəkir (M.İbrahimov).

DOĞRULUQ – YALANLIQ Çünki sözlərimizdə *doğruluq* var (S.Vurğun); Kəndçilər etdiələr dübarə hücum; Yenə oldu *yalanlığı* molum (M.Ə.Sabir).

DOĞULMAQ – ÖLMƏK Adamlar bir dəfə *doğulur*, bir dəfə *ölür* (F.Kərimzadə).

DOĞUM – ÖLÜM – Sizin verdiyiniz nömrə Moskva *doğum* evidir (S.Qədirzadə); Gözününi içinə baxdı *ölümün*; Neçə yol torpağı çiləndi qanı (B.Vahabzadə).

DOĞUŞ – ÖLÜM Əsil möcüzə – *doğuş*dur, törənşirdir (İ.Məlikzadə); Elə qızla *ölümə* də getmək qorxulu deyil (S.Qədirzadə).

DOLAMAQ – AÇMAQ Çay başından gələnkon saçlarını allorinə *doladı*, kəndin içindən sürürdü (C.Cabbarlı); Kapitan göz-lərini geniş *açdı* (S.Qədirzadə).

DOLANBAC – DÜZ Mahmud Zəncəmin *dolanbac* küçələrində gözənd itdi (A.Makulu); İndi şəhərimizdə salınan küçələr *düzdür*.

DOLAŞIQ – AYDIN Qəlbimdə ağır-ağır dordlorim, başımda *dolaşıq* fikirlərim, xəyalım, hərə-mərə gözlərim ulduzlarda, bir müddət yata bilmədim (A.Diyambəy-öglü); Çox *aydın* və dərin mənalı iki xətt şərx oxşayan bu lentlər ona nəfər xatırlatmadı (Ə.Vəliyev).

DOLAŞIQLI – AYDIN *Dolaşıqlı* yolda sürət artırmağın qorxulu olduğunu seziyə açıq deyirdi (Mir Cəlal); Bu mənzərəni götərkən hər şey *aydın* oldu (C.Məmməd-xanlı).

DOLAŞIQLI – AYDINLIQ İlyas gülcünə bir heyətə, qarışo *dolaşıqlı* içində

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ

çaşib donmuşdu (Mir Cölal); Süd kimi *aydınlıq* idi (Ə.Vəliyev).

DOLAŞMAQ – AÇILMAQ Ayı zənciri ilə ağaca *dolaşib* dartınır və bağırırdı (S.S.Axundov); Bir *azdan* zabit ömr verdi, salı sahələ bağlayan kondirlor *açıldı* (S.Qodirzadə).

DOLAYI – BİRBAŞA Lakin demədi, dönüb *birbaşa* yaxarı qalxdı (M.İbrahimov); Bu görüşdən *dolayı* çox şad olub bağa girdik (Ə.Haqverdiyev).

DOLĞUN – ARIQ Qapını açan *dolğun* bir qadın idi (C.Əmirov); Yanaşı öyləndiyimiz Tel adlı *arıq*, lap uşağa oxşayan gəncə artıq dostlaşmışıq (S.Sərxanlı).

DOLĞUN – ZƏFİF Kərəmətin çil, dolu çöhrəsi kimi *dolğun* da sösi vardı (Ə.Əbülhəsən); Arvad, hələ o lazım deyil, uşaq çox *zəifdir*, danışdırma (S.S.Axundov).

DOLMAQ – BOŞALMAQ Bir yandan *boşalır*, bir yandan *dolur*; Sırrını verməyir sirdəşə dünyə (S.Vurğun).

DOLU – ARIQ *Dolu* qadın onun sözünü təsdiq etdi (C.Əmirov); *Arıq* kişi bir az da ona tərəf çökilib dilini işə saldı (S.Qodirzadə).

DOLU – XALİ Abbas kişi *dolu* bir heybə hazırlayıb yohürin qaşına saldı (Mir Cölal); Ancaq dünyə *xali* deyil (S.Vurğun).

DOLU – YARIMÇIQ Barjın göyortəsi yükdaşıyan adamlarla *dolu* idi (M.Rzaquluzadə); Sözü *yarımçıq* qalmış arvad təsdiq etdi (M.İbrahimov).

DOLUXSUNMAQ – GÜLÜMSÜN-MƏK Kazım *doluxsundu* (İ.Şıxlı); *Gülüm-süyürdi*, kırıqları tıroyırdı (S.Qodirzadə).

DOLUŞMAQ – ÇIXMAQ Məktəblilər dostla-dosta; *Doluxdu* dars otağına (M.Dil-bazi); Şəhər təzədən durub yaxşı fikirlər, növbə hissələrlə evdən *çıxarsan* (Ə.Vəliyev).

DOMBALMAQ – ÇÖKMƏK Gözləri isə qışqırıdınca, elə bil, daha da *dombalır* (Ə.Əbülhəsən); Onun gözləri *çökmüşdü*.

DOMUŞMAQ – AÇILMAQ Arabanın boyunda çömbəlmiş, *domuşub* oturan

DOST – RƏQİB

Əsgər hörden şallağı tovlayıb kəllərə qışqırır (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

DOMUŞUQ – AÇIQ Həmişə *domuşuq* vətəniyətlərdir. *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaşmışdı (S.Qodirzadə).

DONQAR – ŞUMAL O *donqar* kişi çıxıb poçta yönəldiyi vaxt Homid dayıya rast gəldi (Ə.Əbülhəsən); Gədən boylu, enliktörək, şumal bir oğlandı (S.Qodirzadə).

DONQULDANMAQ – SUSMAQ Gileygüzarov öz qonun gözlərini tavana zilləyib qəzəblə *donqulandı* (S.Rüstəm); Gücü ona çatırdı ki, *susurdu* (S.Qodirzadə).

DONMAQ – AÇILMAQ *Dondu* ciğrlər, izlər; Bu gedişin qəsdı nə? (H.Hüseynzadə); Qiymət içəri girəndə elə bil onun donu *açıldı* (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – ƏRİMƏK Hələ deyirlər ki, dənizin suyu səhildən xeyli uzaqlara qədər *donub* (M.Rzaquluzadə); Yaz gələn kimi dağların qarı *əriyir*, yağış yağır (Ə.Vəliyev).

DONMAQ – İSİNMEK – Nə səbəbə su qaynayanda buğ olur, niyə *donanda* bərkəyir? (C.Məmmədquluzadə); Xəroyi *isidib* götürdi (Ə.Vəliyev).

DONUQ – İSTİ İki dizi üzərində dikələrək *donuq* və şübhəli baxışlarla mənə süzdü (A.Şaiq); Ocaqlar çatılır, ev qızır haman; Humay bürünmüşdü *isti* yorğana (S.Vurğun).

DONUQLUQ – AÇIQLIQ Məhərrəm heç vaxt baş açə bilmirdi bu *donuqluqdan* (M.Eynullayeva); Parisə goldikdən sonra o, birinci dəfə idi ki, şəhəri belə ürok *açıqlığı* ilə seyr edirdi (S.Qodirzadə).

DOST – ƏĞYAR Heç bundan yaxşı şey olarmı ki, qolbdan istədiyini *dostdan* məktub alsan! (N.Nərimanov); Dəyərli başımız *əğyar* içində orsi-olaya (M.S.Orudubadi).

DOST – RƏQİB Hor şeyin təzəsi, *dostun* köhnəsi (Ata. sözü); Artıq mövqelərini

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK

itiron italyan oyunbazları bu qorxulu *rəqibi* aradan götürməyi qorara aldılar (S.Vəliyev).

DOSTLUQ – DÜŞMƏNÇİLİK *Dostluq* müxtəlif olur; *Düşməncilik* kimi (R.Rza).

DOYMAQ – ACMAQ Dış qurdalamaqla qarın *doymaz* (Ata. sözü); Cücələrim *acdı*, yemləmək vaxtıdır.

DOYUNCA – YARIMÇIQ *Doyunca*, *doyunca* səhəbat edərək (M.İbrahimov); Bu nədir, o, sözü *yarımçıq* qoyub susdun?! (M.İbrahimov).

DÖNMƏK – GETMƏK Bir gün Qorən-fillo Bahadır adı qayda üzrə bir yerdə evə *döndülər* (S.Rohimov); İndi *gedib* səhəro kimi rahat yatacaqsan (S.Qodirzadə).

DÖNÜK – SƏBATLI Aslan ... *dönük* fikrili və zəif iradəli adamları sevməzdi (M.İbrahimov); Son dönməz baltıçısan; Yoldaşların *səbatlı* (M.Rahim).

DÖNÜKLÜK – SƏBATLILIQ Xeyr, artıq *dönüklük* umma məndən (H.Cavid); Onun *səbatlılığı* mənə sevinidir.

DÖŞƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Müşavirəyə ona yaman *döşədilər* (İ.Əfəndiyev); Bütün məktublarında qarını *tərifləyirsən* (Ə.Vəliyev).

DÖŞƏMƏK – YIĞMAQ Tərgül qazanın altında od yandırdı, samovara köz saldı, masanın üstünə ütülənmiş ağ süfrə *döşədi* (Ə.Vəliyev); – Geri niyə qaytarırsan, tikəndə özümüz düzəldirik, *yığıdır* (M.İbrahimov).

DÖŞƏNMƏK – YIĞILMAQ Həyətdə palaz *döşənb*, samovar qurulmuşdu (Çəmon-zəminli); Çay içildikdən sonra süfrə *yığıldı*. **DÖVLƏTLƏNMƏK – YOXSULLANMAQ** Qəm yemo, çox çəkməz *dövlətlənmə* (S.Rüstəm); Var-yoxdan çıxmış kondililər tamam *yoxsullaşmışdılar*.

DÖVLƏTLİ – GƏDA O deyəndə bir *dövlətli* xanım, mən *gədamın* birisi (Ə.Haqverdiyev).

DÖVLƏTLİLİK – KASIBLIQ İndi dünyədə qayda belədir ki, birisi ucadan alçağa eno, *dövlətlikdən* kasıblığa düşo.

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ

həmişə səhəbət aparıb çıxaracaq keçən gün-lərə (C.Məmmədquluzadə).

DÖVLƏTLİLİK – YOXSULLUQ Düşüncəsiz adamlar öz soadətini *dövlətlikdə* axtarırlar. Yığıb bir palaza satacaq onu; Budur *yoxsulluğun*, açlığın sonu (S.Vurğun).

DÖYMƏK – OXŞAMAQ Xanım haqsız yərə söyüb-danlamağa, *döyməyə*, incitməyə başlayır (S.Hüseyn); Gol, ipək saçını *oxşayır*; Sonlən bir an da yaşayım (M.Müşfiq).

DÖYÜKMƏK – TOXTAMAQ Sofiya xanım Rüstəm boyı görün kimi əvvəl *döyükdü*, rəngi qaçdı (Çəmonzəminli); Əziz özünü *toxtamağa* çalırsız, həkimi olını ondan çəkir (Ə.Vəliyev).

DÖYÜNMEK – DAYANMAQ Rəng aldı bu nəğməli görünən qəvsi-qüzəhdən; Qəlbim *döyünüb*, lələ kimi güldü fərəhdən! (S.Rüstəm); Bərdən elə bil ürəyi *dayandı*.

DÖYÜŞKƏN – QORXAQ Mən də *qorxaq* deyiləm, yaman da *döyüşkənəm* (C.Cabbarlı).

DÖYÜŞKƏN – SAKIT Özü arıq bir oğlandır. Amma bilirsən necə *döyüşkəndir* (A.Makulu); Çox *sakit* adamdır (Ə.Vəliyev).

DÖYÜŞKƏNLİK – QORXAQLIQ *Döyüşkənlik* ad çıxarmışdı. Son *qorxaqlıq* elədin (Ə.Vəliyev).

DÖYÜŞMƏK – BARIŞMAQ Dünyanın səlləridə çalxayan bizim həyat; Sağdan sola *döyüşmüş*, sonra yoluna düşmüşdü (M.Müşfiq); Mən onları mütləq *barışdır-malıyam* (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMLÜ – SƏBİRSİZ Qaraca qız da Nürəddin kimi pis gümə *dözümlü*, səbirlı bir uşaqdır (S.S.Axundov); Elə *səbirsizdir* ki, bir yerdə beş dəliqə dura bilər.

DÖZÜMLÜLİK – SƏBİRSİZLİK Futbol insanın *dözümlülük*, cəldlik, çeylik kimi keyfiyyətlər torbıya edir ("İzləb lüğət"); Sorınan cavab tapmağa hazırladığı vaxt Polad *səbirsizlik* edib öz sualına özü cavab verdi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZ – SƏBİRLİ Püstəxanım həddindən artıq *dözümsüz* idi (M.Hüseyn);

İndi Əziz çox toxtaq, olduqca səbriqli idi (Ə.Vəliyev).

DÖZÜMSÜZLÜK – HÖVSƏLƏLİK *Dözümsüzlük* üzündən özünü daha da xar etmiş (M.Talıbov); *Hövsələliyi* sayəsində salamat qala bilmişdir ("Azərbaycan qadını").

DUL – ƏRLİ Bir neçə ərlı qadın oturub, *dul* Tellinin qeybatını edirdi ("Ulduz").

DUMANLANMAQ – AÇILMAQ Fəqət nəfəsinə ağır bir şey tıxanmış, gözləri *dumanlanmışdı* (A.Şaiq); *Açıldı* arzuları; Gözündə çiçək-çiçək (B.Vahabzadə).

DUMANLI – AÇIQ Maritsa *dumanlı* gözlərini ona zillədi (S.Vəliyev); *Açıq* söma, göy qurşağı; Biri sənə, biri mən (B.Vahabzadə).

DUMANLI – AYDIN Cəfər xeyli fikrə getdi, üzü tutuldu, *dumanlı* baxışları uzaqlara dikib düşündü (M.İbrahimov); Bunların hamısı məlum və *aydındır* (Ə.Vəliyev).

DUMDURU – BULANLIQ Küçənin hər iki tərəfindən *dumduru* su axırdı (Ə.Vəliyev); Baxış *bulanlıq*, gözləri yorğun idi (Ə.Vəliyev).

DURĞUN – AXAR *Durğun* göl olduğu yadıma gəlir (A.Şaiq); *Axar* su murdar olmaz (Ata. sözü).

DURĞUN – DAŞQIN Şux səslərlə dolu isti yuvalar; *Daşqın* çaylar, *durğun* göllər bizimdir (A.Şaiq).

DURĞUNLUQ – İNKİŞAF Cəfər Cabbarlının vəfatından sonra səhnədə və dramaturgiyada bir *durğunluq* əmələ gəldi (S.Rəhman); *İnkışaf* əksliklər mübarizəsidir.

DURĞUNLUQ – QAYNARLIQ Hər duruşunda, hər baxışında bir *durğunluq* var (H.Cavid); Onun üzündən bir *qaynarlıq* duyulur.

DURĞUZMAQ – YATIRTMAQ Mənsur onu *durğuzub* aparmaq istədisə də, Sitarə mane olub oturtdu (C.Cabbarlı); Mədinə uşaqlarını *yatırdırıb*, öz işi ilə məşğul olmağa başladı ("Azərbaycan").

DURMADAN – ARA-SIRA Əsirdi *dürmadan* bərbəşə yellər; Döyürdü bağrını dağ-daşa sellər (S.Vurğun); *Ara-sıra* tünd-məcaz arvad da görünürdü (M.İbrahimov).

DURMAQ – ÖYLƏŞMƏK *Durdum* ki, evimizə gedib bu arsızı doyurdum (A.Divan-yəvəli); Onlar *əyləşdilər* və Sərdarın kefini soruşdular (M.S.Ordubadı).

DURMAQ – GETMƏK ...Di, burada niyə *durubsan*, buyur, *gedək* mənzilə (C.Məmmədquluzadə).

DURMAQ – OTURMAQ Sakitcə *oturmuşuq*; Bir tərəfdə *durmuşuq* (İ.Təpdiq).

DURMAQ – UZANMAQ Səhər *durub* Sabunçu məktəbinə getməyə hazırlaşdım (A.Şaiq); Əlini yastıq edib *uzandı* yastığına (S.Rüstəm).

DURMAQ – YIXILMAQ Mat-qut dayanıb *durdum*; Qarşısında şairin (S.Rüstəm); Sənin yanında Rəsulova dedim ki, *yıxılmışam*, burnum qanayıb (C.Əmirov).

DURU – BULANLIQ Beşinci gün idi ki, kolxoççular *bulanıq* arx suyunun əvəzində *duru* şirin su içirdilər (Ə.Vəliyev).

DURULMAQ – BULANMAQ O vaxtdan həftələr, aylar dolandı; Sular gah *duruldu*, gah da *bulandı* (S.Vurğun).

DURULMAQ – BULAŞMAQ Dünənki bork qardan sonra gün çıxmış, hava *durulmuşdu* (Mir Cəlal); Bakının havası birdən-birə *bulaşmışdı* (M.İbrahimov).

DURULMAQ – POZULMAQ Məhərrəmin birdən-birə kefi *duruldu* (M.Eynullayeva); Qulam Rza adını eşidən kimi mənim kefim *pozuldu* (M.İbrahimov).

DURUŞ – OTURUŞ Vardı bir əlçatmaz gənclik vüqarı; Qızın *duruşunda*, *oturuşunda* (Ə.Cəmil).

DURUŞ – YATIŞ Baxışım, *duruşum* duyuşdi tamam (Ə.Rza); Körpənin məsum *yatışı*, olcivəzinin qoyuluşu, bütün əzası ildırım qüvvəsinə dönrək Mərdanı vurdu (Çəmənzəminli).

DUZLU – ŞİT Hər gün burada darvaza tağı altında *duzlu* suda pərtlədimmiş qarğıdalı

satan yeniyetmə bir oğlan heyretlə arxadan onu səsləmişdi (Ə.Məmmədcanlı); Partizanlar bir neçə aydı ki, xörəyi *şit* yeyirdilər (S.Vəliyev).

DUZSUZ – MARAQLI Şerində bir axıcılıq hiss olunsada, *duzsuzdur*. Bu danışıqlardan bir neçəsi *maraqlı* idi (Ə.Vəliyev).

DÜNƏN – BU GÜN *Dünən* beş, *bu gün* şeş (Ata. sözü).

DÜNƏNKİ – BAYAQKI *Dünənki* bu çöllərdə; *Axar* zümrüdi kimi su (M.Seyidzadə); Eynəkli kişinin *bayaqkı* istehzalı baxışından əsər-ələmət qalmadı (C.Əmirov).

DÜRTMƏK – ÇIXARTMAQ Pası mırıldana-mırıldana öyildi, açılmış kağızı qatlayıb onun qoyunna *dürtdü* (S.Rəhimov); Yarməmməd portfelindən bir dəstə özik-üzük kağız *çıxartdı* (M.İbrahimov).

DÜRÜST – SƏHV Sənin fikrin *dürüstdür*. Köhnə *səhv*lərinə, keçmiş nöqsanlarını adamların üzünə tez-tez vurmağın nə monası var (Ə.Vəliyev).

DÜRÜST – YALANCI Əgər siz *dürüst* adam olsaydınız, bu neçə vaxtı bu yolda görünməzdiniz (M.F.Axundzadə); Hər ikiniz *yalancı* və fırıldaqçısınız (C.Əmirov).

DÜŞKÜN – BƏXTƏVƏR Olmasaydı əgər bu üç xoş gün; Mənim ömrüm olurdu *düşkün* (A.Səhhət); *Bəxtəvər* başıma, yaxşı tapmışam xoşbəxtliyin yolunu (M.İbrahimov).

DÜŞKÜN – GÜMRAH Tərlandı, tərlandı, gözəl tərlandı; Səno qurban olsun bu *düşkün* canım (S.Vurğun); Bu *gümrah*, bəxtli gəncləri görcək; Xəyalən dolanb gözdüm dünyanı (O.Sarıvəlli).

DÜŞKÜN – VİCDANLI Cahangir ağa zəif iradəli, naqis ağıllı, *düşkün* fikirli adam idi (Ə.Vəliyev); Mən *vicdanlı* adamam, razı olmamam ki, sizin kimi yaxşı yoldaş qarşı qrup düzəltsinlər (İ.Förzəliyev).

DÜŞMƏK – ÇIXMAQ Dünya nordivandır, biri *çıxır*, biri *düşür* (Ata. sözü).

DÜŞMƏK – QABARMAQ Yenice çirtləyən günəşin ilk şüaları onların üstünə

düşmüşdü (Ə.Məmmədcanlı); Hər dəfə nəfəs aldığıda sinəsi körük kimi *qabarırdı* (İ.Şixli).

DÜŞMƏK – MİNİMƏK *Minirsən* mən minəndə, *düşürsən* mən düşəndə (S.Rüstəm).

DÜŞMƏN – DOST O öz *dostunu* və *düşməni* tanıya bilmir (M.S.Ordubadı).

DÜŞMƏN – HƏMDƏM Biz bəzən *düşməni* tanımayırdıq. Onu özümüzdə *həmdəm* sayırıq (S.Rüstəm).

DÜŞMƏNLİK – AŞINALIQ *Dünənki düşməniyə* inanmayırdıq (Ə.Əbülhəsən); Od ilə pambığın nə *aşinalığı* (Ata. sözü).

DÜŞÜNCƏLİ – FƏRSİZ Səttar xan olduqca *düşüncəli* və kədərlı idi (M.S.Ordubadı); Ürəyində, o qocadan *fərsiz* övladına qalan kaxxana kimi uçulub-dağılıb, bərbad olub (S.Qədirzadə).

DÜŞÜNÜŞMƏK – DOSTLAŞMAQ Son niyə Şiraslanla *düşünüşmüşən*? (S.Rəhimov); Fərman da Qədir kişi ilə *dostlaşdı* (Ə.Sadıq).

DÜYMƏLƏMƏK – AÇMAQ Moşədi İbad yaxasını *düymələyir* (Ü.Hacıbəyov); Qulam qızın yaxasının düymələrini *açdı* (S.Qədirzadə).

DÜYMƏLİ – AÇIQ Əyrice qaşı var, ucu oyməli; Kətan köynək geyib, köksü *düyməli*. Aşiq Kərom. Qulam sobanın *açıq* qapısından yerə düşən közü götürüb içəri atdı (S.Qədirzadə).

DÜYÜN – YAS Uzaq ellərdə *yasdır*, bizim ellərdə *düyün* (S.Rüstəm).

DÜYÜNLƏMƏK – AÇMAQ Qadın bu pullara həsrətə baxdı və nəhayət, onların beşini götürüb qarqatının ucuna *düyünlədi* (A.Makulu); Göycək durub qapını *açdı* (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – AÇIQ İlanlar fışıtdayır kol-koslar arasında; Ayagə dolayan *düyünlü* kondir kimi (S.Rüstəm); Simon yol *açıqdır*, gedə bilərsən (B.Vahabzadə).

DÜYÜNLÜ – ŞAD Sevdiiyim oynino geyibdi ağrı; Çəkibdi sinəmə *düyünlü* dağı

(“Abbas və Gülgöz”); Ürəkden *şadam* ki, elə oğlunuz var (Ə.Vəliyev).

DÜYÜNLÜ – YASLI İndi elimizin toylu-*düyünlü* günləri başlayır (M.Süleymanlı); *Yaslı* gəlinlərin, *yaslı* qızların; Ahından oridi dağların qarı (S.Vurğun).

DÜZ – DOLAMA *Düz* yolla getməyi özünə ölüm bilir. *Dolama* yollarda maşının sizi nə qədər atıb-tutduğunu təsəvvür edin (S.Vəliyev).

DÜZ – XOR Ovçu ovun *düz* görə; *Düz* dolana, *düz* görə; Mən yara neylədim ki; Atdı mənə güz görə (Bayatı); *Xor* baxarsan, ac qalarsan (Ata. sözü).

DÜZ – KÖNDƏLƏN Yolu gah *düzünə*, gah *köndələninə* getmişdim, şöhrin axşam qaynarındakı izdiham içində çox sıxalanmışdım, çox çalxalanmışdım... (Ə.Məmmədcanlı).

DÜZ – NAHAMVAR *Düz* yolla gedən yorulmaz (Ata. sözü); Evin *nahamvar* palçıq döşəməsinə kandar tərəfdə xaral sərilmişdi (S.Qədirzadə).

DÜZ – YALAN *Düz* sözü nə demək olar?! (İ.Əfəndiyev); *Yalan* sözü nə veririlər (“Ulduz”).

DÜZ – YAMAN Bircə son *düz* adamsan (C.Əmirov); Bu dünyada üç şey başa bələdi; *yaman* oğul, *yaman* arvad, *yaman* at (Aşiq Ələsgər).

DÜZ – YANLIŞ Ona elə gəldi ki, döyüşçü *düz* məlumat vermir (S.Vəliyev); Elə isə, qızım, mənə *yanlış* məlumat veriblər (S.Vəliyev).

DÜZƏLİŞMƏK – POZULUŞMAQ Əvvəl *düzəlişdilər*, bir müddət mehriban yaşadılar, sonra nödənsə *pozuluşdular*.

DÜZƏLMƏK – ƏYİLMƏK Döyüşdü gah *əyildi*; Gah dikolib, *düzəldi* (B.Vahabzadə).

DÜZƏLMƏK – POZULMAQ Biz belə qanırıq ki, xəyal, fikir və əqido *düzəlməzə*, fel heç vaxt *düzəlməz* (C.Məmmədquluzadə); Anladırca səni *pozulur* halım (S.Vurğun).

DÜZƏLTMƏK – DAĞITMAQ Faşistlər onları buraya göndərmişdilər ki, dağıtmış körpüləri *düzəltsinlər*. Ancaq bu igidlər, əksinə, uçulmamış körpüləri də *dağıtdılar* (S.Vəliyev).

DÜZƏLTMƏK – ƏYMƏK Qərənfil pəncərənin şüşəsinə baxıb kəlağayısını *düzəltirdi* (S.Rəhman); Zinyot fikirlə alını qırışdırıb dodaqlarını *əydi* (Çəmənzəminli).

DÜZGÜN – YALAN İti gözlləri çox şeylər görür, həssas ağıl isə tam və *düzgün* nəticə çıxarır. *Yalan* ayaq tutar, amma yeriməz (Ata. sözü).

DÜZLÜK – ƏLİƏYRİLİK Gənclik həmişə yüksək və təmiz xəyalların, *düzlük* və sədaqətin mücəssəməsidir (M.İbrahimov); Qarətin, *əliəyriyilin* kökünü kəsmək (F.Kərimzadə).

DÜZLÜK – RİYAKARLIQ Coşur, əzildikcə daha da ilham; Hoqiqət naminə, *düzlük* naminə (B.Vahabzadə); Bu *riyakarlıq*, bu yalançı hörmət Rüstəm kişinin qəzəbini coşdurur (M.İbrahimov).

DÜZMƏK – DAĞITMAQ Böyük daşlardan *düzüb* özümə bir meysərə, sən-dələ oxşar bir yer qayırmışdım (A.Divanbəy-oglu); Uşaqlar daşları *dağıtmağa* başladılar (“Azərbaycan”).

DÜZÜNƏ – ÇƏPƏKİ Mənim qarşımda *düzünə* oturdun (T.Hüseynov); Əhməd onu *çəpəki* süzürək cavab verdi (A.Şaiq).

DÜZÜNƏ – YANAKI O *düzünə* üzümü baxaraq gülümsədi. Çünki maşın *yanakı* dayanmışdı (C.Əmirov).

Ee

EHMALCA – CƏLD Ana *ehmalca* uşağı qucağına aldı (M.Hüseyn); Mən də *cəld* ayağa durdum (Y.Əzimzadə).

EHMALLI – CƏLD O, daşıqçılara yüklərin *ehmallı* düşürülməsini tapşırırdı (S.Rəhimov); Sabir *cəld* irəli yeridi (Mir Cəlal).

EHMALLICA – CƏLD Rüstəm bəy diksindi, qolunu *ehmallıca* xanımın qolundan xilas etdi (Çəmənzəminli); Anası *cəld* ayağa qalxıb, həyəətə gəldi (Mir Cəlal).

EHMALLIQ – CƏLDLİK Üslubunda kənd sakitliyi və *ehmallığı* hakimdir (Mir Cəlal); İndi hər bir iş *cəldlik* tələb edir.

EHTİRAM – NİFRƏT Ailədəki bu qarşılıqlı *ehtiram* indi artıq onəno və etiqad halına gəlmişdir (M.Hüseyn); Adamlar çörək kəşib üzünə gülən, daldə isə ayağının altını qazan şəxslərə *nifrəti* böyük idi (M.İbrahimov).

EHTİRAMLAR – NİFRƏTLƏ İçəri daxil olcaq Dəmirov Simona dönüb *ehtiramla* başını əydi və salam verdi (S.Rəhimov); Ətrafındakıları *nifrətlə* süzdü (“Azərbaycan”).

EHTİRASLI – SÖNÜK *Ehtiraslı* gözlləri ilə ona odlu bir nəzər saldı (C.Əmirov); Səndə var coşqun ehtiras əlovu; Yaxar atəşlərin *sönük* bir evi (H.Cavid).

EHTİYATLA – MATƏM İndi bayraq kimi ucaldır zaman; Vətən torpağının *ehtiramını* (S.Vurğun); Bu *matəm* xəbəri kənddə heç yeni dəyişmədi.

EHTİYATLA – XƏSARƏTLƏ Hacı Qulu... *ehtiyatla* quyunun yanına uzanıb diqqətə baxdı (A.Şaiq); O *cəsarətlə* işə girişdi.

EHTİYATLANMAQ – CÜRƏTLƏNMƏK Mən, doğrusu, *ehtiyatlanmağa* başladım (Q.Qantemir); Onları oylondirməyə, *cürətləndirməyə* çalışırdım (Mir Cəlal).

EHTİYATLI – DİQQƏTSİZ Çıxdım küçüyə və *ehtiyatlı* keçib getdim (C.Məm-

mədquluzadə); *Diqqətsiz* olması narahatlıq doğurur.

EHTİYATSIZ – TƏDBİRLİ Bəzən *ehtiyatsız*, kiçik bir xotə; Böyük faciələr yaradır, demək (S.Vurğun); Görünür sən mənədən *tədbirlən* (İ.Şixli).

EKSPORT – İMPORT Xaricə mal göndərilməsi *eksport*, xaricdən mal gətirilməsi *import* adlanır.

ELİZİYA – PROTEZA Səzdə səs düşümü hadisəsinə *eliziya*, səzdə səs artımı hadisəsinə *proteza* deyilir.

ELMLİ – SAVADSIZ Əlibəy *elmlı* və qəca bir kişi idi (S.S.Axundov); Qızım, mən *savadsızam*, dərindən başım çıxmaz (Mir Cəlal).

ELMSİZ – SAVADLI Mən *elmsiz* bir adamam (M.S.Ordubadi); Biri də *savadlı* lazımdır ki, stolun böyründə otursun, yazsın (Mir Cəlal).

EN – UZUN Tövlənin iyirmi səkkiz arşın *uzunu*, yekdi arşın yarım *enidir* (Q.Qantemir).

ENİNƏ – UZUNUNA Parçanın *eninə*, *uzununa* baxıb yerinə qoydu.

ENLƏNMƏK – UZANMAQ Bunu qırıb atdıqda pambıq gücü *uzanmağa* yox, *enlənməyə* verir (Ə.Vəliyev).

ENLƏTMƏK – DARALTMAQ Ömründə gülüşlə işıqlanmış kimi görünən tutqun sifəti bir az *enlənməmişdi* (Mir Cəlal); Yolu *daraldıdılar*.

ENLİ – DAR İkinci məhəlləyə gəlincə, küçlləri *enli*, təmiz və evlləri solıq ilə tikilmişdi (N.Norimanov); Atılırlar *dar* küçlləri, əyri döngölləri keçib, seminariyanın yanına qədər gəldilər (İ.Şixli).

ENLİ – QISA Ləzar *enli* qaşlarını qaldırıb gülümsədi (S.Vəliyev); Tapdıq mənə görcək *qısa* qaşlarını dardıdı, gözllərini bərdəldi üstünə yeridi (Y.Əzimzadə).

ENLİ – NAZİK Kişinin sifəti *enli* və qabanıqdır (Mir Cəlal); Doğrudan da, qırmaq

kimi *nazik* yola araba salmağın nə qədər cəsarət istədiyini düşünür... (Mir Cəlal).

ENMƏK – QALXMAQ Uzanıb divanda lıqar bayaqdan; Gah *enir*, gah *qalxır* geniş sinosi (H.Hüseynzadə).

ENMƏK – YÜKSƏLMƏK Peşəm *yüksəlməkdir*, *enmək* bilmirəm (S.Rüstəm).

ENSİZ – GEN Yeja özünü kirpi kimi yığdı, *ensiz* çiyinlərini qısb boğazını uzatdı (S.Vəliyev); Axund öskürən kimi Şirin *gen* və uzun tumanı ilə ayaqlarını örtüdü (Mir Cəlal).

ENSİZ – UZUN Ortada *uzun*, lakin *ensiz* ayaqaltı xalça salınmışdı (M.İbrahimov).

ERTƏ – AXŞAM Sübh çox *erta* oyanardı qarı; Durquzar idi hamı xidmətkarı (A.Səh-hət); *Axşam* kənddə öl-ayaq yığılan vaxt Qədir oyandı (Ə.Vəliyev).

ƏŞİK – İÇƏRİ Hacı Həsən bir söz deməyib gəlir, yapışır İskəndörün qolundan və çəko-çəko aparır *əşiyə* (C.Məmməd-quluzadə); *İçəri* giron kimi ölini gödəkəsinin cibinə salardı (Mir Cəlal).

ETİBARLI – VƏFASIZ Görünür, *etibarlı* kişisən (A.Şaiq); Bu *vəfasız* dünya mənim sən ümidimi söndürdü (M.Hüseyn).

ETİBARLILIQ – VƏFASIZLIQ ...Aparatların işdə *etibarlılığı* onların konstruksiyası və vəziyyətlərindən xeyli dərəcədə asılıdır (P.Rüstəmzadə); Artıq arvadının *vəfasızlığına* qəti olaraq inanadı (Çəmənzəminli).

ETİNASIZ – DIQQƏTLİ Yeja onu *etinasız* dinlədi (S.Vəliyev); Buna görə də başqalarına nisbətən daha çox *diqqətli* olmalıdır (C.Əmirov).

ETİNASIZLIQ – DIQQƏTLİLİK Rüstəm kişi Mayaya *etinasızlıq* göstərdi (M.İbrahimov); *Diqqətliyyə* görə təşəkkür edirik.

ETİRAZ – ETİRAF Səriyyə xalının bütün *etirazları* puça çıxdı (S.Rəhimov); Qadını *etirafı* və yaxud təsdiqi mənim marağımı təskin etmədi (S.Hüseyn).

EVLƏNMƏK – BOŞANMAQ Qoriba bu idi ki, Şamxal *evlənməmişdi* (İ.Şixli); Mən

də səni *boşaram*, qalarsan canın çıx-a-çığa (Çəmənzəminli).

EVLİ – SUBAY İndi qadan alim, *evlənən?* (Ə.Haqverdiyev); Məgər səhərdə ağıllı, ailə sevən *subay* kişilər azdır? (C.Əmirov).

EVLİLİK – SUBAYLIQ Otuz ildir, səno ev düzdürdüm, uşaq saxlayıram; Bu da mənim *evliliyimin* əvozi!.. (“Aşıq Ələsgər” dastanı); Saqqalımı *subaylıqda* ağartmaya-caqdı ki?.. (M.İbrahimov).

EYBƏCƏR – QƏŞƏNG Fərhad xan biğburma, yekəqarın, *eybəcər* bir pohləvan idi (Nağıl); Göy üzündə *qəşəng*; Tağ görünür yeddi rəng (A.Səhhət).

EYBƏCƏRLƏŞMƏK – QƏŞƏNG-LƏŞMƏK Qarışa elə gəlirdi ki, Kələntər çox kök olduğundan, orta boyu bir az qısalır və *eybəcər*ləşirdi (M.İbrahimov); Qəhrəman ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü də dəyişib *qəşəng*ləşmişdi (S.Rəhimov).

EYBƏCƏRLİK – QƏŞƏNGLİK ...*Eybəcər*liyinə görə heç kəs adını çəkmir (Ə.Əbüllhəsən); Qara saçları onun ümumi görünüşünə bir *qəşənglik* götürirdi (A.Məmmədza).

EYİBSİZ – ÇİRKİN *Eyib*siz dost axtaran dostsuz qalar (Ata. sözü); Başqalarının könlü qapısına açar salmaq, oğurluqdan da *çirkin* işdir (M.Hüseyn).

EYİBSİZLİK – NAMUSSUZLUQ Övladın *eyib*sizliyi valideynin başını ucaldır. Yox, yox, mən belə *namussuzluğa* razı olmaram (M.Hüseyn).

EYİNİ – MÜXTƏLİF Sən varlığın *eyn*sən, buna sözmü var? Ürəyisən, beynisən, buna sözmü var? (M.Müşfiq); *Müxtəlif* bitkilər özünə diqqət tələb edirdi (M.İbrahimov).

EYNİLİK – MÜXTƏLİFLİK Lakin yelləncək sürətlə qalxıb endikə Veysin fikirlərində də elə bil *eynilik* artırdı (Ə.Əbüllhəsən); İnsanların düşüncə və istəklərinin bir-birinə zidd və *müxtəlif*liyini gördükə borana düşmüş yolçu kimi çəşib qalır (M.İbrahimov).

Əə

ƏBƏDİ – MÜVƏQQƏTİ Sübhün *əbədi* əşiqləri olan boz torağaylar havalanıb səhər nəğmələrini oxuyur (M.Rzaquluzadə); Xalq *müvəqqəti* sükutu pozaraq dedi (M.S.Orudabadi).

ƏBƏDİLİK – MÜVƏQQƏTİLİK *Əbədi*lik *müvəqqətilikdən* üstündür (“Qabusnamə”).

ƏBƏDİYYƏT – MÜVƏQQƏTİ Dünyaya bir dofo gəlsə də insan; Yenə *əbədiyyət* onundur, fəqət (S.Rüstəm); Əziz bacı, *müvəqqəti* həyatımın əbədi yadigarı bu öksimi sənə verirəm (İ.Şixli).

ƏBƏS – MƏNALI Ancaq *əbəs* yərə həyəcan keçirirdi (İ.Şixli); Uzun və *mənalı* bir süktə Kamranı tutmuşdu (Mir Cəlal).

ƏBLƏH – AĞILLI Bu zarafatın o *əbləhə* neçəyə oturacağını göstərirəm (S.Vəliyev); Sözdə hünərdən dəm vurmaq asandır, ancaq *ağıllı* adamlar quru sözə inanmazlar (Mir Cəlal).

ƏCLAF – VİCDANLI O vaxt bizim nahiyənin pristavı Navedski atında çox rəhmsiz və *əclaf* bir adam idi (Ə.Vəliyev); Bu xidməti hər bir *vicdanlı* kişi yerinə yetirməli idi (M.S.Orudabadi).

ƏCLAFLIQ – LƏYAQƏTLİLİK Görürsən, kişinin üz-gözündən, hər hərəkətdən *əclaf*lıq tökülür (A.Şaiq); Mən onun *ləyaqətliyyə* lap əvvəldən bələdəm.

ƏCNƏBİ – ANA Onları *əcnəbi* dillərdə oxutmuşam (M.S.Orudabadi); Onlar *ana* dilində danışırırlar (M.Hüseyn).

ƏCNƏBİ – YERLİ *Əcnəbi* yənə çamadanı verməyib, təcilən... vağzaldan şöhrə çıxadı (S.Qonizadə); *Özü də yerlidir* (Y.Əzimzadə).

ƏDALƏT – ZÜLM Aldadır boşəri yalan vədləri; Haqdan, *ədələtdən* yoxdur bir əsər (S.Vurğun); Tainki ayıqdır, həzər et or dedi-yindən; *Ər zülmü* yamandır (M.Ə.Sabir).

ƏDALƏTLİ – İNSAFSIZ Heç bundan *ədələtli* qərar olmaz (M.İbrahimov); Bəzən onun gözlərində parıldayan sevinc bir an qədər qısa və *insafsız* idi (M.Hüseyn).

ƏDALƏTSİZ – İNSAFLI Heç bir zaman hökumət *ədələtsiz* iş görməz (C.Cabbarlı); *İnsaf*lı və mehriban bir adamdır (“Ulduz”).

ƏDALƏTSİZLİK – İNSAFLILIQ Məgər mən az *ədələtsizlik*, az insafsızlıq görürəm? (Ə.Haqverdiyev); *İnsaf*lılığınə söz ola bilməz (“Azərbaycan”).

ƏDAVƏT – DOSTLUQ Bizim qaçdı-ğımıza görə, Pərviz xanla Rəhim xanın arasında *ədavət* düşəcəkdir (Ə.Haqverdiyev); *Dostluqda* deyilən hər sözə min mənə verirəm (M.Hüseyn).

ƏDƏB – QABALIQ Təzə gəlinlər, cavan qızlar yanına girə bilməzdi; *ədəb*, həyə, hörmət vardı (Q.Qantəmır); Bax, mən gəncliyin bu *qabalığı* ilə razılaşa bilmərəm (M.Hüseyn). **ƏDƏBLİ – KOBUD** Vaqion Qasım əmi çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmməd-quluzadə); O monə tərəf əyilib, *kobud* bir pıçılı ilə adımı çağırdı (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBLİLİK – KOBUDLUQ Oğlan *ədəbliyyə*ndən başını aşağı saldı və cavab vermədi (“İzahlı lüğət”); Düzdür, biz onun *kobudluğuna* öyrənməmişdik (Y.Əzimzadə).

ƏDƏBSİZ – ABIRLI Xain, alçaq, *ədəbsiz*, aç qapını (H.Cavid); Mən... tomiz və *abırlı* böyümək istərkən, nə iş idi başıma gəldi (Mir Cəlal).

ƏFƏL – ZİRƏK Hə, bala, belə bir kişinin mənim kimi *əfəl* noticosı var (B.Bayramov); Varlıdır, arxalıdır, özü də elə bu Solim kimi *zirək*dir, gözüaçıqdır (M.İbrahimov).

ƏFƏLLİK – ZİRƏKLİK Çox görmüşük dürlü-dürlü ölümləri; Qocalıqdan, xostəlikdən, *əfəllikdən* gəlinləri (X.Rza); Atamın *zirəkliyi* müqabiləndə mənim çox aciz-avara

ƏFSANƏ – HƏQIQƏT

bir uşaq olmağını üzə çəkənlərin ən dəhşətli Nabat xalanın oğlu Yaqub idi (Ə.Əylisli).

ƏFSANƏVİ – HƏQIQƏT Bunlar *həqiqət-dir, əfsanə* deyil; insan nələr qurdu, nələr yaratdı (H.Hüseynzadə).

ƏFSANƏVİ – ƏSİL Qartal dedikləri o *əfsanəvi* qəhrəman budur (M.Hüseyn); Çox sağ ol, oğlun Fərid bütün vuruşlarda *asil* igid olduğunu sübut etmişdir (M.Hüseyn).

ƏFSANƏVİ – HƏQIQİ Gülşənəm arvad öz tərifiindən ruhlanır, ruhlandıqca da elə bil, qeyri-adi, *əfsanəvi* bir hadisədən danışdı (M.Hüseyn); *Həqiqi* və əsas söhbətlər axşam şərbəti içilən zaman başlanacaq idi (M.S.Ordubadi).

ƏĞYARLIQ – DOSTLUQ Kim olub əğyarə yar, eylər mənə *əğyarlıq* (M.Füzuli); Elə bil o, *...dostluğu*, sədəqəti əsil ürək döyüntüsü ilə tərənnum edən bir şairə qulaq asırdı (M.Hüseyn).

ƏHATƏLİ – BİRTƏRƏFLİ Daha *əhatəli* iclas çağırılırsınız; Yaxın bir gün, ətrafı danışmaq üçün (R.Rza); Məsələni *birtərəfli* həll etmişlər.

ƏXLAQLI – POZĞUN Püstəxanım *əxlaqlı*, namuslu qadımdır. Gözəl olmasına baxmayaraq, *pozğun* arvaddır (C.Əmirov).

ƏXLAQSIZ – NAMUSLU Şeyx Nəsrullah həyasız, yalançı və *əxlaqsız* bir adamdır (M.İbrahimov); Bu evin sahibi sonda min *pay namuslu* adamdır (Ə.Əylisli).

ƏXLAQSIZLIQ – NAMUSLULUQ ...Onun hörmət və nüfuzunun azalması və xidmətlərinin olından çıxması Mehribanın *əxlaqsızlığından* irəli gəlmişdir (S.Hüseyn); O, *namusluğundan* dinib-danışmırdı.

ƏKİN – BİÇİN Bağın, *əkini* xeyrini bəylər görəcəkmis; Toxum ökməyə dehqanları neylərdin, ilahi? (M.Ə.Sabir); *Biçinə* çin görəkdir, xırmana vəl (S.Ə.Şirvani).

ƏKİNCİ – BİÇİNCİ Özünü də *yaz əkinçi*, qış dilonçı (Ə.Haqverdiyev); *Biçinci* haqqını yerdən yığır (Ata. sözü).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS

ƏKMƏK – BİÇMƏK Gecə, gündüz *əkir, biçir* yoxsul; Yenə görməz evində bir məhsul (A.Şaiq).

ƏKMƏK – ÇIXMAQ Arpa *əkdim*, dan *çıxdı* (Ata. sözü).

ƏKSİNƏ – DÜZÜNƏ Vəziyyəti bütünü *əksinə* mənə edirsiniz (M.S.Ordubadi); Şərait məsələyə *düzünə* yanaşmağı tələb edir.

ƏQİDƏLİ – MƏSLƏKSİZ ...Sizin nəcib ürəkli və yüksək *əqidəli* bir adam olduğunuzu görürəm (M.İbrahimov); O, *məsləksiz* adamdır.

ƏQİDƏSİZ – MƏSLƏKLİ ...Bir addım əvəzinə beş addım geri çəkilən *əqidəsiz*, etiqadsız adamlardandır (M.İbrahimov); Onu *məsləklili* bir şəxs kimi tanıyırlar ("Azərbaycan").

ƏQLİ – FİZİKİ *Əqli* öməklə *fiziki* ömək arasındakı ziddiyyət aradan qaldırılmalıdır.

ƏLALTI – AŞKAR Tarverdinin bu hərəkəti, *əlatlı* öküzləri satıb yeməyi təminatçı Məcidə pört etmişdi (S.Rohimov); İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkarlıq*? – deyə özünü toxtatdı (Mir Cəlal).

ƏLALTINDAN – AŞKARCA O, *əlatından* öz işini görürdü (M.İbrahimov); *Aşkarca* bizim əleyhimizə danışır.

ƏLİBİR – TƏK Düşünüb bayaqdan təkmüşəm tədbir; Görək sino görək düşməyə *əlibir* (S.Rüstəm); Özün də meydanda *tək* qaldın... (M.Hüseyn).

ƏLƏK-VƏLƏK – SAKİTLİK Bu yerə yer tapılmaz artıq qəssəyə, dördü; O yerdəşə ürəklər dərddən *ələk-vələkdir* (S.Rüstəm); Mişka oli ilə *sakitlik* işarəsi verdi, başa saldı (Mir Cəlal).

ƏLƏM – NƏŞƏ Keçdim artıq gülə-gülə mən *ələmdən nəşəyə* (S.Rüstəm).

ƏLİAÇIQ – XƏSİS Dədəm kimi *əli-açıqsan*, verəndə üzünü görmə (M.İbrahimov); Olursunuz, duman olun, sis olmayın; Nədə *xəsis* olsanız da; Sevəndə *xəsis* olma-yın! (B.Vahabzadə).

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK

ƏLİAÇIQLIQ – XƏSİSLİK Nəbinin igidliyi, *əli-açıqlığı* dillərdə dastan olur ("Qaçar Nəbi"); Son niyə indidən uşağı sinsirdisən, yoxsa pulun *xəsisliyini* çəyir-sən? (Mir Cəlal).

ƏLİBOŞ – ƏLİDOLU Lakin mən onun evinə *əliboş* gəlib *əlidolu* gedən, *əlidolu* gəlib *əliboş* gedən adamların kim olduqları ilə əsla maraqlanmıram (S.Rüstəm).

ƏLİƏYRİ – DÜZ Çox zaman *əliəyri*ləri bir tərəfdə qoyub, *düz* adamlardan yapışırlar? (C.Əmirov).

ƏLLƏŞMƏK – AVARALANMAQ Fatma arvad hələ də tənədir başında *əlləşir* (Mir Cəlal); Orda-burda *avaralanırdı*.

ƏLLİ – YAVAŞ Dedik: Öyrən hər şeyi; *Əlli* tərən, *əlli*, qız (M.Rahim); Yaman *yavaş* işləyirsən ("Ulduz").

ƏLSİZ – BACARIQLI Bizə *əlsiz* adamlar yox, *bacarıqlı* adamlar lazımdır.

ƏLÜSTÜ – GEC Məhəmmədhəsən *əlüstü* girdi həyətdə (C.Məmmədquluzadə); Bəli, Klara xanım, *gecdir*, çox *gecdir* (C.Əmirov).

ƏLVERİŞLİ – FAYDASIZ Əlverişli yerlərdə gizlənmiş düşmənlər *əlvərişli* bir an belə susmur (S.Vəliyev); Baş qoşmaq da *faydasız* idi... (Mir Cəlal).

ƏLVERİŞLİLİK – YARARSIZLIQ Lənkəran zonasının subtropik bitkilər yetişdirmək üçün *əlvərişliliyi* çoxdan məlumdur. Onun *yararsızlığı* barədə mono deyiblər.

ƏLVERİŞSİZ – MÜNASİB Yaxşı və somərəli işləmək üçün *əlvərişsiz* yox, *münasib* şərait yaradılmalıdır.

ƏMƏKÇİ – MÜFTƏXOR Gec-tez *əməkçilər* qələbə çalacaqlar (Çəmənzöminli); Bizim aramızda *müftəxorlara* yer yoxdur.

ƏMİN-AMANLIQ – MÜHARİBƏ *Əmin-amanlıq* olmaz, olmasa əmniyyətlər (S.Rüstəm); *Müharibə* deyildir qurbansız, təhlükəsiz (S.Rüstəm).

ƏMR – XAHİŞ – Lyudmilacan, sizin hər bir *xahişiniz* mənim üçün *əmdir* (C.Əmirov).

ƏSAS – YARDIMÇI

ƏNDAMLİ – ARIQ *Əndamli* xanım xalata oxşar, qırmızı güllü, sarı paltar geymişdi (M.İbrahimov); Polis idarəsi rəisi ucaboy, *arıq* və kürən bir adamdı (M.Hüseyn).

ƏNDƏRMƏK – DOLDURMAQ Çuvalın ağzını açıb onu təknəyə *əndərdi* ("İzahlı lüğət"); Maşını *doldurub* yola saldılar ("Azərbaycan").

ƏNGƏLLİ – ASAN Heç zərər yox, burax asılısınız; Daha *əngəlli* bir xəbər var, ovət! (H.Cavid); Baş sahibi olmaq *asandır*, amma bu başı salamat gözdürmək hüner istər (M.Hüseyn).

ƏNTƏR – GÖZƏL Qızların ən *əntəri* Güldəstə idi. Dilərə *gözəl* idi, bəlkə də, yer üzündəki bütün qızlardan *gözəl* idi (Ə.Əylisli).

ƏNTƏRLİK – GÖZƏLLİK Onun sir-sifotundan *əntərlik* yağır ("Ulduz"); İndi onun üzündən zərər qədər də *gözəllik* yox idi (Ə.Əylisli).

ƏNTİQƏ – KİFİR Topuşun başı üçün lap *əntiqə* bir yumur oğlan oldun (S.Rohimov); Bəy olanda nə olar, başı batmış nə qədər də *kifirdir* (Mir Cəlal).

ƏR – ARVAD *Arvad* qab dösməli ilə gözəlrimi silib *ərinin* qabağından döyükdöyüklə qaldı (S.Rohman).

ƏRİNCƏK – ÇALIŞQAN Şişman məmur uzun bir sükkütdən sonra *ərinək* halda ağır-ağır sözü başladı (M.Hüseyn); Çox *çalışqan* tələbədər.

ƏRİNMƏK – İŞLƏMƏK Samovara su tökməyə, kömür salmağa *ərinirdi* (M.İbrahimov); Uzaqlardan kağız gəlir, özü də sanitar *işləyir*. (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – AZADLIK Zahir *əsarət*dən xilas olduğumuz kimi, batini *əsarətdən* xilas olmalıyıq (C.Məmmədquluzadə); Onda *əzadlığa*, gün işığına həsrət qoyanlara qarşı qozob hissi coşurdu (Mir Cəlal).

ƏSARƏT – HÜRRIYYƏT Könül bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpınır, istəyir *hürriyyət* (A.Solhot).

ƏSAS – YARDIMÇI *Əsas* suallar qaldı konarda, *yardımcı* suallarla tələbənə yordun.

ƏSASƏN – QİSMƏN Maarif sahəsində mübahisə *əsasən* tədris ocaqlarına münasibətdə meydana çıxırdı (A.Şaiq); *Qismən* bizlə razılaşıdı.

ƏSASLI – TUTARSIZ Belə mühüm bir məsələni Telli kimi avam bir qadına qandırmaq üçün *əsash* dəlillər və sübutlar lazımlı gələcəkdir (S.Hüseyn); Onun gətirdiyi dəlillər *tutarsız* idi (“Jurnalist”).

ƏSASSIZ – TUTARLI Onun verdiyi xəbərlərin bir çoxu *əsassız* xəbərlər idi (M.S.Ordubadi); Vəkilin *tutarlı* dəlillərini; Eşidib az qalır qalxıb əl vura (B.Vahabzadə).

ƏSƏBİ – SAKİT Mollayev qaraqabaq, zəhmli və *əsəbi* bir adamdı (M.Hüseyn); Hər yer, hər tərəf *sakit* və durğun görünürdü (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLƏSMƏK – SAKİTLƏSMƏK Cahandar ağa yenidən *əsəbiləşdi* (İ.Şıxlı); Aralıq bir az *sakitləşmişdi* ki, mən şalı boy-nundan açdım (Mir Cəlal).

ƏSƏBİLİK – SAKİTLİK Səlimin *əsəbiliyi* artır, narahətçiliyi çoxalır (S.Rəhimov); Zeynəb yenə də *sakitliyini* pozmamış, “işində ol, belə boş sözlərə inanma” – deyə Gülsümə təskinlik vermişdi (İ.Şıxlı).

ƏSİL – YALANCI Lakin yenə təkrar edirəm, mənəcə, *əsil* qəhrəmanlıq yara bağlamaqdadır, abad etməkdədir (H.Cavid); Onun qəhrəmanlığı *yalançı* qəhrəmanlıqdır.

ƏSKİ – TƏZƏ Sonradan qövr eylər *əski* yarılar (S.Vurğun); *Təzə* paltarları ona çox yarasırdı (M.Hüseyn).

ƏSKİ – YENİ *Əski* könd gecədir, *yenisi* könd gündür (S.Rüstəm).

ƏSKİKLİK – AKTIQLIQ Özündə bir *əskiklik* duyurdu (Mir Cəlal); Hər zaman özündəki *artıqlığı* başqalarına çatdırmağa can atırdı (“Azərbaycan”).

ƏSKİLİK – YENİLİK *Yenilik* *əskiliyi* udmaq üçün səfərbər (S.Rüstəm).

ƏTİACI – MÜLAYİM Ax, necə *ətiaçı* arvadsan, – dedim, lakin birdən Yaqudu

düşünüb səsini yumşaldaraq ona yalvardım (Ə.Məmmədخانlı); Zahidin şirin söhbətləri, zahirən *mülayim* xasiyyəti mənim üçün ideal ola bilməz (Mir Cəlal).

ƏTLƏNMƏK – ARIQLAMAQ Sifəti o qədər *ətlənmişdi* ki, göyüm çərdəyi boyda gözləri güclə görünürdü (A.Makulu); Lyuba *arıqlamışdı* (Y.Əzimzadə).

ƏTLİ – ARIQ Onların əlləri yumru, *ətlidir*, barmaqları olduqca qısadır (M.S.Ordubadi); Atlas paltar, qırmızı çəkmə geymiş bu *arıq* qızın qaşları mətərizə, burnu sual işarəsinə oxşayırdı (Mir Cəlal).

ƏTRAFLI – QISACA Axşam mütəq sizo gələrdim, *ətraflı* söhbət edərik (C.Əmirov); Şən əhvalatı *qısaca* danışdım (Y.Əzimzadə).

ƏVVƏL – SON İslana-islana keyli dolandıq; Yolun nə *əvvəli*, nə *sonu* vardı (H.Hüseynzadə).

ƏVVƏLA – SONRA Qəhrəman bəyin, *əvvəla*, pulu yoxdur (Ə.Haqverdiyev); *Sonra* ağır-ağır qalxıb, kölgəlikdə, göy otun üstündə dirsəkləndilər (Mir Cəlal).

ƏVVƏLCƏ – SONRA *Əvvəlcə* Lyudmilanı yola salırıq, *sonra* isə bir az gözərik (C.Əmirov).

ƏVVƏLİNCİ – AXIRINCI Doğrudur, bir neçə adam bilir ki, Yusif ilə sən *əvvəlinci* dəfə görüşməyirsən (N.Norimanov); Başa salsamdan məni ki, niyə bu *axırncı* görüşümüzdür və nə səbəbdən ayrılmalıyıq (Anar).

ƏYİLMƏK – DURMAQ Masa ətrafında dörd nəfər də *əyilmişdi* (H.Nəzərli); Bir sutka ayaq üstündə *durdum* (Mir Cəlal).

ƏYİLMƏK – QALXMAQ *Əyildi*, ovcunu qoşalayıb, suya saldı (M.Eynulla-yeva); Ev sahibi də *qalxdı* (Mir Cəlal).

ƏYLƏNCƏLİ – CANSIXICI Ona da bir quץ nişanlarıq; *Əyləncəli* bir toy məclisi quraraq (H.Cavid); Evin havası *cansıxdır*.

ƏYLƏNMƏK – GETMƏK *Əylən*, bir qulaq as sözə (“Koroğlu”); Qədir fürsət bilib yayındı, üzünü bağlara tərəf tutub yavaşıca, dala baxmadan *gedirdi* (Mir Cəlal).

ƏYMƏK – QALDIRMAQ Sünbüllər ağırlaşıb boynunu *əymişdi* (İ.Şıxlı); Qolumu *qaldırdım* ki, atım, gördüm ki, xortdan yoxdur (Mir Cəlal).

ƏYRİ – DÜZ *Əyri*ləri *əyrini* görsün, *düzü* baxsın düzünə; Gəlməyibdir belə bir möcüzə dünyə üzünə (Ə.Vahid).

ƏYRİLİK – DÜZGÜNLÜK Zira ki, yalan və *əyrilik* həmişə aşkar olub insanı bədnam edir (N.Norimanov); Şura hökuməti gələn kimi şəhərlərlə kəndlər arasında yolların *düzgünlüyünə* diqqət yetirdi (Ə.Haqverdiyev).

ƏYRİLİK – DÜZLÜK Rüstəm kişinin nəyi olsa *əyriliyi* yox idi (M.İbrahimov); Qəzəbləndi indi də; həkimin *düzlüyünə* (B.Vahabzadə).

ƏYYAR – MƏRD Qara pəhləvan yaman güclü, həm də yaman *əyyar* idi (“Koroğlu”); Sizin öriniz *Əzizbəy* çox *mərd*, səmimi və nəəcib bir insandı (M.Hüseyn).

ƏYYARLIQ – MƏRDLİK Bu qəzvinli Şeydadır ki, gündüz sərraflıq edər, gecə *əyyarlıq* (M.F.Axundzadə); Bu qadının *mərdliyi* yalnız qohum-qardaşı deyil, bütün məhəlləni heyrətə gətirmişdi (M.Hüseyn).

ƏZAB – ZÖVQ Fərhad, Fərhad, niyə mənə *əzab* verirsen, vicdanımı parçalayırsan? (C.Cabbarlı); Onun bədii *zövqünü* korlayan məhəllədən yüksək xalq musiqisinin doğru geniş bir yol açacağıdır (M.Hüseyn).

ƏZABLI – XOŞ Bu bir ay Bilqeyis üçün sıxıntılı və *əzablı* keçdi (S.Vəliyev); Qaranlıq qatılaşır, əl-ayaq çəkilir, gündüz adama *xoş* gələn sərinlik sazağa çevrilirdi (Mir Cəlal).

ƏZABLI-ASAN Neft səltnəti Bakıda neft tapmaq *əzablı* bir işə çevrilmişdir (A.Şaiq); Danışanlar çox *asan* sözlər deyirdilər (Mir Cəlal).

ƏZAZİL – İNSAFLI Qara xan *əzazil* bir xain idi (“Koroğlu”); Onu *insafli* bir sistem işçisi kimi tanıyırdılar.

ƏZAZİLLİK – İNSAFLILIQ Sabiq milyonerin arvadı Nərinin onun *əzazilliyini* görəndə üsyan edib deyir ki, dövlətlər amansız və mürüvvətsizdirlər (M.Hüseyn); Yunis *öz insafılığı* ilə insanı heyran edir.

ƏZƏL – SONRA Dizi üstə *əzəl* alıb başımı; Sildi lütf ilə qanlı göz yaşımı (A.Səhhat); *Sonra* bunu məsləhət görmədi (Mir Cəlal).

ƏZİK – ŞAX *Əzik* donunun atəyini aşağı çəkdi (İ.Şıxlı); Morcan xala mənə *şax* manatlar seçib verirdi (Ə.Əyisli).

ƏZİNİK – GÜMRAH Mədəd işdən qayıdandan sonra *əzinik* yərə girdi, bir azdan yuxuladı (S.Rəhimov); Səhər yerindən *gümrah* durdu.

ƏZİNİK – SAF Stolun üstünə *əzinik* yox, *saf* alma və armud qoyulmuşdu (“Jurnalist”).

ƏZİYYƏT – RAHATLIQ Vetrova bütün *əziyyətlərə* mərdliklə qatlaşırdı (M.Hüseyn); “Uşağın” kupesini, *rahatlığım* bir də yoxladım... (Mir Cəlal).

ƏZİYYƏTLİ – RAHAT Bu, xüsusi diqqətliklə tələb edən çox *əziyyətli* iş idi (C.Əmirov); Yarım saata qədər yenə *rahat* uçurdu (M.İbrahimov).

Ff

FACİƏ – KOMEDİYA Bu döşətli *faciəni* görüb ürəyi sıxıldı (S.Vəliyev); *Komediya* müəllifi istər yumor, istərsə də satıra gülüşi ilə cəmiyyətin eysblərini tənqid atəşinə tutmaqla onları islah və ya məhv etmək istəyir (F.Qasımsadə).

FACİƏLİ – KOMİK Hamımız təcridən bu ağır *faciəli* günlərə alışır və hadisələrin sonunu gözləyirsiniz (S.Vəliyev); Komediyanın əsas tənqid hədəfi və *komik* qəhrəmanı Tariverdirdir (F.Qasımsadə).

FAĞİR – DƏCƏL O, *fağır*, nəzakətli, rəhmlı bir gəncdir (M.S.Ordubadı); Rizvan ilə *beş dəcəl*, hər gün burda oynayıb (M.Dilbazi).

FAĞIRLIQ – DƏCƏLLİK Elə onu bu günə qoyan onun *fağırılığ*ıdır (“Ulduz”); *Dəcəlliyinə* baxmayaraq, məktəbdə oğlanlar da, qızlar da xətrini istəyirdilər (S.Qədirzadə).

FANTASTİK – REAL Bəs *real* həyatsız *fantastik* əsərin taleyi necə olardı (“Azərbaycan”).

FANTASTİKA – REALLIQ Mən bilən bu cür *fantastika* *reallığı* zənginləşdirir (“Azərbaycan”).

FARAĞAT – SƏRBƏST Svetlana Stefanova ayağa qalxıb *farağat* durdu, ucadan dedi (C.Əmirov); Çoxdan bəri ürəkdən və *sərbəst* hərəkət etməyən ol-qulu istədiyi səmtə oylılıb büklüldü (Ə.Vəliyev).

FASILƏLİ – MÜNTƏZƏM Onların işi *fasiləlidir*. ...Mərmor koridorda yalnız divar saatının *müntəzəm* tıqqıltıları eşidilirdi (M.Hüseyn).

FASILƏSİZ – ARABİR Demək olar ki, bütün ömür boyu *fasiləsiz* işləmişəm (“Azərbaycan”); *Arabir* qəribəsdilər, təzədən yollara, səfərlərə çıxmaq istədilər (“Azərbaycan”).

FAYDA – ZƏRƏR Danışmaqdan *fayda* yoxdur (Ə.Haqverdiyev); Əzizbəyov! Bunlar hamısı sizin *zərəriniz*dir (M.Hüseyn).

FAYDALI – ZƏRƏRLİ Oxuyun *faydalı* kitablardan (A.Şaiq); O ki qaldı kirpiyə, o da *zərərli* heyvan deyildir.

FAYDASIZ – XEYİRLİ Ancaq Rantik yaxşı başa düşdü ki, bütün bunlar *faydasızdır* (C.Əmirov); Əvvəlcə ev sahibəsi, sonra da Mikola, Alyonuşkaya *xeyirli* gecə diləyib, ah-uflla sobanın üstünə qalxdı (S.Qədirzadə).

FƏAL – PASSIV O nöinki *fəal* bir şəfqət bacısı, həm də Anita kimi qəhrəman bir qadın idi (S.Vəliyev); Vasilyevskayanın romanları *passiv* müşahidə məhsulu deyildir (C.Mehdi).

FƏALLAŞMAQ – PASSIVLƏSMƏK Formasız materiya *passiv*dir, yalnız materiya forma ilə birləşdikdə *fəallaşır*. Məchul fəllərdə subyektlə *passivləşir*.

FƏALLIQ – PASSIVLIQ Məclisin kişilər hissəsi xüsusi *fəallıq* göstərirdi (M.İbrahimov); Sən bu işdə *passivlik* göstərirən.

FƏDAİ – FƏRARI Adım *fədaidir*, bil ağa dərviş; Çəkmə xəyalımı uzağa, dərviş (M.Rahim); Bizim nəslimizdə *fərar* yoxdur.

FƏDAKAR – QORXAQ *Fədakar* adamlardır (M.İbrahimov); Səhrab əqrəb kimi zəhərli, amma dozanqurdu kimi *qorxaqdır* (M.Hüseyn).

FƏDAKARLIQ – QORXAQLIQ Sənət dostluq və məhəbbət kimi *fədakarlıq* tələb edir (C.Məmmədov); Ehtiyat *qorxaqlıq* demək deyildir (“İzahlı lüğət”).

FƏHMLİ – KÜT Çox *fəhmli*, qabiliyyətli uşağıdır (Mir Cəlal); İndi onun simasında, intihara qərar vermiş kimi, *küt* bir durgunluq vardı (Mir Cəlal).

FƏHMSİZ – AĞILLI *Fəhmsiz* övladı valideyn nə etsin? (“Azərbaycan”); Sədo, mülayim xasiyyətli, *ağıllı*, tərbiyəli qız idi (S.Qədirzadə).

FƏLAKƏT – SƏADƏT O, ailə həyatını *gah səadət*, gah da *fəlakət* törədicisi bir şəkildə görürdü (M.S.Ordubadı).

FƏLAKƏTLİ – SƏADƏTLİ Bu ağır və *fəlakətli* vaxtda nə oceb o mənim qeydimə qalmayıb? (M.Talıbov); Bizi *səadətli* gələcək gözləməkdədir (M.S.Ordubadı).

FƏNA – XOŞ Ah, nə *fəna* xəbər! (S.S.Axundov); Ümidvaram ki, Parisdə daha *xoş* xəbərlər eşidəcəyəm (“Azərbaycan”).

FƏNALAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Bax *fənalasdı* büsbütün halım (H.Cavid); *Yaxşılaşır*, bir-iki günə kimi evə gələr (“Ulduz”).

FƏNALIQ – YAXŞILIQ Dedim nə yaxşı ki; yuxuda otağın olmuşdu; İblisin *fənalıqlar* ölkəsi (R.Rza); Elədiyim *yaxşılığa* qarşı təşəkkür bu imişmi? (Mir Cəlal).

FƏRASƏTLİ – MAYMAQ Rəhmətlik atası kimi çox ağıllı, *fərasətlidir* (S.Vəliyev); Görmürsən *maymağın* biridir (M.İbrahimov).

FƏRASƏTSİZ – BACARIQLI Bu dəfə o, *fərasətsiz* oğlu Fəridun xanı da özü ilə götürür (Ə.Haqverdiyev); Xoşbəxtlikdən Güler ağıllı və *bacarıqlı* qızıdır (M.İbrahimov).

FƏRDİ – KOLLEKTİV Əsil bizim adamlardan yaranmış hər *kollektiv* belə bir çaydır (M.İbrahimov); *Fərdi* işgüzarlıq heç bir səmərə verməz.

FƏRDİ – ÜMUMİ *Fərdi* əkindən, şəxsi məl-qaradan heç nə çıxmaz (Ə.Vəliyev); Bu bizim *ümumi* işimizdir (Ə.Vəliyev).

FƏRƏ – BEÇƏ Kül sənə başına, gözəl *fərə*, *beçə* də səni bəyənmiş (Ata. sözü).

FƏRƏH – KƏDƏR Uşağı yemək böyütməz, *fərəh* böyüdür (Ata. sözü); Kəndimizi *kədər* bürüdü (M.İbrahimov).

FƏRƏHLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Pakizə döyüşdən qalib çıxdığına *fərəhləndi* və bərkənd qəhqəhə çəkdi (I.Şıxlı); Məşədiyə Səlimə ürək-dirək vermək əvəzinə, onu daha da *kədərləndirdi* (M.Hüseyn).

FƏRƏHLİ – KƏDƏRLİ Burada həyat nə gözəl, *fərəhlidir* (S.Vəliyev); Daxmayaya qoribə *kədərli* bir sükut çökdü (S.Qədirzadə).

FƏRQLƏNMƏK – EYNİLƏSMƏK Xüsusi fəvqəladə bacarığı, istedadı ilə başqa

tələbələrəndən *fərqlənirdi* (I.Fərzəliyev); Sözlərin bir qrupu formaca *eyniləşir* (A.Qurbanov).

FƏRQLİ – EYNI Canlı göyçərinləndən; Ancaq mən çox *fərqliyəm* (A.Şaiq); Şənbə günü nahardan üç saat sonra vəzirə *eyni* qəsdə, *eyni* qayda ilə mister Haroldu qarşıladılar (M.İbrahimov).

FƏRLİ – BİVEC Necə yəni oğlanın *fərli* adamları yoxdur? (M.İbrahimov); *Bivec* uşağıdır (S.Qədirzadə).

FİKİRLİ – ƏHLİ-KEF Mən görürəm siz ikinci də *fikirli*, qanacaq adamlarsınız (Ə.Haqverdiyev); *Əhli-kefin* biridir, ona iş buyurmaq olarmı? (“Azərbaycan”).

FİNİŞ – START Kim bilir: haradadır; ömür yolunun *finiş* (R.Rza); *Yaxşı start* götürmüşlər.

FİRAVAN – ACINACAQLI Onlar əvvəlcə *acınacaq* günlər görürdülər, indi *firavandurlar* (“Ulduz”).

FİRTINALI – SAKİT Şair dostum *fırtınalı* dənizi daha çox sevdi (M.İbrahimov); Həva *sakit* idi (M.İbrahimov).

FİTNƏKARD – DÜZ Bəlkə qaçqın pis adamdır, oğru və ya *fitnəkard* (S.Vəliyev); *Düz* adamdır, yalanla işi yoxdur.

FİTRİ – SAXTA *Fitri* xeyirxahlıqla *saxta* xeyirxahlıq arasında da fərq vardır (M.Talıbov).

FİZİKİ – ZEHNİ Eyni zamanda insanın ümumi tonusu, *fiziki* və *zehni* iş qabiliyyəti yüksəlir.

FORMA – MƏZMUN *Formanı* müəyyən edən və şərtləndirən *məzmunun* özüdür.

FÖVQƏLADƏ – ADI Bu gün onun həyatında *fəvqəladə* bir gün idi (S.Vəliyev); Bu, *adi* icaslardan biridir.

FÖVQƏLADƏLİK – ADİLİK Lakin onu da demək istərdim ki, mənə bir *fəvqəladəlik* yoxdur (M.S.Ordubadı); Səssiz gedir ömür; *adilik* sızqovundan bəzülə-süzülə (R.Rza).

Gg

GEC – ERKƏN Ağa, biz köndlilər *erkan* yatıb, *erkan* də durmağa adət etmişik (S.S.Axundov); Qız *gec* goldi, həm də Əhmədin arzu etdiyi kimi o tok idi (Ə.Vəliyev).

GECƏ – GÜNDÜZ Bakının *gecəsi* də *gündüzü* kimi işlişirdi. (H.Hüseynzadə).

GEÇİKMƏK – TƏLƏSMƏK Ziyana *talasdim*, xeyli *gecikdim*; Bir də bu dünyaya gələcəyəmmi? (H.Hüseynzadə).

GECLİK – TEZLİK Onun gəlişinin *gecliyi* və ya *tezliyi* məsələnin həllinə təsir etmir (“Azərbaycan”).

GEDİŞ – GƏLİŞ Gülü, gəlmişəm mən özüm qurban; *Gəlişin* gözöldür, *gedişin* yaman (B.Vahabzadə).

GEDİŞLİ – GƏLİŞLİ Hamısı *yel gedişli*, biri o birindən çapar (M.Rahim); Cəld *gəlişli* Əhməd birdən dayandı (“Azərbaycan”).

GEN – DAR Dinmədim, *dar* etdilər başıma *gen* dünyanı (S.Rüstəm).

GENƏLMƏK – DARALMAQ Birdən onun gözləri *genəldi* (S.Rəhimov); Getdikcə üfçülər *daratır*, səhra öz şəklini itirirdi (M.İbrahimov).

GENİŞ – YIĞCAM Elmin meydanı *geniş*, mənzili uzaqdır (İ.Şıxlı); Üslubun ən *yığcam* forması *şeydir* (“Azərbaycan”).

GENİŞLİK – DARLIQ Mən *genişlik* xoşlayıram; Torpağımın yoxdur sonu (M.Rahim); Tellər azlıq edir, pərdələr *darlıq*; Mən indi bildim ki, nə çəkib Kərəm (H.Hüseynzadə).

GENİŞLİK – YIĞCAMLIQ Yaşxı ösər üçün *genişlik* yox, *yığcamlıq*, sanballılıq əsas şərtidir (“Azərbaycan”).

GERÇƏK – YALAN Lap *gerçək* deyirəm, belə şeylə də zarafat olar? (Ə.Vəliyev); Bütün rayon bilir ki, Sultan Əmirliyə *yalan* satmaq adama çox baha oturur (İ.Hüseynov).

GERÇƏKLİK – İMKAN *Gerçəklik* dedikdə artıq həyata keçmiş, baş tutmuş, realizə edilmiş imkan nəzərdə tutulur. *İmkan*

hələ həyata keçməmiş, baş tutmamış gerçəklikdir (“Dialektik materializm”).

GERÇƏKLİK – YALANLIQ O, *gerçəkliyi* sevən adam idi. Köndçilər etdilər (M.Ə.Səbir); Yenə oldu *yalanlıq* mələm (M.Ə.Hacıb).

GERİ – İRƏLİ Divarlar çökülüşü *geri*; yenə *irəli* goldilər (R.Rza).

GERİLƏMƏK – AYAQLAŞMAQ – Bəri gəl, cənab, – deyə qadın təkrar edərək soldat bir neçə addım da *gerilədi*, cəld tūfəngini atəşə hazırladı (M.Hüseyn); Qəzet görək operativ olsun, həyatla *ayaqlaşsın* (C.Əmirov).

GERİLƏMƏK – İRƏLİLƏMƏK Mehriban Zeynalı elə halda görüncə qorxub *gerilədi* (S.Hüseyn); Külöyün müqavimətini qıraq yüngülcə qaçıb *irəllədi* (M.İbrahimov).

GERİLİK – İNKİŞAF Gərsin sinosini acıya, dərddə; Ensini *geriliyən* pərdəsi, ensini (S.Rüstəm); Bu saat böyük quruluş və *inkişaf* işi gedir (Mir Cəlal).

GETMƏK – QAYITMAQ İndi ikisi də sübh açılardan *gedib*, bir də qaş qaralanda *qayıdır* (S.Qədirzadə).

GEYİMLİ – ÇILPAQ Şiç *geyimli* bu azərbaycanlı oşgərin ayağında haradansa olo keçirdiyi təzə uzunboğaz çəkmə vardı (S.Qədirzadə); *Çilpaq* bədənini ona göstərərək müxtəlif fiqurlar edir (S.Vəliyev).

GEYİMLİ – ÜRYAN Baştaçıq, sakit duruşlu, bahar *geyimli* rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Yaşarmış vovfi-sevda, safı *üryan* (H.Cavid).

GEYİNMEK – SOYUNMAQ Mən paltomu *geyinmişdim* (İ.Məlikzadə); Əli yatağının üstündə paltarını *soyundu* (Çəmənzəminli).

GƏDƏ – BƏY Çingiz, məhəbbət alomində *bəy*, *gədə* yoxdur, mən səni sevirəm, sən də mənə (S.S.Axundov).

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ

GƏLƏCƏK – KEÇMİŞ Mən iso adətüm üzrə *keçmiş* yox, ancaq *gələcəyi* düşünürəm (M.İbrahimov).

GƏLİR – ZƏRİR Buna görə də Lyudmila bir drujinaçı kimi Ağəlinin *gəlir* mənbəyini aşkara çıxarmağı qərara almışdı (C.Əmirov); Də görm, onlardan nədir səmərsə? Bəlkə də hər kəsə çatır *zararı* (M.Ə.Səbir).

GƏLİRLİ – ZƏRƏRLİ Camaat üçün nə mənfəətlidir, nə *gəlirlidir* onu öksin (B.Bayramov); *Zərərlili* otları məhv etmək lazımdır.

GƏLMƏ – YERLİ *Gəlmələr* yerlidir; Çapar da, talayar da... (B.Vahabzadə).

GƏLMƏK – GETMƏK Mən anadan dünyaya bədbəxt *gəlmişəm*, bədbəxt də *gedəcəyəm* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNC – QOQA Bunların biri iyirmi yaşında *gənc*, digəri yetmişə sinəsinə varmış bir *qocə* idi (S.S.Axundov).

GƏNC – YAŞLI Yaşlı nəsil həmişə *gənc* nəslə qayğı ilə yanaşmalıdır.

GƏNCLƏŞMƏK – QOCALMAQ Yenidən *gəncləşirsən* (H.Cavid); Baya qəndə sonə ərz elədim, ovvola, görürsən mən *qocalmışam* (Ə.Haqverdiyev).

GƏNCLİK – QOCALIQ *Gənclik* özü gedir; *Qocalıq* özü gəlir (R.Rza).

GƏRƏKLİ – LAZIMSIZ Görərsiz şey *gərəklili* gündə (Ata. sözü); Artıq otursan, sərsənti itirib *lazimsiz* sözlər danışacağından ehtiyat etdi... (M.İbrahimov).

GƏRƏKSİZ – VACİB Tacidar, *gərəksiz* keçmiş burax! (A.Şaiq); Gülçöhrə, get, atan dəmin dəlisində çəbanlarla dəmsir, de ki, bir buraya gəlsin, *vacib* işim var (M.F.Axundzadə).

GƏRGİN – SAKİT Şəhərdə vəziyyət *gərgin* idi (S.Vəliyev); *Sakit* və əzə qüssəli nəzərlərimi ona dikib durdum (M.İbrahimov).

GƏRGİNLƏSMƏK – SAKİTLƏSMƏK Soldatın üzünü bir titroyişlə tərpondi, əzələləri daha da *gərginləşdi*, iti çənəsi osdı (M.İbrahimov); Günəş günortaya yerinə gələndə Tehrannın bütün küçüləri boşalmış və *sakitləşmiş* (M.İbrahimov).

GİRDƏ – YASTI

GƏRGİNLİK – SAKİTLİK Adamlarda ciddilik və *gərginlik* duyuldu (Mir Cəlal); Həç olmasa onsuz evdə *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

GƏRMƏK – YIĞMAQ Qaya sinosini *gərdi*, uşağı küləkdən qorumaq üçün (“Azərbaycan”); Turac gərilmiş qanadını *yığmağa* çalışdı.

GƏVƏZƏ – SADƏLƏVH Yüklər *gəvəzələr* ürok yükünü; Nə deyim bu ağı dumanlara mən (M.Araz); Yox, aldanma, aldanma! Məni *sadələvh* sanma! (R.Rza).

GƏVƏZƏLİK – SADƏLƏVHLİK *Gəvəzəliyindən* ol çəkmir. Sonra bir uşaq *sadələvhliliyi* ilə gözəlirimin içinə baxdı (S.Qədirzadə).

GƏVƏYƏN – NAMUSLU *Gəvəyən* qadındır, ondan uzaq ol, özünü biabır eləmə (“Ulduz”); Çox *namuslu* kişidir, amma heyif gönül qalındır (M.İbrahimov).

GİCƏBƏSƏR – AĞILLI *Gicəbəsin* biridir (“Azərbaycan”); Vəzifə elə bir qüvvədir ki, ağılsız *ağıllı*, çirkin gözəl, qocanı cavan göstərir (İ.Fərzəliyev).

GİCƏŞMƏK – AĞILLANMAQ Ona toxunmayın, *gicəşib* (“Azərbaycan”); Demək, indi *ağıllanmışam*, mənə istəmirsən? (Mir Cəlal).

GİLEY – RAZILIQ Əlindən eşqimə *gileyim* yoxdur (R.Rza); Atam da *razılıq* vermişdi (H.Nadir).

GİLEYLƏNMƏK – RAZILASMAQ Qızlar kokotu dərib buradaca qurudar, gəlinlər baş-baş verib xısnlaşar, arabir qayınanalarından *gileylənilib*, də çəkərdilər (İ.Şıxlı); Baya qəndə İmranın onunla *razılışdığı* zənn edən Kosaəglü, birə səncəmiş kimi yerində qurcalandı (İ.Şıxlı).

GİLEYLİ – RAZI Eyni zamanda ürəkə də bir-birindən *gileyli* idilər (M.İbrahimov); Leyla *razi* idi öz əməlinə; O, zəhər içmişdi eşqin əlindən (B.Vahabzadə).

GİRDƏ – YASTI Yedəyində də bir at, atın üstündə bir cüt çuval və çuvalın içində bir növ *girdə* şeylər (Ə.Haqverdiyev); Yuxarıda, böyük evin *yastı* damı üstündə bir

oqlan uşağı möhəccər qırağında dayanmışdı (Ə.Məmmədcanlı).

GİRİNTİ – ÇIXINTI Bu taxta, mebel üçün yaramaz, çox *girintisi*, *çixintısı* var.

GİRİŞ – SON Əziz müxtəsər bir *giriş* sözü söylədi (Ə.Vəliyev); *Sədr* sözündə qeyd etdi ki, Vəli öz günahlarını boynuna alır.

GİZLİ – AŞKAR Gah *gizli*, gah *aşkar*; Ayaq basar hər yera (A.Şaiq).

GİZLİN – AÇIQ Yəqin bir-birinə *gizlin* sözləri varmış (M.Hüseyn); Buna görə də qızını yola salarkən *açıq* ürəklə Həsəni evə götürməyi ona tapşırırdı (M.İbrahimov).

GÖDƏK – UZUN *Gödək* atıldı vurdu *uzunun* başına, uzun dedi: – Əcəb yadına saldın (Ata. sözü).

GÖDƏKLİK – UZUNLUQ ...Ömrümün belə *gödəkliyindən* şikayətlənməzdəm (S.Qədirzadə); Katibin son sözləri onu o qədər tutmuşdu ki, gəldiyi yolun *uzunluğu* onu belə duymadı (Ə.Vəliyev).

GÖDƏLMƏK – UZANMAQ *Uzanacaq* kölgələr; *Gödələcək* kölgələr; İdman et hər səhər (İ.Tapdıq).

GÖNDƏRMƏK – GƏTİRMƏK Ancaq hər ehtimala qarşı Səttarın barmaq izlərini ekspertizaya *göndərmək* lazımdır (H.Nadir); Lazımdırsa, *gətirir*, açın baxın (H.Nadir).

GÖRÜŞ – VİDALAŞMA *Görüş* üçün günortadan əlverişli vaxt tapanmaq olmazdı (M.İbrahimov); *Vidalaşma* vaxtı gəlib çatdı (H.Nadir).

GÖRÜŞMƏK – VİDALAŞMAQ Bakı varlıları ilə *görüşmək* və *vidalaşmaq* qərarına gəlmişdi (M.S.Ordubadı).

GÖTÜRMƏK – QOYMAQ Ağzına bax, tikə *götür* (Ata. sözü); Kərim kitabı büküb pəncərəyə *qoydu*.

GÖYÇƏK – ÇİRKİN Eybi yoxdur, *göyçək* xanımların haqqında hamı danışır (Ə.Haqverdiyev); Molla qoca, çopur, *çirkin*, yoxsul adam idi (Mir Cəlal).

GÖYÇƏKLƏŞMƏK – ÇİRKİNLƏŞMƏK Zərifə ilin müəyyən vaxtlarında kökölür və ya anqlayır. Buna münasib də gah *göyçəkləşir*, gah da *çirkinləşirdi* ("Azərbaycan").

GÖYƏRMƏK – QIZIŞMAQ Görürəm, soyuqdan gömgöy *göyərmişəm*. Keç otur qayıqda, əl-ayağın *qızıştın* (H.Nadir).

GÖYNƏMƏK – QIZIŞMAQ Nə ürəyim *göynəyir*; nə sözlər yandırır dodaqlarımı (R.Rza); Otağın havası onu *qızıdırırdı*.

GÖZƏL – ÇİRKİN Elə gecə-gündüz *gözəl* arvad arzulayır (Ə.Haqverdiyev); Özü-nün arvadı bir *çirkin* şeydir (Ə.Haqverdiyev).

GÖZƏL – İFRİTƏ Belə kafir ataya *gözəl* balanı verməyəm (S.S.Axundov); *İfrıtə* huşunu itirib yera yıxıldı (M.Talıbov).

GÖZƏLLƏŞMƏK – EYBƏCƏRLƏŞMƏK Düzlər ötirilən baharla, yazla; Güllər, çiçəklər də *gözəlləşibdi* (H.Hüseynzadə); Onun dodaqları ösdi, *eybəcərleşdi* (M.Hüseyn).

GÖZƏLLİK – ÇİRKİNLİK Gecələr hər səhərə bir cür *gözəllik* gətirir (S.Sərxanlı); O inanırdı ki, ata haqqında pis düşünmək ən böyük xəyanət və *çirkinlikdir* (M.İbrahimov).

GÖZLÜ – KOR *Kor* gəldi, *gözlü* getdi (Ə.Haqverdiyev).

GÖZÜAC – GÖZÜTOX *Gözütöx* adamlar həmişə rəhmli olur. *Gözüac* adamlar isə insafsız, rəhmsiz olur.

GÖZÜQANLI – MƏRHƏMƏTLİ Sədaqət mənə *gözüqanlı* adam kimi baxırdı (İ.Əfəndiyev); Az danışır, danışanda gülümsəyir, çox ürəyi yumşaq və *mərhəmətli* qadındır (M.İbrahimov).

GÖZÜTOX – TAMARZI *Gözütöx* adamların haram malla işləri olmaz ("Azərbaycan"); *Tamarzi* gözəzlərlə Naznazi şişə çəkirdi (M.İbrahimov).

GÖZÜYAŞLI – GÜLƏR Sonra da *gözüyaşlı* onu üzgərliyə yola salıb, heç bir söz deməmişdi (T.Kazımov); *Gülər* üzünə baxanda adam dördünü unudurdu ("Ulduz").

GUR – SAKİT Gah *sakit*, gah *gur* axıb; Dəhnəndən darıxtı; Sahibə çıxan sular! (R.Rza).

GURLUQ – ZƏİFLİK İşığın *gurluğu* və ya *zəifliyi* cəryanın gücündən asılıdır.

GURULTULU – SAKİT Bir-birlərinə olan sədaqəti *gurultulu* sözlərlə izah edərkən

bədə qaldırıb içir, içirlər (S.Vurğun); Gözlərinizdən görürəm *sakit* qıza oxşayırsınız (S.Qədirzadə).

GÜCLƏ – KÖNÜLLÜ Özünü *güclə* saxladı, uşağın başını sığalladı (Mir Cəlal); *O könüllü* gəlmişdi ("Azərbaycan").

GÜCLÜLÜK – ZƏİFLİK *O güclülü-yünə* gəvənirdi. Bu acizlik, bu *zəiflik* o dərəcəyə çatdı ki, öz-özündən iyronməyə, özünə nifrot etməyə başladı (M.İbrahimov).

GÜCSÜZ – QÜVVƏTLİ *O* sizə qarşı *gücsüzdür* (C.Cabbarlı); Bu *qüvvətli* bir axın idi ki, öz többi məcrasına düşmüşdü (M.İbrahimov).

GÜCSÜZLÜK – QÜVVƏTLİLİK *Gücsüzlüyünü* hiss edib inildədi (İ.Şıxlı); *Qüvvətliliyini* yoxlamağa soy göstərdi ("Ulduz").

GÜLƏRÜZ – QARAQABAQ Əsli *güləruz* və son qadındır ("Azərbaycan"); Yemişlərin bəzisi *qaraqabaq* adamlar kimi burnunu yera dikmişdi (Mir Cəlal).

GÜLƏRÜZLÜ – QARAQABAQ *Güləruz*lü kumikların, lakların; Aulların qoy mehəmsiz qalması (Abbasağa); Kərəm az danışıq və *qaraqabaq* idi (M.İbrahimov).

GÜLƏRÜZLÜ – QAŞQABAQLI Səndü *o güləruz*lü o günəş, səndü; Ah... o gözəl varlıq torpağa döndü (S.Vurğun); *Qaşqabaqlı* bacısını çağırıb özündən öpdü (M.İbrahimov).

GÜLƏŞ – QƏMLİ *Güləş* qadınlar həmişə şən görünür ("Azərbaycan"); Burada *qəmli* bir sükut hakim idi (Mir Cəlal).

GÜLÜŞMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Mənim də xəyalım sizin kimidir; bəzən *kədərlənir*, bəzən *gülümsər* (R.Rza).

GÜLÜŞ – AĞLAŞMA Sağlam *gülüş* kəndin bütün həyatını yeni bir sevinclə güldürəcəkdir (C.Cabbarlı); *Ağlaşma* getdikcə şiddətlənirdi (M.Hüseyn).

GÜLÜŞMƏK – AĞLAŞMAQ Biz də şirin söhbət edərkən yeyərdik, danışardıq, *gülüşərdik*, axırda da Tamam maraqlı nəğlilərin danışardı (S.S.Axundov); Kərəp uşaqlar aqlığa davam götürməyib *ağlaşırdılar* (Çəmənzəminli).

GÜMRAH – ƏZGİN Döyüşçülər nə qədər şən, *gümrahdılar!* (S.Vəliyev); Hər tərəfdə *əzgin* kəndlilər bəylərdən intiqam almağa başladılar (H.Nəzərli).

GÜMRAH – YORĞUN Əlli yaşlı olmasın, çəkdiyi əzablara baxmayaraq, çox *gümrah* idi (S.Vəliyev); Adı paltar geyən Rəsulov özünü *yorğun* adam kimi göstərirdi (C.Əmirov).

GÜMRAHLAŞMAQ – SUSTALMAQ İstirahətdən sonra *gümrahlamışdı* ("Azərbaycan"); Bədəni *sustalmışdı*, sanki ağac altından çıxmışdı (S.Qədirzadə).

GÜMRAHLAŞMAQ – YORULMAQ Elə *gümrahlamışsan*, elə saflaşmışsan ki, deyəson, heç ömür boyu nə *yorulursan* burada, nə də qocalırsan (M.S.Ordubadı).

GÜMRAHLIQ – YORĞUNLUQ Özündə bir *gümrahlıq* duydu ("Ulduz"); Ürəyində bir ağırlıq, beynində *yorğunluq* hiss etdi (İ.Şıxlı).

GÜNAH – SAVAB *Günahın* cəzası ölməkdə yox, dirilikdədir (Çəmənzəminli); Dinləyib axıret üçün *savab* qazananq (S.S.Axundov).

GÜNAHKAR – TƏQSİRSİZ Sanki pərvanə idi öz varı ətrafında; On gün əvvəlki *günahkar* bir adam (S.Rüstəm); Bu işdə o tamam *təqsirsizdir*.

GÜNAHSIZ – CİNAYƏTKAR Qiymət axsın qoca Qafqaza *günahsız* qanlar (S.Rüstəm); On gün ərzində *cinayətkar* qaçıb gizlənə bilər (C.Əmirov).

GÜNAHSIZ – MÜQƏSSİR Kəsildi yollarda *günahsız* başlar (S.Rüstəm); Mən *müqəssirəm*, Sevil! (C.Cabbarlı).

GÜNAŞIRI – GÜNDƏ *Günəşiri* rayona çağırırdılar (Ə.Vəliyev); *Gündə* mənə də deyir ki, gəl yazılı bizə, sənə tufəng verək (Mir Cəlal).

GÜNBATAN – GÜNDOĞAN *Günbatana* niyə gedirsən? – dedi, – Ayağı yer tutan *gündoğana* tərəf gedir (M.Süleymanlı).

GÜNƏVƏR – QUZEY *Günəvər* yərə uzandı ("Azərbaycan"); *Quzey* atəyi uçurum idi, dibi görünməz dərə uzanırdı (M.Süleymanlı).

Hh

HAKİM – MƏHKUM Mən tələb edirəm, möhtərəm *hakim*; Cəzasız qalmasını onun təhqiri (B.Vahabzadə); *Məhkumu* məhkəm saxırdırdılar (“Ulduz”).

HAKİM – MÜTTƏHİM Xətib minbər-dən yerə düşməmiş əhali *hakimi* və xətibə gözəlməyərək məsciddən çıxdı (M.S.Ordu-badi); Özünü darta-darta *muttəhimlər* kür-süsündə öyləşdi (C.Əmirov).

HAQQ – ZÜLM Biri *haqqı* müdafiə edir, digəri *zülmi*, Pəricahan, səni bu haqq yola dəvət edirəm (S.S.Axundov).

HAQLI – ƏDALƏTSİZ Büronun qərarı *haqlıdır*. Sizin təklifiniz çox *ədalətsizdir* (Ə.Vəliyev).

HAQLI – GÜNAHKAR Aslan *haqlıdır* (S.Vəliyev); *Günahkar* düşdü qazamata, dalmıca da on beş günahsız sürüklədi (M.İbrahimov).

HAQSIZ – ƏDALƏTLİ *Haqsızlıq* oldu qanun; Yıxıldı xanımınlar (Ə.Cavad); Xalqın qərarı daha *ədalətli* olar (M.Hüseyn).

HAQSIZLIQ – ƏDALƏTLİLİK Nə *haqsızlıq*, nə aclıq, nə istismar olacaq (S.Rüstəm); Məhkəmə hökümünün *ədalətli-liyi* hamının ürəyindən idi.

HALAL – HARAM – Belə nə üçün? Desin ya *halaldır*, ya *haram* (S.S.Axundov).

HAL-HAZIRDA – KEÇMİŞDƏ Mən *hal-hazırda* danışırım (S.S.Axundov); *Keçmişdən* aldığım dərin duyğular; Acı təribələr ruhuma hakim (M.Müşfiq)

HAMAR – KƏLƏ-KÖTÜR Hər yan əl içi kimi düz və *hamardır* (S.Sorxanlı); Sona *kələ-kötür* yollarda bir xeyli yüyürdü (S.Vəliyev).

HAMARLAMAQ – YASTILAMAQ Baş barmağı ilə basıb *hamarladı* (İ.Şıxlı); Yəni dəmiri qızğın ikon *yastıla* (S.S.Axundov).

HARA – ORA Mən bu sınımda *hara* gedib çıxaram (S.S.Axundov); *Ora* meyxa-nadır (S.S.Axundov).

HARIN – BAŞIAŞAĞI *Harin* adamdır (“Ulduz”); Çox hörmətli, *başiaşağı* adamdır (S.Qədirzadə).

HAVADAR – HİMAYƏSİZ Könlümdən keçəni duymadınsa da; Ömrümə, günümə *havadar* oldun (B.Vahabzadə); Aralıqda mövcud olan bütün anlaşılmazlıq, hətta bir para itxıllaflar da *himayəsizlik* nəticəsində yaradılmışdır (M.S.Ordu-badi).

HAVALANMAQ – AĞILLANMAQ İnsan baxır *havalanı* (M.Müşfiq); Qulaməli fikirləşdi ki, yəqin arvad *ağıllanıb*, namusla yaşamağın mənasını başa düşüb (İ.Fərzəliyev).

HAVALI – AĞILLI Yox, bu mənədən də *havalıdır*, rəhbər olmaq istəyir (M.İbrahimov); Sevdə *ağıllı* qız idi (İ.Fərzəliyev).

HAY-KÜY – SAKİTLİK Yenidən *hay-küy* qopanda Kamal otura bilməyib zalı tərk etdi (M.İbrahimov); Zalda elə *sakitlik* yaranmışdı ki, onların hər bir hərəketi və xüsusən ayaq səsləri eşidilir, özici təsir bağış-layır (M.İbrahimov).

HAZIRDA – GƏLƏCKƏDƏ Göstərmə o gül çöhrəni, qoy bilməsin aləm; *Hazırda* bizim əsrdə cənnət yəne vardır (Ə.Vahid); Hər obada mən varam; Qəlbimizdə çağlaram; Dilimizdə qaynaram; *Gələcəkdə* yaşaram! (B.Vahabzadə).

HEÇ – HƏ *Heç*, elə-belə gəldik baş çəkək (C.Cabbarlı); *Hə*, o mənə Qarabağ-dan, Eloğlundan çox danışdı (S.Rəhimov).

HEÇLİK – VARLIQ Lakin mən bu *heçlikdə* də bir həqiqətdəm (C.Cabbarlı); Yaşamaz eşqsiz, ruhsuz sənətkar; Onun *varlığı* da quru sümükdür (S.Vurğun).

HEY – HƏRDƏN Məni çəmə-çəkə *hey* apardılar; Gördüm qayıqdadır o qoçaq Eldar

(S.Vurğun); Əntiqə *hərdən* özüne cürət verib ağasından soruşdu (Mir Colal).

HEYBƏTLİ – NƏŞƏLİ *Heybətli* bir monzərə zühur etdi (S.S.Axundov); İlyas diksindi və keçmişin şirin və *nəşəli* xatirələrindən ayrıldı (M.S.Ordu-badi).

HƏ – YOX Yanardağ, son sözümdür. Solmaz sabah ölməlidir. *Hə*, ya *yox* (C.Cabbarlı).

HƏQİQƏT – XƏYAL İnsanın xoş *xəyali* çevrilir *haqiqətə* (S.Rüstəm).

HƏQİQƏT – YALAN Getdi Telli xanım, getdi çal-çağır; *Haqiqət* belədir, *yalan* nəyələsin (H.Hüseynzadə).

HƏQİQİ – YALANÇI *Haqiqi* dost çox gec ölə gələr (M.Talıbov); O da arvadı kimi *yalancı* və lovğa idi (C.Əmirov).

HƏLƏ – SONRA Əşrəf həyatında *hələ* heç bir pəhrəmanlıq etməmişdi (S.Rəhman); *Sonra* yenidən düşüncəyə daldı (M.İbrahimov).

HƏLƏLİK – HƏMİŞƏLİK *Hələlik* onlar öz aralarında bərişə bilmirdilər (M.S.Ordu-badi); Qızım, onların qanadları *həmişəlik* deyildir, onlar töküləcəkdir (S.S.Axundov).

HƏLİM – SƏRT O ən sadə, ən *həlim*, ən gözəl bir qız idi (M.S.Ordu-badi); O nədənsə axır illərdə əvvəlki kimi *sərt* təbiətli deyildi (S.Hüseyn).

HƏLİMLƏSMƏK – SƏRTLƏSMƏK Qoca kişi *həlimləşmişdi* (“Ulduz”); Hava *sərtləşir* (M.İbrahimov).

HƏLİMLİK – SƏRTLİK *Həlimlik* aciz adamların xislətidir (S.Qədirzadə); *Sərtlik* sizə yaraşmır (“Azərbaycan”).

HƏMDƏM – ƏĞYAR O qızıl saçların pərişandır; *Həmdəmin* meydi, bir də hic-randı (S.Rüstəm); Tək-tək şeir yazsan da; Bir şux qıza, gölinə; Qoy *əğyar* sevinməsin (R.Rza).

HƏMİŞƏ – MÜVƏQQƏTİ *Həmişə* şad görüm üzünü mən; Bir ağrı keçməsin ürəyinizdən (S.Vurğun); Rəssam olmağımı *müvəqqəti* unutsunlar (S.Vəliyev).

HƏMİŞƏLİK – MÜVƏQQƏTİ Görək *həmişəlik* bizim içərimizdə qalasan (Ə.Haq-verdiyev); Mən *müvəqqəti* Bakıdan çıxıb getmək istəyirəm (C.Əmirov).

HƏRARƏTLİ – SOYUQ O, cavan və *hərarətli* ürəyi zorif bir şey kimi cəhətlə ovcuna aldı (C.Məmmədov); Ürəyi buz kimi *soyuq* idi (“Azərbaycan”).

HƏRB – SÜLH Bu gündən hazır ol, *hərbə* girişək; Təxtimi-tacını mən əlam görək (S.Vurğun); Əmiraslan ağa, mən də, Hacı da *sülh* tərəfdarıyıq (S.S.Axundov).

HƏRDƏN – HƏMİŞƏ Sifətdəndən *hərdən* bir şadlıq görünürdü (Çəmənzəminli); Gördün? Gözləri da *həmişə* gülür (S.Vurğun).

HƏRDƏNBİR – ADDIMBAŞI *Hərdən-bir* ustadın arvadı Ələsgər ağagilə işləməyə gedir (Çəmənzəminli); Onu izləyir, hər *addımbaşı* sataşdırırlar (İ.Şıxlı).

HƏRFİ – MƏCAZİ “Oyun” anlayışını dəqiqləşdirmək üçün Kortasar bu anlayışın *hərfi* mənasına müraciət edir (“Azərbaycan”); Sözü *məcəzi* mənası mətn daxilində aydınlaşır (H.Həsənov).

HƏRİF – ARİF O öz məsələsinə *arifdir* (C.Cabbarlı); Doğrusu, *harifin* təklifi xoşuna gəldi (Çəmənzəminli).

HƏRİFLİK – ARİFLİK *Hərifiyyəni* bilmirəm, ancaq kalandır (C.Əmirov); Onun *arifliyinə* söz ola bilməz.

HƏRİS – SƏXAVƏTLİ O pul, məl-dövət *hərisidir* (C.Əmirov); Kimisi onu düz, *səxavətli* adam, kimisi fırılacaq adlandırdı (İ.Fərzəliyev).

HƏRİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Tüstünü *hərisliklə* cüyürmə çəkdim (S.Qədirzadə); *Səxavətlik* göstərir (M.Süleymanlı).

HƏRTƏRƏFLİ – BİRTƏRƏFLİ Badam bacı, biz sizi *hərtərəfli* təbrikə gölməmişik (A.Şaiq); Hüsəmoddin, çox təəssüf edirəm ki, mənim bu sevgim *birtərəflidir* (M.S.Ordu-badi).

HƏRZƏ – MƏNALI *Hərzə* sözün məruzə gələr (Ata. sözü); Onun söhbəti şirin və *mənali* idi (“Ulduz”).

HƏSƏD – TƏMİZ Qadının baxışlarında *həsəd* oxunurdu. Ürəklori çox *təmizdir*, söz deyirsən dərk edirlər, götürürlər (M.İbrahimov).

HƏSRƏT – VÜSAL Necə dözmək olar bəs; Əbədi *həsratına* (R.Rza); Çökün, ey düşüncələr, çökün; *Vüsəl* günü gələcək (R.Rza).

HƏVƏSKAR – PEŞƏKAR Bəli, yoldaş mayor, mən *həvəskar* sürücüyəm (C.Əmirov); *Peşəkar* futbolçudur.

HƏVƏSLƏ – ZORLA *Həvəslə* şərab içməyə başladı (S.Voliyev); Ulduz mənim idi, onu məndən *zorla*, güclə aldılar, mənim namusumu ayaqladılar (M.İbrahimov).

HƏYALI – ƏXLAQSIZ Qan *həyalı*, namuslu qadının başına sıçradı, əlini çəkib şalə büründü (S.S.Axundov); Hamınız *axlaqsız*, mürdar tayfasınız (S.Qədirzadə).

HƏYALILIQ – NAMUSSUZLUQ *Həyalılığını* nümayiş etdirməyə can atırdı ("Ulduz"); Hələ gözəl, sənin bu ocağına *namussuzluq* lokəsi yaxmasınlar (M.İbrahimov).

HƏYAT – ÖLÜM *Ölüm*, *həyat* yanaşdır əzəldən (H.Hüseynzadə).

HƏYƏCANLANMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Qadın bir az da *həyəcanlandı* (İ.Fərzəliyev); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

HƏYƏCANLI – SAKİT Əsmət *həyəcanlı* gəldi haraya; Polad itilədi kənara onu (M.Rahim); Şirzad adətə üzrə *sakit* görünürdü (M.İbrahimov).

HƏZİN – ÜRƏKAÇAN Nə *həzən* sədan gəlir, ey sevimli bulacağım (S.S.Axundov); Mərdənəlik cəvahirini günaş kimi işiq saçar; Xoş ülfətin *ürəkaçan*, uca qəlbin alıcınab (Şəhriyar).

HİCRAN – VÜSAL Sevən bilir xal nədir; *Hicran* nə, *vüsəl* nədir (M.Rahim).

HİDDƏTLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zeyil bunları düşüncə *hiddətlənir*, coşur (Çəmonzəminli); Şamxal bir az *sakitləşdi* (İ.Şıxlı).

HİRİLDAMAQ – ZİRİLDAMAQ Hıı-hır *hırıldayacaq*, zəhərləşmə də onu (S.Rüstəm); Elo hey *zirıldayırdı* ("Ulduz").

HİRSLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Zərnigar xanım daha da *hirslandı* (İ.Şıxlı); Qaçay bununla özünü *sakitləşdirməyə* çalışmışdı (İ.Məlikzadə).

HİRSLI – SAKİT A kişi, sən nə *hirsli* adammışsan (Ə.Haqverdiyev); Neçin belə *sakit* oturmuşam mən? (B.Vahabzadə).

HİSLİ – TƏMİZ Bağlamaram mən də *hisl* yaylığı (A.Şaiq); Orda hava *təmizdir*, dəniz yaxını (R.Rza).

HİYLƏGƏR – MƏRD Böyük bir yazıçı deyib ki, bircə *hiyləgər* adamlar hamını aldadıb tora sala bilərlər (M.İbrahimov); O yaxşı gündə nəcib və xeyirxahdır, ürəyi genişdir, söxavətlidir, *mərd* və qayğıkeşdi (M.İbrahimov).

HİYLƏGƏRLİK – MƏRDLİK Onun bu hərəkətlərində bir sünilik, naşı bir *hiyləgərlik* duyulur (Mir Cəlal); Məncə, bu *mərdlikdir* dünyanın varı? (S.Vurğun).

HOQQABAZ – MƏRD *Hoqqabazdır*, gündə bir oyun çıxardır. Bir tanışdır, bizim fəhlədir; Ancaq dərrəkəli, *mərddir*, zirəkdir (S.Vurğun).

HOQQABAZLIQ – MƏRDLİK ..Qocaldın, görək cavanlıq *hoqqabazlıqlarından* əl çəkəsən, çünki ölümə yaxın olduqca cavanlıqdan bir o qədər uzaqlaşsın ("Qabusnamə"); Üzündən, gözündən *mərdlik* tökülür (S.Vurğun).

HÖCƏT – ÜZÜYOLA Atası kimi təkəbbür, kinli, *höcət*, qoçaq bir dəliqanlıdır (S.S.Axundov); Kasıbsan, *üzüyolasan*, işləyən sən (Mir Cəlal).

HÖKMLÜ – MÜLAYİM Ondan da zəhərli və *hökmlü* bir səsə dedi (M.İbrahimov); Ancaq Sabit Mirzə onun ... ağımtıl üzündə nurlu, *mülayim* bir təbəssüm gördü (İ.Məlikzadə).

HÖNKÜRMƏK – QAQQILDAMAQ İkiöllü üzümü qapayıb *hönkürdüm* (S.Qədirzadə); Gül, amma *qaqqıldama* (Mir Cəlal).

HÖNKÜRTÜ – QƏHQƏHƏ Sevincimdən *hönkürtü* ilə ağladım (M.Talbov); Hər tərəfdən *qəhqəhələr* ucaldı (S.S.Axundov).

HÖRMƏK – AÇMAQ Əziz stolun üstünə salınmış üstü butalı göy süfronin saçaqlarını gah qız teli kimi *hörür*, gah da *açırdı* (Ə.Voliyev).

HÖRMƏTCİL – KOBUD Özün də ağıllı, sadə, *hörmətçil* bir qızırdı (S.Qədirzadə); Çox *kobud*, qanacaq sız qadındır.

HÖRMƏTCİLLİK – KOBUDLUQ Hörmətçilliyinə *hörmətçildi*, amma *kobudluğu* da var ("Azərbaycan").

HÖVSƏLƏLİ – SƏBİRSİZ Ancaq yadında möhkəm saxla ki, mən *hövsələli* adamam (C.Əmirov); Kişi, sən nə *səbirsiz* adamsan (S.S.Axundov).

HÖVSƏLSİZ – TƏMKİNLİ Tələsir yanımış ürək – *hövsələsiz* quşcuğazım; Qalmamış səbri daha, fəryadı, fəğanı sevir

(Şəhriyar); Çox *təmkinli* kişidir (A.Məmmədrazı).

HÖVSƏLSİZLİK – SƏBİRLİLİK Bizim borcumuz səbri olmaqdır, ay Rüstəm, *hövsələsizlik* eləyib hər şeyi üzünə vursaq, onlar da dartımb ipi-örkəni qırırlar (M.İbrahimov); Bu yerdə *səbirlilik* tələb olunur.

HÜNDÜR – ALÇAQ Tap görüm, atdan *alçaq*, itdən *hündür* (S.S.Axundov).

HÜNDÜRBOYLU – BALACABOYLU Qarşıda sökidə səliqə ilə geyinmiş *hündürboylu* qız dayanmışdı (C.Əmirov); Səməd *balacaboylu*, qarabuğdayı oğlandı (M.İbrahimov).

HÜNDÜRLƏTMƏK – ALÇALTMAQ Damin üstünü gah *hündürlətdilər*, gah da *alçaltılar* ("Azərbaycan").

HÜNƏRLİ – QORXAQ Qara köpək çox heybətlə və *hünərlil* bir idi (S.S.Axundov); Dedim görüm, *qorxaq* uşaq deyilsən ki... (S.S.Axundov).

Xx

XAIN – SADIQ Bu *xain* yenə xəbərə getdi (A.Şaiq); *Sadiq* yoldaşdır, ona sirrini deyə bilərən (“Ulduz”).

XAINLIK – SADIQLIK Məzlum qorxaq idi, qorxaqlıqla *xainlik* eyni şeydir (S.Vəliyev); *Sadiqlik* kəlməsi onun dilindən düşür (“Ulduz”).

XALIS – QARIŞIQ Hə, bacı, mən əminəm ki, bu *xalis* brilyandır (C.Əmirov); Bu rənglərin *qarışıq* naxışı; otacağı baharlayır; otirlər, könüllü dolusu qalayıd (R.Rza).

XAM – TƏCRÜBƏLİ Çünki mən görürəm ki, sən *xam* adamsan (C.Əmirov); O, professorun qabağında oturan lap *təcürübəli* casusdur (M.Hüseyn).

XAN – KƏNDLİ Yazıq *kəndli xan* yerini sürür kətanla (S.Rüstəm).

XAN – NÖKƏR *Xana nökar* olanın ayağını daş aparar (Ata. sözü).

XANIM – QULLUQÇU Mən gözləyirdim, əvvəl *yol xanimindir*, sonra *qulluqçunun* (S.S.Axundov).

XANIMLIQ – QULLUQÇULUQ *Xanimliqə* gəlməmişəm (A.Şaiq); Sənin elə *peşən qulluqçuluq* olub (A.Məmmədza).

XANLIQ – NÖKƏRLİK Ağsaqqallar gəlib *xanlıq* dəyirmanının yanında xanı gözləsinlər (Ə.Haqverdiyev); O bir neçə ilə *nökərlik* etmişdir (A.Məmmədza).

XARAB – SAF Ah! Ey cavanlığın gülü; Nə tez soldun, *xarab* oldun? (Ə.Cavad); Kərpənin nəfəsidir; Səhərin *saf* küləyi (B.Vahabzadə).

XARAB – YAXŞI – Uşaq *xarabdır*, Zəhra, *xarabdır* (M.İbrahimov); İndi *uşaq yaxşıdır*, gözür (Mir Cəlal).

XARABA – ABAD Ölkə *abad* ikən, dəyirman *xarab* idi (Ata. sözü).

XARABALIQ – ABADLIQ *Xarabalıqdan abadlıq* axtararsınız (C.Cabbarlı).

XARABLAŞMAQ – YAXŞILAŞMAQ Həzərat! Özünüzmə məlumdur ki, dünya *getdikcə xarablaşır*, yəni mən onu demək istəyirəm ki, bu dünya *getdikcə xarab* olur... (Ü.Hacıbəyov); Bəhman bir az arıqlamışdı, amma ağarmışdı, *yaxşılaşmışdı* (İ.Məlikzadə).

XARIC – DAXİL Bahar fəslə təzəcə *daxil* olmuşdu (Ə.Haqverdiyev); O zaman Kipiani ələ keçdi. Əhmədi isə məktəbdən *xaric* etdilər (İ.Şixli).

XARİCİ – DAXİLİ Mən öz *daxili* varlığımı *xarici* təbiətdəki gözəllik arasında bir *uyğunsuzluq* hiss etdim (M.İbrahimov).

XARİCİ – YERLİ *Xarici* adamlarla bir az ehtiyatlı hərəkət etmək lazımdır. Səmi-xatkada cəməsi iyirmi-otuz *yerli* adam yaşayırdı (S.Qədirzadə).

XATAKAR – XEYİRXAH *Xatakar* uşaqdır, əlindən bir xata çıxar (“Ulduz”); Qəlbənd *xeyrıxah* olsa da, aciz idi (M.İbrahimov).

XATAKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Onun əlindən *xatakarlıqdan* başqa bir şey gəlməz (“Azərbaycan”); *Xeyirxahlığın* üçüncü növü nə fitridir, nə də lovgalıq üzündəndir (M.Talıbov).

XATALI – XEYİRXAH Bundan əlavə padşahlıq dumasının vəkili olmaq çox *xatalı* işdir (S.S.Axundov); Bu, həqiqi *xeyrıxahlardan* təqsiri deyildir (M.Talıbov).

XATIRLAMAQ – UNUTMAQ Salman sözarası ona otuz yeddinci ili də *xatırladı* (M.İbrahimov); Ər də, arvad da gündüzün ağır və üzücü zəhmətlərini *unutdu*... (Mir Cəlal).

XEYİR – ŞƏR Aşağının *xeyrindən* sabahın *şəri* yaxşıdır (Ata. sözü).

XEYİR – VAY *Xeyir* iş yerdə qalmaz (Ata. sözü); Qədirin *vay* xəbəri çoxdan alçaq daxmanı titrətmişdi (Mir Cəlal).

XEYİRLİ – ŞƏRLİ *Xeyirli* yola hər bir yerdə, hər hansı anda addım atsan yaxşıdır

(M.Talıbov); *Şərli* işlərdən nə qədər qıraq olsan daha yaxşıdır (“Azərbaycan”).

XEYİRSİZ – FAYDALI – Ey *xeyrırsiz* böcək; Xallı qanadlarınla çox da öyünmə (A.Şaiq); Bəlkə məsləhətlərimdə özün üçün *faydalı* bir şey tapdın (S.Qədirzadə).

XEYR – BƏLİ *Xeyr*, inanmı ki, qabaqlar mən heç yerdə sizə rast gəlməmişəm (C.Əmirov); Mən ölüm, Baloqlan, belədir, ya qeyri belədir? *Bəli, bəli* (C.Cabbarlı).

XƏFƏ – SƏRİN *Xəfədir*, içində oturmaq olmur (“Ulduz”); *Sərin* mehdon səhər-səhər gül titrəyir, yarpaq əsir (R.Rza).

XƏFƏLİK – SƏRİNLİK Havanın *xəfəliyi* adamı işdən də qoyur (“Azərbaycan”); De, keçdimi bir *sərinlik* ürəyindən? (S.Vurğun).

XƏFİF – ŞİDDƏTLİ *Xəfif* külək əsirdi (“Azərbaycan”); *Şiddətli* xəzri küləyi əsir, evlərin qapı və pəncərələri viyıldayırdı (S.Vəliyev).

XƏLƏF – SƏLƏF Bütün yer üzünün əşrəfiydi o; Adəmin ən böyük *xələfiydi* o (Şəhriyar); Ehtiram olsa da, hamı özəldən; “*Sələfin* yolundan mən uzaq!” – deyir (B.Vahabzadə).

XƏLƏL – XEYİR Qeyrət günüdür, olmaları özgəyə möhtac; Kim qatsa *xələl* şəərə, edin ortadan ixrac (Ə.Vahid); *Xeyir* dilə qonşuna, *xeyr* gəlsin başına (Ata. sözü).

XƏLVƏTİ – AŞKAR *Xəlvəti* yer tapıb gizlədin, məni görməsinlər (İ.Fərzəliyev); “İlahi, yuxu görürəm, ya bu *aşkar*dır?” – deyə özünü toxtatdı (Mir Cəlal).

XƏLVƏTLİK – AŞKARLIQ *Xəlvətlik* idi (Mir Cəlal); Fikir *aşkarlığı* onun ifadə olunmağında asılıdır.

XƏSİS – BƏDXƏRİS *Xəsisdən* alınan yumurtanın sarısı olmaz (Ata. sözü); *Bədxərdir*, ona pul vermək olmaz.

XƏSİS – COMƏRD Bu *xəsis* kişidən nə desən, çıxar (A.Şaiq); Mən sənin kimi *comərd* ola bilmərəm ki (A.Şaiq).

XƏSİS – SƏXAVƏTLİ *Xəsis* pulludur, nə tövr çıxartsaq halaldır (Ə.Haqverdiyev);

Əli, sən çox *səxavətli* və yaxşı oğlansan (C.Əmirov).

XƏSİSLİK – BƏDXƏRCLİK Həç vaxt *xəsislik* etməyin (M.S.Ordubadı); *Bədxərcəliyə* çoxdan bələdəm (“Azərbaycan”).

XƏSİSLİK – SƏXAVƏTLİLİK Rəhm-sizliyi və *xəsisliyi* mütəfəkkirlər dəliliyin bir növü bilmişlər (M.Talıbov); Ev sahibinin səfərbəkliliyini, *səxavətliyi*ni hiss etdik (“Ulduz”).

XƏSTƏ – SAĞLAM Biri *xəstədir*, biz *sağlamıq* (M.Talıbov); Düşündüm: insan *xəstələndir* də, *sağalar* da (R.Rza).

XƏSTƏLİK – SAĞLAMLIQ Mən yorğun və ac idim, çox əziyyət və *xəstəlik* çəkmişdim (M.Talıbov); *Sağlamlıqdan* başqa bir şey aramaq nahaqdır (Mir Cəlal).

XƏYAL – HƏQİQƏT Bu bir *həqiqətdir*, deyildir *xəyal* (S.Rüstəm).

XƏZAN – BAHAH Süleymanam, bilir ələm, *xəzanla* yoxdur işim; Məhəbbətin gülişindən doğan *baharım* var (S.Rüstəm).

XƏZRİ – GİLAVAR Nə *xəzri*, nə *gilavar*; Xəzər qoyub başını; Bakının sinəsinə yatıb (R.Rza).

XİFFƏT – FƏRƏH *Xiffəti* qeyrətli edər (Ata. sözü); Qızı *fərəh* qarışıq təəcübü büürdü (S.Qədirzadə).

XİFFƏTLƏNMƏK – FƏRƏHLƏNMƏK Oğlunun dərdini çəkməkdən yazıq arvad *xiffətlənmişdir* (“Azərbaycan”); Bu sual Leonardi *fərəhləndirdi* (S.Qədirzadə).

XİLAF – DOĞRU Tənqid hər kəssə aid olsa da, müəllifə *xilaf* işdir (Mir Cəlal); Sərimək nodir, *doğru* sözümdür (M.İbrahimov).

XİLAS – MƏHV Əsarət zəncirlərini kəsib *xilas* edək (S.S.Axundov); Gənc Şahbaz bəyin nəslini qırıb, yer üzündən *məhv* edək (S.S.Axundov).

XİLASKAR – ZÜLMKAR Baxmayıb cəminin ağırlarına *xilaskar* atamın öpdü üzündən (H.Hüseynzadə); *Zülmkardır*, qəddardır, heç kəsə rəhmi gəlmir.

XIRDA – BÖYÜK *Xirda* uşaqlar da görək məktəbə getsinlər (Ə.Haqverdiyev); Maral

hələ kiçik yaşlarından *böyük* arzularla yaşayırdı (S.Qodirzadə).

XIRDALAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Daşlara nə var ki; Yüz öyil, yüz dikol; Sürtlüb *xırdalaş*, ol hamar (R.Rza); Gözləri elə bil *iriləşmişdi* (S.Qodirzadə).

XIRDALI – İRİLİ Bir dünya var, kainatın bir hissəsi; *İrili*, *xırdalı* məmləkətlərə doğru (R.Rza).

XIRDALIQ – BÖYÜKLÜK Səhbət meyvənin *xırdalığı* və ya *böyüklüyündən* çox, şirinliyindən gedir (“Azərbaycan”).

XOF – CƏSARƏT Yoxsa gərçə Ədilən sözündən *xofa* düşmüşsünüz (S.S.Axundov); İş adından *cəsarət*, qeyrət tələb edir.

XOFLANMAQ – CƏSARƏTLƏNMƏK Soldat Ostapenkonun hərəkətindən *xoflanmışdı* (Mir Cəlal); Və nəhayət, bir gecə qız *casarətlənib* ona tanış yollarla cəbhəni keçərək qaçdı (S.Qodirzadə).

XOFLU – CÜRƏTLİ Sən də dönmüsən lap o *xoflu* xəlifəyə, hər şeydən qorxursan (M.İbrahimov); Əvvəlincə dəfədən sübut elə ki, ərindən qat-qat *cürətlisən* (M.Hüseyn).

XOŞBƏXTLİK – ZÜLM Sizin kimi adamları qurtarmaq mənim üçün *xoşbəxtlikdir* (S.Vəliyev); *Zülm* həmçinin şər əməlidir (Ə.Haqverdiyev).

XOŞQILIQ – AMANSIZ Düşməno *amansız* ol; dosta *xoşqılıq* (R.Rza).

XOŞLAMAQ – PİSLƏMƏK İndi Fatmaniso xala elə bilir ki, sən *xoşlayıbsan* (Ə.Haqverdiyev); İş-i-güc elə onu-bunu *pisləməkdir*.

XOŞLUQ – PİSLİK Mən mağaraya girib; Cüməyə yalvarıram; Əgər *xoşluq* ilə gəlsə heç (A.Şaiq); *Pislik* onun ölində bir qurtum su içmək kimi bir şeydir.

XOŞLUQLA – ZORLA *Xoşluqla* gəlməso, o vaxt *zorla* və güc ilə durub ayaqlarını da tərpedərəm (A.Şaiq).

XOŞSİFƏT – MİSMİRİQ *Xoşsifət*, zarafətli, bəmöz kişidir (Ə.Vəliyev); İncidən, *mismirigina* dəyən odur... (M.İbrahimov).

XUDBİN – TƏVAZOKAR Bu bir az da deyosən *xudbindir* (M.İbrahimov); *Təvazokar*, ağıllı bir qızıdır (“Ulduz”).

XÜBAR – CÜNUN Sən bir varlı, mən bir fəqir, sən bir *xübar*, mən bir *cünun* (C.Cabbarlı).

XÜLYA – REAL Birinin görürsən ki, başında *xülyası* var (S.Rüstəm); Yazıçı *real* hadisələri qələmə almışdır.

XÜSUSİ – RƏSMİ Hərgah *xüsusi* kağıza qulaq asmasa, onda *rəsmi* təliqəni verərsən (Ə.Vəliyev).

XÜSUSİ – ÜMUMİ Səttar xanla Bağır xan qalxıb *xüsusi* otağa keçdi (M.S.Orudubadi); Bağır xanın öyləşdiyi *ümumi* otağa girdik (M.S.Orudubadi).

XÜSUSİYYƏTÇİLİK – KOLLEKTİVLİK Yoxsa “mən aldım, işini düzəldim, ortadan çıxımdı, qalanların canı çıxsın, nə vəcima” demək *xüsusiyyətçilik* və əclaflıqdır (M.İbrahimov); *Kollektivlik* hər şeyi həll edir.

İ

İBARƏLİ – SADƏ Armudboğaz, şişbiğ satıcının belə *ibarəli* nitqindən baş açmayan Leylək istər-istəməz əsəbiləşdi (S.Rəhimov); Tamaşaçılar onun *sadə* nitqinin təsiri altında dirlər (“Ulduz”).

İBLİS – MƏLƏK Ədavət toxumu səpmək üçün siz; Gah *mələk* oldunuz, gah da bir *iblis* (S.Rüstəm).

İBTİDAİ – MÜASİR *İbtidai* alətlərlə qazıldığı üçün baltanı çıxartmaq sən dəyəcə böyük əhəmiyyət kəsb edir (M.Hüseyn); Məsələn, sizin *müasir* quruluşdan narazı olduğunuzu mən çoxdan biliyəm (M.Hüseyn).

İCTİMAİ – XÜSUSİ *İctimai* və *xüsusi* təsərrüfatlar arasında fərq qoymaq lazımdır.

İÇ – BAYIR Əvvəl evin *içi*, sonra *bayırı* (Ata. sözü).

İÇ – ÇÖL *İçim* özümü yandırır, *çöldüm* sizi (A.Məmmədov).

İÇƏRİ – BAYIR *Bayırı* kaşı-çini, *içəri*si toyuq hini (Ata. sözü).

İÇMƏK – TÖKMƏK Kim *ičməso*, yaxasına *tökəyik* (Mir Cəlal).

İDBAR – GÖZƏL Rədd ol qapıdan, ağılama zar-zar, dilənçi! Vaqqıldama bayquş kimi *idbar*, dilənçi! (M.Ə.Sabir); Özüntüz *gözəl* və göyçəkciniz (C.Əmirov).

İDBAR – İQBAL Sübh söndü şəb ki, xələq qəbilə idi bir çırağ; Gecəki *iqbalı* gör, gündüzdəki *idbarə* bax! (M.P.Vaqif).

İDDİALI – BAŞIAŞAĞI Nə soxulmuşan araya, a başibəlalı, fələ?! Nə xəyal ilə olubsan belə *iddiali*, fələ?! (M.Ə.Sabir); Onun heç köslə işi yoxdur, *başiaşağı* adamdır.

İDEAL – ÇİRKİN Ən *ideal* adamlardan biri də Ramizdir. Osmanlı işğalçıları *çirkin* məqsədlərini xalqa izah edirdi (M.Hüseyn).

İDXAL – İXRAC Hazırda ölkəmiz... dərman maddələrinin *idxalından* tamamilə azad olmuşdur (R.Əliyev); Sonayələdirmə hələ başa çatdırıldığı zaman biz xammal və

veyinti məhsullarını *ixrac* edən bir ölkə idik.

İDRAKLI – SƏFƏH Sən *idraklı* olduğun üçün bildirdim ki, sözümlə tez anlayacaqsan (C.Cabbarlı); Hansı *səfəh* oğlu bundan sonra qaymaq satar (Mir Cəlal).

İDRAKSIZ – DÜŞÜNCƏLİ *İdraksız* bir kütlənin səfəh qorxaqlığına, qurban olub gedir (C.Cabbarlı); Özü də ağıllı, *düşüncəli* uşağıdır (M.Hüseyn).

İFRİTƏ – GÖZƏL O *ifritə* qadının alçaq fitnəsini hamımız başa düşdük (M.Hüseyn); Babaxanın oraya yolu düşür, belə *gözəl* bir qızın yayın istisində tarlada çalışsan görür (Mir Cəlal).

İFRİTƏ – HƏYALI Elə qarı qapını örtək dəyişilib oldu bir küpəgöyrən *ifritə*, cadu (Nağıl); *Həyali* qızıyar, həyasız ağarar (Ata. sözü).

İĞTİŞAŞ – SÜLH Hər yerdə *ığtışaş*, hər yerdə üsyan; Alovlu nəğmələr ucalar göyə (S.Rüstəm); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

İXTİLAF – BİRLİK Hər kiçik *ixtilaf* ailəni pozarsa, onda nə olar? (Mir Cəlal); *Birlik* lazımdır bizə! (M.Hüseyn).

İXTİYAR – GƏNC Qızlar, gəlinlər sevinir, uşaqlar, *gənclər*, *ixtiyarlar* sevinir, bütün kainat belə sevinirdi (C.Cabbarlı).

İXTİYARLIQ – GƏNCLİK *İxtiyarlıq* ölümün qonşusudur (H.Cavid); Təhqir olunmuş *gənclik* vüqarını müdafiə edərək, əsəbi və titrək barmaqlarımla ağzıma gələni yazdım... (Mir Cəlal).

İKİBAŞLI – AYDIN Qaras *ikibaşlı* söz soruşduqda Maya da ondan incidi, bir-birindən soyuq ayrıldılar (M.İbrahimov); Bu o qədər *aydın* və *sadə* bir həqiqətdir ki... (M.Hüseyn).

İKİDİLLİ – SƏMİMİ Yox böylə *ikidilli*, yaman üzlü cəfakar; Bir zərər utanmaz! (M.Ə.Sabir); ...Püstəxanımınla *səmimi*

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK

salamlaşandan sonra onları yerbəyər elədi (M.Hüseyn).

İKİLƏŞMƏK – TƏKLƏŞMƏK Səs *ikiləşdi*, üç oldu, sonra tamam kəsildi (G.Hüseynoğlu); Ədhamı bilirdi ki, Səlim *təklənəndə* öz təsir gücünü xeyli itirir, çaşır, təntiyir (B.Bayramov).

İKİLİKDƏ – TƏKLİKDƏ Teymurla Güldöndə *ikilikdə* qalmışdılar (H.Seyidbəyli); *Təklilikdə* heç nə eləyə bilməzən (“Ulduz”).

İKİMƏNALI – AÇIQ Pərdəli, *ikimənali* danışıqlardan da xoşum gəlməz (Ə.Vəliyev); Əsil etika *açıq* danışmağı sevir (M.Hüseyn).

İKİTİRƏLİK – BİRLİK Kəndə *ikiti-rəlik* salıb; Pırolı getdi; İstəyincə paşalıq (M.Rahim); Güc *birlikdədir* (Ata. sözü).

İKİÜZLÜ – SƏMİMİ Siz bağışlayın, yoldaş Məddəd, ba Tarıverdi xalis *ikiüzlüdür* (S.Rəhimov); O çox *səmimi* yoldaşdır.

İKİÜZLÜLÜK – SƏMİMİLİK *ikiüz-lülük* qorxudan omələ gələnin bir xəstəlikdir (M.Hüseyn); Xüsusən Nazim Hikmətlə olaqədar yazılmış səhifələrdə *səmimilik* və dəqiqlik xüsusi nəzərə çarpır.

İQRAR – İNKAR İkidir gərçi pəriçöh-rələrin küftarı; Bir imiş bunların *ıqrarı* ilə *inkarı* (Q.Təbrizi).

İLHAMLI – SÖNÜK S.Vurğunun dərin *ilhamlı* lirikası... mədəniyyətimizin qızıl fonduna daxil olmuşdur (M.Hüseyn); “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetinin son nömrəsində gedən seirlərin bir qismi *sönükdür*.

İLQI – SOYUQ Günəşin ilk *iltiq* şüaları sularda oynayırdı (S.Vəliyev); Bu nadir möcüzə, hiss edər *soyuğu*, istini (R.Rza).

İLİQLIQ – SOYUQLUQ İstilər çökəlmişdi, lakin havada xoş *iltıqlıq* var idi (Çəmənzəminli); Bu sualların buz *soyuqluğunu* Məryəm bütün bədəni ilə hiss etdi (Elçin).

İLK – AXIR Dünyada hər könül yüksəliş arar; Varlığın *no ilki*, *no axırı* var (S.Vurğun).

İLLƏTLİ – SALAMAT Bədonin məriz və *illətli* hisssəsi *salamat* olan hisssəsinə

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK

kömək özünə ağırılıq və əziyyət yetirir... (F.Köçərli).

İNAD – ÜZÜYOLA Gülsəbahın atası çox *inad* adamdı (Ə.Vəliyev); Kasıbsan, *üzüyo-lasan*, işləyənən (Mir Cəlal).

İNADCIL – SADƏLÖVH *Inadçı* aqızın da başına görün nə gəldi (G.Hüseynoğlu); Yeja bu *sadələvh* adamın beynəlxalq vəziyyətlə tanış olmasına heyrət edərkə düşündü (S.Vəliyev).

İNADKAR – ÜZÜYOLA O da bilir ki, sən *inadkarsan* (S.Vəliyev); Qıraqdan qulaq asan, lakin onu görməyən adam güman edirdi ki, kabinetdə Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, sakit bağca uşağı var (Mir Cəlal).

İNAMSIZ – ETİBARLI *İnamsız* hərə-kətləri bizi tənqə gətirdi. Öz ətrafımıza *eti-barlı* adamlar yığıraq (S.Vəliyev).

İNAMSIZLIQ – ETİBARSIZLIQ Axı bu *inamsızlıq* nədən irəli gəlir? (İ.Şıxlı); Bizim yanımızda öz *etibarlılığını* itirmişdir (“Azərbaycan”).

İNCƏ – KOBUD Arvadım, arvadım, sən bir qədər *incə* sözlər öyrənsəydin, heç zərər görməzdin (C.Cabbarlı); Mən burada *kobud* bir səhv buraxdım (Mir Cəlal).

İNCƏ – SƏRT O qanadlı gəncin sado; Təmiz, *incə* ruhu vardı (N.Rəfiyyəli); Buna görə də ağzından ara-sıra *sərt* sözlər də çıxırdı (M.İbrahimov).

İNCƏLİK – KOBUDLUQ Gözəllik, *incəlik*, sevgi, vəfa insandan ayrılmaz (S.Rüstəm); Mən onun hərəkətində bir *kobudluq* hiss edərəm.

İNCƏLİK – QABALIQ Düzü belədir, hər halda bu *incəliyi* nəzərə almaq lazımdır (M.Talibov); İncəli hər *qabalıq* sənətdən (H.Cavid).

İNCƏLMƏK – KÖKƏLMƏK Hərzəvi hədəyan oxumaqdan; *İncəldi* uşağım (M.Ə.Sabir); Bəlkə, heç *kökəlməyəcək* (S.S.Axundov).

İNCƏLMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Ürəyim çəcük kimi *incəlmiş*; Nəhayət, səni tapdım (C.Cabbarlı); Hər gün ənsəbiləşir, ürəyi *sərtləşmişdir*.

İNCİK – RAZI

İNCİK – RAZI Nəhayət, Səlim ağa özünü *incik* yerinə qoydu, silkinib ayağa durdu (M.İbrahimov); Sara isə müdirin iltifatından *razı* idi (Mir Cəlal).

İNCİKLİK – RAZILIQ Zoranın sifətində dərhal *inciklik* olaməti göründü (S.Vəliyev); Arvad *razılıq* verib, kəbin də kəsilib (Mir Cəlal).

İNCİTMƏK – BARIŞMAQ Fatma babasının sözündən *incimədi* (Çəmənzəminli); *Barışmaq*, böyük və alicənab işdir (M.Hüseyn).

İNDİ – ƏVVƏL *İndi* məftülə ehtiyac yoxdur (Çəmənzəminli); Məftül bundan çox *əvvəl* götürülmüşdü (Çəmənzəminli).

İNDİ – İNİŞİL Onlar *indi* xoşbəxt yaşayırdılar (Ə.Vəliyev); Axı Əlyar *inişil*; Bir ay Bakıda yatdı (B.Vahabzadə).

İNDİ – SONRA *İndi* belələri tapılmaz (C.Əmirov); *Sonra* hamıya müraciətə soruşdu (C.Əmirov).

İNDİDƏN – DÜNƏNDƏN Rüstəm kişi elə *indidən* müavinə itaətdə saxlamığı qərara aldı (M.İbrahimov); *Dünəndən* hamı onun yolunu gözləyir.

İNDİKİ – SONRAKI *İndiki* makinalar ən uzaq dalgaların səslerini alaraq kağız üzərinə qeyd edir (Çəmənzəminli); *Sonrakı* günlər daha fərəhli olacaq (“Azərbaycan qadını”).

İNKİŞAF – TƏNƏZZÜL Azərbaycan xalq təsərrüfatının həlledici sahəsi olan neft sənayesi sürətlə *inkişaf* etmişdir. Al, mən bu dildə seyr oxumağa *tenəzzül* etmərəm! (M.Hüseyn).

İNSAFLI – KAFİR Görürəm çox *insafli* oğlansan (A.Şaiq); Yüzbaşı yaman *kafir* imiş (Mir Cəlal).

İNSANİ – HEYVANİ C.Cabbarlının qəhrəmanları nəcib *insani* hissələrə malikdirlər (M.Arif); Başqa bir roman isə *heyvani* hissələri tərənnüm edir (Ə.Şərif).

İNSANLIQ – BARBARLIQ Rəşidin bu *insanlığını* və hümmətini hər kəs bildi (İ.Musabəyov); Mən belə *barbarlığa* dözmərəm (C.Cabbarlı).

İRİLİK – XIRDALIQ

İNTİM – AŞKAR Jandarm roisi hər bir kəlməsini az qala *intim* bir ifadə ilə deməyə çalışır (M.Hüseyn); Mənim işim *aşkar*dır.

İNTİZAMLİ – NADİNC Daima *intizamlı*, solıqçılıq olan Talib İsayev hər bir işçiyə, hər bir tapanıqın yerinə yetirilməsinə tələbkarlıqla yanaşan adam idi (C.Əmirov); Yaman *nadinc* uşağıdır (“Ulduz”).

İNTİZAMSIZ – TƏRBİYYƏLİ [Qoşqar:] Bilirsiniz ki, mən *intizamsız* adam deyiləm... (İ.Hüseynov); Deyəsən o çox *təbiiyyəli* yoldaşdır.

İRADƏLİ – QORXAQ Sən çox *iradəli* adamsan (M.S.Ordubadı); Mənə ağıl gətirmə, *qorxaq!* (M.Hüseyn).

İRADƏLİLİK – QORXAQLIQ *İradətilikdə* heç kəs Səlimə çatmaz (“Ulduz”); Bu *qorxaqlıqdır*, yoxsa cinayət? – deyə o, komandirin gözəlirinin içinə baxa-baxa soruşdu (M.Hüseyn).

İRADƏSİZ – CÜRƏTLİ Zeynal *iradəsiz* bir gəncdir (S.Hüseyn); Fəriz evimizə gələnin gündən mənə *cürətli*, qorxmaz bir oğlan kimi təsir bağışlamışdır (Y.Əzimzadə).

İRADƏSİZLİK – CƏSARƏTLİLİK *İradəsizlik* etsə, özünü məhv edə bilər (Z.Xəlil); Pəri xala bir az da *cəsaratlilik* göstərüb müəllimlərin xahişini xatırladı (M.İbrahimov).

İRƏLİ – SONRA O məndən bir-iki saat *irəli* gəldi (N.Vəzirov); *Sonralar* xatirələr bizi öz qucağına aldı (Y.Əzimzadə).

İRİ – BALACA Onun *iri*, qara gözləri parlayır, yanırı (C.Məmmədov); *Balaca* şəhərin küçələrini duman bürümüşdü (Çəmənzəminli).

İRİ – XIRDA Bir sürü *xırda* və *iri* yaşlı uşaqlardıq (S.Hüseyn).

İRİLƏŞMƏK – BALACALAŞMAQ Səfiqlük böyin gözələri *iriləşib* oynamağa başlayırdı (M.İbrahimov); Həmin şəklin önündə qubernator lap *balacalaşır*... (İ.Şıxlı).

İRİLİK – XIRDALIQ Bu *irilikdə* mirvari... heç Xəta padşahının xozinasında da tapılmaz (S.S.Axundov); Almanın *xirdalığına* baxma, çox şirindir.

İRİŞMƏK – AĞLAMAQ

İRİŞMƏK – AĞLAMAQ Ramazanov mənə yaxınlaşdı, mənə tanıyıb, yalandan *irışdı* (S.Rəhman); Uşaq da yadına salıb *ağlayır* (Mir Cəlal).

İSİN MƏK – SOYUMAQ Qüvvətimiz, ümidimiz, arzularımız möhəbbətlə *isinnmişdir*... (Ə.Məmmədخانli); ...Mənə tərəf çevrildə *soyuyub* ayazıyır, elə bil ki, üstümə qar-yağış tökəcək (M.İbrahimov).

İSİTMƏ – ÜŞÜTMƏ Bədonimə *isitmə* goldi. Dünən gecədən bəri onu tərək etməyən *üşütmə* və qorxu rəf oldu (C.Əmirov).

İSLAQ – QURU Şən qəhqəhələrlə *islaq* otları arasında çiyələk dərib yeyirdilər (A.Şaiq); *Quru* qobu qırağı ilə olanda bağız qovluğu olan bir gənc yeri yirdi (Mir Cəlal).

İSLANMAQ – QURUMAQ Az keçdi, yəne güclü yağış başladı başdan; Bir anda bahar paltarın *islandı* yağışdan (S.Rüstəm); Səriyyə xala bağırmaq və ağlamaq istəyir, bacarmırdı. Sanki gözəlünün yaşı *qurumuşdu* (M.İbrahimov).

İSLATMAQ – QURUTMAQ Yağış *isladar*, gün *qurudar* (Ata. sözü).

İSMƏTLİ – NAMUSSUZ Görmüşdüm ağıllı, *ismətlili*, qoçaq; Manqabaşçısıydı, qoşəng gölindi (Ə.Cəmil); Bu *namussuzu* nə üçün qollar bağlı gətirmədin? (M.Hüseyn).

İSMƏTLİLİK – ƏXLAQSIZLIQ Özündə bir *ismətlilik* duyurdu. Şeir adına dinsizlik və *əxlaqsızlıq* dərsi verən bu kitab dünya üzü görməyə haqlı deyildir (M.Hüseyn).

İSMƏTSİZ – NAMUSLU Mənim sözümdə budur ki, ümumiyyətlə, heç bir millətin bərsində demək olmaz ki, filan millətin övərləri bictibar və *ismətsizdir* ("Molla Nəsrəddin") Qorxma, bacın *namuslu*, ismətlili qızdır (S.S.Axundov).

İSRAFÇI – QƏNAƏTÇİ Bu hay-huy içərisində olanlar özləri də *israfçı* axmaqlar və bədbəxt vəhşilər kimi yaşayacaqlar (M.Talıbov); *Qənaətcidir*, malının qədrini bilir.

İSRAFÇILIQ – QƏNAƏTÇİLİK Əgər keçmişdəki varlılar ifrat *israfçılıq* edirdilərsə,

İŞGÜZAR – TƏNBƏL

bunu öz eys-ışrotları üçün öz evlərində *əcirdilər* (M.Talıbov); Hər bir işdə *qənaətçilik* olmalıdır.

İSTEDADLI – KÜT Hər ailənin öz *istedadlı* israfçısı vardı (C.Məmmədov); Kəs səsinə köpək... Beyniniz *kütdür* (S.Rüstəm).

İSTİ – AYAZLI Yayın *isti* günləri idi (S.S.Axundov); *Ayazlı*, şaxtalı bir qış axşamı; Yeddi yoldaş olub yola düzəldik (S.Vurğun).

İSTİ – SOYUQ Yaramaz uşaq yamanca mənim *isti* aşına *soyuq* su qaldı (S.Hüseyn).

İSTİBAD – SƏADƏT Yoldaşlar, *istibad* pəncəsində işləyən yüz minlərcə işçilər baş qaldırmadadır (Çəmənzəminli); Odlar yurdunun *səadəti* sənin, mənim *səadətimdir* (M.Hüseyn).

İSTİQANLI – SOYUQQANLI İyirmi dörd yaşlı, canı-başı sağlam, *istiqlanlı* bir oğlan özünü nə qədər saxlayacaqdı (M.İbrahimov); Lakin Rəna *soyuqqanlı*, möhkəm idi, tələsmir, nişan alaraq vururdu (C.Məmmədov).

İSTİLİK – SOYUQLUQ Alınmda bir *istilik* hiss edər-ətməz gözlərimi açdım (M.S.Ordubadı); Azacıq sonra isə həmin *soyuqluq* isindi (İ.Şixli).

İŞCİL – TƏNBƏL Pah, insan da belə *işcili* olar? (Mir Cəlal); Hər öyrinin, *tənbəlin* xan qızı kimi başına dolanmayacağı ki?.. (M.İbrahimov).

İŞCİLİK – TƏNBƏLLİK *İşcillikdə* olmasın qoy onların misli heç (M.Rahim); Səni kəndə qaçmağa məcbur edən *tənbəllikdir* (Z.Xəlil).

İŞGƏNCƏ – KEF O bu *işgəncədən* qurtarmaq üçün düşünür, fürsət gözləyir (S.Vəliyev); Cibim dolu, *kefim* saz idi (Mir Cəlal).

İŞGƏNCƏLİ – NƏŞƏLİ Bizim gözlərimiz önündə uzun, *işgəncəli* bir insan höyətli gəlib keçir (M.Hüseyn); Yuxusunda *nəşəli* günlərini görüb ağzı sulanır.

İŞGÜZAR – TƏNBƏL Küçə sürətlə ora-bura gedən, *işgüzar* adamlarla dolu idi (S.Rəhman); Mədəd "*tənbəl*" sözünü

İŞGÜZARLIQ – BACARIQSIZLIQ

deyəndə Güldənəy elə goldi ki, onu ilan çaldı (Ə.Vəliyev).

İŞGÜZARLIQ – BACARIQSIZLIQ O, Məşədibəyın *işgüzarlığını*, möhkəmliyini, Məşədibəy isə onun kəsərli yazı üsulunu bəyonırdı (M.Hüseyn); Onun *bacariqsızlığı* bərədə sonra danışaraq.

İŞGÜZARLIQ – TƏNBƏLLİK Çünki onu tanıyırdı, *işgüzarlığına* bələd idi (Mir Cəlal); Bağban əmi, özün demirdin ki, çox yatmaq *tənbəllik* əlamətidir (Y.Əzimzadə).

İŞİQ – QARANLIQ *İşıq qaranlıqla*, kəndər fərəhlə; Ayırlıq görülsə bir yerə düşdü (H.Hüseynzadə).

İŞİQ – ZÜLMƏT Qalır və birdən-birə ona elə gəlir ki, qarşısında daha iki tələbəsi yox, *ışıqla zülmət* dayanmışdı (G.Hüseyn-yözlü).

İŞİQLIQ – QARANLIQ Ay səni görüm, *ışığıla* çıxasan! (M.Hüseyn); ...Ərinin gələ-cəyini, *qaranlıq* təleyini düşünürdü (Mir Cəlal).

İŞILDAMAQ – SÖNMƏK Elektrik lampaları axşamın dumanları içərisində sönük bir parıltı ilə *ışıldayırdı* (Q.İlkin); Ağsaqqal kişi çubuğunu *söndürdü* (Mir Cəlal).

İŞLƏK – TƏNBƏL Siz Əhməd Soltanzadə kimi *işlək* adamı bəyonmirsiniz. (M.Süleymanzadə); İş görməkdə *tənbəl*, amma yeməkdə alıcı qışdır.

İŞLƏMƏK – AVARALANMAQ İşçilər istiyə baxmadan od kimi *işləyirdilər* (Mir Cəlal); Ona iş demə, elə qoy *avaralansın* ("Ulduz").

İŞLƏMƏK – DAYANMAQ Sanki Fərhadın ürəyi elə bu an *işləməyə*, onun vücudu bu dəqiqə hərəkət etməyə başladı (Ə.Vəliyev); Elə bil birdən ürəyi *dayandı*.

İTİ – KÜT Qılıncdan *itidir* qələmin, sözün... (S.Rüstəm); O indi aciz və *küt* bir mətbəx bıçağı deyil, sınaqlardan çıxması kəsərli bir qılınc idi (Mir Cəlal).

İZTİRABLI – XOŞBƏXT

İTİ – YAVAŞ Ancaq Məzlum üsulluca restoranı tərək etdi, *iti* addımlarla buradan uzaqlaşdı (E.Sultanov); *Qız yavaş* addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn).

İTİGÖZLÜ – FƏRSİZ Onu, o *itigözlü*, girdə və gülürlü müəllimi kim tanıdır, kim əzizləmir? (Mir Cəlal); *Fərsiz* qoyunu qurd yeyər (Ata. sözü).

İTİLİK – KÜTLÜK Bıçağın *itiliyi* və ya *külliyyə* ancaq bir şeyi doğramaq zamanı bilinir.

İTİRMƏK – QAZANMAQ Lap balaca yaşlarında o, ata və anasını *itirmişdi* (M.İbrahimov); Xalq qız verib quda *qazanar*, biz qız verib quda qazandıq (Ata. sözü).

İTİRMƏK – TOXTAMAQ Lyudmila özünü *itirdi* (C.Əmirov); Polad birdən sarsılıb yıxılan kimi olur. Ancaq tez özünü *toxtadır* (M.Hüseyn).

İTTİFAQ – AYRILIQ Pozulmaz bu qarışıqlıq, pozulmaz bu *ittifaq* (S.Rüstəm); Yaddır eşqimizə *ayrılıq*, ölüm (S.Rüstəm).

İTTİFAQ – TİFAQ Susdu bülbüllərin nədən, orman?! Pozdumu *ittifaqını* o xəzan? (A.Şaiq); Aralarına *tifaq* düşdü.

İYRƏNC – GÖZƏL Salman haləvəlib pörtörək, eybəcər və *iyrənc* şəkəle düşdü (M.İbrahimov); O *gözəl* nəğməni oxusana! (M.Hüseyn).

İYRƏNC – NAMUSLU Mən sənə söz veriorəm, artıq bu *iyrənc* yolu təqib etməyəcəyəm (M.S.Ordubadı); Lakin mən hər şeydən əvvəl *namuslu* bir atanın oğluyam (M.Hüseyn).

İZTİRABLI – RAHATLIQ Bu, gəncliyin ilk *iztirabı* idi (S.Vəliyev); O ölmüş olsa da, bu vicdan əzabı mənə ömrüm boyu *rahatlıq* verməyəcəkdi (M.Hüseyn).

İZTİRABLI – XOŞBƏXT Yox, demədirçəldik, yəne yeridik; Eşqin *iztirabı*, çətin yolunda (S.Rüstəm); Ah, sən *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

Kk

KAFİ – PİS Güclü *kafi* qiymət alırdı (İ.Förzəliyev); Dörsələrindən *pis* qiymət alır (“Azərbaycan”).

KAFİR – MÜSƏLMAN De, sən hara? Rusiya hara? Yoxsa satılmışsan o *kafir*lərə? (S.Vurğun); Yoxsa *müsəlmanlar* şəhərə giriblər? (Mir Cəlal).

KAFİTAR – CAVAN Deyirlər ki, ay *kafitar*, bizim qızımız qırmızı saqqallı qoca kişinin tayıdır? (Ə.Haqqverdiyev); *Cavan* adamsan, nə çoxdur ör, birinə qoşulub gət-sənə? (Mir Cəlal).

KAL – YETİŞMİŞ ...*Kal* meyvələrdən dərib ağzına atır... (M.İbrahimov); Ağaclar *yetmiş* sarı, dolu, sulu, şirin armudu ehmalıca yerə buraxırdı (Mir Cəlal).

KALAFƏ – DÜZ Qaralır daxmanın *kalafə* yeri; Dəstə şərqişilə çökülür geri (S.Vurğun); Onlar dərin bir həyəcanla *düzə* sarı baxırdılar (M.Hüseyn).

KALAFƏLİQ – DÜZƏNLİK – O dağın dibində saraylar tikilmiş, indi *kalafəliqləri* qalib (M.Süleymanlı); O, *düzənlüyün* adı qılncıdır, çaxdıgımız yol sarı yoldur (M.Süleymanlı).

KALLAŞMAQ – AÇILMAQ Getdikcə onun səsi *kallaşdı* (F.Körimzadə); Birdən səsi *açıldı* (“Ulduz”).

KAMALLI – SƏFƏH Bu oğlan *kamallı* oğlandı (S.S.Axundov); Çox *səfəh* adamdır ki, dirilib (Mir Cəlal).

KAMALSIZ – AĞILLI Mən onlara, ağlısız, qabiliyyətsiz, *kamalsız* adam deyə bilərdim (Ə.Haqqverdiyev); Güllər *ağılı* və bacarıqlı qızıdır (M.İbrahimov).

KAMİL – NÖQSANLI *Kamil* insan kamalından bəlli olar (Ata. sözü); Hələ o özünü *nöqsanlı* bir şəxs kimi tanıtmışdır (“Azərbaycan”).

KAMİLLİK – SƏFƏHLİK Dedilər *kamilliyin*, hürufiliyin yeri zındandır

(F.Körimzadə); Bu da sənin *səfəhliyindir* (“Azərbaycan”).

KARLI – ZƏRƏRLİ Zaman şuluqluq, qışqabağı bir *karlı* iş yox, filan yox! (Mir Cəlal); *Zərərlı* işdir, mən ona qol qoya bilərdim (“Azərbaycan”).

KASAD – GƏLİRLİ Hacı nə bizim bazarımız *kasaddır* və nə də puldan çətinlik çökür (Ə.Haqqverdiyev); Alverimiz *gəlirlidir*.

KASADLAŞMAQ – VARLILIQ Çit bazarı *kasadlaşmışdı*, ya pul tərəfindən çətinlik çökürsünüz? (Ə.Haqqverdiyev); İşim yaxşıdır, alverimiz pis deyil, *varlanırıq* (“Ulduz”).

KASIB – DÖVLƏTLİ İndi böyüdükcə baxıb görürəm ki, *dövlətli* ilə *kasıbın* arasında böyük fərq var (Ə.Haqqverdiyev).

KASIB – VARLI – Dünyadır, ay Soyalı xala! Biri varlı olar, o biri *kasıb* (Mir Cəlal).

KASIBLAŞMAQ – VARLANMAQ Var-yoxu əlindən çıxıb, *kasıblaşdı* (“Azərbaycan”); Baloğlan *varlanmaq* üçün daima müxtəlif yollar axtarıb tapmaq haqqında düşünürdü (C.Əmirov).

KASIBLIQ – VARLILIQ Üzündən, gözündən *kasıblıq* yağır (B.Vahabzadə); *Varlılığa* tolosən, yoxsulluğa tez düşür (Ata. sözü).

KEÇİNMƏK – YAŞAMAQ Arvadın ürəyi titrədi və gördü ki, gəlin “körpə”sini bağına basaraq *keçmişdi*... (İ.Şıxlı); Bu dünyada *yaşamaqdan* şirin bir şey ola bilməz (S.Rəhimov).

KEÇMİŞ – İNDİ Çiçəklinin nə *keçmişinə*, nə *indisinə* yaraşır (Ə.Vəliyev).

KEÇMİŞ – İSTİQBAL Mən öz *keçmişinə* heykəl yonmağı; Alnına yazdıran oğullardanam... (M.Araz); Oğlanlarının *istiqbali* haqqında da Hacı Volinin müəyyən planları və prinsipləri var idi (Çəmənözminli).

KEÇMİŞ – MÜASİR Xatırlayın; *keçmiş* və *müasir*; fironları (R.Rza).

KEF – KƏDƏR *Kef* məclisini qoyaq sonraya (A.Şaiq); Gəlməsin üstümüzdə dalgası dördün, *kədərin* (S.Rüstəm).

KEF – QƏM Görünür, ikiymiş dünyada vətən; Biri zalımların *kef* yuvasıdır; Biri məzlumların *qəm* havasıdır (S.Vurğun).

KEFCİL – KƏDƏRLİ *KefcİL* adamlar, heç kefdən qalmır (“Azərbaycan”); Səttar xan olduca düşüncəli və *kədərlı* idi (M.S.Ordubadı).

KEFLƏNMƏK – AYILMAQ Səni içirdib *kefləndirmək* istəyiorəm (S.Qədirzadə); Çaxır boçkası kimi doldurub qarnını, üç gün *ayılmaz* (S.Rəhman).

KEFLİ – AYAQ Bolkə... bolkə *keflisən?* (C.Əmirov); Bu başlarla aşıq-aşıq oynayan; Çevik əldə, *ayıq* başda nə günah (M.Araz).

KEFSİZ – SAZ Sorvər, bu gün səni çox *kefsiz* görürəm, nə olub məgər? (Ü.Hacıbəyov); Qurban götür kəs mənı; Qənərədən əs mənı; Al könlümü, *saz* eylə; Sənön üstə bas mənı (Bayatı).

KEFSİZLƏŞMƏK – YAXSILAŞMAQ ...Atanın da gözünə görün, bir az *kefsizləyib* (M.İbrahimov); İstirahətdən sonra xəstənin vəziyyəti xeyli *yaxşılaşmışdı*.

KƏBİN – TALAQ Elə olan surətdə mənim özüm sizə yaxşı *kəbin* kəsdirərdim (Ə.Haqqverdiyev); Fövren bir molla çağırıb, vəkil ələ ki, get Mədinədə mənim arvadımın *talağını* ver (Mir Cəlal).

KƏC – DÜZ Hələ bir yol üzümə *kəc* baxmayıb (S.Qədirzadə); Adam gərək dost-tanışa *düz* baxa (“Ulduz”).

KƏCİNƏ – DÜZÜNƏ Ay arvad, mən ha *düzöldürəm*, sən məni tərsinə burur, *kəcinə* çəkirsən (Mir Cəlal); Sən *düzünə* danışsan, ona xeyir olar.

KƏCLİK – ÜZÜYOLALIQ *Kəclikdən* nə çıxar, *üzüyalıq* səni ucaldar (“Azərbaycan”).

KƏDƏR – SEVİNC Həm *sevinc*, həm *kədər* tutdu məclisi; İlk dəfə şair tək xeyalə vardım (H.Hüseynzadə).

KƏDƏRLƏNMƏK – SEVİNMƏK Bilmədi ki, bu *hala sevinisin*, yoxsa *kədərlənsin* (İ.Şıxlı).

KƏDƏRLİ – SEVİNCİLİ Bəli, o çox *kədərlı* idi (C.Əmirov); Mənə ümmən desələr; Azad süzən gomim ol; Səadətli, *sevincilı*, fərəhli ələməim ol (M.Rahim).

KƏDƏRLİ – ŞƏN Yadımdadır, oğlum, o gün həm *şən*, həm də *kədərlı* idi (A.Şaiq).

KƏHƏR – YABI *Kəhər* olmasın lap *yabi* olsun, mollaya bir at vacib idi (Mir Cəlal).

KƏLƏKBƏZ – SADƏLƏVH *Kələkbəz*, daha nə düşünürsən (A.Şaiq); Hani *sadələvh* çağım; Onlara inanırdım (C.Novruz).

KƏNAR – YAXIN Onun yanında *kənar* və *yaxın* adamlar toplaşmışdılar (“Azərbaycan”).

KƏNARDA – YAXINDA Salman yas-tıqlanaraq *kənarda* oturmuşdu (M.İbrahimov); Bu arada, *yaxında* dörd-beş ol şiddətli tapança atılır (H.Cavid).

KƏSƏ – DOLANBAC *Kəsə* yolla getsək, onlara çatırıq. Ciğir *dolanbac* yol kimi öyri idi, on addım qabağı görmək olmurdu (M.İbrahimov).

KƏSƏRLİ – KÜT O indi aciz və *küt* bir mətbəx bıçağı deyil, sınaqlardan çıxışlı *kəsərlı* bir qılnc kimi idi (Mir Cəlal).

KƏSİCİ – KÜT Baxışlar xəncər kimi *kəsicidir* (M.İbrahimov); Bu elə *kütdür* ki, heç yerə də qoymaz (S.S.Axundov).

KƏSİR – ARTIQ Gəl, gəl ki, yoxaldaq hər cəbhədə *kəsiri* (S.Rüstəm); Biy, ay kişi, məndə *artıq* heyvan nə gazir (M.İbrahimov).

KƏSKİN – ZƏİF Sual *kəskin* və amansız idi (C.Məmmədov); Onun cavabları çox *zəif* idi (“Azərbaycan”).

KEÇKİNLƏŞMƏK – ZƏİFLƏSMƏK Nigərançılığın göyartisi getdikcə *kəskinləşdi* (S.Sorxanlı); Qızdırma ürəyi çox *zəiflədi* (M.İbrahimov).

KƏSKİNLİK – ZƏİFLİK İnsanların gözələrində, baxışlarında, hərəkətlərində dərhal diqqəti cəlb edən bir *kəskinlik* vardı (M.Hüseyn); Lakin tərcümə işlərinin *zəifliyindən* çox narazıdır (M.Hüseyn).

KƏSMƏ – DOLAMA

KƏSMƏ – DOLAMA Buradan *kəsmə* enmək mümkün idi (S.Vəliyev); Adamlar həmin boşluq ətrafındakı yolla *dolama* gedəcəkdir (S.Vəliyev).

KİÇİK – BÖYÜK Nə *höyiün* yerini bilirsiniz, nə *kiçik* (C.Cabbarlı).

KİÇİK – YEKƏ İdealları *yekə*; Ürəkləri *kiçik* (R.Rza).

KİÇİKLİ – BÖYÜKLÜ 24 ölkə gözdün; *böyüklü, kiçikli* (R.Rza).

KİÇİKLİK – BÖYÜKLÜK Əlbəttə, olbətə, biz həmişə *kiçikliyinizdə* varıq (C.Cabbarlı); Başın *böyüklüyü* yiyəsinə donuz güldürər (Ata. sözü).

KİÇİLMƏK – BÖYÜMƏK Niyə *kiçildim*; Nə oldu birdən (İ.Tapdıq); Bunu, öziz ata, ona görə yazıram ki, bilson, mən daha *böyümüşəm* (S.Vəliyev).

KİFİR – GÖZƏL Həmişə *gözəl* qızlar *kifir* kişilər haqqında bu cür düşünlər (C.Əmirov).

KİFİRLƏŞMƏK – GÖZƏLLƏŞMƏK Arıqladıca *kifirləşir*. Siz isə gündən-günə cavanlaşırsınız, daha da *gözəlləşirsiniz* (C.Əmirov).

KİFİRLİK – GÖZƏLLİK – Yox canım! Qumru hara, belə *kifirlik*, neybətlik hara! (Mir Cəlal); Qırmızı paltar və üzünə tökülən qara zülflər qızın nazik bədəninə daha da *gözəllik* veriridi (Çomənzəminli).

KİFLİ – SAF Onda onun *kifli*, üfunətli düşüncələrində bitdən sirkəyədək nə desən tapırdı (Mir Cəlal); Mavi, *saf* sular sakit-sakit axırdı (S.Qədirzadə).

KİLİDLƏNMƏK – AÇILMAQ Dili *kilidləndi* (Ə.Vəliyev); Əhmədin boğazı *açıldı*, dili söz tutdu (Ə.Vəliyev).

KİLİDLİ – AÇIQ Qapı *kilidli* idi. Onun başı *açıq* idi (Ə.Vəliyev).

KİLİKLİ – TƏMİZ O qab *təmiz* deyil, dibi *kilklidir*.

KİN – MƏHƏBBƏT Qoy bu sonsuz *məhəbbət* günəş kimi var olsun! Onlara verməz əman *kininin* dalğaları (S.Rüstəm).

KOMİK – QARAQABAQ

KİNLİ – SAKİT *Sakit* ağaclar, *Kinli* dolunur; hərbinə düşür (İ.Tapdıq).

KİNSİZ – ƏDAVƏTLİ Güllü qarının xasiyyəti mülayim, ürəyi *kinsizdir* (T.Kazımov); Ondan özünü gözələ, *ədavətli* adamdır ("Ulduz").

KİP – BOŞ Sonuncu dəfə Məstan otağa girəndə qapı *kip* örtüldü (T.Məmmədov); Pəncərə *boş* bağlandı.

KİRİMƏK – QIŞQIRMAQ Əllərini bir-birinə vurub *kiridi* (Mir Cəlal); Qədir sözünü qurtarmamışdı ki, *böy qışqırdı* (Mir Cəlal).

KİRLİ – TƏMİZ İdris torli, *kirli* corablarını gizləmək üçün çəkməsini ayağına taxdı (Mir Cəlal); Sütuna vurduğu mıxdan tiftikli *təmiz* məhrəbə asmışdı (C.Məmmədov).

KİRLİLİK – TƏMİZLİK Bu qızın ancaq bilikdir, *təmizlikdir* zinəti (H.Cavid); Onun əyindəki paltarların *kirliyi* pintliliyindən irəli gəlir.

KİŞİ – ARVAD *Arvadın* hünəri nədir ki, *kişi*yə ol atın (S.S.Axundov).

KİŞİLƏNMƏK – ARVADLANMAQ – Ay kimson? – deyə Mikola səsinə güc verib yaşına münasib olmayan bir tərzdə *kişiləydi* (S.Qədirzadə); Sən də *arvadlanma*, hamı səni tanıyır.

KOBUDLUQ – ZƏRİFLİK Kobud dedim, *kobudluq* yerində xoşa gəlir (S.Rüstəm); Tıqqıltnın zərifiylidən duyduğum ki, qadın barmaqlarıdır (S.Qədirzadə).

KOLLEKTİV – TƏKBƏŞİNƏ Bu işin əhdosindən *kollektiv* gələ bilər. *Təkbəşinə* iş görmək də çətindir (M.S.Ordubadı).

KOLLEKTİVLƏŞMƏK – FƏRDİLƏŞMƏK Buna görə də əmək *kollektivləşməli* və istehsal vasitələrini kollektivin olində olmalıdır (C.Cabbarlı); Bəzi adamlar *fərdiləşməyə* meyil göstərir.

KOMALASMAQ – DAĞILMAQ Qadınlar *komalasdılar* (Mir Cəlal); Vətəndaşlar, xahiş ediorəm, *dağılın* (S.Qədirzadə).

KOMİK – QARAQABAQ ...Dəhşətli faciədə *komik* rol oynayan istedadsız bir

KOMİK – SATİRİK

aktyor qədər miskindir (M.Hüseyn); Evində və konarda bəzən osobi, *qaraqabaq*, qaradiməz görünən bu qadın burada, bağçada kədorləndiyini, ya hirsələndiyini görən olmamışdı (Mir Cəlal).

KOMİK – SATİRİK Mənim dediyim *satirik* və *komik* janra aiddir (M.İbrahimov).

KONKRETLƏŞMƏK – ABSTRAKTLAŞMAQ Fikri *abstraktlaşdırmaq* yox, *konkretləşdir* ki, dinliyici özü üçün bir nəticə çıxartсын ("Ulduz").

KONKRETLİK – ABSTRAKTLIQ Cavab *konkretlikdən* çox uzaqdı, buna görə də Başirli onun sözünü kösdi (Ə.Vəliyev); Gəl sən *abstraktlıqdan* uzaqlaş, bu heç kəsə fayda vermər.

KORAFƏHM – FƏRASƏTLİ O, *korafəhm* deyil, Bilal (G.Hüseynoğlu); *Fərasətli*dir, Allah başacan cəsin (G.Hüseynoğlu).

KORAZEHİN – FƏRASƏTLİ *Korazehin* uşağıdır, məsələni çətin anlayır ("Azərbaycan"); Belə halda cürətli, cold, güclü, *fərasətli* adam qalib gəlir (S.Vəliyev).

KORŞALMAQ – KƏSƏRLƏŞMƏK Bıçağı büləvə çəkdim, indi *kasarlaşıb*. Bu qılınc isə çox *korşalmışdı* (M.İbrahimov).

KORTƏBİİ – ŞÜURLU İşə *kortəbii* yox, *şüurlu* yanaşmaq fayda verə bilər.

KOSMOPOLİT – NİHİLİST Nə *nihilist* deyən var, nə də ki, *kosmopolit* (R.Rza).

KOŞ – İTİ Bircə *koş* bıçaq da dəyməsin gözü (C.Novruz); Onların dişini neşlərdən də *itidir* (A.Məmmədova).

KÖHNƏ – TƏZƏ *Təzə* qoltuqlarda *köhnə* falçılar; Nə qədər baş-başa gəlməliyə biz (H.Hüseynzadə).

KÖHNƏLİK – TƏZƏLİK Atar *köhnəliyi* üstündən tamam... (M.S.Ordubadı); Gözüm də, ürəyim də *təzəlik* axtarır (S.Qədirzadə).

KÖHNƏLMƏK – TƏZƏLƏNMƏK Düzdür, amma fikirləri də, özü də bir az *köhnədir* (M.İbrahimov); Ala gözlerini gördüm; *Təzələndi* köhnə dördim (Aşiq Ələsgər).

KÖVRƏK – BƏRK

KÖHNƏLMƏK – YENİLƏŞMƏK ...Xanpəri hələ *köhnəlməyibdir*... (Ə.Vəliyev); Fərəhə çirpırır könlü insanın; Həyat *yeniləşir*, yaşadıca biz (Ə.Cavad).

KÖK – ARIQ Yasəmon, gör sənə nə *kök* qırqovul ovlamışam (S.S.Axundov); Saralmışın biridir, uzun, özü də *arıq* (C.Əmirov).

KÖKƏLMƏK – ARIQLAMAQ Bəlkə heç *kökəlməyəcəyəm* (S.S.Axundov); O, *Kiçik* böy *kök*, dolğun bir adamdı, *arıqlamaq* üçün çox say edirdi (S.Vəliyev).

KÖKLÜ – ƏSASSIZ Sənin gətirdiyin dəllillər *köklü* deyil, *əsassızdır*.

KÖKLÜK – ARIQLIQ Dayıdostum anamın *köklüyünə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə); At *arıqlıqda*, igid qorubikdə (Ata. sözü).

KÖLƏ – AZAD Köksündə *kələ* qolbi döyünür (C.Cabbarlı); Ağlama, qardaşım, yaşa, yarat! Yaxındır gözələnən *azad* bir həyat (S.Vurğun).

KÖLƏLİK – AZADLIQ Gör nə *kökə* saldı sənin həyatını *kələlik* (S.Rüstəm); *Azadlıq* gözəl yaşamaq üçündür (C.Cabbarlı).

KÖNÜLLÜ – ZORLA O, hərbı çağırışı gözələmədən cəbhəyə *könüllü* gəlmişdi (Ə.Vəliyev); Həç kəsi dəməyə *zorla* yazmırlar (Mir Cəlal).

KÖNÜLSÜZ – ÜRƏKLİ Qasığı əlinə alıb boşqabdakı dovğam *könüllü*stiz, həvəssiz içməyə başladı (İ.Məlikzadə); Bizim suallara *ürəkli* cavab veriridi ("Azərbaycan").

KÖRPƏ – BÖYÜK Yüzlərcə *körpə* və rəngsiz ollar ətrafa sərələmişdi (Çomənzəminli); Uca olduğundan ananın özü; Ucadır, *böyükdür* hədiyyəsi də (B.Vahabzadə).

KÖRPƏLİK – BÖYÜKLÜK *Körpəlik* gülüşüm qanadlarında; Bir gün geriyo döno, qaranquş! (M.Araz); Sən haqdan dənmodin həyat naminə; Bundadır *böyüklük*, bundadır hünər! (B.Vahabzadə).

KÖVRƏK – BƏRK Könlümdə həsrətin *kövrək* sazı var ("Ulduz"); Bizim canımız *bərkdir* (Ə.Haqverdiyev).

KÖVRƏKLİK – BƏRKLİK Mən bir qranitəm ki, hər parçamda duyulur; *bərkliyim*; döyüşlərdə *bərkliyim*; ülfətdə *kövrəkliyim* (R.Rza).

KÖVRƏLMƏK – BƏRKİMƏK Səfər tez-tez *kövrəlirdi* (İ.Tarpiq); Biz mübarizədə böyüyüb *bərkimişik* (Ə.Vəliyev).

KÖVRƏLMƏK – SƏRTLƏSMƏK Qəhərlənir, çox *kövrəlirəm* (M.Rahim); Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov).

KÜKRƏK – SAKIT Bu adamlar *kükrək* bir dəniz, daşqın bir çay misalında idilər (Ə.Vəliyev); Həsən adəti üzrə *sakit* idi (M.İbrahimov).

KÜKRƏMƏK – SAKITLƏSMƏK Gizlənməmiş, böğülmüş qəzəb yeni qüvvə ilə *kükrəməkdə* idi (M.İbrahimov); Uşaq bir xeyli ağladıqdan sonra *sakitləşdi* ("Azərbaycan").

KÜLƏKLİ – SAKIT Gündə milyon dəfə dəyişir halın; Bakının *küləklili* günlərin kimi (O.Sarıvəlli); Hava *sakit* və aydın idi (M.İbrahimov).

KÜR – RAHAT Sonra ağrı göyçəklər deyəcəklər ki, Əlyarın *kürdür*, heç kəsə yola gedən deyil (M.Hüseyn); O *çox rahat* uşağıdır, heç kəsə toxunmur.

KÜRLƏSMƏK – RAHATLAŞMAQ Uşaq hey ağlayır, *kürləşir*, sakitləşmir. Əvvəl aşib-coşdu, sonra *rahatlaşdı* (A.Məmmədrazı).

KÜRLÜK – RAHATLIQ Uşağın heç *rahatlığı* yoxdur, *kürlük* ələyir ("Ulduz").

KÜSKÜN – RAZI Arıq, zərif, gözləri *küskün* qadının da təəccübəndən gözləri açıla qaldı (M.Eynullayeva); Onlar bu görüşdən *çox razıdırlar* (Mir Cəlal).

KÜSKÜNLÜK – BARIŞIQLIQ Əkbəri bir uşaq *küskünlüyü* бүürdü (Mir Cəlal); Ailələr arasında *barışıqlıq* oldu ("Azərbaycan").

KÜSMƏK – BARIŞMAQ *Küsmək barışmağa* yoldur (Ata. sözü).

KÜSÜLÜ – BARIŞIQLI KÜSÜLÜ qardaş, gəl yükü çataq, yənə küsümüz küsü (Ata. sözü); *Barışıqlı* məsələsinin üstündən keçdilər ("Azərbaycan").

KÜT – BACARIQLI Elə çıxırdı ki, Ramiz *çox küt* uşağıdır (M.İbrahimov); Əslində isə *çox bacarıqlı* və istiqanlı oğlandı (C.Əmirov).

KÜT – ZİRƏK Nə *küt* şeysiniz, ay məndən olub, mənə oxşamazlar (M.İbrahimov); Reyhanın əri İdris *çox zirəkdir*, cəldir (M.İbrahimov).

KÜTBAS – DÜŞÜNCƏLİ Müstəbiddir, cəlləddir, qaniçəndir, *kütbasdır* (M.İbrahimov); *Çox düşüncəli* idi Ləcivərd (S.Qədirzadə).

KÜTBƏYİN – ZEHİNLİ Sona *kütbəyin* yox, *zehinli* bir qız idi.

KÜTLƏŞMƏK – KƏSƏRLƏŞMƏK Aynın arxasınca fikirləşərək; Nəhayət yorulur, *kütlənir* başı (S.Vurğun); Böyüdükcə onda dərəcə həvəs artır, başı *kəsərləşir*.

KÜTLƏVİ – FƏRDİ Təməşalara *fərdi* və ya *kütləvi* şəkildə getmək olar.

KÜYLÜ – SƏSSİZ Məclisimiz *küylü* keçdi. Gülarə çarpayının üstünə sərilib *səssiz* ağlamağa başladı (C.Məmmədov).

KÜYLÜLÜK – SƏSSİZLİK Bizim həyat o biri həyətlərdən *küylülüüyü* ilə fərqlənir. *Səssizlik* içində, yol ayrıcında; Atın qucaqları şəkəldi bərdən (H.Hüseynzadə).

Qq

QABA – ZƏRİF Çox uzun lağlağı, həm də *qaba* bir adam idi (M.Hüseyn); Məktubu oxuyarkən əlindən çıxardı *zərif* yun ölcək-ləri paltosunun cibinə soxdu (Ə.Əbülhəsən).

QABAQ – SONRA Məsələn, hər kəs su içməmişdən *qabaq* su içmək chtiyacı duyur (M.İbrahimov); Pələngin dərisini soyub evə qayıdandan *sonra* qonşular başına yığıldılar (A.Şaiq).

QABAQCA – ARXACA Mən *qabaqca* gedirəm, o da *arxamca* gəlirdi (S.Hüseyn).

QABAQCA – DALINCA Özü *qabaqca*, mən isə *dalinca* getdim (M.S.Orudbadi).

QABAQCA – SONRA *Qabaqca* Münəvver xanım atası ilə görüşürdü: – Ana, salamat qal! Yənə tezliklə sənin ziyarətəmə gələm (M.S.Orudbadi); *Sonra* Miko elə oradaca qədəhini yenidən doldurub dedi (İ.Əfəndiyev).

QABAQCIL – MÜHAFİZƏKAR *Qabaqcıl* ziyalılarda bir ruh yüksəkliyi, coşğunluq, ümid hiss edilirdi (A.Şaiq); Öz əqidəsinə görə *çox mühafizəkar* adamdır (Ə.Şərif).

QABAQKI – SONRAKI İki gün *qabaqki* əzab və əziyyət yənə də yadına düşdü (Ə.Vəliyev); Mən *sonrakı* günümüzü fikir eləyirəm, son də kef axtarırsan.

QABALAŞMAQ – ZƏRİFLƏŞMƏK Şaiqin rəftarı yoldaşlarına qarşı *qabalaşmışdı*. Zərifə böyüdükcə həm xasiyyətə, həm də zahiri cəhətdən *zərifləşmişdir*.

QABALIQ – ZƏRİFLİK *Qabalığı* üstündə onu Anateli bir dəfə vəzifəsindən qovmaq istəyirdi (S.Vəliyev); Taqqılıntın *zərifliyindən* duyuram ki, qadın barmaq-larıdır (S.Qədirzadə).

QABARIQ – YATIQ Sənəsi *qabarıqdır*, cəlləddir biləkləri (S.Rüstəm); Onun sifəti bir qədər *yatıqdır* ("Jurnalist").

QABARMA – ÇƏKİLMƏ Qərbi Avropanın şimal və qərb hissələrində böyük *qabarma* və *çəkilmələr* olur.

QABARMAQ – ENMƏK Bərdən sanki üfüq *enir*, torpaq *qabarıq*; Qarşımızı kəsən, dağı bir əl qopardı (R.Rza).

QABARMAQ – YATMAQ Çingiz köks dolusu nəfəsinə dərdi, sənəsi *qabardı*, yatdı (S.Qədirzadə).

QABARMAQ – YUMŞALMAQ Göyərçin Xudaverdini götürüb qapıdan cəld çıxaraq Maroya *qabardı* (S.Rəhimov); Bu fikir Lal Hüseyni *yumşaltmağa*, əvvəlki incik görkəmini dəyişməyə məcbur etdi (M.İbrahimov).

QABARTMAQ – YATIRTMAQ At yalını *qabartmış*, quyruğunu dikəltmiş, gözlərini və ayaqlarını oynadırdı (S.Rəhimov); Şiraslan... üzüyxarı qabaran saçlarını bir anlığa əl olsa, dala *yatırdı* (S.Rəhimov).

QAÇARAQ – YAVAŞ-YAVAŞ Bərabərəmə yetişincə çəporin arxasından iki olleri ilə boynunu qucaqlayıb *qaçaraq* gözəndən qeyb oldu (S.Hüseyn); Əbil Qanbərovun təklifləri *yavaş-yavaş* bura toplaşanların ürəyinə yol tapdı (Ə.Vəliyev).

QAÇMAQ – DAYANMAQ O tələsik yerindən durub qapıya *qaçdı* (M.İbrahimov); Məni hərətərlə çulğaladı. Künçənin ortasında *dayandı* (S.Qədirzadə).

QADA – SEVİNC Bənd oldu könül bir gülü, səs tutdu mahalı; Guya ki, bu dünyada qan oldu, *qada* düşdü (C.Cabbarlı); Gözlərinə soadətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QADALI – FƏRƏHLİ A üzü qaralı, başı *qadalı*, xatınları, oğul-uşağı nə deyər dustaq etdin (M.Rzaquluzadə); Körpə uşaqların gələcəyi nurlu, *fərəhli* olacaq.

QADIN – KİŞİ Ayrılmı qızı şişman bir *qadın* idi. Kiçik qumral gözləri, ay kimi yuvarlaq üzü var idi (A.Şaiq); İmanın olsun, ay *kişi!* Niyə bica söz danışırsan (M.İbrahimov).

QADINLIQ – KİŞİLİK Gəlinlər *kişilik* duyduqca sənə; Bir istilik keçdi gül

QADİR – BACARIQSIZ

dodaqlara (S.Vurğun); Gəlin tez uçuraq o daş qəfəsi; Gülsün *qadınlığın* ağlayan sösi (S.Vurğun).

QADİR – BACARIQSIZ Min nemət yetirir voton torpağı; Alqış, mürd, qabarlı, *qadır* ollərə! (Ə.Cəmil); Elo *bacariqsızdır* ki, on saata işə sala bilməyəcək (M.İbrahimov).

QAXAC – YUMŞAQ Çörək gün altında quruyub *qaxaca* dönmüşdü (Ə.Əbülhəsən); Köhər hələ kifayət qədər qurumamış *yumşaq* otu böyründən söküüb yeyirdi (M.İbrahimov).

QAİB – ZÜHUR Ceyran söz anlar kimi sıçrayıb meşədə *qaib* olur (Çəmənçəminli); Geəmi, tezmi bilməm, amma həqiq edər bir gün *zühur* (M.Hadi).

QAQQILDAŞMAQ – AĞLAŞMAQ *Qaqqıldasın*, qoy yatanlar ayılsın (S.Rüstəm); Uşaqların *ağlaşmağı* kəndin kimsosiz sükutunu pozdu (Ə.Məmmədcanlı).

QALAQLAMAQ – DAĞITMAQ Bəziləri isə dizi üstə oturub yenicə götirdikləri quru odunu *qalaqlayırdılar* (M.Hüseyn); Ona binan ömr etdim ki, ...körpüləri *dağıtsınlar* və yolları pozsunlar (M.F.Axundzadə).

QALAMAQ – KEÇİRMƏK Fəcrin soyuq tonqalı yananda; Mən də tonqal *qaladım* gah dağda, gah aranda (Ə.Cəmil); İşığı *keçirib* yerinə girdi.

QALAMAQ – SÖNDÜRMƏK Tellinin axşam götirdiyi südlü şam etmiş, axırda sobasını yenidən *qalayıb* yatağına uzanmışdı (S.Hüseyn); Muzdur üfləyib çıraq *söndürdü* (M.İbrahimov).

QALDIRMAQ – DÜŞÜRMƏK Yeməyini yalnız yeyən, yükünü özü *qaldırır* (Ata. sözü); Dərbari-şahinin qapısında fərmanlar Yusif Sərracı atdan *düşürdülər* (M.F.Axundzadə).

QALDIRMAQ – ENDİRMƏK Musa başını yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Arvad örnini geyindirib, qolundan yapışib, pilləkəndən *endirib* qayıtdı (Ə.Haqverdiyev).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK

QALDIRMAQ – SALMAQ Sərxan olindeki fonori yuxarı *qaldırdı* (M.Hüseyn); Əlindəki boşqabı yerə *saldı* ("Ulduz").

QALXIQ – YATIQ Şinelinin *qalxıq* yaxasından üzü və çuxura düşmüş gözlləri də güclə görünürdü (Ə.Əbülhəsən); Ay işığında onun *yataq* üzünü nurlandı ("Ulduz").

QALXMAQ – DÜŞMƏK Kərim dayı cold yuxarı *qalxdı* (M.İbrahimov); – Yoxdur, xanım, yoxdur! – deyib cold geri döndü və həyotə *düşdü* (M.İbrahimov).

QALXMAQ – SƏRİLMƏK Günəş yavaş-yavaş *qalxırdı* (S.S.Axundov); Arvad yerə *sarıldı* (S.Vəliyev).

QALXMAQ – YIXILMAQ Fəhlələr qa-yıxdan düşüb buruğa *qalxdılar* (M.Hüseyn); *Yıxıldı* şah palıd, qopdu xan çınar; Daşlar bir-birinə dəyib apardı (H.Hüseynzadə).

QALIN – İNCƏ *Qalın* dodaqları gömgöy kösilir; Canından istilik ucub oskildir (S.Vurğun); Gözəllərin görək *incə* belləri; Qəndən, nabatdan şirin dilləri. Aşiq Qurbani.

QALIN – NAZİK Rade qoltuq cibindən köhnə cildli, *qalın* bir dəftər çıxarıb Silvaya göstərdi (S.Vəliyev); Qızın *nazik*, qırmızı dodaqları ağ sifətinə xüsusi bir gözəllik verirdi (S.Vəliyev).

QALIN – SEYRƏK Saman və ot taya-ları, *qalın* kol-kos, yaşıl ağaclar islandıqca havanı xoş bir otirələ doldururdu (M.İbrahimov); *Seyrək* kirpiklərindən yaş gilələndi (S.Qədirzadə).

QALINLAŞMAQ – SEYRƏLMƏK Yavaş-yavaş payız qışa çevrilir, bacaların tüstüsü *qalınlaşırdı* (M.İbrahimov); Səriya çalan bigləri *seyrəlmişdi* (S.Qədirzadə).

QALINLIQ – İNCƏLİK Dərin dəronin içi ilə qumluq aşağı axan suyun yanlarını kağız *qalınlığında* buz tuturdu (S.Rəhimov); Elələri də çoxdur, heç bir *incəlik* bilmir, hər şeyin astarını dartıb çölə tökürlər (M.İbrahimov).

QALINLIQ – SEYRƏKLİK Meşənin *qalınlığından* keçmək olmur. Pambıq kol-

QALMAQ – GETMƏK

larının *seyrəkliyi* məhsulun artımına təsir göstərir.

QALMAQ – GETMƏK Şəhərdən gələn bütün təbliğatçılar, məsul işçilər onlarda *qalmışlar* (S.Hüseyn); Vaqon çox sürətlə *gedirdi* (S.S.Axundov).

QALMAQAL – SAKİTLİK Toy evində düşmüş böyük *qalmaqal* (M.S.Orudubadi); Dərəqılınə bağlarına həzin bir *sakitlik* çökmüşdü (S.Qədirzadə).

QALMAQALLI – SAKİT *Qalmaqallı* işlərlə işim yoxdur ("Ulduz"); Kənd qaranlıq və *sakit* idi (M.İbrahimov).

QAMƏTLİ – YÖNDƏMSİZ Rəşid... *qamətli* bir qızın ardınca düşüb heç yana baxmadan tələsik *gedir*, özünü ona yetirməyə çalışırdı (M.Hüseyn); Atamın bəşbütün *yöndəmsiz* bir surəti də onların arasında idi (S.Qədirzadə).

QANACAQLI – HƏYASIZ Mirzə Qulam *qanacaqlı* adama oxşayırdı (Mir Cəlal); Bu *hayasız* oğlunu *gotir* qulluğuna! (A.Şaiq).

QANACAQSIZ – TƏRBİYƏLİ Dün-yada tapılmaz mənə bənzər *qanacaqsız*; Bildir qoşunun batdı, qırıldı yanacaqsız (Ə.Vahid); *Tərbiyəli* oğlandır, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

QANİCƏN – RƏHMLİ Daşqəlblə *qan-içən* qazaqlar... zəvalli işçiləri bacardıqca qılncdan keçirirdilər (S.S.Axundov); *Rəhmlı*, yumşaq adamdır.

QANIQARA – ŞAD Dəniz buruğundan daha da *qaniqara* qayıtmış Qüdrət Laləni yuxudan oyatmadı (M.Hüseyn); *Şad* və məhriban yaşayırdı (M.İbrahimov).

QANIQARALIQ – NİKBİNLİK Yox, Qəmər, bir də Camala rast gəlsəm, *qaniqaralıq* olacaq (S.Rəhman); Bu *nikbinlik*, bu cəsarət, bu inam sonsuz ilham mənbəyi olacaq.

QANMAZ – NƏZAKƏTLİ *Qanmaza* yumruğunu düyünə, sonra söz qandır (Ata. sözü); Deyir, Jeroma çox ağıllı, tərbiyəli, həm də *nozəkətli* qızırdı (S.Qədirzadə).

QARA – YAXŞI

QANSIZ – RƏHMLİ Nə *qansız* adamsan, a kişi! (Mir Cəlal); Pəhləvan cüssəli bu adam çox *rəhmlı* və xoşroftardır ("Azərbaycan").

QANSIZLIQ – RƏHMLİLİK Yox, oya, bu boyda *qansızlıq* olar? (S.Vurğun); *Rəhmlilik* ona güc gəldi.

QANUNAUYGUN – TƏSADÜFİ Verilən sual *təsadüfi* yox, *qanunauyğun* idi ("Azərbaycan").

QANUNİ – BİC O, *qanuni* uşağıdır. Camaat, bir məktəbin ki, müəllimi *bic* doğa, o məktəbə uşaq vermək olar? (C.Cabbarlı); **QANUNİ – SÜNİ** Müstəntiq müğəssirlə *qanuni* rəftar edirdi ("Azərbaycan"); *Süni* novazılıq soruşdu (M.İbrahimov).

QAPALI – AÇIQ Küşə dükənlərindən başqa hər yer *qapalı* idi (M.S.Orudubadi); Qara uzun saçları *açıq* ağ sinəsinə tökülmüşdü (M.İbrahimov).

QAPALILIQ – AÇIQLIQ Təbiətdəki *qapalılığa* rəğmən, o gənc qadın haqqında sənə heç nə söyləmədim (İ.Əfəndiyev); Mən aydınlıq, *açıqlıq* sevirməm (M.İbrahimov).

QAPIBİR – UZAQ Lətifəgilin *qapbir* qonşusu mühəndis Tapdıqın daldan gəlir, qızların səhbətini aydın *çesirdi* (M.Hüseyn); Uca dağlar arasında yerləşən Lanq kəndinin işıqları qaranlıq gecədə zəif şölə saçan *uzaq* ulduzlar kimi görünürdü (S.Qədirzadə).

QAPQARA – İŞIQLI Bir tərəf *qapqara*, o biri tərəf isə *aşığı* idi (Çəmənçəminli).

QAPMAQ – AÇMAQ Birdən kimin əlləri isə arxadan Aynanın gözllərini *qapadı* (Ə.Məmmədcanlı); Niqabın üzdən *aç*, ey gül, kim olsun dilgüştü məclis (S.Ə.Şirvani).

QARA – BƏYAZ Həmin gecə göy üzünü *qara* buludlar tutub şiddətli yağmur yağmağa başladı (S.S.Axundov); *Bəyaz* simasında xəlif bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov).

QARA – ŞAD Məndədir *şad* xəbər, hər *qara* xəbər (S.Vurğun).

QARA – YAXŞI *Qara* xəbər tez yetişər (Ata. sözü); *Yaxşı* şeir heç vaxt ölməz (S.Rəhimov).

QARABƏXT – BƏXTƏVƏR Özünün şəxsi həyatında *qarabəxt* olduğunu anladı. (B.Talıblı); A *bəxtəvərlər*, ananız gəldimi? Qondu yuva üstünə dincəldimi? (A.Səhət).

QARACA – AĞCA İminin *qaraca* qaşları, kiçikcə gözələri var idi (İ.Əfəndiyev); Kamilinin totuş və *ağca* əlləri vardı.

QARAÇI – SAKİT Yoxsa o mənim saçlarımı yolar, yaman *qaraçı* arvaddır (C.Əmirov); – Yox, atacan, bəzən mənim kimi *sakit* adamların kimi daha böyük olur (S.Qədirzadə).

QARACILIQ – HƏYALILIQ Boy, boy, boy! İvan bəy, *qaracılıq* lazım deyil (N.Vəzirov); Qumru *həyalılığından* qıpqırmızı qızardı.

QARACUXA – ALAÇUXA *Qaracuxa* yatdı, *alacuxa* qalxdı (Ata. sözü).

QARADABAN – UĞURLU Qonşumuz Afərdə arvad *qaradabandır*, səhər-səhər kimə rast gəlsə idi, onun işi düz gəlməzdi. Ana uşaqlarına hər səhər *uğurlu* yol dilər.

QARADİNMƏZ – SÖHBƏTCİL Xəlil əslində *qaradiməz* adam idi (Mir Cəlal); Bu bir *səhbətçil* arif adam idi (Ə.Haqverdiyev).

QARAGÜNLÜ – AĞGÜNLÜ Hər yerdə *qaragünlü* xətədən uzaq olmaz (Q.Zakir); *Ağgünlü* olmuş məni bu yaşında gör götürüb haralara çıxarırsan (Çomənzəminli).

QARAGÜNLÜ – XOŞBƏXT Mən görək ömrüm olduqca özümü *qaragünlü* edim?! (M.F.Axundzadə); Yox, Ulduzum, sən bu dünyada hamıdan *xoşbəxt*əm (M.İbrahimov).

QARAGÜNLÜK – XOŞBƏXTLİK Bu qənaətə gələndən sonra mən binəyə öz *qaragünlüyümü* qablaşdırırdım (S.Rüstəm); Belə bir *xoşbəxtlik* görəsən ona müyəssər olacaqdımı? (A.Məmmədza).

QARALAMAQ – POZMAQ Gənc rəssam şahidi olduğu mənzərəni tələsik dəf-tərəsinə *qaralayır* (Ə.Məmmədxañlı); Dünən yazdıqlarını bu gün *pozurdu* (“Ulduz”).

QARALAMAQ – YAZMAQ Kazım ilə səhbətdən sonra müdir onun adını *qaraladı* (Mir Cəlal); Ər oxurmuş da, *yazarmış* da, anam! Ər deyil, möhlik azarmış da, anam! (M.Ə.Sabir).

QARALIQ – AĞLIQ Qış çıxır, üzü *qaralıq* kömürə qalar (Ata. sözü); Təslim əlaməti deyil bu *ağlıq* (S.Rüstəm).

QARALMAQ – AÇILMAQ Bu zaman hava *yavaş-yavaş qaralmağa* başladı (M.S.Ordubadi); Gül ilə həməzəban olubdu bülbül; *Açılıb* bənövşə, *yasəmən*, *sünbül* (Q.Zakir).

QARALMAQ – QIZARMAQ Üfüqlər gah *qaralır*, gah *qızarırdı* (M.İbrahimov).

QARALMAQ – YANMAQ Uzaqda fişənglər *yanır, qaralır*; Başımın üstündə güllə fit çalır (Ə.Cəmil).

QARALTI – AĞARTI İşigəm *qaralıq*da, deyiləm bir *qaraltı* (S.Rüstəm); Uzaqdan gözüme bir *ağartı* görünür (“İzləli lügət”).

QARANƏFƏS – YAVAŞÇA Zavoddan gəlmiş bir adam *qaranəfəs* içəri girdi (M.Hüseyn); Bir dəfə səhv elədin, *yavaşca* üstündən keçdim (Ə.Vəliyev).

QARANLIQ – AYDINLIQ Çiskin və *qaranlıq* gecəni *aydın* bir səhər əvəz etdi (M.İbrahimov).

QARANLIQ – AYDINLIQ İçəri *qaranlıq* çökdü (S.Qədirzadə); Qışlaqda idik, *payızın aydınlıq* gecəsi idi (A.Şaiq).

QARANLIQ – BƏLLİ O hansı *qaranlıq* məsələdir? (M.S.Ordubadi); Onun nələz çəkdiyi mənə *bəllidir* (İ.Şıxlı).

QARANLIQ – İŞİQLİ *Qaranlıq* yerdə daş atmazlar (Ata. sözü); Hər şeyi *işıqlı* və cazibədar idi (M.İbrahimov).

QARANLIQ – MƏDƏNİLİK Bizim qabağımızda dağ kimi duran istibdad, Şorq istibdadı və Şorq *qaranlığı* idi (C.Məmmədquluzadə); *Mədənlilik* ətalətin və çəhalətin qənimidir.

QARANLIQLAŞMAQ – AĞARIŞMAQ Ayna Sənəm qarğıldan *qaranlıqlaşanda*

qayıtdı (Ə.Məmmədxañlı); Silsilə təpələrin zirvəsi *ağarırdı* (İ.Şıxlı).

QARASIN – AĞBƏNİZ *Qarasın*, *yavaşlıq*, *biğli* bir kişidir (S.Sorxañlı); *Ağbəniz* qız gündən qaçırdı (“Jurnalist”).

QARAVAŞ – XANIM Onun bacısı Sokinə *xanım* pəncərə qabağında durub *qaravaşı* Gülsəbanı çağırır (M.F.Axundzadə).

QARAYAXA – HƏYALI Vallah, lap oğlondan cana gəlmişəm; Sirtıq, *qarayaxa* “kavaler”lərin (C.Novruz); Qızdan *həyalı* oğlana rast gəlmisən, şərbət olmamış və olacaq! (M.İbrahimov).

QARAYAXALIQ – HƏYALILIQ Onun *qarayaxalığı* məni tənqə götürdi. *Həyalılıq* hissi onu boğurdu.

QARAYANIQ – DÜMAĞ Kəlbəli alçaqboylu... gödək qılcaları xeyli içəriyə öyilmiş, *qarayanıq* bir adam idi (S.Rəhimov); Dünən mağazadan *dümağ* parça aldı (“Ulduz”).

QARAYEL – AĞYEL Əsdi *qarayel* çəltiyə, bostana nə borcum? (M.Ə.Sabir); *Ağyel* əsdi kəçə taxıllar tel-tel olur.

QARĞAMAQ – TƏRİFLƏMƏK Başmaqlarını sürüyə-sürüyə onun dalınca yortan Məsmə qarı indi də Xasaya *qarğıyırdı* (M.Hüseyn); Kimə *təriflədim*, dodağımı büzüüb, məni məsxərəyə qoydu (S.Qədirzadə).

QARĞIŞ – ALQIŞ Mənim *qarğışım* onu tutmasa mən heç nə bilmirəm (M.Hüseyn); *Alqış* deyir mənim doğma yurdum Azərbaycan da (R.Rza).

QARI – CAVAN Ayna, *qarının* qolundan tutaraq yanına çəkdi (Ə.Məmmədxañlı); Yanına *cavan* bir oğlan göndərəcəyəm (S.Qədirzadə).

QARINQULU – GÖZÜTOX Belə sualı ancaq tonbəl və *qarınqulu* adam verə bilər (S.Vəliyev); Şaiq *gözütox*, başaşağı bir kəsidir.

QARIŞDIRMAQ – AYIRMAQ Ana, südlü yaymanı cılıxaca süddən bəşirəm, yoxsa

su da *qarışdırım*? (Ə.Haqverdiyev); Mən sonda ayrılmazdım, *ayır* yağ məni (Bayatı).

QARIŞIQ – AYDIN Bu çəhrərdə saf, *aydın*, *qayğı* *qarışığı* bir təbəssüm var (S.Sorxañlı).

QARIŞIQ – AYDIN O axtaş mən *qarışığı* fikirlərlə avara-sərgördən şəhərin küçələrini dolaşdım (S.Qədirzadə); İndi isə getdiyi bu *aydın* yollar məni oməyə-zəhmətə aparır, səadətə, *xoşbəxtliyə* götürüb çıxarır (S.Qədirzadə).

QARIŞIQ – TƏMİZ Səndə *təmiz* fransız qanı yoxdur. Deyəsən, *qarışığın* var (S.Qədirzadə).

QARIŞMAQ – AÇILMAQ Get-gədə şor *qarışır*, səhər *açılır* (S.Qədirzadə).

QARMAQARIŞIQ – AYDIN Nizami bu *qarmaqarışığı* sözlər davam etdiyi zaman nə isə Fəxrəddinin qulağına pıçıldadı (M.S.Ordubadi); İndi ki belədir, adınızı bu kağıza *aydın* yazın (C.Əmirov).

QARMAQARIŞIQLIQ – ƏMİN-AMANLIQ Bu evə yenidən köçmüşük, hələ *qarmaqarışılıqdan* heç şey tapmaq olmaz. Nədənə sizin dəstənin Təbrizə girdiyi gündən bəri *əmin-amanlıq* yarada bilmədi (M.S.Ordubadi).

QARMAQARIŞIQLIQ – NİZAMLI-LIQ Bu *qarmaqarışılıq* içərisində, bu həyəcanlı günlərdə Məhəvvarin sevgilisi haradan gəldi, məni necə tapdı?! (S.Qədirzadə); Bir qrupun şagirdləri *nizamlılığı* ilə o biri qruplardan seçildirdi.

QARNITOX – GÖZÜAC *Qarntox* adamlı yoldaşlıq eləmək çox asandır, amma *gözüaclə* dolanmaq, yol getmək dəhşətdir.

QARŞI – ARXA Baxınız, *qarşımı* tutmuş bir axın; Güclüdən güclü, dənizdən daşqın (M.Müştəfiq); Qız *arxası* uzoq uzanıb kitab oxuyurdu (N.Norimanov).

QART – CAVAN Ağır yaralanmış o *qart* canavar, qəzəblə sıçrayır hey üstümüzə (S.Vurğun); Yaxın gələn, *cavan* oğlan (S.Qədirzadə).

QART – MÜLAYİM Sülhün *qart* düşmənləri titroşir əbəs (Ə.Cəmil); *Mülayim* və yumşaq sosi dəyişdi (M.İbrahimov).

QARTLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Bu sürünün keşişini çökən toplan artıq *qartlaşmışdır*. Qocaların da könlündən *cavanlaşmaq* keçir.

QARTLIQ – CAVANLIQ İtin *qartlıq* çox pis olur. Kamalın *cavanlığına* baxma, tannmış neftçidir (S.Qədirzadə).

QASIRĞA – BÜRKÜ Pozmamışdır vüqarını nə *qasırğa*, nə tufan (S.Rüstəm); Axsam qaranlığı düşdüyünə baxmayaraq, hava hələ *bürkü* idi (S.Rəhman).

QASIRĞALI – BÜRKÜLÜ Dəniz *qasırğalı*, dəniz əsəbi; Dağ kimi dalğalar verib əl-ələ (O.Sarıvəlli); *Bürkü*lü iyun günlərinin birini Murad Kür qırağındakı söyüdlükə, Əziz isə töcrübə tarlasında qarşıladı (Ə.Vəliyev).

QAŞQABAQ – ÜZÜGÜLƏR Xudayar boy *qaşqabaq* ilə cavab verdi (C.Məmmədquluzadə); Səməd kişi bizi *üzügülər* qarşıladı.

QATI – DURU Elə et ki, sıyıq *qatı* yox, *duru* olsun ("Azərbaycan qadını").

QATI – RƏHMLİ Görürsən? O imiş *qatı* düşmənim; Onu yandırsam da, haqqım var mənim (S.Vurğun); Görünüşdən *rəhmlı* adama oxşayır.

QATIL – GÜNAHSIZ Meşədə, dağda, güd, qanlı *qatılı* güd (S.Rüstəm); Zavallı qadın nahaqdan üç il *günahsız* müqəssir olmuşdu (S.Qədirzadə).

QATILAŞMAQ – DURULMAQ Az sonra ehtiyat çəninə axan maye *qatılaşığa* başladı (Ə.Vəliyev); Qatı maye su qarışdıqca *durdu* (Ə.Vəliyev).

QATILAŞMAQ – ZƏİFLƏMƏK Çən get-gədə daha da *qatılaşırdı* (M.Hüseyn); Axsamdan uğuldayan külək səhərə yaxın *zəiflədi*.

QATİLLİK – GÜNAHSIZLIQ Onun boynuna üç təqsir sarınmışdı: saxtakarlıq,

israfçılıq və *qatillik* (S.Rəhimov); *Günahsızlıq* onu bu dəfə o qovğadan xilas etdi ("Ulduz").

QATILMAQ – DURULMAQ Elə bil birdən-birə onun qanı *qatıldı* ("Ulduz"); Öpdüm döndə-döndə, sinəmə basdım; Elə bil *durdu* ürüyəmdə qan (S.Rüstəm).

QATİŞDIRMAQ – FƏRQLƏNDİR-MƏK Zalım oğlu ələmi bir-birinə qatıb, fikirlərin hamısını bir-biri ilə *qatışdırıb* ki, indi gəl sən, onları bir-birindən *fərqləndir*.

QATLAMAQ – AÇMAQ Asya süfrənin ucunu *qatladı* (Mir Cəlal); Bir enlikürək, boy-buxunlu oğlan iclası *açdı*, danışıq (Mir Cəlal).

QATMAQ – AYIRMAQ Gözəldir, günəşi, ayı səsloyib; Onları da bizim dəstəyə *qatmaq* (M.Müşfiq); *Ayırıldı* məndən o məhrui bimeqam fələk (S.Ə.Şirvani).

QAYDA-QANUN – HƏRC-MƏRCLİK *Qayda-qanun* bilmirdi, basıb yeyirdi (M.İbrahimov); Aranı qarışdırmaq, *hərc-mərclik* törətmək, dünyanı alt-üst etməkdən başqa bir niyyəti yoxdur (M.İbrahimov).

QAYDALI – SƏLİQƏSİZ Bunun oynamağı gözəl və *qaydalı* idi (S.S.Axundov); Mariana ürüyəndə bu *səliqəsiz* arvaddan şikayətlənərək əl-üzünü yumağa getdi (S.Qədirzadə).

QAYDASIZ – SƏLİQƏLİ Təcrübədən bilirik ki, məhsulun *qaydasız* yığılması kolxoza böyük zərər vurur (V.Əliyev); O da təmiz və *səliqəli* geyinmişdi (M.İbrahimov).

QAYIDIS – GEDİŞ Mühəribə vaxtı Bakıya gəlmişsiniz? İlk *qayidsımdır* (Mir Cəlal); *Gedişi* köksümə çökür odlu dağ; Görüşü qəlbimdə yandırır çırağ (A.Şaiq).

QAYITMAQ – GETMƏK Məryəm səhər *gedir*, axşam *qaydırı* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – QURUMAQ Buradan mən görürəm çəsmələri *qaynamaqda* (A.Səhhət); Qurban bildi ki, ləyondəki kəc *quruyub* zay olub (C.Məmmədquluzadə).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Həyat arı yuvası kimi *qaynayır* (İ.Şıxlı); Rüstəm

kişinin aylarla içərisində gözün nifrəti hələ *soynamışdı* (M.İbrahimov).

QAYNAMAQ – SOYUMAQ Samovar elə şiddətli *qaynayır* ki, guya ... bu saat hərəkət edəcək (C.Məmmədquluzadə); Çay *soynuyur* (Ə.Vəliyev).

QAYNAR – SOYUQ Əsən yellər ötir saçır bizim *qaynar* çöllərə (S.Vurğun); *Soyuq* uşağın əl və ayaq barmaqlarının ucunu ilan kimi sancırdı (A.Məmmədrazı).

QAYNARLIQ – SOYUQLUQ Su *qaynarlıq* hoddinə çatıbdır. Suyun *soyuyluğu* bədəni, qollarını gizlətdi (M.Eynullayeva). **QAYNARLIQ – SÖNÜKLÜK** Həmin bu *qaynarlıq* Şehlidə dərzilərin çoxluğundan deyil, payızın nəmişliyindən, qışın tez gələcəyi qorxusundan idi (S.Rəhimov); Onun *sönüklüyü* xəstəliyi ilə bağlıdır.

QAZANC – ZİYAN *Ziyanın* yarısından qayıtmaq da *qazandır* (Ata. sözü).

QAZANCLI – ZƏRƏRLİ Bundan sonra hərgiz dəxi belə *qazançlı* səfərdən geri qalmayacağam (M.F.Axundzadə); Mən paytaxtı *zarərli* ünsürlərdən təmizlədiyim zaman Qəlibəni də oğlunun yanına, Rey şəhərinə göndərmişdim (M.S.Ordubadı).

QAZANCISIZ – ZƏRƏRSİZ İş xoşuma gəlir, amma *qazancsızdır*. Bu vəsiti ilə onu özü üçün *zarərsiz* bir hala sala bilərdi (S.Hüseyn).

QAZANMAQ – XƏRCLƏMƏK Kərbəlayı Məmmədəli iki il yarımdır ki, qürbətə çıxıb, az-çox çörək pulu *qazanıb* (C.Məmmədquluzadə); Harda xərcləyirsən, kiminlə *xərcləyirsən*, niyə xərcləyirsən, başına harada daş salırsan, bilmirik (M.İbrahimov).

QAZMAQ – DOLDURMAQ Onları vazaya *doldurub* stolun üstünə qoyar, hər gün sularını dəyişər... (M.İbrahimov); Bu saat dənizdə on dorin buruq harada *qazılır?* (M.Hüseyn).

QEYB – ZÜHUR Gülüşün gülər üzündəki sevinc *qeyb* çəkildi (Ə.Vəliyev); Bizlərdə millət qurğuları şəxsi qurğular şəklinə *zihura* gəlir (C.Məmmədquluzadə).

QEYRƏTLİ – RƏZİL Ağa Əli tərəqqipərvor iranlıların ən *qeyratlı*, ən məsləklı cavanlarından idi (Çəmənşəminli); Haram-zadə!.. Sən nə *rəzil* adamsanmış? (S.Qədirzadə).

QEYRƏTSİZ – ŞƏRƏFLİ *Qeyrətsizə* haram olsun bu torpağın çörəyi (S.Rüstəm); *Şərəfli* bir ömrün sonuna bir bax! (S.Vurğun).

QEYZLƏNMƏK – SAKİTLƏŞMƏK Kasıb-kusubun da özünə görə namusu var və namusu da məni *qeyzlənməyə* vadar edir (Ə.Haqverdiyev); Mən yenə *sakitləşmədim* (S.Qədirzadə).

QEYZLİ – SAKİTCƏ Kassiri *qeyzli* çağırır buyurdu ki, "komandır" ə on mandat versin (Ə.Haqverdiyev); Gözünü ondan çək-mədən telefonuna qulaq asıb *sakitləşmədim* (M.İbrahimov).

QEYZ-MƏRHƏMƏT Mən *qeyzimdən* əsirdim (S.Qədirzadə); Bəli, mən ondan *mərhəmət* ummaqda səhv etməmişəm (S.Qədirzadə).

QƏDDAR – RƏHMLİ – Əşi, bu həkimlər nə *qəddar* adamdırlar, xəstəliyimə inanmırlar, vay-vay! (T.Kazımov); Yarımcı saat sonra Aslan *rəhmlı* qadının göstərdiyi dar ciğirə sürətlə addımlayırdı (S.Vəliyev).

QƏDİM – MÜASİR Divarda bədənnüma bir cüt *qədim* güzgü vardı (S.Hüseyn); Bunu *müasir* gənəç qadağan etmək olmaz.

QƏDİM – TƏZƏ Tanışlığımız *təzə*; Dostluğumuz *qədimdir* (İ.Tapdıq).

QƏDİMİ – YENİ *Qədimi* qulundur Zakiri-xəstə; Məhəbbət et ona, bən, görəndə (Q.Zakir); İrəliddə Səmədi tamamilə *yeni* bir həyat, *yeni* işlər, *yeni* qayğılar gözləyirdi (İ.Hüseynov).

QƏDİMLİK – YENİLİK Necə? Yoxsa mənim nəslimin *qədimliyinə* şübhə edirsən? (S.S.Axundov); On ilin ərzində kənddəki *yenilik* tək bir məktəb binasından ibarətdir (Ə.Vəliyev).

QƏFİLDƏN – TƏDRİCƏN O, *qəfildən* başını qaldırıb üzünü Sarışına tutdu (S.Qədirzadə); *Tədricən* hava açıldı.

QƏFLƏT – MƏDƏNİYYƏT Vay sənin halına, vay sənin halına ki, *qəflət* gözünü örtübür (M.F.Axundzadə); *Mədəniyyət* xalqın gözünü açır, onun inkişafına tokan verir.

QƏFLƏTƏN – TƏDRİCƏN Su kənarında *qəflətən* naçar; bir quzu bir gün oldu qurda düşər (A.Səhhət); O *tədricən* dostuna yanaşdı.

QƏHƏR – SEVİNC Uşaqların belə kədərli ağlamasını gördüncə Gövhərə *qəhər* üz veriridi (Ə.Vəliyev); *Sevincim* mahniyə çevrilmişdi... (S.Qədirzadə).

QƏHƏTLİK – BOLLUQ Təbrizdə bu saat *qəhətlilikdir* və əhali çörək üzünə həsrətədi (C.Məmmədquluzadə); *İl var bolluq* olur, *İl var kasad* olur; Bu *il bolluq* idi (R.Rza).

QƏHQƏHƏ – AĞLAŞMA Kərim babanın elə sükkət ilə büzüblük durmasından bir *qəhqəhə* qopdu (A.Saiq); *Ağlaşma* qurb ərlərinin ötkərlərindən yapışmış davaya getməyə qoyumurlar (S.S.Axundov).

QƏHRƏMAN – QORXAQ Ceyran cəsur, mətin, *qəhrəman* bir qadın idi (S.Hüseyn); Ana yurdu bu şən torpaq; Yetişdirməz xain, *qorxaq* (A.Saiq).

QƏHRƏMANLIQ – QORXAQLIQ *Qəhrəmanlıq* yalnız silah deyil, bilik də tələb edir (M.S.Ordubadı); Qırıqdan baxanlar müəllimin *qorxaqlığına* gülmüşdülər (MİR Cəlal).

QƏLBİ – ALÇAQ Göylərə baş vuran bu *qəlb* dağlar; həyata çağırır hər zaman bizi (S.Vurğun); İndi dostunun evində onun başaltısı *alçaq* idi (Ə.Vəliyev).

QƏLBİQARA – TƏMİZ Hər *qəlb*iqara nakəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani); O qızın *təmiz* məhəbbətine özümü layiq bilmirdim (S.Qədirzadə).

QƏLƏBƏ – MƏĞLUBİYYƏT *Qələbə* bayrağı qaldırıb yenə; Əmək cəhəsinin qəhrəmanları (O.Sarıvəli); Sığdırma bilmədi dağ qururuna; Təpə önündəki *məğlubiyyəti* (B.Vahabzadə).

QƏLƏT – DOĞRU A qardaş, birçə qulaq as, gör nə deyirəm, sən qoçaqlığı lap *qələt*

anlayırsan (M.F.Axundzadə); Yar yanında günahkaram; *Doğru* sözüm yalan oldu (Aşıq Ələsgər).

QƏLİZ – ASAN Dursun ölmədiyini... *qəliz* andlar ilə zor-gülcə Balıya inandırdı (A.Saiq); İndiyə qədər sən ifadə etdiyən vəzifələr bundan *asan* vəzifələr idimi? (M.S.Ordubadı).

QƏLİZ – SADƏ Çox *qəliz* soruşmadınızmı? (C.Cabbarlı); Niyə sən *sadə* şeyləri başa düşürsən? (M.İbrahimov).

QƏLİZLİK – SADƏLİK Məsələnin *qəlizliyindən* bir şey anlamaq olmur ("Azərbaycan"); Bəli! – deyə sarışın bir uşaq *sadəliyi* ilə cavab verib, Səlimxanovun üzünə baxdı (S.Qədirzadə).

QƏM – ŞAD Olubdu *qəm* yatağı *şad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

QƏMGİNLİK – ŞADLIQ *Qəmginliyinə* səbəb sevimli müəllimlərimdən ayrılacağı idi (S.S.Axundov); *Qəlb*inə *şadlıq* doldu (S.Qədirzadə).

QƏMLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Eldar *qəmləndi* bu işə (A.Saiq); Lyudmila ilə birlikdə Kiyevə gedəcəyindən sevinən Rantik ürəyində *şadlandı* (C.Əmirov).

QƏMLİ – ŞAD Hüseyn Günəşə baxaraq nə isə *qəmli*, dərün şeylər düşündürdü (S.Rəhimov); *Şad* xəbər alın kimi seviniyə qadına miraçət etdi (C.Əmirov).

QƏNAƏT – İSRAF Xəstənin borcu bir *qənaətdir* (M.S.Ordubadı); İsraf *haramdır* (Ata. sözü).

QƏNAƏTKAR – İSRAFÇI Öz sənətini sevən, sən dərəcə *qənaətkar*, ağırtəbiətli bir kəndli var (A.Saiq); Əlbəttə, bilirsiniz ki, adətən *israfçılar* çox vaxt xəsis, saxta, xeyirxahlar isə lovğa olurlar (M.Talıbov).

QƏNİM – DOST Hər şeyin bir *qənimi*, bir zavalı var (M.İbrahimov); Sən həyat *dostun*, ellər zineti! İnsanlıq eşqidir köksündə yanan (S.Vurğun).

QƏNŞƏR – ARXA Yanında xırda gümüş qaşığı olan fincan isə qocanın qarşı tərəfindəki həsir səndəlin *qənşərinə* qoyulmuşdu

(İ.Əfəndiyev); Məddəd naharını qurtarıb qapıdan çıxdı, Kosa onun *arxasına* düşdü (S.Rəhimov).

QƏRBİ – ŞƏRQİ *Qərbi* və *Şərqi* Sibir faydalı qazıntıları, neft və qazı ilə məşhurdur.

QƏRƏZLİ – XEYİRXAH ...Nə isə *qərəzli* və kinli adam tərəfindən yazıldığını hiss etdi (M.İbrahimov); Təbiəti belədir, *xeyirxahdır* (M.İbrahimov).

QƏRƏZLİLİK – XEYİRXAHLIQ Sən həmişə çalışırsan ki, *qərəzliliklə* iş görəsən. Bu *xeyirxahlıq* kimə lazımdır ki, adamların həvəsini öldürəcək, nöqsanı deməyə qoymayacaq? (M.İbrahimov).

QƏRƏZSİZ – ƏDAVƏTLİ Sən həmişə *qərəzsiz* yardıma tərəfdar olusan. İşində də, rəftarında da *ədavətlidir*.

QƏRİB – DOĞMA Yox, qardaşım, bizi dərüb *qərib* vilayətə apardığın yetər, daha bunu vermərəm, – deyə anam dayımın təklifini rədd etdi (S.S.Axundov); Gəlir vətən oğlu *doğma* diyara (M.Rahim).

QƏRİB – VƏTƏN *Qərib* yerdə dost olan adam *vətəndə* *doğma* qardaş olar (S.Vəliyev).

QƏRİBƏ – ADI Bu xəbər hamıya *qəribə* təsir bağışladı (S.Vəliyev); Bu sizin üçün *adi* alışqanlardan deyil (S.Qədirzadə).

QƏRİBƏLİK – ADİLİK Onun hərəkətində bir *qəribəlik* vardı. Onun *adiliyi* ilə ciddiliyi arasında heç bir fərq görünmürdü.

QƏRİBLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ *Qərib* get-gedə *doğmalaşır*, *doğmalar* isə əksinə, *qəribləşir*.

QƏRİBLİK – DOĞMALIQ Yad ellərə düşəndə *qəriblik* boğur məni... (Ə.Cavad); Buna baxmayaraq, burada Gülbətin *qəribə* bir *doğmaltıq* hiss edirdi (M.İbrahimov).

QƏRİBSƏMƏK – SEVİNƏMƏK Mən tanıdığım bir nəfər də yox idi. Ona görə bir künədə *qəribşəyirdim* (MİR Cəlal); Səsinə eşidəndə o qədər *sevindim* ki, sanki neçə ay idi görüşürdükdü (M.İbrahimov).

QƏSBKAR – XİLASKAR Nifrət olsun, lənət olsun tarixlərdə *qəsbkara* (M.Dilbazi);

Rüxsarə axıncı olaraq öz *xilaskarını* ziyarət etməli, onunla vidaləşməli idi (S.Rəhimov).

QƏŞƏNG – KİFİR Qaranlıq gecəni işıqlandıran ay hər yerdə parlaq və *qəşəngdir* (S.Vəliyev); Hərdən *kifirə* də gözəldir deyən (C.Novruz).

QƏŞƏNGLƏSMƏK – KİFİRLƏSMƏK Ucalmış, qara saçları daha da sıxlaşmış, özü dəyişib *qəşəngləşdi* (S.Rəhimov); Elə gözəl xanım indi arıqlamış, balacalaşmış, *kifirləşmişdi*.

QƏŞƏNGLİK – KİFİRLİK Sıx qara saçları... sifətinə bir *qəşənglik*, bir yaraşlıq verir (S.Rəhimov); Üzündən, gözündən *kifirlik* daşır; Deyəsən *qəlb*ində qürur oynayıb (S.Vurğun).

QƏŞŞ – AYILMA Mən qorxudan bihəşş olub yuxıldım; *Qəşş* ələmində bir tamaşq qıldım (A.Səhhət); Həkim xəstənin *ayılmasını* gözlədi (M.Hüseyn).

QƏTİLİK – TƏRƏDDÜDLÜK Şamunun *qətiliyini* görəndə Safo onun sözünü çevirmədi (S.Rəhimov); Onun səsinə qətiyyət yox, *tərəddüdlük* vardı.

QƏZƏBLƏNMƏK – SAKİTLƏSMƏK Ancaq gərək sualımdan *qəzəblənməyəsən*. *Qəzəblənmərəm*, xəbər al! (Ə.Haqverdiyev); Anası Sənubər Gülbətdamin hövsələdən çıxdığıni görüb onu *sakitləşdirdi* (İ.Fərzəliyev).

QƏZƏBLİ – SAKİT *Patrul qəzəbli* bir piçilti ilə xəbər aldı (S.Vəliyev); Sular yatağında *sakit* və hərəkətsiz idi (S.Qədirzadə).

QİMİŞMAQ – AĞLAMISINMAQ Mirzə Kələntər maarif şöbəsinin müdirinin üzünə baxıb *qımışdı* (S.Rəhman); Kiçikbəyim *ağlamısınaraq* başmağı onun ölündən alıb, hasarın üstündə oturdu (Çəmənçəmənli).

QINAMAQ – TƏRİFLƏMƏK *Qınamasın* məni könlü bütünlər; Fikrim dağınıqdır, xatirim övraq (Q.Zakir); Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzəliyev).

QIPIQ – AÇIQ Biz tarixdə heç bir zaman; Gözü *qıpqı* olmamışıq! (S.Tahir); O, yaşa-

diği mühito Nəcof bəy kimi deyil, gözü *açıq* baxır, kiminlə nə cür davranmağı bacarır (Ə.Haqverdiyev).

QIRAQ – ORTA Sağ əlimi masanın *qırağına* dayayıb durdum (A.Şaiq); Qulam bu dəfə arxa tərəfdə yox, *ortada*, qurşağa qədər suyun içində oturdu (S.Qədirzadə).

QIRAQ – ORTA Sağ əlimi masanın *qırağına* dayayıb durdum (A.Şaiq); Qulam bu dəfə arxa tərəfdə yox, *ortada*, qurşağa qədər suyun içində oturdu (S.Qədirzadə).

QIRAQ – DOST Dəryada qıraq yanar; Baxdıqca iraq yanar; Yar yarına qovuşsa; *Dost gülər, qıraq yanar* (Bayatı).

QIRXDİLLİ – NAMUSLU Yaxanı ona tanıma, *qirxdilli* qadındır, səni tolayo sala bilər. Qiymətin dediyinə görə, Gülsabah çox çalışqan və *namusludur* (Ə.Vəliyev).

QIRIQ – BÜTÖV Bahadır bu fikirdə ikon İvan qapımı açıb, öldündə samovar, üstündə mis çaynik, iki fincan, bir neçə qənd *qırığı* içəri daxil oldu (N.Nərimanov); *Bütöv* bir qəndi ağzına qoydu.

QIRIQ – SAZ Sarxan əlindəki *qırığ* fənəri yuxarı qaldırdı (M.Hüseyn); Rabitə hələlik *saz* işləyirdi (S.Qədirzadə).

QIRIQLIQ – SAZLIQ Bütün vücudumda bir *qırılıq*, bir sızılı hiss edirəm (A.Şaiq); Əhməd kişinin *sazlığı* qaldı qiyamətə.

QIRIŞIQ – AÇIQ Polkovnikin alnında *qırışıqları* sıxlaşdı (S.Qədirzadə); *Açıq* yaxasından görünən sarğı qabaqdan da qana bulaşmışdı (S.Qədirzadə).

QIRIŞMAQ – AÇILMAQ Onun alnı *qırışmışdı*, qaşları az qala gözlərini bürümüşdü (Ə.Vəliyev); Çəmənləkdə xudmani süfrələr *açıldı*, şirin söhbətlər başlandı (S.Qədirzadə).

QIRMAQ – DÜZƏLTMƏK Ləpələr bu pilləkənləri saxsı qab kimi vurub *qırır* (Mir Cəlal); Qorənfil pəncərənin şüşəsinə baxıb kəlağayısını *düzəltdi* (S.Rəhman).

QISA – ƏTRAFLI Oxundu *qısa* dua; ayıldılər torpağa (A.Şaiq); Kürd Əhməd, xaricli ticarətxanalarla əlbir olmuş bir ovuc

tacirlərin işlədiyi cinayətləri *ətraflı* olaraq Friduna danışdı... (M.İbrahimov).

QISA – GENİŞ Heyif ömür *qısa*, arzu *genişdir*; Kim bu qağı ilə titləmişdir? (M.Müştəfiq).

QISABOYLU – UCABOYLU Kərim baba... *qisaboylu*, geniş kökslü qoca idi (A.Şaiq); Onlar bir-biri ilə çox məsləhət etdi, nəhayət, *ucaboylu* kök jandarm yavaş-yavaş pilləkənləri çıxmağa başladı (A.Şaiq).

QISALIQ – UCALIQ Ağıl adamın boyca *qısalığı* və ya *ucalığı* ilə ölçülmür.

QISALMAQ – UZANMAQ Gecələr *uzanır*, günlər *qısalır*; Göy üzünü qara buludlar alır (A.Şaiq).

QISILMAQ – AÇILMAQ Heç *qısılma* bu məclisdə; Bu məclis ər meydandır (Aşıq Vəli); Salmanın rəngi *açıldı* (M.İbrahimov).

QISIR – DOĞAR Şirinin qızı *qısır* Narn-güllü bərk alışıb (İ.Əfəndiyev); Çobanlar *doğar* qoyunlara qış aylarında daha çox fikir verirlər.

QISIR – SAĞMAL Südün dadımı *qısır* əməm dana bilər (Ata. sözü); Gecə-gündüz çörəyini yeyib, çayını içib özünü də qumarda *sağmal* inək kimi sağırdı (S.S.Axundov).

QISQANC – ÜRƏYİAÇIQ Qaynana bu səadətə qarşı *qısqanc* və zidd vəziyyət almışdı (Çəmənzəminli); *Ürəyiaçıq* adamdır ("Azərbaycan").

QISQANCLIQ – TƏMİZLİK Sənin *qısqançlıqların* da, şübhələrin də mənə xoş gəlir (M.İbrahimov); Ürəyimdə qoşun-qoşun *təmizliklər*; Bir də infarkt uyuyarmış (C.Novruz).

QIŞ – YAY *Qışda* yel tutmayan, *yayda* günəş görməyən bir skamyalanı ver (Çəmənzəminli).

QIŞQIRIQ – SAKİTLİK Bu qədər *qışqırığa* durdu qonum-qonşu tamam (M.Ə.Sabir); *Sakitliyi* gərginliyə dəyişən var (C.Novruz).

QIŞQIRMAQ – SUSMAQ Bir də var *qüvvəsi ilə qışqırdı* (S.Qədirzadə); Bondarçuk birdən *susdu* (S.Qədirzadə).

QIŞLAQ – YAYLAQ Külöklü qar, yağış yağar uzun-uzadı *yaylağa*; Kəçər bu vaxt el-oba, enor tamam *qışlağa* (A.Səhhot).

QIŞLAMAQ – YAYLAMAQ Bu qış burada *qışlamasa*, madarım keçməz (S.S.Axundov); İbrahim əmi bu yayı *yaylaqda yaylamışdır*.

QIŞLIQ – YAYLIQ *Qışlığın* tədərükünü yayda, *yaylığın* tədərükünü isə qışda görmək lazımdır.

QIT – BOL Sərv ağacı hər ağacdən ucadır; Əsli *qıtdır*, budagında bar olmaz (Xəstə Qasım); Ancaq xoşbəxtlikdən meyvənin *bol* vaxtı idi (Ə.Vəliyev).

QITLIQ – BOLLUQ Qıtlıq illər yağış-tök quruyub göz yaşımız... (Səhriyar); Bir yanda hakimdə böyük bir bolluq; Bizim nəsimiz aqlı, yoxsulluq! (Ə.Cavad).

QIVRAQ – XƏSTƏ Həkim yaşlı, lakin *qıvrıq* bir adamdır (Ə.Əbülhəsən); Burada *xəstə* çoxdur (S.Qədirzadə).

QIVRAQLAŞMAQ – XƏSTƏLƏNMƏK İstirahətdən sonra *xeyri qıvrıqlaşdır*. Anam *xəstələnmişdi* (S.Qədirzadə).

QIVRILMAQ – AÇILMAQ Yumaq kimi yumrulanan qızıl ilan *qıvrılıb açıldı*... (İ.Şıxlı).

QIYIYI – AÇIQ Elə bil bütün bunlar da tatarın *qıyıy* gözlərindən gizli qalmırdı (Ə.Əbülhəsən); Əlini Mayanın *açıq* çiyinə vurdurdu... (M.İbrahimov).

QIYILI – AÇIQ *Qıyıy* gözlərində gizli bir kin qaynayır (İ.Tapdıq); ...Onun alnı *açıq*, üzü də ağdır (S.Vurgun).

QIYQACI – DÜZ Səkinə Vəlinin üzünə *diiz* baxdı; Pərşan ona *qıyqacı* bir nəzər saldı (M.İbrahimov).

QIYMAQ – AÇMAQ Hesabdar gözlərini *qıyıb*, üfüqdə iki boy qalxmış günəşə baxdı (M.İbrahimov); *Aç* gözün, gözlərinin qurbanı; Bir tamaşa elə, gör dünyanı (A.Səhhot).

QIYMAQ – ƏSİRGƏMƏK Ay zalım oğlu, adam da İskəndər kimi oğlana *qıyıb* güllə atarmı? (Ə.Haqverdiyev); İsmət! Allah *əsirgəsin*, nədir bu halət? (H.Cavid).

QIZARMAQ – AĞARMAQ Günəş üfüqdə yandı; *Qızardı* yavaş-yavaş (M.Müştəfiq); Həmidən gec yatıb qalxdınız erkən; *Ağardı* dan yeri gözlərinizdə (B.Vahabzadə).

QIZARMAQ – BOZARMAQ Kişinin sifoti *bozardı* (Ə.Vəliyev); Zoyanın yanaqları *qızardı* (S.Vəliyev).

QIZARMAQ – SİRTILMAQ Ruqiyyə mötləbi anladı, ətrafa baxdı, bir kas yox idi. Dan şəfoqi kimi *qızardı* (A.Divanboyoğlu); Səndə təqsir odur ki, uşaq vaxtında fağırı haqq yerə, nahaq yerə o qədər döydün ki, axırda *sirtildi*... (Ə.Haqverdiyev).

QIZDIRMA – ÜŞÜTMƏ Bir həftədir ki, uşağım *qızdırma* içində yanır (C.Cabbarlı); Bədonimo *üşütmə* düşdü (S.Qədirzadə).

QIZDIRMA – SOYUTMAQ Yasəməm çayın qırağında su *qızdırıb* paltır yuyurdu (S.S.Axundov); Çayı *soyutmayın*, için (S.Vəliyev).

QIZĞIN – SAKİT Azərbaycan ədəbi dili qılınc döyüşünü andıran *qızğın* münəqişələr, kəskin deyişmələr dilidir (M.İbrahimov); Ölkənin *sakit*, işıqlı həyatı da düşmənlə gül-lösindən bircə anda beləcə pozulmuşdu (S.Qədirzadə).

QIZĞIN – SOYUQ Yəni dəmiri *qızğın* ikən yastıla (S.S.Axundov); Dəryanın baxışları *soyuq*, səsi yad idi (S.Qədirzadə).

QIZĞIN – ZƏİF Bəcmərinin *qızğın* dövrü idi (M.İbrahimov); Elə bil *zəif* üroyi həmişəlik olaraq sağaldı (Ə.Vəliyev).

QIZĞINLIQ – SAKİTLİK Bir həftə əvvəldən aşığı bazarda, istərsə də yuxarı bazarda bir *qızğınlıq* müşahidə edilirdi (H.Sarabski); Hələ ki, *sakitlikdir* (S.Qədirzadə).

QIZIŞMAQ – SAKİTLƏSMƏK Xan büsbütün *qızıyıb* qəzəblə bağrıdı (M.Rzaquluzadə); Tərlandıan məktub aldırdı üçün *sakitləşdi*.

QIZIŞMAQ – SOYUMAQ Yarım saatdan sonra mehmanxanada oyun *qızıxdı* (C.Əmirov); Monbazonun hirsli *soyudu* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SAKİTLƏŞMƏK Əsrf anasının bu böyük xəbəri etinasız qarşılmasına *qızdı* (Mir Cəlal); Mən yenə *sakitləşdim* (S.Qədirzadə).

QIZMAQ – SOYUMAQ Tez *qızar*, gec *soyuyardı* (R.Rza).

QIZMAQ – ÜŞÜMƏK Ümid və sevincin istisindən canı *qızdı* (M.İbrahimov); – Bəs onda mən niyə *üşümürəm?* – deyər qız başını qaldırmadan soruşdu (S.Qədirzadə).

QIZMAR – SƏRİN Şaxta *qızmar* bir dəmir kimi onu dağlayırdı (Ə.Məmməd-xanlı); Bura həm kölgə idi, həm də *sərin* idi (M.İbrahimov).

QIYABI – ƏYANI “Satım, satmayım...” deyən miyanə satqınları; *Qiyabi* satqınları, *əyani* satqınları (X.Rza).

QIYAMƏT – PİS Dostlar oturmuşdular. Gecəni *qiyamət* keçirirdilər (Mir Cəlal); Yaxşı budur ki, nə pis iş tut, nə də *pis* söz eşit (M.İbrahimov).

QIYAMƏT – SAKİT Lakin paltarları səhnəyə aparılmış arvadların *qiyamətindən* xəbərini yox imiş (H.Sarabski); Göy meşələr, *sakit* kəndlər, səs-küylü limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

QIYAMƏT – ŞƏN Hər günüm hicridə, ey möh, *şən* *qiyamət* tək keçər (S.Ə.Şirvani); Səhər *şən* və gümrəh oyanmışdım (S.Qədirzadə).

QIYAMƏT – CAVAN *Qocanın* biliyi, *cavan* nın biliyi (A.T. sözü).

QOCALI – CAVANLI Uzaqlar, yaxınlar döydü qapını; *Qocalı*, *cavanlı* düşdükcə bəndə (H.Hüseynzadə).

QOCAMAN – BALACA Geniş və *qocaman* meşənin ən yaxşı vaxtı idi (Mir Cəlal); Bu *balaca* qızın barəsində nə qədər yazsın ləyaqəti var (S.Qədirzadə).

QOCAMAN – GƏNC *Qocaman* sənət xadimini dinləməyi arzu edən çox idi (Mir Cəlal); Qarı *gəncə* yer göstərdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – QORXAQ Məgər bu şəhərdə hamıdan *qoçuq* mən oldum? (C.Məmməd-quluzadə); Mən *qorxaq* sandığım adamları

utandımaq üçün kartof-soğan soymağa mətbəxə gəndərirəm (S.Qədirzadə).

QOÇAQ – TƏNBƏL Cahan hər işi düzəldir, *qoçaq* arvadıdır (Ə.Haqverdiyev); Özündən zoiflərə zülm edənlər və *tənbəllər* qalmaqacaq (M.İbrahimov).

QOÇAQLAŞMAQ – TƏNBƏLLƏŞMƏK Kamran yaman *qoçaqlaşdı* (Ə.Vəliyev); Traktorçu son vaxtlar yaman işdən soyuyub, yaman *tənbəlləşmişdir* (“Ulduz”).

QOÇAQLIQ – TƏNBƏLLİK Cahanın *qoçaqlığı*ndan bil ki, bu yaşında üç-dörd ayın içində savadlandı; (Ə.Haqverdiyev); Gözünə döndüyüm Anaxanın da elomə *tənbəllik*, elə birinci kərə doğum evindən çıxanda nə az, nə çox, gözəl-göyçək üç uşaq gotirdi (S.Qədirzadə).

QOÇAQLIQ – QORXAQLIQ A qardaş, birco qulaq as, gör nə deyirəm, sən *qoçaqlığı* lap qəlot anlıyarsan (M.F.Axundzadə); Toxtat özünü; *Qorxaqlıq* daha sənə eyibdir! (İ.Tapdıq).

QOÇU – FAĞİR *Qoçular*, quldurlar qatar taxardı; *Fağır*-fıqaraya yan-yan baxardı (Aşiq Ələsgər).

QOÇULUQ – FAĞİRLİK Millətperəstlikdən, vətəndaşlıqdan dam vururuq qaraca qəpikdən ötrü, *qoçuluq* edirik gənə o qəpikdən ötri (N.Vəzirov); *Fağirlik* olar, amma bu dəracədə də yox da.

QOHUM – YAD Hazırda mən öz *qohumlarım* və elim ilə bərabər cəbhəyə gedirəm (M.S.Ordubadi); Azad *yad* adamın bu hərəkətlərindən çox şübhələndi, dərhal ayağa qalxıb onu qarşıladı (A.Şaiq).

QOHUMLAŞMAQ – YADLAŞMAQ Mən özümü çox xoşbəxt hesab edirəm ki, sonin ilə *qohumlaşmaq* mümkün olaydı (S.S.Axundov); Gediş-gəliş olmayanda qohum da *yadlaşdı*.

QOHUMLUQ – YADLIQ Bununla bizim bir yüngülvari *qohumluğumuz* da varmış (C.Məmməd-quluzadə); *Yadlıq* yadına düşüb qəhərləndi.

QOXU – ƏTİR Bu rütubət və üfunət *qoxusu* oradan gəlirdi (M.Rzaquluzadə); Hər tərəfə *ətir* sopılmışdı (Mir Cəlal).

QOXULU – ƏTİRLİ Ətrafdakı *qoxulu* bataqlıq mənə o qədər də bürüməmişdir ki, ondan xilas olub çıxma bilməydim (Ə.Şərif); Axırda lap yaxında üzbuüzündə durub, sadəcə güldənə ilq, *ətirli* nəfəsi oğlanın sinosində gözdi (S.Qədirzadə).

QOLÇOMAQ – KƏNDLİ Molla Rəcəb bir dəstə kənd *qolçomaqları* ilə və böyləri ilə bir yerdə həbsə alınıb, dama salındı (B.Talıblı); Deyirlər *kəndliyə* verilir torpaq; Arpa yeyənlərin iştahına bax! (S.Vurğum).

QONDARMA – TƏBİİ Sonra *qondarma* bir qəhqəhə çəkib bərkənd güldü (S.Qədirzadə); *Təbii*dir ki, öz oğluna da hissələr və duyğular aşılamağa çalışmış... (M.İbrahimov).

QONDARMAQ – DAĞITMAQ Naşı bənnə *qondarıbdı* novdanı, xalq neyləsin? (M.Möcüz); Bu saat yenə sultanın qonşuların rənnə bu gəşəsinin söküb kəndləri *dağıtmaqdadır* (C.Məmməd-quluzadə).

QONUŞMAQ – SUSMAQ Gəl yanına, sonin ilə *qonuşaq*; Kənlimüzün istəyoni danışaq (H.K.Sanlı); Yayılm atəşi *susmaq* bilmir, yerə-göyə meydan oxunurdu (S.Qədirzadə).

QOPMAQ – YAPISMAQ Kənlə budəği ayının gücünə davam etməyib *qopdu* (S.S.Axundov); Tez öyilib mili yerdən götürdü və arvadına verdi, sonra onun yarıçılpaq ötlü qovludan *yapıdı* (M.İbrahimov).

QORXAQ – İGİD Ürkək, *qorxaq* qız uşağı yurtecinin qabağında dura bilmədi (M.İbrahimov); Dəli *igiddir*, öləndən xata çıxma bilər (Ə.Haqverdiyev).

QORXAQ – MƏRD *Qorxaqdır*, çox da ki, *mərd* çıxıb adı (S.Rüstəm).

QORXAQLAŞMAQ – İGİDLƏŞMƏK Bayram son vaxtlar yaman *qorxaq* olub, nədənsə *qorxaqlaşdı*. Əzəldən *qoçaq* idi. İndi *igidləşdi* (Ə.Vəliyev).

QORXAQLIQ – İGİDLİK Cəbhədə top gülləsindən baş götürüb qaçmaq *qorxaqlıq* deyil, cənab zabit, *igidlikdir!* (S.Qədirzadə).

QORXAQLIQ – QƏHRƏMANLIQ – Yox, Salmanov, onun *qorxaqlığı* mən gərək Salatinlı camaatına bu saat bildirim (T.Kazimov); Mənim yoldaşların dağlarda böyük *qəhrəmanlıqlar* göstəririlər (S.Vəliyev).

QORXAQLIQ – MƏRDLIK *Mərdlik* hünər düşündüki mədalda; Alınmadakı qırış-şılarda oxunur (Ə.Cəmil); Əvvəllər göstərdiyi *qorxaqlıq* Məzluma çox baha başa oturmuşdu (S.Vəliyev).

QORXMAQ – ÜRƏKLƏNMƏK Ağsa, nə üçün fikir edirsən, yoxsa qaçaqlardan *qorxursan?* (N.Nərimanov); Baloğlan Qədirrov pulun tapılmadığını görüb *ürəklandı* (C.Əmiröv).

QORXMAZ – AĞCIYƏR Nəhayət, bolli oldu ki, *qorxmaz* uşaq tufəng ilə o tərəflərdə gəzişirmiş (A.Şaiq); Adam bu qədər *ağciyər* olmaz (S.Qədirzadə).

QORXMAZLIQ – AĞCIYƏRLİK Əmirin üsulı-idarəsinə qarşı bir düşmənlər kimi hücum edən sair öz böyüklüyünü və *qorxmazlığını* ziyarətə onları hamısına göstərdi (M.S.Ordubadi); İndi o bu qədər parlaq bir gələcəyə gəlib çıxanda sonra,... o vaxtkı *ağciyarlığına* öz üroyində güldürdü (Ə.Məmməd-xanlı).

QORXU – SEVINC Bunu hiss etmiş kimi Məloyin ürayına bir *qorxu* kökdü (M.İbrahimov); Gözlərinə səadətə oxşar bir *sevincin* işığı düşdü (M.İbrahimov).

QORXUSUZ – CƏSARƏTSİZ *Qorxusuz* keçib gedir qüdrətli dağ qartalı (R.Rza); Müdirin iri gövdəsinə baxmayaraq, boş adamdı, *cəsarətsizdi* (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK Ceyranlar *qoşa* gedər (Ə.Vəliyev); Sarışın sənərdə tək qaldı (S.Qədirzadə).

QOŞA – TƏKBƏTƏK Ceyranlar *qoşa* gedər; Gözlə, ox boşa gedər; Yar ilqara düz olsa; Ömür, gün xoşa gedər (Bayatı); Bu gün hər şey höll olunmalı idi. Özü də *təkbətək*, qabaq-qabaq (İ.Şıxlı).

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK

QOŞALAMAQ – TƏKLƏMƏK Zey-ğəm işvə əllərini *qoşalayıb* çırtıq çalırdı (S.Rəhimov); Kamilo gəlinciyini o biri oyuncaqlarından seçib *təklədi*.

QOŞALAMAQ – TƏKLƏSMƏK Atlar *qoşalaşdı* (İ.Şıxlı); Axsax qoyun sürüdüən aralanıb *təkləndi*.

QOŞALIQ – TƏKLİK *Qoşalıq* anaya sevinc gətirdi, *Təklik*, kimsəsizlik onun da qəlbini sıxırmı? (S.Qədirzadə).

QOŞMAQ – AÇMAQ Sənin xatirin üçün qırx yeddi manata *qoşaram* (Ə.Haqverdiyev); Süngülər açmanın yolu *açdır*; Qələmindən cavahirat saçdın (A.Səhhət).

QOŞULMAQ – AYRILMAQ Mən də “Qardaşlar” birliyinə *qoşuldum* (Ə.Məmməd-xanlı); Gülnaz bir neçə addım anasından *ayrılıb*, özünü qabaqda gedən üç nəfərə çatdırdı (M.İbrahimov).

QOVĞA – ASAYIŞ Aləmə şuriş salıbdır, fitnəyə, *qovğayə* bax (Heyran xanım); Şəhərdə *asayış* və əminyyəti pozmaq... istəyənlər olduğu yerdə cəzalanacaqdır (M.S.Orudbadi).

QOVUŞDURMAQ – AYIRMAQ Muğanlı Səfərəli qızını sevgilisinə *qovuşdurmadı*? (M.F.Axundzadə); Bəli, Mariannı ondan *ayırmağı* ancaq sən bacararsan (S.Qədirzadə).

QOVUŞMAQ – AYRILMAQ Turşsu çayların içi ilə *Atraza* axır, Kürə *qovuşur* (S.Rəhimov); Mənzəvərin səsinə xəyaldən *ayrıldım* (S.Qədirzadə).

QRUPLAŞMAQ – BÖLÜSMƏK Sabirin əsərlərini janra görə *qruplaşdırmaq* da həmişə müəyyən çətinliklər törədir (M.Məmmədov); Hər nə əlinə düşsə idi, yoldaşları ilə *bölüşürdü* (S.S.Axundov).

QUBAR – SEVİNC Zülmətin yer üzünü qaplaması; Qəlblərdə oyandırır *qubar* (C.Cabbarlı); Gözlərində *sevinc* işartısı vardı (S.Qədirzadə).

QUBARLANMAQ – SEVİNMƏK – Ə, ay Fikrət, adamın üroyimini niyə partladırdsan, niyə belə *qubarlanırsan*? (M.İbrahimov);

QURASDIRMAQ – DAĞITMAQ

Məgər mən elə bu yerdənmi gəlmişəm, qonaqların yanında fəxr edib *sevinməsin!* (S.Qədirzadə).

QUBARLI – FƏRƏHLİ Dərdli, *qubarlı* aşıq; Gəlib görürsür yenə (M.Rahim); Raykom katibi ürəkden gələn *fərəhli* bir səsle dedi (Ə.Vəliyev).

QUCAQLAŞMAQ – ARALANMAQ Bəs elə isə gəl ağuşuma, *qucaqlaşalmı* (C.Cabbarlı); Gülşərə ondan aralanıb evlərinə doğru yollandı (İ.Şıxlı).

QUDUZ – MÜLAYİM Qurban olum, *qardaz!* Bunlar çox *quduz* adamdırlar. Sərhəsab ol (N.Vəzirov); Sadə, *mülayim* xasiyyətli, ağıllı, tərbiyəli qadın idi (S.Qədirzadə).

QUDUZLAŞMAQ – MÜLAYİMLƏŞMƏK Ana, *quduzlaşır* həyat, ilbəl; Dalayır puç olan ümidlərimi (B.Vahabzadə); Rəvsən oğlunu sərt qarşıladı, sonra *mülayimləşdi*.

QUL – AĞA İndi mən sənə nökrəm, mən sənə *qulam*, gəl, gəl bərişaq (C.Məmməd-quluzadə); Doğru deyir, *ağa*, onlar heç vaxt özlərini bu ağzıbirə salmazlar (N.Vəzirov).

QULDUR – RƏHMLİ İndi ona yaxın düşməkmə olar? Özü güclü-zorlu, başında qolu-zorba *quldurlar* (M.Rzaquluzadə); Nə üçün onların içərisində *rəhmlili* şəxslər azdır? (M.Talıbov).

QULDURLUQ – RƏHMLİLİK Balım, mən saqqalınım bu ağ vaxtında necə sizə izin verim ki, gedib *quldurluq* edəsiniz (C.Məmmədquluzadə); Bu qəddər də *rəhmlilik* kimə lazımdır?

QUNDAQLAMAQ – AÇMAQ Adımı Leyla qoyub, qızı *qundaqladılar* (S.Rüstəm); Uşağın qundağını *açdılar*.

QURAQ – YAĞAR Göy xəsis, yer ondan bətrər; *Quraq* yerdə toxum yanar (A.Şaiq); *Yağar* aylarda yerə şitil basdırmaq çətin olur.

QURAOQLIQ – YAĞARLIQ *Quraqlıq* bir dərəcədə idi ki, baharın orta ayında otlar saralıb, quruyurdu (A.Şaiq); Bu hadisə *yağarlıqla* əlaqədardır (Ə.Vəliyev).

QURASDIRMAQ – DAĞITMAQ Sök-düyü təkəri *qurasdırıb* yerinə keçirdikdən

QURDLU – SAF

sonra üst-başını çırpıb ayağa durdu (İ.Şıxlı); İsgəndər Rumi ... Əcəm ölkəsindəki bütün atəşgödələri *dağıtmışdı* (Ə.Məmməd-xanlı).

QURDLU – SAF Salman dayı, bu cür, *qurdlu* qaqsılar da sizindir? (A.Şaiq); Bu alma *safdır*.

QURDLU – TƏMİZ Onun gözü ac, ürəyi *qurdlu* idi (M.Rzaquluzadə); Əfsus ki, *təmiz* qəlblə, yaxşı niyyətli adamların hamısı möhkəm iradəyə malik olmur (S.Qədirzadə).

QURĞU – MÜSİBƏT Zülmünü aşkar qıldın nümayan; *Qurğular* pozulub, sanlar itibdir (Aşıq Ələsgər); Kino tamaşalarına bilet almaq *müsbət* idi (S.Qədirzadə).

QURMAQ – DAĞITMAQ *Qururuq* biz çayların üstündə asma körpü (S.Rüstəm); Hər şey yanb *dağılıb*, yerlə yeksan olmuşdur (S.Qədirzadə).

QURMAQ – SÖKMƏK Atam Kərim baba ilə alaçıq *qurmağa* gəldi (A.Şaiq); Köçəndə alaçıq *sökdülər* (M.Süleymanlı).

QURMAQ – UÇURMAQ Belədir insan; Bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

QURMAQ – YIXMAQ Neçə dəfə mənə ailə *qurmağı* təklif edib (C.Əmirov); İş-peşəsi onun-bunun evini *yıxmaq*dır (C.Əmirov).

QURTARACAQ – BAŞLANĞIC Meşənin *qurtaracağına* iki verst qalmış bir atlı, yaraqlı adam Cəfərin qabağını kösdü (S.S.Axundov); Ancaq *başlanğıc* üçün bu heç də pis deyildi (Ə.Əbülbəhən).

QURTARMAQ – BAŞLAMAQ Dənışən qazmaq bir neçə kolmo ilə sözünü *qurtardı* (M.İbrahimov); *Başlasın* qoy bu adla; Gəncəliyin xoş noğməsi (S.Rüstəm).

QURTULMAQ – TUTULMAQ Biz bu ərəb yurtcularından, bu vəhşi əlbəyblərdən *qurtulmalıyıq* (C.Cabbarlı); Onlar Kipianinin nə üçün *tutulduğunu* soruşur, bu işin səbəbini bilmək istəyirdilər (İ.Şıxlı).

QURTULUŞ – ƏSARƏT Əlində tutduğun o böyük məşəl; Göstərir ələmə *qurtuluş*

QRURU – YUMŞAQ

yolu (S.Vurğun); Könül bir quşdur ki, sevməz *əsarət*; Daim çırpırın, istəyir hürriyyəti (A.Səhhət).

QRURU – ƏSASLI Elm adına bir *quru* böhtandı bu! Nifrətə sayandı bu! (M.Ə.Sabir); ...Kolkoxun rəhbər işçiləri *əsaslı* səbəb olmadan və rayon təşkilatları ilə razılaşdırılmadan *tez-tez vəzifələrindən* dəyişdirilir (Ə.Vəliyev).

QRURU – ƏTLİ Gözlərini anasının yanına sallanmış damarlı, quru əllərinə zillədi (Ə.Məmməd-xanlı); Qırmızı gilasa oxşar otlı dodaqları və balaca zərif burnu vardı (S.Qədirzadə).

QRURU – MÜLAYİM Dəmir *quru* və tələkkar bir sifət aldı (S.Rəhimov); Lakin deyəsən, o yenə əvvəlki kimi gülürlü, sakit, *mülayim* idi (M.İbrahimov).

QRURU – RÜTUBƏTLİ Torpaq *qurudur*, göydən bir damcı da düşməmişdi. Mən bu əsərimi indi yaşadığım kiçik, *rütubətli*, qaranlıq zirzəmidə yaradıram (S.Vəliyev).

QRURU – SULU Dağda, dənizdə, *quru* çöllərdə, ormanda yaşayan canlı heyvanlar, onların yeyib-içməsi və şəkəlləri də fərqlidir (M.S.Orudbadi); *Sulu* əllərini əvvəlcə saçına, sonra da saqqalına çəkdi (İ.Şıxlı).

QRURU – TƏZƏ Yediyi, içdiyi həmişə dişləmə çay ilə *quru* çörək idi (B.Talıblı); *Təzə* çərəyin iyi həyəti bürümüşdü (M.İbrahimov).

QRURU – YAĞIŞLI Son vaxtlar rayonlarda havalar *quru* yox, *yağışlı* keçir.

QRURU – YAĞLI Daima qısqanan ürəkək bir həyat; Məncə bu dünyada bir *quru* sədsir (S.Vurğun); Mən bədbəxt də bu tülkülorin *yağlı* dillərinə aldandım (C.Əmirov).

QRURU – YAŞ *Qururun* oduna *yaş* da yanar (Ata. sözü).

QRURU – YUMŞAQ Yazıq bir parça *quru* çərəyi də göz yaşı ilə yeyir (A.Şaiq); Qonşusu isə həmalca başını tərpoətdi, yanaqları *yumşaq* rahatlıq-hülqum kimi titrədi (S.Qədirzadə).

QURUCU – DAĞIDICI Uşağı mübarizə və *qurucu* həyata hazırlamaq lazımdır (S.Rəhimov); Dağın *dağıdıcı* zərbəsinə davam götürməyib yıxıldı ("Azərbaycan qadını").

QURULAMAQ – İSLATMAQ Zəhrə suya çökməkdə olduğu paltarları sorib qurtardı, əlini *quruladı* (Ə.Vəliyev); Gözlərindən tökülən isti yaşlar isə açıq sinəsini *islattı* (H.Nəzərli).

QURULANMAQ – İSLANMAQ Təhminə *qurulandı* (Anar); Gəldiyev gələn kimi *düyü islanı*r, qazan asırdı (Mir Cəlal).

QURULMAQ – DAĞILMAQ Nuxada yeni fabriklər, zavodlar *qurulmuşdu* (İ.Əfəndiyev); Ağlın başında olmadığından dəzgahda qəzaya yol vermədim, hər şeyi sinib *dağımışdı* (S.Qədirzadə).

QURULMAQ – SÖKÜLMƏK Yeni axar çaylar üzrə dəmir körpü *qurulacaq*; Yeni sahil lampaları alışıacaq çirəq-çirəq (S.Vurğun); Köhnə, uçq körpülər *söküldü*.

QURULUQ – BATAQLIQ Adanın *quruluq* hissəsində oturub dənizə baxırdıq. Gəl danışaq ki, *bataqlığa* gedən namərdird (M.İbrahimov).

QURULUQ – CANLILIQ Əsərin dilində *quruluq* var. Roman *canlılığı* ilə oxucunu razı salır.

QURULUQ – KÖKLÜK Onun *quruluq* zahiri görünüşündən təyin etmək olur ("Ulduz"); Dayıdostum anasının *kökliyinə* işarə ilə söhbətə qarışdı (S.Qədirzadə).

QURULUQ – NƏMLİK O, köksündə nə isə tənglik, bundan başqa boğazında da bir *quruluq* hiss edirdi (Ə.Əbülhəsən); Qar az yağdığından torpağın *nəmliyi* kifayət deyil (Ə.Vəliyev).

QURUMAQ – GÖYƏRMƏK Hər yay arxadan su daşıyıb, bu ağacı *qurumağa* qoymamışdı (M.İbrahimov); Qar əriyir, sellər axır, ot *göyərir* səhrada (C.Cabbarlı).

QURUMAQ – İSLANMAQ Hava o qədər istidir ki, adamın dil-dodağı *quruyur*

(A.Şaiq); Qorxuram göz yaşından; Qoy-nunda gül *islana* (Bayatı).

QURUMAQ – KÖKƏLMƏK Dörd onu üzür, elə bil ki, heç nə yemir, *quruyur*. Heç bir iş görmür, yeyib-içib yatır, günbögün *kökəlir*. **QURUMAQ – YAŞLANMAQ** A...a... boğazım nə üçün *qurudu* (C.Əmirov); Su içəndən sonra özünü gəldi, boğazı *yaşlandı* (M.Süleymanlı).

QUSMAQ – UDMAQ ...Qan sorub şişdikdə sahibi onları sıxır, tamam sorduqları qanı *qusurlar* (M.F.Axundzadə); Biz hava istorik, təmiz bir hava; hava qoxlamayacaq, hava *udaq* biz (H.Hüseynzadə).

QUSBEYİN – AĞILLI İndi onlar, o *qusbeyin* Məmiş də qəmiş olub keçiblər yazığın boğazına (İ.Fərzəliyev); Qulam, göz dəyməsin, çox *ağıldır*, bizi hər görəndə öldən-ayaqdan gedir (S.Qədirzadə).

QUZEY – GÜNEY Gərək o adamın dödəsinə od vurasan və elə vurasan ki, heç bilməsin ki, bəla *güneydən* gəldi, ya *quzeydən* (N.Vəzirov).

QUZULAMAQ – BƏRKİMƏK Bir tərəfi *quzulay*ıb ot saçaqları saxlanan bir tərədə iri qol-qanadlı qurumuş bir ağac vardı (Çomənzəminli); Rüstəmə elə gəldi ki, arvadının əli *bərkimiş* və kobudlaşmışdır (M.İbrahimov).

QÜDRƏTLİ – ZƏİF *Qüdrətli* yurdu-muza; hər sənətkar görəkdir (M.Rahim); Düşməni o qədər də *zəif* deyildi (S.Qədirzadə).

QÜDRƏTLİLİK – GÜCSÜZLÜK Rəşidin *qüdrətliyinə* hamı bələd idi. İşləyəndə öz *gücsüzlüyünü* hiss etdi.

QÜDSİYYƏT – EYBƏCƏRLİK Cavab ver, odlar gəlini! Axır bütün ümid sənə *qüdsiyyatındadır* (C.Cabbarlı); Vəlini düşündürən bütün *eybəcərliyi* ilə hiss etdiyi həyat məsələləri idi (M.Hüseyn).

QÜRRƏLİ – XOFLU Gah elə *qürrəli*, gah elə *xoflu*; Hamımız bir səsli, bir adam kimi; Hamı cilovludur, hamı buxovlu; Hamı da sozalan yağsız şam kimi (M.Araz).

QÜRRƏLİ – TƏVAZÖKAR Çox *qürrəli* uşağıdır, həyətdəki uşaqların heç biri ilə yaxınlıq etmir. Tofiqdən çox xoşum gəlir, çox *təvazökər* adamdır.

QÜRUB – MƏŞRİQ Onlar hadisə yerinə çatanda gün *qüruba* öyilmişdi (T.Kazımov); Gün *məşriqdən* doğur.

QÜRURLU – TƏVAZÖKAR Bu dağlar qucağında bəslədiyim adamlar kimi *qürurlu* idi (S.Vəliyev); Xoşuna gələn odur ki, çox *təvazökərdir* (M.İbrahimov).

QÜSSƏ – NƏŞƏ *Nəşənin* qədrini bilməzdi insan; *Qüssə* olmasaydı, qəm olmasaydı (M.Rahim).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞADLANMAQ Sanki Mənsurinin məyusluğuna *qüssələnməkənsə*, şadlandı (S.Qədirzadə).

QÜSSƏLƏNMƏK – ŞƏNLƏNMƏK O, səhər tezdən Silanı yola salıb ayrıldığı üçün *qüssələni*r (S.Vəliyev); Çöldə traktorun səsi canlanır; Obalar *şənlənir*, höyəcanlanır (S.Vurğun).

QÜSSƏLİ – ŞAD İnsanların əksəriyyəti ya çox *qüssəli*, ya da çox *şad* dəqiqələrinə ağlayırlar (M.İbrahimov).

QÜSSƏLİLİK – ŞƏNLİK Payızın son ayı *qüssəlilili*yə andırır. Uşağın dünyaya gəl-

məsi evə bir *şanlıq* götürmüşdi (Çomənzəminli).

QÜSURLU – TƏMİZ Mən də onlardanam, baxışım *qüsurlu*, gözüm zəifdir (M.Talıbov); Bütün fəsilərdə qanı qayanayan; mehriban balalar səfdir, *təmizdir* (C.Novruz).

QÜSURSUZ – NAQİS Əməliyyatı *qüsursuz* yerinə yetirdiyini düşünüb dedi (C.Əmirov); Bu yaşa gəlmişəm, mənəndə bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişiniz (Ə.Vəliyev).

QÜVVƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Gecədən ösməyə başlayan yay külləyi yavaş-yavaş *qüvvətlənir* (M.Hüseyn); Bu sənə qədər *zəifləmişdi* (M.İbrahimov).

QÜVVƏTLİ – ZƏİF *Qüvvətli* *zəifi* basacaq, özəçək (S.S.Axundov).

QÜVVƏTSİZ – GÜCLÜ Lakin qızımsız köhlən at *qüvvətsiz* uşağa qulaq asmadı (S.S.Axundov); Sanki *güclü* şimşək çaxdı, buludlar parçalandı, asiman guruldadı, dolu yağdı (S.Qədirzadə).

QÜVVƏTSİZLİK – GÜCLÜLÜK *Qüvvətsizliyi* onu öldən salmışdı. Fənd işlədə bilməz də, *güclülüüyü* sayəsində rəqibinə qalib gəlir.

LI

LAQEYD – CİDDİ Hürü isə bu baxışlara qarşı *laqeyd* görünürdü (M.İbrahimov); Ostapenko *ciddi*, iti, əsəbi bir halda işləyirdi (Mir Cəlal).

LAQEYDLƏSMƏK – CİDDİLƏSMƏK Növrəstə *laqeydləşdi* (M.Eynullayeva); Salmən dərhal *ciddiləşdi* (M.İbrahimov).

LÜLQƏNBƏR – AYIQ Bir gün görədin *lülqənbər* çıxıb kolxoz idarəsinin qabağndakı iri pələd kötüyünün üstünə (H.Nadir); İçmiş olsa da, özünü *ayıq* kimi aparırdı.

LÜMLÜT – GEYİMLİ Səlim ağanın dalından dəyib *lümlüt* çələ atır (M.İbra-

himov); *Geyimli* bayıra çıxdı (“Azərbaycan”).

LÜT – ƏHVALLI *Lütəm*, artıq bütün varım getdi (S.Rüstəm); Belə baxanda çox qanacaqlı, *əhvallı* adama oxşayırdı (S.Qədirzadə).

LÜT – GEYİMLİ Ona toxunmayın, o *lütüdür* (C.Məmmədquluzadə); Əynində ağ xalat olan təmiz *geyimli* yaşlı arvad uşağı yerinə saldı (M.İbrahimov).

LÜTLƏMƏK – GEYİNDİRMƏK Qışın oğlan çağında onu *lütləyib* yola salmaq yox, *geyindirmək* lazımdır (“Ulduz”).

Mm

MAFRAQ – BƏRK Ağacın budağı çox *mafraqdır*, tez sınacaqdır. Pələd uzunömürlü, *bərk* ağacdır.

MAĞMUN – ZİRƏK O da sənin kimi utancaq, *mağmunun* biri idi (Mir Cəlal); *Zirəkdir*, gözüaçıqdır, işdən tez baş açandır (M.İbrahimov).

MAHİR – ACİZ Gülpəri də öz işində *mahirdir* (Ə.Haqqverdiyev); Lakin yənə də özü yeriməkdə *aciz* idi (M.İbrahimov).

MAHİRLİK – ACİZLİK İşə qarşı onda xüsusi bir *mahirlik* var. Sonra ürəyi yumşaldı, *acizliyini* bürzə verdi (M.İbrahimov).

MAJOR – MİNOR *Major, minor*. Bəm, ya zil. Bunlardır, ən şad, ən ümitsiz nöğmələrin anası (R.Rza).

MAKSİMAL – MİNİMAL İndi hər bir peşə sahibindən *minimal* yox, *maksimal* bilik tələb olunur (“Azərbaycan”).

MAKSİMUM – MİNİMUM Veteranlara *maksimum* qayğı göstərilməlidir. Bu işin yerinə yetirilməsi üçün *minimum* vaxt verilir.

MALBAŞ – DƏRRAKƏLİ *Malbaş* uşaqdır. Başına heç nə girmir (“Ulduz”); O oğlan yaşda səndən kiçikdir, amma qat-qat *dərrakəlidir* (S.Rəhimov).

MARAQ – ŞÜBHƏ *Maraq* dolu gözəmə: baxmaya bilmərəm (R.Rza); Onu sevə-cəyinizə *şübhəm* yoxdur (M.İbrahimov).

MARAQLI – BOŞ Dinləyirdim *maraqlı* söhbətini: qoca müəllimin (R.Rza); Mən and içirəm ki, *boş* sözdü (Mir Cəlal).

MARAQSIZ – MƏNALI Əsər *maraqsızdır*, oxumaq olmur (“Azərbaycan”); Bu gün hər şey gözəl, hər şey *mənalıdır*, – dedi (M.İbrahimov).

MATƏM – SEVİNC *Matəm* içindədirlər gördülər hamı (M.Rahim); Bu kəndin ohalisi

elə bil *sevindən* yatmaq istəmirdi (S.Vəliyev).

MATƏMLİ – ŞAD O qara *matəmli* günləri unut (S.Rüstəm); Qonaq cənnətə düşmüş kimi, heyran və *şad* idi (Mir Cəlal).

MAYMAQ – GÖZÜAÇIQ – Görmürsən, *maymağın* biridir (M.İbrahimov); Yəqin o şofer bacarıqlı adamdır, *gözüaçıqdır* (M.İbrahimov).

MAYMAQLIQ – GÖZÜAÇIQLIQ *Maymaqlıqdan* nə çıxar, *gözüaçıqlıq* lazımdır.

MƏHRİBAN – SƏRT Üzünü Silaya tutub mülayim və *mehriban* səsle dedi (S.Vəliyev); Yollar uzun, mənzil uzaq; *sərt* daşlara dözmür ayaq (R.Rza).

MƏHRİBANÇILIQ – ƏTİACILIQ O gündən onların arasındakı *mehribançılıq* ədavətə çevrilir (M.İbrahimov); *Ətiacılıq* onun canında var (M.Hüseyn).

MƏHRİBANLAŞMAQ – SƏRTLƏŞMƏK Günəş *mehribanlaşır*; Bağçada gül üşümür (R.Rza); Mələyin ürəyi *sərtləşirdi* (M.İbrahimov).

MƏHRİBANLIQ – ƏTİACILIQ Əhməd onun səsindəki süni *mehribanlıq* duyduca da, üstünü vurmadi (İ.Şıxlı); Elə *ətiacılıq* onu hörmətdən salmışdı (S.Qədirzadə).

MƏHRİBANLIQ – SƏRTLİK Dostun olsa rəşadət; *Mehribanlıq*, ədalət (M.Rahim); Surxayın *sərtlik* və ehtiyatkarlığı ailədən xaricdə özünü göstərirdi (M.İbrahimov).

MƏCBURİ – KÖNÜLLÜ Qızcıqaz hansı tərəfə qaçsaydı, hər yerdə onu bu cür ağır, *məcburi* əziyyət gözləyirdi (S.Qədirzadə); *Könüllü* dəstəyə qoşuldu (“Azərbaycan”).

MƏCHUL – BƏLLİ *Məchul* bir vahimə ikimizi də sarıtdı, divara sıxıldıq (M.İbrahimov); Aslan yauşından da *bəllidir* (Ata sözü).

MƏDAXİL – MƏXARİC Məgər mənim *mədaxilim* budur? (Ə.Haqqverdiyev); Bu da kolxozun *məxaricini* xeyli azaltdı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİ – KOBUD *Mədəni* adam belə yerlərdə yaşaya bilməz (C.Cabbarlı); Qorxma, sən *kobud* deyilsən axı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – ƏDƏBSİZLİK Oğlan *mədəniliyindən* başını aşağı saldı və cavab vermədi (Ə.Vəliyev); Danışanın sözünü kösmək *ədəbsizlik* hesab olunurdu (M.İbrahimov).

MƏDƏNİLİK – KOBUDLUQ Zeynalın *mədəniliyi* qarşısında donub qaldı (S.Qədirzadə); Hətta bu ahəngdə, səndəki *kobudluğun* xoş gəldiyini bildirən bir mənə də vardı (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏT – CƏHALƏT Orada gördüyü yüksək *mədəniyyət* və tərəqqi nümunələri onu ruhlandırır (F.Qasımzadə); Əl çək bu *cəhalətdən*, ata! (M.İbrahimov).

MƏDƏNİYYƏTSİZ – TƏRBİYƏLİ Bacarıqsız, *mədəniyyətsiz* əkinçi vardır (Ə.Vəliyev); *Tərbiyəli* ailədənir (S.Qədirzadə).

MƏDƏNİYYƏTSİZLİK – MƏRİFƏT-LİLİK Mən bərkəndən danışanları sevmirəm, bunu da bir növ *mədəniyyətsizlik* əlaməti hesab edirəm (S.Qədirzadə); Onun *mərifət-liliyinə* gəldikdə demək lazımdır ki, bu cəhətdən o başqalarından seçilir ("Ulduz").

MƏDH – HƏCV Xoşlanmaz heç vaxt o *mədhlərdən* (B.Vahabzadə); XIX əsr ədəbiyyatında ayrı-ayrı şəxslərin eyiblərini təqdir edən və fərdi mahiyyət daşıyan *həcv* geniş yayılmışdır (F.Qasımzadə).

MƏĞLUB – QALIB Cavanşirin ordu başçısı Qartal, *məğlub* olub geri çəkilib (M.Hüseyn); Dözü bilsən görək: *qalib* gələ bilsən görək; Sevinəcə də, dərdə də (R.Rza).

MƏĞLUBİYYƏT – QALIBİYYƏT *Qalibyyəti* də dənmişdi, *məğlubyyəti* də (F.Körizmzadə).

MƏĞRİB – MƏŞRİQ Tutaq ki, *məşriq-dən* *məğribə* qədər; Mənə xörac verdi bütün ölkələr; Nə olsun? Bədbəxtəm, bədbəxtəm, inan! (S.Vurğun).

MƏHDUD – GENİŞ Onun imkanları *geniş* deyil, *məhduddur*.

MƏHDUDLUQ – GENİŞLİK Vaxtın *məhdudluğu* onun əl-qolunu bağladı. Burada R.Rza sərbəst şerinin imkan *genişliyi* ilə özünü bir daha büruzə verir.

MƏHDUDLUQ – SƏRBƏSTLİK *Məhdudluq* onun bütün arzularını puç etdi (Ə.Vəliyev); Onun duruşunda və görkəmində bir *sərbəstlik* vardı (M.İbrahimov).

MƏHƏBBƏT – NİFRƏT *Məhəbbət* sonsuz, *nifrət* dərindən (H.Hüseynzadə).

MƏXFİ – AŞKAR Doktor, sızə bir işim düşüb, ancaq *məxfidir*, görək heç kəs bilməsin (C.Əmirov); Sənə açıq deyirəm, daldə bir cür, *aşkarda* başqa cür hərəkət edən adamlar *məhəbbətin* böyüklüyünü başa düşə bilməzlər (Ə.Vəliyev).

MƏXRƏC – SURƏT Kəsr xəttinin altındakı ədəd *məxrəc*, üstündəki ədəd *surət* adlanır.

MƏKR – MƏHƏBBƏT *Məkr* onun gözələrində oynayır. *Məhəbbət* mənim gözələrimdə Çandranı xilqətin tacına çevirmişdi (M.İbrahimov).

MƏKRİLİ – MƏHƏBBƏTLİ H.Turabovun qəhrəmanı qüvvətli xarakterdir: *məkrilidir*, tədbirlidir, amansızdır. Onun *məhəbbətli* nəğmələri dinləyiciləri nəşələndirirdi ("Azərbaycan").

MƏLAHƏTLİ – CİR Bərdən kişi yaşına uyğun olmayan zil və *məlahətli* səsle oxudu (İ.Şıxlı); Misraların axır kəlmələrində *cir* səsini uzadıb ulayır (S.Qədirzadə).

MƏLUM – MƏCHUL Onun nəyə işarə vurduğu *məlum* idi (S.Qədirzadə); Lakin sevgisi də adı kimi *məchuldur* (M.S.Orudabadi).

MƏLUMLUQ – MƏCHULLUQ Fel-lərdə *məlumluq* məzmunu felin mənası ilə

bağlıdır. Yoxsa bu *məchulluqdan* nə çıxar? (İ.Şıxlı).

MƏNƏ – FORMA *Mənə* sözün məzmunu, daxili cəhəti ilə, *forma* isə sözün zahirii ilə, səs tərkibi ilə əlaqələndir (H.Həsənov).

MƏNALI – BƏŞ Çünki Məşədi Kazım ağanın iki *mənalı* sözündən bir şey anlamışdı (M.S.Orudabadi); *Bəş* söz niyə danışmışsan? (Mir Cəlal).

MƏNASIZ – MARAQLI Nə qədər buna *mənasız* xörə vururdular (Ə.Haqqverdiyev); Burada işləmək, yaşamaq çox *maraqlıdır*.

MƏNBƏ – MƏNSƏB *Mənbə* çayın başlanğıcı, *mənsəb* isə onun başqa bir çaya və dənizə töküldüyü yerdür.

MƏNƏVİ – CİSMANİ Sən mənədən yaxşı bilirsən ki, *cismani* ölümlə *mənəvi* ölümdən qat-qat yaxşıdır (F.Körizmzadə).

MƏNƏVİ – FİZİKİ Mühəribənin ən gərgin günlərində də o belə düzəlməz *mənəvi* əzablar çəkmişdi (C.Məmmədov); *Fiziki* işdən çoxdan ayrılmışdır (Ə.Vəliyev).

MƏNƏVİ – MADDİ Yazılanlar çox olar, bunlara *maddi* və *mənəvi* cəhətdən kömək verilərsə, məqsəd əldə edilər (M.S.Orudabadi).

MƏNFƏƏT – ZƏRƏR Tacir ancaq iki şey tanıya bilər: o da *zərəər*, bir də *mənfəət* (M.S.Orudabadi).

MƏNFƏƏTLİ – ZƏRƏRLİ Ən *mənfəətli* şeydir (Ə.Vəliyev); Çox vermək də az vermək qədər *zərərlidir* (Ə.Vəliyev).

MƏNFI – MÜSBƏT Bəli, *mənfi* atəşə tutulmaqla da *müsbət* müdafiə və təsdiq oluna bilər (M.İbrahimov).

MƏNFİLİK – MÜSBƏTLİK Yəni ancaq onun naqis cəhətlərini görmək, *mənfi*liyin təsvirinə aludəlik göstərmək (M.İbrahimov); Əsərin maraqlı və məzmunlu olması onun *müsbətliyidir* (F.Qasımzadə).

MƏNFUR – GÖZƏL Pərşana rəzil və *mənfur* göründü (M.İbrahimov); Axı Rasim elə o zaman da *gözəl* idi (M.İbrahimov).

MƏNFURLUQ – GÖZƏLLİK Onun *mənfurluğu* rəzilliyindən irəli gəlir ("Ulduz"); *Gözəllik* ondur, doqquzu dənədir (Ata. sözü).

MƏRDANƏ – GİZLİ *Mərdanə* qardaş qabağında yüz dəfə ölib dirilsən, yəno azdır (Ə.Haqqverdiyev); Yoldaşlar bunu gördükcə aralarındakı *gizli* məhəbbətin uzun sürməsinə arzu edirdilər (M.İbrahimov).

MƏRDANƏLİK – QORXAQLIQ Ömrün zinətədir, bil: *Mərdanəlik*, dəyanət (M.Rahim); Götürüb baxdıqca *qorxaqlıq*-*ğimdən* utanırdım (Mir Cəlal).

MƏRDİMAZAR – XEYİRXAHA *Mərdimazarı* axtarmaqla deyil, rast gəlməklədir (Ata. sözü); Təbiəti belədir, *xeyrəxahdır* (M.İbrahimov).

MƏRDİMAZARLIQ – XEYİRXAHLIQ Axı *mərdimazarlıq* yaxşı şey deyildir (C.Əmirov); – Nə olar, *xeyrəxahlıq* pis şey deyil ki (M.İbrahimov).

MƏRƏKƏ – SAKİTLİK Danış, danış eşidək gördüyün o *mərəkəni* (S.Rüstəm); Çadıra bir müddət tam *sakitlik* çökdü (S.Qədirzadə).

MƏRHƏMƏT – QƏZƏB Kərəmət və *mərhəmət* isə böyüklük və geniş qəlbimdən doğur (M.Talıbov); Gör ürəklərimdə nə boya kün və *qəzəb* gizlənir (M.İbrahimov).

MƏRHƏMƏTLİ – İNSAFSIZ Sanki o *mərhəmətli* kişi həvəslə çalışın toxucuya baxır, mənalı sükutu ilə ona sözlər deyirdi (Mir Cəlal); O, qansız və *insafsız* adamın sərət üzünə baxıb özünə cürət verirdi (Mir Cəlal).

MƏRHƏMƏTLİ – QƏZƏBLİ *Mərhəmətli*, məhtərəm anayadır bu kağız! (S.Rüstəm); İndi *qəzəbli* və səbirsiz onun gözleyirdi (S.S.Axundov).

MƏRHƏMƏTSİZ – RƏHMLİ Gülsabah bunu ata gözü yox, *mərhəmətsiz* və soyuq, həyətdəki işığın bir parçası olduğu qənaətinə gəldi (Ə.Vəliyev); Mən də ürəyi *rəhmlili* adamam (S.Qədirzadə).

MƏRHƏMƏTSİZLİK – İNSAFLILIQ Ona yardım göstərməmək *mərhəmətsizlik*-dir. Əlinin *insaflılığı* noticəsində o darda qalmadı ("Azərbaycan").

MƏRİFƏTLİ – QANACAQSIZ *Mərifətli* yoldaşlara canımı da qurban verərəm (İ.Fərzəliyev); Ədəbsizlər, *qanacaqsızlar*, yazaqla nə işiniz var? (Ə.Abbasov).

MƏRİFƏTSİZ – QANACAQLI *Qanacaqlı* ailədir (İ.Fərzəliyev); Belə *mərifətsizləri* sözlə təbiiyə etmək heyvana ali təhsil verməkdən çətinirdi (S.Qədirzadə).

MƏRKƏZ – UCQAR Məni o yerin *mərkəzi* və şənbə bazarı olan Qəssan qəsəbəsinə sürdürlər (M.Talıbov); Azərbaycanın on *ucqar* rayonlarından biri də Xocavənddir.

MƏTİN – ZƏİF Ceyran cösür, *mətin*, qəhrəman bir qadın idi (S.Hüseyn); Sözlün açığı, yoldaşlar, rəhbərlik *zəifdir* (M.İbrahimov).

MƏTİNLİLİK – ZƏİFLİK *Mətinlilik*, düzümlülük inqilabçı üçün səciyyəvi xüsusiyyətlərdir. Özünün *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MƏYUS – MƏSUD Bir gün olacaqsan, inan ki, *məyus* (S.Rüstəm); *Məsud* və xoş baxışları ilə oğlunun hərəkətlərini izləyirdi (Mir Cəlal).

MƏYUSLAŞMAQ – ŞADLANMAQ Bayatının sözləri onu daha da *məyuslaşdırdı* (İ.Şıxlı); Sevinən ürəkler *şadlandı*, gülən gözlər şənləndi (S.Qədirzadə).

MƏYUSLUQ – ŞADLIQ Bu qadının çəhrəsində bir *məyusluq* göründü (S.S.Axundov); Getdikcə sərbəstlik, *şadlıq*, hay-küy artırdı (M.İbrahimov).

MƏZƏLİ – QARAQABAQ Siz nə *məzəli* oğlansınız (S.Vəliyev); Bilirsənmi, Zaxar qardaş, Həsən yaman *qaraqabaq* oğlandı (İ.Şıxlı).

MƏZƏLİLİK – QARAQABAQLIQ – Özünü *məzəliyyə* qoydun, bəsdir! (M.İbrahimov); Onun *qaraqabaqlığı* bizi narahət edir (Ə.Vəliyev).

MƏZƏMMƏT – TƏRİF Ceyran qara, parlaq gözlərindəki ağır *məzəmmətli* ox kimi ovçunun qolbino sancdı (C.Mommodov); Alim və bilikli adamların *tərifini* qazandı (M.İbrahimov).

MƏZƏMMƏTLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK ...Xanpərinə danlayır, *məzəmmətləyir*, axırda da ona məsləhət görürdülər ki, adamlardan aralanmasın, öyrətsin (Ə.Vəliyev); O hey dostunu *tərifləyir* ("Ulduz").

MƏZƏMMƏTLİ – TƏRİFLİ Adam onun *məzəmmətli* sözlərini eşitməmək üçün baş götürüb getmək istəyir (Ə.Vəliyev); Sənin *tərifli* briqadın Bayramı Əziz mənim göstərişimlə işdən götürülmüşdür (Ə.Vəliyev).

MƏZHƏKƏLİ – FACİƏLİ O, *məzhəkəli* əsərlərin müəllifi kimi tanınır (F.Qasımzadə); Bura *faciəli* teatr tamaşasını xatırladı (S.Vəliyev).

MƏZLUM – ZALIM *Məzlumlar* da, *zalımlar* da Rusiya təbəəsi olmaq və konsulxana himayəsinə girməyə öyrənməmişdi (M.S.Ordubadı).

MƏZLUMLUQ – ZALIMLIQ Üzünə zillənmiş gözlərdə qəzəb, nifrət qarışıq bir *məzlumluq* vardı (İ.Şıxlı); *Zalımlığı* ilə şöhrət tapmışdı (S.Qədirzadə).

MƏZMUN – FORMA Şeirlərində *məzmunu* müvafiq *forma* tapırdı: təşbeh, istiarə və s. bədii məcazları həmişə *məzmunu* uyğun şəkildə seçirdi (F.Qasımzadə).

MƏZMUNLU – CANSIXICI Öz dövrünün ictimai eynilərinin dolğun, *məzmunlu* satırları ilə tənqid atəşinə tutmuşdu (F.Qasımzadə); Hər şey *cansıxıcıdır* (M.İbrahimov).

MƏZMUNSUZ – MƏNALI Söhbətlər çox qırıq və *məzmun*suz idi (M.S.Ordubadı); Komediyanın sonu *mənali* bir finala qurtarır (F.Qasımzadə).

MİNİMƏK – ENMƏK Oho var, dağa *mindirər*, oho var, dağdan *endirər*. (Ata. sözü).

MİSKİN – XOŞBƏXT O cür zavallı, *miskin* adamlara mənim həmişə yazığım gəlib (M.İbrahimov); Ah, sən nə *xoşbəxt* uşaqsan (S.S.Axundov).

MİSKİNLİK – XOŞBƏXTLİK Mənim nənəcibliyindən yoxsulluğa, *miskinliyə* giriftər olmuş bu bir neçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); Sizə *xoşbəxtlik* üz verib, məhriban yaşayın (Mir Cəlal).

MİSMİRİQ – XOŞSİFƏT Atam yeno nə olub *mismiriyi* yerlə sürünür? (S.Qədirzadə); Bu *xoşsifət* adam niyə Pavlosuz, paroluz gəlib (S.Vəliyev).

MONOLOQ – DİALOQ Əsərin ekspozisiyasında verilən Heydər bəyin bu *monoloqu* çox maraqlıdır (F.Qasımzadə); Sabirin "İki həppənd" şeri *dialogun* ən yaxşı nümunəsidir.

MÖCÜZƏ – ADI Ay kişi, lap *möcüzədir* ki! (M.İbrahimov); Hər tərəfə işıq saçanda artıq motor *adi* yeknəsəq səsi ilə fırlanırdı (M.Hüseyn).

MÖCÜZƏLİ – ADI *Möcüzəli*, yaz havalı, davamlı bir səs dalğası haradansa harasa axıb gedirdi (S.Sərxanlı); Yarış isə *adi* iş günününün qanadıdır (S.Sərxanlı).

MÖHKƏM – ZƏİF Mənim başım da, *möhkəm* qollarım da var (Ə.Haqverdiyev); Lakin ruzigar lələnin ləçəyini tökərsə: *suclu zəif* lələni, qüvvətli ruzigarımdır (R.Rza).

MÖHKƏMLƏNMƏK – BOŞALMAQ Sülh ordusu getdikcə *möhkəmlənir* (İ.Şıxlı); Əvvəldən yaxşı demişdi, sonra birdən *boşaldı* (M.F.Axundzadə).

MÖHKƏMLƏNMƏK – ZƏİFLƏMƏK Bəli əsərlərim *möhkəmləşir*, möhtərəm təbiblərim (S.S.Axundov); Əsəb sistemi xeyli *zəifləmişdir* (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – BOŞALTMAQ Kərpə ağacların dibini *boşaltmaq* yox, *möhkəmlətmək* lazımdır ki, külək onları kökündən çıxartmasın.

MÖHKƏMLƏTMƏK – SARSITMAQ Bu çarpışma onun iradəsini *möhkəmlətdi* (Mir Cəlal); Bu fikir qıza rahatlıq vermirdi, onun bütün iradəsini *sarsırdı* (C.Əmirov).

MÖHKƏMLƏTMƏK – ZƏİFLƏTMƏK Öz mövqeyini *möhkəmlətdi* (M.Hüseyn); Bu bir ayda fikir məni xeyli *zəiflətdi*, rəngim ağardı (M.İbrahimov).

MÖHKƏMLİK – BOŞLUQ Zivər gənclikdən *möhkəmlik*, diqqət və gözəl mənavi keyfiyyətlər görməyincə təslim olmur (S.Qədirzadə); İş *boşluq* sevmir.

MÖHKƏMLİK – ZƏİFLİK Səndə-disedə də, özünü topladı, *möhkəmliyini* itirmədi (Mir Cəlal); O ilk həmlədə *zəifliyini* hiss etdi (Mir Cəlal).

MÖMİN – ATEİST Ateizm tərəfdarı olan şəxsə *ateist* deyilir. Çölləri seyr edirdi: olmuşdu *mömin* bəndə (A.Şaiq).

MÖVCUDİYYƏT – YOXLUQ *Mövcudyyəti* heç kəs inkar edə bilməz. Qaynım həmişəki kimi indi də Məhdənin *yoxluğunu* mənə hiss etdirməyə çalışırdı (M.Hüseyn).

MÖVHUMAT – ATEİZM Bu olar! Bu olmaz! Bu *ateizm*, bu *mövhumatdır* (R.Rza).

MURDAR – TƏMİZ *Murdar* oskiyo od düşməz (Ata. sözü); Kərim dayı Rəfiqə xanım kimi səliqəli, *təmiz* və nəcib bir xanım ikiqat bükülib əzilmiş jurnal vermək istəmirdi (M.İbrahimov).

MURDARLAMAQ – TƏMİZLƏMƏK Kafir oğlu bunu mənə qabaqca de, mən də əlimi *murdarlamayım* (Ə.Haqverdiyev); Yoxlamış və silib *təmizləmişdi* (S.Qədirzadə).

MURDARLIQ – TƏMİZLİK Su *murdarlıq* götürməz (Ata. sözü); *Təmizlik*, sədaqət, əxlaq başqa şeydir, bunlara dəxli yoxdur (M.İbrahimov).

MÜASİR – KÖHNƏ Həmin kənddə *müasir* gənclərin tələblərini ödəyən hər cür şərəit yaradılmışdır. Bilirəm, *köhnədir* eşqin dastanı; Ondan tələyni qurtaran hanı? (R.Rza).

MÜASİRLƏŞMƏK – KÖHNƏLƏŞMƏK Bir sıra məsələlərə münasibət *müasirləşmişdi*. İlin axırında yoldaş aqronom görür ki, *köhnələr* nə edir, yenilər nə cür köhnəlir (Ə.Vəliyev).

MÜASİRLİK – QƏDİMLİK B.Vahabzadənin başqa kəmil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərindən tarixi *müasirlilik* qədər yaşada bilir (C.Aytmatov); Nə qədər ki, Dədə paldı burdadı, Bağır dünyanın *qədimliyini* də, ədəbiliyini də inanır (İ.Məlikzadə).

MÜBARİZ – ƏFƏL O, Zəranı xatırladıqda, özünü daha qüvvətli, daha *mübariz* bir adam kimi hiss edirdi (S.Vəliyev); Çalış bacarıqsız, *əfəl* adamlar olsun (İ.Fərzəliyev).

MÜCƏRRƏD – KONKRET *Müəccərəd* mühakimələr və ümumi fərziyyələr onlar üçün əhəmiyyətsizdir (M.Talıbov); Deyəsən, konkret cavabdan uzaq düşdüm.

MÜCƏRRƏDLİK – KONKRETLİK ...Ayrı-ayrı surət və xarakterləri səcüyə-ləndirərək *müəccərədlilik* və sxematizmə yol verməmiş, hər surəti öz fərdi xüsusiyyəti ilə canlandırmışdır (F.Qasımsadə); Əsərdə *konkretlik* yoxdur (F.Qasımsadə).

MÜDRİK – SƏFƏH Təbiəti etibarilə xoşxasiyyət, bir qədər *müdrək* və bəməzə adamdır (M.İbrahimov); Amma lotular mənim bu *səfəh* ağamı yaxşı tovlayıb tapıblar (S.S.Axundov).

MÜDRİKLƏŞMƏK – SƏFƏHLƏŞMƏK Bizim əsr *müdrəkləşib*, yaşa dolub (C.Novruz); *Səfəhləşmə*, aqlını başına yığ ("Ulduz").

MÜDRİKLİK – SƏFƏHLİK Mənim ürəyimi dağ boyda eləyən ağsaqqalın *müdrəkliyi*dir (F.Kərimzadə); O da öz *səfəhliyini* yox, sadəliyinin güdazına gedir (F.Kərimzadə).

MÜFƏSSƏL – QISA Deyirəm, nə varsa, *müfəssəl* danışı (S.Vurğun); Sual *qısa* və aydın olmağı üçün cavab da eyni dərəcədə *qısa* və aydın olmalı idi (M.Hüseyn).

MÜFLİS – VARLI Qalanları, yəni milliyonlarla adam əslində yoxsul və *müflisdir* (M.Talıbov); *Varlı* kisəsini döyür, kasıb dizini (Ata. sözü).

MÜFLİSLƏŞMƏK – VARLANMAQ İndi Heydər bəy elə *müflisləşmişdir* ki, toy etməyə pulu yoxdur (F.Qasımsadə); Onun yeganə moqşədi pul yığmaq, *varlanmaq*dır (F.Qasımsadə).

MÜFTƏ – PULLU *Müftə* sirkə baldan şirindir (Ata. sözü); *Pulludur*, havayı deyildir. **MÜFTƏXOR – ZƏHMƏTKƏŞ** Özgənin zəhməti ilə çörək yeyənlər *müftəxor* deyirlər (Ə.Haqverdiyev); Biz deyirik: "Hamı millətlərin *zəhmətkeşləri* qaradaşdır" (H.Nəzərli).

MÜFTƏXORLUQ – ZƏHMƏTSEVƏRLİK *Müftəxorluq* nə gözəl peşə idi, tutmuş idim (M.Ə.Sabir); Müəllimlər öz *şagirdlərini zəhmətsevərlik* ruhunda tərbiyə etməlidirlər.

MÜHƏRİBƏ – SÜLH *Müharibə* hamiyə bədbəxtlik gətirir (S.Vəliyev); [Bağır xan:] Biz düşmənin *sülh* təklifini qəbul etməklə, *sülhpərvər* dünyanın məhəbbətini daha artıq qazana bilirik (M.S.Orudbadı).

MÜXƏNNƏT – SADIQ İgid ölər adı qalar, *müxənnətin* nəyi qalar (Ata. sözü); Dosta, ailəyə *sadiq* adamdır ("Ulduz").

MÜXƏNNƏTLİK – SADIQLIK – O nadürüstün əlindən hər *müxənnətlilik* gələr, yoldaş komissar! (M.Hüseyn); Onun ən yaxşı cəhətlərindən biri də dosta *sadiqliyi*dir ("Azərbaycan").

MÜXTƏSƏR – GENİŞ O, Səmədə *müxtəsər* bir cavab verdi (Ə.Vəliyev); Ev böyük; *Geniş* pəncərəli, qapılı (R.Rza).

MÜKALİMƏ – MONOLOQ *Mükəlimə* iki adam arasında gedən söhbət, *monoloq* isə bir adamın söylədiyi nitqdir.

MÜKƏDDƏR – SEVİNC Yenə də diqqətli, xeyli *mükəddər*; Yanaşib qızına "can bala" dedi (M.Rahim); İndi isə *sevinc* hədsizdi (Ə.Vəliyev).

MÜKƏMMƏL – ZƏİF Fizikanı yaxşı bildiyi üçün Məmməd çox asanlıqla, həm də tezəcə bu bəhsi də *mükəmməl* öyrənib mənimsəyirdi (Ə.Əbülbəson); Neyləyib, qüdrətim *zəifdir* hələ; Görüm təbiətin kor olsun gözü! (S.Vurğun).

MÜLAYİM – SƏRT Finlandiyanın *sərt* qışı şəraitindən xəstələnmiş polkovnik Ə.Əliyev *mülayim* qurşağa göndərilir.

MÜLAYİM – ZƏHMLİ Yədulla *mülayim* səsle soruşdu (C.Əmirov); Cahandar ağa *zəhmli* baxışlarını nöqərlərin üzünə zillədi (İ.Şıxlı).

MÜLAYİMLƏŞMƏK – SƏRTLƏŞMƏK Rüstəm getdikcə *sərtləşir*, heç kəsin fikrinə qulaq asmaq istəmirdi (M.İbrahimov); Balacaya birdən-birə elə gəldi ki, Daşdərin baxışları yumşaldı, *mülayimləşdi* (G.Hüseynoğlu).

MÜLAYİMLİK – KOBUDLUQ Mən *mülayimlik* və mətanət göstərdiyim üçün əsirlikdə özüyə çəkmədim (M.Talıbov); Onun sözləri sanki Qaraşın soyuq raftarının, *kobudluğunun* izlərini silib apardı (M.İbrahimov).

MÜLAYİMLİK – SƏRTLİK O saat səsinə *mülayimlik* gəldi (Çəmənzəminli); Xanım bu acı və istehza ilə dolu sözlərə Gülbətinin bu vaxta qədər görmədiyi bir *sərtlik* və qətiyyətə son qoydu (M.İbrahimov).

MÜNAQİŞƏ – SÜLH Onların arasındakı *münaqişə* uzun sürmədi (H.Nadir); Hamı *sülh* istəyir (Mir Cəlal).

MÜNTƏZƏM – HƏRDƏNBİR Onu *müntəzəm* surətdə becərmək, həm də becərmək deyil, nazını çəkmək lazımdır (Ə.Vəliyev); *Hərdənbir* imkan düşəndə Mərdəkandan Moskvağa gül də aparıram (C.Əmirov).

MÜNTƏZƏM – VAXTAŞIRI Petrus sol ayağı üstə geri dönüb *müntəzəm* addımlarla uzaqlaşdı (M.İbrahimov); Anam *vaxtaşırı* məni başa çıxırdı (S.Qədirzadə).

MÜRƏKKƏB – ASAN Mən miss Hanna ilə bu kimi *mürəkkəb* bir məsələ ətrafında mübahisəyə girmək istəmərdim (M.S.Orudbadı); Silviyunun dueti indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏB – SADƏ Cümlə quruluşuna görə *sadə* və ya *mürəkkəb* olur.

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – ASANLAŞMAQ Əvvəllər çox adi saydığım məsələlər indi onun zəhdinə birdən-birə *mürəkkəbləşir*, onun iradəsini, mətanətini *zəiflədir* (M.Hüseyn); Mən dərsinizi *asandıraram* (M.Hüseyn).

MÜRƏKKƏBLƏŞMƏK – SADƏLƏŞMƏK Sonradan məsələ getdikcə *mürəkkəbləşdi* və heç də onun düşündüyü kimi olmadı (S.Qədirzadə); Həmişə rəsmi, yekəna, quru görünen raykom katibi adlaşıb, *sadələşirdi* (B.Bayramov).

MÜRƏKKƏBLİK – ASANLIQ İşin *mürəkkəbliyi* və ya *asanlığı* icraçının işə münasibətdən asılıdır.

MÜRƏKKƏBLİK – SADƏLİK Kərim həyat hadisələrinin *mürəkkəbliyini* və dolaşlıqlığını düşündüyü zaman elə bilir ki, onun dərin və çıxılmaz bir quyuya atılmışdır (M.İbrahimov); Xəspolad onların həyretinə səbəb olan bir *sadəlik* və yüngüllüklə dedi (M.İbrahimov).

MÜRTƏCƏ – QABAQCIL Mənim fikrimcə, qorxu son dərəcə də *mürtəcə* bir hissdır (M.Hüseyn); Çar hökuməti *qabaqcıl* fikrli adamları nəzarətsiz qoymurdu.

MÜRTƏCƏ – MÜTƏRƏQQİ Qan-qan deyir yollara satılmış *mürtəcəlar* (S.Rüstəm); Mərandın *mütərəqqi* və sülhsevər adamları da bu bayramı birinci dəfə olaraq azad və sınızsız keçirmək üçün hazırlıq görürdülər (M.İbrahimov).

MÜSİBƏT – SƏDƏT Dörd milyondan artıq əhalinin *sədəti* də, *müsbəti* də mən-dən asılıdır (M.S.Orudbadı).

MÜSTƏBİD – ZAVALLI *Müstəbiddir*, colladdır, qanıqandır, kütəşdir (M.İbrahi-

mov); Mən üroyimdə heyifsiləndim ki, zavallı qızı məktəbdən məhrum edəcəklər (T.Ş.Simürg).

MÜSTƏBİDLİK – ZAVALLILIQ *Müstəbidlik* onun təbiətində idi (M.İbrahimov); Onun zavallılığına ürokdon heyifsiləndim ("Azərbaycan").

MÜSTƏQİL – ASILI Ona görə də, ay uşaqlar, mən *müstəqil* bir iş istəyirəm (İ.Fərzəliyev); Hamısı bizdən *asılıdır* (Mir Cəlal).

MÜSTƏQİLLİK – TABEÇİLİK *Müstəqillik* ona sərbəst hərəkət etməyə imkan verir (M.Talıbov); Yaxud da *tabeçilik* və yalanı eşidib təsdiq etməkdən ibarətdir (M.Talıbov).

MÜŞKÜL – ASAN Rədd ol, həll edərdəm özüm *müskülü!* (M.Rahim); Bundan *asan* şey yoxdur (S.Vəliyev).

MÜTƏRƏQQİ – MÜHAFİZƏKAR Lakin o bütün bu məhdud və ziddiyyətli cəhətləri ilə, zəif və passiv etirazları ilə bərabər, öz dövrü üçün yeni və *mütərəqqi*

bir simadır (F.Qasımzadə); O, *mühafizəkar* adamların hücumuna mürəz qalır (F.Qasımzadə).

MÜTİ – ASUDƏ Yeja sifətinə *mütə* bir ifadə verməyə çalışdı (S.Vəliyev); *Asudə* gözün indi bu dünyanı, uşaqlar! (M.Ə.Sabir).

MÜTİLİK – ASUDƏLİK Demə, gözə görünən sakitlik, susqunluq və *mütillik* aldadıcı bir pərdə imiş (M.İbrahimov); *Asudəlik* istərsən, dünyadan uşaqlaş sən; Keçmişlərə et tövbə, təqsirinə peşman ol (Heyran xanım).

MÜTLƏQ – NİSBİ Bilin, yoxsulluq iki cürədir: *mütləq* yoxsulluq və *nisbi* yoxsulluq (M.Talıbov).

MÜTTƏFİQ – RƏQİB Axı indi müharibə bizimlə *müttəfiqlərin* arasındadır (S.Vəliyev); *Rəqiblər* arasında saziş bağlandı.

MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZLİK – UĞURLULUQ Kapitan ilk nəzərdən leytenant Stepanovanın *müvəffəqiyyətsizliyə* uğradığını başa düşdü (C.Əmirov); İşin *uğurluluğu* hamımızın üroyindəndir.

Nn

NADAN – AĞILLI *Ağillı* düşməni *nadan* dostdan yaxşıdır (Ata. sözü).

NADAN – MƏDƏNİ *Nadan* atadan qız nə torbiyə götürə bilər (S.S.Axundov); O, *mədəni* bir ailədə boy atmışdı ("Azərbaycan").

NADANLIQ – MƏDƏNİLİK Bir çoxları *nadanlıq*; Pəncəsində sıxıldı (H.Cavid); *Mədənilik* xalqın qəfil yuxusundan oyanmasına səbəb olur ("Ulduz").

NADİNC – SAKİT *Sakitdir, nadinc* deyil (M.Talıbov).

NADİR – KÜTLƏVİ *Nadir* malların çoxunu müdir özüne yaxın olan mağazalar arasında bölüşdürürdü (C.Əmirov); Bakıda *kütləvi* malların sərğisinə açılış olacaqdır.

NADÜRÜST – MƏRD A *nadürüst* balası; sən dedin ki, mən də başa düşəm (S.S.Axundov); Türkün zatındadır kişilik, *mərdlik*; O, öz düşməni vurmaz arxadan (B.Vahabzadə).

NADÜRÜSTLÜK – MƏRDLİK İki nəfər arasında zahiri dostluğun daimiliyi üçün *mütləq* yalan və *nadürüstlük* lazımdır (M.Talıbov); Əsil *mərdlik* timsalıdır ("Azərbaycan").

NAĞD – BÖRC Bu gün niyədir, sabah *nağd* ola bilər (M.Hüseyn); *Börc* verməklə tükənər, yol getməklə tükənməz (Ata. sözü).

NAĞD – NİSYƏ *Nağdı* qoyub *nisyanın* dalınca düşmə (Ata. sözü).

NAHAMAR – DÜZ Ən yazıq, ən kiçik; *Nahamar* bir daşın ömrünə; Min insan ömrü də bərabər deyildir (R.Rza); *Düz* yol gedən yorulmaz (Ata. sözü).

NAXOŞ – SALAMAT Dünyada qoca, ya cavan nə gözür? Bir *naxoş* var, bir *salamat* (Ə.Haqverdiyev).

NAXOŞLUQ – SALAMATLIQ Bəs eşitdim mallarda *naxoşluq* var imiş (Ə.Haq-

verdiyev); Danış görək şəhərdə daha nə var, *salamatlıqdır?* (C.Əmirov).

NAİNSAF – RƏHMLİ *Nainsafın* kəli qaçar (Ata. sözü); *Rəhmlı* adamların işi uğurlu olur.

NAQİS – KAMİL Bu yaşa gəlmişəm, mənə bir pis söz, bəd hərəkət, *naqis* əməl görməmişiniz və eşitməmişiniz (Ə.Vəliyev); *Kamil* bir şəxsdir (M.İbrahimov).

NAMƏRD – CƏSARƏTLİ *Namərd* gəlib mərd olmaz (Ata. sözü); Kəlxoz sədrinin səmimi etirafı, doğru danışması, *cəsarətli* fikri onu fərhələndirdi (Ə.Vəliyev).

NAMUSLU – HƏYASIZ Ağillı və *namuslu* adamlar bu böhtanlara inanmazlar (M.İbrahimov); Biyy, nə *həyasız* kişidir, içəriyə niyə baxır? (M.Hüseyn).

NAMUSSUZ – TƏRBİYƏLİ Xanın nəkəri sənə kimi *namussuzlardı* (A.Şaiq); *Tərbiyəli* oğlandı, ana, bir qrupda oxuyuruq (İ.Fərzəliyev).

NANƏCİB – LƏYAQƏTLİ *Nanəcibdən* ağa olmaz, təkədən qoç (Ata. sözü); Çox *ləyaqətli* yoldaşdır (M.Hüseyn).

NANƏCİBLİK – LƏYAQƏTLİLİK Mənim *nanəcibliyimdən* yoxsulluğa, miskinliyə giriftar olmuş bu bir nəçə adama rast gəldiyim üçün şükür etdim (M.Talıbov); O, *ləyaqətliyi* ilə bizim gözümüzüdə ucalır.

NARAHAT – ARXAYIN Hər dəfə telefon zəngi eşidəndə Sandrodan bir xəbər veriləcəyini düşənən polkovnik *narahat* idi (S.Qodirzadə); Dördin elə busa, lap *arxayın* göz (S.Vurğun).

NARAHATLAŞMAQ – ARXAYINLAŞMAQ Oğlunun hərəkətlərini görüncə *narahatlaşır* (Ə.Vəliyev); Siz də Çaxunaşvilini burada görüb *arxayınlaşmışınız* (C.Əmirov).

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ

NARAHATLIQ – ARXAYINLIQ *Narahatlıq* daha da çoxaldı (S.Qodirzadə); *Bir arxayınlıq* nəğmələr könülümüzə (R.Rza).

NARIN – İRİ Şumumuz çox *narındır* (Ə.Vəliyev); Gülşən iso kösdüyü *iri* bir cimi götürüb arxın alt tərəfinə qoydu və qızlara dedi (Ə.Vəliyev).

NARINLAŞMAQ – İRİLƏŞMƏK Qar dənələri getdikcə *narınlaşırdı* (A.Məmmədza); Havalər quraq keçdiyindən yerdəki çumbuzlar *iriləşirdi*.

NASAZ – SAĞLAM Yoldaşım *nasazdır* (M.İbrahimov); Kişi *sağlam*, ağıl başında bir adam idi (M.İbrahimov).

NAŞI – TƏCRÜBƏLİ Ailəni iki nəfər *naşı* və həyatə təzəcə atılan, eyni zamanda bir-birini sevən iki adam qurmağa məcburdur (M.S.Orudubadi); Əlbəttə, o *təcrübəlidir* (C.Əmirov).

NATAMAM – BÜTÖV Hamısı *natamamdır* (S.Rüstəm); Hələ kəsilməyib, *bütövdür* (Ə.Vəliyev).

NAZİK – QABA Mənim bu *qaba* ürəyimdə *nazik* hissələr günü-gündən artmaqdadır (Ə.Haqverdiyev).

NAZIKLƏŞMƏK – QALINLAŞMAQ İstilər düşdükcə novdan donmuş su *nazikləşir*, əriyib yox olur (Ə.Vəliyev); İndi suyu sovulmuş dəyirman get-gedə soyuyur, novdan tökülsən su donur, buz *qalınlaşırdı* (Ə.Vəliyev).

NƏCİB – KOBUD Cahangir ağa kimi *nəcib* ağa heç bir oymağda tapılar? (Ə.Haqverdiyev); Ürəyim sanki *kobud* bir pəncənin sət barmaqları arasında conqlənir (S.Qodirzadə).

NƏCİBLİK – KOBUDLUQ *Nəciblik* həməndir, hünər o hünər; Günəşdən istilik, işıq alaram (M.Rahim); Burada *kobudluq*, etinasızlıq, dönüklük – hər şey vardır (M.İbrahimov).

NƏHƏNG – BALACA *Nəhəng* bir xeyli şahə baxdı (İ.Şıxlı); Çənəsi yumru, burnu *balaca* idi (S.Qodirzadə).

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQLILIQ

NƏM – QUPQURU Kibrit evin rütubətindən *nəm* çoxmişdi (S.Vəliyev); Kişi olını bədəninə çəkdi, *qupquru* olduğunu görüb paltarını geyindi (İ.Şıxlı).

NƏM – QURU Yaş ki, hor yer *nəmdir*, ləpirlər yaxşı görünəcəkdir (C.Əmirov); İnoyin dərisi *quru* idi (C.Əmirov).

NƏMİŞLİK – QURAQLIQ Bu il, qızım, türkən sözü, *nəmişlik* olmadı, havalər, türkən sözü, quru keçdi, mən də borca düşmüşəm (C.Cabbarlı); Bu il *quraqlıq* keçir.

NƏMLİ – QURU Məlul baxır Mərmərə; Göy gözleri *nəmlidir* (M.Rahim); Hava *qurudur* (Ə.Vəliyev).

NƏŞƏ – CƏFA Quşlar verər səs-səso: *Nəşə* gələr hər kəsə (A.Şaiq); Dosta bir belə bəla, *cəfa* vermək rəvadır? (S.S.Axundov).

NƏŞƏ – KƏDƏR Sabahın mənə *kədar* və ya *nəşə* gətirməsinin əhəmiyyəti yoxdu (M.İbrahimov).

NƏŞƏ – MÜSİBƏT Sonsuz *nəşə* duyuram bu sonsuz gozhagəzədən (S.Rüstəm); Sizin *müsibətiniz* olduqca ağırdır (M.S.Orudubadi).

NƏŞƏLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Qız artıq *nəşələnməmişdi*, içir və oxuyurdu (M.S.Orudubadi); O özü də *kədərlənməmişdi* (M.Hüseyn).

NƏŞƏLİ – CƏFALI Uzaqdan dadlı, *nəşəli*, yaxından zəhorli, *cəfali*, balalı ömrü puc edən bir şeydir (S.S.Axundov).

NƏŞƏLİ – DƏRDLİ Bu gün *nəşəlidir* söylədiyim qız (S.Vurğun); Gözlərindən görürəm ki, *dərdlənir* (C.Əmirov).

NƏTİCƏ – BAŞLANÇI *Nəticədə* kişi pəşələrinin sayı xeyli artar. Ancaq *başlanğıc* üçün bu heç də pis deyil (Ə.Əbülhəsən).

NƏZAKƏTLİ – KOBUD Roisin *nəzakətli* ədalət Məşədiyəyi təəccübləndirmədi (M.Hüseyn); Çox *kobud* adamdır (M.Hüseyn).

NƏZAKƏTSİZ – LƏYAQƏTLİ Heç bir *nəzakətsiz* söz tapı bilmədim (Mir Cəlal); O, *ləyaqətli* adamdır.

NƏZAKƏTSİZLİK – QANACAQLILIQ Deməyəm, bilirsiniz ki, qadından onun

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ

yaşını soruşmaq *nəzakətsizlikdir* (C.Əmirov); *Qanacaqlılığı* onun kollektiv arasında hörmətini artırır.

NƏZƏRİ – TƏCRÜBİ Dərsin *nəzəri* məsələləri *təcrübə* məşğələlərdə şərh olunmalıdır.

NƏZƏRİYYƏ – PRAKTİKA *Nəzəriyyə* ilə *praktika* bir-birini tamamlayır. *Nəzəriyyə* praktikəsiz kərdur, praktikəsiz *nəzəriyyə* heçdir.

NİCAT – FƏLAKƏT *Nicat* və mərhəmət qapıları açılmadı (M.İbrahimov); Onların bütün hərəkətləri böyük bir *fəlakət* bildirirdi (M.İbrahimov).

NİFRƏT – MƏHƏBBƏT *Məhəbbət* və *nifrətdən* başqa laqeydlük də var (A.Məmmədov).

NİFRƏT – RƏĞBƏT Rəsulovun bu baxışında həm marağ, həm də *nifrət* oxunurdu (C.Əmirov); Əsər tamaşaçıların *rəğbətini* qazanmışdı.

NİKBİN – BƏDBİN Aslan düşərgədə də belə xəyalpərvər və *nikbin* idi (S.Vəliyev); Həson təbiətin *badbin* və hövsələsiz bir adamı idi (Çəmənəzəminli).

NİKBİNLƏŞMƏK – BƏDBİNLƏŞMƏK *Nikbinləşməyə* əsas vardır. Günəş də bunu görüb ümidini kəsir, *badbinləşir*, bəxtinə lənət oxuyurdu (Ə.Vəliyev).

NİKBİNLİK – BƏDBİNLİK Vaqiflə Vidadinin məşhur “*Deyişmə*”sində... sevinc ilə kədər, *nikbinliklə badbinlik*, əqli-ürfani ucalıqla dünyəvi eşq qarşılaşır (Ə.Səfərlı).

NİMDAŞ – TƏZƏ Sən bir dayan, bir baxım görmək bəlkə *nimdaş* bir şey tapı bildim (C.Cabbarlı); – Əlbəttə, *təzə* məşinird (T.Kazımov).

NURLU – ZÜLMƏTLİ

NİSGİL – SEVİNC Danış ki, ürəyimdə qalması bir *nisgilin* (S.Rüstəm); Sabirin gözələrində *sevinc* ifadəsi canlandı (M.Hüseyn).

NİSGİLLİ – NƏŞƏLİ Onun evə qəlb *nisgilli* qayıtmasına qıymadı (İ.Şıxlı); *Nəşəli* həyat sürürdü (İ.Fərzəliyev).

NİZAMİ – POZUQ Demək, içərimizdə *nizami* əsgər yoxdur (S.Vəliyev); Özünün *pozuq* dostu ilə dağlara dırmaşmağa başladı (“*Ulduz*”).

NİZAMLAMAQ – POZMAQ Xətayi öz qoşununu *nizamladı* (M.Ələkbərlı); Dəstoni *pozdu* (M.İbrahimov).

NİZAMLI – POZUQ İngilis desantı *nizamlı* matros cərgələri ilə sahələ çıxdı (C.Məmmədov); *Pozuq* cərgədir, bir ölçü götürmək lazımdır.

NORMAL – GİC Baş adı baş idi, qarşısındakı da *normal* adam idi (“*Azərbaycan*”); *Gic* toyuq yumurta aparar (Ata. sözü).

NÖKƏR – AĞA *Ağa* ilə xanım savaşı, arada *nökərin* canı çıxdı (Ata. sözü).

NÖKƏRLİK – BƏYLİK Lakin bu sevinc... onun tutqun, yoxsulluq və *nökərlilik* qayğıları içərisində sönüb getdi (Mir Cəlal); *Bəyliyi*ni bizə göstərir? (M.İbrahimov).

NUR – ZƏHRİMAR Üz-gözündən *nur* tökülür (“*Ulduz*”); Keşişin qaşqabağından *zəhrimar* tökülürdü (İ.Fərzəliyev).

NUR – ZÜLMƏT Sevən ürəklərə eşqin *nur* saçır; Çiçəklər gülməyə günəş doğanda (M.Araz); Tənha qayalar, lal meşələrə; *Zülmət* gecələrdə hayandı Göy göl (M.Araz).

NURLU – ZÜLMƏTLİ *Nurluyam* bir xəzan yarpağı kimi (S.Sərxanlı); Qəfil təzədlərin sıçrayış yeri; Gah *zülmətli* olub, bu yer, gah işıq (M.Araz).

Oo

OBYEKT – SUBYEKT Fellorin monaca müxtəlifliyi *subyektin* fellərə qarşı, subyektin *obyektə* qarşı və bir fello obyekt arasındakı münasibətdən irəli gəlir (M.Hüseynzadə).

OBYEKTİV – SUBYEKTİV Dildə omomimlorin mövcudluğu dilçilik ədəbiyyatında *obyektiv* və *subyektiv* amillərlə izah olunur (H.Həsonov).

OBYEKTİVLİK – SUBYEKTİVLİK Hadisələri izah edərkən *subyektivliyə* yol vermək olmaz, onlara *obyektivlik* əsasında yanaşılmalıdır.

ODLU – SÖNÜK *Oldu* gənc əlləmlik və səbirsizliklə dedi (M.İbrahimov); Yeddi qonşuya da onun *sönük*, lakin təsirli səsi gedərdi (Mir Cəlal).

OĞRU – DOĞRU Aləmə *oğruyam*, sənə ki *doğruyam* (Ata. sözü).

OĞRULUQ – DOĞRULUQ Niyə verdin fərayə *doğruluğu*; İrtikab eylədin bu *oğruluğu*? (M.Ə.Səbir).

OXUMUŞ – AVAM Sən *oxumuş* bir oğlan, *avam* hacılara belə yaraşmayan sözlər danışsınız (C.Cabbarlı).

OXUNAQLI – ÇƏTİN Əsərin dili aydın və *oxunaqlıdır*. Əsərdə *çətin* tələffüz olunan sözlər vardır (“Ulduz”).

OLMAQ – ÖLMƏK *Oldu* ilə *öldüyə* çarə yoxdur (Ata. sözü).

OLUM – ÖLÜM Hamletin səsi gəldi qulağına: “*Olum*, ya *ölüm!*” R.Rza.

ONDA – İNDİ Əgər *onda* mane olurdu, *indi* olmazlar (Mir Cəlal).

ORA – BURA *Orada* həyat başqa, *burada* isə bambaşqadır (M.S.Orudbadi).

ORTA – ALI Sabah *orta* məktəbi bitirib *ali* məktəbə gircəyəm (S.S.Axundov).

ORTABAB – YOXSUL Keçmişdə nə varlı, nə də *yoxsul*, nə əşəği, nə də *ortabab* olduğunu bilməyən, həmişə adamlara artıq və şübhəli gözə baxıb duran Vəli kişi soruşdu (M.İbrahimov).

ORTABOYLU – UCABOYLU Cahan xanım *ortaboylu* idi (M.İbrahimov); Mən Cavadam, *ucaboylu*; İndi isə kül adamam (C.Novruz).

ORTADA – QIRAQDA *Ortada* yeyir, *qiraqda* gözür (Ata. sözü).

ORTANCIL – BÖYÜK Tacirin *ortancıl* oğlu da *böyük* qardaşı kimi cavahiri qırmağa cəsarətli çatmır (A.Şaiq).

OTURAQ – KÖÇƏRİ *Oturaq* həyat sürürdülər (“Ulduz”); Qürbətə uçmurm, *köçəri* quşlar?! (R.Rza).

OTURMAQ – QALXMAQ *Biri qalxıb*, o birisi *otururdu* (Mir Cəlal).

OTURUŞLU – DURUŞLU Başaçıq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun üzünə gülürdü (Mir Cəlal); Sakit *oturuşlu* xanım bu gün gözüme qəmli görünürdü (“Azərbaycan”).

OYAQ – YATMIŞ İmir *oyaq* idi (M.Süleymanlı); *Yatmış* uşağı dəli edərson.

OYNAQ – SÜST Danışarkən nazik və *oynaq* qasları onun çöhrəsini daha da cazibədar edirdi (S.Vəliyev); O bu gün *süst* idi.

OYNAQLIQ – SÜSTLÜK Əmin ol ki, Özdəmiri səfil edən həm Afətdir, həm də onun *oynaqlığıdır* (H.Cavid); *Süstlük* onu qaradimmləşdirmişdir (“Azərbaycan”).

Öö

ÖCƏŞKƏN – SAKİT *Öcəşkən*, daləşqan uşağıdır (“Ulduz”); *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə).

ÖCƏŞMƏK – SAKİTLƏŞMƏK *Bir* ana şivəni, *bir* el qayğusu; *Bir* el şairinin təmiz duyğusu; Və onunla gedən *bir öcəşmədir*; *Bir* quru səhradan çıxan çəşmədir (M.Müşfiq); *Axır ki, sakitləşdi* (M.Hüseyn).

ÖGEY – DOĞMA Dedim *ögey* atadan ata olmaz bunlara (M.Eynullayeva); – Sən mənim *doğma* atasan! (Ə.Vəliyev).

ÖGEYLİK – DOĞMALIQ *Ögeylik* bəllidir başdan, binadan; Qatı düşməndir ilk məhəbbətin (M.Rahim); Məhərrəm çoxdan çəşmədiyi bu səsdə *bir doğmalığ*, *bir nəvəziş* axtarırdı (M.Eynullayeva).

ÖLƏZİMƏK – DƏBƏRMƏK Artıq kənd ayağındakı cərgə tonqallar *öləzimdə* idi (S.Qədirzadə); Sənnən ocağı *bir az dəbərtdi* (M.Süleymanlı).

ÖLMƏK – YAŞAMAQ *Bizə yaşamaq* da, *ölmək* də tanış; *Bir* az da başqa *bir* ələmdən danış! (S.Vurğun).

ÖLÜ – DİRİ Mən vaxtilə *diri* idim, *indi* isə *bir ölü* (C.Cabbarlı).

ÖLÜ – SAĞ *Qurban sağdır*, amma canı nasəzdür (Ə.Haqverdiyev); *Barı ölü* barmaqları kimi; O quru budaqlardan utan! (R.Rza).

ÖLÜLÜK – DİRİLİK Mən günün *öli-hiyündən*, *bir günün diriliyi* yaxşıdır (Ata. sözü).

ÖLÜVAY – BACARIQLI *Ölüvay* oğlu, *ölüvay*, *dur* bir sən də hərəkətə gəl (“Azərbaycan”); Çox *bacarıqlı* qızıdır (C.Əmirov).

ÖLÜVAY – ZİRƏK Zalım balası çox *ölüvaydır* (İ.Fərzəliyev); Vofadar qoçaqdı, güclü idi, cəld və *zirəkdi* (M.İbrahimov).

ÖLÜVAYLIQ – QIVRAQLIQ Sənin *ölüvaylıq* ucundan bu günə qalmışdır. *Bir qivraqlıq* yoxdur (Mir Cəlal).

ÖMÜRLÜK – MÜVƏQQƏTİ *Ömürlük* *bir* eşqin yolçusu yuxu biz! (S.Vurğun); *Müvəqqəti* çətinlikdir, *dözmək* lazımdır.

ÖN – ARXA Qoy əssin *önümüzə* yağlır yarpaq kimi (S.Rüstəm); Bu vaxt düşməni *arxama* keçib məni gördü (S.S.Axundov).

ÖRTMƏK – AÇMAQ Elə xırxan yerlərini də çayır *örtmüşdü* (İ.Şıxlı); *Anam açardı* o kitabı, kədərənəndə (R.Rza).

ÖRTÜLÜ – AÇIQ *Örtülü* süfrənin *bir* eyni olar, *açıq* süfrənin min eyni (Ata. sözü).

ÖTƏRİ – DİQQƏTLİ Qonşuluq üzündən, görəndə *ötəri* *bir* salam verərdim (Mir Cəlal); Qulam keçib *diqqətlə* ora baxdı (S.Qədirzadə).

ÖTÜRMƏK – QARŞILAMAQ *Bayramqabağı* qonaqların *bir* qismini *ötürürdülər*, bəzilərinə isə *qarşılayırdılar*.

ÖZBAŞINA – RƏSMİ Hələlik *Kür* dolayır *özbaşına* (S.Rüstəm); *Rəsmi* evlənmək çox asan işdir (M.İbrahimov).

ÖZBAŞINALIQ – RƏSMİLİK Qanunsuzluq, *özbaşınalıq* və vəşhliklə barışa bilmirdi (S.Şamilov); *Rəsmilik* dairəsində istintaqa başladı (H.Nadir).

ÖZGƏ – DOĞMA *Özgə* uşağını saxlamaq *bir* xotə şeydir (S.S.Axundov); *Öz doğma* millətdən; Qoruyur *özgələri* (B.Vahabzadə).

ÖZGƏLƏŞMƏK – DOĞMALAŞMAQ Gələndə qonaqsan, gedəndə qonaq; Nə tez *özgələşdi* bu ocaq sənə? (B.Vahabzadə); Üç yüz yad şairi *doğmaləşdirən*; Şerindən qüvvətli tərəcəməsilə... (X.Rza).

Pp

PAKLIQ – ÇİRKİNLİK Baxdım, baxdım, sifotində meləkə *paklığı* vardı (Çəmon-zəminli); Görək insan aynaya baxsın, görünüşü yaxşıdırsa, işi də görünüşü kimi yaxşı olmalıdır, çünki gözələ *çirkinlik* yaraşmaz... (“Qabusnamə”).

PARA – BÜTÜN *Paraya* dəymə, *bütünü* kosmə, doğra doyunca ye (Ata. sözü).

PARÇA – BÜTÖV Qranit *parçası*, küt-ləsindən ayrılısa da, qranitdir. O, *bütöv*dən qəlbidir (R.Rza).

PARILDAMAQ – SÖNMƏK Hər şeydən xəbərsiz olan Ay həmişəki kimi *parıldayı*r, gecəyə bəzək verir (S.Vəliyev); Bu səhnə çox sürməyir, lampa *sönür*, pərdə salınır (Mir Cəlal).

PAYLAMAQ – YIGMAQ Xonçadək saçaqlı konfetləri xısqılayıb qızlara *payladı* (İ.Şıxlı); Meyvələr ağırlaşır; Şirə *yığır* özünü (O.Sarıvəlli).

PƏRAKƏNDƏLİK – YIĞCAMLIQ Tətillər dağınıq gedir hələlik; İnjilab sevməyir *pərakəndəlik* (S.Vurğun); *Yığcamlıq* R.Rza yaradıcılığı üçün səciyyəvidir.

PƏRİŞAN – XOŞBƏXT Dünyanın *pərişan* bağında canan; Mən nəğməli bülbül, sən bir baharsın (R.Rza); Özünü *xoşbəxt* adamlar kimi aparırdı (S.Qədirzadə).

PƏRİŞANLIQ – XOŞBƏXTLİK Həqiqi yoxsulluq və *pərişanlıq* görməzlər (M.Talıbov); Səndən, oğlum, yeganə xahişim budur: çalış ki, Könülün bu evdən aparıldığı ən qiymətli cehizi olan *xoşbəxtliyi* itməsin (S.Qədirzadə).

PƏSDƏN – UCADAN *Pəsdən* yox, *ucadan* oxumağı ucaldı.

PİNTİ – SƏLİQƏLİ Qış getse, gəlsə yaz, *pinti* qız üzün yumaz (Ata. sözü); Axşam tarla düşərgəsinin *səliqəli* otağında briqada üzvləri hesabdarın üstü şüşəli iri yazı stolunun ətrafına yığışmışdılar (Ə.Vəliyev).

PIRPİZ – SİĞALLI ...*Purpiz* qırmızımtil saçları eynimdə dumanlandı (S.Qədirzadə); Saçları *sığallı* idi (Ə.Vəliyev).

PİS – YAXŞI Qoymayaq *yaxşını* pisləsin *pislər* (R.Rza).

PİSİKMƏK – ŞİRNİKMƏK Rüstəm kişi də məsələnin bu tərəfindən yapıb onu *pisikdirdi* (M.İbrahimov); Elo həmin gündən başlayaraq pula *şirnikib* cibgirliyə başladı (C.Əmirov).

PİSLƏMƏK – XOŞLAMAQ Bilirəm, belə *xoşlayırsan* (R.Rza); Sövdələşməni *pisləyirsən*!?

PİSLƏMƏK – TƏRİFLƏMƏK Ədhəmi bütün şəhər *tərifləyəndə* Səbrini *pisləyirdi* (M.Hüseyn).

PİSLƏŞMƏK – YAXŞILAŞMAQ ...Xəstəxanada yatan arvadının əhvalı getdikcə *pisləşirdi* (S.Qədirzadə); Xəstənin *yaxşılaşması*, irəli gəlməsinin bir səbəbi də onun mənəvi cəhətdən, ruhən dinc və arxayınlığıdır (Mir Cəlal).

PİSLİK – YAXŞILIQ Doğrudur, insan *yaxşılıqdan* razı, *pislikdən* narazı olur (M.Talıbov).

POZĞUN – NAMUSLU Həlimənin *pozğun* qadın olduğuna öz-özlüyündə yəqinlik hasil edən kapitan Rəşulov səhbəti davam etdirdi (C.Əmirov); Hər *namuslu* oğul, hər *namuslu* qız; Elin balasıdır, elindir yalnız (S.Vurğun).

POZUŞMAQ – DÜZƏLİŞMƏK İndi ki, belə oldu, mən bu işi *pozacağam* (S.S.Axundov); Mən dilim dolaşa-dolaşa söz verdim ki, Dilgüşa ilə tezliklə *düzəlişərik* (Ə.Vəliyev).

PROLOQ – EPİLOQ *Proloq* ədəbi əsərdə başlanğıc, giriş, *epiloq* isə ədəbi əsərin son hissəsidir.

PULLU – KASIB Çünki onlar *kasıb* deyil, *pulludur* (A.Şaiq).

Rr

REAL – XƏYALİ R.Rza *real* həyatı hadisələri qələmə alır: ...Körpəlikdə onun üçün yanmaq anlaşılmaz, lap *xəyali* bir şey imiş (M.İbrahimov).

RƏĞBƏT – KÜFR Əvvəl *küfrü* ilə qorxudurdu; İndi *rəğbət* ilə qorxudur (R.Rza).

RƏĞBƏT – NİFRƏT Aslan bütün komandir heyəti üzvləri ilə yaxından tanış olmuş və onların böyük *rəğbətini* qazanmışdı (S.Vəliyev); Xalqın qəzəb və *nifrətinin* həddi yox idi (S.Vəliyev).

RƏHMƏDİL – ZALİM Ancaq bilirəm ki, siz *rəhmədil* bir adamsınız (C.Əmirov); Dünyada zindan və *zalım* qalmayacaqdır (M.İbrahimov).

RƏHMƏDİLLİK – ZALIMLIQ *Rəhmədillik* əleyirək, sonra da özəbini çəkirik (S.Vəliyev); Şahın *zalımlığı* hamıya aydın idi.

RƏHMİLİ – İNSAFSIZ Doğrudan da Rade *rəhmli* adam idi (S.Vəliyev); Ay *insafsız*, yəni sənin hərəkəte gələnlə vaxtın olmayacaq? (İ.Fərzəliyev).

RƏHMSİZ – İNSAFLI Nə üçün şahların çoxu öz rəiyyətlərinə qarşı *rəhmsizdir*? (M.Talıbov); Mən sizi bir *insafli* adam kimi tanıyıram.

RƏİYYƏT – BƏY *Rəiyyət* nə qədər avam olsa, bir elə *bəy* üçün məsləhətdir (Ə.Haqverdiyev).

RƏİYYƏTLİK – BƏYLİK Arvad tayfası bir şeydir ki, gözü tutub, ürəyi yapışandan sonra nə *bəylik* axtarır, nə *rəiyyətlik* (Ə.Haqverdiyev).

RƏSMİ – ADI Yəni yük daşımaqdan ötrü mənə *rəsmi* paltar geyindirildilər (M.Talıbov); *Adi* paltarda bizi qarşıladı (“Ulduz”).

RƏŞADƏT – QORXAQLIQ ...Bu qəhrəman bir daha ayağa qalxmaq, qılnc vurmaq üçün özündə bir mətanət və qüdrət, ruh və *rəşadət* tapacaqdımı? (M.İbrahimov); *Qorxaqlıqda* tayı yoxdur.

RƏŞADƏTLİ – QORXAQ Eşq olsun *rəşadətli* Azərbaycan Ordusuna! *Qorxaq* nə zərəf edər, nə mənfəət (Ata. sözü).

RƏZALƏT – FƏZİLƏT Bu *fəzilət* deyil, *rəzalətdir* (H.Cavid).

RƏZİL – LƏYAQƏTLİ Anrı lənət yağdırır: *Rəzil* mütləqiyyətlə! (B.Vahabzadə); Moskvada *ləyaqətli* bir iş keçdi (M.İbrahimov).

RİCA – ƏMR Onu göndər mənə, budur bir *ricam*; Qoy səndən uzaqda duyum iyini (R.Rza); *Əmrinin* dalını buyurunuz (S.S.Axundov).

RİYAKAR – HƏYALI Ancaq ki, *riyakar* gözlərdən uzaq; Aparın, bir çayda basdıran məni! (R.Rza); Özünü *həyali* bir gəlin kimi aparırdı (İ.Şıxlı).

RİYAKARLIQ – HƏYALILIQ Nicat yolunuzu, mahiyyətinizi hiylə və *riyakarlıqda* görürsünüz (M.Talıbov); Onda qız *həyallığı* vardır (S.Qədirzadə).

RÜTUBƏTLİ – QURU Sizin zirzəmi bizimkindən *rütubətlidir* (S.Vəliyev); Oturmağa *quru* yer axtarırdı (Ə.Vəliyev).

Ss

SABAH – BU GÜN *Sabah* tamaşa gündür, ciddi hazırlaş (S.Vəliyev); Qapının ağzında Qızıyetər qarı; Əlləri qoynunda oturub *bu gün* (S.Vurğun).

SABAHKI – BUGÜNKÜ *Sabahki* tontanonin soragını aldılar (S.Rüstəm); *Bugünkü* plovun xərçi də mənədir (S.S.Axundov).

SABIQ – GƏLƏCƏK *Sabiq* tacir Ağa Qurbani hamı tanıyırdı (Ə.Haqverdiyev); *Gələcək* günlərə aparmalıyam, mürəkkəb əsrimi (R.Rza).

SABIT – DƏYİŞKƏN Əsil aşıq olur sevgidə *sabit* (H.Cavid); Hibrid orqanizmlər daha *dəyişkən* olur (M.Axundov).

SABIT – SƏRBƏST Cəbhədə vəziyyət *sabit* idi (S.Qədirzadə); Nizami yenə *sərbəst* cavab verdi (M.İbrahimov).

SABİTLƏŞMƏK – SƏRBƏSTLƏŞMƏK *Sabit* birləşmələr dilin tarixi və inkişafı prosesində yararlı və sabitləşir (Y.Seyidov); Tərkibdən konarda sözlər *sərbəstləşir*.

SABİTLİK – DƏYİŞKƏNLİK Komponentlərin mənaca qovuşuq və ayrılmaz olması frazeologizmlərin *sabitliyini* göstərir (H.Həsənov); Birdən-birə omələ gələn bu *dəyişiklik* Əzizə də təsir etdi (Ə.Vəliyev).

SABİTLİK – SƏRBƏSTLİK Onlar hazır şəkildə təkrar olunduğuna görə yox, frazeoloji səviyyədə *sabitliyə* malik olduğuna görə sabitdir (H.Həsənov); Hissiyat, *sərbəstlik* və alicənablıq xeyrixahın yaxşı cəhətlərini, necəbətini yaymaqda kimsəni mübaligəyə sövq edir (M.Talıbov).

SAÇLI – KEÇƏL *Keçəl* qızı qoy evdə; *saçlı* qızı götür qaç (A.Şaiq).

SADƏ – ÇƏTİN Mən insanam; *sadə* insan əlinin; Yaradığı nemətlərə öyünməsəm ölərəm (R.Rza); Əzizim, bu çox *çətin* addır (C.Əmirov).

SADƏ – MÜRƏKKƏB Mənim rəfiqəm *sadə* bir qızıdır (C.Əmirov); Mən o zəif və

mürəkkəb insanların vücudunu, xüsusiyyətlərini öyrənmişdim (Mir Cəlal).

SADƏDİL – İNADCIL Sən ki bir *sadədil* uşaq idin? (Ə.Haqverdiyev); *İnadçı* bir uşaq kimi özünü aparırdı ("Ulduz").

SADƏDİLLİK – İNADCILLIQ – Çar babadan imdad gözləmək, zülm yuvasına müraciət etmək nə qədər *sadədil*lik (S.S.Axundov); Onda hələ *inadcılıq* qalıb ("Azərbaycan").

SADƏLİK – ÇƏTİNLİK Jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub ehtiramla ayağa qalxdı (M.Hüseyn); Cavab verməyə də *çətinlik* çəkirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLİK – LOVÇALIQ Onların bozları *sədəlik* və təvazökarlıq kimi sifətləri itirmişlər (Ə.Vəliyev); Ancaq Polad hərdən cızığundan çıxır, Əzizdə isə bir balaca *lovçalıq* əmələ gəlirdi (Ə.Vəliyev).

SADƏLÖVH – İNADKAR Soyuq-soyuq ağıldan *sadələvh* yaxşıdır (C.Novruz); *İnadkar* uşaq kimi gücü çatdıqca cır-cır çığırdı (Mir Cəlal).

SADƏLÖVHLÜK – İNADKARLIQ Bir də fikirləşirdim; bəlkə bu ananın *sadələvhliyi*ndəndir (Mir Cəlal); Əvvəldən başladığı *inadkarlıq*, qürur hissi onu sözdündən dönməyə qoymur (S.Qədirzadə).

SADIQ – XƏYANƏTKAR *Sadiq* adamdır, ona bel bağlamaq olar. Onun təbiəti elədir, *xəyanətkardır* (H.Nadir).

SADIQ – NAMƏRD Bir *sadiq* ömür dostum; Şeir dilli yarım var (R.Rza); *Namərdəm* tutmasam mən özüm! (S.Rüstəm).

SADIQ – SATQIN Fazil, *sadiq* dostumdur! Sizi böyüdü atalar və analar müqəddəs dostluq önündə diz çökdülər (C.Məmmədov); *Satqına* rast gəlsə, satar Nəbini (S.Rüstəm).

SADIQLIK – SATQINLIQ Ana öz övladına *sadiqlik*, mehribanlıq kimi hissleri

aşlayırdı. Qoca bu *satqınlığı* bağışlayan deyil (M.İbrahimov).

SAF – ÇIRKLI Şəhərin *saf* və gözəl havası, kolları və meyvələrin ətri, quşların nəğmələri insana zövq-səfa verirdi (S.S.Axundov); Şəhərin havası *çirkəlidir*.

SAF – ÇÜRÜK Qolbinizdə varsa kin, qəzəb; çıxarın atın, *çürük* diş kimi (R.Rza); Onun inci kimi *saf* dişləri var ("Azərbaycan").

SAF – QARIŞIQ *Saf* gümüşə çürük saman zərər verər (Ata. sözü); Bu, *qarıışıq* qızıldır.

SAFLAŞMAQ – ÇÜRÜMƏK Neçə vaxtdı ki, orada canım çürüyürdü (S.Vəliyev); Erken durmaq yaxşı şeydir, bədəni *saflaşdır* (S.S.Axundov).

SAĞ – XƏSTƏ Bəli, *sağları* sağaldıram (S.S.Axundov); *Xəstə* gözlərini açdı (S.Qədirzadə).

SAĞ – SOL Allah *sağ* əli *sol* ələ möhtac olməsin (Ata. sözü).

SAĞA – SOLA Platformanın hər tərəfi *sağa* doğru torpənörək sürüşür, o biri tərəfi də *sol*ə doğru (Çəmənzəminli).

SAGALMAQ – NAXOŞLAMAQ *Sağalarsa* həkiməm, *sağalmazsa*, mən kiməm? (Ata. sözü); Qanadlarını sallayıb *naxoşlaşmasın* (M.İbrahimov).

SAGDAKI – SOLDAKI Milis nəfərinə *sagdaki* və *soldaki* qonşu qapılarını zənglərini çalmaq tapşırı (H.Nadir).

SAGDIŞ – SOLDIŞ Sevincim üzünü tutanda dağa; *Sagdışım*, *soldışı*m ölümüm olsun? (H.Hüseynzadə).

SAGLAM – AZARLI Sənin kimi *sağlam*, vidli-fasonlu oğlan da pul haqqında danışırmı? (C.Əmirov); *Azarlı*nın yanında turşu yeməzlər (Ata. sözü).

SAGLAM – ƏLİL *Sağlam*lar cəbhəyə göndərilir, mühəribər *əlliləri* onları övz edirdi (Ə.Vəliyev).

SAGLAMLIQ – ƏLİLLİK İnsanın yaşaması üçün *sağamlıq* əsas şərtidir. *Əlillik* pensiyası alan Səfor kənddə bir müddət tüfeyli həyat keçirmiş, sonra el-obanın tokidi ilə gözətçi vəzifəsinə düzəlmişdi (H.Nadir).

SAGLIQ – XƏSTƏLIK *Sağlıq* böyük dövətdir, qədrini bilmək görək (Ata. sözü); Bu və ya başqa *xəstəlik* qana öz təsirini göstərə bilər (C.Əmirov).

SAXTA – ƏSİL Onu mən bilmərdə boyumdan ataram, deyərdəm kobin *saxtadır* (Ə.Haqverdiyev); Döyüşü, *asil* döyüşçü olmaq lazımdır (S.Vəliyev).

SAXTAKAR – SƏMİMİ Bir sözlə, çox *saxtakar* adam idi (M.İbrahimov); *Səmimi* dostlar kimi bir-birindən ayırdılar ("Ulduz").

SAXTAKARLIQ – ƏSİLLİK – Kişilik *saxtakarlıq* deyil, Əliqəmbərli (İ.Fərzəliyev); *Əsillik*, necəbətlikli ailə ilə, köklü bağlıdır ("Azərbaycan").

SAXTAKARLIQ – SƏMİMİLİK Onun bu sözlərində bir *saxtakarlıq* duyulmaqda idi (M.S.Orudubadi); Hər şeydən əvvəl bizə yoldaş *səmimiliyi* lazımdır ("Azərbaycan").

SAKİT – QORXULU *Sakit*, ağıllı adama oxşayır (S.Qədirzadə); O bizim üçün çox *qorxulu* adamdır (S.Vəliyev).

SAKİT – LAL İzdiham da Neva kimi qüvvətli və *sakit* axırdı (M.Hüseyn); *Çay lal* axırdı (S.Qədirzadə).

SAKİT – SƏSLİ-KÜYLÜ Göy meşələr, *sakit* kəndlər, *səslü-küylü* limanlar tamaşalı yerlərdir (S.Qədirzadə).

SAKİTLƏŞMƏK – ACIQLAMAQ Onun belə arxayın danışıması Əşrəfi hom *sakitləşdirdi*, hom da təşviş saldı (İ.Şıxli); Korbəlayı Eyyaz daha da *acıqlandı* (Çəmənzəminli).

SAKİTLİK – ÇAXNAŞIQLIQ İstirahət günü olduğundan şəhər milis idarəsində adı günlərə nisbətən *sakitlikdir* (C.Əmirov); Aralığa *çaxnaşılıq* düşdü (İ.Şıxli).

SAKİTLİK – ƏSƏBİLİK Baba, gör nə *sakitlikdir*?! (G.Hüseynoğlu); Həkimliklə *əsəbilik* tutmur (Ə.Vəliyev).

SAKİTLİK – HƏRC-MƏRCLİK Abbas boy, bu böyüklükdə şəhərdə necə *sakitlikdir* (Ə.Haqverdiyev); Şəhərdə böyük *hərc-mərc*lik var (S.Vəliyev).

SALMAQ – ÇIXARMAQ Gecə yuxuda gah mən qayadan atırlar, gah quyu dibinə

sahlırlar (Ə.Haqqverdiyev); Quyudan xeyli dəş *çixarıtdılar* ("Azərbaycan").

SAMİT – SAİT Ağız boşluğunda maneəyə rast gələrkə tələffüz edilən soslər *samit*, əksinə, maneəsiz tələffüz olunan soslər isə *sait* adlanır.

SARALMAQ – AĞARMAQ Rəngi günü-gündən *sarılır* (Ə.Haqqverdiyev); Məhtabanın rəngi *ağarmışdı* (S.Rohimov).

SARALMAQ – QIZARMAQ Dodaqları gah *qızarıp*, gah *sarılır*, gah da kətan kimi ağarırdı (C.Cabbarlı).

SARIQLI – AÇIQ Üçüncü həftə idi ki, o, gözləri *sarıqlı* gözirdi (S.Qədirzadə); Qolları *açıq* gozır (A.Məmmədrazı).

SARIMAQ – AÇMAQ Bu saat götürim, tənziflə *sarıyım* (M.İbrahimov); İndicə *açacağam*, sən ağılama, yaxşımı? (M.Süleymanlı).

SARIŞIN – QARAŞIN Bir də qapı açıldı və içəriyə ortaboylu, *sarışın*, dedikcə zərif bir xanım girdi (Çəmənzöminli); Saqqallı kişi *qaraşın* oğlandan beş min frank alıb cibinə qoydu (S.Qədirzadə).

SARSAQ – AĞILLI Bu *sarsaq* fikirlərin; Cəlal bir əsiridir (S.Vurğun); Hər şeydən əvvəl kəndimizə müxtəlif peşə sahibi olan *ağıllı* adamlar lazımdır (Ə.Vəliyev).

SARSAQLAMAQ – AĞILLANMAQ Sənsə *sarsaq*ladın (Mir Cəlal); Əgər *ağıllanmışansa*, mənə yene yoldaş Mərdanov deyə bilərsən (S.Qədirzadə).

SARSILMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK *Sarsılır* cümlə əqrəbəsi onun; Daıma yaşlı, daıma məhzun (H.Cavid); O, çəkişmələrdə, vuruşmalarda *möhkəmlənmişdi* ("Ulduz").

SARSIMAQ – MÖHKƏMLƏNMƏK Gözlərin mənləyimi *sarsıdır* (C.Cabbarlı); Sənin sözlərin ona təsəllidir, onu *möhkəmlədir*.

SATİRA – KOMEDİYA *Satira* nöqsanlara və zəif cəhətlərə istehza deyil, nəcib bir şimşək və ildırım Allahıdır (V.Belinski.); *Komediyannın* osasını acı gülüş təşkil edir ki, bu da tənqid üsullarından ən qüvvətlişidir (F.Qasımqadə).

SATİRİK – KOMİK *Satirik* və *komik* osorlordan isə mütləq müsbət qəhrəman istəmək mənəvi, doğru olmaz (M.İbrahimov).

SAVADLI – BİLİKSİZ Sənə bir *savadlı* adam lazımdır (Ə.Haqqverdiyev); *Biliksiz* ömrün nə mənası var? (S.Rüstəm).

SAVADSIZ – BİLİKLİ Mən isə *savadsız* bir adamam (C.Əmirov); Şəxsən mən Əzizi təşəbbüskər, *bilikli* bir işçi kimi, yaxşı bir müxəssis kimi müdafiə edirəm (Ə.Vəliyev).

SAVAŞ – BARIŞIQ Qurd qardaş, *savaş* nə görək, otin yerini qırmadım (A.Şaiq); *Barışıq* məsələləri ilə o məşğuldur.

SAVAŞQAN – SAKİT Təbiətən *savaşqan* və kinli olan Kəlbəyev bu görüşlər zamanı Mina xanımla əylənməkdən çox, onun əri ilə maraqları... (M.İbrahimov); O, zahirən çox *sakit* idi (M.İbrahimov).

SAVAŞMAQ – BARIŞMAQ Axı onsuz da bədbəxt olan bu adamlar niyə də *savaşsınlar*? (S.Vəliyev); Onu verim, tülkü lələ ilə mənə *barışdır* (A.Şaiq).

SAZ – NAXOŞ O *saz* adamdır (İ.Fərzəliyev); Məni *naxoş* və ya xudbin hesab edir (M.İbrahimov).

SAZ – SİNİQ Demək ki, işiniz *sazdır*? (M.S.Ordubadı); İyirmi il keçir o vaxtdan bəri; Yazıq taleyim *sınıq* şahpəri (S.Vurğun).

SAZAQ – İSTİ Alışdı *istiyə*, dözdü *sazağa*; Bağladı meylini suya, torpağa (H.Hüseynzadə).

SAZAQLI – İSTİ *Sazaqlı* bir külək əsir canımda (M.Ələkbərli); *İsti* gün idi ("Ulduz").

SEHRLİ – ADI Xan, Eloğlunun bir *sehrli* tütəyi var (A.Şaiq); Əsərdə *adi* hadisələr təsvir olunmuşdur.

SEVGİ – ƏDAVƏT *Sevgi* küçəsi ilə gözədiyin yerdir (S.Vəliyev); Tökün dənizlərə, tökün çaylara; Axı insan hara, *ədavət* hara?! (C.Novruz).

SEVGİ – QƏZƏB *Sevgi* evi isə bax, buradadır (S.Vəliyev); Ay oğul, nə deyirsən, nə üçün belə *qəzəbə* gəlmisən (S.S.Axundov).

SEVİNC – HEYRƏT *Sevinc* inciləri axsın gözündən (S.Rüstəm); Gözlərini qırpmadan töccüb, *heyvət* və döhsəltə ata baxdı (İ.Şıxlı).

SEVİNƏMƏK – QƏMLƏNMƏK *Sevinir*, gülsürsünüz, bözən *qəmlənirsiniz* (R.Rza).

SEYRƏK – BASIRIQ *Seyrək* yerlərə əlavə toxum səpirlər (Ə.Vəliyev); Mədanin qapısı da çox *basırıq* idi (M.S.Ordubadı).

SEYRƏK – QATI Göy üzündə *seyrək* bulud var idi (Ə.Vəliyev); Andıra qalmış duman da elə *qatıdır* ki, gözə barmaq tərşən görünməz (H.Nadiri).

SEYRƏK – SIX Bəzi səhələrdə pəmbiç çox *seyrəkdir* (M.İbrahimov); Bu çəməndə bitən otlar o qədər *sız* və uca idi ki, kəndlilər mənə görə müdülər (M.Talıbov).

SEYRƏKLƏŞMƏK – SIXLAŞMAQ Arabir *sixlaşıp* səyyar buludlar (Ə.Kürçaylı); Getdikcə soldatlar *seyrəkləşir*, dahliz tez-tez lap boş qalırdı (C.Məmmədov).

SEYRƏKLİK – SIXLIQ *Seyrəklidir*, amma sakitlik yox ("Ulduz"); ...*Sixlıqda* yaşadıqları üçün yaş, hörmət nəzərə alırdı (M.Talıbov).

SEYRƏKLİK – TÜNLÜK Deyəsən, vaqənda *seyrəklilik* idi; səs-küy zad eşidilmirdi (İ.Məlikzadə); İş gününün sonu olduğundan tramvay *tünlükdə* (C.Əmirov).

SEYRƏKLİK – SIXLAŞMAQ Tüstü azacıq *seyrəldi* (İ.Şıxlı); Buludlar *sixlaşdı*, yağış yağmağa başladı.

SƏADƏT – BƏDBƏXTLİK *Səadət*lə *bədbəxtlik* arasında bir addımdan artıq məsafə yoxdur (M.Talıbov).

SƏBATLI – DƏYİŞKƏN Oğulla qıza bax pələt *səbatlı* (S.Rüstəm); *Dəyışkəndir*, ona etibar etmək çətindir.

SƏBİRLİ – CİRTQOZ Bu, *səbirli*, dəyanətli, çalışqan uşaqdır (A.Şaiq); *Cirtqoz* kişidir, bir söz deyin kimi ahışır ("Ulduz").

SƏBİRSİZ – TƏMKİNLİ A kişi, nə *səbirsiz* adamsən (S.S.Axundov); Bizim yeganə çıxış yolumuz budur: hissiyyata qapılmamaq, *səbirli*, *təmkinli* olub iş görmək (S.Vəliyev).

SƏFALƏT – SEVİNC Arvadlar qaldılar cəhələt və *səfalət* pəncəsində (C.Cabbarlı); *Sevinc* içərisində qaldılar (Ə.Əbülləhson).

SƏFƏH – ANLAQLI Sən niyə belə *səfəh* sözlər danışsən? (Ə.Haqqverdiyev); Əsgər bəy, mən sənə bir *anlaqlı* adam bilirdim (Ə.Haqqverdiyev).

SƏFƏHLİK – AĞİLLİLİK Gələn görüşlərə ümid bəsləmək *səfəhlikdir* (S.Qədirzadə); Kim bunu *ağıllılığın* noticəsi kimi qəbul edir (İ.Məlikzadə).

SƏHƏR – AXŞAM Əzəldən həmdəmi təklif, çən, çisək; Bir də *səhər* yeli, *axşam* küləyi... (H.Hüseynzadə).

SƏHƏR – GECƏ *Gecə* dost tək *səhərin* əlini sıxıb gedir (S.Rüstəm).

SƏHƏRKİ – AXŞAMKI Bütün qadınlar bu *səhərki* polis qadını kimi mərhəmətli olmayacaq ki (S.Vəliyev); *Axşamki* hədisə yaddan çıxmaz ("Azərbaycan").

SƏHƏRLİ – AXŞAMLI Bəla deyib qarı *səhərli*, günortalı, *axşamlı* – bütöv bir gün tək Alayın yuxusundan çıxdı (M.Süleymanlı).

SƏHHƏT – MƏRƏZ *Səhhətim* də qismən düzəlmişdir (M.S.Ordubadı); *Mərzə* şiddətlənmişdi (S.Qədirzadə).

SƏHİH – YALAN Bu xəbər *səhihmidir*? (S.S.Axundov); Qızın verdiyi məlumat *yalandır*.

SƏHİHLİK – YALANÇILIQ İş *səhihlik* tələb edir ("Ulduz"); Canavarlar yedi bütün qoyunu; İştə, oğlum, *yalançılıq* oyunu (M.Ə.Sabir).

SƏHLƏNKAR – MƏSULİYYƏTLİ Mənim *səhlənkər* başımı kəs! (Mir Cəlal); *Məsuliyətli* adamdır (M.İbrahimov).

SƏHV – DOĞRU Xanum, fikrimiz *səhv* deyil (S.S.Axundov); *Doğru* xəbərdir, amn üçün dərdə düşmüşəm (Nosimi).

SƏXAVƏT – XƏSİSLİK Bu gözəlilməz *səxavət* zabiti sən dərcə sevindirirdi (S.Vəliyev); Gözəllik *xəsisliyi* sevməməlidir (M.S.Ordubadı).

SƏXAVƏTLİ – SİMİC Bu *səxavətli* qonaqların hamısından artıq, nədənsə, Təbrizin sovqatlarına fikir verildirdi (Mir Cəlal);

Ay *simiclər* padşahi, nə üçün indiyədək bunları satıb balalarını üçün xərcləməmiş, goruna aparacaqsan? (C.Əmirov).

SƏKSƏKƏLİ – RAHAT Gecələr çox *səksəkəli* yatırdı (S.Qədirzadə); Qoyun xalq rahat yaşasın (M.İbrahimov).

SƏLİQƏLİ – NATƏMİZ Otaq *səliqəli*, otaq tərtəmiş; Düzülmüş nizamla təzə stullar (H.Hüseynzadə); Otaq *natəmizdir*. (Ə.Qasımov).

SƏLİQƏSİZ – SAHMANLI Bütün binələr *səliqsiz* halda bir-birinin yanına düzülmüşdü (C.Əmirov); Balaca, isti və *sahmanlı* bir mənzil idi (Mir Cəlal).

SƏLİQƏSİZLİK – SAHMANLILIQ İçəri girən kimi *səliqsizlik* gəzi çarpır ("Ulduz"); Evdə bir *sahmanlılıq*, səliqəlilik vardır ki, gəl gömrəsin (M.Süleymanlı).

SƏMƏRƏLİ – FAYDASIZ Kolxozçuların bir sıra ağıllı və *səmərəli* təklifləri oldu (M.İbrahimov); Baş qoşmaq da *faydasızdır* (Mir Cəlal).

SƏMƏRƏSİZ – FAYDALI Heç yerdə heç kəs tərəfindən artıq və *səmərəsiz* oməyə yol verilməməlidir (M.İbrahimov); Səhbətiniz çox şirin, çox *faydalıdır* (M.İbrahimov).

SƏMİMİ – RİYAKAR Deyirlər ki, *səmimi* eşqin ürəyi geniş olur (C.Cabbarlı); *Riyakar*, ar olsun sənə! (C.Əmirov).

SƏMİMİ – SOYUQ Dostlar *səmimi* görüşüb öpüşdülər (C.Əmirov); Qarış iki-başlı söz soruşduqda Maya da ondan incidə, bir-birindən *soyuc* ayrıldılar (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – RİYAKARLIQ Onun baxışlarından bir *səmimilik* duyulurdu (H.Nadir); Mayaya elə gəldi ki, bu etiraf yalan və *riyakarlıqla* dolurdu (M.İbrahimov).

SƏMİMİLİK – SAXTALIQ O, Əzizin sözlərini eşitdikcə ürəyi dağ boyda olur, sevgililərinin saf və *səmimiliyinə* inamı qat-qat artırdı (Ə.Vəliyev); *Saxtaliq* hökm edir daima; Bu necə dövrəndir, həyatdır? (M.Rahim).

SƏMİMİLİK – SOYUQLUQ Onun mənə münasibətində *səmimilik* yoxdur

("Azərbaycan"); İndi mənə qarşı bu *soyuc-luq* nədir? (C.Cabbarlı).

SƏMİMİYYƏT – CİDDİYYƏT *Səmimiyyət* olmayan yerdə sənət yoxdur (M.İbrahimov); Birdən-birə qızın üzündə yaranmış *ciddiyyət* bu suallardan xoşlanmadığını göstərdi (M.İbrahimov).

SƏPMƏK – YIĞMAQ Vaxtında *səpək*, vaxtında *yığaq*, vaxtında təhvil verək (Ə.Vəliyev).

SƏRBƏST – ASILI Artıq mən *sərbəst* adamam, sən mənə üzünə edirsən (M.İbrahimov); Ana, unutmayınız ki, bu işdən mənim də ömrüm *asılıdır* (S.S.Axundov).

SƏRBƏST – ÇƏTİN Atamın balaca çərə-kələrini də *sərbəst* oxuyurdum (M.İbrahimov); Əsər *çətin* oxunur, dili ağırdır.

SƏRBƏST – TABE O burada özünü sən dərəcə *sərbəst* hiss edirdi (S.Vəliyev); Hacı İmanqulu, siz də Muxtar bəyin əmrinə *tabesiniz* (S.S.Axundov).

SƏRFƏLİ – ZƏRƏRLİ Bizə *sərfəli* deyil, *zərərlidir*.

SƏRXOŞ – AYIQ Mən *ayıqam*, mən *sərxoş* deyiləm, gedirəm! – dedi (M.İbrahimov).

SƏRXOŞLUQ – AYIQLIQ Keçir xatırından hətta *sərxoşluq*; Lakin ümidini kəsməyir Cəlal (S.Vurğun); *Ayıqlıqdan* lap başım çatlayır (S.S.Axundov).

SƏRİN – İSTİ Sahil *istidir*, Qafur, sularsa çox *sərin*dir (S.Rüstəm).

SƏRİN – MÜLAYİM Yayı həmişə *sərin*, qışı *mülayim* keçir.

SƏRİNLİK – İSTİLİK *Sərinlik* yayılır bu gözəl bağa (A.Şaiq); Hər yeri *istilik* büriyüb (S.Hüseyn).

SƏRMƏK – QALDIRMAQ Nişan aldı uşağı; *Sərdi* qara torpağa (M.Rahim); Hamını ayağa *qaldırdı* (S.Qədirzadə).

SƏRMƏK – YIĞMAQ Məni yayda dərərlər; Kəlgəsinde *sərərlər* (M.Rahim); Paltarı *yığmaq* lazımdır, yağış yağacaq (A.Məmmədov).

SƏRRAST – NATARAZ O *sərrast* deyil, *nataraz* adamdır ("Azərbaycan").

SƏRRAST – YALAN O çox *sərrast* danışırdı (Ə.Vəliyev); Bütün rayon onu da bilir ki, bu bir ildə mən hələ *yalan* danışmamışam (İ.Hüseynzadə).

SƏRSƏM – AĞILLI Xeyr, mən nə qədər də olsam *sərsəm*; Kimsəyə öyləncə olmaq istəməm (H.Cavid); Amma vəzifən öldümü hamının gözündə *ağıllısan*, vəssalam (İ.Fərzəliyev).

SƏRSƏMLİK – AĞILLILIQ Ürfü şər olmuyor, bu fikrə şərik; çəkilib teyindər bu *sərsəmlilik* (H.Cavid); Onun *ağıllılığı* sayəsində biz arzumuzu qatdıq ("Azərbaycan").

SƏRTLƏŞMƏK – YUMŞALMAQ Çoban Kərəm yenidən *sərtləşdi* (M.İbrahimov); Lakin buraya hansı məqsədlə gəldiyini yadına salıb *yumşaldı* (C.Əmirov).

SƏRTLİK – YUMŞAQLIQ Artıq sifətdən yorgunluq oxunurdu, gözlərindən *sərtlik* yağdırdı ("Azərbaycan"); Rüstəm kişi zorla nifrətini boğaraq *yumşaq*lıq göstərdi (M.İbrahimov).

SƏS-KÜY – SAKİTLİK Həyətlərdə *səs-küy* çoxalmışdı (Mir Cəlal); Hər tərəf *sakitlikdir* (C.Əmirov).

SƏS-KÜY – SÜKUT Camaat arasında yenə *səs-küy* qopdu. Vəli ağzını açan kimi aralığa gözlənilməz maraqlardan doğan ağır bir *sükut* çökdü (M.İbrahimov).

SƏSSİZ – SƏSLİ-KÜYLÜ *Səssiz* idi (M.Süleymanlı); Məclis *səslili-küylü* idi.

SƏTHİ – DƏRİN Arx *səthidir*. Qabaqda enli və dərin bir arx vardı (Ə.Vəliyev).

SƏTHİLİK – DƏRİNLİK Əsərdə *səthilik* hiss olunur. Əsərlərini vərəqlədikcə zahirən adı görünən bu insandakı zəkaya, *dərİnlığa*, təfəkkürə heyran qaldı (S.Qədirzadə).

SİFTƏ – SON *Siftə* kimse buradan getmiş, kəsə yol salmışdır (G.Hüseynoğlu); Hamıdan *son* o gəldi.

SİĞALLI – PİRTLƏŞİQ Tınlrı sürtülür daşların: olurlar haphamər, *siğalli* (R.Rza); Kələflər *pirtləşə* qaldı (R.Rza).

SİĞƏ – TALAQ Şəriətdə *siğə* halaldır (Ə.Haqverdiyev); Övrətə *talaq* vermək mənim ixtiyarımdadır (Ə.Haqverdiyev).

SIX – ARALI Onlar başlarını əyərək gədir, *six* ağaclar arasında dikəlib irəliləyirdilər (S.Vəliyev); Kollar çox *aralıdır* (İ.Şıxlı).

SIXILMAQ – AÇILMAQ Adamın ürəyi *sixılır* (F.Kərimzadə); Səni görəndə ürəyim *açılır* ("Ulduz").

SIXILMAQ – SİRTILMAQ Şəyqə utandırdı, *sixırdı* (C.Məmmədov); Qız, *sirtilib*, özünü abırdan salma (İ.Hüseynov).

SIXINTI – SƏRBƏST Əksinə, *sərbəst* tərpenməsinə, adam içində *sixıntı* çəkməsinə çalışırdı (M.İbrahimov).

SİNXRON – DİAXRON Dil hadisələrinə *sinxron* (müasirlik) və *diaxron* (tarixilik) planlarda baxmaq lazımdır (H.Həsonov).

SİNİQ – TƏZƏ *Sınıq* qabda su durmaz (Ata. sözü); *Təzə* süpürge təmiz süpürür (Ata. sözü).

SİNMAQ – DÜZƏLMƏK A kişi ağacın budağı *snar* da, *düzəldər* də, vay sənənin halına (H.Nadir).

SİRLİ – AŞKAR Bu da *sirli* ağacdır (A.Şaiq); Gələn vardı, *aşkar* bellə idi (Mir Cəlal).

SİRTİQ – HƏYALI Məmiş həyasız və *sirtuq* uşaq olduğu üçün dilləndi (M.Talıbov); Özünü *həyalı* qız kimi aparır (İ.Məlikzadə).

SİSQƏ – GUR At da başını əyib *sısqa* bulağın gölməçəsini qurutdu (F.Kərimzadə); Bu bulağın suyu *gurdur* (A.Məmmədov).

SİSQƏ – YEKƏPƏR Ucaboy, enlikürək Hənsin qarşısında bu *sısqa* qoca necə zəif və aciz görünürdü (C.Məmmədov); Faşist geyimli, *sərxoş*, *yekəpər* bir italyan soldatını gərdü (S.Vəliyev).

SİSTEMATİK – ARABİR İş *arabir* yox, *sistematik* yoxlamaq tələb olunur.

SİTALLIQ – ÜZÜYOLLIQ Amma *sitallığına* salıb aşna olubsan (Ə.Haqverdiyev); Elə onu kollektivə sevdiren onun *üzüyalılığıdır* ("Azərbaycan").

SİVRİ – KÜT – Sənə baş lazımdır, al! – deyər əlindəki *sivri* xəncərlə onun başını üzür (S.Vəliyev); Bu ki lap *kütdür*, heç yer də qazmaq (N.Vəzirov).

SOXMAQ – ÇIXARTMAQ Əlini kəpəyə *soxub çıxardı* (“Ulduz”).

SOXULMAQ – ÇIXMAQ Səno kim dedi ki, *soxul* oraya? (S.Rüstəm); Ürəyim darıxdı, *çixıxdı* ki, özümü bir az havaya verim (S.S.Axundov).

SOLMAQ – AÇMAQ Vaxtsiz yarpaq *açdı*, vaxtsiz *da soldu* (C.Novruz).

SOLUXMAQ – AÇILMAQ Fətullahın ailəsi külək vuran zəif bağ bitkisi kimi *soluxmuşdu* (Mir Cəlal); *Açılın* iyli güllərim, *açılın*; Allı-olvanlı güllərim, *açılın* (A.Səhhot).

SON – BAŞLANGIÇ Quzum, artıq bütün fəlakətlərin ya *sonudur*, ya *başlangıcı* (H.Cavid).

SON – İLK İlk baharın *son* gecəsi idi (S.S.Axundov).

SONBEŞİK – İLK Ayrı oğul idi mənim Əmrahım; *İlkim, sonbeşiyim*, tok çınarımdı (Ə.Cəmil).

SONRA – DƏRHAL *Sonra* əlləri qanlı çəkildilər onlar geri (S.Rüstəm); *Dərhal* əlavə etdi (C.Əmirov).

SONRA – ƏVVƏL Adam gəlib *əvvəl* qonağın halını bilir, *sonra* da ona görə çay götürür (S.S.Axundov).

SONRAKI – ƏVVƏLKI Hələ ki biz onun qaçaq düşmədən *əvvəlki, sonrakı* işlərini öyrənirik (“Ulduz”).

SONUNCUSU – BİRİNCISI Yoxsa bu həm *birincisi*, həm də *sonuncusu* oldu? (S.Qədirzadə).

SOSIALİZM – KAPİTALİZM Şərqdə *sosializm* bayrağını birinci qaldıran sizin fəhlə və kəndlilər olub (M.İbrahimov); *Kapitalizm* hakim sinfin mənafeğini qoruyur.

SOYUDUCU – QIZDIRICI Belə ki, aldığımız vaxtdan bir az sonra *soyuducu* işləmədi. İndi *qızdırıcı* alətlər buraxılır.

SOYUQ – QAYNAR – Xala, bu ki hələ lap *qaynardır* (G.Hüseynoğlu); Su hələ *soyuqdur*.

SOYUQLU – İSTİLİ Dünya insan evidir: *istili* ya *soyuqlu* (R.Rza).

SOYUQLUQ – İSTİLİK ...Qarşıdakı hücumu *soyuqluq* göstərdi. Hər doğma baxışda bir *istilik* var (H.Hüseynzadə).

SOYUTMAQ – İSİTMƏK *Soyutmuşdu* onu işdən məhəbbət (S.Vurğun); Xəroyi *isidib* götürdi (Ə.Vəliyev).

SOZALMAQ – YAXŞILASHMAQ İraq olsun, uşağ *sozalırsız*, qorxuram, başıma bir iş gələr (“Azərbaycan”); Xəstənin vəziyyəti *yaxşılaşır* (Mir Cəlal).

SÖKMƏK – TİKMƏK Birco aya *tikdilər* doğma övladları üçün; Köhnə paltarını *sökür* maşınla (S.Rüstəm).

SÖKMƏK – TOXUMAQ Deyirəm, olsaydı ixtiyarları; Dağını-daşını *sökərdi* onlar (C.Novruz); Qoy *toxuyum* köynəyi; Yat, *gözümün* işığı (S.Rüstəm).

SÖKÜK – TİKİK – Bir parça şifir tapıb, *sökük* yeri örtmək çətinirmi? (M.İbrahimov); Köynəyinin *tikik* yerlərini baxırdı (“Azərbaycan”).

SÖNMƏK – PARLAMAQ Son günləri yaşar dinc; Qəlbində *sönmüş* sevinc (A.Şaiq); Şəkli görcək qızın gözələri sevincdən *parladı* (S.Vəliyev).

SÖNÜK – QAYNAR Şəhərdəki *sönük* həyatından uzaqlaşmağa soy etdi. *Qaynar* şəhər bir derya, qız isə üzük qaşılıb orada batmışdı (S.Qədirzadə).

SÖNÜK – PARLAQ Küncdə yere qoyulmuş çirağın piltəsi aşağı düşdüyündən, *sönük*, sarı işığı alaçağı işıqlandıra bilmirdi (M.İbrahimov); *Parlaq* gündüzümü gecəyə döndür (S.Rüstəm).

SÖYMƏK – TƏRİFLƏMƏK – Mirzə Mahmud, sən qəzətdə məni *söyəcəksən* de, *tərifləyəcəksən* de, sənin işindir (Ə.Haqverdiyev).

SÖYMƏK – YALVARMAQ ...Ədəbsiz bir söyüş də *söydü* (M.Hüseyn); Yədulla *yalvarmağa* başladı (C.Əmirov).

SÖZÇÜLÜK – YİĞCAMLIQ Əsərdə *yığcamlıqdan* çox *sözçüllüyə* daha çox meyil edilmişdir.

SÖZLƏŞMƏK – BARIŞMAQ Bəzən *sözləşərdik*, bəzən *küsərdik*; Yenə də bir yerdə çörək *küsərdik* (S.Rüstəm); Axırda *barışdılar*, dostlaşdılar (S.Qədirzadə).

SÖZÜBÜTÖV – AĞZIBOŞ Deyəsən, sən *sözübütöv* adama oxşayırsan (F.Körimzadə); Ona söz demə, *ağzıboşdur* (“Azərbaycan”).

SRAĞAGÜN – BU GÜN Axı *srağagün* gəco bərk yağış yağmışdı (C.Əmirov); *Bu gün* ilə, ersə dönsə; Hamı belə günürlə öyünə (R.Rza).

START – FİNAL *Start* idman yarışlarının başladığı yer, *final* isə idman yarışlarının yekunlaşdığı son hissəsidir.

SUÇLU – GÜNAHSIZ Son ağacı götür, *suçlu* özünü bildirəcək (Ata. sözü); Nə qədər *günahsız* adamları bada veriblər (“Ulduz”).

SUÇSUZ – GÜNAHKAR Bəli, yox yer üzündə *suçsuz* adam (H.Cavid); Lakin könül bir sözdən; dərin yara alırsa; əcəb kimdir *günahkar?* (R.Rza).

SULAMAQ – QURULAMAQ Zibil qutularını gücdə bir dəfə boşaldıram, səkini gündə üç dəfə *sulayıb* süpürürəm (M.Hüseyn); Üç-dörd qız-gəlin enib qarını *quruladı*lar, geyindirildilər... (M.Süleymanlı).

SULANMAQ – QURUMAQ Dodaqları azca qalınlaşmış *sulanmışdı* (İ.Şıxlı); Dənizlər, çaylar *quruyub*, dağlar *çöküb* (R.Rza).

SULU – DƏMYƏ Bu fikirlə çapdı atı; Endi *sulu* döyər (A.Şaiq); Göytopu köndinin üst tərəfi *dəmyədir* (İ.Şıxlı).

SUSQUN – DEYİNGƏN Bilirməm, nə üçün o *susqundu* (“Ulduz”); Zəvcəsi *deyngən* kişinin saçaqlı tez ağarar (S.Qədirzadə).

SUSQUNLUQ – DEYİNGƏNLİK Demə gözə görünən sakitlik, *susqunlıq* və mütilik aldıcadi bir tərzdə imiş (M.İbrahimov); Onun *deyngənliyi* adamı voromladır (“Azərbaycan”).

SUSMAQ – DİLLƏNMƏK Susma, sən *sussan*, mənim həyatım susar (A.Şaiq); *Dillənir* dindirməmiş görəksiz bir saz kimi (S.Rüstəm).

SUYUŞIRIN – ƏTİACI Bu təmkinli, *suyuşirin* adama baxa-baxa nədənsə donizi xatırlayıram (S.Sərxanlı); *Ətiaci* arvaddır (“Azərbaycan”).

SÜBH – GECƏ *Gecələr sübhə* kimi, sakit edo bilmərəm, bu nigaran qəlbimi (R.Rza).

SÜDƏMƏR – YAŞLI Eh!.. Atalar neylədi ki, sənə kimi *südəmər* oğullar neylosin (A.Şaiq); İmirin üzündə özündən çox-çox *yaşlı* bir gülüş vardı (M.Süleymanlı).

SÜKUT – HAY-KÜY *Sükut* gormiş qanadını evlərə, eşiklərə (H.Hüseynzadə); Bu *hay-küy* ona çox mənasız görünürdü (Mir Cəlal).

SÜKUT – TUFAN Üstümüzü alıb ilğim; Nə *sükut* var, nə *tufan* var! (M.Dilbazi).

SÜLH – MÜHARİBƏ Biz Vətən məcnunu, el əşiqi, *sülh* əsgəriyik; Biz Vətən naminə ölsək, dirilərdən diriyik (B.Vahabzadə); Dövlət başçıları danışanadək; Mənim *müharibəm* davam edəcək! (S.Vurğun).

SÜRƏTLƏ – YAVAŞ İndi Rəna *sürətlə* işləyirdi (C.Məmmədov); Stəkani nələkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal).

SÜRƏTLƏNMƏK – LƏNGİMƏK Onda işimiz birə-on *sürətlənər* (M.İbrahimov); Pul ala bilməyəcəyəm, işimiz *ləngiyəcək* (M.İbrahimov).

SÜRƏTLƏNMƏK – YAVAŞIYAMAQ Əməliyyatı *sürətləndirmək* lazımdır (H.Nadir); Telli *yavaşdı* (Ə.Vəliyev).

SÜRƏTLİ – YAVAŞIÇI Hər üçü evi tark edib *sürətli* addımlarla irəlilədi (S.Vəliyev); Otaqdan *yavaşca* çıxdı (M.İbrahimov).

SÜST – GÜMRAH Təngimiş sösimdən, *süst* gülüşmədən; Elə bil yangını hiss edib duydu (Ə.Cəmil); *Gümrah* oğlandı, işləməkdən yorulmuş (“Azərbaycan”).

SÜSTLÜK – GÜMRAHLIYQ Bağır çox fikirləşdi, ərköyün Nazlının, haylı-haraylı Nazlının indiki *süstlüyünü*, sakitliyini birco yere yozdu (İ.Məlikzadə); Onun *gümrahlığın* işlə, zəhmətlə bağlıdır.

SÜVARI – PİYADA Cavanşirin Muğan qalasında hamıdan əvvəl sərkində Poladın *süvariləri* yol açdılar (M.Hüseyn); Topları ana vermədən atdığı yaylım atışından sonra tanklar, sonra da *piyada* hərəkatə gəldi (Ə.Vəliyev).

ŞAD – QƏMGİN Mən həmişə *şad* və *qəmgin* xəbərləri onun çəhrəsindən oxuyardım (M.S.Ordubadi).

ŞAD – MƏYUS İzzət vəğzalə nə qədər *şad* getmişdisə, o qədər *məyus* qayıtdı (Mir Cəlal).

ŞADLANMAQ – HEYİFSİLƏNMƏK Sevinsin, *şadlan*sın çöl də, çəmon də (C.Novruz); Mən başqa şeyə *heyifsilənirəm* (C.Əmirov).

ŞADLANMAQ – KƏDƏRLƏNMƏK *Şadlanmağın* da, *kədərlənməyin* də yerini başa düşürük (İ.Fərzəliyev).

ŞADLANMAQ – QƏHƏRLƏNMƏK Gənc qız bundan çox *şadlanır* və mənim sevgimə inanırdı (M.S.Ordubadi); Fəridə özünü saxlaya bilməyib yaman *qəhərləndi* (M.İbrahimov).

ŞADLANMAQ – QƏRİBSƏMƏK O, uşaqların hərəsinə bir şey verməklə sevinirdir, özü isə hamıdan artıq *şadlanardı* (Mir Cəlal); Beşiklər körpə üçün *qəribşəyir*.

ŞADLIQ – BƏDBƏXTLİK Bir kəlmə bu halım ya *şadlıqdır* və ya *bədbəxtlik* (C.Cabbarlı).

ŞAX – ƏYRİ Camaatın üzünə *şax* baxım (M.İbrahimov); Həmişə çalışırdı ki, başqa-sına *əyri* baxsın.

ŞAX – ƏZİK Qalın və *şax* yarpaqları başında boşqab kimi tutan uzun zoğlar deyil, qonaqçı gəlin biləkləri idi (Mir Cəlal); [Salatın] *əzik* donunun ətayini aşağı çəkdi. Saçını gözünün üstündən geri elədi (İ.Şıxlı).

ŞAXLI – KÖHNƏ Köynəyi *köhnə*, amma kostyumu *şaxlı* idi ("Ulduz").

ŞAXLI – QIRIŞIQ *Şaxlı* köynəyinin üstündən *qırışıq* qalstukunu bağlamaq istədi.

ŞAXTA – İSTİ Sizin başınızı *şaxta* vurmuşdur (C.Cabbarlı); Adam bilmirdi ki, *istidən* başını hara soxsun ("Azərbaycan").

ŞAXTALI – BÜRKÜLÜ Sanki onu *şaxtali*, boranlı qış günündə buzluya saldılar (İ.Şıxlı); O günün səhəri *bürkülü* yay axşamında Gülşən kolxoz idarəsinə getdi (Ə.Vəliyev).

ŞAQRAQ – KƏDƏRLİ Ömrümüzdən bir gün belə incə, *şaqraq* keçirdik (A.İldırım); *Kədərlidir*, imkandan artıqdır (R.Rza).

ŞƏFFAF – BULANLIQ Bu gecələrin birində; ayrılan yolumuz kimi; *şəffaf* buz kimi (R.Rza); Üfiqlər boz; elə bil ki, bir *bulanlıq* gölə düşüb günəş (R.Rza).

ŞƏXSİ – ÜMUMİ *Şəxsi* məsələlərin vaxtını uzada bilərik (M.S.Ordubadi); Kolxozun *ümumi* iclası onları bəzi əlavələrlə təsdiq etmişdi (M.İbrahimov).

ŞƏKLƏMƏK – SALLAMAQ Gah qulaqlarını *sallayır*, gah da yad bir səs eşitmiş kimi *şəkləyirdi* (Mir Cəlal).

ŞƏLƏ – BALACA *Şələ* quyruğunu o yan-bu yana sürüyür (M.İbrahimov); Elə bil *balaca* daxma tamamilə boş idi (A.Məmmədrazı).

ŞƏN – CANSIXICI *Şən* və gülər, həmişə *şad* olsun (C.Məmmədov); Şəhərin *cansıxıcı* həyatı, bekarçılıq Hüseynqulunu tənqəd götürmüşdi (A.Məmmədrazı).

ŞƏNLƏNMƏK – KƏDƏRLƏNMƏK Günəşdən *şənlənir*; Geniş çöllər, ulu Tanrım (C.Cabbarlı); Baxıb dörd tərəfə *kədərləndilər* (C.Novruz).

ŞƏNLİK – QƏMGİNLİK Küçədə *şənlük* artmışdı (Çəmənzəminli); Evimizdə bir mətəm *qəmginliyi* vardı (M.İbrahimov).

ŞƏR – XEYİR *Şər* *xeyrə*, *xeyr* *şərə* bağlıdır (H.Hüseynzadə).

ŞƏRƏFLİ – BƏDNAM Bu gün ön *şərəfli* bir gündür bizə (A.Şaiq); Çaqqal var ki, gödən çıxardar, qurdun adı *bədnamdır* (Ata. sözü).

ŞƏRƏFLİ – NAMUSSUZ Döşlərində bu günün *şərəfli* ulduzu var (S.Rüstəm); Qoy o bilməsin ki, dünyada hələ; Vədansız, *namussuz* atalar da var (C.Novruz).

ŞƏRƏFLİ – SOLĞUN Göyərçin üzü bedirlənmiş ay kimi *şərəfli* idi (Ə.Vəliyev); *Varaqlar solğun*, sarı (R.Rza).

ŞƏRƏFLİ – QEYRƏTLİ Heç vaxt pis əmələ qoşulmamış, *şərəfsiz* iş görməmişdi (S.Vəliyev); *Qeyrətli* cavanlarımızdan biridir (M.S.Ordubadi).

ŞƏRƏFSİZLİK – QEYRƏTLİLİK Anlaya bilmir ki, *şərəfsizliyi*; Altın dünyasında *şərəf* sayırlar (B.Vahabzadə); *Qeyrətliyinə* görə boğulub qalıb ("Ulduz").

ŞƏRQ – QƏRB *Şərqin* qızıl qəndili salınır, onu yandıran (S.Rüstəm); Düşməni çəkilib *qərbə* pərişan; Sən cəbhəni sükkənlə yarandı (S.Rüstəm).

ŞƏRQLİ – QƏRBLİ Sizinlə birinci dəfə görüşdükdə orijinal bir *şərqli* görmüş oldum (M.S.Ordubadi); Gənc qadın tam mənası ilə bir *qərbl* qadın qıyafətini daşıyırdı (M.S.Ordubadi).

ŞƏVƏ – AĞ Üzündə *şəvə* saqqalının xətti pozulmuş, çənəsindəki *ağ* tüklər çoxalmışdı (S.Qədirzadə).

ŞİDIRĞI – ARABİR Göz dolu nəvəziş daha yaxşıdır; Tərifin *şıdırğı* yağışlarından (S.Tahir); Mən *arabir*; qayğıların qayğısından bəşirəm (M.Araz).

ŞİLTAQ – SAKİT Xəyalat qucaqladı hər *şiltaq* dalğası (S.Rüstəm); Kislovodskda səhər açılında hava *sakit* və aydın idi (M.İbrahimov).

ŞİLTAQLIQ – SAKİTLİK Bu naz, bu *şiltaqlıq*, əbəsdir, əbəs (S.Rüstəm); Dəniz də bu *sakittik* içində; Nəhəng məvi bir damla (R.Rza).

ŞİDDƏTLƏNMƏK – ZƏİFLƏNMƏK Külək *şiddətləndi* (İ.Şıxlı); Qan dövrəni *zəifləyir* (M.Hüseyn).

ŞİDDƏTLİ – ZƏİF *Şiddətli* vuruşma gədir (M.Hüseyn); *Zəif* gözlərinə düşdükdə

ışığı; Qamaşır... Kim bilir qəlbində nə var? (S.Vurğun).

ŞİMAL – CƏNUB Eyni gündə, eyni saatda *şimaldan cənuba* gedən qatar Mir Əlini getirdi (Mir Cəlal).

ŞİMALI – CƏNUBİ Siz də bu barədə *Cənubi* və *Şimali* Azərbaycan xalqını xəbərdar etməli və əlahəzrətə olan itaətlərini təmin etməyə çalışmalısınız (M.S.Ordubadi).

ŞİMALLI – CƏNUBLU *Şimallı* qardaşım, dinlə sözümlü; Böhlündü ikiyə ürəyim mənim (S.Rüstəm); Təbiətdən nə zövq alsın *cənublu* qardaş (S.Rüstəm).

ŞİRİN – ACI Qızım, gəl, qəndi doğra, yeməkdən qabaq bizə bir yaxşı *şirin* çay verərsən, gəlinin şirnisini içərik (M.İbrahimov); Qarnını doydurdu, sonra *acı* çay istədi (Mir Cəlal).

ŞİRİN – ACI Sənəm qalın bir kitab kimi *acı*, *şirin* xatirələrlə doludur (S.Qədirzadə). **ŞİRİNLƏŞMƏK – ACILASMAQ** Getdikcə söhbət *şirində* və ortalıqda məktəb qızı unuduldu (Çəmənzəminli); Elə bil ki, sonradan soğan daha da *acılışdı* ("Ulduz").

ŞİRİNLİK – ACILIQ *Acılıqdan* yemək olmur, *şirinlikdən* tullamaq (Ata. sözü).

ŞİŞ – ALÇAQ Tək bir göz qırpmında *şiş* dağlar dümdüz olur (S.Rüstəm); *Alçaq* dağa qar yağmaz (Ata. sözü).

ŞİŞ – YASTI O *şiş* papaqlarını da qoyub qaçmışlar (S.S.Axundov); Bir-birinə sükə-nib *yastı*, çılpaq təpələr (B.Vahabzadə).

ŞİT – CİDDİ Kolontörün üzündə daha *şit* bir təbəssüm oynadı (M.İbrahimov); Yox. Böş söhbət deyil, çox *ciddi* söhbətdir (M.İbrahimov).

ŞİTLƏŞMƏK – CİDDİLƏŞMƏK Üzündəki təbəssüm bir az da *şitlədi*, iri dodaqların qulağının dibinə qədər açıldı (M.Hüseyn); Sədrin üzü *ciddiləşdi* (İ.Əfəndiyev).

ŞİTLİK – CİDDİLİK Qızın bədən *şitliyi* tutdu (M.İbrahimov); *Ciddilik* onun təbiəti ilə bağlıdır ("Azərbaycan").

ŞOR – ŞİRİN Bu torpağın altında şor sular axır (M.İbrahimov); Şirin aşına zohər qatma (Ata. sözü).

ŞORAN – ŞİRİN Axı, sən briqadir sən, bilir sən ki, Muğan torpağı şoran torpaqdır (M.İbrahimov); Uç ay qabaq qazılmış quyu bol, şirin su veriridi (Ə.Vəliyev).

ŞORGÖZ – NAMUSLU Sonra da İdrisə dedim ki, bir də bu *şorgözü* evə buraxma (M.İbrahimov); O vaxt heç kim sənə *namuslu* qardaş deməzdi (M.Hüseyn).

ŞUX – KƏDƏRLİ Sən də vaxtilə cavan idin, bizim kimi şux idin və şənlik edərdin (M.Talıbov); Dinləyirəm mayus, *kədərli* (R.Rza).

ŞUXLUQ – QƏMGİNLIK İki il sonra o da *şuxluqdan* düşmüş və attraksiyondan qovulmuşdu (S.Qədirzadə); *Qəmginliyin* şərbətin dadan adamların damağında şəkərin şəhdi belə ilanın zəhərindən də acıdır (M.S.Ordubadı).

ŞULUQ – DİNC Nə vaxt dəlişib şuluq salardım; Xəmir yoğurardı qulaqlarımdan... (S.Tahir); Əhməd *dinc* uşaqdır. Heç kəsə korluğu olmaz (S.S.Axundov).

ŞULUQLUQ – DİNCLİK Yoxdur daha şuluqluq əsla, baxız, İranda... (A.Səhhət); Xalq mənimdir, bilirəm, *dinclik* sevnən xalq deyil (S.Vəliyev).

ŞULUQLUQ – SAKİTLİK Bir də eşitdim: bir ağsaqqal kişi qışqırır: "Atana lənət, ay imam təziyəsinə şuluqluq salan!" (Ə.Haq-

verdiyev); Hələ həyətdə *sakitlikdir* (M.İbrahimov).

ŞUMAL – KƏLƏ-KÖTÜR Bu şumal pöhrəni; bir vurğa qələm elədi; və qürurla dedi (R.Rza); Bu taxta *kələ-köttürdür*.

ŞÜBHƏ – İNAM Əlbəttə, *şübhəyə* düşmək olardı (S.S.Axundov); Yaşamaq olarmı *inam* olmasa (R.Rza).

ŞÜBHƏLƏNMƏK – İNANMAQ Yəqin uşaqlardan *şübhələnməyə* (İ.Şıxlı); Axı mən ona *inanmıram* (C.Əmirov).

ŞÜBHƏLİ – İNAMLI Niyaz doğru deyir, çox *şübhəli* adama oxşayır (S.S.Axundov); Mən də onların içindəyəm; siz də; bu gün *inamlı*, sabah ümidli qəlbimiz (R.Rza).

ŞUCAƏT – QORXAQLIQ Əbədi şöhrətə yetirdi səni; Cəsarət, *şucaət*, kamal, ay Maral! (B.Vahabzadə); Vuruşda ehmallıq yaramaz, balaca *qorxaqlıq* və ya süstlük oldumu, min canın olsun, birini də salamat apara bilməzsən ("Qəbusnamə").

ŞUCAƏTLİ – QORXAQ Fırlanardım daim könlüm sıxılmayan yerlərdə; Adım Almas, qorxu bilməz, *şucaətli* bir övlad (A.İldırım); Üzü uçurma durmuşdum; *Qorxaq*, xəbərin olmadı (M.Araz).

ŞÜURLU – AXMAQ Mən uşaqlıqda *şüurlü* idim (M.Talıbov); *Axmaq* kimi sən nə danışırsan (A.Məmmədrza).

ŞÜRSUZ – AĞILLI Bunun kimi olmaz *şüursuz* adam (A.Şaiq); Albert *ağıllı*, ürəkli və mətanətli bir *çocuq* idi (A.Şaiq).

Tt

TABE – MÜSTƏQİL Saysız ulduzlar; nəhayətsiz fəza; insan iradəsinə *tabe* deyil (R.Rza); Uç, Səhər, *müstəqil* həyatın gözəl! Qırılmaq bilməyən qanadın gözəl! (M.Müşfiq).

TABELİ – MÜSTƏQİL Tabeli mürəkəb cümlədə baş cümlə *müstəqil*, budaq cümlə isə *tabelidir*.

TABELİ – MÜSTƏQİLLİK Bu sözü müstəsna *tabelik* ifadəs ilə deyib, ikiqat oldu (MİR CƏLAL); Kəbin zəncirini boynuna salıb, ixtiyarını əbədi olaraq ona vermək həmişə *müstəqilliyini* itirəcəkdə, həmişə onun məhəbbətini soyudacaqdı... (M.İbrahimov).

TAXMAQ – ÇIXARMAQ Geyin xara, geyin ipək; Boynuna *tax* daş-qaşları (S.Vurğun); Cibindəki kağızları *çıxartdı* (H.Nadir).

TALAQ – NİKAH Bu saat *talağını* verib səni boşayacağam (S.S.Axundov); Usta Qafar, bu sözdən sonra bu arvadın *nikahı* pozuldu (S.S.Axundov).

TAM – YARIMÇIQ Məsələ *tam* həll olundu. Hə, kapitan, sözü *yarımçıq* qaldı (C.Əmirov).

TAMAHHAR – GÖZÜTOX O bildirdi ki, anası *tamahkardır* (İ.Fərzəliyev); *Gözütöx* adamın müdrik göz yaşı; Qorxunun tikili binası – insaf (S.Tahir).

TAMAHHARLIQ – GÖZÜTOXLUQ Ancaq bir neçə vaxtdan sonra *tamahkarlıq* Baloğlana güc gəldi (C.Əmirov); İnsanadakı yaxşı cəhətlər elə *gözütöxluqlə* də bağlıdır ("Azərbaycan").

TANIMAQ – DANMAQ At minicisini *taniyar* (Ata. sözü) Ay İnci, guya mən evli olduğumu *danıram?* (S.Rəhman).

TANIŞ – YAD Qaçqın köhnə bir *taniş* kimi salam verdi (S.Vəliyev); *Yad* adam gülməməyə çalışdı (A.Şaiq).

TANIŞLIQ – YADLIQ Hər təzə *tanişliq* ömrə açılan pəncərədir (S.Sərxanlı); Bilirdilər ki, bu çəpərlər ən dərin ayrılığın, *yadlığın* başlanğıcıdır (M.Süleymanlı).

TAPINTI – İTKİ Bu *itki* anlayış ağır olsa da; Bu məğrur ananın öylməz başı... (S.Rüstəm); Bu mənim üçün təzə *tapıntı* idi (H.Nadir).

TAPMAQ – İTİRMƏK Uşaqlıqda məni *itirsəydilər*, dağda *tapardılar* (S.Vəliyev).

TAVAN – DÖŞƏMƏ *Döşəmədən tavana* qədər, sükut var otağında (R.Rza).

TAY – CÜT Qatırımın axsaq ayağı girsin sənin kor gözüne, hələ o *tay* gözüvü də çıxarsın, töksün ovucna (C.Cabbarlı); Sənin o *cüt* gözünü bir deşikdən çıxardaram (Ə.Qasimov).

TEZ – GEC *Gec* gəldi, *tez* öyrəndi (Ata. sözü).

TEZDƏN – GEC Arabaçaların biri ilə *tanişib səhər tezdən* yola çıxdı (MİR CƏLAL); *Gec* tərpəndi (A.Şaiq).

TEZLƏŞMƏK – LƏNGİMƏK Onun məzuniyyəyə çıxması, nədənsə *tezləşdi*. Onun gecikməsi işi də *ləngidirdi* (M.İbrahimov).

TEZLƏŞMƏK – YAVAŞIYAMAQ Bir də ki, bu ancaq faciəni *tezləşdir...* (M.İbrahimov); O gah *yavaşlayır*, gah borkiyyir, gah da dayanaraq ora-bura boylanırdı (S.Rəhimov).

TEZLİK – LƏNGLİK Hərgah üz görşöydün, bu *tezlikdə* getməzdin (Ə.Vəliyev); İşin *lənqliyi* rəhbərliyi narahət edir ("Ulduz").

TƏBİİ – SÜNİ Bizim pambiq sifariş qədərini azalması da *təbii*dir (Ə.Haqverdiyev); Biz içəri giren kimi Sərdar Rəşid saxta təbüssüm və *süni* bir məhəbbətlə bizi qarşıladı (M.S.Ordubadı).

TƏBİİLİK – SÜNİLİK Bu *təbii*lik onlara daha gözəl bir görkəm verirdi (İ.Şıxlı);

Onun bu hərəketlərindən bir *sünilik*, naşi bir hiyləgərlik duyulurdu (Mir Cəlal).

TƏCİLİ – YAVAŞ Bədirdə ilə Anar-bayevi *təcili* qorərgaha çağırtdı (S.Qədirzadə); Çox *yavaş* yeriyirdi.

TƏCRÜBƏ – NƏZƏRİYYƏ Mən bu xüsusiyəti birçə dəfə sizdə *təcürbədən* keçirdim (M.S.Ordubadı); *Nəzəriyyə* təcürbəsiz kordur (“Fəlsəfonin əsasları”).

TƏCRÜBİ – NƏZƏRİ Əziz əsərinin həm *nəzəri* cəhətinə, həm *təcürbi* tərəfinə tamamilə inansa da, yəne də ürəyi sakit deyildi (Ə.Vəliyev).

TƏDRİCƏN – BİRDƏN Ürəyinin dəyüntüsü *tədricən* artdı (“Ulduz”); *Birdən* hökim başını qaldırdı (C.Məmmədov).

TƏDRİCƏN – QƏFİLDƏN Sifətindəki pörtlik *tədricən* yoxaldı (S.Qədirzadə); Nə dağlar səni, nə kəzak məni; *Qəfildən* atəşə, gülləyə tutmaz (M.Rahim).

TƏHLÜKƏLİ – RAHAT Məgər mən *təhlükəli* bir iş görürəm? (İ.Şıxlı); *Rahat* işdir, ondan adama zərər gəlməz.

TƏHLÜKƏSİZ – QORXULU Hadisə *qorxulu* deyil, *təhlükəsizdir*, ötüb keçər (“Ulduz”).

TƏK – BİRGƏ Badam xala *tək* qalmışdı (M.Hüseyn); Onlar *birgə* ayağa qalxdılar (C.Əmirov).

TƏK – CƏM Xüsusi və mücərrəd mənalı isimlərdən başqa bütün isimlər kəmiyyətə etibarlı *tək* və *cəm* olur (“Müasir Azərbaycan dili”).

TƏK – CÜT Ancaq *tək* yox, *cüt* gələcəyəm, ana! (S.Qədirzadə).

TƏKBAŞINA – BİRGƏ Burada *təkbaşına* gəzmiş, dolanmış; Sabahı düşüncüm, dünəni anım (H.Hüseynzadə); *Birgə* işin səmərəsi yaxşı olur.

TƏKBƏTƏK – BİRGƏ Uşaqlarla *tək-bətək*, Salamlaşib görüşdü (C.Cəmil); Hamısı *birgə* oturub durardı (“Azərbaycan”).

TƏKƏBBÜRLÜ – TƏVAZÖKAR – Ah, siz yəne də *təkəbbürlü* və məğrursunuz

(M.İbrahimov); O, *təvazökər* və mədəni bir şəxs idi (Ə.Əbülbəson).

TƏKƏBBÜRLÜK – TƏVAZÖKARLIQ Bu təğyirdən Nuruddin bir o qədər qəm çəkirdi. Çünki təbiətində *təkəbbürlük*, təşəxxüslük yox idi (S.S.Axundov); Ay piri olmuş, mən başa düşürəm ki, siz *təvazökərlik* edirsiniz (İ.Fərzəliyev).

TƏKLƏMƏK – BİRLƏŞDİRMƏK Mirzə Məlik elə düşündürdü ki, Yədulla hiylə işlədib onu *təkləmək* istəyir (C.Əmirov); Sonra *birləşdirməyə* can atdılar (“Azərbaycan”).

TƏKLƏMƏK – CÜTLƏMƏK Son dövrlərdə büro üzvləri səhlənkər kolxoz sədrini *təkləmişdilər* (V.Babanlı); Ayaqlarını *cütləyib* balaca Lidanın önündə dayandı (İ.Şıxlı).

TƏKLİK – CÜTLÜK *Təklik* də mənə əl verməz (Ə.Haqverdiyev); Məsələni *cütlükdə* həll etmək olar.

TƏQSİR – BƏRƏƏT Ancaq inanın ki, mənim heç bir *təqsirim* yoxdur (C.Əmirov); Artıq *bərəət* qazanacağına əmin olan Rantik sevindi (C.Əmirov).

TƏLAŞ – SEVİNC Belə bir *təlaş* içərisində sahibimin qızını xatırladım (M.Talıbov); Hər nətiqin parlaq sözü bir *sevincin* dəryasıdır (S.Vurğun).

TƏLAŞLA – SAKİTCƏ Həlimə *təlaşla* soruşdu (C.Əmirov); *Sakitcə* sualların danışığına qulaq asar (İ.Şıxlı).

TƏLAŞLI – RAHAT Aciz, *təlaşlı*; Qızıcağ titrədi, gözləri yaşlı (M.Rahim); Ona görə ki, mən səndən arıqam, dərissəq keçiddən *rahat* aşaram (S.Qədirzadə).

TƏLƏB – XAHİŞ – Şübhəsiz haqlısan *tələbində* sən; Söylə nə etmək ki, dağılır Vətən (S.Vurğun); *Xahiş* edirəm, dərmanseponlər səhər gəlsinlər, özünü işləyəcəklər (Ə.Vəliyev).

TƏLƏBKAR – SƏHLƏNKAR Professorlar hər bir tələbəyə çox *tələbkər* yanaşırlar (M.Hüseyn); *Səhlənkər* adamdır, onu nəzarətsiz qoymaq olmaz (“Ulduz”).

TƏLƏBKARLIQ – SƏHLƏNKARLIQ *Tələbkərlik*mi ürəkəndə sevdim (G.Hüseynoglu); Elə onun *səhlənkərlik*ni nəticəsində işimizi istənilən şəkildə qura bildirik.

TƏMİZ – ÇİRKİN Sərtib *təmiz* adamdır, Sərhəng *çirkin* (M.İbrahimov).

TƏMİZ – ƏLİYYƏRİ Bu heyvanları Qaraçaya ram edən onun sado və *təmiz* qolbidir (A.Şaiq); *Əliyyəri* adamı bir gün fermada saxlamayacağam (M.İbrahimov).

TƏMİZLİK – ÇİRKİNLİK Ağla gəlməyən bir *təmizlik* gözə çarpırdı (Çəmənzəminli); *Çirkilliyi* üst-başından baldıdır (“Azərbaycan”).

TƏMƏKİNLİ – KƏMƏHÖVƏSƏLƏ Vəra çox *təməkinli* qadın idi (İ.Şıxlı); Nə *kəməhövəyə* qızsan (C.Əmirov).

TƏNƏBƏL – QEYRƏTLİ Tez gəl, *tənəbəl* oğlu *tənəbəl* (S.S.Axundov); *Qeyrətli* kişi arvada əl qaldırmaq (İ.Şıxlı).

TƏNƏBƏLLƏŞMƏK – İŞLƏMƏK ...Elə *tənəbəlləşib* ki, şişən gərəndə də gözünü açmır (M.İbrahimov); *İşləmək* vərdisdən əsildir (Ə.Vəliyev).

TƏNƏBƏLLİK – QOÇAQLIQ O gülərək: “*Tənəbəlliyi* atsan, yaxşı olar, öyrənsən, görərəm” – dedi (A.Şaiq); Sifətdən baxanda *qoçaqlıq* yağır (Ə.Haqverdiyev).

TƏNƏZZÜL – TƏRƏQQİ Hacı Nəsrinin ticarət işləri *tənəzzül* etməyə, yavaş-yavaş var-yoxu olındən çıxmağa başladı (S.S.Axundov); Şəhərdə hər bir şey *tərəqqi* tapmışdı, dəyişmişdi, abad olmuşdu (Çəmənzəminli).

TƏNHƏ – QOŞA Sənsizləyib yamacda *tənəhə* dayanmış qovaq (R.Rza); Onlar *qoşa* dayanıb kəndə tamaşa edərdilər (“Ulduz”).

TƏNHƏLIQ – BİRLİK *Tənəhəliq* və ümidisizlik qorxusundan xilas elədi (İ.İbrahimov); *Birlik* yaxşı şeydir (M.İbrahimov).

TƏNƏQİD – TƏRİF – Dünən oynanılan operettanın *tənəqididir* (Ə.Haqverdiyev); *Tərif* həm də içkilərin ön tündüdür (F.Kərimzadə).

TƏNTİK – SAKİT Müdirin məşəyə *təntik* gəlməyinin səbəbi Bağıra indi çatdı

(İ.Məlikzadə); Yuxarı *sakit* qalxdı (S.Qədirzadə).

TƏPƏ – DÜZ *Düzlər* naxırlı, *tapalər*, yamaclar sürülüyüdü (M.Süleymanlı).

TƏPƏ – DÜZƏNLİK Xülasə, səhərin açılması ilə *tapalər* və *düzənlilər*, otlalar və çəmənliklər, bir-birindən seçilməyə başladı (M.Talıbov).

TƏPƏRLİ – TƏNƏBƏL Rüstəm kişi *taparlı* adam idi (M.İbrahimov); *Tənəbəl* qızıdır, işləməklə, oxumaqla arası yoxdur (“Azərbaycan”).

TƏPİMƏK – YAŞLAMAQ Onun dodaqları *tapımışdı* (İ.Şıxlı); Dərviş handan-hana özünə gəldi, bir udum çay aldı, boğazını *yaşladı*, yəne danışımağa başladı (A.Divanbəyoglu).

TƏR – KÖHNƏ Üfüqdə qızaran *tər* çiçəklər; Sənəmi çox gördü tale, mənəmi? (H.Hüseynzadə); *Köhnə*, bozarmış şalvar geymişdi (S.Qədirzadə).

TƏRBİYYƏLİ – ƏXLAQSIZ Bilqeyis olduqca mehriban və *tərbiiyəli* bir qız idi (A.Şaiq); Yalan danışma, *əxlaqsız* (S.Qədirzadə).

TƏRBİYYƏLİ – SİRTIQ Balaları özündən də *tərbiiyəlidir* (Ə.İsayev); Əvvəldən də bu *sirtiq* mızdırandan gözüm su içirdi (M.İbrahimov).

TƏRBİYYƏSİZ – ƏDƏBLİ Borcu-muzdur, Vətən hər səhərdə əmr etsə bizə; Qoymayın *tərbiiyəsiz* kimsəni, hədyan oxusun! (Ə.Vahid); Qadının qarşısında iyrirmi həmişə mənimləmiş gözəl, yaraşlıq, *ədəbli*, məlumaltı və mədəni bir gənc oturmuşdu (M.S.Ordubadı).

TƏRBİYYƏSİZ – NAMUSLU Yaxşı, qızım, ancaq bunu bil ki, quldurlar əlmişdi, *tərbiiyəsiz* tayfadan çıxırlar (S.S.Axundov); *Namuslu* və çalışqanları isə camaat çox sevir (Ə.Vəliyev).

TƏRBİYYƏSİZLİK – MƏDƏNİLİK Uşaqlarımızın *tərbiiyəsizliyinə* ağlamaq

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR

lazımdır (Ə.Haqverdiyev); Həddindən artıq *madənilik* göstərir.

TƏRƏFDAR – ƏLEYHDAR Namizədin *tərəfdar* və *əleyhdarını* müəyyən etmək üçün komissiya ayrıldı (“Jurnalist”).

TƏRƏFDARLIQ – ƏLEYHDARLIQ Düün xəlifi *tərəfdarlığı* ilə xoşbəxt hesab edilənlər, bu gündən dünyanın ən bədbəxt adamlarıdır (M.S.Ordubadi); Onun *əleyhdarlığı* hər kəsə böllü idi (“Ulduz”).

TƏRĞİTMƏK – ALIŞMAQ Müxtəlif vasitələrə əl atdım, birtərəh idarənin yolunu ona *tərgitdirdim* (İ.Fərzəliyev); Xeyr, Həlimə xanım, mən həmişə gördüyümü deməyə *alışmışam* (C.Əmirov).

TƏRİF – SÖYÜŞ Həmişə də *tərifinizi* eşidib sevinirəm (S.Qədirzadə); *Söyüşdür* hər zaman bizim payımız (S.Rüstəm).

TƏRİFLƏMƏK – ACIQLANMAQ Qoçəli bir neçə dəfə də Qulu ilə görüşüb onu *təriflədi* (İ.Fərzəliyev); Sənə kimsə *acıqlanmaz*, Sevil (C.Cabbarlı).

TƏRİFLİ – DANLAQLI İndi gördüm mü *tərifli* atan nə iş tutub? (İ.Şıxlı); *Danlaqlı* üzünü görmə, ondan hər dəqiqə söyüş eşitmə olar (“Azərbaycan”).

TƏRPƏNİŞ – SÜSTLÜK Onun üz-gözündən *tərpənış* yox, *süstlük* görünürdü.

TƏRPƏŞMƏK – SÜSTLƏŞMƏK Baş açıq idi, uzun, qara hörükləri ayrıca bir canlı kimi gərdənində yumşaq-yumşaq *tərpəşirdi* (M.Süleymanov); Yaman *süstləşmişdir*, bu, yorğunluğunun əlaməti idi (“Azərbaycan”).

TƏRS – AVAND Çalış ki, *tərs* yerindən yox, *avand* yerindən tutasan (M.İbrahimov).

TƏRS – DÜZ *Tərs* adamdır, amma *düz* adamdır (M.İbrahimov).

TƏRSİNƏ – DÜZÜNƏ Ancaq indi işlər *tərsinə* dönmüşdür (İ.Şıxlı); *Düzünə* baxsan, anam toyuq-cüco sevmir (M.İbrahimov).

TƏRSLİK – DÜZLÜK İşin *tərsliyindən* yolun yarısında maral büdreyib çıxımı sındırdı

TİKİLMƏK – YIXILMAQ

(S.Sərxanlı); *Düzlükdə* mahalda ona tay tapılmaz (M.İbrahimov).

TƏRTƏMİZ – ÇİRKİLİ Həyətə elə süpürürəm ki, ayna kimi *tərtəmiz* (M.Hüseyn); Məktub çox *çirkili* idi (Ə.Vəliyev).

TƏSADÜF – ZƏRURƏT Gör nə xoş *təsadüfdür* (S.Vəliyev); *Zərurəti* dərk etməyincə; Gedirik, gedəcəyik; darısqallıqdan keçə-keçə (R.Rza).

TƏSDİQ – İNKAR Şəhadət haqdan başqa hər şeyi *inkar* etməyin dəlidir, namaz bəndəliyi iqrar etmək üçün sidiqlə deyilən söz, oruc isə Allah-taalaya verilən vədi *təsdiq* üçündür (“Qəbusnamə”).

TƏŞVİŞ – RAHATLIQ Sifətində dərhal *təşviş* ifadəsi göründü... (S.Vəliyev); Vəziyyət yaxşıdır, *rahatlıqdır* (S.Qədirzadə).

TƏVAZÖKAR – LOVGƏ O çox az danışın və *təvazökar* adamdı (S.Vəliyev); Elə buna görə də bəzən *lovgə*, özündən razı, qeyri-səmimi şəxslər böyük vəzifə tutur (İ.Fərzəliyev).

TƏVAZÖKARLIQ – LOVGƏLİQ *Təvazökarlığına* söz ola bilməz (Anar); Bu *lovgəliq* pambıq yığıcı və tədarükü vaxtı özünü daha aydın göstərdi (Ə.Vəliyev).

TƏZADLI – AYDIN Beləcə *təzadlı* fikirlər və xoş xəyallarla irəlilədikcə üfşüqlər qovuşurdu (M.İbrahimov); Hava *aydın*, gözün üzü açıq idi (M.İbrahimov).

TƏZƏ – NİMDAŞ *Təzə* paltar bir ay da; Dönməz idi əynində (İ.Tapdıq); Kimi içi yun isti çəkmələrdə, kimi *nimdaş* keçə ayaqqabılarda idi (M.İbrahimov).

TİKİLİ – SÖKÜK Köynəyin *tikili* qoluna, *sökük* çiyinə bax, nəticə çıxart (“Ulduz”).

TİKİLMƏK – SÖKÜLMƏK O hisli daxmacıq *söküldü* bu gün (S.Vurğun); İclas üçün kənddə klub *tikilir* (Ə.Vəliyev).

TİKİLMƏK – YIXILMAQ Kəndə nə üzle çıxım, ay evin *tikilsin* (Ə.Vəliyev); Ev yuxanın evi *yıxtılar* (Ata. sözü).

TİTRƏK – SAKİT

TİTRƏK – SAKİT Qızlarına söyləyirdi, *titrək*, oğucq bir səsle (R.Rüstəm); *Sakit* bir avazla oxumağa başladı.

TİTRƏMƏK – QIZIŞMA Həkimin bədəninə *titrəmə* düşdü (Ə.Haqverdiyev); Canına *qızışma* gəldi (M.Hüseyn).

TİTRƏMƏK – İSİNMEK Əziz söhbət zamanı gördü ki, Gülsabah *titrəyir* (Ə.Vəliyev); İçəri keçdi, peçin yanında oturdu, *isindi* (“Ulduz”).

TOX – AC Biri *acdır*, biz *toxuq* (M.Talıbov).

TOXLUQ – ACLIQ *Aclıq* insanı hər şeyə məcbur edir (Çəmənzəminli); *Toxluq* mənim təxəyyülümü hərəkətə gətirdi (M.Talıbov).

TOXTAQ – TƏNTİK Özünü *toxtaq* saxla, budur, camaat qayıdır (Ə.Haqverdiyev); O *təntik* vəziyyətdə içəri keçdi (H.Nadir).

TOXTAMAQ – KARIXMAQ Amma üroyim yənə də *toxtamır* (Ə.Haqverdiyev); Səriyyə əvvəl *karıxdı*, sonra özünü ələ aldı (Ə.Babəyev).

TOPA – DAĞINIQ O yanda dağlar; bulud *topası* kimi; ağappaq (R.Rza); Yumşaq gecələr, *dağınıq* saçlar; geridə qaldı (R.Rza).

TOPA – SEYRƏK Generallar kimi uzun, *topa* bigləri... var idi (MİR Cəlal); Oradakı *seyrək* ulduzlar soyuq bir parıltı ilə göz qırpırlar (M.İbrahimov).

TOPLAMAQ – DAĞITMAQ Qarışqalar özlərinə yem *toplayırlar*, dəcəl uşaqlar gəlib *dağıdırlar*.

TOPLAŞMAQ – DAĞILIŞMAQ Di gəl *toplaşa*q o çəmənzara; Ozanlar səs salsın uzaq dağlara (S.Vurğun); Gecədən bir xeyli keçmiş onlar *dağılısıdılar* (“Azərbaycan”).

TOPLU – DAĞINIQ Sabirin əsərləri əsrə yaxın bir müddət ərzində *topl*u şəkildə ana dilimizdə dəfələrlə çap olunmuş, rus, fars və digər xalqların dillərinə tərcümə edilmişdir (M.Məmmədov); Qüdrət də, məhəbbət də, motanət də özünə; Yığdın *dağın*q gülləri, bir cəm kimi, gəldin (X.Rza).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ

TORAN – DAN *Toran* qovuşurdu... (M.Süleymanov); Qəlbində hər çinlinin gün doğar, *dan* sökülər (S.Rüstəm).

TORAN – SÜBH Bildik, ölimizdədir bizim *sübhün* açarı (S.Rüstəm); *Toran* qarışdır.

TOTUŞ – ARIQ İlanboğan vaxtıdır; O *totuş* əllərlə; Boğ dəmir lülələri; Bu əfi “güllələri”; Ehtiyatlı ol; Qurbanın olum!.. (N.Kəsomənlı); *Ariq* üzünü seyrək tük basmışdı (S.Qədirzadə).

TOY – XEYRAT *Toy* mənim, *xeyrat* babamın (Ata. sözü).

TOY – VAY *Toy* gününü qoyub, *vay* gününü oynayırsan (Ata. sözü).

TOY – YAS Bilmək olmurdu *toydu*, yoxsa *yas* (M.İbrahimov).

TOYLUQ – YASLIQ *Toyluq* qoçlar xınaldı, qulpu qazanlar asıldı (M.Süleymanov); *Yaslı* paltarını artıq atmışdır (“Azərbaycan”).

TOYSUZ – VAYSIZ *Toysuz* ev tapılar, *vaysız* ev tapılmaz (Ata. sözü).

TOZANAQLI – TƏMİZ Xəzrini xoşlamıram; yaman hay-küylü, *tozanaqlıdır* (R.Rza); Həyat-baca *təmiz* və səlhiqli idi.

TOZLANMAQ – TƏMİZLƏMƏK *Tozlanma* həyəti, su səp, süpür (“Ulduz”); Külək elektrik silgici kimi, bir anda *təmizlədi* dünyanın tavanını (R.Rza).

TOZLU – AYDIN Küləkli və *tozlu* bir payız aşxamında Qumru ağlayır (MİR Cəlal); *Aydın* bir yaz səhəridə durub yola baxırdı.

TOZLU – TƏMİZ Bu gələcək kişilərin *tozlu*, çirkli ayaqları çox adamın üroyindən *təmizdir* (Ə.Haqverdiyev).

TÖHMƏT – MÜKAFAT Ulduzun səsinə mənə qarşı *töhmət* və şikayət vardı (M.İbrahimov); Sən onların yerini mənə de, çox böyük *mükafat* alarsan (M.İbrahimov).

TÖKMƏK – DOLDURMAQ Gəlin, *tökün*, bu daşı otoyinizdən yera (S.Rüstəm); Şirolü, mollanın piyaləsini *doldur* (S.S.Axundov).

TÖKÜLMƏK – DOLMAQ Sel kimi *töküldü* göydən yağışlar (S.Vurğun); Həmin bu otağımız qonaq ilə *doldu* (S.S.Axundov).

TÖRƏMƏ – İLKİN Bağır Dədə palıdı bu meşənin ulu ocağı hesab eləyirdi, fikirləşirdi ki, bu meşənin bütün ağacları Dədə palıdın *törəmələr*idi... (İ.Məlikzadə); Xəcalət! Utanmaq! Namusun, arın; *İlkin* meyvəsidir... Umma sən ondan! (B.Vahabzadə).

TURŞ – ŞİRİN Bir az cılxa şor, bir cymə də *turş* qatıq göndərmişdi (Ə.Vəliyev); Bu suyun rənginə, dadına baxın. Nə qədər duru, nə qədər *şirindir* (Ə.Vəliyev).

TURŞMƏZƏ – ŞİRİN Maya *turşməzə* və meyxos almanı dişinə çəkəndə Zeynəb gəlib oturdu (M.İbrahimov); A bala, *ye, şirin* almadır (Ə.İsayev).

TURŞULU – ŞİRİN Hələ bunun *turşulu* dolması var (S.S.Axundov); Nə *şirindir* xoş nəfəsin; Pərdə-pərdə axan səsin (R.Rza).

TURŞULUQ – ŞİRİNLİK Meyvənin *turşuluğu* və ya *şirinliyi* yeyilən zaman bilinər ("Ulduz").

TURŞUMAQ – ŞİRİNLƏŞMƏK Dünənki xörəklər günün qabağında qalib *turşumuşdu* (M.Süleymanov); Buradan sərən meh gəlir, içəridə yatanların yuxusunu daha da *şirintləşdirirdi* (Ə.Vəliyev).

TUŞ – YALAN Fəli *tuş* çıxdı (M.Hüseyn); Ölmək *yalan* deməkdən yaxşıdır (M.İbrahimov).

TUTQUN – GÜNƏŞLİ Hava bu gün səhərdən *tutqun* idi (S.Vəliyev); Hava o

qədər xoş, o qədər mülayim və *günəşli* idi ki, dərhal bir yüngüllük hiss etdi (M.İbrahimov).

TUTQUNLUQ – AÇIQLIQ Bir tərəfdən Nazlının *tutqunluğu*, bir tərəfdən də eyvandakı istilik Bağrı tontitmişdi (İ.Məlikzadə); – Dədə, göyün sağ üzü buldu, sol üzü *açıqlıq* (M.Süleymanlı).

TUTMAQ – BURAXMAQ Quzğun cumdu, ovunu elə göydə *tutdu* (S.Qədirzadə); Quşu əlindən *buraxdı* (S.S.Axundov).

TUTULMAQ – AÇILMAQ Hava gah *açıldı*, gah da *tutuldu*. Lakin bir damcı da göydən düşmədi (H.Hüseynzadə).

TÜFEYLİ – ZƏHMƏTKƏŞ *Tüfeyli* həyatdan əl çək, adam ol (C.Əmirov); *Zəhmətkeşdir*, işsiz dura bilmir ("Azərbaycan").

TÜKLÜ – QIRXIQ Üzü *tüklü* idi (S.Qədirzadə); Yaş əlini *qırxıq* başına çəkdi (İ.Şıxlı).

TÜND – MÜLAYİM Xasiyyətim *tündür* (C.Əmirov); Gözəl xasiyyəti var, *mülayim* arvaddır (S.Qədirzadə).

TÜNDMƏCAZ – MÜLAYİM Mənim ərim bir qədər *tündməcaz*dır (Ə.Haqverdiyev); Mənim dostum *mülayim* adamdır.

TÜNLÜK – SEYRƏKLİK – Evdədirilər, *yaman tünlükdür* (M.İbrahimov); Qatarda *seyrəklidir*.

TÜPÜRMƏK – YALAMAQ Vəkil hissində *tüpürdü* (M.Süleymanov); Kişi *tüpürdüyünü yalamaz* (Ata. sözü).

Uu

UC – ORTA Hələ bu nə *ucudur*, nə *ortası*, çox şey görəcəksən (Ə.Haqverdiyev). **UC – SON** Bağının *ucunu* ağzına alıb çəynəyirdi (İ.Şıxlı); Gözlerimin qanadı; Səndürün sən ulduz... (R.Rza).

UCA – ALÇAQ *Alçaq* uçan *ucaya* qonar (Ata. sözü).

UCA – GÖDƏK Biri boyda *gödəkdi*, biri xeyli *ucaydı* (M.Rahim).

UCABOYLU – BALACABOYLU Anam deyər ki, onların məktəbində *balacaboylu* uşaqları qabaqda, *ucaboytuluları* daldada oturdular, müəllimin yazdığını görək hamı görsün (M.İbrahimov).

UCADAN – ASTADAN Bu sözlərdən qaçı çatlın zabit öz batıq səsi ilə bir az da *ucadan* xəbər aldı (M.Hüseyn); Məyus halda bir neçə dəfə kirpik çalaraq, ona baxıb susdu, sonra *astadan* soruşdu (S.Qədirzadə).

UCALIQ – BALACALIQ Dostunun boyca *ucalığına* həsəd apardı ("Azərbaycan"); Səməd öz boyunun *balacalığından* birinci dəfə heyifsiləndi (M.İbrahimov).

UCALMAQ – ENMƏK Arzu göylərində *qoşa ucalmaq*; Durubsan ulduzlar sırasında sən (S.Tahir); Ağillərin uçurumuna ütü çəkməli; Ürəklərin zülmətinə *enmək* istədi (M.Araz).

UCQAR – YAXIN Gələrəm dalınca bir *ucqar* bağa; O səkir arxayın yaşıl otlığa (M.Rahim); *Yaxın* bir yerdə görüş təyin etdilər ("Ulduz").

UCUZ – BAHA Lap *ucuz* verirəm, al, *baha* qiymətə sat (S.Vəliyev).

UCUZ – BAHALI Artezian quyusu həm *ucuz* başa gələr, həm də həmişəlikdir (Ə.Vəliyev); Düzü, ən *bahalı* paltar geyəndə; Mən belə ürəkdən sevinməmişdim (C.Novruz).

UCUZLAŞMAQ – BAHALAŞMAQ Şirindir sənətin, şerin neməti; Lakin *ucuz-*

laşmış onun qiyməti (S.Vurğun); Xarici ölkələrdə qiymətlər günün-gündən *bahalaşır*.

UCUZLUQ – BAHALIQ *Ucuzluqda* alıcının, *bahalıqda* satıcının üzünü görmə (Ata. sözü).

UCMAQ – ENMƏK Ona elə gəldi ki, *uçur*; günəşdir, kürəyini yandıran (R.Rza); Qalxdıca qatar, buludlar *endi* yavaş-yavaş (R.Rza).

UCMAQ – QONMAQ Öyünməyin, sizdən daha uzaqlara *uçurur*; Sevinclər könlümə *qondu* qış kimi (S.Rüstəm).

UCUQ – ABAD Xülasə hər iki oğru yaxınlıqdakı *uçuq* hasardan aşdılar (M.Talıbov); Buranı *abad* edə bilməzdilərmə? (S.Qədirzadə).

UCUQ – TİKİLİ İndi mənə qalan ancaq bu *uçuq* daxmadır (S.S.Axundov); Neçə *tikili* evlər yarıncıq qalib.

UCULMAQ – TİKİLMƏK *Uculacaq* o bir gün zərbəməzlə kökündən (S.Rüstəm); Birmərtəbəli, dördkünc məktəb binası hər tərəfi açıq bir meydançada *tikilmişdi* (M.İbrahimov).

UCUNMA – QIZIŞMA Nəhayət, *uçunma* tez dəf oldu (Ə.Haqverdiyev); Birdən bədəninə *qızışma* hiss etdi, tərlədi ("Ulduz").

UCURMAQ – QURMAQ Belədir insan, bir yandan *uçurur*, bir yandan *qurur* (S.Vurğun).

UCURMAQ – TİKMƏK Özün yaxşı bilirən ki, mən istədiyimi *tikəram* və *tikdiyimi* də bir göz yumub açınca *uçuraram* (Ə.Haqverdiyev).

UCURUM – DÜZ Yolun aşağısı *uçurum* idi, dibindən çay axırdı (Çomənzəminli); *Düz* yerdə gözə bilmir, şumda şılqatır (Ata. sözü).

UÇUŞ – ENİŞ Toyuğun *uçuşu* zibilliyə qədər olar (Ata. sözü); Təyyarənin *eniş* vaxtı yaxınlaşır.

UĞURLU – AĞIR – Oğlum, ayağın *uğurludur* (A.Şaiq); Qonşunun ayağı *ağır*-*dır* (M.Hüseyn).

UĞURLU – MÜVƏFFƏQİYYƏTSİZ Polkovnik onlara *uğurlu* yol diləyib getdi (S.Qədirzadə); *Müvəffəqiyyətsiz* tamaşa idi.

UĞURSUZ – MÜVƏFFƏQİYYƏTLİ Çox *uğursuz* adamdır (M.Hüseyn); Səfəriniz *müvəffəqiyyətlili* idi (“Ulduz”).

ULU – MÜASİR Qəbul et həyatın *ulu* səsini (S.Sərxanlı); *Müasir* Azərbaycan poeziyasının görkəmli nümayəndələrindən biri S.Vurğundur.

ULULUQ – MÜASİRLİK Bu saat əcdadımın *ululuğunu* aparıb Nuhə çıxarıcaqdır (S.S.Axundov); B.Vahabzadənin başqa kəmil cəhətlərindən biri də odur ki, şair öz əsərlərində tarixi *müasirlik* qədər yaşada bilir (C.Aytmatov).

UNUTMAQ – XATIRLAMAQ Yəno hər şeyi *unudu* (Mir Cəlal); Pəri xala bir az da cəsarətləndi, müəllimlərin xahişini *xatırladı* (M.İbrahimov).

USTA – ŞAĞİRD Mən iyirmi ilin *ustası*, sən iki ilin *şagirdsən* (Mir Cəlal).

UŞAQ – BÖYÜK *Uşaq*, *böyük* hamı bir-birinə qarışmışdı (Mir Cəlal).

UŞAQLAŞMAQ – QOCALMAQ Elə qocaldıqca *uşaqlaşır*; Mənim qoca anam *qocalır* hər gün (C.Novruz).

UŞAQLIQ – BÖYÜKLÜK Bir dəfə o, *uşaqlıq* xatirələri ilə bağlı olan bir kənddə işləmişdi (S.Vəliyev); *Yaşca böyüklüyü* mənim qarşımı kəsdı (“Ulduz”).

UŞAQLIQDA – QOCALIQDA *Uşaq*-*lıqda* məni itirəyidilər, dağda tapardılar (S.Vəliyev); Elə indi, *qocalıqda* da şüurun vardır (M.Talıbov).

UŞAQLIQDAN – QOCALIQDAN Çimnaz, *uşaqlıqdan* gülümədi baxtım (S.Rüstəm); Lap *qocalıqdan* da uzaqlaşır o (C.Novruz).

UTANCAQ – SIRTIQ Adilə bir qədər *utancaqdır* (C.Əmirov); *Sirtiq* uşaqdır, üz vermə (“Ulduz”).

UTANCAQLIQ – SIRTICLIQ At bu *utancaqlığı*, qoy gəlsin eşqin dilə (S.Rüstəm); Böyük oğlan olsa da, *sirticliqından* ol çəkməyib.

UTANMAQ – SIRTICLAŞMAQ Xan məndən *utanır*, çəkinir bir az; Mən getsəm, qırğının hesabı olmaz (S.Vurğun); *Sirticləşib*, özünüzü biabır etməyin.

UYDURMA – DOĞRU Bunlar hamısı *uydurmadır* (M.İbrahimov); *Doğru* sözün boyu qıldan nazikdir (Ata. sözü).

UZAQ – GÖDƏK Qoca dedi: – Vaxt var ikən gedək; Mənzil *uzaq*, ömür *gödək* (R.Rza).

UZAQ – YAXIN Bura *yaxın*, *uzaq* ellər axışib gəlmişdir (S.Qədirzadə).

UZANMAQ – QALXMAQ Bir xəstə *uzanmışdı* yerdə üst-başı açıq (S.Rüstəm); Gülüşən söz alıb ayağa *qaldı* (Ə.Vəliyev).

UZUN – QISA Gah *uzun* olur bu yol; gah *qısa* (R.Rza).

UZUNBOYLU – QISABOYLU *Uzunboylu*, arıq bir adam ona doğru gəlirdi (A.Şaiq); ...Cibgirin *qısaboylu*, arıq bir oğlan olduğunu, bu gəncə qətiyyətlə oxşamadığını bildirdi (C.Əmirov).

UZUNDRAZ – GÖDƏRƏK Yaşıl önlüklü, sarışın gürsəçli, *uzundraz* bir oğlan qapıda göründü (“Azərbaycan”); O boyca *gödərəkdir* (“Azərbaycan”).

UZUNLUQ – QISALIQ Sanki səngərin *uzunluq* və dərinliyini ölçürdü (M.İbrahimov); Yolun *qısalığı* səhbətimizi yarımçıq qoydu.

UZUNSOV – GÖDƏRƏK Yağış mənimlə gedir; yumru, *uzunsov* damcılarla; hopub qatar pəncərəsinə (R.Rza); *Gödərək* oğlan yerindən icazəsiz söz atdı (İ.Əfəndiyev).

Üü

ÜFUNƏTLİ – ƏTİRLİ Bu *üfunətli* mühitdən qurtarmağınız qeyri-mümkündür (M.Talıbov); Məgər insanın yaxşı bir musiqi parçasını dinləmək, *ətirli* bir güllüstan becərmək arzuları dəruni bir ehtiyacdan doğmur? (M.İbrahimov).

ÜMMAN – DAMLA O, kiçik *damlada* bir *ümman* görür (B.Vahabzadə).

ÜMUMİLİK – XÜSUSİLİK Adın *ümumiliyi* və ya *xüsusiyyəti* oşyanın ümumi və ya xüsusi olması ilə bağlıdır.

ÜRƏFA – AVAM Şərabın nəyi biz *ürəfa* üçün deyil, *avam* üçündür (S.S.Axundov).

ÜRƏKLƏNMƏK – QƏHƏRLƏNMƏK Sorvinazın sözü Poladı həm *ürəkləndirdi*, həm də *qəhərləndirdi* (Ə.Vəliyev).

ÜRƏYİAÇIQ – QƏLBİQARA Səriyyə çox *ürəyiaçiq* qız idi (İ.Əfəndiyev); Hər *qəlbəqara* nəkəs ilə eyləmə ülfət (S.Ə.Şirvani).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLİ O, ortaboylu, *ürkək* baxışlı, mütənasib bədənli, yaraşıqlı qadın idi (M.İbrahimov); Bunun üçün adamda ürək lazımdır; *Cəsarətli* və təmiz ürək (M.İbrahimov).

ÜRKƏK – CƏSARƏTLƏNMƏK O elə əvvəldən qadından *ürkədi*. Mirzə bir az da *cəsarətləndi* (Mir Cəlal).

ÜST – ALT *Altın* həsir, *üstün* həsir, yat ki, yetim, tərloyosən (Ata. sözü).

ÜSYANKAR – SAKIT Onların hər ikisi *üsyankardır* (M.Hüseyn); ...Anketovdan başqa beş-altı nəfər *üzüyola*, *sakit* bağca uşağı var idi (Mir Cəlal).

ÜZ – ARXA Sən qaranlıq *arxa* çevirib, işığa *üz* tutursan (S.Qədirzadə).

ÜZBƏÜZ – DALDALA Stulu çəkib *üzbəüz* oturdu (M.İbrahimov); Onlar küsülü idi, *daldala* durmuşdular (“Azərbaycan”).

ÜZDƏKİ – DİBDƏKİ Mən otağın *dibdəki* hər iki küncünü qazdım, heç nə yoxdur (C.Əmirov); *Üzdəki* otları kökündən çıxartmaq lazımdır.

ÜZDƏN – DƏRİNDƏN *Üzdən* özünü elə aparırdı ki, guya onları ürəkdən istəyirdi (“Azərbaycan”); Gülsabah Əbilin gözələrinə baxıb *dərindən* köksünü ötürdü (Ə.Vəliyev).

ÜZDƏN – DİBDƏN *Üzdən* duru, *dibdən* bulanlıq bir gəl (M.İbrahimov).

ÜZGÜN – SAZ Gülarə göz yaşından islanmış tülü dərhal buraxdı, *üzgün*, boğuş bir səsle dedi (C.Məmmədov); Canı *sazdır*, hələ xəstəlik bilmir (“Ulduz”).

ÜZGÜNLÜK – SAZLIQ Bayağı *üzgünlük* yox oldu (İ.Şıxlı); Onun *sazlıq* üzündən, hərəkətidən də oxumaq olur.

ÜZLÜ – ASTARLI İki gün sonra Səadət xanımdan məktub aldım. Zərif kağız, göy *astarlı* paket, bənövşəyi mürəkkəb (Mir Cəlal); Kərim aynabəndəki taxtın üstündə oturub qırmızı məxmər *üzlü* mütəkkəyə dirsəklənmişdi (M.İbrahimov).

ÜZLÜ – HƏYALİ Sən bilmirsən bu necə *üzlü* yetimdir (A.Şaiq); *Həyalı* olmağına həyalıdır, mən buna əminəm.

ÜZÜAŞAĞI – ÜZÜYUXARI Girdə-girdə yaş damlaları saralmış, solğun yanaqlarından *üzüaşağı* süzülür (M.İbrahimov); Yuxulu kəndin orta küçəsi ilə *üzüyuxarı* qalxdılar (Ə.Məmmədov).

ÜZÜGÜLƏR – QARAQABAQ Hər ikisi qarabığdayı, *üzügülər* və qoşğondır (S.Vəliyev); *Qaraqabaq* adlandı (M.Hüseyn).

ÜZÜQARA – ALMƏÇİQ Sən məni *üzüqara* edirsən (M.İbrahimov); Mən zəforla qarşılayır *alməçiq* ordumuz (S.Vurğun).

ÜZÜYOLA – TƏRS Baxın, göyçəyini alın, *üzüyola*, fəqir və işlək olsun (Çəmənzəminli); Sən bilirsen o necə *tərsdir* (A.Şaiq).

ÜZÜYOLALIQ – TƏRSLİK Onun bu *üzüyolalığı* tezliklə qadınlara və yaşlı kişilərə çatdı (“Azərbaycan”); Unut bu *tərsliyi*, gəl Allaha bax (S.Vurğun).

Vv

VAHİD – MÜXTƏLİF Bir *vahid* mil-lətə, iki hakimin; Dili doğmalaşdı... Bu lap ağ oldu; Doğma anamızın şəkərdən şirin; Bizə öyrətdiyi dil yasaq oldu (B.Vahab-zadə); Təzadlı dünyanın *müxtəlif* qütblü; Mənfili, müsbətli fəlsəfəsi var (N.Kəsomənlı).

VAHİMƏ – CƏSARƏT Tellini yenidən *vahimə* бүрүdü. O qorxurdu (S.Hüseyn); Aləm bilir ki, səndə olan *cəsarət*, kişilik bizim heç birimizdə yoxdur (M.İbrahimov).

VAHİMƏLƏNMƏK – CƏSARƏT-LƏNMƏK Tellii yatmaq zamanı çatdıqca *vahimələnməyə* başladı (H.Hüseyn); Mina xanımın ürəyindən olduğunu yəqin etdikdə isə daha da *cəsarətləndi* (M.İbrahimov).

VAHİMƏLİ – ÜRƏKAÇAN Birdən qabaqdan *vahiməli* bir səs eşidildi (Mir Cəlal); Bayır yumşaq, *ürəkaçan* bir bəyazlığa bürünmüşdü (B.Bayramov).

VAXTAŞIRI – HƏRDƏNBİR Qazılan quyunun öyilə bilməsinin qarşısını almaq üçün əyriliyini *vaxtaşırı* ölçmək lazımdır (Ə.Quliyev); *Hərdənbir* ərinə də yazığı gəlirdi (M.İbrahimov).

VAR – YOX *Vardan* xeyir gələr, *yoxdan* ziyan (Ata. sözü).

VARLI – FƏQİR İndi məndən nə istəyirsən? Sən bir *varlı*, mən bir *fəqir* (C.Cabbarlı).

VARLI – LÜT *Varlıların* çoxu özlərini və mədənlərini qorumaq məqsədi ilə yarılarında qoçu saxlayırdılar (A.Şaiq); Heç nəyini, bəy, *lütün* biridir (C.Məmmədov).

VARLI – YOXSUL Yalnız kollektiv təsərrüfat quruluşu bizim kəndimizi indiki mədəni, *varlı* səviyyəyə gətirib çatdırmışdır (İ.Əfəndiyev); Ay nəno, vallah, mənim özüm də sənin kimi *yoxsulam* (Ə.Haqverdiyev).

VARLI-HALLI – YOXSUL Bu kişi *varlı-hallı* bir adam idi (Ə.Haqverdiyev); Tutğun işiq bu *yoxsul* daxmanın görkəmini daha da miskinləşdirirdi (A.Məmmədza).

VARLI-KARLI – YOXSUL *Varlı-karlı* kişidir, niyə verməyək? (Mir Cəlal); Sizi bu *yoxsul* otağa gətirən mənəm! (M.S.Orudabadi).

VARLIQ – YOXLUQ Ey *varlığı* yox, *yoxluğu* vardan daha dilbər; Ruhim səni izlər (H.Cavid).

VARLIQ – YOXSULLUQ *Varlığa* nə darlıq (Ata. sözü); Dünyada heç igid, yoxsul olmasın; *Yoxsulluq* igidə yaman ad olur ("Koroğlu").

VARLILIQ – KASIBÇILIQ O hələ *varlılığı* sayəsində başını birtəhər gərləyir (T.Hüseynov); *Kasibçılıq*, arvadının ölümü və uşaqlarının çoxluğu onu əldən salmışdır (A.Məmmədza).

VARMAQ – GƏLMƏK Səbə, əhvalımı bir-bir; *Varıb* ol yərə öz eylə (M.V.Vidadi); Sabahı fəsilə zamanı Güler bizim sifə *gəldi* (M.İbrahimov).

VASİTƏSİZ – DOLAYI *Vasitəsiz* niq başqasının fikrini eyni ilə verməkdir. Qız həyadanmı, yaxud nədən *dolayı* isə cavab vermək (R.Əfəndiyev).

VAVEYLA – SEVİNC Çatmayır göylərə *vaveylam* (S.Rüstəm); *Sevincimin* həddi yox idi (M.İbrahimov).

VAYLI – SEVINCLİ Çoxlu xəbər gətirdi; Şivənli, *vaylı* axşam (Ə.Cavad); *Sevincli* günlərim barmaqla sayılır; Kədən – istədiyini qədr! (N.Kəsomənlı).

VEYL – İŞLƏK Sən elə *veylin* üstündə öz əmini niyə belə ağrıdırsan? (S.Rəhimov); Bizim yerimiz Cəfərabadın yerindən yaxşı, torpağımız məhsuldar, camaatımız isə *işləkdir* (Ə.Vəliyev).

VEYLLƏNMƏK – İŞLƏMƏK Küçə-bacada *veyllənməkdənsə*, uşaqlar qoy şəhərin tarixi yerlərini gözsünlər, öyrənsünlər (Ə.Əbüllhəsən); İşçilər istiyə baxmadan od kimi *işlayırdılar* (Mir Cəlal).

VƏCD – QORXU Sevincimin, *vəcdimin* çoxluğundan durub oynamaq istəyirdim (M.F.Axundzadə); Onların məsum gözlərindən *qorxu* süzülüb töküldü (M.S.Orudabadi).

VƏFALI – ETİBARSIZ Lələ yalnız *vəfali* bir arvad deyil, yaxın dost və köməkçi idi (M.Hüseyn); Etibarlı kəşib, *etibarsız* yar; Əl qaldırıb, özge yara yalvarır ("Lətif şah").

VƏHDƏT – AYRILIQ Bilirdi ki, qüvvət *vəhdətdədir* (S.Rəhimov); Mən ki doymamışdım heç vəhsalından; Mənə zülm elədi yaman *ayrılıq* (N.Rəfiyyəli).

VƏHŞƏT – SEVİNC Hamının üzündə *vəhşət*, iztirab və qorxu əlaməti görünür (A.Makulu); Heç olmasa öz atasına bu qoca vaxtında *sevinc* və təsəlli gətirirdi (M.İbrahimov).

VƏHŞƏTLİ – MƏLAHƏTLİ Eşitdikcə bu *vəhşətli* sözləri; Əsdi bədəni, qızardı gözləri (A.Səhhət); Qapı tərəfdən *məlahətli* və nazlı bir qadın səsi eşidirdi (M.İbrahimov).

VƏHŞİ – MƏDƏNİ O nə *vəhşi* adamdır (S.Vəliyev); Qoşatxan *mədəni* və tərbiyəli adam idi, lakin heç kəsə borclu qalmaq istəməzdi (M.İbrahimov).

VƏHŞİLİK – İNSANLIQ Belədə o mən burada olduğuma görə, özünü elə alacaq və məni kədərləndirməmək üçün *vəhşilik* etməyəcəkdir (M.S.Orudabadi); Ağ günlərə səsləyir *insanlığı* yurdumun (Ə.Cəmil).

VƏHŞİLİK – MƏDƏNİLİK Atam məni başa saldı ki, nefti elə beləcə yandırmaq *vəhşilidir* (M.İbrahimov); Məhraban öz *mədəniyyəti* ilə onları susdurmuşdur (Ə.Vəliyev).

VƏLVƏLƏ – SAKİTLİK Dəhşət dolu bir *vəlvələ* qopdu (H.Cavid); Get-gədə gəco

qaranlıqlaşır, Araz qıraqlarına məxsus qarıbə *sakitlik* başlayırdı (Ə.Vəliyev).

VƏRƏQLƏNMƏK – ÖRTÜLMƏK Ömrünün keçmiş günləri bir kitab kimi açılaraq gözləri önündə *vəraqlanırdı* (M.İbrahimov); Göylər boz buludlarla *örtülmüşdü* (M.İbrahimov).

VƏRƏMLİ – SAĞLAM *Vərəmli* adamlara həkimlər xüsusi qayğı ilə yanaşırlar. İyirmi dörd yaşlı, can-başı *sağlam*, istiqanlı bir oğlan özünü nə qədər saxlayacaqdı (M.İbrahimov).

VƏTƏN – QÜRBƏT Əziz isə *qürbətədən vətənə* qayıdardı (C.Əmirov).

VİCDANLI – İNSAFSIZ Həyat *vicdanlı* və namuslu adamı mübarizlər cərgəsinə çıxarmışdır (S.Rəhimov); Amma mən onu deyirəm ki, sən sədr ol, mən çoban, bir gün gələr görərsən ki, necə *insafsız* iş tutmusan (M.İbrahimov).

VİCDANSIZ – İNSAFLI Əbdül adı bir nöqət isə də, sizin kimi *vicdansız* deyil (C.Cabbarlı); Qoy Məhrabanın *Zeynal* ilə Ninaya verdiyi bu sual hər bir *insafli* kişi özünə versin (S.Hüseyn).

VİCDANSIZLIQ – İNSAFLLIQ Zənnimcə, xilqətdən daha əvvəl ədəvətsizlik və *vicdansızlıq* yaranmışdır (C.Cabbarlı); İndi bu məsələ qaldı sən *insafılığına*.

VİCVİCƏ – QIZDIRMA Heydər içəri giron kimi müşahibinin canına *vicvəcə* düşdü (T.Kazimov); *Qızdırma* onu əldən salmışdı ("Ulduz").

VİRAN – ABAD Açıdı mənə dərli ağac; *Viran* bağın mələlini (M.Rəhim); Dağlıdı qüssodən *abad* gördüyün könlüm (Heyran xanım).

VİRANƏ – ABAD Mən onda bildim ki, yaranmaq nədir? Bəşərsiz kainat bir *viranədir* (S.Vurğun); Biz bu dünyaya xarabalıqları *abad* etməyə gəlmişik (Ə.Məmməd-xanlı).

VULQAR – ƏDƏBİ Ədəbi dil normalarına zidd olan qaba sözlər *vulqar* sözlər

adlanır. Yeni yetişən *ədəbi* gənclik həmişə Cabbar!nın diqqət mərkəzində idi (M.Arif).

VURAĞAN – DİNC *Vurağan* öküzə Allah buyuz verməz (Ata. sözü); Məhəmməd-həsən əmi *dinc* adamdır (C.Məmməd-quluzadə).

VURAN – BÖLƏN *Vurma* hasilini almaq üçün ödənin digər ödəmə neçə dəfə vurulduğunu göstərən ödəm *vuran*, bölünən kəmiyyətin bölündüyü ödəm *bölən* adlanır ("Riyaziyyat").

VURĞUN – BİGANƏ Mən də sənin kimi gülə *vurğunam* (M.Rahim); Nə baxırsan oğrun-oğrun; Mənə *biganələr* kimi (Xəstə Qasım).

VURHAVUR – SAKİTLİK Ay Allah-qulu, yaxşı ki, yaxamızı bu *vurhavurdan* qurtardıq (Çömənzəminli); Hər yan *sakitlik* idi (M.İbrahimov).

VURMA – BÖLMƏ Hasil almaq üçün bir ödənin başqa bir ödəmə, yaxud öz-özünə vurulması *vurma*, bir sayda neçə dəfə başqa say (ödəm) olduğunu bilmə əməli *bölmə* adlanır ("Riyaziyyat").

VURMAQ – BÖLMƏK Beşi ikiyə *vurmaq*, alınan hasilini beşə *bölmək* lazımdır.

VURMAQ – DAYANMAQ Bir soruş gör, heç ürəyim bir gün onsuz *vurdumu?* (Ə.Cəmil); Birdən elə bil ürəyi *dayandı* ("Azərbaycan").

VURUŞ – BARIŞ *Vuruşun* kor *vuruşuna* oxşamır (Ata. sözü); *Barış* dəqiqələri yaxınlaşdı.

VÜQARLI – BAŞIAŞAĞI Baş-baş çatılmış bu qoca dağlar; *Vüqarlı* qəlbim tək bu uca dağlar (S.Vurğun); ...Yaxşı oxlaqın birinci şerti elə budur ki, *başiaşağı*, üzüyola olasan (M.İbrahimov).

Yy

YABANÇI – DOĞMA Oxuya bilməzən, çünki bu horiflər artıq sonə *yabançadır* (C.Cabbarlı); Heç kos inanmaq istəmiridi ki, Fəriz mənim *doğma* qardaşımdır (Y.Əzimzadə).

YABANI – MƏDƏNİ Hüseyn Məhbusi kimi xain və alçaqlar *yabani* bir ot kimi böyüyür... (M.İbrahimov); Mən bədi əsərləri müəyyən dərəcədə sevməyən *mədani* bir adam təsəvvür edə bilmirəm (M.Hüseyn).

YABI – KÖHLƏN *Köhlən* at ilə *yabının* tofəvətünü hamı bilir (Ə.Haqverdiyev).

YAD – YAXIN Necə söyləyəsən *yaxına*, *yada*; Belə oyunlardan kar aşarmı heç?! (H.Hüseynzadə).

YAD – YERLİ *Yad* üzü görməsin sürfəmiz görək (S.Rüstəm); Onu *yerli* əhalidən seçmək mümkün deyildi (S.Vəliyev).

YADELLİ – DOĞMA *Yadelli* bir şah *doğma* yurda çapığına keçdi (İ.Əfəndiyev).

YADIRGAMAQ – ALIŞMAQ [Məcidi kişi:] Quyu qazmağı *yadırğamışam*, bala... (İ.Məlikzadə); Əlini alınna *dayadı* və bir neçə saniyə *dayanıb* qaranlığa *alışmaq* istədi (M.Hüseyn).

YAĞI – DOST Tanısın hər yerdə həm *dost*, həm *yağır*; Zəkali, sınaqlı qoca Tapdığı (A.Şaiq).

YAĞINLIQ – QURUQLIQ Bu il həm *yağınlıq* idi, həm də havalər isti keçirdi (Ə.Vəliyev); Yolun hər iki tərəfi də *quruqlıq* və *bomboş* idi (Mir Cəlal).

YAĞIŞ – QURUQLIQ Əkinçi *yağış* istər, yolçu *quruqlıq* (Ata. sözü).

YAĞIŞLI – QURU *Yağışlı* bir bahar axşamı idi (M.Hüseyn); Havalər *quru* idi, yağış yağmırdı.

YAĞLI – KASIB Yəqin *yağlıdır* ki, belə dolandır (Ə.Haqverdiyev); – Əmi, *kasib* arvaddır, nə verəcəm (M.Hüseyn).

YAĞMURLU – QURU *Yağmurlu* bir gündü... (S.Hüseyn); *Quru* bir yay günü idi.

YAXIN – UZAQ *Yaxın* adam, *uzaq* adam nə deməkdi, Sofi? (Elçin).

YAXINDA – UZAQDA Bu arada, *yaxında* dörd-beş əl şiddətli tapanca atılır (H.Cavid); Harada isə *uzaqda*, lap *uzaqda* tək-tək işıqlar yanırıd (Y.Əzimzadə).

YAXINDAKI – UZAQDAKİ Qaçqınlar hamısı *yaxındakı* şah tutluğa tərəf yüyürdülər (Ə.Vəliyev); Hərbi adamın nəzərlərini *uzaqdakı* dağlar çəlb etdi (S.Vurğun).

YAXINLIQ – UZAQLIQ Sofi, *yaxınlıq* da, *uzaqlıq* da insanın öz içindədi (Elçin).

YAXŞI – PİS Qumru bunları toplayıb götürür, *pisini* evdə yandırar, *yaxşılarını* qom-qom bağlayıb qonşulara satar, təndir çörəyinə dəyişərdi (Mir Cəlal).

YAXŞI – YAMAN *Yaxşı* da, *yaman* da olsa, hökmdar, öz mətbəxinizdir (A.Şaiq).

YAXŞILAŞMAQ – XARABLAŞMAQ Tapdıq vüədcə *yaxşılaşmışdır* (Ə.Vəliyev); İşlərin qızıqan zamanında aramız daha da *xarablaşır* (M.İbrahimov).

YAXŞILIQ – YAMANLIQ Dünyada nə *yaxşılıq* itər, nə də *yamanlıq* (M.İbrahimov).

YAL – DƏRƏ *Dərəni* keçib düşmənin müdafiədə durduğu *yala* qalxmığa başlarkən birinci güllə atıldı (Ə.Əbülhəsən).

YALAN – DOĞRU Mən *yalan* danışmağa adət eləməmişəm (C.Əmirov); Oğlanın dedikləri *doğru* çıxdı (C.Əmirov).

YALAN – DÜRÜST *Yalan* cozanızı artıra bilər (Mir Cəlal); Bizə *dürüst* məlumat lazımdır (C.Əmirov).

YALAN – DÜZGÜN Yenə də *yalan* danışsınız, yoldaş Razumov (C.Əmirov); Bu suala lap *düzgün* cavab verə bilmərəm, qadan alım (C.Əmirov).

YALAVAC – TOX Həftələrə qalıb ac; Dolanırdı *yalavac* (A.Şaiq); Müdam ələ baxır... lakin ac deyil; Onun qarnı *toxdur*, gözləri acdır... (O.Sarıvöllü).

YALIN – GEYİMLİ *Yalın* ayaqları dizlərinədək pəncə batmışdı (Çomonzo-minli); Tirmə şal *geyimli*, qara saçlılar; Hər tərəfə zər nişanlar dolanır (Aşıq Ələsgər).

YALQIZ – CÜT Bu dünyada şir də *yalqız* qalmasın; Qardaş görək *cüt* dayana yan-yana (Aşıq Ələsgər).

YAMAQLI – SÖKÜK Arvad Cumanın... *yamaqlı* kökmosini geydi (Ə.Əbülbəsin); *Sökük* köynəyindən qolu görünürdü ("Ulduz").

YAMAQLI – YIRTIQ *Yamaqlı* ayaq-qabıllarda gözörək pul yığırdı (C.Əmirov); Ayaqqabıları *yırtıq* idi.

YAMAMAQ – SÖKMƏK *Yamayardım* babamın çul-çuxasını (M.Ə.Sabir); Təzə köynəyi *söküdü*.

YAMAN – RƏHMLİ Kərəm kimi mən oduna yanaram; Dostuna dost, düşməninə *yamanam* (Aşıq Əziz); *Rəhmlidir*, ürəyi yumşaqdır.

YAMANCA – YAXŞICA Onlar Səmədin *yamanca* tələsdiyini duymamış deyildilər (M.Hüseyn); Onu *yaxşıca* özışdirdilər.

YANAR – SÖNÜK Bir parça atəşəm, bir parça yangın; Qəlbim örpəyidir *yanar* bir dağın (M.Müşfiq); *Sönük* vulkana tamaşa edirdilər.

YANAŞI – AYRI Çarpayılı *yanası* idi (T.Kazımov); Onların yeməkləri bir, yataqları *ayrı* idi.

YANAŞMAQ – UZAQLAŞMAQ Fəxrəddin qarıya *yanışmaq* üçün heç bir bəhanə əldə edə bilmirdi (M.S.Ordubadı); ...Kazım dik atılır və qaçmaq bu qanlı dəstədən birdəfəlik ayrılıb *uzaqlaşmaq*... arzusunu ilərir (M.İbrahimov).

YANIQLI – NƏŞƏLİ Rəhim bəy *yanıqlı* bir ah çəkdi (M.Hüseyn); O bu gün *nəşəli* idi.

YANLIŞ – DÜZGÜN Yanılırsan, o *yanlış* tərbiyədir (A.Şaiq); İndi Məcidi müəllimin suallarına cəsarətlə və *düzgün* cavab verirdi (Mir Cəlal).

YANMAQ – SÖNMƏK Güllər *uldüz* kimi tez *yandı*, *söndü* (M.Rahim).

YAPIXMAQ – QALXMAQ Qoca dəyirman daşının üzərində yırgalanıb *yapıxdı* (S.Rohimov); İrən at *qalxdı* dik ayaq üstə; Ox dəyən ahu kimi tullandı (A.Səhhot).

YARALANMAQ – SAĞALMAQ Mirsaqulu *yaralanmış* və yerə yıxılmışdı (S.Hüseyn); Qonağım qız, mənə *sağalt*, amandır (Mir Cəlal).

YARALI – SAĞLAM Maya *yaralı* bir eşlə Qaraşi müdafiə etdi (M.İbrahimov); Rayon səhiyyə məntəqəsi *sağlam* uşaqların yarısını düzəltmişdi (Mir Cəlal).

YARAMAZ – XEYİRLİ Pis və *yaramaz* cəhətlər isə nəzərindən qaçırdı (M.İbrahimov); Çox zaman *xezirli* məsləhət alırdılar (Mir Cəlal).

YARAMAZLIQ – YAXŞILIQ Rəhim-liden hər cür *yaramazlıq*, laqəydlilik, arxaymçılıq gözəlyardı (İ.Hüseynov); Biz isə belə şərtləşək; yazının pisliliyi də, *yaxşılığını* da hamıdan əvvəl yazanın özüne deyək (Mir Cəlal).

YARANIŞ – ÖLÜM Sən ki, *yaranişdan* gözəlsən belə; Bir dastan olmasan ağıza, dilə (S.Vurğun); Nədənə həyətdə bir *ölüm* sükutu hökm sürürdü (Mir Cəlal).

YARANMAQ – DAĞILMAQ Tikintidə kiçik bir öz-fəaliyyət dərnəyi *yarandı* (İ.Əfəndiyev); Şirinlik içilən axşam qonaqlar mübarəkbadlıq edib *dağıldı* (Mir Cəlal).

YARANMAQ – ÖLMƏK Mən ezilən bir sinfin hayıran; Haqq bağırın sədasından *yarandım* (M.Müşfiq); Özümüzünkünü niyə *öldürürlər*, ay dəli, nə olubdur deyir! (Mir Cəlal).

YARARLI – XEYİRSİZ Əsil bəla orasıdır ki, usta zeynəllər özlərini dünyada ən ağıllı, işgüzar və *yararlı* adam hesab edirlər (M.İbrahimov); *Xeyirsiz* adamları xeyirli işlərə cəlb etmək lazımdır.

YARASIQLI – KİFİR Çox arıq olmasma baxmayaraq, *yarasıqlı* bir oğlan idi (İ.Əfəndiyev); *Kifirdir*, amma nə olsun ki, kişinin bəxti vurub (M.Hüseyn).

YARASIQSIZ – SƏLİQƏLİ O, nəhayət, balaca, *yarasıqsız* ev seçib qapımı döydü

(S.Vəliyev); *Səliqəli* dirriki kimi başının ağalığı tortəmiz vurmaq... istəyirdi (Mir Cəlal).

YARĞAN – DÜZ *Yarğan* yarar sinəsini dağların; Sular ovur sinəsini dağların (R.Rza); Yaradan insanlar, quran insanlar; Tutmuş başdan-başa geniş *düzləri* (O.Sarıvəlli).

YARI – BÜTÖV Bağımızdakı dəfinəni çıxardıq. *Yarısı* sənin, *yarısı* mənəm (C.Əmirov); Bunları *bütöv* mənə verin.

YARIAC – YARITOX Onun özü də *yarıac*, *yarıttox* dolanır (M.Hüseyn).

YARIMÇIQ – BÜTÖV Sədə cümlələr cümlə üzvlərinin iştirakına görə *bütöv* və ya *yarımçıq* olur.

YARIMÇIQ – DOLU Koroğlu baxdı ki, arpa çuvalı *yarımçıqdı* ("Koroğlu"); İri ocaqların üstündə *dolu* qazanlar buğlanır (M.Rzaquluzadə).

YARIMÇIQ – TAM Səhbət *yarımçıq* qaldı. Hidayət hadisəni *tamam* danışdı (Mir Cəlal).

YARIZARAFAT – YARICİDDİ Mustafa bu sözləri *yarızarafat*, *yarıcciddi* dedi (G.Hüseynoğlu).

YASSAR – FƏRLİ Sonra dedi: – A *yassar*; Səni bir öyrədən var (A.Şaiq); *Fərlə* deyil, qoy getsin.

YASSAR – GÖZƏL Qorxma *yassar*, mərdana ol, oturaq, Əhməd, gir qoluna, ha... belə (N.Vəzirov); Qivami çox *gözəl* insandır (M.Hüseyn).

YASTI – DÜZ Bəziləri özünü suya atıb çimir, bəziləri də *yastı* daşları suyun üzündə sürüşdürürdülər (İ.Şixlı); Sümük *düzdü*, amma aşağısının eti xoruz pipiyi kimi düşüb sol yana (C.Məmmədquluzadə).

YAŞ – QUPQURU Yaş paltarı o əlindən bu əlinə alırdı (M.Eynullayeva); Zənn eyləməsin könlümün eşq atəşi söndü; Yaxud ürəyim *qupquru* bir yarpağa döndü (S.Rüstəm).

YAŞ – QURU *Qurunu* yoxlayın, *yaşı* yoxlayın; Gahdan *dolu* döyür, gahdan qur *yağır* (H.Hüseynzadə).

YAŞARMAQ – QURUMAQ Gözləriniz *yaşardı*, həmcinslərinizi öldürmək üçün bərtənizi quradursunuz (M.Talibov); Ağıla-mağdan gözünün yaşı *qurudu* ("Ulduz").

YAŞAYIŞ – ÖLÜM Ona elə gəlirdi ki, kənddəki qaynar həyat, qumrahlıq, fərəhli *yaşayış* da qonaqların ayağı ilə gəlmişdir (Ə.Vəliyev); Hər ikisinin *ölüm* xəbəri gəlib (Mir Cəlal).

YAŞLAMAQ – QURULAMAQ Müdir birdən içəri girdi. Natiq əlini stəkana atdı ki, bir az boğazını *yaşlasın* ("Kirpi"); Çuxasının tətəyi ilə belini *quruladı* (İ.Şixlı).

YAŞLAŞMAQ – CAVANLAŞMAQ Hiss olunurdu ki, Vera *yaşlaşmışdır* (İ.Şixlı); "Ay ellər!" deyirəm ürəyimdən qəm; Ömür *cavanlaşır* ellər deməkdən (S.Vurğun).

YAŞLI – ÇOCUQ *Yaşlı* kişilərdən biri yaxın dayədən çıxıb onlara "xoş gəlmisiniz" dedi (M.Eynullayeva); Südəmər *çocuqlar* kimi iki sözdən fəzlər bir şey bilməz (H.Cavid).

YAŞLI – QURU *Yaşlı* gözlərindən öpdü (S.Vəliyev); Məmmədhusəynin dirşəyinə çirpən ağac, *quru* oduna vurulmuş balta kimi səsləndi (Mir Cəlal).

YAŞLI – SÜDƏMƏR *Yaşlı* kişiyyət təşəkkürünü bildirdi (M.Eynullayeva); Ac qalmış *südəmər* balaların mələməsindən yər, göy titrəyirdi (Ə.Haqverdiyev).

YATMAQ – AYILMAQ Qədir sanki *yatmışdı*, yuxudan *ayıldı* (Mir Cəlal).

YATMAQ – DURMAQ Günəşdən *tez durar*, aydan sonra *yatardı*, gününü tövlədə və samanlıqda keçirirdi (Mir Cəlal).

YATMAQ – QALXMAQ Bəli, saatlarla, günlərlə Vəfadən beynində bu fikirlərin biri *yatır*, o biri *qalxır* (M.İbrahimov).

YATMAQ – OYANMAQ Larisa ayla bir *yatar*, günəşlə bir *oyanardı* (M.Hüseyn).

YAVA – ƏDƏBLİ Nə *yava* söyləyirsən, ay gədə! (N.Vəzirov); Vəqifin Qəmni çox *ədəbli* və söz eşidən idi (C.Məmməd-quluzadə).

YAVA – ƏXLAQLI Deyirəm, Kamil, bu arvadının ipini çox, səhərdən axşama

kimi bulvarda *yava* qızlar kimi açıq gözib onunla–bununla mirt vurub gülür (S.S.Axundov); *Əxlaqlı* uşaqdır (“Azərbaycan qadını”).

YAVAN – YAĞLI Kasıbın dürməyi *yavan* olsa da, dili *yağlı* olar (Ata. sözü).

YAVAŞ – BƏRK *Əvvəl yavaş, sonradan bərk* öskürdüm (Mir Cəlal).

YAVAŞ – CƏLD *Qız yavaş* addımlarla onu izləyir (M.Hüseyn); *O cəld* xəstələrin yanına qaçdı (C.Məmmədov).

YAVAŞ – SÜRƏTLİ Bu məktub gecəyarısı Hacı Həsənin içəri otağında *yavaş* səslə oxundu (Mir Cəlal); Şairin iti gözü, həssas ağılı, həm də *sürətli* yerisi var...

YAVAŞ – TEZ Stokanı nəlbəkiyə *yavaş* qoy (Mir Cəlal); *Tez* öncir ağacının altına çəkildim və fikirləşdim (Y.Əzimzadə).

YAVAŞ – TƏLƏSİK – Ay lələ, *yavaş* sürün! (Mir Cəlal); Sürmə xala Əzizi hamam-xanaya salıb mətbəxə qayıtdı və *tələsik* yemək hazırlamağa başladı (S.Rəhimov).

YAVAŞCA – BƏRK Bir dəfə axşam kim işə qapını *yavaşca* döydü (C.Məmmədov); Əkbərin baldırı *bərk* göynədi (Mir Cəlal).

YAVAŞDAN – BƏRKDƏN Elə belə çağırıb oyada bilməyəcəyini görəndə cəld onlara yanaşdı, hərəsinə bir dürtmə ilişdirdi, əlbəttə, *bərkdən* yox, *yavaşcadan* (M.Hüseyn).

YAVAŞİMAQ – GÜCLƏNMƏK Yağış yağırdı, gah *güclənir*, gah da *yavaşlıyır* (“Ulduz”).

YAVAŞİMAQ – TƏLƏSMƏK At səhərə yaxın lap *yavaşdı* (İ.Şıxlı); Gavur malını yeməyə *tələsmək* görəkdir, *tələsmək* (Mir Cəlal).

YAVAŞITMAQ – ARTIRMAQ Bəbir bəy səsini *yavaşıttdı*, nökrəinə xəlvəti danışdı (Mir Cəlal); Xasayın iştahı daha da *artdı* (M.Hüseyn).

YAVAŞITMAQ – YEYİNLƏTMƏK ...Zeynal toqib etdiyi düşmənin yuvarlandığını *görməyə* atını *yavaşıttdı* (Ə.Əbülbəhən); Salatın addımlarını *yeysinlətdi* (İ.Şıxlı).

YAYĞIN – YİĞCƏM Otağın döşməsi *yayğın* yox, *yığcəm* döşəməlidir.

YAYILMAQ – YİĞILMAQ Su kimi üroyimə *yayılır*, sözün düzü (S.Rüstəm); Şah yedi doydub, süfrə *yığıldı* (M.F.Axundzadə).

YAYLAQ – ARAN Kəçör *arandan* el, gedər; *Yavaş-yavaş yaylağa* (A.Səhhət).

YAYMAQ – BÜKMƏK Qadınlardan birisi yuxa *yayır*, o birisi də çevirirdi (Ə.Vəliyev); Hədiyyə bir parça çörək götürüb qəzetə *bükdü* (Mir Cəlal).

YAZ – QIŞ *Yazda* çalan, *qışda* oynar (Ata. sözü).

YAZ – POZ Ey, da diğ olduq, gah deyir *yaz*, gah deyir *poz* (Anar).

YAZI – POZU *Yazıya poz* yoxdur (Ata. sözü).

YAZIQ – DƏLƏDUZ Bu *yazıq* qız heç də satqın adama oxşamır (C.Əmirov); *Yaxşı, ay dələduz!* Bir danış görək; Neçəyə satmışan yox vedanını? (S.Vurğun).

YAZIQLIQ – DƏLƏDUZLUQ O bütün *yazıqlığı*, kimsəsizliyi ilə göz önündə canlanır (Mir Cəlal); Mən Mirzənin də *dələduzluğunu* görmüşəm (S.Rəhimov).

YAZILI – ŞİFAHİ Bu dediklərinizi *yazılı* surətdə təsdiq edirsinizmi? (T.Kazımov); Bu nəticə hələlik həkimin *şifahi* rəyi idi (T.Kazımov).

YAZILIŞI – POZULUŞU Məqalənin nə *yazılışı*, nə də *pozuluşu* mənə acağı. “Azərbaycan gəncləri”

YAZLAMAQ – QIŞLAMAQ Çox tez *yazlamışan* (“İzahlı lüğət”); Bizimlə *qışlayır* fəqət dolasa, sərçə, sağsağan (A.Səhhət).

YAZLIQ – QIŞLIQ Yoxsa biz bostan üçün, *yazlıq* əkin üçün ayırdığımız sahəyə su çatdırma bilməyəcəyik (Ə.Əbülbəhən); Pəri nənə öz *qışlıq* azuqasını yığımışdı.

YAZMAQ – POZMAQ Önmədəki dəftərə bir çox şey *yazdım*, *pozdum* (S.Rüstəm).

YAZMAQ – SİLMƏK Qaz lələyi qanun *yazar* (Ata. sözü); Zaman *silər* üroklərdən naləni (S.Rüstəm).

YEKDİL – MÜXTƏLİF Şura hökumətinin təkliflərini ürokdən, *yekdil*, yekcəhət alqışlamalıyıq (Ə.Haqverdiyev); Bu məsələ barədə fikirlər *müxtəlifdir*.

YEKƏ – BALACA Birisinin qulaqları *yekədir* (C.Əmirov); *Tayqılça* Kazım indi də izdihamı yarıq, *balaca* adamların başından axsaq qarğa kimi addayıb oturdu (Mir Cəlal).

YEKƏBAŞ – MƏRİFƏTLİ Çoxları üzünə durdular; Könlünü qırdılar; Nə deyim o *yekəbaşlara*?! (M.Müşfiq); Əşrəf hər oğulun tayı deyildi. Hələ bu mahalda onun kimi gözəl–göyçək, qanacaq, *mərifətli* bir oğul yox idi (İ.Şıxlı).

YEKƏXANALIQ – SADƏLİK Bilirməm heç sızə bu iddia, bu *yekəxanalıq* haradan belə gəlibdir (S.Rəhimov); Əziz-bəyov qapıdan içəri girincə jandarm rəisi özünü *sadəliyə* vurub, ehtiramla ayağa qalxdı... (M.Hüseyn).

YEKƏLİK – BALACALIQ Başın *yekəliyi* dövlətdir, ayağın *yekəliyi* neybet (Ata. sözü); Ayağın *balacılığı* da simmetriyanı pozur.

YEKNƏSƏQ – FƏRQLİ Qocaman tayqa menden inciməsin, o bir az *yeknəsəqdir* (S.Sərxanlı); Onların fikirləri *fərqlidir*.

YEKRƏNG – MÜXTƏLİF Mən yənə də, həmişə olduğu kimi ona sadə və *yekrəng* cavablar verdim (M.S.Ordubadı); Maarif şöbəsinə *müxtəlif* iş üçün dəstə–dəstə müəllim, tələbə girib, çıxırdı (Mir Cəlal).

YELBEYİN – AĞILLI Özü də bunun kimi *yelbeyin* arvad? (M.İbrahimov); Yum, yoldaş Anketov, *ağıllı* söz danışmadın (Mir Cəlal).

YELLİ – YAVAŞ Birdən Bağıra elə gəldi ki, Tünzələ başını *yelli* tərpo-tsə, boğazı meyvə səpləgi kimi üzülə bilər (İ.Məlikzadə); Yerindən *yavaş* tərponib öl-üzünü yumağa başladı (“Azərbaycan”).

YENİ – KÖHNƏ *Yeni* kənd *köhnə* kəndi kitablardan pozmaqda (S.Rüstəm).

YENİCƏ – ÇOXDAN Stansiya *yenicə* yaradılmışdı və rayonda on cavan MTS

hesab olunurdu (M.İbrahimov); Axı, *çoxdan* görüşmürük (T.Kazımov).

YENİLİK – KÖHNƏLİK Səni sevin-dirəcək bir *yenilik* yoxdur (M.S.Ordubadı); Hörməti belə başa düşmək *köhnəlikdir* (M.İbrahimov).

YENİYETMƏ – YAŞLI Nə *çoxdur* kondimizdə *yeniyetmə* cavanlar (Ə.Haqverdiyev); *Yaşlı* və təcürbəli minicilərle at qoşaşdırmağı belə bacarırdı (M.Hüseyn).

YER – GÖY *Göydən* bir damcı da düşmədi yerə; *Yerdən* sular coşdu, seller oyandı (H.Hüseynzadə).

YERİMƏK – DAYANMAQ Bir qoşa köhnə paltar aynındə; *Yeriyir* yolda torba çiyində (A.Səhhət); Külək yatır, qar *dayanır*, açılır səhər (S.Vurğun).

YERİŞ – DURUŞ *Yeriş* də, *duruş* da başqalaşdır; *Yanaş*ıb əl verir görso hər kimi (H.Hüseynzadə).

YERİŞLİ – DURUŞLU Ceyran *yerişli* yarıq; Ağ buxaqda xalı var (Bayatı); Baş-ıcaq, sakit *duruşlu*, bahar geyimli rus, sanki onun özünü gülürdü (Mir Cəlal).

YERSİZ – MÜNASİB Ramizin *yersiz* sözü müəllimi lap haldan çıxardı (M.İbrahimov); Neyləyim, *münasib* bildiyim budur; Yazmasam da özün hiss edəcəksən... (O.Sarıvəlli).

YETİM – ATA-ANALI Xeyir, mən bəd-bəxt təkə, *yetim* böyümüşəm (C.Əmirov); Uşaq *ata-analı* böyüyür.

YETKİN – XAM Çıxma ərək ağacına, bihuda, dilborim; Yen gəl aşağı, nə *yetkini* var, nə *xamı* var (M.Möcüz).

YEYİN – YAVAŞ Durun bir nəfəsimi dərım. *Yeyin* gəlmişəm (C.Cabbarlı); *Yavaş* get, yuxalıb öldükəni sındırırsan.

YEYİNLƏMƏK – YAVAŞİMAQ Səlim gələndə lələdə dalbadal üç güllə atıldı. Koşfiyyətçilər *yeysinlədilər* (Mir Cəlal); Budur zurna *yavaşdı* (Çəmənözminli).

YEYİNLİK – YAVAŞLIQ Təkor yuxarıya ağır–ağır çıxır, enişli firilananda *yeynil-yində* qabağında durmaq olmur (S.Rəhimov); Belə *yavaşlıq* bizi hər şeydən möhrəm edər.

YEZİD – RƏHMLİ Bunun yanında *yezid* adam nə qələt eləyir (S.Vəliyev); *Rəhmlı* adamsan, yolunda can qurban.

YƏQİN – ŞÜBHƏ Bəllidir yerim *yəqin* divana (H.K.Sanlı); Sənin davrantışın məndə *şübhə* yaradır (“Azərbaycan”).

YƏQİNLİK – ŞÜBHƏLİLİK Bəs elə isə, bir balaca üzünü göstər ki, *yəqinlik* hasil olsun (Ü.Hacıbəyov); *Şübhəliliyim* daha da artdı.

YİĞİNTİ – DAĞINTI Əjdər bir az da uzaqlaşmalı, kənardan, daş və qum *yığintıların* arası ilə getməli oldu (S.Rəhman); Tağın o tərəfindəki *dağintını* görmürsən?

YİĞMAQ – BİCMƏK *Bicən* də, *yığın* da əldən çıxdı (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – DAĞITMAQ Allah onu *yığmağa* yox, *dağıtmağa* yaratmışdı (M.İbrahimov).

YİĞMAQ – SÖKMƏK Tüfəngin hissələrini yağlayıb, bir-bir yerini *yığdı* (“Azərbaycan”); Tüfəngi *söküb* çula bürüdülər, qatırların qarmı altında gizlətdilər (Mir Cəlal).

YİĞMAQ – TÖKMƏK Böyük nə *töksə*, uşaq onu *yığar* (Ata. sözü).

YİĞNAQ – DAĞINIQ Gündə bir qarıya səhrlər *yığnaq* (Q.Zakir); Qədir atın üstündə *dağınacaq* Saqı qumrunu qucaqladı (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QALDIRMAQ Uşağı vurub yerə *yuxdılar* (“Ulduz”); Görək siz qolundan tutub *qaldırasınız* (Mir Cəlal).

YIXMAQ – QURMAQ Böyük bir dünyanı *yixmaq*, uçurmaq; Yerində başqa bir dünyaya da *qurmaq*? (S.Vurğun).

YIXMAQ – TİKMƏK Arvad var, ev *tikər*, arvad var, ev *yıxar* (Ata. sözü).

YİRTICI – MƏDƏNİ Rəzil düşməni yarananmış; *Yırtıcı* bir canavardır (S.Vurğun); Onlar istəyir ki, biz də qabağa gedək, *mədəni* xalqlar cərgəsinə çıxmaq (M.İbrahimov).

YİRTIQ – TƏZƏ Aslanın köhnə, *yırtıq* çəkməsi təzə paltarına yaraşmırdı (S.Vəliyev); *Təzə* ayaqqabısını geyinib getdi (“Ulduz”).

YOĞUN – ARIQ Arabacı *yoğun* bir kişi idi (Ə.Əbilhəsən); Onun o məhraban kənd

qızının *arıq*, düz, millər kimi cəlb edən barmaqlarını aşkar görürdü (Mir Cəlal).

YOĞUN – NAZİK Baldır, deyormiş, nə çox *yoğun*, nə də *nazik* ola, ayaqları elə ton görək ki, sağ ilə sol seçilməsin (Mir Cəlal).

YOĞUNLAŞMAQ – NAZIKLAŞMƏK Səsi bir az *yoğunlaşmışdı* (S.Vəliyev); Səsi nəso *nazikləşib*.

YOX – BƏLİ Almaz mənim deyilsə, sənənin olmalıdır? *Yox* (C.Cabbarlı); Qüdrət İsmayılzadəni tanıyırsanmı? – *Bəli* (M.Hüseyn).

YOXSUL – KALAN Çox *yoxsul* qoparmış; Zalımın pəncəsindən (A.Şaiq); – Həri, özü də *kalandır* (C.Əmirov).

YOXSULLAŞMAQ – VARLANMAQ Şamaxı bazarı zəngin bazardır; Əfsus, *yoxsullaşır* get-gədə bir az (M.Rahim); Baloqlan müvəqqəti olaraq *varlanmaq* fikrindən əl çəkdi (C.Əmirov).

YOXSULLUQ – VARLILIQ *Varlılığa* tələsən, *yoxsulluğa* tez düşər (Ata. sözü).

YOXUŞ – ENİŞ *Eniş*, *yoxuşu*, düzü bir olub; Məramı, məqsədi, üzü bir olub (H.Hüseynzadə).

YOXUSLU – ENİŞLİ *Enişli*, *yoxuslu* bu yollarda bax! Varmı topuq salıb bürüməyən kəs (H.Hüseynzadə).

YOXUSLUQ – ENİŞLİK Yolun *enişliyi* və ya *yoxuşluğu* yox, sənənin hərəkətin məni cana gətirdi (“Ulduz”).

YOXUŞSUZ – ENİŞSİZ Yeri uşaqlarla göz, dolan bir az; Bu dünya *enişsiz*, *yoxuşsuz* olmaq (Z.Xəlil).

YORULMAQ – DİNCƏLMƏK Zəhmət çəkibsen, *yorulubsan*, get rahat ol (Ə.Haqverdiyev); Bir az yatıb *dincəlmək* istəyirəm (C.Əmirov).

YÖN – ARXA Gah *yönümü* çevirirəm Şirvan; Gah üz tutub Gürcüstana aqlaram (Molla Cümə); *Arxa* cərgədən başıcağıq bir adam qışırırdı (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – BİÇİMLİ Kobud sifəti, *yöndəmsiz* bədəni vardı (S.Rəhman); Gözlə *biçimli* paltarlar vardı.

YÖNDƏMSİZ – MÜTƏNASİB Nə *yöndəmsiz* adamdır (A.Şaiq); Dəyirmi, *mütənasib* üzü vardı... (Mir Cəlal).

YÖNDƏMSİZ – YARAŞIQLI “Sii!” dedi əndamından; *Yöndəmsiz* ləkələri! (Ə.Cavad); Həbibə qara, dolu, mütənasib boylu, *yaraşlıq* bir qızıdır (Mir Cəlal).

YUBANMAQ – TƏLƏSMƏK Oğlum niyə belə *yubanmışam* (S.Vəliyev); ...Məcəlisimizin bitməsə *tələsirdim* (Mir Cəlal).

YUXA – QALIN Hava da bərk dolub, yağacaq. Əynin də *yuxadır* (S.Rəhimov); Əynin *qalındır*, üşümürəm (“Ulduz”).

YUXULAMAQ – AYILMAQ Uşaqları araba beşik kimi silkələyib yorduğundan tez *yuxuladılar* (İ.Şıxlı); *Ayılın*, dostunuzu, düşməninizi tanıyın! (M.Hüseyn).

YUXULU – AÇIQ Bir gün hər ikisi *yuxulu* gözlərini açdı (A.Şaiq); O, saç-başı *açıq*, enlisifət bir qadın idi (Mir Cəlal).

YUXULULUQ – AYIQLIQ Axırda özünü *yuxuluğa* vurdu (T.Kazımov); Yarı huş və yarı *ayıqlıq* ələmində ona [Azadiyə] elə gəlirdi ki, qurtarmaq bilməyən bir çaydan keçməkdədir (M.İbrahimov).

YUMRU – YASTI Balaca, *yumru* və sürüşkən daşlar ayağı qıdıqlayırdı (İ.Şıxlı); Çayın *yastı* daşlarını seçib bir tərəfə *yığdı* (“Ulduz”).

YUMSAQ – BƏRK Arabanın içi geniş və *yumşaq* idi (İ.Şıxlı); İnsan daşdan *bərk*, güldən *nazikdir* (Ata. sözü).

YUMSAQ – COD *Yumşaq* dağotu; Gör nə rahatdır (İ.Tapdı); Başının tükü *coddur*, zil qaradır, arxaya darayır (G.Hüseynoğlu).

YUMSAQ – SƏRT Piri kişi yetmiş yaşında *yumşaq* təbiətli bir qoca idi (S.S.Axundov); Dadaş çox *sərt* adamdır (İ.Məlikzadə).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLIK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandı (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymaqlardan qalmaz (Ə.Əbilhəsən).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLIK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandı (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymaqlardan qalmaz (Ə.Əbilhəsən).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLIK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandı (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymaqlardan qalmaz (Ə.Əbilhəsən).

YUMŞAQLIQ – BƏRKLIK Mən Toğanbəyin bu kişiliyindən və qəlb *yumşaqlığından* nəhayət dərəcədə şadlandı (M.Talıbov); Mənim barmaqlarım kobudluqda, *bərklikdə* oymaqlardan qalmaz (Ə.Əbilhəsən).

YUMŞAQLIQ – CODLUQ İndiyə qədər etdiyi kimi *yumşaq*lıq və itaət göstərsə, qol-qanadı qırılacaqdır (Mir Cəlal); Hələ əlinin *codluğu* getməmişdir (“Ulduz”).

YUMUQ – AÇIQ *Yumuq* gözlərini aç da, bir oyan; İndi zaman başqa zamandır, ana! (S.Vurğun); Yoxsa üzü *açıq* görmüsən? (Mir Cəlal).

YÜKLÜ – BOŞ Kişi əlində çəməq; Sürür *yüklü* öküzü (A.Səhhət); Starşına *boş* patron yeşiyinin üstündə oturub (Y.Əzimzadə).

YÜKSƏK – ALÇAQ Yolun üst tərəfində, *yüksək* qayaların döşündə... şam ağacları görünürdü (S.Şamilov); Qədirin vay xəbəri çoxdan *alçaq* daxmanı titrətməmişdi (Mir Cəlal).

YÜKSƏK – AŞAĞI Yalnız bir nöqsam vardır ki, soviyyəyə *yüksək* deyil (M.Hüseyn); Onun səviyyəsi çox *aşağıdır* (“Ulduz”).

YÜKSƏK – AZ Müəllim intiqam hissəsinin *yüksək* və müqəddəsliyindən hərəratlə bəhs edirdi (Ə.Sadiq); Bu il bizim bağımız az məhsul verəcək.

YÜKSƏLİŞ – ENİŞ İndi bizimlə söhbət zamanı o, *yüksəlir*lə və gözələnilməz *enişlərdən* ibarət olan az qala bir əsrlik həyat tarixçəsinin bu səhifəsinə də öləri şəkildə toxundu (“Azərbaycan”).

YÜKSƏLMƏK – ENMƏK Günəş bu yerlərdə qalxıb atına; *Yüksəlir* göylərin yeddı qatına (S.Vurğun); Təpənin dibindən bulacağın üstünə *endim*, əl və üzümü yuyub qaynağın qırağına oturdum (A.Divanbəyoğlu).

YÜNGÜL – AĞIR Yüknü *yüngülü* mənzilə tez yetişər (Ata. sözü); Yük *ağır* – qüvvət az (Ata. sözü).

YÜNGÜL – CİDDİ Onu söyləməyə gəlməmiş sizə; *Yüngül* görünməyən gözələrinizə (S.Vurğun); Qədir bəy bu *ciddi*, rəsmi müqəddimədən sonra qıcnı qaldırıb dizinin üstünə qoydu (Mir Cəlal).

YÜYÜRMEK – DAYANMAQ Kükədən bir çocuy *yüyürdü* evə (M.Ə.Sabir); Qapının ağzında *dayandı*, marş verib yerlərinə qayıtdı (Mir Cəlal).

Zz

ZABİTƏLİ – YUMŞAQ Qız da nə isə başqa millis işçilərindən bir az seçilən bu *zabitəli* oğlana baxıb gülmüsündü (H.Seyidbəyli); Bəndəli necə dili *yumşaq*, sözlünü bilən qanacaq olmuşdu (Mir Cəlal).

ZAHİD – RİND İstəyir cənnəti *zahid* bu qədər hiylə ilə; Əbləhin fikrini gör, dilde təmənnaşına bax (S.Ə.Şirvani); *Rind* hər şeyi danan, qeydsiz və laübalı adamdır.

ZAHİDLİK – RİNDLİK Heç birimiz müqəddəslik və *zahidlik* iddiası etmirik (M.F.Axundzadə); Gəl sən *rindlikdən* ol çök.

ZALIM – ADİL Bu, Cahan xanım kimi *zalım* və qorxulu deyildi (M.İbrahimov); Mötəbər hədisə görə, üç nəfər *adil* şahid şahadəət versə, ...övrətin nikahı fəxş hesab olunur (Mir Cəlal).

ZARAFATÇIL – QARADİNMƏZ Biz onları kəndimizin Şahmar kimi *zarafatçı* gəncləri ilə qarşılayaq (İ.Əfəndiyev); Xəlil əslində *qaradimnəz* adam idi... (Mir Cəlal).

ZAVAL – SEVİNC Hünərdir keçirən bizi hər oğdan; Olarmı hünərə *zaval*, ay Maral (B.Vahabzadə); Yollarda yubanmış əsgər məktubları yenidən evimizə ümid, *sevinc* və inam gətirdi (Y.Əzimzadə).

ZAVALLI – XOŞBƏXT Mən sənəmə nə istəyir bilərəm *zavallı* qadın (C.Məmmədov); Sən nə qədər *xoşbəxtsən*, Reyhan... (M.Hüseyn).

ZAY – YAXŞI Öküzün taydı, işin *zaydı* (Ata. sözü); Şəhərin ən *yaxşı* saraylarını o yaratmışdı (M.Hüseyn).

ZEHİNLİ – KÜT Selim çox *zehinli* uşaqdır (İ.Şıxlı); – Ay *küt*, niyə başa düşürsən, “içni deləsi” odur ey, göz qabağında (Mir Cəlal).

ZƏDƏLİ – SAĞLAM Qayçılayanlar isə şüşə kimi ağ, qara saxlımları *zədalı* gildəndə təmizləyirdilər (Mir Cəlal); Gənc *sağlam* saxlımları bir tərəfə qoydu (“Jurnalist”).

ZƏFƏR – MƏĞLUBİYYƏT Yazır tarixlərə uğurlu *zəfər*; Bizim qəhrəmanlar,

bizim igidlər (S.Rüstəm); Bütün başqa yollar *məğlubiyyətə*, ölümə aparır (M.Hüseyn).

ZƏHƏR – ŞİRİN Daima *zəhərlər şirinlərin* dalında gizlənir (M.S.Orudbali).

ZƏHƏRLƏNMƏK – SAĞALMAQ Havada mığmığa sancır insanı; Dönüb *zəhərlənir* insanın qanı (S.Vurğun); – Çarpayı... Ana, ay ana mən *sağalacağam*, elə deyilmi? (M.Hüseyn).

ZƏHƏRLİ – ŞİRİN Həftələr, aylar keçir axşamlı-şəhəri; Bəzən *şirin*, bəzən *zəhərli* (R.Rza).

ZƏHMƏTKEŞ – TƏNBƏL Ancaq indi ona aydın oldu ki, buradakı *zəhmətkeş* adamlar çox sadədirlər (S.Vəliyev); Yoxsa, bu *tənbəldən* sənə nə arvad olacaqdır (S.S.Axundov).

ZƏHMƏTSEVƏR – MÜFTƏXOR Ata-anası kimi *zəhmətsevərdi* (M.İbrahimov); Özgənin *zəhməti* ilə çörək yeyənlərə *müftəxor* deyirlər (Ə.Haqverdiyev).

ZƏHMİLİ – MÜLAYİM Aslan müəllim *zəhmili* bir adam idi (İ.Əfəndiyev); Sizi inandırırım ki, bütün Bakıda mənəm kimi *mülayim* xasiyyətli, dostluqda sədaqətli kişi tək-tək tapılır (C.Əmirov).

ZƏİF – GUR Qızıcağın *zəif* səsini eşitdim (M.Talıbov); Xeyli keçdikdən sonra içəridən bir qadının *gur* səsi eşidildi (C.Əmirov).

ZƏİF – TUTARLI Yetər moni eylədin təbliğ və sandın *zəif* (S.Rüstəm); Ancaq buna dair əlində hələ *tutarlı* sübut yox idi (C.Əmirov).

ZƏİFLƏMƏK – GÜCLƏNMƏK Mal azalmış, alver *zəifləmişdi* (Ə.Vəliyev); Sonanın hiçqırığı *gücləndi* (Ə.Cəfərzadə).

ZƏİFLƏR – GÜCLÜLƏR Axırda *zəiflər* yavaşca başlayırlar ökləməyə və *güclülər*, yəni dəstə sahibləri qalırırlar məclisdə (C.Məmmədovquluzadə).

ZƏKALİ – FƏRASƏTSİZ *Zəkali* adamdı. Bir dəfə eşitdiyi söz həmişəlik hafı-

zəində qalırdı (S.Rəhman); [Kamran:] Xudayar xan həmişə tək gəlib-gedər. Bu dəfə o, *fərasətsiz* oğlu Firidun xanı da özü ilə götürür (Ə.Haqverdiyev).

ZƏQQUM – ŞİRİN Heyif oldu yarın *şirin* söhbəti; Zəhərə, *zəqquma*, ağıya döndü (Molla Cümə).

ZƏLİL – XOŞBƏXT Bəs nə üçün başı salamat və varlı sahibkarlar yoxsul və *zəlil* adamlara rəhm edirlər? (M.Talıbov); Sən *xoşbəxtsən*, mən də üstəlik (Mir Cəlal).

ZƏLİLLİK – XOŞBƏXTLİK Şadlıq ilə saxladığın aşığı; *Zəlilliklə* imtahana çəkirsən (Aşiq Ələsgər); Mən əslən kəndimizin, bütün xalqımızın *xoşbəxtliyi* ilə fəxr edərəm (Mir Cəlal).

ZƏNGİN – KASIB Mən Girdmanın *zəngin* adamlarını köməyə çağırırmışam (M.Hüseyn); Aləmə dediklərimdən mənə də, bu *kasıb* toxucuya da danış (Mir Cəlal).

ZƏNGİN – KÖLƏ Neçin o *zəngindir*, mən bir *kölyəm*? (C.Cabbarlı).

ZƏNGİN – SƏDƏ Onun *sədə* evindəki ən *zəngin* sərvət, böyük bir otağı doldurmuş kitablarıdır (M.Hüseyn).

ZƏNGİNLƏSMƏK – YOXSULLAŞMAQ – Bəli, insan təbiəti dərək etməklə, onu dəyişdirməklə özü də *zənginləşir* (S.Rəhimov); Qəlbimiz cırlaşır, *yoxsullaşır*; O qəlb böğməyi bacarmamız (X.Rza).

ZƏNGİNLİK – YOXSULLUQ Onda böyük *zənginlik* arzusu var idi (Çomənzəminli); Mən onun üçün ağlayıram ki, sənə korluq, *yoxsulluq* peşəsi öyrətdim (Mir Cəlal).

ZƏRƏR – XEYİR Bunun *xeyr*i var ki, *zərəri* yoxdur; Gülməli insanlar həyatda çoxdur (S.Vurğun).

ZƏRƏRLİ – XEYİRLİ *Zərərl*i həşəratın məhv olması üçün şərait hazırlanır (Ə.Vəliyev); Lakin bunun başqa *xeyrli* bir cəhətinə də gördükdük (Mir Cəlal).

ZƏRƏRSİZ – XEYİRSİZ Şeyx, o bir möhtərəm, *zərərsiz* adam; hər müsafir, qorubü aciz adam (H.Cavid); Cəmiyyətdən uzaq, həyatdan uzaq; Uydurma fəlsəfə *xeyrsiz* olur (O.Sarıvəlli).

ZƏRİF – KOBUD Ağca xanım *zərif* əlini Qaraca qıza uzatdı, o da *kobud* barmaqları ilə onun əlini sıxdı (S.S.Axundov).

ZƏRİFLƏSMƏK – KOBUDLAŞMAQ Ancaq, deyəsən, Əşrəf qız kimi *zərifləşmişdi* (İ.Şıxlı); Günün istisində qarşıyıb bürünc rənginə düşmüş sifoti qurtarmış və *kobudlaşmışdı* (S.Qədirzadə).

ZƏRİFLİK – SƏRTLİK *Zəriflikdə* gülüm, *sərtlikdə* qaya; Yoluna qar düşüb, şəfqət çilənib (H.Hüseynzadə).

ZİBİLLƏMƏK – TƏMİZLƏMƏK Nə üçün tən qurtlayıb bazarı *zibilləyirsən*? (C.Əmirov); Bir əliylə maşının qapısını açdı, o biri əliylə oturaçağı silib, *təmizlədi* (M.İbrahimov).

ZİBİLLİ – TƏMİZ İki arvadının evi *zibilli* olar (Ata. sözü); Yazın *təmiz* havasından nəfəs almaq üçün ələşirdilər (M.Hüseyn).

ZİBİLLİK – TƏMİZLİK Vəzir qərğa olanın ağzı *zibillikdə* görək (Ata. sözü); Gələndə dəfə küçədən keçəndə *təmizliyə* fikir verərəm (C.Əmirov).

ZİQQI – ƏLİAÇIQ Xahqverdiyevə görə Mirzə Cəmil çox xəsis, göy, *ziqqı* adamdır (Ə.Vəliyev); Ürəyi təmiz, *əliaçıq* qadındır (“Azərbaycan”).

ZİL – BƏM Başdan kövrək olan kəsi; *Zil* yandırır, *bəm* ağladır (H.Hüseynzadə).

ZİLLƏT – XOŞBƏXTLİK Nə *zillətdir*, nə möhnətdir; Buna *bais*, *bəli*, sən sən (Ü.Hacıbəyov); Təbiət qoçaq yaşarsan, görərəm ki, *xoşbəxtlik* nə imiş (Mir Cəlal).

ZİLLƏT – SƏADƏT Bu *səadət* deyil də, *zillətdir* (H.Cavid).

ZİRƏK – MAYMAQ Bir qədər diribəz və *zirək* uşaqlar mollanın xəlfəsi olardılar (H.Sarabski); Görmürsən, *maymağın* bəridir (M.İbrahimov).

ZİRƏKLİK – MAYMAQLIQ Öz *zirəkliyi* və qoçaqlığı ilə Şuşa qalasında məşurlaşır (“Qaçaq Nəbi”); Sənin *maymaqlığın* ucundan biz ələ keçdik (“Ulduz”).

ZİRPI – BALACA Lakin bədikdən iki *zirpi* ti də onlarla gəlirdi (M.Talıbov); Evin *balaca*, kirlə qapısı böyük alma, armud bağına baxır (Mir Cəlal).

ZİRPİLİQ – BALACALIQ – Əfəndim, yapdığın qəbahətin *zirpiliğini* qanırısanmı? (Mir Cəlal); Onu boyunca *balacalığını* narahət edirdi ("Ulduz").

ZİRRAMA – AĞILLI O dəli *zirramaya* bu bəsət nə görək idi? (M.İbrahimov); *Ağıllı* adam buna dözməzdi (Mir Cəlal).

ZİYA – QARANLIQ Dağların, bağların libası sarı; Günəşin də sönlük *ziyası* sarı (A.Səhhət); Yalnız indi-indi *qaranlıq* evə alşan doktor qəmgin-qəmgin Badam xalaya baxdı (M.Hüseyn).

ZİYAN – XEYİR *Ziyana* tələsdim, *xeyrə* gecikdim; Bir də bu dünyaya gələcəyəmimi? (H.Hüseynzadə).

ZİYANÇILIQ – XEYİRXAHLIQ Bu, *ziyançıqdan* başqa bir şey deyildir (S.Rəhimov); Onun *xeyirxahlığı*, dünəndən bəri ürəklərində düşün bağlanmış qəmi, kədəri bütöyün unudturmuşdu (M.Hüseyn).

ZİYANKAR – XEYİRXAH Rəzil və *ziyankar* o adamdır ki, öz bəxtinə qürrələndir (M.Talıbov); Müəllimin *xeyirxah* adam olduğunu çoxdan bildirdi (M.Hüseyn).

ZİYANKARLIQ – XEYİRXAHLIQ Vəhşilik başqa şeydir, *ziyankarlıq* başqa (M.Talıbov); Belə *xeyirxahlıq* mərhəmət deyildir (M.Talıbov).

ZİYANLI – XEYİRLİ Onlar *ziyanlı* qurd-ları və kəpənəkləri tutub yeyirlər (A.Şaiq); Onun hər bir doğru, *xeyirli* sözü və işi həmişə alışıla qarşılanacaqdır (Mir Cəlal).

ZİYANLIQ – XEYİRLİLİK Zəif eylədi aciz mani, qaldım əmələndən; Çəkdim nə *ziyanlıq* (M.Ə.Sabir); *Xeyirliyi*n yolunu göstərdim.

ZİYANSIZ – XEYİRSİZ Əcəb xoşxasiyyət, *ziyansız* heyvandır (M.Talıbov); O həmişə *xeyirsiz* işdən yapışır ("Azərbaycan").

ZOR – ASAN Müqim bəy sabahkı işin çox *zor* iş olduğunu kəsdirdi (S.Rəhimov); Silvionun dueli indiki vuruşmadan çox *asandır* (M.Hüseyn).

ZORAKI – KÖNÜLLÜ İstəyən *könüllü*, istəməyən *zorakı* – deyib muzdur Vəli düz Hacı Qulunun gözünün içinə baxdı (M.İbrahimov).

ZORAKILIQ – KÖNÜLLÜLÜK İş *zorakılıq* məsələsinə gəlirsə, bizimkilər oradadırlar, qərxməyin (M.S.Orudubadi); Vəzifəni *könüllülük* prinsipi əsasında bölüşdürmək lazımdır ("Azərbaycan").

ZORBA – BALACA Xeyli axtarışdan sonra qarşılarna *zorba* bir dovşan çıxdı (A.Şaiq); *Balaca*, isti və səliqəli bir mənzil idi (Mir Cəlal).

ZORBALAŞMAQ – BALACALAŞMAQ Günür keçdi, aylar keçdi, balaca Cəbi yavaş-yavaş boy atırdı, fəqət həmişə zəif, üzü kiçik, başı isə *zorbalaşdı* (N.Nərimanov); Mənim gözümde qonşum *balacalaşdı*.

ZORBALIQ – BALACALIQ Bu *zorbaliqda* ayı mənim qəmçimin qorxusundan hər cür oyun çıxarıb, amma bu *balacalıqda* qızın əlində aciz qalmışam (S.S.Axundov).

ZORLA – XOŞLA Sizin onu *zorla* pozdurmağa haqqınız yoxdur (C.Cabbarlı); Bu gün *xoşla* qoymasın, sabah qaçar gələr (C.Cabbarlı).

ZORLU – ZƏİF Qüvvətli olsan da, yoxsulu döymə; Demə ki, *zorluyam*, qolum yaxşıdır (Xəstə Qasım); – Bəzi kəndlərdə yoxsullar qrupu *zəif* idi (Mir Cəlal).

ZORLUQ – ZƏİFLİK Hacı Vəlinin müəyyən prinsipləri var idi, şeyləri *zorluqla* qəbul edirdi (Çəmənzəminli); O *zəifliyini* bildirdi (M.Hüseyn).

ZÖVQ – CÖVR Həm *zövqüdür*, həm *cövrüdür* ömrün o, həyatın; İnsanı ucaldan da, qocaldan da məhəbbət (B.Vahabzadə).

ZÜLMƏT – İŞİQLIQ *Zülmət* çökdü, gecə gəldi; Zəlim gecə necə gəldi (M.Dilbazi); Aşağıda Cəbir ağzında başlanan açıqlıq, *ışıqlıq*, düzlükdə isə azad təbiət dincəldirdi (Mir Cəlal).

ZÜLMƏT – NURLU Yüz *zülmət* gecənin fırtınasından; Bir *nurlu* səhərin yeli gözəldir (H.Hüseynzadə).

ZÜLMƏTLİ – İŞİQLI *Zülmətli* və sakit bir gecə idi (C.Məmmədov); Xəstənin *ışıqlı*, havalı, təmiz bir otaqda saxlanması məsləhət gördüm... (Mir Cəlal).

ZÜLMKAR – ƏDALƏTLİ Bəy çox xəsis və *zülmkar* idi (Ə.Sadiq); *Ədalətli* hökmdar ol! (A.Şaiq).

MÜNDƏRİCAT

<i>Antonim sözlər</i>	5
<i>Lügətin və lügət məqalələrinin quruluşu</i>	5
Aa	7
Bb	18
Cc	27
Çç	30
Dd	33
Ee	47
Əə	49
Ff	54
Gg	56
Hh	60
Xx	64
İi	67
Kk	72
Qq	77
Ll	94
Mm	95
Nn	103
Oo	106
Öö	107
Pp	108
Rr	109
Ss	110
Şş	118
Tt	121
Uu	127
Üü	129
Vv	130
Yy	133
Zz	140

Buraxılışa məsul: *Əziz Güləliyev*
Texniki redaktor: *Rövşən Ağayev*
Kompüter səhifələyicisi: *Aslan Almasov*
Korrektorlar: *Fəridə Səmədova*
Pərinaz MUSAQIZI

Yığılmağa verilmişdir 13.03.2007. Çapa imzalanmışdır 15.05.2007.
Formatı 60x90 $\frac{1}{16}$. Fiziki çap vərəqi 9. Ofset çap üsulu.
Tirajı 10000. Sifariş 61.

DÜST 5773-90, DÜST 4.482-87

Kitab "CBS-PP" MMC mətbəəsində çap olunmuşdur.
Bakı, Şərifzadə küçəsi, 3.

11163
A 99

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti
İlham Əliyevin

“Azərbaycan dilində latın qrafikası ilə
kütəvi nəşrlərin həyata keçirilməsi haqqında”
12 yanvar 2004-cü il
tarixli sərəncamı ilə nəşr olunur.